COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS IN OMNES EPISTOLAS SANCTI PAULI APOSTOLI, ET…

Digitized by Google

37
20 B
5
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE FONDO EBORENSE
MAG 3169
Digitized by Google

Digitized by Google

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS IN OMNES EPISTOLAS SANCTI PAULI APOSTOLI, ET IN VII. EPISTOLAS CATHOLICAS,

AUCTORE R. P. F. NATALI ALEXANDRO,
in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, in Collegio generali Pariſienſi FF. Prædicatorum emerito Theologiæ Profeſſore, & Studii Regente, Dominicanæ Provinciæ Pariſienſis Expræfecto.

TOMUS SECUNDUS.

NEAPOLI
EX TYPOGRAPHIA BLASIANA
MDCCXLI.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

IN EPISTOLAM II. S. PAULI
AD CORINTHIOS,
COMMENTARIUS
LITTERALIS, ET MORALIS.

PRÆFATIO.

CUM Timotheus à Paulo ad Corinthios miſſus ad illum rediiſſet, fructúmque ex priori ejus Epiſtola apud illos ortum renuntiaſſet, ſedatas ſcilicet magnâ ex parte diſſenſiones, fornicarium ad Pœnitentiam adductum, firmatam in eorum mentibus reſurrectionis fidem, majorem in ciborum eſu haberi fratrum infirmorum rationem: Cúmque interim Apoſtolus noſter accepiſſet quoſdam ex Judæis qui crediderant, & Legis obſervantiam cum Evangelio conjungendam nihilominus contendebant, undique circumcurſantes, doctrinam ſuam criminari, perſonámque contemnere, quod etiam Corinthi fecerant; alteram ad Corinthios Epiſtolam ſcripſit, quâ primùm ſe excuſat quòd nondum ad eos venire potuerit, ut promiſerat, Epheſi diutiùs moratus ob tribulationes & pericula opus Domini interturbantia. Deinde veniam indulget inceſtæ fornicationis reo. Tertiò, veterem Scripturam cum Nova comparat, non illam parvipendens, ſed hanc excellentiorem eſſe oſtendens: & multò majori in honore eſſe debere Miniſtros Novi Teſtamenti & Spiritus, quàm veteris Teſtamenti & litteræ: & Judæos habere velamen ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur. 3. Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus, qui Hieroſolymis agebant, prompto animo tribuendam, Macedonum exemplo. 4. Poteſtatem ſuam aperit, & exantlatos pro Chriſto labores recenſet, non gloriæ cupiditati ſerviens, ſed Pſeudo-Apoſtolos mendacii coarguens, qui illum deprimentes & contemnentes, fructum prædicationis ejus impedie-

Digitized by Google

bant. Propterea etiam adverſa commemorat quæ perpeſſus eſt prædicando Chriſti fidem, docens hanc eſſe ſortem eorum qui veritatem prædicant. Narrat etiam factas ſibi ante annos quatuordecim divinas viſiones & revelationes. Compulſum ſe eſſe ait ut ſeipſum laudaret. 5. Metuere ſe ſignificat ne ad illos veniens inveniat aliquos diſſentionibus aliiſque vitiis adhuc involutos. Comminatur denique peccatoribus, ut illos ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur eos ſeverè caſtigare datâ ſibi à Chriſto poteſtate. Hæc Epiſtola ſcripta eſt ex Macedonia; ex quâ urbe, incertum. Græca, Syriaca, & Latina quædam exemplaria Philippis ſcriptam eſſe do-
2.Cor. 8. 16. 17. 18. 19. cent. Miſſa eſt per Titum & Lucam, eodem anno quo ſuperior, nimirum anno æræ vulgaris 57. à morte Chriſti 24.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. Paulus *Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei & Timotheus frater, Eccleſiæ* Dei, *quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt in univerſa Achaja*. Vide initium prioris ad Corinthios Epiſtolæ, quod idem eſt, & ejus expoſitionem. Timothei, quem ad Corinthios miſerat, quaſi legatum & Coapoſtolum ſuum, nomen ſuo adjungit honoris cauſſa, utque illum eadem ſecum ſentire ſignificet, cujus doctina & virtus probatæ ipſis erant. Hanc autem Epiſtolam non ad ſolos Corinthios, ſed ad Chriſtianos omnes Achajæ, cujus Metropolis erat Corinthus, ſcribit. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. Deus Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, gratiam & pacem vobis largiantur. Confer cum *Rom.* 1. 7. & 1. *Corinth.* 1. 3.

3. 4. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis*. Laudetur Deus noſter, qui & Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater eſt: à quo miſerationes tamquam à fonte profluunt, qui paterna in nos commiſeratione beneficia ſua profundit: & plenam perfectamque conſolationem afflictis fidelibus amiciſque ſuis impertitur. *Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*: qui nos Evangelii ſui Miniſtros conſolatur in omnibus malis, quæ illius cauſſâ patimur: *Ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipſi a Deo*: ut res adverſas perpeſſi, poſſimus alios qui afflictionibus premuntur, conſolari ea conſolatione qua nos ipſos Deus perfundere ac roborare per dona Spiritus ſui dignatus eſt: & ne in rebus adverſis concidant animo, ſed ſolatium à Dei bonitate & miſericordia pariter exſpectent.

5. *Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra*. Sicut tribulationes quas pro Chriſti nomine patimur, & quas ille ſuas reputat, quia caput & membra unus Chriſtus, multæ ſunt, graves, redundantes fluminis in modum: ita & per Chriſtum tanquam cauſſam efficientem ac meritoriam, plenam & redundantem conſolationem percipimus.

6. *Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earumdem paſſionum, quas & nos patimur*. Sive affligimur & perſecutionem patimur, id fit propter eruditionem & ſalutem veſtram, quæ ſalus efficitur in vobis, ſeu à vobis obtinenda eſt per tolerantiam earumdem ſeu ſimilium afflictionum, quas & nos pro Chriſto ſuſtinemus: quia per crucem & multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Sive conſolationem à Deo percipimus, id fit

Quantas tribulationes paſſus eſt Apoſtolus pro Chriſti nomine?

Digitized by Google

id fit ad veſtram conſolationem, ut & vos ſpe ſimilis conſolationis ad res adverſas patienter ferendas excitemini. Sive erudimur rebus adverſis & perſecutionibus quas patimur, quæ nos infirmitatis noſtræ admonent, & incitamenta nobis ſunt ad virtutem; id fit ad eruditionem veſtram, ut afflictiones vobis ſint adhortationum loco ad humilitatem, ad caritatem, ad patientiam, ad orationem, ad perſeverantiam. Græcus Textus ſic ad verbum redditur. *Sive autem tribulamur, pro veſtra conſolatione & ſalute effecta in tolerantia earumdem paſſionum, quas & nos patimur: ſive conſolatione afficimur, ſuper veſtra conſolatione & ſalute.* Verſio Syriaca Græco textui conſonat: *Quamvis autem affligimur, pro veſtra quidem conſolatione ac pro veſtra ſalute affligimur: ſive conſolationem accipimus, id fit ut conſolationem accipiatis, & fit in vobis ſtudium quo ſuſtineatis perpeſſiones illas, quas & nos patimur.* Ex his Verſus ſexti membris, *Sive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exhortatione & ſalute,* alterutrum in Vulgata noſtra Latina redundare videtur, quod hoc loco ex duabus Verſionibus conflatam veriſimile eſt. Hanc juvat conjecturam Ambroſiaſter, apud quem ſextus ille Verſus ſic legitur; *Sive autem preſſuram patimur pro veſtra exhortatione & ſalute: ſive exhortationem conſequimur pro veſtra exhortatione, quæ operatur per patientiam earumdem paſſionum, quas & nos ipſi patimur.* *Lucas Burgenſis, Eſtius. Mariana. Emanuel Sa. Fromondus, &c.*

7. *Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis.* Quod quidem certam ac firmam nobis parit de conſolatione & ſalute veſtra fiduciam. *Scientes quod ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.* Cùm ſciamus vos fore participes conſolationis, ſicut participes eſtis afflictionum, quas pro Chriſto patienter & conſtanter, ſicut & nos, ſuſtinetis.

8. *Non enim volumus ignorare vos, Fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus, ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.* Notam eſſe vobis volumus afflictionem quæ nobis contigit in Aſia minore, in qua Epheſus, in ſeditione ſcilicet à Demetrio argentario excitata; quæ gravis adeo fuit ac vehemens, ut & modum & vires meas excederet, nec ſpes eſſet aut conſilium evadendi: ſive, *ut de vita hæſitaremus*, quemadmodum Tertullianus legit. Quod David *mortis portas*, *dolores mortis*, *umbram mortis*, *dolores parturientis* appellat. *Act. 19. Teodoret. Tertull. lib. De reſurrect. Carnis, c. 48*

9. *Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in „ nobis, ſed in Deo; qui ſuſcitat mortuos.* Tanta erat vis perſecutionis, ut ani„ mus noſter nihil aliud præſagiret ac expectaret, quàm mortem. Quid eſt, Re„ ſponſum mortis habuimus? inquit S. Chryſoſtomus; Id eſt, ſententiam, judi„ cium, expectationem. Talem enim res ipſæ vocem emittebant, tale reſponſum „ dabant ea quæ evenerant, quòd certiſſimè morituri eſſemus. Sed Dei potentia ſententiam in opus exire minimè paſſa eſt, ut tantis periculis præter expectationem erepti, diſcamus non in noſtris viribus, ſed in Deo confidere, qui mortuos ſuſcitat, & certæ morti deſtinatos ab hominibus, ex ſummis periculis eripit.

10. *Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet.* Vel, ſecundùm vim Græci Textus, *Qui ex tanta morte nos eripuit, & eripit.* Mortem vocat præſentiſſima pericula mortis; quæ nihilominus ſibi in dies imminere ſignificat, ita ut alia aliis ſuccedant: ſed ab illis ſingulari Dei protectione liberari. In quo ſpem defiximus, quòd deinceps nos erepturus ſit ab omnibus periculis, ut opus illius peragamus, & conſummemus.

11. *Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.* Id maximè futurum confido, ſi mihi per orationes veſtras ad Deum pro me fuſas ſubſidio fueritis: ut pro dono mihi collato ob ſalutem & ad preces multorum, etiam gratiæ Deo à multis agantur.

12. *Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimpli-* citate

citate cordis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in hoc mundo, abundantiùs autem ad vos. Hæc ſolatii & fiduciæ noſtræ ratio eſt, veràque gloria coram Deo, conſcientiæ noſtræ teſtimonium, quòd ſimplici & recto animo, & cum ſinceritate magna, Deoque probata: non ſecundùm artes & calliditatem prudentiæ ſæcularis; vel, non in prudentia & virtute verborum, nexuque ſophiſmatum; ſed cum ſapientia, quæ mihi à Deo donata eſt, verbo crucis, verbo fidei, ſignis & prodigiis, quæ Dei gratiæ fuerunt, Prædicationi meæ benedicentis, eamque proſperantis, converſatus ſum ubicumque fui, maxime autem apud vos, quibus majora ſimplicitatis & candoris mei argumenta exhibui, gràtis & ſine ſumptu Evangelium apud vos prædicans, infirmitati veſtræ parcens, veſtris ingeniis, quantùm licuit me accommodans. Pſeudo-Apoſtolos obliquè perſtringit, qui nec ſimpliciter converſabantur, propriam gloriam & privata commoda captantes; nec ſincerè, ſpeciem præſeferentes pietatis, non veritatem: & humana ſapientia ac eloquentia freti, Apoſtolos Chriſti, & Paulum maximè contemnebant.

13. 14. *Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis, ſicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Eorum enim quæ ſcribimus vobis, veritatem legendo cognoſcitis, & ſimplicitatis ac perpetui candoris mei teſtes eſtis. Spero autem quòd me cognoſcetis perpetuò talem, nec aliter de me ſentietis, cùm ad vos venero, me (inquam) plenè & perfectè agnoſcetis, ſicut aliquatenus cognoviſtis; me penitus cognoſcitis omnes, non quidam tantùm veſtrum, & me Apoſtolo ac Doctore gaudebitis & gloriabimini, ſicut ego vobis diſcipulus, quos Chriſto lucrifeci, cùm videbo vos in ſecundo
S. Chryſoſt. adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ejuſdem ſalutis & gloriæ participes. Agnoſce-
Hom. 3. tis me talem eſſe, qui vobis occaſionem de me gloriandi præbere poſſim, quòd
Theophylact. talem habetis Doctorem, qui nihil vos humanum, nihil ſimulatum, nihil ſubdolum docuerit. Mihi etiam occaſionem præbebitis gloriandi quòd hujuſmodi nactus ſim diſcipulos, qui neque concutiantur, neque decipiantur à Pſeudo-Apoſtolis. Quando verò de nobis mutuò gloriabimur? Etiamnum quidem, ſed potiſſimùm in die Domini. Tunc enim omnes congnoſcent me talem non fuiſſe qualem Pſeudo-Apoſtoli calumniantur: & quòd vos Pſeudo-Apoſtolorum calumniis non credideritis.

15. 16. *Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis.* Et hac fiducia veſtræ bonæ de me exiſtimationis, veſtri erga me affectùs, ex quo vos ſemper in melius profecturos in fide Chriſtianiſque virtutibus, non inaniter mihi ſpondebam, volui priùs ad vos venire, quàm in Macedoniam pertranſirem, ut ex ſecundo meo adventu ſecundam gratiam, bonorumque ſpiritualium
S. Chryſoſt. incrementum reciperetis. Priùs (inquam) volui venire Corinthum, *Et per vos*
ibid. Theodo- *tranſire in Macedoniam; & iterum à Macedonia venire ad vos* (licèt ſuperiore
ret. Theophy- Epiſtola ſcripſiſſem me venturum ad vos cùm pertranſiſſem Macedoniam) *& à vo-*
lact. Oecumen *bis deduci in Judæam.* Non igitur ſecum ipſe pugnat Apoſtolus. Non enim ait, ſcripſi per vos me abiturum in Macedoniam, ſed *volui*. Etſi enim non ſic ſcripſi, ſtuebam tamen & volebam venire ad vos priuſquam ad Macedonas me conferrem: tantùm abeſt ut neglexerim venire ad vos, nec ſteterim promiſſis, ut & illa prævenire voluerim. Verùm Deo viſum eſt ut neque ad vos ante venirem, nec à vobis in Judæam deducerer.

17. *Cùm ergo hoc voluiſſem, numquid levitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem cogito, ut ſit apud me EST & NON?* Cùm ergo id revera apud me ſtatuiſſem, numquid propterea levitatis, inconſtantiæ, aut fallaciæ ſum accuſandus, quòd non præſtiterim; aut more hominum carnalium delibero, qui in rebus gerendis carnali cuipiam affectui obſequuntur, & conſilia mutant prout è rebus

ſuis,

ſuis eſt, ut modò affirmem, modò negem; me facturum dicam, quod non exequar? Huic equidem accuſationi locus eſſet, ſi propria voluntate regerer, ſed Spiritu ſancto agor, cui non obſequi nefas. Qui carnis cupiditates ſequitur, à propriis cogitationibus trahitur, etſi abſurdis, etſi aliorum ſpirituali bono contrariis. Qui autem prudenter deliberat, etſi boni aliquid in animo habeat, ſi id animadvertit non eſſe aliis conducibile, conſilium non exequitur.

18. *Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo EST & NON.* Objicere poterant Pauli adverſarii, Si quæ dicis non ſunt firma & ſtabilia, metuendum eſt ne ſermo tuus & Prædicatio tua inſtabilis ſit, & mutabilis, ſitque in ea *EST* & *NON*. Hanc objectionem diſſolvens, Conſilium (inquit) quo ſtatueram primùm venire ad vos, meum erat, unde propoſitum mutavi, ut Spiritus Sancti ductum ſequerer. Prædicatio autem Dei eſt, qui fidelis eſt & verax. Ideo verbum ipſius, quod nos vobis prædicavimus, mutabile & inſtabile non eſt, ut ex affirmatione mutari poſſit in negationem, ſed omnia in eo firmiſſima veritate conſtant.

Fidei morumque doctrina invariabilis.

19. *Dei enim Filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me, & Silvanum, & Timotheum, non fuit EST & NON, ſed EST in illo fuit.* Sermo de Dei Filio, quem prædicavimus, ego, Silvanus, & Timotheus, nullam habuit variationem, ſed uniformis ſemper fuit, vobiſque eamdem ſemper doctrinam tradidimus. Vel, Tam vera, tam certa, tam firma fuit Prædicatio noſtra, quàm verax Dei Filius, cujus Apoſtoli ſumus, & cujus Evangelium & doctrinam annuntiamus. Silvanum autem eſſe *Silam*, cujus frequens in Actis Apoſtolorum mentio, S. Hieronymus & Theodoretus cenſent. Ipſe fuit cum Paulo Philippis vinculorum particeps. Ipſo relicto Berroæ in Macedonia, Athænas venit. Is cùm ad eum una cum Timotheo veniſſet Corinthum, ei in Prædicatione opem tulit.

S. Hieron. *Theodoret.* *Act.* 16. *&c.*

20. *Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo EST: ideo & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.* In illo enim omnes Dei promiſſiones, quas vobis annuntiavimus, veritatem ſuam habent firmam & invariabilem, quia per illum complentur ad honorem Dei, & ad gloriam Miniſterii noſtri.

21. 22. *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus: Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Deus eſt qui nos Evangelii ſui Miniſtros una vobiſcum diſcipulis & auditoribus noſtris, Chriſto firmiter adhærere facit, per fidem caritate animatam: ipſe nos unxit Spiritu ſancto, ſeu multis & magnis Spiritus ſancti donis nos inſtruxit, perfudit, ſignavit, quæ inſtar ſigilli nos probent veros Dei Nuntios eſſe ac Miniſtros, & miſſionem noſtram, ac Prædicationis veritatem confirment. Ipſe denique Deus Spiritum ſanctum ſuum cordibus noſtris infudit, velut arrham promiſſionum ſuarum & futurorum bonorum. Per arrham autem eorum quæ danda ſunt nobis magnitudinem innuit. Arrha enim eſt parva quædam pars totius pretii, pro quo quis ſpondet. Confer cum Epheſ. 1. 13. 14. *In quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ.*

23. *Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis non veni ultra Corinthum.* Deum teſtem invoco eorum quæ dico, & ab illo puniri velim & perdi, niſi verum dixero: Nondum veni Corinthum, ne in vos ſeveriùs agere cogerer, & auctoritate Apoſtolica pleroſque veſtrum punire pro peccatis publicis nondum emendatis neque per pœnitentiam expiatis: *Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri: nam fide ſtatis.* Non quòd jus nobis arrogemus vobiſcum agendi ſicut domini cum ſervis agunt, eo nomine quòd fidem nobis docentibus & prædicantibus ſuſcepiſtis; ſed gaudii vobis auctor eſſe malui, quàm mœroris. Nam fidem quod attinet, in ea conſtantes eſtis. Non potui igitur hoc nomine de vobis conqueri. In aliis verò plerique veſtrum caſtigatione digni erant, quæ fit à patribus & Magiſtris, filiorum & diſcipulorum utilitati

Theodoret. *Photius.* *Oecumen.*

Digitized by Google

litati & emendationi conſulentibus, non quæ fit à dominis ex impotentis animi motu, per abuſum poteſtatis, quœ in tyrannidem ſæpe degenerat. Paternæ verò hujuſmodi caſtigationi parcere malui, ac propterea meum ad vos adventum tantiſper diſtuli; ut me gaudentem de veſtra emendatione ſuſcipientes, pariter gauderetis.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

Voluntas Dei una regula eſt vocationis ad ſacerdotium & ad regimen animarum.

1. PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis qui ſunt in univerſa Achaja. Voluntas Dei unica eſt regula vocationis, unica janua ad ſacrum Miniſterium, ad ſtatum Eccleſiaſticum, ad Beneficia, & ad Apoſtolicas ſive Hierarchicas functiones. Non voluntas parentum, non cupiditas propria, non ambitio, ſed una Dei voluntas conſulenda & exquirenda eſt ut quis ad Sacerdotium, ad Dignitates Eccleſiaſticas, ad Beneficia, curam præſertim animarum habentia aſcendat, ut divini verbi Prædicationi ſe applicet. *Per voluntatem Dei.* Qui non intrat per hoc oſtium, fur eſt & latro. Domini eſt ſuos ſibi Miniſtros eligere. Spiritus ſancti illos præparare & dignos facere. Qui ſe ingerit contra Domini voluntatem, nec gratiæ Apoſtolatus particeps erit, nec mercedem à Domino recipiet. Hic primus Apoſtolicæ ſententiæ fructus Moralis. Secundò ex his Apoſtoli verbis diſcant Prælati eo humiliores eſſe, quò majores ſunt, & inferiores Miniſtros probatæ virtutis & fidei coram populo honorare, ut eis venerationem & auctoritatem concilient, ſancti Pauli exemplo, qui Timotheum juvenem & meritis ac dignitate longè inferiorem diſcipulumque ſuum, fratris nomine appellare, ejuſque nomen cum ſuo adſcribere initio Epiſtolæ Canonicæ dignatus eſt. Tertiò, curent fideles ut concordiam ſervent inter ſe, & Chriſto Domino ſuo, Redemptori, & capiti tota dilectione adhærcant. *Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi.* Eos Dei Eccleſiam nominat, inquit Theodoretus, rurſus ad concordiam redigens, & Dominum ac benefactorem oſtendens. Cùm eis autem omnes eos etiam conjunxit, qui in ea gente crediderant, unum corpus omnium eſſe pronuntians, qui ſalute digni habiti fuerant. Quocirca Tertullianus: *Corpus*, inquit, ſumus *de conſcientia religionis, & diſciplinæ unitate, & ſpei fœdere.* Quartò, ex Apoſtoli verbis diſcendum eſt, morum ſanctimoniam proprium eſſe Chriſtiani hominis caracterem: eòque nomine indignos eſſe, quicunque ſancti non ſunt. Chriſtianiſmus profeſſio eſt innocentiæ & ſanctitatis. *Cum omnibus ſanctis qui ſunt in Achaja.* Sanctos vocat, „ quaſi ſine terra, quæ vis eſt Græce vocis ἅγιος, oſtendens quòd ſi quis terrenus „ ſit, alienus eſt ab hac ſalutatione.

Prælati Eccleſiæ eò humiliores ſint, quo majores.

Theodoret. in hunc locum.

Tertull. in Apologet.

S. Chryſo. Homil. 1.

Oecumenis in hunc locum.

2. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Si Deus Pater eſt, quanta veneratione, quanto amore illum proſequi debemus? Si Jeſus Chriſtus Dominus noſter eſt, quàm fideliter illi ſervire, obſequi, adhærere debemus? *Filius honorat patrem, & ſervus dominum ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor meus?* Gratia & pax, quas fidelibus Corinthiis Apoſtolus adprecatur, fructus ſunt bonitatis Patris, & meritorum Jeſu Chriſti Domini noſtri. Gratia, qua divinæ conſortes ſumus naturæ, ſubſtantia eſt filiorum; pax verò, illorum hæreditas & patrimonium; pax (inquam) Dei, quam mundus dare non poteſt.

Malach. 1. 6.

3. 4. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt.* Deus reſpectu peccatorum Pater eſt miſericordiarum & Deus totius conſolationis, quia Deus eſt & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti; in quo nos dilexit, & quem paſſioni ac morti pro nobis

Miſericordia & conſolatio diverſi generis eſt.

nobis tradidit. Miſericordia porrò & conſolatio multiplicis eſt generis. Miſeratio alia ſuavis, alia amara. Conſolatio alia ſenſibilis pro incipientibus & infirmis; alia merè ſpiritualis pro perfectis & fortibus, qui non lacte, ſed eſca ſolidiore aluntur. Qualeſcumque ſint miſerationes & conſolationes cœlitus nobis datæ, cum gratiarum actione ſuſcipiendæ à nobis ſunt, utpote à Deo & Patre noſtro profectæ. Ejus flagella beneficia ſunt & gratiæ, non quidem reſpectu omnium, ſed filiorum dumtaxat, electique populi. *Conſolamini, Conſolamini popule meus, dicit Deus veſter.* Quos autem diligit, non propterea eripit à tentationibus, à perſecutionibus, ab afflictionibus & rebus quibuslibet adverſis: ſed conſolationes afflictionibus & doloribus commenſurat. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam*, ait Rex Propheta. *Iſai. 40. 1.* *Pſal. 93. 19.*

Benedictus Deus Pater miſericordiarum. Quibus verbis indicat Paulus, ſe Dei miſeratione ex ſummis periculis eductum ac liberatum eſſe. David non ubique eodem modo, ac ab iiſdem rebus Deum appellat, ut obſervat S. Chryſoſtomus: verùm cum de bello ac victoria verba facit, *Diligam te*, inquit, *Domine virtus mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, Deus meus adjutor meus*. *Pſal. 107.*
„ Cum de animi caligine ex qua liberatus eſt, verba facit: *Dominus illuminatio & ſalus mea*. Nunc à benignitate & clementia, nunc à juſtitia, nunc ab incorrupto judicio, prout illa, in quibus verſabatur, tempora poſtulabant, cognomentum illi tribuit. Ad eumdem modum hic à benignitate & miſericordia Deum appellat Apoſtolus. *Pater miſericordiarum* (inquit) hoc eſt, qui tantæ miſerationis ſpecimen edidit, ut nos ex ipſis portis mortis eduxerit. Hoc enim maximè Deo proprium ac peculiare eſt, ipſiuſque naturæ inſitum, ad hunc modum miſereri. Atque hinc etiam maxime Pauli inclareſcit humilitas. Nam quamvis Evangelicæ Prædicationis cauſa periclitaretur, non tamen merito ſuo, ſed per Dei miſerationes ſalutem ſe conſecutum eſſe ait. *Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* Non dixit, Qui non ſinit nos calamitate affici, ſed qui in calamitate nos conſolatur. Nam hoc tum Dei potentiam declarat, tum eorum qui calamitatibus premuntur, patientiam auget. *Tribulatio enim*, inquit *patientiam operatur*. Id quod Propheta quoque his verbis indicabat. *In tribulatione dilataſti mihi.* Non dixit: Non paſſus es me in tribulationem labi, aut tribulationem confeſtim ſubmoviſti: ſed ea manente dilataſti me: hoc eſt, ingentem cordis latitudinem & voluptatem mihi attuliſti. Quod etiam in tribus Pueris contigit. Neque enim quò minùs in fornacem inciderent, prohibuit, nec cum incidiſſent, flammam extinxit: verùm flagrante fornace latitudinem ipſis præbuit. Hoc autem Deus perpetuò facere conſuevit. *Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* Quibus verbis demonſtrat quòd non ſemel aut iterum, ſed ſemper hoc facit. Neque enim nunc conſolatur, nunc rurſus deſerit, ſed ſemper ac perpetuò hoc agit. Ob idque dixit, *Qui conſolatur*, non, qui conſolatus eſt: &, *in omni tribulatione*; non in hac atque illa, ſed in omni. „ Non ſuis autem meritis divinas conſolationes attribuit, ſed propter fideles & electos ſibi à Deo collatas exiſtimat, ut in eos inſtar canalis effundat, quod à fonte totius conſolationis accepit. *Ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui in omni preſſura ſunt.* Per hoc autem Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum opus eſſe indicat, alios conſolari; & quod conſtituti ſunt ut alios ad certamen veluti excitent & inungant; & quòd non perinde ac Pſeudoapoſtoli deliciis ſtudeant, ac domi deſidentes negligant eos qui conſolatione & excitatione opus habent.

S. Chryſoſto. Hom. 1. in hanc Epiſto.

Deus ſervos ſuos in rebus adverſis conſolatur.

Rom. 5.

Pſal. 4.

Theophylact.

5. *Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra.* Hæc ipſa conſolationis uberrimæ ac ſuaviſſimæ ratio, quòd Chriſtus nos paſſionum ſuarum participes & ſocios efficiat. *Quid ſuavius ac jucundius*, inquit S. Chryſoſtomus, *quam Chriſti ſocium effici, atque ipſius cauſa hæc perpeti?* Quid cum hac conſolatione comparandum? quid dulcius, quàm pro Chri-

Paſſionum Chriſti participem eſſe, ſumma conſolatio.

ſti nomine & gloria, pro ejus fide propaganda, pro ejus Eccleſia dilatanda, pro miniſterio ſuo fideliter adimplendo, pro lege Dei ſervanda, quælibet adverſa pati? *Nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis*, ait alibi Apoſtolus noſter, *& adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia, cujus factus ſum ego Miniſter, ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vos*. Neſcimus quid petamus, cum à crucibus & calamitatibus noſtris liberari poſtulamus. Patiamur abundanter, ut abundantiores conſolationes promereamur: patiamur mala temporalia, ut gaudia conſequamur æterna. *Ita & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra*. Non dixit, Conſolatio calamitates æquat, ſed, *abundat conſolatio noſtra*, ita ut certaminum tempus, novarum tempus ſit coronarum, ut novæ lacrymæ amplioris voluptatis pignora ſiunt, arrhæque bonorum, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Quæ cum ita ſint, ne in rebus adverſis animo dejiciamur. Nemo enim deliciis ſtudens, & dormiens

Coloſſ. 1. 24.

S. Chryſoſtomus Hom. 1.

,, ac languens, cum Chriſto ſocietatem habet, nemo eorum qui molliter ac remiſſè vivunt: verùm is qui calamitatibus probatur, atque arctum vitæ iter tenet. ,, Nam ipſe quoque Chriſtus hac via inceſſit. *Chriſtus paſſus eſt pro vobis, vobis* ,, *relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*. Proinde ne animo diſcrucieris, cum calamitate premeris, advertens cui communices, & quonam modo ,, per afflictiones & cruces ſcelerum maculas eluas, quantumque inde fructum referas. Nihil enim aliud grave atque acerbum eſt, quàm in Dei offenſionem incurrere. Hoc ſublato, non afflictio, non inſidiæ, non proſcriptiones & exilia, ,, non bonorum temporalium damna & pauperies, non charorum amiſſio & orbitas, non morbi, non calumniæ, non tormenta, non mors, prudentem & ſanctam, Deique amantem animam moleſtia afficere queunt. Quin potiùs, quemadmodum ſi exiguam ſcintillam in magnum pelagus injicias, eam protinus extinxeris: ita moleſtia omnis, quamlibet ingens, ſi in animum bene ſibi ,, conſcium inciderit, confeſtim perit & evaneſcit. Crucem amemus, unctionem ,, & conſolationis abundantiam per Chriſtum nobis conferendam inſpicientes. Abraham, Job, Moyſen, Prophetas, Apoſtolos, Paulum maximè, Martyres, Sanctos & Sanctas omnes conſiderate, in quibus abundarunt paſſiones Chriſti, & quorum conſolatio per Chriſtum abundavit. *Communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſupra vos requieſcit*.

1. Petri 4.13. 14.

6. 7. *Sive autem tribulamur pro veſtra exhortatione & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra exortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earundem paſſionum, quas & nos patimur*. Bonus Paſtor omnes, quas patitur, afflictiones; omnes quibus recreatur, conſolationes, ad ſuam ſanctificationem, & ad ovium ſibi commiſſarum ſalutem procurandam & promovendam referre debet. Cùm affligitur, & premitur, exemplo ſuo doceat eas patientiam in rebus adverſis. Cùm à Deo conſolationes accipit, ſpem earum excitet, animos earum erigat, & in Deo confidere doceat, qui non deſerit ſperantes in eum, qui cum ipſis eſt in tribulatione, eripit illos, aut certè conſolatur, & tandem glorificabit, ac torrente voluptatis potabit. Cùm Deus per Spiritum ſanctum ad cor eorum loquitur & exhortatur, ſive per internas inſpirationes, ſive per lectionem & meditationem ſanctarum Scripturarum, his inſpirationibus, meditationibus, Scripturis utantur ad ſimiles affectus ſpei, caritatis, patientiæ, faſtidii rerum terrenarum, deſiderii cæleſtis Patriæ, in animis fidelium curæ ſuæ ſubditorum excitandos. Spes ſcilicet Chiſtiana fructus eſt tribulationum, quia tribulatio & crux via eſt ad regnum cælorum. Paſtoris caritas, non ſolùm in eo poſita eſt ut condoleat ovium ſibi commiſſarum calamitatibus; ſed in eo maximè ut eas ad crucis & afflictionum amorem intuitu & ſpe æternæ conſolationis accendat. *Ut ſpes noſtra fir-*

Fructus ex afflictionibus colligendi.

firma ſit pro vobis, ſcientes quòd ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis. Tantò namque ſpes in Deum ſolidior ſurgit, quantò pro illo quiſque graviora pertulerit: quia *Nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hìc priùs pia tribulatione ſeminatur.* S. Gregorius M. lib. 10. Moral. cap. 11.

8. 9. *Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus, ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos.* Tenebræ, timores, tædia, deſolationes interiores, junctæ crucibus & afflictionibus exterioribus, dejicere pios & ſpirituales non debent. Crucis pondus ſentire, ac ejus pondere penè opprimi, quæ naturæ infirmitas eſt, magnum eſt humilitatis documentum, magnum fiduciæ in Deo incitamentum. Hæc altera tribulationum utilitas. Cùm enim nos penè deficere conſpicimus; cùm præſentibus & ingruentibus malis ferendis nos per vires naturæ impares eſſe agnoſcimus; cùm nos penè deficere ſentimus, cùm in nobis reſponſum mortis habemus, & ſine Dei gratia nos bonum facere, diligere, operari, & mala perferre, ut oportet ad ſalutem, non magis poſſe quàm mortuos, profitemur; tunc mentes & corda noſtra in Deo defigimus, & fiduciam noſtram in illo uno collocamus, qui refugium noſtrum & virtus eſt, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. *Ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mortuos.* Hinc Job. 11. dicitur: *Cum te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.* „Sæpe namque tot tentamenta nos obſident, „ut ipſa nos eorum numeroſitas penè ad lapſum deſperationis inclinet. Unde ple„rumque cùm mens in tædium vertitur, vix ipſa virtutis ſuæ damna conſide„rat, & tota dolens, quaſi jam à ſenſu doloris aliena frangitur, & enumerare „non valet quanto cogitationum tumultu vaſtatur. Ruituram ſe per momenta „conſpicit, eique ne arma repugnationis arripiat, graviùs mœror ipſe contra„dicit. Circumductos quòlibet oculos obſcuritas obſidet; & cùm viſum tenebræ „ſemper impediant, mœſta mens nihil aliud quàm tenebras videt. Sed apud „miſericordem Judicem ſæpe hæc ipſa quæ ad uſum quoque orationis aggravat, „pro nobis ſubtiliùs triſtitia exorat. Nam tunc mœroris noſtri caliginem Con„ditor conſpicit, & ſubtracti luminis radios refundit, ita ut erecta protinus per „dona mens vigeat, quam paulò ante decertantia vitia ſuperbiæ calce deprime„bant. Mox corporis pondus diſcutit, atque ad contemplationis lumen poſt tur„bationis ſuæ tenebras erumpit. Mox in gaudium profectus attollitur, qui in„ter tentamenta pejus cadere ex deſperatione cogebatur. Sine cogitationis certa„mine præſentia deſpicit, ſine dubitationis obſtaculo de ventura retributione „confidit. Juſtus ergo cùm ſe conſumptum putaverit, ut lucifer oritur: quia mox „ut tenebreſcere tentationum caligine cœperit, ad lucem gratiæ reformatur; & „in ſe ipſo monſtrat diem juſtitiæ, qui caſurus paulò ante timuit noctem culpæ. *Cum te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.* Non dicit, cùm conſumptus „fueris, ſed, *cùm te conſumptum* putaveris: quia & quod videmus, in dubie„tate eſt; & quod ſperamus, in certitudine. Unde S. Paulus non ſe conſumptum „noverat, ſed putabat, qui & in adverſa tribulationum corruens, ut lucifer re„ſplendebat, dicens: *Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos.* S. Gregorius ibid.

10. 11. *Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem ſperamus quoniam & adhuc eripiet.* Liberatio enim à tribulationibus præteritis opem ferente Deo, fiduciam excitat fore ut à præſentibus, & ſpem auget quòd à futuris auxilio ſuo potentiſſimo nos eripiat. Quod quidem auxilium divinæ gratiæ nos in adverſis roborans, & in ſolo Deo nos confidere faciens, non meritis noſtris, ſed ejus miſericordiæ tribuendum eſt, ad quam obtinendam vel etiam poſtulandam, cùm non ſimus ſufficientes ex nobis, orationes Eccleſiæ & ſanctorum ſunt adhi-

Alii pro aliis Deum orare, & gratias illi agere debemus.

Digitized by Google

bendæ exemplo Apoſtoli. *Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis*. Ita ſe gerit qui verè humilis eſt, ſed & indignum ſe exiſtimat & imparem ad gratias Deo pro acceptis ab ejus miſericordia beneficiis agendas. Quamobrem & aliorum corda & voces ad gratiarum ſui cauſſa ſollicitat. *Ut ex multorum perſonis, ejus quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis*. Demus igitur operam ut in precibus coeamus, alii pro aliis precemur, quemadmodum illi pro Apoſtolis. Sic enim & mandatum explemus, & ad caritatem incitamur, atque etiam majore ſtudio gratias agere diſcimus. Nam qui pro alienis ſucceſſibus gratias Deo agunt, multò magis id pro ſuis faciunt. Hoc David faciebat dicens: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in idipſum*. „ Hoc & Apoſtolus paſſim expoſcit. Id & nos faciamus, & Dei in nos beneficia apud omnes prædicemus, ut eos laudationis ſocios aſſumamus. Nam ſi, cùm beneficium aliquod ab hominibus accepimus, atque id celebramus, promptiores eos ad bene de nobis merendum reddimus: multò magis Dei beneficia prædicantes, ad majorem benevolentiam ipſum attrahemus. Et ſi, cùm beneficium aliquod ab hominibus conſecuti ſumus, ad gratias nobiſcum agendas alios etiam excitamus, multò profectò magis nobis curandum eſt, ut multos, qui gratias pro nobis agant, ad Deum adhibeamus. Cùmque Paulus qui tantam apud Deum fiduciam obtinebat, hoc faciat quantò magis hoc à nobis fieri neceſſe eſt? Quocirca ſanctos viros etiam atque etiam obſecremus, ut prò nobis gratias agant, atq; etiam ipſi pro nobis hoc invicem faciamus. Iſtud præſertim Sacerdotū munus eſt, utpote bonum omnium præſtantiſſimum. Accedentes primùm pro univerſo terrarum orbe, communibuſque commodis gratias agimus. Nam etſi communia Dei beneficia ſunt: tamen tu quoq; in communi ſalutem es conſecutus. Eòq; nomine tum pro privata tua communem gratiarum actionem debes, tum pro communi privatam Deo laudem abs te offerri æquum fuerit. Etenim ſolem non tibi uni accendit, ſed communiter omnibus, & tamen in parte totum habes. Nam quamvis ob communem omnium utilitatem tanta magnitudine procreatus ſit: tamen tu ſolus tantum vides, quantum univerſi mortales videre queant. Ex quo fit ut tantam gratiarum actionem debeas, quantam univerſi. Ac te & pro communibus beneficiis gratias agere par eſt, & pro aliorum virtute. Multis enim etiam propter alios beneficiis afficimur. Etenim ſi vel decem ſoli juſti in Sodomis inventi fuiſſent, non in eas quas pertulerunt calamitates incidiſſent. Quamobrem pro aliorum quoque apud Deum libertate ac fiducia gratias agamus. Siquidem priſca quoque lex hæc eſt, atque antiquitùs in Eccleſia inſtituta. Sic Paulus etiam pro Romanis, pro Corinthiis, pro univerſo terrarum orbe gratias agit. Nec verò illud mihi dixeris: Hoc præclarum ac cum virtute conjunctum facinus meum non eſt. Quamvis enim tuum non ſit, tamen gratias agere debes, quòd membrum tuum tale ſit. Quamquam etiam illud tuum facis, cùm laudas & in coronarum partem ipſe etiam venis, atque eamdem gratiam percipies.

S. Chryſoſt. Hom. 2.

Bonæ conſcientiæ teſtimonium contra detractiones & calumnias nos roborat.

12. *Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus in hoc mundo, abundantiùs autem ad vos*. Nihil glorioſius Miniſtro Chriſti, quàm ab hominum carnalium judicio non pendere, & ſolum Dei judicium vereri, ſolo conſcientiæ ſuæ teſtimonio fretum officium ſuum, & opus Domini implere. * „ Inter verba laudantium, ſive vituperantium, ad mentem ſemper recurrendum eſt, etſi in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna triſtitia generari debet. Et rurſum ſi in ea non invenitur malum quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam proſilire. Quid enim ſi homines laudent, & conſcientia accuſet? Aut quæ debet eſſe triſtitia, ſi omnes accuſent, & ſola conſcientia nos liberos demonſtret? *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Job quoque

S. Gregorius M. Epiſt. 45. lib. 5. ad Palladiū Preſbyterum de Monte Sina.

,, que dicit . *Ecce in cœlo teſtis meus.* Si ergo nobis eſt teſtis in cœlo , teſtis in cor- *Job 16. 20.*
,, de , dimitte ſtultos foris loqui quod volunt . Quid aliud detrahentes faciunt, ni-
,, ſi in pulverem ſufflant , atque in oculos ſuos terram excitant, ut unde plus de-
,, tractionis perflant , inde magis nihil veritatis videant? Vocandi tamen ſunt
,, etiam ipſi , tranquillè admonendi , eiſque ſatisfieri modis omnibus debet, ſcien-
,, tes quid de eis Veritas dicit : *Ne fortè ſcandalizemus eos,* Si autem ſatisfieri ſibi
,, ex veritate noluerint , habes conſolationem quam in ſancto Evangelio conſpi- *Matt. 17.*
,, cias, quia cùm Domino dictum fuiſſet : *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcan-*
,, *dalizati ſunt* ? reſpondit : *Sinite illos ; cæci ſunt , & duces cæcorum .*

Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Verumtamen timendum ne *S. Auguſtin*
,, quiſq; apud ſeipſum fiat ſibi placens, & quaſi ſuperbus de conſcientia ſua glorietur. *Pſal. 149. n.*
,, Debet enim quiſque *Cum tremore exultare*: quia *donum eſt Dei unde exſultat, non* *12. Pſal. 2.11.*
,, *meritum ſuum.* Etenim ſunt multi ſibi placentes , & juſtos ſe eſſe arbitrantes; &
,, procedit adverſus illos alia pagina dicens: *Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor;* *Proverb. 9.20.*
aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à peccato? Eſt ergo *quidam modus in conſcientia*
gloriandi, ut noveris fidem tuam eſſe ſinceram, noveris eſſe ſpem tuam certam, noveris
caritatem tuam eſſe ſine ſimulatione. Sed quoniam multa ſunt adhuc fortè, quæ poſſunt
offendere oculos Dei: lauda Deum qui tibi iſta donavit, tunc perficiet quod donavit. Pu-
ra autem conſcientia non eſt ſine ſimplicitate cordis & recta ſinceràque intentione, o-
mnis fictionis, ſimulationis & doli experte. Chriſtiana ſimplicitas malas artes, dupli-
citatem , mendacium , æquivocationes , falſam ſæculi ſapientiam , carnis pruden-
tiam & politicam averſatur . Unicum enim finem habet , Dei voluntatem & frui-
tionem ; unam viam novit qua ad illum pervenitur , arctam viam Evangelii. Qui
hoc modo apud homines converſatur , cœli civis eſt , domeſticus Dei , exſul mun-
di . Tales Miniſtri Chriſti Jeſu eſſe debent , exemplo Apoſtoli noſtri . *In ſimplici-*
tate cordis , & ſinceritate Dei , & non in ſapientia carnali , ſed in gratia Dei con-
verſati ſumus in hoc mundo .

De bona conſcientia non gloriandum .

Bonæ conſcientię caracteres .

14. *Gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Glo-
ria gregis bonus Paſtor eſt : gloria Paſtoris grex eſt ſanctè inſtitutus . Fruſtrà verò
de ſancto Paſtore gloriantur , qui ſecundùm Evangelii regulam ac diſciplinam ab
illo traditam & expoſitam non vivunt : immo verò gravior illis in die Domini
manet damnatio : & ſancti Paſtores cum Chriſto ſedebunt illos judicaturi . Sed &
ſæpe propter peccata populorum dantur eis Paſtores & Rectores ſecundùm cor eo-
rum ; tales (inquam) ſub quibus grex patiatur famem & ſitim ; *non famem pa-* *Amos 8. 11.*
nis , neque ſitim aquæ , ſed audiendi verbum Domini . ,, Ita ergo nos geramus, &
,, ita oremus; ne unquam nos divina indignatio fame ac ſiti verbi Dei condemnet;
,, ne unquã auferàtur à nobis qui nos verbo & opere inſtruat, qui in moribus & ho- *Origenes Ho-*
,, neſtate , qui patientiæ ac manſuetudinis perfectum de ſe populis præſtet exem- *mil. 4. in lib.*
,, plum . Si enim fecerimus malum in conſpectu Domini , id eſt , ſi malè egeri- *Judicum.*
,, mus , ſi voluntatem noſtram & non Dei facimus , aufertur à nobis homo Dei ,
,, bonus & ſanctus Paſtor .

Bonos Paſtores Deus populis aufert ob eorum peccata .

15. 16. 17. 18: *Volui priùs venire ad vos , ut ſecundam gratiam haberetis , &c. Cùm*
ergo hoc voluiſſem , numquid levitate uſus ſum ? Aut quæ cogito , ſecundùm carnem
cogito , ut ſit apud me Eſt & Non ? Paſtores metuere non debent ne levitatis notam
incurrant mutando conſilia , cùm illa mutant ob majus Eccleſiæ bonum , ob ſalu-
tem Animarum eorum curæ commiſſarum, ob negotia magis urgentia & Dei glo-
riam æquè aut magis ſpectantia . Tenaces eſſe propoſiti decet , in promiſſis præ-
ſtandis fideles , in regimine ſacro uniformes , niſi aliud ſuadeat Dei Spiritus , cu-
jus lumen , ductum , voluntatem non ſequi nefas . Carnalis homo, inquit S. Chry-
,, ſoſtomus , hoc eſt , qui præſentibus rebus affixus eſt , ac perpetuò in iis verſa-
,, tur, à Spiritus operatione alienus eſt, quaslibet in horas proficiſci ac vagari po-
,, teſt . At Spiritus Miniſter , quique ab eo afflatur ac circumducitur , non poteſt

Mutare conſilium non ſemper eſt levitatis , ſed interdum prudentiæ, & officii .

S. Chryſ.

ubi

S. Chryſoſt. Hom. 3.

,, ubique pro arbitrio ſuo,animique ſe..tentia ſe gerere (quippe quam Spiritus au-
,, ctoritati addixerit,ut ex Spiritus nutu pendeat) Verùm perinde illi accidit, ut ſi
,, probus quiſpiam ſervus,qui ob herilia imperia quoquoverſum diſtrahitur,nec ſui
,, juris atque arbitrii eſt,ac ne tantillùm quidem reſpirandi facultatem habet,con-
,, ſervis ſuis aliqua promittat,ac deinde,quia Domino aliter placeat, minimè præ-
,, ſtet quæ promiſerat.Ita ſe gerebat S.Paulus.Paracleti, inquit, imperio & edictis
,, ſubjicior,& ad ipſius nutum agor. Hinc factum eſt ut venire ad vos nequiverim.
,, Non enim Spiritui placuit.Id quod etiam in Actuum libro pleriſque locis ipſi uſu
,, venit. Aliò enim ſe conferre conſtituentem Spiritus aliò proficiſci jubebat.,,

Act. 16.

Unitas & invariabilitas veræ religionis & fidei caracter eſt: variatio caracter hæreſum.

S. Auguſt. lib. 15. De Trinit cap. 14.

Tertull. lib. De Virginibus velandis. c 1.

Idem lib. De Præſcript. Hæret. c. 21.

18. 19. 20. *Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter, qui fuit apud vos, non eſt in illo Eſt & Non. Dei enim Filius Jeſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, non fuit Eſt & Non, ſed Eſt in illo fuit. Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo Eſt: ideo & per ipſum Amen Deo ad gloriam noſtram.* Chriſtus ſigillum eſt & conſummatio promiſſionum Dei, Prophetiarum omnium veritas, finis legis. Per illum Deus verax & fidelis in verbis ſuis agnitus eſt. Spiritus ſanctus in Apoſtolis & in Eccleſia idem teſtimonium Jeſu Chriſto Dei Filio perhibet. Falſum aliquid habere non poteſt Verbum Patris, quia immutabiliter ſic ſe habet, ut ſe habet de quo eſt: & quicquid eſt in ea ſcientia de qua genitum eſt, & in ipſo eſt: quod autem in ea non eſt, nec in ipſo eſt. Hinc veritas, firmitas, invariabilitas religionis, fidei, & doctrinæ Evangelicæ, Apoſtolicæ, Eccleſiaſticæ: *Regula fidei una omnino eſt, ſola immobilis & irreformabilis*, ait Tertullianus. *Communicamus cum Eccleſiis Apoſtolicis, quòd nulli doctrina diverſa, hoc eſt teſtimonium veritatis . . . Conſtat omnem doctrinam, quæ cum Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit: omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Chriſti, & Dei.* In Eccleſiæ fide ac doctrina,in prædicatione Apoſtolica non magis invenitur *Eſt & Non*, quàm in promiſſionibus Dei, quàm in Prophetarum oraculis, quàm in ipſo Dei Filio Jeſu Chriſto. Contra verò, *Eſt & Non*, mutabilitas, variatio, levitas, inconſtantia, proprius hæreſum caracter eſt. *Mentior ſi non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam & originis ſuæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique penitùs inſpectæ hæreſes omnes in multis cum auctoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur.* In illorum doctrina invenitur *Eſt & Non.*

Idem cap. 42. De Præſcript.

Pſal. 74.3.

Matt. 10.20.

Quid præſtet unctio Spiritus ſancti Eccleſiæ Miniſtris? Quid omnibus Chriſtianis?

21. 22. *Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos Deus: qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Deus in Chriſto confirmat miniſtros ſuos & Chriſtianos omnes ne in fide,ejuſque confeſſione unquam deficiant, ut in ejus prædicatione fideles ſint & fortes. Nam & ipſæ columnæ ſpiritualis ædificii concuterentur, niſi Dei Spiritu firmarentur. *Confirmavit columnas ejus.* Miniſtros ſuos conſecrat interiùs unctione Spiritus ſancti. Os illorum aperit, linguam movet, verba format. *Non vos eſt, qui loquimini*, inquit, *ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.* Sed & fidelium cor aperit, voluntatem ſubdit, fidem operatur & confirmat unctione gratiæ ſuæ. Spiritus ſanctus veritatis Evangelicæ ſignaculum eſt per miracula & dona, quæ illi exteriùs conciliant auctoritatem & credibilitatem, per fiduciam prædicandi, per magnanimitatem, & virtutem, quàm ejus Prædicatoribus inſpirat; per conſtantiam cum pace interiore conjunctam, & ex caritate profectam, qua Chriſtiani à Deo electi & in ejus regnum & gloriam prædeſtinati, in ea acquieſcunt & perſeverant. Unctione Spiritus ſancti conſecramur in baptiſmo ut Reges & Sacerdotes,ut Regis ſummi Dei hæredes, Chriſti autem cohæredes; ut Sacerdotes, qui ſpirituales hoſtias, & corpo-

ris

Digitized by Google

ris etiam noſtri hoſtiam viventem; quin etiam Chriſti corpus & ſanguinem cum Sacerdote intentione conjuncta, mentis affectu ac devotione offerre valeamus. Unde S. Petrus ſcribit: *Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.... Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta; ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.* Et S. Joannes: *Feciſti nos Deo noſtro regnum & Sacerdotes.* Hinc Eccleſia in ſacroſancti Miſſæ Sacrificii Canone: *Pro quibus* (inquit) *tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis pro ſe, ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumnitatis ſuæ, tibique reddunt vota ſua æterno Deo vivo & vero.* Itaque *Omnes in Chriſto regeneratos, crucis ſignum efficit reges, ſancti verò Spiritus unctio conſecrat Sacerdotes: ut præter iſtam ſpecialem noſtri Miniſterii ſervitutem, univerſi ſpirituales Chriſtiani agnoſcant ſe regii generis & Sacerdotalis officii eſſe conſortes. Quid enim tam regium quàm ſubditum Deo animum corporis eſſe rectorem? Et quid tam Sacerdotale, quàm vovere Domino conſcientiam puram, & immaculatas pietatis hoſtias de altari cordis offerre?* Signati ſumus à Deo Spiritu ſancto in Baptiſmo. *Sicut enim in Chriſto morimur, ut renaſcamur; ita etiam Spiritu ſignamur, ut ſplendorem atque imaginem ejus, & gratiam tenere poſſimus. Quod eſt utique ſpirituale ſignaculum. Nam etſi ſpecie ſignemur in corpore, veritate tamen in corde ſignamur, ut Spiritus ſanctus exprimat in nobis imaginis cæleſtis effigiem.* Gratiam & caritatem per Spiritum ſanctum in cordibus noſtris diffuſam in finem uſque cuſtodiamus. Vigilemus, oremus, in bonis operibus perſeveremus, ne pretioſum illum theſaurum, quem in vaſis fictilibus habemus, inimicus ſalutis noſtræ deprædetur. Si enim pignus illud æternæ gloriæ à Deo nobis promiſſæ cœleſti ſponſori in fine vitæ noſtræ repræſentemus, æternam vitam, ac gloriam nobis reddet qui fidelis, verax, & juſtus eſt.

1. Petri 2. 5. 9.

Apocal. 5. 10.

S. Leo Serm. 3. in anniverſario die aſſumptionis ſuæ

S. Ambroſius lib. 1. De Spiritu ſancto, cap. 6.

23. *Ego autem teſtem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis non veni ultra Corinthum.* Ex his Apoſtoli verbis diſcimus, Paſtores & Rectores animarum exiſtimationem ſuam apud ſubditos ſervare debere, ne ſpiritualis fructus regiminis amittatur, & ſalus eorum in diſcrimen adducatur. Tanti rem eſſe momenti, ut juramentum ea de cauſa adhibere liceat ad pravas ſuſpiciones eluendas, cùm alia media non ſuppetunt. Secundo, caracterem eſſe prudentiæ Paſtoralis & Apoſtolicæ vitare neceſſitatem & occaſionem exercendæ ſeveritatis in peccatores. Tertiò, Utile eſſe, immo neceſſarium, tempus emendationis tribuere & protrahere lapſis in peccata, priùs quàm in ipſos diſciplinæ ſeveritas diſtringatur. Quartò, Tolerandos eſſe imperfectos; minas ſæpius intentandas, quàm pœnas infligendas; multa diſſimulanda & condonanda ad ſalutem animarum promovendam, ne exacerbati nimia ſeveritate ſubditi deteriores fiant. Ita ſe geſſit ſanctus Auguſtinus erga Sanctimoniales ſuas. *Sicut* (inquit) *parata eſt ſeveritas peccata quæ invenerit, vindicare: ita non vult caritas quod vindicet invenire. Hæc cauſſa fecit ut ad vos non venirem, cùm meam præſentiam quæreretis, non ad pacis veſtræ gaudium, ſed ad diſſenſionis veſtræ augmentum. Quomodo enim contemnerem & impunitum relinquerem, ſi & me præſente tantus veſter tumultus exſiſteret, quantus me abſente etſi oculos meos latuit, tamen aures meas veſtris vocibus verberavit? Nam fortaſſis etiam major eſſet veſtra ſeditio in præſentia mea, cùm neceſſe eſſet vobis non concedi, quæ in pernicioſiſſimum exemplum, contra ſanam diſciplinam, quod vobis non expedit, petebatis: ac ſic quales non volo invenirem vos, & ipſe invenirer a vobis qualem non volebatis. Cùm ergo ſcribat Apoſtolus ad Corinthios,* Parcens vobis „ nondum veni Corinthum, non quia dominamur fidei veſtræ, ſed cooperatores „ ſumus gaudii veſtri: *hoc ego etiam dico vobis; quia parcens vobis non ad vos veni. Elegi non ut exhiberem faciem meam vobis, ſed effunderem cor meum Deo pro vobis, & cauſſam magni periculi veſtri non apud vos verbis, ſed apud Deum lachrymis agerem.*

Prudentia Paſtoralis in regimine animarum, & punitione vitiorum.

S. Auguſt. Epiſt. 211. alias 109. ad Sanctimoniales.

24. *Non*

Paſtoralis cura ſervitus eſt non dominatio.

24. *Non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri: nam fide ſtatis*. Fidei populi Chriſtiani dominari volunt Paſtores, qui ſolam auctoritatem, non doctrinam & exhortationem in ſacro regimine adhibent: qui fidem illius verbo ſuo, non verbo Dei ſubjici volunt: qui arbitrium ſuum, affectus ſuos, privataſque utilitates, non Dei gloriam, non Eccleſiæ bonum, & animarum ſalutem conſectantur. Solus, qui fidei auctor eſt, Deus, jus habet mentes in captivitatem redigendi ſub jugo fidei. Solus ille jus habet dominandi animabus, qui omnipotentia ſua illas creavit, lumine ſuo illas dirigit, & gratia ſua illas ſanctificat. Caritate ſerviente, non poteſtate dominante ſe felicem Paſtor animarum exiſtimet. *Summus locus bene regitur*, inquit S. Gregorius M. *cùm is qui præeſt, vitiis potius quàm fratribus dominatur. Cunctos quippe natura æquales genuit: ut autem alii ad regendum aliis committantur, non eos natura, ſed culpa poſtponit. Vitiis ergo ſe debent Rectores erigere, quorum & cauſa præferuntur: & cùm delinquentes corrigunt, ſollicitè attendant, ut per diſciplinam culpas quidem jure poteſtatis feriant, ſed per humilitatis cuſtodiam æquales ſe ipſis fratribus qui corriguntur, agnoſcant. Quamvis plerumque etiam dignum eſt, ut eoſdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum namque per nos vitia diſciplinæ rigore feriuntur: in his verò quæ ipſi committimus, ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tantò ergo apud Dominum obligatiores ſumus, quantò apud homines inultè peccamus. Diſciplina autem noſtra ſubditos tantò divino judicio liberiores reddit, quantò hic eorum culpas ſine vindicta non deſerit. Servanda itaque eſt & in corde humilitas, & in opere diſciplina.*

S.Gregorius lib.26. Moral. in Job cap.19.

CAPUT II.

Senſus Litteralis.

1. 2. S*Tatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos:* Decrevi ad vos tam citò non venire ac propoſueram, ſed tantiſper differendum cenſui, ne ſecundus meus ad vos adventus mœrorem vobis afferret: quod futurum erat, ſi priùs adveniſſet quàm reſipuiſſent. Verbis enim ſeverioribus in eos animadvertere compulſus fuiſſet. *Si enim ego contriſto vos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?* Si vos mœrore afficio, quis veſtrum me conſolabitur & exhilarabit? Nemo ſanè; cùm ab iis qui triſtitia ſunt confecti ſolatium & gaudii cauſſa fruſtra expectetur.

Illud, *Super triſtitiam*, in Græco Textu, & Syriaca Verſione non habetur, nec a Græcis Commentatoribus attingitur. Sumptum videtur & huc intruſum ex *Epiſt. ad Philipp. 2. 28.*

3. Et *hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cum venero triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium veſtrum eſt.* Et hoc ipſum vobis ſcribere ſatius duxi, ut per litteras adhibitum remedium mihi lætitiam conciliet de emendatione veſtra. Si enim ad vos nondum emendatos veniſſem, & ſeveriore erga vos diſciplina uti neceſſe fuiſſet, occaſione veſtri vehementer doluiſſem, qui mihi gaudii materiam probis ſanctiſque moribus præbere debetis. Gaudere autem cupio de vobis, confidens quòd gaudii mei vos quoque participes eritis, ut qui noſtra veſtra eſſe ducatis. Inter Magiſtrum enim & diſcipulos chariſſimos triſtitiæ & gaudii communem ſenſum eſſe decet.

4. *Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas: non ut contriſtemini: ſed ut ſciatis quam caritatem habeam abundantiùs in vobis.* Ex vehementi dolore & cordis coarctatione & anxietate, cum multis lacrymis doloris mei teſtibus ſcripſi vobis priorem Epiſtolam, non intendens triſtitiam veſtram, ſed emendationem: & ut intelligeretis quanta vos caritate complector, quos in Chriſto Jeſu per Evangelium genui.

5. *Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non one-*

rem

Digitized by Google

rem omnes vos. Si quis meæ triſtitiæ auctor fuit, ſcilicet Inceſtuoſus ille, non me ſolum triſtitia affecit, ſed vos omnes aliquo modo: quod dico ne ſingulos veſtrum accuſare videar, quaſi non & ipſi de illius flagitio dolueritis. Accuſatio eſt quædam oneris impoſitio, ſicut & prophetarum objurgationes & minæ vocantur *Onus*. Vel, Non totus cœtus veſter mœſtitia me affecit, ò Chorinthii, ſed quidam cùm multi veſtrum mihi ſolatii & gaudii cauſſa eſſent moribus nomine Chriſtiano dignis. Abſit enim ut omnes accuſem. Vel, Dixi, *Ex parte*, non quòd vobis minorem triſtitiam attulerit illius crimen quàm mihi, ſed ne illius facinus, quod pœnitentia eluere cœpit, exaggerare videar, & ut cum eo indulgentiùs agam, leniori verbo utor. Inceſtum Corinthium omnes Paulo jubente ut execrabilem averſati erant. Ne igitur rurſus contraria juſſi, nempe ut recipiant ipſum, eique condonent, ſcandalum patiantur Pauli nomine, tamquam inconſtantis, eos participes facit condonationis & indulgentiæ. *S. Chryſoſt. Hom. 4.* *Theophylact.*

6. 7. *Sufficit illi qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc, quæ fit à pluribus*. Ejuſmodi homini ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, ad exemplum cæterorum, ad curationem vulneris, ſufficit increpatio, cenſura, confuſio publica & pœna quam ſubiit ab Eccleſiæ communione ſeparatus & ſatanæ traditus, atque ab omnibus cum execratione devitatus. *Ita ut è contrario magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt.* Ita ut potiùs clementia & indulgentia erga illum utamini, condonando ac remittendo quicquid ei pœnæ ſubeundæ reliquum eſt, & quod ab illo plenioris & accuratioris ſatisfactionis nomine exigere jure poſſetis & conſolemini, recipiendo in gremium Eccleſiæ, & ad Sacramentorum participationem: ne forte immodico mœrore obrutus, ſpem ſalutis abjiciat, & totum ſe mundo & carnalibus voluptatibus dedat; ne fortè etiam triſtitia vehementiore confectus moriatur. Vnus ex antiquis Tertullianus in Montani lapſus hæreſim, negat illum, de quo hic ſcribit Apoſtolus; peccatorem eſſe inceſtum illum Corinthium novercæ maritum, de quo in priori Epiſtola; ne fateri cogatur mœchos ad Pœnitentiam ab Eccleſia recipiendos eſſe, quòd Apoſtoli noſtri doctrina & exemplum invicte probant. De eodem hic & in priore Epiſtola agi diſertè teſtantur Patres & Interpretes univerſi. *Tertull. lib. De Pudicit. cap. 13. & ſeq. Origenes Hom. 1. in Pſal. 37. S. Pacianus Epiſt. ad Sympronian. S. Ambroſ. lib. 1. De Pœnit. cap. 17. S. Auguſt. lib. 3. Contra Epiſtolam Parmentani, c. 1. S. Gregorius M. lib. 33. Moral. cap. 8. & cæt.*

8. 9. *Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem*. Obſecro vos ut caritatem, quam in animo vos habere exiſtimo, in illum facto oſtendatis, eum ad pacem Eccleſiæ, & communionem precum ac Sacramentorum recipiendo publico conſenſu ac Decreto totius fraternitatis. Eccleſiæ Corinthiæ Paſtores, quos ſibi adjunxerat ad ferendam ſententiam excommunicationis in inceſtum, * ad Abſolutionem & Indulgentiam tribuendam delegat. Cùm autem imperandi jus haberet, tamquam Judex & Apoſtolus, ut eum reciperent; orat tamen ceu Patronus & Advocatus, ut illorum animos deliniat, & ad commiſerationem excitet. Cœterùm auctoritatem Apoſtolicam nimiùm non deprimit, ſed preces ſuas vim habere juſſionis ſignificat. *Ideo enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis*. Ideo ad vos ſcripſeram de excommunicando, non ad oſtentationem poteſtatis, ſed ut probarem an mihi Apoſtolo veſtro & Patri in Chriſto ſitis in omnibus obedientes. Nam ſi in re tam gravi, qualis eſt hominis apud vos ſpectabilis, vobiſque dilecti ſegregatio, & execratio, obedientes mandato meo fuiſtis; non dubitaverim quin mihi multò lubentiùs ac promptiùs obediatis, uniendo membrum abſciſſum corpori, conjungendo gregi ovem ſegregatam, fratrem pœnitentem & emendatum recipiendo, ſovendo, conſolando. * 1. Cor. 5. 4.

10. *Cui autem donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti*. Cui autem pœnas delicto debitas remiſeritis & condonaveritis id, & ego condono vobiſcum tamquam animo præſens, ſicut in illo ſatanæ tradendo fueram; Nam & ego, ſi qua utor indulgentià, ſi quid condono in- Auctoritas indulgentias concedendi à Chriſto Apoſtolis conceſſa.

inſigni peccatori criminis pœnitenti, propter ejus ſalutem, quam optare & procurare debetis, ut fratris, ut membri ejuſdem corporis; propter Eccleſiæ bonum, propter ædificationem veſtram condono, ut exemplo meo diſcatis ſeveritatem lenitate temperare erga peccatores Pœnitentes. Hanc porrò indulgentiam concedo, auctoritate Chriſti, cujus perſonam gero, qui docuit ac declaravit, quicquid nos in terris ſolverimus, id fore ſolutum in cœlis. Vel, *ſi quid donavi, propter vos*, id eſt, vobis per Titum & Timotheum rogantibus ut peccatori pœnitenti condonarem ac remitterem quod ſupererat pœnæ luendæ. Et ne quis exiſtimaret eum propter gratiam hominum juſtitiæ curam negligere, ſubjunxit, *In perſonâ Chriſti*, hoc eſt, tamquam intuente Chriſto, & quod fit gratum ac ratum habente. Ex his auctoritas Indulgentias concedendi Eccleſiæ à Chriſto conceſſa, & Apoſtolis, eorùmque Succeſſoribus collata confirmatur.

[Margin: *1. Cor. 4. 5.* — *Matth. 18.* — *Theodoret.*]

11. *Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.* Utendum autem indulgentia eſt erga peccatorem pœnitentem, ne diabolus occaſione nimiæ ſeveritatis noſtræ illum rapiat & in ſuam poſſeſſionem vendicet; quod Eccleſiæ commune damnum eſt, cùm ſic imminuatur gregis Chriſti numerus. Eleganter autem *circumventionis* nomen adhibet Apoſtolus: *Non enim ad ſe pertinentia ſatanas accipit, verùm & noſtra rapit, ac maxime per methodum noſtram, id eſt, per pœnitentiam immoderatam*. Vel, Ne occupemur & decipiamur à Satana ſpecie boni nobis illudente: Non enim ignoramus ejus artes, conſilia, & prava molimina, quibus nimiam ſeveritatem diſciplinæ in perniciem animarum convertit, illas in deſperationem pertrahens.

[Margin: *Theophylact.*]

12. 13. *Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino, non habui requiem ſpiritui meo, eo quòd non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.* Cùm veniſſem Troadem ad Evangelium Chriſti prædicandum, & aditus patens ac magnus mihi datus eſſet Domino operante, id eſt, ſpes magna eſſet naſcentis fidei, & in Domino ſuccreſcentis, & jam plurimi credidiſſent Deo prædicationem meam per miracula confirmanti; animo non conquievi, eò quod non invenerim Titum fratrem & Coadjutorem meum in negotio Evangelii, Corintho reverſum, cujus relatione certior fierem de ſtatu Eccleſiæ veſtræ. Adeo me rerum veſtrarum ſollicitum faciebat charitas qua vos complector. Sed rebus conſtitutis quæ ad illius Eccleſiæ ædificationem & incrementum erant neceſſariæ, profectus ſum in Macedoniam, ut propior eſſem Tito, & eum ad me vocarem. Confer cum cap. 8. hujus Epiſtolæ verſ. 16.

[Margin: Troas urbs et regio Aſiæ Minoris, olim pars Phrygiæ ipſa eſt quam Stephanus Byzantius Trojam vocat, quæ, ut ait, prius Idæa, poſtea Teucris, deinde Troja, deinde Troas. S. Pauli eam in urbem profectionem duplicem ab eam diſtinctam de qua hic ſcribit, ejuſque inibi Prædicationem commemorat S. Lucas *Act. cap.* 16. 8. & 9. cap. 20. De hujus porro loci interpretatione vide S. *Hieron. Epiſt.* 105. *ad Heuibiam Q.* 1. *Theodoret. Primaſium, Sedulium in Commentar.*]

14. *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.* Deo autem gratias ago, qui nos ſemper triumphare facit per Chriſtum in omni loco de erroribus & perſecutionibus. θριαμβεύειν hic uſurpat Paulus Hebraizans pro *triumphare facit*, ſicut βασιλεύειν pro *facere ut quis regnet*, 1. *Reg.* 8. 22. & 12. 1. & 15. 35. & μεταναστεύσω, *emigrabit*, pro *emigrare faciet*, Pſal. 51. 7. & *Spiritus poſtulat*; id eſt *facit ut poſtulemus*, Rom. 8. 26. Verſio Arabica: *Deo autem gratias, qui celebres nos reddit ſemper in caritate Chriſti*. S. Chryſoſtomus: *Qui ſemper triumphat nos*, hoc eſt, qui nos ſemper *illuſtres ac ſplendidos reddit*. „ Nam quod „ dedecoris ſpeciem habet, nimirum quovis tempore vexari atque exagitari, „ hoc nos ſummo honori ducimus. Eodem modo exponunt Theophylactus, Oe„ cumenius. Vel, *triumphat nos*, id eſt, *Triumphum per nos agit*, quæ eſt explicatio S. Hieronymi. *Priùs ergo quàm veniſſet Titus* (inquit) *multa perpeſſus, agit gratias Deo in Chriſto Jeſu, quem Gentibus prædicabat, quòd dignum ſe elegerit in quo ageret triumphum Filii ſui. Triumphus Dei eſt paſſio Martyrum, pro Chriſti nomine cruoris effuſio, & inter tormenta lætitia. Cùm enim quis viderit tantâ perſeverantia ſtare Martyres atque torqueri, & in ſuis cruciatibus*

glo-

Digitized by Google

gloriari; odor notitiæ Dei diſſeminatur in Gentes, & ſubit tacita cogitatio quòd niſi verum eſſet Evangelium, numquam ſanguine defenderetur. Neque enim delicata & divitiis ſtudens ac ſecura confeſſio eſt, ſed in carceribus, in plagis, in perſecutionibus, in fame, in nuditate, & ſiti. Hic triumphus eſt Dei, Apoſtolorùmque victoria. ,, Eumdem ſenſum attigit Ambroſiaſter. Hoc eſt (inquit) ,, Deum per Apoſtolos triumphare in Chriſto, victores illos facere in fide Chri- ,, ſti; ut calcata perfidia, trophæum habeat fides; dum ex perfidis fiunt fide- ,, les, & malevoli non proficiunt in perſequendo credentes. Pergit Apoſtolus: *Et odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.* Et ſui notitiam velut ſuaviſſimum odorem, per me & cooperatores meos in Evangelio quaquaverſum diffundit. Præſentem Dei cognitionem appellat *odorem notitiæ* ejus, docens quòd ea ſit perfectæ cognitionis parva pars: Nunc enim videmus per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc quòd ſit Deus ſcimus, non autem quæ ſit ejus natura: & quòd, tametſi nunc lateat, aliquando apparebit, inſtar ſuffitûs, qui ſæpe in aliquo cubiculo igni admotus, etiam foras ſuavem odorem emittit. Qui autem ſunt ejus participes, illum quidem non vident, odore tamen fruuntur.

S. Chryſoſt. Homil. 5. Theodoret. in Comment.

15. 16. *Quia Chriſti bonus odor ſumus* Deo, *in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt.* Quamvis fidem Chriſti non omnes recipiant, nos tamen inſtar fragrantis unguenti, famam nominis ejus ac Evangelii, velut bonum ac ſuavem odorem, Deóque gratiſſimum diffundimus apud omnes, tum apud eos qui credunt & ſalvi fiunt, tum apud eos qui credere nolentes pereunt. *Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam.* Aliis, ſcilicet malis ac reprobis, Evangelii Prædicatio & fama nominis Chriſti quam ubique ſpargimus, odor lethalis eſt, mortem æternam illis afferens, non ex ſe, ſed illorum vitio & incredulitate, propter quam annuntiatæ ſibi veritati contradicentes ac reſiſtentes graviùs condemnantur: aliis autem, ſcilicet electis, odor vitalis, & ſalutaris, vitam æternam pariens, & beatam immortalitatem. Nos quidem, inquit Apoſtolus, bonum odorem omnibus præbemus: ſed ,, non omnes qui ſunt ejus participes, ſalutem aſſequuntur. Malè enim affectis ocu- ,, lis lux eſt noxia & infeſta: & ſol tamen non affert incommodum. Ferunt etiam ,, vultures fugere unguenti fragrantiam; unguentum tamen ſuavem ex ſe odo- ,, rem efflat, etiamſi id vultures refugiant. Ita etiam ſalutaris Prædicatio iis ,, quidem qui credunt ſalutem conciliat; iis verò qui non credunt affert exitium. *Et ad hæc quis tam * idoneus?* Quotusquiſque e Miniſtris & Predicatoribus Evangelii eſt idoneus ad hæc, quæ dico, præſtanda? Ut ſcilicet ſit bonus odor Chriſti in omni loco? Quis reipſa talem ſe probat puritate prædicationis & converſationis? Quaſi diceret: Hæc autem non nos ipſi facimus, ſed per nos gratia Spiritus ſancti. Nos enim ne hoc quidem Miniſterio nos dignos exiſtimamus; ſed Deus gratià ſua nos fecit idoneos Miniſtros Novi Teſtamenti.

Theodoret.

* Vox, *tam* abeſt à Græco textu & Syriaca Verſione, eàmq; in Latinam Verſione prætermittunt S. Auguſtinus, Ambroſiaſter & Sedulius.

17. *Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate. ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.* Non enim ſumus pleriſque ſimiles adulterantibus & corrumpentibus verbum Dei falſæ doctrinæ, ſuorûmque phantaſmatum admixitione, & Evangelii prædicatione ad quæſtum & temporalia commoda abutentibus. Major eſt energia Græcæ vocis καπηλεύοντες, quàm Latinæ *adulterantes*: ſignificat enim, *Cauponantes*, id eſt, inſtar cauponum vinum aqua miſcentium turpis lucri cauſa. *Hoc eſt enim cauponari, cum quis vinum adulterat, cùm quis pecunia id vendit, quod gratis dare debebat. Hoc enim loco & de quæſtu eos lepidè perſtringere videtur, & rurſus id quod dixi, ſignificare, nempè quòd ſua illi divinis admiſceant. Quod etiam Iſaias in hæc verba objiciebat*, Caupones tui ,, vinum aquâ miſcent. *Nam etſi de vino hoc dictum ſit non tamen aberrarit, qui de doctrina hoc quoquo intellexerit: At non nos*, inquit, *ad hunc modum: ſed qualia noſtræ fidei commiſſa ſunt, talia quoque ea præbemus do-*

S. Chryſo. Homil.5.

Digitized by Google

doctrinam meram propinantes. Unde ſubjungit: *Sed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur*. Sed verbum Dei ut ſinceri Doctores & Prædicatores annuntiamus, nihil admiſcentes alienum, ſed prout illud à Deo accepimus; in conſpectu Dei, id eſt, Deum teſtem ac judicem præ oculis habentes, eique, non hominibus placere ſtudentes. Denique Chriſti nomine prædicamus ac auctoritate, tamquam ejus legati ac Miniſtri.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

Corruptionũ remedia intempeſtive non adhibenda à Paſtoribus.

1. 2. S*Tatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos. Si enim ego contriſtavi vos, & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?* Paſtores qui ſolam Dei gloriam & animarum ſalutem præ oculis habent, parcunt infirmis exemplo Apoſtoli: vitant occaſiones ſeveriorum correptionum, cum infructuoſas fore prævident ſpectatis perſonarum & temporum circumſtantiis; illos moerore nuſquam afficiunt, niſi id neceſſe ſit ad eorum emendationem: noverunt remedia, quamvis ex ſe ſalutaria, obeſſe magis quàm prodeſſe, cùm intempeſtivè à Medicis imperitis vel imprudentibus adhibentur. Non ita ſe gerunt Paſtores hypocritæ & ſuperbi, qui in Eccleſia dominari, & Clero ac populo præeſſe magis amant quàm prodeſſe; timeri magis curant quàm amari.

Lamentat. Jerem. 4. 15. *Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite: abite, nolite tangere*. Talis eſt vox „ ſuperborum Magiſtrorum, ait S. Hieronymus; qui pecus quod craſſum eſt, de „ grege aſſumunt; & quod debile, projiciunt; quod infirmum, non conſoli„ dant; & quod ægrotum non ſanant. *Recedite, inquit, polluti, recedite, abite, nolite nos tangere, nolite in aliquo nobis communicare: inſanabilia ſunt vulnera veſtra, & incurabiles plagæ: non eſtis digni communione Chriſtiana, ut ultra in vobis inhabitet Spiritus Sanctus. Facies Domini dividit vos ac reſpuit, nec addet ultra ut recipiat: quia facies Sacerdotum veſtrorum non erubuiſtis, nec Seniorum veſtrorum admonitionem manſuetè ſuſcepiſtis. Talis loquela non illuminat cæcum, non ſanat ægrotum, non curat infirmum: ſed magis occidit, atque in deſperationem periclitantem mittit. Boni etenim Rectores ex ſua infirmitate aliorum infirmitates penſantes, magis per humilitatis & manſuetudinis lenimentum ſtudent peccantes ab erroris laqueo eruere; quàm per auſteritatem in foveam perditionis nutantes propellere. Unde & Doctor Gentium qualiter ſubditis ſuis præfuerit oſtendit, dicens* „ Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnia „ omnibus factus ſum, ut omnes facerem ſalvos. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror? *Debet Rector eſſe bene agentibus per humilitatem ſocius; contra deliquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus: ut & bonis in nullo ſe præferat; & cùm pravorum culpa exigit, poteſtatem protinus ſui prioratus agnoſcat: quatenus & honore ſuppreſſo, æqualem ſe ſubditis bene viventibus deputet, & erga ſubditos jura rectitudinis non exercere formidet. Nam liquet quòd omnes homines natura æquales ſunt geniti, ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diverſitas acceſſit ex vitio, divino judicio diſpenſante: ut quia omnis homo æquè ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis penſare, ſed æqualitatem conditionis: nec præeſſe hominibus ſe gaudeant, ſed prodeſſe. Antiqui enim Patres noſtri, non reges hominum, ſed Paſtores pecorum fuiſſe memorantur. Nos Dominus dixit:* „ Terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta anima„ lia terræ. *Quorum videlicet terror ac tremor eſſe ſuper animalia terræ præcipitur, profectò eſſe ſuper homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non hominibus cæteris natura prælatus eſt. Et idcirco dicitur ei, ut ab animalibus, & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri.*

S.Hieron.in Commentar.ejuſdem loci.

1.Cor.9.22. 2.Cor.11.29.

S.Gregorio in Paſtorali.

Digitized by Google

meri. Et tamen neceſſe eſt ut Rectores à ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendunt: ut humana ſaltem formidine peccare metuant, qui judicia divina non formidant.

Paſtoralis caritas.

3. *Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere, confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium veſtrum eſt.* Nulla res majori mœrore Paſtoris animum afficere debet, quàm remiſſio & ſolutio diſciplinæ apud ſubditos, quàm illorum peccata & impœnitentia. Nulla res majus gaudium illi afferre, quàm illorum emendatio, & profectus. Mœroris occaſiones timere debet, gaudii occaſiones optare, non ob ſuum commodum, ſed ob ſpiritualem illorum utilitatem. Timeat Paſtor ne oves mœrore afficere compellatur duris correptionibus & ſeveriore diſciplina. Caveant oves ne Paſtorem mœrore afficiant pravis moribus & inordinata converſatione. Alioquin meritò illis dicent Paſtores cum ſancto Auguſtino in mœſtitia cordis ſui; *Non ſic plantavimus & rigavimus hortum Dominicum in vobis, ut ſpinas metamus iſtas ex vobis.*

S. Auguſt. Epiſt. 111. *alias* 109.

4. *Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas; non ut contriſtemini: ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.* Mercenarius ſolutam diſciplinam, corruptos ſubditorum mores, tranquillo orde, ſiccis oculis videt: bonus Paſtor vulnerato corde, oculis in lacrymas liqueſcentibus vitia ſubditorum intuetur, & de malo Eccleſiæ vel Congregationis ſibi commiſſæ ſtatu angitur, ingemiſcit, uberes amaraſque lachrymas effundit, ſinceræ caritatis ſuæ erga animas Chriſti ſanguine redemptas, & curæ ſuæ creditas, indices. Ita ſe geſſerunt Prophetæ & Apoſtoli ſuper quos velut fundamenta ſuperædificati ſumus. Ita ſe geſſerunt ſancti Pontifices & Epiſcopi. Unum audire juvat S. Cyprianum. *Lacrymis*, inquit, *magis quàm verbis opus eſt, ad exprimendum dolorem, quo corporis noſtri plaga deflenda eſt. Quis enim ſic durus ac ferreus, quis ſic fraternæ caritatis oblitus; qui inter ſuorum multiformes ruinas, & lugubres ac multo ſqualore deformes reliquias conſtitutus, ſiccos oculos tenere prævaleat, nec erumpente ſtatim fletu, priùs gemitus ſuos lacrymis quàm voce depromat? Doleo, fratres, doleo vobiſcum; nec mihi ad leniendos dolores meos integritas propria, & ſanitas privata blanditur; quando plus Paſtor in gregis ſui vulnere vulneretur. Cum ſingulis pectus meum copulo, mœroris & funeris pondera luctuoſa participo. Cum plangentibus plango: cum deflentibus defleo: cum jacentibus jacere me credo. Jaculis illis graſſantis inimici mea ſimul membra percuſſa ſunt: ſævientes gladii per mea viſcera tranſierunt. Immunis & liber à perſecutionis incurſu fuiſſe non poteſt animus. In proſtratis fratribus & me proſtravit affectus.* Dolere denique debent Paſtores, exemplo S. Pauli, cùm ſeverioribus correptionibus & rigore diſciplinæ uti neceſſe eſt ad ſalutem ſubditorum. Cùm Epiſtolam ſcriberem, inquit, dolebam & angebar, non hoc tantùm nomine quòd peccaſſetis, ſed etiam quòd vobis mœrorem afferre cogerer. Verùm hoc quoque ipſum ab amore in me veſtro proficiſcebatur: non ſecùs ac ſi quis filium in primis charum habeat, qui ſanie laboret, eùmque ſecare atque urere cogatur, utroque nomine doleat, tum quòd is æger ſit, tum quòd cum ſecare neceſſe habeat. Ac proinde id quod mei in vos odii ſignum eſſe exiſtimatis, magni amoris argumentum eſt.

S.Cyprian. De Lapſis.

*S.Chryſoſt. Hom.*4.

Publicis peccatoribus publica pœnitentia imponenda.

6. 7. 10. *Sufficit illi qui ejuſmodi eſt, objurgatio hæc quæ fit à pluribus; ita ut è contrario magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt. Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti.* In his Apoſtoli verbis præclara documenta continentur. Primùm, publicè peccantibus condignam prò modo culpæ Pœnitentiam publicè imponendam, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocarunt, ſuæ emen-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Concil. Trident. Seſſ. 24. cap. 7. De Reform.

dationis teſtimonio ad rectam revocent viam. 2. Sanctiſſimam hanc diſciplinam non erga plebejos duntaxat, ignobiles & pauperes, ſed etiam erga nobiles, potentes & divites, qui crimen commiſerint unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, exercendam eſſe ab Epiſcopis; quod juſtitiæ ratio poſtulat, Dei jura & gloria, Eccleſiæ ædificatio, & animarum ſalus expoſcunt. Ne igitur in Dei negotio, in judicio quod Chriſti nomine exercetur, acceptio ſit ulla perſonarum, aut humanæ rationes locum habeant; ne ad oſtentationem zeli ac diſciplinæ publica Pęnitentia ruſticis tantùm aut plebejis hominibus imponatur, quaſi ad experimentum in vilibus animabus faciendum; cùm æqualis ſint pretii apud Deum animæ, Chriſti ſanguine pariter redemptæ: neque conditionum inæqualitas & diverſitas, nec diſparitas fortunæ, ſed ſola morum probitas & innocentia, aut peccata, vel pęnitentia, diſcrimen inter illas faciant.... Secundum:

Idem Seſſ. 24. cap. 8.

Debere Sacerdotes Domini, quantùm Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere: ne fortè ſi peccatis conniveant, & indulgentiùs cum Pænitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur .... Tertium: Cùm ſatisfactiones & Pœnitentiæ labores peccatoribus injuncti medicinales ſint, illos attemperari viribus ipſorum, tam animi, quam corporis, oportere; nec gravitatis tantùm & numeri delictorum, ſed ſpiritualis utilitatis & ſalutis Pœnitentium, habendam eſſe à Sacerdotibus rationem.

Qua prudentia Sacerdotes in pœnitentia ſeu ſatisfactione imponenda gerere debeant.

Ita ut è contrario magis donetis, & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui ejuſmodi eſt. Non (inquit) quòd id promereatur, nec quòd eam quam par ſit, pœnitentiam egerit; ſed quia infirmus eſt, idcirco hoc peto. „ *Ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur.* Quæ verba ſunt hominis magnæ pę„ nitentiæ teſtimonium ipſi perhibentis, nec eum in diſperationem ruere ſinen„ tis: quod ab ejus infirmitate metuendum erat. Ex quo diſcimus, inquit S. Chry„ ſoſtomus, non ex ſcelerum tantùm natura, ſed ex Pœnitentium etiam animo at„ que affectione judicendam eſſe Pœnitentiam, quemadmodum fecit Apoſtolus.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

Quartum: Medium tenendum eſſe à prudentibus Paſtoribus & conſcientiarum Moderatoribus, inter diſciplinæ relaxationem ſeu nimiam indulgentiam, & nimiam ac intempeſtivam ſeveritatem. *Itaque occurrendum eſt ne ulcus ingraveſcat, neve id quod rectè atque ex virtute fecimus, ob neglectum modum amittamus.* Quintum: Indulgentiam Canonicam ſeu remiſſionem pœnæ peccatis gravioribus debitæ, quam non ſolùm in Eccleſiæ foro, ſed in foro juſtitiæ divinæ valere certum eſt, lapſis concedendam non eſſe ſtatim atque peccata confeſſi ſunt, & ſe pœnitere conteſtantur: ſed iis tantùm *quorum Pænitentiam ſatisfactioni proximam conſpexerint*. Sacerdotes, iis qui diu ingemuerint, ac lacrymis, precibus, humiliationibus, laborioſis & bonis operibus odium peccati, pęnitentis animi dolorem, & novæ vitæ inchoationem probaverint. *Pænitenti, operanti, & roganti* donetur indulgentia. Sextum: Indulgentiam ex caritate, non ex juſtitia, peccatoribus confeſſis & pęnitentibus concedi. *Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum caritatem.* Unde Apoſtolus Corinthium peccatorem, quamvis peccatum confeſſus fuerit, ipſiùſque eum pęnituerit, oſtendit tamen non tam pęnitentiæ opera, quàm gratia & indulgentia veniam conſequi. *Ita ut è contrario magis donetis, & conſolemini.* Septimùm: Indulgentiarum conceſſionem propter Eccleſiæ bonum, animarum ſalutem, Chriſti gloriam, ab Apoſtolorum Succeſſoribus eſſe faciendam; prudenti caritatis moderamine, ne illarum fructus impediatur, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ nervus diſſolvatur. *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi propter vos in perſona Chriſti.* Octavum: In adminiſtrando Pęnitentiæ Sacramento, & imponendis vel condonandis pęnis canonicis, ſequendos eſſe Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, Decreta Romanorum Pontificum, in quibus reſidet Apoſtolicæ poteſtatis & auctoritatis plenitudo, & Epiſco-

S. Cyprian. Epiſt. 11.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

Digitized by Google

ſcoporum Statuta, qui ſunt Apoſtolorum Succeſſores, & quibus portio Dominici gregis eſt commiſſa: ſummamque Paſtorum inferiorum, ſive ſecundi ordinis Sacerdotum conſenſionem eſſe debere, ut ſit uniformis, quantùm fieri poteſt, diſciplina, & negotium caritatis & unitatis, in Spiritu etiam charitatis & unitatis peragatur. *Ideo enim ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis. Cui autem aliquid donaſtis, & ego.*

Media via relaxationem inter & rigorem à Paſtoribus & Moderatoribus conſcientiarum ineunda.

11. *Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.* Cœleſti ſapientia & prudentia Paſtori & Moderatori conſcientiarum opus eſt, ut relaxationem inter & rigorem mediam viam ineat, quæ tutiſſima eſt. Nimia facilitate & indulgentia nemini blandiatur & conniveat; neminem prępoſtera & nimia ſeveritate in deſperationem compellat. Variæ ſunt iſtæ diaboli artes, alios in peccatum nimia veniæ facilitate & fiducia præcipites agere; alios in peccato deſperatione indulgentiæ, & ſeverioris diſciplinæ metu retinere; lethalia vulne-
,, ra animabus inferre; ipſa remedia veneno inficere: nempe quòd pietatis ſpecie
,, exitium nobis afferat. Non enim hinc ſolùm quòd aliquem ad ſtuprum induxe-
,, rit, ſed à contrario quoque perniciem afferre poteſt, nimirum ab immodico
,, mœrore ex pœnitentia contracto. Cùm igitur unà cum ſuis noſtros quoque abri-
,, piat . . . cùm & peccare jubens, perdat, & nobis pœnitentiam indicentibus,
,, rapiat, nonne iſta circumventio eſt alienæ rei uſurpatio. Non enim ſatis habet
,, per peccatùm nos dejicere, ſed per Pęnitentiam quoque, niſi vigilantem ani-
,, mum præſtemus, idem efficit. Atque adeo circumventio meritò appellatur,
,, cùm per ea etiam quæ noſtra ſunt, victoriam adipiſcitur. Etenim per peccatum
,, capere, proprium ipſius eſt, non verò per Pęnitentiam. Noſtrum enim, non il-
,, lius eſt hoc armorum genus. Quamobrem cùm hinc quoque capere poteſt, ani-
,, madverte quàm turpis ac fęda ſit hæc clades, quantùmque nos imbelles ac mi-
,, ſeros eſt irriſurus ac exagitaturus, ſiquidem nos noſtriſmet armis ſubegerit.
,, Summè enim pudendum illud eſt, quòd per medicamenta noſtra ipſe vulnera ef-
,, ficiat. Ob id Paulus ait: *Ut non circumveniamur à ſatana. Non enim ignoramus*
,, *cogitationes ejus*. Hoc eſt, quàm vafer, quàm veterator, quàm verſutus ille ſit,
,, quàm denique ſub pietatis obtentu infeſtum ſe nobis hoſtem præbeat. Hæc igitur cogitantes, nec indulgentiores ſimus quàm par eſt erga peccatorum graviorum reos, & in eadem ſæpe prolapſos, nec pœnitentiæ fructibus converſionis ſuæ ſinceritatem probantes: nec duriores nos exibeamus iis qui in proximis peccati occaſionibus non hærent, cum prava conſuetudine pugnant, & ſi ex infirmitate relabuntur, cor contritum & humiliatum delicti confeſſione, gemitibus, & ſalutaribus ſatisfactionis remediis Deo ſe offerre oſtendunt. *Chriſti pietatem & clementiam cogitantes, non acerbi adeo, nec in fratribus fovendis inhumani eſſe debemus: ſed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere, & eos quantùm poſſumus, & ſolatio noſtræ dilectionis erigere: nec adeo immites ad eorum Pœnitentiam refundendam, nec iterum ſoluti & faciles ad communicationem temerè laxandam. Jacet ecce ſaucius frater ab adverſario in acie vulneratus. Inde diabolus conatur occidere quem vulneravit; hinc Chriſtus hortatur ne in totum pereat quem redemit. Cui de duobus aſſiſtimus, in cujus partibus ſtamus? Utrum-ne diabolo favemus ut perimat, & ſemianimem fratrem jacentem, ſicut in Evangelio Sacerdos & Levites præterimus? An verò ut Sacerdotes Dei & Chriſti, quod Chriſtus & docuit & fecit imitantes, vulneratum de adverſarii faucibus rapimus, ut curatum Deo judici reſervemus.*

*S.Chryſoſtom. Hom.*4.

S.Cyprianus Epiſt. 52. *ad Antonianum.*

Peccatores falſa Pœnitētia circumvenit diabolus.

Ut non circumveniamur à Satana: non enim ignoramus cogitationes ejus. Mul-
,, tos circumvenit Satanas falſa Pœnitentia. Complures enim peccata ſua deflere
,, ſe ajunt, at interim nil magni operantur. Jejunant quidem ac veſtes aſperas ge-
,, ſtant: cœterùm majori pecuniarum cupiditate flagrant quàm caupones; ira ma-
,, gis corripiuntur quàm feræ: obtrectatione magis quàm alii laudationibus dele-
,, ctantur. Pęnitentiæ larva atque umbra iſta ſunt, non pœnitentia. Ad hujuſmo-

*S.Chryſoſtom. Hom.*4.

di

Digitized by Google

di homines dirigenda eſt Apoſtolica hæc adhortatio : *Videte ne circumveniamur à Satana, &c.* „ Alios quippe per peccata, alios per Pœnitentiam, alios alio modo perdit; dum eos nullum ex pœnitentia fructum percipere ſinit. Nam cùm quibuſ-
„ dam recta atque aperta via perniciem afferre nequit, alteram viam init, ſicque
„ ſe comparat ut labores quidem augeat, fructus autem adimat; ipſiſque perſua-
„ deat ut tamquam omni ex parte officio perfuncti, reliqua negligant. Non Jejunium ſolum, non cilicium & cinis dumtaxat veram Pœnitentiam faciunt, ſed cordis maximè compunctio, vitæ mutatio, humiliatio, condonatio injuriarum, uberes eleemoſynæ. Non ſolo jejunio David Rex, Pœnitentium exemplar, peccatum
„ expiavit; ſed per humilitatem, per cordis contritionem, per animæ compun-
„ ctionem; dum etiam cavet ne in eadem relabatur; dum peccati memoriam
„ numquam abjicit; dum irruentes omnes calamitates grato fert animo;
2. *Reg.* 16. „ dum iis à quibus moleſtia afficitur, parcit; dum eos qui ipſi inſidias
„ parant, non ulciſcitur, imò ultionem prohibet. Cura igiturut idem
„ facias. Si quis te conviciis inſectetur, ne exaſperetis, ſed ingemiſcas, non ob
„ illatam tibi contumeliam, ſed ob peccatum, quod te in ignominiam conjecit.
„ Cùm peccaveris, ingemiſce, non quòd pœnas daturus ſis (nihil enim hoc eſt) ſed
„ quòd Dominum tuum offenderis tam benignum, tam te amantem, tam denique
„ erga ſalutem tuam affectum, ut Filium quoque ſuum propter te tradiderit. In-
„ gemiſce ergo aſſiduè, non ſecùs ac ſi quis amiſſo filio unicè charo in luctu verſe-
„ tur. Cor ſcinde, nec extolli ſine vel inflari. Omnia adhibe remedia, quibus
„ animæ tuæ vulnera ſanentur, humilitatem nempe, confeſſionem, injuriarum
„ oblivionem, gratiarum actionem in rebus adverſis & incommodis, miſericor-
„ diam in juvandis tam pecunia quàm ſtudio atque officio proximis, firmas deni-
„ que ac robuſtas preces. Sic Vidua judicis illius immanis animum mitigavit.
Luc. 18. „ Quòd ſi illa iniquum; quantò magis tu benignum ac manſuetum?

14. 15. 16. *Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt: Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?* Carnales homines in rebus adverſis de ſorte ſua & fœlicitate conqueruntur: ingemiſcunt, impatientes ſunt, adverſus Deum quandoque murmurant. Spiritales è contra ſe beatos exiſtimant quòd per afflictiones & cruces probentur, & conformes fiant patiendo Chriſto Jeſu Domino, Salvatori & Capiti noſtro. Afflicti, humiliati, vexati, gaudent, gloriantur, triumphant, Deo gratias agunt, qui probat illos, & facit dignos ſe. Humiliter agnoſcunt victoriam ſuam, fortitudinem, patientiam, & quicquid boni in ipſis eſt, quicquid benè agendo, vel patiendo merentur, eſſe à Deo per Jeſum Chriſtum, non aliquoties, ſed ſemper; idque gratiarum actione ſanctiſſimè conteſtantur. Non minùs autem patiendo adverſa quæque ob Dei gloriam, quàm bona operando, odorem notitiæ Chriſti ubique diffundunt; ut omnes currant in odorem unguentorum ejus. Res enim odoriferæ ſi conterantur, vehementiùs olent, & ſuavis odoris fragrantiam longiùs latiùſque ſpargunt. *Cæpit perſecutionem pati odor Sanctorum, ſed quomodo ampullæ unguentorum, quantò magis frangebantur, tantò ampliùs odor diffundebatur.*

Juſti ſemper ſunt bonus odor Chriſti, non minùs in rebus adverſis, quàm in proſperis.

Cantic. 1. *Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c.* Non ſoli Chriſti Miniſtri, ſed Chriſtiani quilibet, unctione Chriſti in baptiſmo per Spiritum Sanctum delibuti, Chriſti bonus odor in omni loco eſſe debent, virtutum omnium, bonorum operum, & ſanctorum exemplorum fragrantia. Qui per Chriſti gratiam benè utuntur divini verbi prædicatione, piorum librorum lectione, Paſtorum & Superiorum correptionibus, bonis piorum exemplis, hinc ſubſidia recipiunt ad vitam & ſalutem: qui verò prava voluntate prædicationi & ſalutaribus Miniſtrorum Chriſti monitis & correptionibus reſiſtunt, bonis invident, ad ſancta exempla non attendunt, quin etiam pios irridere, & obtrectationibus ſuis vel calumniis proſcindere non dubitant, quin etiam

S. Auguſt. Serm. 273. *alia de Diverſis* 101.

Digitized by Google

etiam pios irridere, & obtrectationib us ſuis vel calumniis proſcindere non dubitant; inde necantur, & vitæ odorem in odorem mortis convertunt. *Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam.* Bonum illum Chriſti odorem præſentiebat Propheta dicens: *Myrrha & gutta & caſia a veſtimentis* Pſalm. 44. 9.
,, *tuis*. Veſtimenta Chriſti ſunt Sancti ejus, electi ejus, tota Eccleſia ejus, quam
,, ſibi ſicut veſtem exhibet, *ſine macula & ruga*: propter maculam abluens in
,, ſanguine; propter rugam extendens in cruce. Inde bonus odor, qui ſignifica-
,, tur nominatis quibuſdam aromatibus. Audi Paulum illum minimam fim-
,, briam de veſtimento quod tetigit mulier in fluxu ſanguinis, & ſanata eſt: audi
,, illum dicentem, *Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis*
,, *qui pereunt*. Non dixit, Bonus odor in iis qui ſalvi fiunt, & malus odor in iis
,, qui pereunt: ſed quod ad nos attinet, bonus odor ſumus, & in iis qui ſalvi
,, fiunt, & in iis qui pereunt. Salvum fieri hominem bono Chriſti odore, non
,, eſt incredibile: eo verò perire, difficile capitur. *Et ad hæc quis idoneus?* Ve-
,, rumtamen ita eſt. Paulus prædicabat Evangelium, multi illum amabant præ-
,, dicatorem Evangelii, multi illi invidebant: Qui illum amabant, bono odore
,, ſalvabantur; qui illi invidebant, bono odore peribant. Ideo & pereuntibus
,, non malus odor, ſed bonus odor. Erat ergo glorioſus in prædicatione verbi
,, Dei, & vivens ſecundùm regulam illius virgæ directionis; & diligebant eum
,, qui in illo diligebant Chriſtum; qui ſequebantur bonum odorem diligebant
,, amicum Sponſi ſui. Ipſa Sponſa quæ dicit in Canticis Canticorum, *Poſt odorem* Cant. 1. 3.
,, *unguentorum tuorum curremus*. Illi autem quantò magis eum videbant in glo-
,, ria prædicationis Evangelii & in vita inculpabili, tanto magis invidia torque-
,, bantur, & occidebantur bono odore ..... *Amaſti bene agentem, vixiſti bono odore: invidiſti bene agenti, mortuus es bono odore. Nunquid quia mori voluiſti ideo odorem illum malum eſſe feciſti? Noli invidere, & non te occidet bonus odor.*

S. Auguſt. Enarrat. in hunc Pſalmum Num. 22.

S. Auguſt. Tract. 50. in Joan. n. 8.

Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Hæc Apoſtoli ſententia & Prædicatores Evangelii ſpectat, & auditores. *Bonus Chriſti odor eſt prædicatio veritatis; quo odore vitam capit, qui Evangelio bonis operibus ſervit & congruit; mortem autem incurrit, cujus ab his quæ bene loquitur, vita diſſentit. Quæ conditio etiam auditores obſtringit, cùm recta prædicatio ab aliis per incredulitatem auditur in mortem, ab aliis per fidem ſuſcipitur in ſalutem.*

S. Proſper lib. Sentent. ex S. Auguſt. cap. 353.

17. *Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.* Qui Moralis Evangelicæ veritatem amant, numquam ipſam adulterant: Sed ſincere illam non amant, niſi qui obſervant, ſicut oportet, niſi qui amant. Væ Doctoribus, qui legem Dei puram atque ſinceram, & mera veritate Scripturarum & Traditionis Apoſtolicæ ſubnixam, humanis traditionibus & opinionibus corrumpunt! *Omnis Doctor qui auſteritatem Scripturarum, per quam poteſt audientes corripere, vertit ad gratiam, & ita loquitur ut non corrigat, ſed delectet audientes, vinum ſanctarum Scripturarum violat atque corrumpit ſenſu ſuo ...* Adulterant verbum Dei, qui adorandis Scripturarum verbis ad fabulas & profana colloquia abutuntur; *qui ſua cogitata gratiæ admiſcent*, ut loquitur Theodoretus: qui ex prædicatione verbi Dei plauſum quærunt auditorum, non fructum; voluptatem, non prolem. Ut dignè à Concionatoribus annuntietur Dei verbum, ut ab auditoribus fructuoſe audiatur, cogitent & illi & iſti, Concionatorem *ex Deo* loqui, ut miniſtrum ejus & legatum: *coram Deo* & ſub ejus oculis, qui ſinceræ aut pravæ intentienis teſtis eſt, ſcrutator, & judex: *in Chriſto*, in perſona Jeſu Chriſti, vice ipſius, propter gloriam nominis illius. Qui aliter ſe gerunt Concionatores, indigni ſunt Miniſterio verbi. Qui ita concionantur exemplo Apoſtoli, ſumma veneratione, docilitate & pietate audiendi ſunt à fidelibus, non ob delectationem, ut ſæpe fit, ſed ob fructum ſpiritualem. *Adulterare verbum Dei*, inquit S. Gregorius, *eſt aut*

A quibus adulteratur verbum Dei?

S. Hieron. lib. 1. in Iſaiam, in hæc verba, *Caupones tui miſcent vinum aqua.*

Verbum Dei ſincerè prædicandum, ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto.

S. Gregorius lib. 22. Moral. cap. 12.

aliter de illo ſentire, quam eſt; aut ex eo non ſpiritales fructus, ſed adulterinos fœtus quærere laudis humanæ. Ex ſinceritate verò loqui, eſt nil in eloquio extra quàm oporteat quærere. Sicut ex Deo autem loquitur, qui ſcit non ſe à ſe habere, ſed ex Deo accepiſſe quod dicit. Coram Deo verò loquitur, qui in omni quod dicit, non humanos favores appetit, ſed omnipotentis Dei præſentiæ intendit: non ſuam, ſed Auctoris gloriam requirit. Qui autem ſcit quidem ex Deo ſe accepiſſe quod dicit, & tamen dicendo propriam gloriam quærit; ſicut ex Deo loquitur, ſed non coram Deo: quia eum quem cordi ſuo non proponit cùm prædicat, quaſi abſentem putat. Sed Sancti viri & ex Deo loquuntur, & coram Deo: quia & ab eo ſe ſciunt habere quod dicunt, & ipſum ſuis ſermonibus adeſſe judicem adjutoremque conſiderant. Unde fit, ut cùm ſe à proximis deſpici agnoſcunt, ſuaque dicta vitæ audientium non prodeſſe, abſcondant quantæ virtutis ſint: ne ſi ſecretum cordis inutiliter ſermo prolatus aperiat, ad inanem gloriam prorumpat. Cùm igitur auditores noſtri noſtra volunt quaſi laudanda cognoſcere, non autem ſua perverſa mutare, omnino taceamus: ne ſi oſtentationis ſtudio verbum Dei loquimur, & eorum culpa quærat, eſſe non deſinat; & noſtra quæ non erat fiat.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. *INcipimus iterum noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis Epiſtolis ad vos, aut ex vobis?* Ne quis verò exiſtimet nos hæc dicere ut nos ipſos commendemus, aut veſtram captemus benevolentiam, commodum aliquod noſtrum inde ſperantes, ſicut & nos ipſos commendare viſi ſumus priore ad vos Epiſtola, cùm tamen neceſſitate compulſi ea ſcripſerimus, quæ ad commendationem miniſterii noſtri, & utilitatem veſtram ſpiritualem neceſſaria erant. Non certè nobis opus eſt commendatitiis litteris aliorum ad vos, aut à vobis ad alios, ut apud vos aut illos ſimus in pretio, & auctoritatem ac gratiam habeamus. Litteras hujuſmodi ad ſuorum commendationem meritorum ad ſuam falſi nominis ſcientiam vel eloquentiam prædicandam, conquirunt & venditant Pſeudo-apoſtoli: his verò nec ego Apoſtolus veſter, neque adjutores mei indigemus.

2. 3. *Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus.* Fides & converſatio veſtra nobis eſt inſtar Epiſtolæ commendatitiæ, quam in intimo quaſi ſinu deſcriptam ubique circumferimus, quàm inſpicere & legere in promtu eſt omnibus. Priùs agnoſcitur manus, deinde legitur Epiſtola. Sic Corinthios Chriſtianos omnes ſciebat eſſe S. Pauli diſcipulos: deinde videbant ſenſus ipſius, ſive potiùs Evangelii quod illis prædicaverat, in illorum vita expreſſos. *Manifeſtati quòd Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Fide & converſatione veſtra declaratis, vos Epiſtolam eſſe Chriſti, miniſterio noſtro deſcriptam. In vobis lex & præcepta Chriſti deſcripta manent ac ſervantur: ſcripta, inquam; non atramento, ut hominum litteræ, ſed Spiritu ſancto, cujus vivifica vis eſt ad regenerationem animarum. Scripta, non in tabulis lapideis, ut olim Lex Moſis: ſed in cordibus, ceu tabulis quibuſdam, non duris inſtar lapidum: ſed inſtar carnis mollibus, id eſt facilibus & promptis ad obedientiam. Confer cum Jeremiæ 31. 33. *Hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.* Et Ezechiel. 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini.*

Carnale non hic opponitur ſpirituali, ut alibi paſſim, ſed ei quod durum eſt. Quod & Græcæ vocis diſcrimen oſtendit. Non enim σαρκικὸν, ſed σαρκινὸν hic legitur.

Exod. 31. 18.

4. Fi.

4. *Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum*. Porrò de Miniſterii noſtri, præ Moſaico, dignitate & efficacia, non in nobis, & viribus noſtris nativis, ſed in Chriſto, cujus meritis & gratia ad tantum Miniſterium electi & aſſumpti ſumus, tam fidenter gloriamur, non apud homines, ſed apud Deum, „ laborum noſtrorum in Evangelii prædicatione & propagatione remuneratorem. „ Nihil, inquit, noſtrum, ſed fiducia noſtra, id eſt, gloriatio noſtra, per „ Chriſtum eſt ad Deum. Chriſtus enim nobis eſt cauſa cur in Deo gloriemur, ni„ hilque plane noſtrum eſt, ne minimum quidem.

Theophylact.

5. *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Non quòd idonei ſimus à nobis ipſis cogitare cum pio voluntatis affectu bonum aliquod pertinens ad ſalutem vitæ æternæ, (multò minùs operari) quaſi ex propriis naturæ noſtræ & liberi arbitrii viribus: ſed quòd idonei ſimus ad ſalutare aliquod bonum cogitandum, eligendum, operandum totum gratiæ Dei donum eſt. Confer cum Canone VII. Concilii Arauſicani ſecundi, cujus hæc ſunt verba: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt, Evangelicæ Prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis*, Sine me „ nihil poteſtis facere, *& illud Apoſtoli*, Non quòd idonei ſimus cogitare aliquid „ à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Nihil boni ex nobis, non ſolum agere, ſed ne quidem cogitare poſſumus

Joan. 15. 5.

6. *Qui & idoneos nos fecit Miniſtros novi Teſtamenti: non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat*. Deus nos novi fœderis & Evangelii Miniſtros idoneos non reperit, ſed gratia ſua fecit. Sic Saulus gratia Dei mutatus eſt in virum alterum, ut olim Saul ad regnum à Deo aſſumptus. Eſt autem Novum Teſtamentum, pactum ſeu promiſſio vitæ æternæ gratuitò donandæ nobis à Deo per Chriſtum. Hoc beneficium qui annuntiant hominibus, illiſque diſpenſant quæ ad tantum bonum conſequendum conducunt, Miniſtri ſunt Novi Teſtamenti, non litteræ, ſed ſpiritus, id eſt, non legis Moſaicæ litteris tantùm deſcriptæ, & omni ſpiritali virtute ad præſtandum quod jubet, deſtitutæ; ſed legis Novæ, adjunctam Spiritus ſancti virtutem habentis ad eam implendam, & „ ad ſanandum hominem à vitio vetuſtatis. Non Moſes Spiritum, ſed litteras „ in tabulis lapideis deſcriptas attulit. At noſtræ fidei commiſſum eſt ut Spiritum demus. *Littera enim occidit: Spiritus autem vivificat*. Lex Moſis, quæ tantùm litteris ſcripta eſt, non ſuo quidem vitio, quia bona & ſancta eſt, ſed occaſione innatæ hominibus concupiſcentiæ, peccatum auget, quatenus cognitionem dat peccati, & concupiſcentiam magis accendit, quatenus nitimur in vetitum ſemper cupimùſque negata: & bonum jubens, nec vires conferens ad præſtandum, utpote gratiæ præſidio deſtituta, facta eſt illis quibus data eſt æternæ mortis occaſio... Spiritus autem Dei cum novo Teſtamento conjunctus, & per ejus Miniſtros à Chriſto datus, per gratiam & caritatem in cordibus diffuſam, quæ nos Evangelicæ legis obſervatores efficit, jus dat nobis ad vitam æternam. Confer cum *Epiſt. ad Romanos cap.* 4. 15. & cap. 7. Verſ. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Ex utriùſque enim loci collatione eluceſcet quo ſenſu dixerit Apoſtolus, *Littera occidit, Spiritus autem vivificat*. Littera quippe occidit ſine Spiritu vivificante, ſicut ſcientia inflat ſine caritate. Legis (inquam) littera, quæ docet non eſſe peccandùm, ſi „ Spiritus vivificans deſit, occidit: ſciri enim facit peccatum potiùs quàm cave„ ri, & ideo magis augeri quàm minui, quia malæ concupiſcentiæ etiam præ„ varicatio legis accedit, quæ nulla eſt ubi lex non eſt.

Legis infirmitas.

1. *Reg.* 10. 6.

S. Auguſt. lib. Dei Spiritu & Littera, c. 17.

S. Chryſoſt. Hom. 6.

S. Auguſt. lib 15. *Contra Fauſtum, cap.* 8. *lib.* 2. *Contra Adverſarium Legis & Prophet. cap.* 7. *lib. De Spiritu & Littera, cap.* 4. & 5. & *ſeq.*

7. 8. *Quòd ſi miniſtratio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam vultus*

Miniſterium Novi Teſtamenti longè excellentius & honorabilius miniſterio Legis.

ejus, quæ evacuatur: quomodo non magis miniſtratio Spiritûs erit in gloria? Si miniſterium legis tabulis lapideis inſcriptæ, quæ mortis erat occaſio, tam glo-
Exod. 34. 29. 30. rioſum fuit, ut non poſſent Iſraelitæ intentis oculis intueri faciem Moſis legem miniſtrantis; propter majeſtatem & ſplendorem vultus ejus inſigniter radiantis ex conſortio ſermonis Domini: quamvis claritas illa & gloria tranſitoria eſſet, ac abolenda, in ſignum abrogationis Levitici Miniſterii: quantò magis Miniſterium Evangelii quòd Spiritum ſanctum ſubminiſtrat, honorabitur à Deo? Quantò majorem & diuturniorem gloriam habebit, eam ſcilicet quæ in futurum ſæculum promiſſa eſt? Quæ licèt omnibus electis ſit communis, longè tamen major ſervatur idoneis novi Teſtamenti Miniſtris, per quos cœteri in gloriam adducuntur.

9. 10. *Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt, multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria?* Quòd ſi miniſterium legis, quæ homines, data occaſione tranſgreſſionis, faciebat æternæ morti obnoxios, adeo glorioſum fuit: multò major & excellentior gloria parata eſt Miniſtris Evangelii & novi fœderis, quòd juſtitiam confert interiorem, qua damnatio mortis aboletur, & vita æterna acquiritur. *Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.* Et hæc ipſa gloria miniſterii veteris legis, quæ in Moſe reſplen-
Theodoret. duit, ne quidem eſt digna nomine gloriæ, ſi cum gloria longè excellentiore miniſterii novæ legis comparetur. Noctu enim lumen lucernæ videtur ſplen-
„ didiſſimum: meridie autem abſconditur, & ne lumen quidem eſſe putatur.

11. *Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet in gloria eſt.* Si enim miniſterium quod abolendum erat cum lege, & jam antiquatum eſt, glorioſum fuit, multò glorioſius eſt miniſterium novæ legis, in finem uſque ſæculi permanſuræ; immò, quod fructum ſpectat, æternùm duraturæ, ſicut Chriſti ſacerdotium æternum eſt.

12. *Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur.* Cum igitur ſpem habeamus tam excellentis gloriæ, ſumma libertate loquimur & prædicamus vobis, aliiſque gentibus doctrinam Evangelii. Id enim luci & gloriæ Evangelii convenit.

13. *Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii Iſrael in faciem ejus, quod evacuatur.* Secundùm Græcum Textum, cui con-
* εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ſonat Syriaca Verſio, legendum eſſet, * *Ut non intenderent filii Iſrael in finem ejus, quod evacuatur,* & ita legerunt S. Auguſtinus, Ambroſiaſter, Sedulius, Primaſius. Et non facimus ſicut Moyſes, qui de monte Sinai cum novis tabulis deſcendens, velabat faciem ſuam ex Dei conſortio radiantem, ne Iſraelitæ faciem ejus viderent, cujus ſplendori ferendo impares erant eorum oculi. Quod quidem velamen, & claritas vultus Moyſis, cui obumbrando neceſſarium erat velamen, ne radii ex eo promicantes præſtringerent debiles oculos, brevi abolenda erant. Hoc autem velamen ſignificabat Iſraelitas carnales finem legis, ſcilicet Chriſtum Myſteriàque ſub litteræ velamine occultata videre non poſſe. Chriſtus ſcilicet *Finis*
S. Auguſt. lib. 2. Contra Adverſarium Legis & Prophet. cap. 7. *legis* eſt, & totius Miniſterii Moſaici, quia omnium figurarum legalium ſignifica-
„ tio in illo impleta eſt. Quod dictum eſt de Miniſtro veteris Teſtamenti Moyſe,
„ quòd non poterant intendere filii Iſrael in faciem ejus propter gloriam vultus
„ ejus, ſignum erat, inquit S. Auguſtinus, quia Chriſtum intellecturi non erant
„ Et ideo velamen inter faciem Moyſi & ipſos poſitum erat, *ut non intenderent,*
ſicut ſcriptum eſt, *filii Iſrael uſque in finem.* Finis autem legis quis eſt? Ad hoc
Rom. 10. 4. „ non ego, ſed Apoſtolus ipſe reſpondeat: *Finis legis Chriſtus ad juſtitiam omni*
„ *credenti.* Finis perficiens, non interficiens. Finis quippe dicitur propter quem
„ fiunt omnia, quæ aliquo fiunt officio. Quia itaque illa omnia propter Chriſtum
„ fiebant, quem filii Iſrael in iis quæ fiebant non intelligebant; hoc ſignificabat
„ velamen, quod eos uſque in finem non ſinebat intendere, id eſt uſque ad fa-
„ ciem Moyſi, quæ ſignificabat Chriſtum. Sed ideo dictum eſt quòd evacuetur hæc

glo-

Digitized by Google

„ gloria , quia omnes umbræ ſignificantes evacuantur , cùm res quæ ſignificatur
„ advenerit. Quemadmodum enim ſcientia quæ nunc eſt , evacuatur , ſicut idem *1. Cor.* 13.12.
„ dicit Apoſtolus , cùm venerit illa quam dicit, facie ad faciem : ſic & iſta quæ in
„ umbris tradita erant Judæis in vetere Teſtamento , neceſſe fuit evacuari revela-
„ tione Teſtamenti novi . Hunc verſum Theodoretus eodem ſenſu exponit . *Nos* Velamen Ju-
velamine opus non habemus ,ſicut ille (Moyse *) quia cum fidelibus loquimur : om-* dæorum men
nes autem qui credunt , intelligentiæ lucis ſplendore fruuntur . Significat ergo, quòd tes obnubi-
Judæorum incredulitatem vaticinans diviniſſimus Moyſes, velo faciem obtegebat, do- lans, ne Chri-
cens legis finem illos minimè viſuros. Finis enim legis Chriſtus ad juſtitiam omni cre- ſtum Jeſum
„ *denti . Hoc eſt enim quòd ait* , Ad hoc ne filii Iſrael intendant oculos ad finem finem Legis
„ ejus quod evacuatur . *Evacuari enim legem dicit , hoc eſt ceſſare : finem autem* intelligant.
ejus quod evacuatur , eum qui ſub lege prædicatur , hoc eſt Chriſtum .

14. *Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum . Uſque in hodiernum enim diem idipſum vela-
men in lectione veteris Teſtamenti manet non revelatum (quoniam in Chriſto evacua-*
tur.) Itaque mentes eorum excœcatæ ſunt & obduruerunt , *non alio quopiam obcæ-* *Theodoret.*
cante , ſed ipſiſmet libera voluntate hoc malum ſuſcipientibus . Idem illud velamen,
quod olim faciem Moyſis obnubilabat , ſeu res illo velamine ſignificata , nempe
Judaicarum mentium obtuſio , hebetudo , cæcitas , incredulitas , obduratio , ho-
dièque manet in eis vetus Teſtamentum legentibus. Nec ab eis aufertur velamen
illud , quia non tollitur niſi per Chriſtum fide receptum , quem illi non recipiunt.

15. *Sed uſque in hodiernum diem , cùm legitur Moyſes , velamen poſitum eſt ſu-
per cor eorum* . Hodièque cùm libri Moyſis omni Sabbato in Synagogis leguntur,
infideles Judæi eadem mentis cæcitate & hebetudine laborant , figuris pertinaciter
„ inhærentes ex præjudicatæ mentis affectu , & reſpuentes Evangelii veritatem.
„ Velamen , ait S. Thomas , dicitur apponi alicui dupliciter : aut quia apponitur *S. Thomas*
„ rei viſæ , ne poſſit videri , aut quia apponitur videnti , ne videat. Judæis in ve- *Lect. 3. in hoc*
„ teri lege utròque modo appoſitum erat velamen: nam & corda eorum excæcata *Caput.*
„ erant , ne cognoſcerent veritatem , propter eorum duritiem ; & vetus Teſta-
„ mentum nondum completum erat , quia nondum veritas venerat. In cujus rei
„ typum velamen erat ſuper faciem Moyſis , & non ſuper facies eorum . Sed ve-
„ niente Chriſto , velamen remotum eſt à facie Moyſis , id eſt, à veteri Teſtamen-
to , quia jam impletum eſt : ſed tamen non eſt remotum à cordibus eorum .

16. *Cùm autem converſus fuerit ad Dominum , auferetur velamen* . Cum autem
Iſrael converſus fuerit ad Dominum , ſive totus in fine ſæculi , ſive ex parte, ve-
lamen ab ejus corde auferetur , ut lucem Evangelii , & gloriam Chriſti novæ legis
Conditoris in eo conſpiciat . Sicut Moyſes , cùm ad conſortium & colloquium
Domini redibat , velamen faciei ſuæ impoſitum deponebat .

17. *Dominus autem Spiritus eſt : Ubi autem Spiritus Domini , ibi libertas* . Spiri- Spiritus ſan-
tus autem ille vivificans , ad quem à legis occidente litera corda convertenda cti divinitas.
ſunt , Dominus eſt. Non igitur exiſtimandum iis qui convertuntur ad Spiritum per *S. Chryſoſt.*
fidem Evangelii , aliquid minus præſtari quàm Moyſi qui ab Iſraele convertebatur *Homil. 7.*
ad Dominum , ut cum eo ore ad os loqueretur , quia Spiritus ipſe eſt Dominus. *Theodoret.*
Hinc Spiritus ſancti divinitatem probant Patres . Etenim ſi creatura eſt , & nos ad *Theophylact.*
eum accedimus , Moyſes autem ad Deum & Patrem : noſtra ergo longè ſunt minora
veteribus . Quòd ſi minora non ſunt , ſed multò majora , non eſt ergo Spiritus
ſanctus creatura , ſed æqualis Patri & Filio honore & poteſtate . *Ubi autem Spiritus
Domini , ibi libertas* . Ubi Spiritus ſanctus inhabitat , qui à Patre & Filio procedit
ut verus Deus , & qui per Chriſtum & propter Chriſtum Fidelibus datur , ibi liber-
tas eſt , abolità ſervitute , cujus ſignum erat velamen . Donatur autem à Spiritu Chriſtiana li-
ſancto libertas , non ab obedientia præceptorum , ſed à ſervitute legis , à jugo ce- bertas.
remoniali , à peccato , maliſque omnibus quæ ex legis violatione ſequuntur . Ad
ſervitutem legis pertinebat ſigna pro rebus amplecti . Ab hac ſervitute Credentes

libe-

S. Auguſt. lib. 3. De Doctrina Chriſt. cap. 5. & 8.

liberavit Spiritus ſanctus. *Ea eſt enim miſerabilis animæ ſervitus, ſigna pro rebus accipere, & ſupra creaturam corpoream oculum mentis ad hauriendum æternum lumen levare non poſſe.. Quamobrem Chriſtiana libertas eos, quos invenit ſub ſignis utilibus, tamquam prope inventos, interpretatis ſignis quibus ſubditi erant, elevatos ad eas res quarum illa ſigna ſunt, liberavit. Ex his factæ ſunt Eccleſiæ ſanctorum Iſraelitarum.*

S. Chryſoſt. Hom. 7. Theodoret.

18. *Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tamquam à Domini Spiritu.* Nos verò omnes Novi Teſtamenti filii, ac præſertim Evangelii Mi[illegible] remoto velamine & retecta facie gloriam Domini & ejus Miſteria per fidem intuemur, eorum notitiam non ſolùm in mentibus noſtris recipientes, verum etiam ad alios aperta ac libera Evangeli prædicatione refundentes, inſtar ſpeculorum. Dei verò imagine in nobis recepta & expreſſa per fidem & gratiam, in eam transformamur, deiformes, id eſt Deo ſimiles effecti, à claritate in claritatem, ſeu à gloria in gloriam, à gloria Domini ad noſtram, cœleſtes quodammodo facti, in Chriſti cognitione & gratia quotidie proficientes, donec perfectè ſimiles Deo ſimus, eum videntes ſicuti eſt. Id autem fit Spiritu ſancto nos illuminante, & transformante. *In eamdem imaginem transformamur*, id eſt, de forma in formam mutamur, atque tranſimus

S. Auguſt. lib. 15. De Trinitate, cap. 8.

„ de forma obſcura in formam lucidam; quia & ipſa obſcura imago Dei eſt, & ſi
„ imago, profectò etiam gloria, in qua homines creati ſumus, præſtantes cæte-
„ ris animalibus. De ipſa quippe natura humana dictum eſt, *Vir non debet vela-*
„ *re caput, cum ſit imago & gloria Dei.* Quæ natura in rebus creatis excellentiſ-
„ ſima, cùm à ſuo Creatore ab impietate juſtificatur, à deformi forma formoſam
„ transfertur in formam. Eſt quippe & in ipſa impietate, quantò magis damnabi-
„ le vitium, tantò certiùs natura laudabilis. Et propter hoc addidit, *De gloria in*
„ *gloriam*: de gloria creationis, in gloriam juſtificationis: de gloria fidei, in gloriam
„ ſpeciei; de gloria qua filii Dei ſumus, in gloriam qua ſimiles ei erimus, quoniam
videbimus eum ſicuti eſt. Quod verò adjunxit, *tanquam à Domini Spiritu*: oſtendit gratia Dei nobis conferri tam optandæ transformationis bonum.

1. Cor. 11. 7.

1 Joan. 3. 2.

S. Thomas, Lect. 3.

In eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem: 1. A claritate cognitionis naturalis in claritatem cognitionis fidei: 2. à claritate cognitionis veteris Teſtamenti in claritatem cognitionis gratiæ Novi Teſtamenti: 3. à claritate cognitionis naturalis, & veteris ac Novi Teſtamenti, in claritatem viſionis æternæ. Sed unde hoc eſt? Non ex littera legis, ſed *tanquam à Domini Spiritu*.

C A P U T III.

S E N S U S M O R A L I S

Deus laudandus à nobis, non nos ipſi.

1. 2. **I**Ncipimus interim noſmetipſos commendare? Aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis Epiſtolis ad vos, aut ex vobis? Paſtori verè humili dura & ingrata omnino neceſſitas eſt, qua ad ſui ipſius commendationem compellitur, & ad Miniſterium ſuum magnificentiùs prædicandum. Seipſum laudare abſque hujuſmodi neceſſitate, quam proximorum ſalus quandoque imponit, & quæ tamen pericuioſa eſt iis qui Apoſtolicum animum & in humilitate firmatum non habent, ſumma ſatuitas eſt, & ineptiſſima vanitas. *Laudet te alienus, &*

Proverb. 27. 2.

S. Auguſt. in Pſalm. 144.

„ *non os tuum; extraneus, & non labia tua*, ait Spiritus ſanctus. Verumtamen
„ inventum eſt quomodo te laudare poſſis, & arrogans non ſis Apoſtolum imitare.
Deum in te lauda, non te: non quia tu es talis, ſed quia ille fecit te; non quia tu aliquid potes, ſed quia poteſt ille in te & per te. Ita implebis quod Propheta pre-

Pſal. 25.

S. Auguſt. Enarrat. in hunc Pſal. n. 11.

„ catur: *Ut audiam vocem laudis, & ut enarrem univerſa mirabilia tua.* Audire
„ vocem laudis, eſt intelligere intus, quia quicquid in te mali eſt de peccatis,
„ tuum eſt; quicquid boni in juſtificationibus, Dei eſt. Ita audi vocem laudis, ut

„ non

Digitized by Google

„ non te laudes & quando bonus es. *Nam laudando te bonum, ſis malus. Bonum enim te fecerat humilitas, malum te facit ſuperbia.* Multi & ore corporis ſe ipſos laudant, qui diaboli ſuperbiam, non verò artes ejus imitantur; alii ore cordis dumtaxat ſe laudant, quamvis laudes hominum ſe non amare ſimulent, ut de ipſo vanæ gloriæ contemptu vaniùs glorientur. In privata quadam excellentia ſibi ipſis placent. Verùm qui placet ſibi; ſtulto homini placet. Sibi de ſeipſo placere, non eſt juſtitiæ caritas, ſed ſuperbiæ vanitas. Cujus verò in corde radices egit humilitas, quemadmodum egerat in corde Apoſtoli, hic non ſolùm ſibi non placet, ſed nec externas commendationes quærit, ſuæ conſcientiæ teſtimonio fretus, & ſincera Miniſterii ſui coram Deo, & propter ſolam ejus gloriam perfunctione. *Aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis Epiſtolis ad vos, aut ex vobis?* Doctrinæ veritas & ſanctitas vitæ, ſola ſunt Chriſti Jeſu Miniſtro digna commendatio. Diœceſis, Parochia, Congregatio Clericorum aut Religioſorum Virorum, in qua Evangelicæ, Eccleſiaſticæ, Religioſæ Diſciplinæ accurata obſervantia viget, Epiſtola eſt palam omnium oculis expoſita, quæ Epiſcopi, Parochi, Superioris caritatem, zelum, fidem ac diligentiam commendat. *Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus.*

3. 4. *Manifeſtati quòd Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* Cor hominis tabula eſt & charta Dei vivi; digitus ejus, Spiritus ſanctus; gratia, vice atramenti eſt; caracteres, caritas, virtutèſque cæteræ. Caveamus ne cor noſtrum ſub digito Dei obduretur, ne timor carnalis, humanus, ſervilis caritatem deleat, divinos virtutum & donorum Spiritus ſancti characteres oblitteret; ne diabolus malitia doliſque ſuis rerum temporalium, voluptatum, & pomparum ſæculi, quibus in Baptiſmo renuntiavimus, amorem imprimat & inſculpat. Tam obliquos, tam deformes caracteres per ſe ſuſcipere poteſt cor noſtrum; ad hoc unum ſibi ſufficit, de ſuo non habens niſi mendacium & peccatum. Ut verò legis Dei amor in cordibus noſtris ſcribatur à Spiritu ſancto, & dicere poſſimus cum Propheta: *Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei*, per Chriſtum habemus, ex ejus donatione, miſeratione, magnificentia & meritis. Per ipſum & in ipſo Miniſtri Evangelii, doctrinæ veritatis & ſalutis, caracteribus pietatis & virtutum in animis fidelium deſcribendis cooperantur, ut ejus amanuenſes & ſcribæ. *Epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata à nobis .... Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum.*

5. *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Bonæ cogitationes, quæ prima ſunt & tenuiſſima boni operis ſemina, ſunt fructus gratiæ; gratia verò non ex meritis, alioqui non eſſet gratia, ſi gratis non donaretur, ſed debita redderetur. Omne verò meritum à gratia eſt. Cogitare bonum, minus eſt quàm cupere. Cogitamus quippe omne quod cupimus, nec tamen cupimus omne quod cogitamus; quoniam nonnũquam & quod non cupimus cogitamus.
„ Cùm igitur minùs ſit cogitare quàm cupere; poteſt enim homo cogitare bonum,
„ quod nondum cupit; & proficiendo poſtea cupere, quod antea non cupiendo cogita-
„ vit: Quomodo ad id quod minus eſt, id eſt, ad cogitandum aliquid boni non ſumus
„ idonei tamquam ex nobis ipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt; & ad id quod
„ eſt amplius, id eſt, ad cupiendum aliquid boni, ſine divino adjutorio idonei
„ ſumus ex libero arbitrio? Si verò ad cogitandum, ſi ad cupiendum aliquid ex
„ nobis tamquam ex nobis, non ſumus idonei, multò minùs ad perficiendum bonum, multò minùs ad perſeverandum in bono. Quæ cùm ita ſint, nihil nobis tribuere, in nullo gloriari debemus, quando noſtrum nihil ſit, ſed totum Deo dandum, totum ad illum per humilem gratiarum actionem referendum eſt. Quocirca ſacroſanctum Concilium Tridentinum ait: *Qui ex nobis tamquam ex nobis nihil poſſumus, eo cooperante qui nos confortat, omnia poſſumus: ita non habet homo*

Nihil boni cogitare poſſumus ex nobis multò minus deſiderare, & perficere.

S. Auguſt. lib. 2. Contra duas Epiſt. Pelagian. ad Bonifacium, c. 8.

S. Cyprian. S. Chryſoſt. Hom. 6. S. Auguſt. paſſim. Concil. Triden. Seſſ. 14. cap. 8.

unde

Digitized by Google

unde glorietur, ſed omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo vivimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, &c.

Solà Dei vocatione Sacrum Miniſterium capeſſendum eſt.

6. 7. 8. *Qui & idoneos nos fecit Miniſtros Novi Teſtamenti: non litterâ, ſed Spiritu. Littera enim occidit; Spiritus autem vivificat.* Solius Dei vocatione, ſolo Spiritus ſancti ductu Miniſterium ſacrum, Paſtorale officium, regimen animarum, Evangelii prædicandi, & conſcientias dirigendi munus capeſſendum eſt, ſi quidem ſolus Deus nos idoneos facit Miniſtros Novi Teſtamenti. Per Chriſtum, cum Chriſto, & in Chriſto laborare debent Eccleſiæ Miniſtri: ab illo uno expectare fauſtum exitum & fructum laboris, & præmium quo propria dona coronabit. Miniſtri ſumus, una nobis cura eſſe debet ut Chriſto, & ejus Sponſæ ſerviamus; non privatam noſtram utilitatem & gloriam quærentes, ſed Domini, qui nos idoneos fecit Miniſtros, non veteris, ſed Novi Teſtamenti, vetere multò excellentioris. Vetus enim Teſtamentum ſolam per ſe litteram habet, Novum Teſtamentum hic litteram habet ac Spiritum: cùm verò conſummatum fuerit in cœlis, ſolum Spiritum habebit.

Legis & Gratiæ diſcrimen.

Non littera, ſed Spiritu. Littera enim occidit, Spiritus autem vivificat. Littera ipſa Evangelii Chriſtianos qui nomine tenus tales ſunt, & Judaicè vivunt, praviſque operibus merentur Spiritu ſancto deſtitui, non vivificat, ſed occidit, illos in infirmitate ſua ad omne bonum, quod attinet ad ſalutem vitæ æternæ, derelinquens, concupiſcentiam augens & præſumptionem; quatenus peccatores occaſionem graviorum tranſgreſſionum accipiunt ex mandato. Verùm littera, quam Spiritus & gratia Dei comitatur, & quæ eodem Spiritu ſancto operante fit canalis charitatis, animum vivificat Evangelicæ Legis obſervantia.

S. Auguſt. lib. 2. Contra Adverſarium Legis & Prophet. cap. 7.

Lex diſtinguitur à gratia, eò quòd ſub illa elidantur elati, ſub iſta erigantur eliſi; & quòd illa in tantùm bona ſit ut bona jubeat, hæc tantùm ut bona conferat. Illa juſtitiæ facit auditorem, iſta factorem. Et ideo ſub illa peccator, inſuper & prævaricator amiſſa excuſatione ignorantiæ convictus jacet: ſub iſta verò & parcente & opitulante, nec quæ mala eſt operatus extinguitur, & ut bona operetur accenditur. Quod ergo eſt mirum ſi illa dicta eſt miniſtratio mortis, ubi littera occidit, malum prohibendo quod fit; iſta verò dicta eſt miniſtratio Spiritus, utique vivificantis, ut a prævaricationis morte ſurgamus, & juſtitiam non rei legamus in tabulis, ſed liberi in cordibus & in moribus habeamus. Hoc eſt Teſtamentum Novum diſtans à Vetere, quia ibi vetus homo formidinis coarctatur anguſtiis, hic novus ſatiatur latitudine charitatis.

Eccleſiæ Miniſtri in omnibus functionibus ſuis gerere ſe debent ut organa Spiritus ſancti.

7. 8. 9. 10. 11. 12. *Quòd ſi miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria..... Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?* Miniſterii Evangelici gloria in eo poſita eſt, primò, quòd Spiritum ſanctum habet auctorem, quòd Spiritui ſancto ſerviat, & quòd Novi Teſtamenti Miniſtri gratiam præbeant ſanctiſſimi Spiritus. In omnibus igitur exhibere ſe debent ut Spiritus ſancti organa, ut Chriſti Miniſtros & cooperatores in donatione gratiæ, in animarum ſanctificatione, ſive Sacris operentur, & Sacramenta adminiſtrent, ſive Dei verbum prædicent, ſive orationi vacent, ſive externo Eccleſiarum regimini intendant, Viſitationibus Sacris, Synodis, Statutis & Mandatis, Diſciplinæ ſanctioni, Canonum executioni, morum emendationi. Nihil agant omnino niſi à Spiritu ſancto agantur, niſi ab eo ducantur. Caveant ne cupiditas, ne privatus amor ducat eos, non Spiritus ſanctus. Ea ſint morum puritate, mentis & corporis ſanctitate, quæ ſancti Spiritus Miniſtros decet. Nadab & Abiu non imitentur, qui *ignem alienum*

Levit. 10.

S. Paulinus Epiſt. 32. ad Aprum.

» coram Domino adoleverunt, & ideo exuſti ſunt & conſumpti igne divino quo
» ipſi carebant. Ignem autem alienum videtur accendere, quiſquis corporeæ vel
» ſæcularis alicujus cupiditatis ignem in ſacrario ſui cordis accendens, audet ap-
» propinquare ad altaria Domini, quæ non recipiunt niſi illius ignis accenſionem,
» de quo ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, niſi ut accendatur?*
» Hoc igne nos, Domine Jeſu, ſemper accende. Hic enim ſolus qui à te eſt ignis,

Luc. 12. 49.

igni

„ igni reſiſtet æterno.. Habentes autem cor ardens in via Domini ; non alienum ,
„ ſed ſuum ignem Domino accendimus , & inter ignes ſæculi hoc igne muniti, ſi-
„ cut illi in camino pueri rorabimur, & hymnum Domino cantabimus . . . . Miniſterium Novi Teſtamenti Miniſterium eſt Spiritus vivificantis : indigni ſunt igitur hoc Miniſterio , eoque ad ſuam & aliorum damnationem abutuntur , qui doctrinas & opiniones hominum , doctrinæ Spiritus ſancti , ac regulis traditis à ſanctis hominibus Dei , qui eodem Spiritu inſpirante vel dirigente locuti ſunt , contrarias ſicuti , vel præcipites Cenſuras ferunt , vel Abſolutiones nimia facilitate & præpropera feſtinatione concedunt in Pœnitentiæ tribunali , Dei legem in eorum cordibus ſcribere non curantes, quibus Sacramenta adminiſtrant ; & animas interficientes , quibus vivificandis debent cooperari . *Violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis* , ait *Dominus* , *ut interficerent animas , quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt , mentientes populo meo credenti mendaciis* . Secundò , Miniſterii Evangelici gloria in eo poſita eſt quòd ſit *miniſterium juſtitiæ* . Unde Apoſtolus noſter ait : Si *miniſtratio damnationis gloria eſt: multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria* . Juſtitia univerſalis virtus eſt : Miniſtri igitur novi Teſtamenti omnium virtutum Evangelicarum exemplaria eſſe debent . Juſtitia Novi Teſtamenti interior eſt : Legem igitur Dei ſcriptam habeant in cordibus per caritatem , ut Spiritui ſancto miniſtrent ad eam in aliorum cordibus deſcribendam . Splendeſcant puro veritatis lumine , ardeant ejus amore , cœteris præluceant Evangelicæ legis obſervantia , quæ vera juſtitia eſt , oppoſita juſtitiæ Phariſæorum qui dicunt , & non faciunt. Sint *ſal terræ, lux mundi* , *civitas ſupra montem poſita* ; verbo & exemplo ad juſtitiam erudientes plurimos . Eccleſiæ Miniſtri & Prælati non pretioſa ſuppellectile, non curruum & equorum pretio, non ædium magnificentia, non frequenti famulitio, non opipara menſa & exquiſitis dapibus , ſed *fide & vitæ meritis dignitatis ſuæ auctoritatem quærant* . Tertiò , Miniſterii Evangelici gloria , æterna eſt , non temporaria , ut gloria Miniſterii Moſaici ac Levitici . *Si enim quod evacuatur , per gloriam eſt: multò magis quod manet , in gloria eſt* . Miniſtri igitur Eccleſiæ , Prælati , Rectores animarum , Evangelii Prædicatores , humanæ gloriæ fumum ne quærant,ne tranſitoriis bonis inhæreant , ſed unam Dei gloriam , unam corporis Chriſti ædificationem , unam regni ejus propagationem & perfectionem,unam Eccleſiæ ejus quærant utilitatem Miniſterium æternum , cujus principium , objectum & finis eſt charitas ſubſiſtens quæ Deus eſt , gloriam immutabilem & æternam in Deo ſibi proponere debet ut mercedem . Hæc ſpes Miniſtrorum novi Teſtamenti . Hac animati , ſumma fiducia & libertate prædicant legem Chriſti , quæ *Lex* eſt *perfectæ libertatis* , nec ſervi fiunt hominum , aut eorum cupiditatibus blandiuntur . *Habentes igitur talem ſpem , multa fiducia utiemur* .

Ezechiel. 13. 19.

Miniſtrorum Novi Teſtamenti dotes.

Matt. 5.

Dan. 12. 3.

Concil. Carthag. 4. *Can.* 15.

Jacob. 1. 25.

13. 14. 15. 16. *Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam* , &c. *Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum . Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris Teſtamenti manet non revelatum (Quoniam in Chriſto evacuatur) Sed uſque in hodiernum diem , cùm legitur Moyſes , velamen poſitum eſt ſuper cor eorum* . Væ Paſtoribus , Doctoribus , Conſcientiarum Moderatoribus , qui veris Iſraelitis claritatem & gloriam Myſteriorum Jeſu Chriſti , & legem caritatis , quaſi interpoſito velamine abſcondunt. Negligentia Paſtorum, ignavia Doctorum , Concionatorum , & Miniſtrorum . Eccleſiæ , quicumque ſint , qui conſcientias moderantur ,& fidelibus ſplendidam Moralis Evangelicæ ſanctitatem non revelant, non explicant , nec puram veritatem , quæ *Nihil erubeſcit , niſi tantummodo abſcondi* , docere audent ac prædicare , ne hominibus diſpliceant , cauſa eſt ignorantiæ , excæcationis , obdurationis , perditionis Chriſtianorum plurimorum . *Obtuſi ſunt ſenſus eorum* . Stupenda & lugenda Judæorum cæcitas eſt , qui vetus Teſtamentum legentes , Chriſtum Jeſum in eo non agnoſcunt , de quo Moyſes & Prophetæ ſcri-

Chriſtianorum plurimorum cæcitas magis deploranda quàm Judæorum.

Tertull.

pſerunt. Deploranda magis Chriſtianorum plurimorum cæcitas & obduratio, qui novum Teſtamentum legentes, aut ex ore Paſtorum & Concionatorum audientes, Myſteria ſaluris noſtræ, & Chriſtianæ vitæ officia neſciunt, ad ea non attendunt, aut certè negligunt, in littera hærentes, Spiritu ſancto vacui, gratiæ inanes, terrenis bonis addicti, animo Judæi, ſolo nomine Chriſtiani. Hæc illorum culpa eſt, qui tenebras cupiditatum ſuarum magis diligunt quàm divinam Evangelii lucem. Sed & ipſorum ſæpe Paſtorum & Concionatorum culpa eſt, qui Spiritui ſancto, ut par eſt, non ſerviunt. *Deus enim ſufficientem nobis præbuit facultatem ut gratiæ Spiritus inſerviremus*. In ſeipſis, non in Deo confidunt, Conciones non ex verbo Dei, & ex ſacrarum Scripturarum oraculis, ſed ex propriis cogitationibus & adinventionibus contextas declamant, lucentes vanitate, non veritate. Utinam dicere poſſent! *Non nobis de nobis ipſis placemus, nec ex propriis cogitationibus noſtris contextas prædicationes afferimus*. Sic affecti, lucem veritatis in auditorum animos diffunderent, ablato incredulitatis & pravarum cupiditatum velamine. Paſtores illi, Concionatores, conſcientiarum Moderatores, Scripturam fortè legunt, ſed *uſque in hodiernum diem velamen poſitum eſt ſuper cor eorum*. Peſpicaci ſunt ingenio, corde duro. Diſpoſitiones ad intelligentiam Scripturarum, ad earum lucem contuendam, ad fructus ſpirituales ex iis colligendos neceſſarias non afferunt, magnam fidem, cordis munditiem, humilitatem, ferventem orationem. Judaicis oculis Scripturam ſacram legunt, juſtitiæ propriæ opinione tumidi, de propriis viribus ac meritis præſumentes, fiduciam in gratia Dei per Jeſum Chriſtum non habentes, latentes ſub littera ſpirituales ſenſus eruere ſe poſſe exiſtimantes ſine lumine & adjutorio illius, qui illos *abſcondit ſapientibus & prudentibus ſæculi, & revelat parvulis*, id eſt, ſimplicibus & humilibus. Ideo *velamen poſitum eſt ſuper cor eorum*. Ad Chriſtum attendant, cor illi aperiant, audiant intus loquentem & docentem veritatem, vitæ puritatem & ſanctimoniam cum humili fide conjungant: diligant legem Dei, in Scripturarum ſtudium incumbant propter unum finem caritatis, quam totæ ſpirant, docent, præcipiunt; & auferetur ab eis velamen. Sed & efficaciam dabit Deus verbis eorum, ut obtuſos auditorum ſenſus excitent, mentes illuminent, corda moveant, & ad Deum convertant. *Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen*.

Theodoret.

Paſtorum, Concionatorum, & Directorum culpa ſæpe manet velamen ſuper corda fidelium.

17. *Dominus autem Spiritus eſt. Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas*. Libertati noſtræ ne timeamus, cùm à Spiritu Domini ſanatur, liberatur, adjuvatur, movetur, regitur. * *Voluntas quippe humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratia potiùs libertatem, & ut perſeveret delectabilem perpetuitatem, & inſuperabilem fortitudinem . . . Voluntas tantò erit liberior, quantò ſanior: tantò autem ſanior, quanto divinæ miſericordiæ gratiæque ſubjectior*. Ipſa enim fideliter orat & dicit: *Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum, & non dominetur mei omnis injuſtitia*. Quomodo enim libera eſt, cui dominatur iniquitas? Ut ei autem non dominetur, vide ab illa quis invocetur. Non enim ait: *Greſſus meos dirige* ſecundùm liberum arbitrium, ſed, *ſecundum eloquium tuum* &c. Precatur, non pollicetur: confitetur, non profitetur: optat pleniſſimam libertatem, non jactat propriam poteſtatem. Non enim omnis qui viribus ſuis confidit, ſed omnis qui invocat nomen Domini, ſalvus erit. Non ergo voluntatis arbitrium ideo tollitur quia juvatur: ſed ideo juvatur, quia non tollitur. Nihil liberius eo, cui Spiritus Dei dominatur, ſiquidem ei dominatur caritate, ut eadem uni Deo ſerviat; cui ſervire, regnare eſt. *Libera ſervitus eſt apud Dominum, ubi non neceſſitas: ſed caritas ſervit. Si manſeritis in verbo meo*, ait Chriſtus, *verè diſcipuli mei eſtis, & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos*. Simul es ſervus & liber: ſervus, quia factus es; liber, quia amaris à Deo à quo factus es: immo etiam inde liber, quia amas eum à quo factus es. Libera non eſt voluntas, quandiu peccato ſervit, quandiu vincientibus & vincentibus cupiditatibus ſubdita eſt, quandiu ſub lege eſt minante,

Libertati noſtræ nihil timendum ab efficaciſſima gratiæ virtute.

*S. Auguſt. lib. De Corrept. & Gratia cap. 8. Idem Epiſt. 157. alias 89. ad Hilarium cap. 2. num. 8. Pſalm. 118. 133.

S. Auguſt. in Pſal. 99. n. 8. Joan. 8. 31.

„ te, terrente, premente, puniente, non ſub gratia liberante & juvante. Ipſa eſt „ enim vera & ſana libertas, cùm Dominus dat ſuavitatem, & terra noſtra dat „ fructum ſuum, ut bonum opus fiat non timore, ſed amore; non formidine pœ„ næ, ſed delectatione juſtitiæ. *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*. Lex libertatis, „ lex eſt caritatis. Hæc differentia duorum Teſtamentorum, timor, & amor. „ Quamquam enim utrumque in utroque ſit, prævalet tamen in vetere timor, a„ mor in novo: quæ ibi ſervitus, hic libertas ab Apoſtolis prædicatur. *S. Auguſt. paſſim.*

18. *Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini ſpeculantes; in eamdem imaginem transformamur, a claritate in claritatem tamquam à Domini Spiritu*. Moy„ ſes ſolus fruebatur gloria: hic autem omnes qui credunt. Ille velamen habebat „ propter Judæorum incredulitatem: nos autem qui fidelibus doctrinam exhibe„ mus, velamine opus non habemus; ſed nuda facie gloriam Domini ſpeculamur, „ quia incredulitatis lema minimè impedimur. Illinc non parvum gloriæ ſplen„ dorem trahimus. Hoc autem proprium eſt eorum qui mundum cor poſſident. „ Quemadmodum enim aqua perſpicua eorum vultum qui inſpiciunt, & ipſius So„ lis circulum, & cœlorum convexa repræſentat: ita etiam cor purum fit divinæ „ gloriæ veluti quoddam ſpeculum & effigies. Unde Dominus ait: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Qui ſcripturas ſacras cum debitis diſpoſitionibus legit, gloriam Domini in illis revelata facie ſpeculatur, oculis fidei in Chriſto Jeſu defixis: qui ſplendor & imago eſt paternæ gloriæ: & ex illis charitatem hauriens, & in ea proficiens, in eamdem imaginem transformatur à Domini Spiritu. Cogitat ut Deus, res omnes in ejus veritate conſiderans: loquitur quaſi ſermones Dei: de rebus judicat ut Deus, approbat, diligit, laudat, quod Deus; odit, contemnit, vituperat, & damnat quod Deus: & quò magis divinos Codices legit, eò magis in Dei cognitione & Myſteriorum Jeſu Chriſti intelligentia proficit, eò magis creſcit in fide, ſpe & caritate, quæ nos in Deum transformat. Tales homines, quales amores. Amor aut ſimilem invenit, aut facit. Si terram amaveris, terra es. Si cœlum amaveris, cœlum es. Si Deum amaveris, Deus es.

Theodoret.

Corpurum fit divinæ gloriæ ſpeculum.

S. Auguſt.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *In Deo habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus*. Hoc igitur tam excellens Miniſterium conſecuti, non meritis quidem noſtris, ſed ſola Dei benignitate, miſericordia & gratia, non concidimus animo in adverſis, non ceſſamus ab Evangelii prædicatione, cœteriſque Apoſtolatus noſtri functionibus. *Sed abdicamus occulta dedecoris*. Procul à nobis removemus obſcœnas voluptates, turpes cupiditates, pravos actus, qui ſolent à peccatoribus occultari metu dedecoris & infamiæ. Pſeudo-apoſtolos tacitè perſtringit, qui ſpeciem honeſtatis & ſanctitatis exteriùs exhibeant, cùm obſcœnis voluptatibus clam indulgerent. *Non ambulantes in aſtutia*. Non ſimulatione & vafritie uſi, ut qui aliud ſunt, aliud videri volunt, Pſeudo-apoſtoli, qui ſe transfigurant in Apoſtolos Chriſti & Miniſtros juſtitiæ. *Neque adulterantes verbum Dei*. Non corrumpentes verbum Dei, ſed illud annuntiantes & prædicantes integrum, purum, ſincerum, quale traditum eſt, non falſæ doctrinæ fermento corruptum, aut fuco ſapientiæ ſæcularis oblitum, *ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo*. Sincera & aperta veritatis Evangelicæ prædicatione & vitæ noſtræ integritate, nos ipſos commendatione dignos reddimus apud omnes homines, qui ſecundum bonæ conſcientiæ dictamen ac rectæ rationis regulas de doctrina & converſatione noſtra judicabunt: nec apud homines tantùm, ſed apud Deum maximè, prædicationis noſtræ, vitæ noſtræ, & intentionum inſpectorem ac judicem.

S. Chryſoſt. Hom. 8.
S. Thomas, Lect. 1.

Excæcationis infidelium origo.

3. 4. *Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis, qui pereunt, eſt opertum.* Si aliquibus velatum eſt Evangelium quod prædicamus, ut lucem ac veritatem ejus adeo perſpicuam ac manifeſtam non videant, non agnoſcant: iis qui pereunt ſponte ſua, reprobis nimirum, opertum ac velatum eſt, qui audire, credere, & ſecundùm Evangelium ipſum vivere nolunt. Non igitur propterea fruſtratur miniſterium noſtrum: ſiquidem non propter reprobos; ſed propter electos prædicamus, ut ipſi ſalutem conſequantur. Velatum, inquam, eſt Evangelium iis qui pereunt: *In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei*: Infidelibus hu-
„ jus ſæculi, quorum Deus mentes excæcavit, non malitia, ſed juſtitia, ſive, non
„ infundendo malitiam, ſed non largiendo gratiam. Non enim eſt iniquitas apud
„ Deum, cui dicit Eccleſia, *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine*. Illu-
„ minat ergo miſericordia, excæcat judicio, utique æquiſſimo, etſi occultiſſimo.
Hyperbaton igitur in hac Apoſtoli ſententia antiqui Patres agnoverunt, quæ figura illi non inſolens eſt, ut ex aliis locis facilè probari poteſt. Infideles autem hujus ſæculi dicit, quia futurum vitæ & incorruptionis ſæculum non hereditabunt, S. Irenæus. Procul Marcionitæ & Manichæi. *Unus enim & idem Deus, his quidem qui non credunt, ſed nullifaciant eum, infert cæcitatem. Quemadmodum Sol, qui eſt creatura ejus, his qui propter aliquam infirmitatem oculorum non poſſunt contemplari lumen ejus: his autem qui credunt ei & ſequuntur eum, pleniorem & majorem illuminationem mentis præſtat.* Uno verbo, *Quotquot ſcit non credituros Deus, cùm ſit omnium præcognitor, tradidit eos infidelitati eorum, & avertit faciem ab hujuſmodi, relinquens eos in tenebris, quas ipſi ſibi elegerunt.* Eorum itaque infidelitas & cæcitas cauſa eſt cur illis non affulgeat lumen Evangelii, & cur illius Myſteria non videant, quorum prædicatione revelatur & manifeſtatur gloria Chriſti, qui eſt imago perfecta Dei Patris.

2. *Tim.* 2.

S. Auguſt. lib. 21. *Contra Fauſtum, cap.* 2. *& lib.* 2. *Contra Adverſar. Legis & Prophet. cap.* 7. *&* 8.

S. Irenæus lib. 3. *cap.* 7. *& lib.* 4. *cap.* 48.

Tertull. lib. 5. *Contra Marcion. cap.* 11.

S. Chryſoſt. Ambroſiaſter Primatius. Sedulius.

Sed etſi nullum hyperbaton admittatur in his Apoſtoli verbis, *in quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium*, nulli tamen calumniæ anſam præbent. Neque enim hinc oſtenditur, hujus tantùm ſæculi Deum eſſe, qui mentes infidelium excœcavit. Nam & Deus cœli dicitur: nec tamen proinde cœli tantùm Deus eſt: & Deum præſentis diei dicimus; nec tamen hæc ita dicimus, quaſi ipſius imperium unius dumtaxat illius diei anguſtiis circumſcribamus. Quin Deus quoque Abrahæ dicitur, & Deus Iſaac, & Deus Jacob: cùm tamen non eorum tantùm ſit Deus. Ac pleràque etiam alia hujuſmodi teſtimonia in Scripturis inveniri poſſunt. Quonam porrò modo excæcavit? Non ſa-
„ nè, inquit S. Chryſoſtomus, quòd in hoc ulla ipſius actio fuerit, abſit: ſed quia
„ id paſſus eſt ac permiſit. Nam id quoque genus loquendi in Scripturæ more po-
„ ſitum eſt, velut cùm ait: *Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum*. Quoniam
„ enim illi priùs fidem ipſi abrogarunt, ſeque ita compararunt ut indigni eſſent,
„ qui Myſteria divina contuerentur, tum denique ipſe quoque id ut illis accideret,
„ ſivit. Quid enim quæſo, hic faciendum erat? An ut invitos ac repugnantes tra-
„ heret, ſuaque arcana his qui ea cernere recuſabant, aperiret? Atqui res iſta ma-
„ jorem ipſis contemptum peperiſſet, ac ne intueri quidem ſuſtinuiſſent. Unde
„ etiam mox ſubjunxit: *Ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti*.
„ Non ad hoc ut Deo non credant, ſed ut quæ ſint interna myſteria, infidelis mens
„ minimè perſpiciat. Nam id quoque nobis interdictum eſt, ne margaritas ante
„ porcos conjiciamus. Etenim ſi ea quoque infidelibus detexiſſet, eorum utique
„ morbus hac ratione, incruduiſſet: non ſecùs ac ſi quis eum qui oculorum mor-
„ bo laboret, Solis radios contueri cogat, ipſius imbecillitatem auget ac dolorem
„ exulcerat. Quo etiam fit ut Medici eos in tenebris abditos incluſoque teneant,
„ ne morbus ingraveſcat. Ad hunc itaque modum hic etiam intelligendum eſt,
„ nempe quòd iſti vitio ſuo increduli extiterunt. Increduli autem effecti, Evange-
„ lii

S. Chryſoſt. Homil. 8. *Theodoret. Theophylact. Oecumen.*

Rom. 1.

Digitized by Google

„ hii arcana minimè jam perſpexerunt, Deo radios ſuos illis deinceps ſubducente
„ atque occultantes.

Nec improbabilis eorum interpretatio eſt (etſi S. Chryſoſtomo non placeat) qui *Deum hujus ſæculi* diabolum interpretantur, quem *Principem hujus mundi* Chriſtus vocat; qui paſſim ab infidelibus pro Deo colitur, ad ipſum namque Idolorum cultus redit: illique ſe mancipant homines hujus ſæculi, qui terrena bona æternis anteponunt. Et ſic *Deus* dicitur ab Apoſtolo, quomodo *venter*, quia Dei vice à carnalibus hominibus & terrena ſapientibus colitur. Diabolus namque homines impios excæcat tenebris infidelitatis & vitiorum, & ab Evangelii luce pravis ſuggeſtionibus avertit. Unde Apoſtolus noſter dæmones alibi vocat *Mundi rectores tenebrarum harum*, adverſus quos nobis eſt perpetua colluctatio, quamdiu hoc in mundo vivimus. Quæ interpretatio S. Auguſtino nequaquam abſurda viſa eſt: quam & Tertullianus aliis duabus recenſitis & contra Marcionem prolatis, ſibi ſimpliciorem videri dixerat. Hanc etiam probat S. Thomas Lect. I. & I. P. Q. LXV. Art. I.

Joan. 12. 31. & 14. 30.

Philipp. 3. 19.

Epheſ. 6. 12.

S. Cyrillus Alexand. initio libri 1. Contra Julianum. S. Auguſt. lib. 21. Contra Fauſtum, c. 9. & lib. 2. Contra Adverſar. Legis & Prophetar. cap. 7. Tertullian. lib. 5. Cont. Marcion. cap. 11. S. Tomas, Lect. 2.

5. *Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Jeſum*. Evangelium prædicando, non privatæ gloriæ vel utilitati ſervimus, ſed prædicamus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum & omnis creaturæ, ad quem omnes ſermones noſtri, labores omnes, omnia opera referuntur. Nos verò profitemur ſervos veſtros propter Jeſum, à quo Miniſterium hoc nobis injunctum eſt: nos totos, ſervorum inſtar, utilitati ac ſaluti veſtræ devovemus & impendimus.

6. *Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu*. Hoc ipſum quòd vobis in negotio ſalutis veſtræ ſervimus, maxima Dei gratia eſt. Quoniam Deus qui in prima rerum creatione lucem è tenebris imperiali verbo produxit, ipſe mentes & corda noſtra luce fidei & cognitione Myſteriorum Chriſti colluſtravit, ut alios eadem cognitione gloriæ Dei, quæ in Chriſto & ejus Myſteriis clariſſimè refulget, illuſtraremus. Confer cum *Epheſ.* 3. 8. 9. ubi Apoſtolus noſter ſcribit: *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc . . . illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi à ſæculis in Deo*. Quod in perſona Chriſti, id eſt, ejus nomine, & auctoritate facimus, cujus hac in parte legati ſumus & Miniſtri. *In perſona Chriſti*, vertit Syrus interpres, eodemque modo legit Tertullianus: *Quoniam Deus qui dixit ex tenebris lucem luceſcere, reluxit in cordibus noſtris ad illuminationem agnitionis ſuæ, in perſona Chriſti*. Sic etiam interpretatur Primaſius. Verbis illis, *In facie Chriſti Jeſu*, hunc ſenſum tribuit Theodoretus: *Quoniam divina natura ſub aſpectum non cadit, per aſſumptam humanitatem divina luce reſplendentem, & fulgura emittentem, conſpicitur ut licet. Hinc autem* (inquit) *etiam manifeſtum eſt, quòd Deus incredulis incredulitatem non immiſit, qui intelligentis lucis ſplendorem omnibus abundè præbuit: ſed ipſi quidem dilexerunt incredulitatem; ipſe autem eis, cùm nollent aſpicere, radium non præbuit*.

Tertull. lib. 5. Cont. Marcion cap. 11. & lib. De Reſurrect. Carnis, cap. 44.

7. *Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis*. Habemus Spiritus gratiam, Miniſterium Evangelicæ prædicationis, lucem illam qua alios illuminamus, in nobis ipſis qui teſtaceorum ſeu fictilium vaſculorum inſtar viles, contemptibiles, fragiles, & multis quotidianiſque periculis obnoxii & expoſiti ſumus, ſicut vaſa fictilia quæ facilè franguntur: ut lucis iſtius Evangelicæ ſublimitas & excellentia, prædicationis noſtræ fructus, & noſtra inter tot adverſa firmitas, magnanimitas, patientia, non nobis, ſed Dei potentiæ tribuantur. Nam & beneficiorum datorum magnitudo, & eorum qui his affecti ſunt imbecillitas, vim & potentiam Dei demonſtrant, non modò quia magna largitus eſt, ſed quia parvis & abjectis. Vaſis fictilibus theſaurum cœleſtem circumferri ait, propter corporum fra-

S. Chryſoſt. Hom. 8. Theodoret. S. Thomas, Lect. 3.

fragilitatem. Hoc autem maximum potentiæ Dei ſignum eſt, quòd cùm iſta innumeris & graviſſimis caſibus jactentur & feriantur, theſaurum tamen non perdunt.

Magnanimitas Apoſtolica, & invicta fortitudo. 8. 9. *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur*. In hoc maximè Dei virtus elucet, quòd etſi undique rebus adverſis premamur, non tamen ita in arctum redigimur, ut non evadamus ex graviſſimis & frequentiſſimis periculis. Similitudo ſumpta eſt à viatore, qui quando non patet illi via qua exeat de arcto loco, anguſtatus, ſeu ad anguſtias redactus dicitur. *Aperiamur, ſed non deſtituimur*. In rebus arduis, & quæ difficiles habent exitus, perplexi quidem ſumus, ſed difficultatibus graviſſimis non ſuccumbimus, viam ſalutis protegente Deo invenientes. *Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur*. Ab hominibus malè tractamur & vexamur propter Evangelii prædicationem, ſed non deſerimur à Deo, qui nos ſervat incolumes ad tempus uſque conſtitutum, ut Evangelium noſtro miniſterio latiſſimè propagetur, & uberrimum fructum faciat. *Dejicimur, ſed non perimus*. Dejicimur & proſternimur ab hoſtibus & perſecutoribus noſtris, ſed Deo manum ſupponente & ſervante, non occidimur. In multis Codicibus interjacet hæc pericope: *Humiliamur, ſed non confundimur*; quam interpretatur S. Thomas, Gloſſam Ordinariam & Petrum Lombardum ſecutus. Verùm addititiam eſſe conſtat ex Græco Textu, Syriaca Verſione, Tertulliano in Scorpiaco, S. Auguſtino in Speculo, ex divina S. Hieronymi Bibliotheca, ex MSſ. melioris notæ Codicibus, & Bibliis Sixti V. & Clementis VIII. juſſu & auctoritate emendatis.

10. 11. *Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris*. Quotidianis periculis & mortibus expoſiti, paſſionem & mortem Domini Jeſu nos illius Apoſtoli & Miniſtri ſemper imitamur & ubique in corporibus noſtris exprimimus, ut & vita qua Jeſus poſt reſurrectionem vivit immortalis manifeſtetur aliquando in corporibus noſtris beata immortalitate æternaque gloria ab illo donatis. Vel, ut vigor ille & vivida potentia, quæ in corporibus noſtris inter quotidiana mortis pericula ſervante Deo permanet, Jeſum, pro quo nos reſurrectionem ejus prædicantes talia patimur, reſurrexiſſe & vivere demonſtret. Si enim quiſpiam non credat quòd Dominus reſurrexerit, cùm nos quotidie morientes & viventes conſpexerit, bona cum ratione non ampliùs dubitabit. *Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum, ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali*. Nos enim qui quotidie mortis periculis expoſiti ſumus propter Evangelii prædicationem, cujus miniſterium nobis à Jeſu concreditum eſt, Deo tamen nos protegente vivimus, & incolumes ſervamur, ut vitæ ipſius potentia perſpicua fiat, non ſinentis mortalem carnem tanta perpetientem, malorum agmine frangi ac debilitari. Et ſicut nunc ipſius mortem imitamur, & ipſius cauſſa mori parati ſumus: ita etiam ipſe mortuos ad vitam immortalem, glorioſam, æternam revocabit. Nam (ut ait alibi Apoſtolus noſter) *Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia etiam ſimul vivemus cum Chriſto*.

S. Chryſoſt. Homil. 9. Theophylact.

Rom. 6. 8.

12. *Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis*. Ita in Evangelii prædicatione mors nobis quotidie imminet, quotidianas patimur ærumnas & mortis pericula; ſed ex periculis noſtris, laboribus, perpeſſionibus, & Evangelio à nobis prædicato vitam conſequimini ſempiternam.

13. *Habentes autem eumdem Spiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi propter quod locutus ſum; & nos credimus, propter quod & loquimur*. Habentes eamdem fidem cum Davide; cæteriſque Sanctis veteris teſtamenti, quæ Spiritus ſancti donum eſt: ſicut David futuram reſurrectionem credidit, ac libere confeſſus eſt: ſic & nos credimus Jeſum nos è tantis liberaturum periculis ut reſurrectionis ſuæ fidem faciat: & reſurrectionem ejus jam peractam credentes, noſtramque per illum perficiendam, ſumma cum fiducia id loquimur & prædicamus. Cùm David in præcedenti Pſalmo dixiſſet, *Qui eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis*,

Pſal. 115. S. Auguſtin. Tract. 45. in Joan. & alibi. S. Thomas. Lect. 4. Pſal. 114.

Digitized by Google

mis , pedes meos à lapſu . Placebo Domino in regione vivorum : & non videretur fœlix illa regio , ſequentem incipiens Pſalmum dixit , *Credidi , propter quod locutus ſum* . Vel , ſicut David in mediis periculis credidit Deo ſalutem & regnum Iſraelis illi promittenti , & ideo palam ac liberè Dei ſe protegentis bonitatem prædicavit : ſic & nos Miniſtri novæ legis intrepidè profitemur fidem & ſpem reſurrectionis noſtræ , quam quotidiana & graviſſima pericula non debilitant .

Theodoret.

14. 15. *Scientes quoniam qui ſuſcitavit Jeſum , & nos cum Jeſu ſuſcitábit , & conſtituet vobiſcum* . Certiſſima fide perſuaſi quòd Deus Pater , qui Jeſum Chriſtum à morte ad vitam immortalem & glorioſam ſuſcitavit, & nos Miniſtros ejus ad ſimilem gloriam per ejus meritum ac virtutem ſuſcitabit , ut membra cum capite conſortium habeant æternæ vitæ ac felicitatis : & vos , qui fidei noſtræ participes eſtis , ſi ſecundùm ipſam vivatis , & in Chriſtiana juſtitia perſeveretis , ejuſdem gloriæ conſortes efficiet . Vel , Nos vobiſcum ſuſcitatos , ſibi ſiſtet . *Omnia enim propter vos : ut gratia abundans , per multos in gratiarum actione , abundet in gloriam Dei* . Apoſtolatus enim noſter , dona nobis à Deo collata ut eo dignè fungamur ; prædicatio noſtra , labores , perpeſſiones , omnia propter vos ſunt , propter inſtitutionem veſtram in fide , propter confirmationem veſtram in caritate Chriſti , propter ſalutem veſtram , ut gratia in multos abundanter effuſa majorem gloriam Deo procuret per gratiarum actionem , ad quam plurimi conſpirabunt .

Syriaca Verſio : *Ut cùm abundet gratia per multos, multiplicetur gratiarum actio ad gloriam Dei.*

16. *Propter quod non deficimus : ſed licèt is qui foris eſt , noſter homo corrumpatur ; tamen is qui intus eſt , renovatur de die in diem* . Spe reſurrectionis & gloriæ , cujus conſortes vobiſcum erimus, Deo miſerente, non deſpondemus animum; nec ſuccumbimus malis : ſed licèt homo noſter exterior , id eſt corpus cum natura ſentiente , attenuetur , debilitetur , & ſenſim deſtruatur : homo tamen interior, id eſt , animus in dies renovatur à vetuſtate ignorantiæ & peccati ad novitatem veritatis & juſtitiæ . *Ergo totus ille homo , id eſt , & interiore & exteriore ſui parte, inveteravit propter peccatum , & pœnæ mortalitatis addictus eſt : renovatur autem nunc ſecundùm interiorem hominem , ubi ſecundùm ſui Crentoris imaginem reformatur , exuens ſe injuſtitiam , hoc eſt veterem hominem; & induens juſtitiam , hoc eſt novum hominem . Tunc autem cùm reſurget corpus ſpirituale , quod ſeminatur animale , etiam exterior percipiet cæleſtis habitudinis dignitatem : ut totum quod creatum eſt recreetur , & totum quod factum eſt reficiatur , illo recreante qui creavit , & reficiente qui fecit* . Id explicat admirabiliter S. Thomas . Natura humana, (inquit) fuit in integritate condita : in qua ſi permanſiſſet , ſemper eſſet nova : ſed per peccatum cœpit corrumpi; Quo fit ut quicquid peccatum conſecutum eſt, nempe ignorantia , difficultas ad bonum , pronitas ad malum , pœnalitas , &c. totum pertineat ad vetuſtatem . Cùm ergo natura humana hæc deponit , dicitur renovari . Quæ quidem depoſitio hic incipit in Sanctis , ſed perfectè conſummabitur in Patria . Hic enim deponitur vetuſtas culpæ : ſpiritus , inquam , deponit vetuſtatem peccati , & ſubjicitur novitati juſtitiæ : hic intellectus deponit errores , & aſſumit novitatem veritatis ; & ſecundùm hoc is , qui intus eſt , homo , renovatur . Unde Apoſtolus noſter alibi ait , *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ*. In Patria verò tolletur etiam vetuſtas pœnæ : unde ibi erit conſummata renovatio . Sed quia Sancti quotidie proficiunt in puritate conſcientiæ , & in cognitione divinorum , ideo ait : *renovatur de die in diem* .

Videſis Tertull. lib. De Reſurrect. Carnis , cap. 40. S. Auguſt. lib. 24. Contra Fauſtum, c. 2.

S. *Thomas* ; *Lect.* 5.

Epheſ. 4. 23.

17. 18. *Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ . ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis* . Momentanea hæc & levis , id eſt , brevi duratura , & parvifacienda corporis afflictio, quam Evangelii cauſa patimur , parit nobis in futurum ac meretur gloriam ſui comparatione inæſtimabilem ratione excellentiæ, & æternæ durationis . Exponit itaque Apoſtolus noſter quomodo renovetur interior homo , nempe dum conſiderat quòd afflictio momentanea ſit , id eſt temporaria & tranſitoria , & levis , hoc

Afflictiones temporariæ , gloria quam ipſas propter Chriſtum patiendo meremur , æterna eſt .

ipſo

ipſo quòd temporaria ſit. Gloria autem & æterna eſt, & pondus habet, hoc eſt magnitudinem excellenter excellentem. κατὰ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν. *Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur.* Leves nobis videntur afflictiones & cruces Evangelii gratia toleratæ, & ſuperexcellentem, incomparabilem, æternàmque gloriam nobis pariunt, dum non ſpectamus præſentia bona quæ ſub ſenſus cadunt, ſed futura quæ procul ſunt à ſenſibus remota, & ſolo fidei lumine cognoſcuntur. *Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.* Quæ ſub ſenſus cadunt, temporaria ſunt, id eſt, ad breve tempus durantia: quæ autem à ſenſibus remota ſunt, nullum finem habent. Meritò ergo hæc præ illis nobis ſpectanda ſunt & ſperanda. Hinc duo fidei dogmata confirmantur: primùm, Opus patientiæ noſtræ gloriam æternam nobis operari merendo, & meriti ratione tandem aſſequendo. Alterum, Chriſtianos intuitu mercedis æternæ operantes non peccare, ſed rectè & laudabiliter agere.

Concil. Trident. Seſſ. 6. can. 25. & 26.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS

Eorum qui ad ſacrum Miniſterium à Deo vocati ſunt, & ſanctæ vocationi reſpondent, caractéres.

1. H*Abentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus.* Quos ambitione, cupiditate, humano favore, aliiſve malis artibus ad ſacrum Miniſterium, ad Eccleſiaſticas Dignitates, ad Animarum curam promoveri Deus permittit occulto, ſed terribili judicio, hi extolluntur, & intumeſcunt dominationis nomine & affectu, & externo ſplendore dignitatis & amplitudinis humanæ, quæ Chriſtianorum Principum beneficentia, & populorum pietate ad Eccleſiaſticas dignitates acceſſit. Qui verò per Dei miſericordiam vocantur, ſupra ſemetipſos, & ſupra res omnes terrenas extolluntur ſancta libertate & magnanimitate in adverſitatibus, afflictionibus, & difficultatibus, quæ in Miniſterii functionibus ſuperveniunt: necnon generoſa fiducia, quam ſanctitas Miniſterii, magnitudo Dei, cui ſerviunt, & gratiæ illius efficaciſſima vis, inſpirant. Quanto majores ſunt, humiliant ſe in omnibus; non principes, non dominos, non magiſtros, ſed miniſtros Dei ſe reputantes, ſub quo curvantur qui portant orbem; miniſtros Chriſti, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, qui diſcipulis ſuis dixit, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic; ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator:* Nos ſolùm Apoſtoli, ſed Domini & Magiſtri Apoſtolorum imitatores, à quo acceperunt Miniſterium. *Habentes adminiſtrationem.* Et eò magis ſe humiliant, quòd miſericordiæ & gratiæ Chriſti ſibi commiſſum Miniſterium, omnia talenta, dona, ſucceſſum, fructum debere ſe agnoſcunt & profitentur, nihil ſuis meritis aut viribus tribuentes. *Juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus.* Magnanimitatem denique, fortitudinem, conſtantiam, cum humilitate conjungunt. Chriſtiana enim humilitas longè eſt ab ignavia & puſillanimitate. Qui verè humilis eſt, quod Dei eſt in ſe magnifacit, quod ſuum eſt contemnit: & infirmitatis ac vilitatis ſuæ ſibi conſcius, ſe tamen Dei gratia & virtute roboratum, inter adverſa non defecturum confidit. *Non deficimus.* Honores faſtidit, plauſus non amat, laudes averſatur, omnia ad Deum refert, cujus miniſter eſt, cui ut fidelis ſit unicè ſtudet. Meminit præclaræ ſententiæ S. Auguſtini ad Maximinum Epiſcopum Donatiſtam ſcribentis. *Tranſit honor hujus ſæculi, tranſit ambitio. In futuro Chriſti judicio, nec Sanctimonialium occurſantium greges adhibebuntur ad defenſionem, ubi cœperint accuſare conſcientiæ, & conſcientiarum arbiter judicare. Quæ hic honorant, ibi onerant; quæ hic relevant, ibi gravant. Iſta quæ pro tempore propter Eccleſiæ utilitatem honori noſtro exhibentur, defendentur fortè bona conſcientia, defendere autem non poterunt malam.*

Luc. 22. 25.

S. Auguſt. Epiſt. 23. alias 203. n. 3.

2. *Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulteran-*

Digitized by Google

terantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo. Exterior converſatio index eſt animi. Boni Paſtores, quorum ſimplex & rectus animus, non alii ſunt in publica hominum luce, alii in occulto: tales omnino ſunt, quales cernuntur: non magna profitentur ac pollicentur, cùm alia rebus ipſis oſtendant: non ſunt ſimiles Philoſophis gentium, qui exteriùs graves & compoſiti, prolixâ barba & pallio, atque oſtentatione ſapientiæ populis imponebant, cùm turpes cupiditates intus foverent, eiſque in occulto ſervirent. Non ſunt ſimiles Pſeudoapoſtolis, qui ſanctitatem populorum oculis mentiebantur, qui ab omni avaritia alieni videri ſtudebant, cùm pecunias clanculùm corraderent; qui continentiæ & mortificationis famam aucupabantur, cùm in occulto ventri & libidini ſervirent; Curios ſimulabant, & Bacchanalia vivebant; humilitatem præſeferebant, intus ambitione & ſuperbia tumidi, faſtum & luxum ſæculi calcabant, ſed majori faſtu; foris Catones, intus Nerones; parietes dealbati, novæ legis Phariſæi. *Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia*. Paſtoribus Apoſtolicis prudentia ſæculi non convenit, cujus caracteres ſunt cor machinationibus artificiis tegere, ſenſum verbis velare: quæ falſa ſunt, vera oſtendere: quæ vera ſunt, falſa demonſtrare. A prudentibus ſæculi hæc duplicitatis iniquitas, induſtriæ & urbanitatis nomine honeſtatur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere ſimulando pietatem; adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, externam humilitatis ſpeciem oſtentando: irrogata ab aliis mala cumulatiùs reddere ſpecie juſtitiæ & zeli: cùm vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere, ſimulatione magnanimitatis: cùm violenta conſilia exequi non poſſunt adverſùs pios & ſinceros veritatis defenſores, pacificam ſimulare bonitatem. Placet verò ſanctis Chriſti Miniſtris, dignis Apoſtolorum, ſeu Apoſtolicorum Virorum ſucceſſoribus & imitatoribus prudentia Spiritus, ſimplex, ſincera, cujus caracteres ſunt, nihil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera ut ſunt diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere; mala libentiùs tolerare, quàm facere; nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare, *Non ambulantes in aſtutia*. Politicas artes filiis hujus ſæculi relinquunt, perſuaſi non his Eccleſiam & Animas regi oportere, ſed lumine veritatis. Prudentia Spiritus, regulis ex Scriptura ſacra & Traditione depromptis. Eorum doctrina & prædicatio, fraudis fucique expers. Nec enim externæ ſapientiæ admixtione interpolant Chriſtianam doctrinam, nec adulatoriis ſermonibus; non docent aut prædicant aliquid falſi, non ſilent aut diſſimulant aliquid veri ad inſtitutionem, ædificationem & ſalutem Animarum neceſſarii. Doctrinam pro temporum & perſonarum oportunitate non variant, quaſi temporum, non Evangeliorum ſit fides: ſed ut Veritatis fideles miniſtri, tanto liberiùs & conſtantius illam docent, prædicant, defendunt, quantò audaciùs & aſtutiùs vident à Pſeudo-apoſtolis & pravis Doctoribus, qui diem hominis deſiderant, & fortunæ litant, adulterari in dies aut veterum errorum renovatione, aut novorum adinventione, tum quoad dogmata, tum quoad morum regulas ac diſciplinam. *Neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo*. Nemo dignus eſt Chriſti Miniſter, niſi doctrinæ & vitæ integritate commendetur, & ſic doceat, ſic vivat, tamquam docens & operans in conſpectu Dei, quem fallere non poteſt, & cui redditurus eſt accuratam Miniſterii ſui rationem. *Coram Deo*.

Prudentiæ ſæculi & prudentiæ Chriſtianæ caracteres.

S. Gregor. M. lib. 10. Moral. cap. 16.

Theophylact

3.4. *Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis qui pereunt eſt opertum: In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium; ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.* Cæcitas cordis, quam ſolus remo-
„ vet illuminator Deus, & peccatum eſt, quo in Deum non creditur, & pœna peccati,

S. Auguſt. lib. 5. Contra Julian. cap. 3. lib. 1. Confeſ. cap. 18. & alibi paſſim.

Digitized by Google

„ qua cor ſuperbum digna animadverſione punitur ; & cauſſa peccati , cùm mali
„ aliquid cæci cordis errore committitur . Spargit Deus pœnales cæcitates ſuper
„ illicitas cupiditates , æquiſſimo , etſi occultiſſimo indicio . Tradit infideles &
Cæcitas cordis unde ? iniquos in deſideria cordis eorum , in reprobum ſenſum . Adoranda judicia Dei
in eos qui malitia ſua , & ejus permiſſione, deſertione , gratiæ ſubtractione excæcantur , *ut non fulgeat , illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti* : Quo fit ut
deſtituti luce veritatis in quam interioribus oculis intendere noluerunt , ſua culpa
pereant . Laudanda Dei miſericordia eſt in eos quorum cæcitatem removit , à quorum cordibus velamen abſtulit , in quibus pravos & noxios dominantium cupiditatum humores compeſcuit , qui obices erant ne Evangelii veritatem intelligerent & amarent . Quorum enim animus in divitiis , honoribus , & voluptatibus
ſæculi defixus eſt , illi certè Evangelium amare non poſſunt , quo paupertas ſpiritus , humilitas , ſui ipſius abnegatio , mortificatio , crucis amor ac latio præcipiuntur ac prædicantur . Cæcitatem cordis timeamus , Deum oremus ut gratiæ
ſuæ lumine nos illuſtret , contra cupiditates noſtras pugnemus gratia ejus adjuvante ; ne rebelles ſimus lumini Evangelii ; ne creaturis adhæreamus , eiſque frua-
S. *Thomas* , *Lect.* 2. „ mur , quarum amor & fruitio mentes excæcat . Quicquid homo ſibi pro fine
„ ultimo conſtituit, in quo ejus deſiderium quieſcit, Deus illius dici poteſt. Unde
„ cùm habes pro fine divitias , tunc divitiæ dicuntur Deus tuus . Similiter ſi vo-
„ luptates carnis , vel honores . *Igitur Deus hujus ſæculi excæcat mentes infidelium* , id eſt , illud quod homines ſæculariter viventes ſibi pro fine conſtituunt,
eorum corda excæcat , ut non fulgeat illis; illuminatio Evangelii , ut in illo non
intelligant Chriſti divinitatem , Myſteria , charitatem erga Eccleſiam quam acquiſivit ſanguine ſuo , gratiæ inſuperabile ac ſuaviſſimum imperium , gloriæ majeſtatem , regni illius pulchritudinem , magnificentiam , univerſalitatem , ſancti-
Pſalm. 57. 9. tatem , æternitatem . *Supercecidit ignis , & non viderunt ſolem* . Evangelium
quantùm in ſe eſt , omnibus affulget , omnes illuminat , quibus prædicatur , ſed
Sap. 6. 13. qui præbent impedimentum , non illuminantur . *Clara eſt , & quæ numquam marceſcit Sapientia , & facilè videtur ab his qui diligunt eam , & invenitur ab his qui*
Rabanus Maurus , *lib.* 2. *in Sapientiam* , *cap.* 13. „ *quærunt illam.* Evangelica Sapientia his ſolis patet , qui eam in veritate dili-
„ gunt, & ſtudioſe requirunt : Qui autem eam fictè quærunt , nullo modo ad eam
„ pertingent , quia *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & in malevolam ani-*
„ *mam non introibit Sapientia ... Præoccupat qui ſe concupiſcunt , ut illis ſe prior*
„ *oſtendat . Qui de luce vigilaverit ad illam , non laborabit : aſſidentem enim illam*
„ *foribus ſuis invenient* . Sapientia hæc Chriſtus eſt Filius Dei , de quo Apoſto-
1. *Cor.* 1. „ lus ait : *Chriſtum Dei virtutem & Dei Sapientiam* . Hic ſua gratia omnes præ-
„ occupat , quicumque ad ejus amorem anhelant , quia ipſe eſt via , veritas , &
„ vita : per ipſum itur , ad ipſum tenditur , ad ipſum pervenitur . Ille autem
„ qui ab origine illuceſcentis in ſe fidei corde devotè vigilaverit , non vacuo la-
„ bore conſumitur , ſed pro boni operis ſtudio ab ipſo coronatur . Aſſidentem e-
„ nim illum foribus ſuis inveniet , quia ejus adjutorium ſemper paratum habe-
Apoc. 5. „ bit . Unde in Apocalypſi ipſe dicit : *Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo : ſi quis mihi aperuerit , introibo ad eum , & cœnabo cum eo , & ipſe mecum* . Illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti fulget illis dumtaxat qui Evangelicas veritates amant, non
ſpeculativas dumtaxat , ſed practicas , & qui officia ſua , quæ in Evangelio perſpiciunt, opere implere ſatagunt . Nam manifeſta viſio negligentis non eſt , ſed aman-
Joan. 14. tis . Unde Veritas dicit: *Qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum,*
Auctor . Expoſit. in lib. 1. *Reg. lib.* 2. *cap.* 4. *ſub nomine* S. *Gregorii* . *& manifeſtabo ei me ipſum* . Claritas itaque manifeſtæ viſionis , eſt revelatio ama-
„ tæ veritatis . Quæ veritas ſi merito dilectionis oſtenditur , iis qui torpent à bo-
„ no opere digniſſimè occultatur : quia ſignum amoris non eſt in affectione animi,
„ ſed in ſtudio bonæ operationis. *Qui habet mandata mea, & facit ea* (inquit Chri-
„ ſtus) *hic eſt qui me diligit* . Quia ergo de negligentia operis caligo incurritur
„ inter

Digitized by Google

„ internæ viſionis, aptè dum de contemptu mandatorum Sacerdos arguitur, viſio „ occultata memoratur: *In diebus illis non erat viſio manifeſta.* *Joann.* 14. 1. *Reg.*3.1.

5. *Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum; nos autem ſervos veſtros per Jeſum.* Ille ſeipſum prædicat, qui placere magis quærit fidelibus, quàm prodeſſe, qui ſuam gloriam quærit, non Domini noſtri Jeſu Chriſti. Miniſterium Evangelicum, ſervitus eſt charitatis. Hujus ſervitutis officia ſunt fidelitas, humilitas, labor, zelus gloriæ Dei & ſalutis animarum. Elatio, dominatio, otium, negligentia, mala fides in rebus Domini gerendis vel diſpenſandis, mali ſervi caracteres ſunt. Qui ſibi laborant, non Domino; qui prædicationem, qui veritates ſive Dogmatum, ſive Moralis Chriſtianæ ad proprium quæſtum, ad propria commoda, non ad gloriam Chriſti Jeſu & ad Eccleſiæ utilitatem inflectunt, non ſunt ſervi fideles, ſed fures domeſtici: „ & Miniſter Eccleſiæ, qui „ non quærit honorem Dei, & utilitatem ſubditorum, non dicitur verus Rector, „ ſed tyrannus, ait S. Thomas. Apoſtolum imitentur verbi Dei Prædicatores, & Eccleſiæ Miniſtri, Epiſcopi præſertim & Parochi, quibus ex officio convenit prædicatio: gloriæ Chriſti ſerviant, non ſuæ: utilitati ſuæ ne ſtudeant, ſed Eccleſiæ & Animarum Chriſti ſanguine redemptarum. Hos Apoſtolici Prædicatoris caracteres præclarè deſcribit S. Gregorius Magnus. „ Sanctæ univerſalis Eccleſiæ ſpirita„ lis quiſque Prædicator, *inquit*, in cunctis quæ dicit, ſolerti cura ſe inſpicit, „ ne in eo quod recta prædicat, vitio ſe elationis extollat; ne vita à lingua diſcor„ det; ne pacem quam in Eccleſia nunciat, in ſe ipſo dum bene dicit & male vi„ vit, amittat. Sed ſtudet ſummopere contra maledicos rumores adverſantium & „ defendere loquendo quod vivit, & ornare vivendo quod dicit. Nec in his omni„ bus ſuam, ſed Auctoris gloriam quærit: atque omnem ſapientiæ gratiam, quam „ ut loqueretur accepit, non ſuis ſe æſtimat meritis, ſed eorum interceſſionibus, „ pro quibus loquitur, accepiſſe. Sicque dum ſe infra dejicit, ſuper eſt; quia ſuæ „ magis mercedi proficit, eò quòd bona, quæ exercere prævalet, alienis meritis „ reddit. Indignum ſe omnibus judicat, etiam cùm digniùs cunctis vivat. Scit „ enim, quòd bona quæ innoteſcunt hominibus, ſine periculo eſſe vix poſſunt. Et „ quamvis ſapientem ſe eſſe ſentiat, vellet tamen eſſe ſapiens, nec videri: atque „ hoc ſibi omni-modo, quòd loquendo proditur, pertimeſcit; & ſi liceat, tacere „ appetit, dum eſſe multò tutius ſilentium cernit; eòſque ſe feciliores putat, quos „ intra ſanctam Eccleſiam locus inferior per ſilentium occultat; & tamen ut ſan„ ctam Eccleſiam defendat, quia ad loquendum vi charitatis impellitur, ex ne„ ceſſitate quidem officium locutionis ſuſcipit, ſed ex magno deſiderio otium ta„ citurnitatis quærit. Hoc ſervat voto, illud exercet miniſterio. Hanc autem di„ cendi formulam arrogantes ignorant. Neque enim loquuntur, quia cauſſæ eve„ niunt ſed cauſas evenire appetunt ut loquantur.

Miniſterium Evangelicum ſervitus eſt caritatis. Hujus ſervitutis officia.

S. Thomas, *Lect.*2.

S. *Gregor. M. lib.*23. *Moral. cap.*1.

Apoſtolici Prædicatoris caracteres.

6. *Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.* Dei omnipotentia & bonitas ſplendidiùs emicuerunt cùm fidei lucem in corda Diſcipulorum effudit ad omnium gentium illuminationem in mundi reparatione, quàm cùm ſenſibilem lucem è tenebris, quæ ſuper faciem abyſſi erant, efficaci ſuæ voluntatis imperio ſplendeſcere juſſit in prima mundi creatione. *Dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux.* Luce illâ primigenia creaturæ videntur, opera manuum Dei conſpiciuntur, ex quibus ſempiterna ejus virtus & divinitas intelligi poſſit. Luce iſta ſpiritali in cordibus Apoſtolorum producta, & illorum prædicatione in aliorum mentes per totum orbem effuſa, Deus in Chriſto Jeſu cognoſcitur; *ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Jeſu.* Gloria verò Jeſu Chriſti, prædicatione Apoſtolorum mundo innoteſcit, qui propterea *Lux mundi* ab ipſo vocantur. Eorum in Eccleſiæ regimine, vel in ſanctæ prædicationis miniſterio ſucceſſo-

Digitized by Google

res, cognitionem gloriæ Dei in perſona Chriſti Jeſu inhabitantis diffundent in cordibus infidelium & peccatorum: illoſque ad fidem, iſtos ad pœnitentiam, pari ſucceſſu convertent, ſi virtutes Apoſtolicas, humilitatem, paupertatem, caritatem, mortificationem, patientiam, laborem, zelum imitentur; ſi denique Deus non ſolùm in eorum mentibus per fidem & cognitionem credendorum, ſed etiam in eorum cordibus per amorem ferventem Chriſti Ieſu, & in eorum operibus per obſervantiam Evangelii, illuceſcat. Lux enim Evangelii, caritatem parit, fœcunditatem bonorum operum tribuit faciem ſeu perſonam Chriſti Ieſu intuentibus, ut ſe Dei imagini, quæ Chriſtus eſt, conforment. *Ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Ieſu.* Deo gratias agamus immortales omnibus diebus vitæ noſtræ, quòd mentibus noſtris prius per abſentiam luminis gratiæ & obſcuritatem peccati tenebroſis illuxit. Eramus enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulemus.

7. Habemus *autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.* Deus omnia creat ex nihilo in ordine gratiæ, non minùs quàm in ordine naturæ, ut nihil ſibi tribuat homo, ſed totum Deo acceptum referat. Quàm admirabilis potentia Dei, qui per duodecim viros ignobiles & inopes, ſcientiarum ſæcularium rudes omnium judicio viles, propter Evangelium, quod prædicabant, omnium injuriis expoſitos, tam univerſalem, tam ſubitam mutationem in mundo effecit. „ Sciſcitemur ex Judæis, ſciſcitemur ex Gentibus, „ quiſnam univerſo terrarum orbi perſuaſerit, ut à patriis ritibus & inſtitutis abſcederet, atque ad alteram vivendi rationem ſe conferret. Nonne Piſcator & tentorium artifex? nonne Publicanus? nonne indocti ac litterarum expertes? Quam autem hoc rationem haberet, niſi vis divina per ipſos omnia confeciſſet? Nam quid ad inflectendos ac permovendos eorum animos dicebant? Baptizemini in nomine Crucifixi. Cujus tandem? Nempe quem numquam viderant. Et tamen cùm hæc dicerent ac prædicarent, auditoribus perſuadebant, eos, qui promere videbantur oracula, & quorum cultus ipſis à majoribus traditus erat, Deos non eſſe: Chriſtum contrà, qui clavis in cruce affixus fuerat, omnes ad ſe traxiſſe. Atqui quòd in crucem ſublatus, ac ſepultus eſſet, apud omnes fere conſtabat: quòd autem reſurrexiſſet, pauci omnino viderant. Verumtamen hoc ipſum iis, qui non viderant, perſuaſerunt: quin etiam quòd in cœlos aſcendiſſet, atque ad judicium de vivis ac mortuis ferendum venturus eſſet. Unde igitur perſuadendi vis in his ſermonibus? Non aliunde quàm à Dei potentia. Primùm enim novitas ipſa omnium animos offendebat. Cùm autem in hujuſmodi rebus quiſpiam res novas molitur, id eò acerbitatem majorem affert, quò priſcorum rituum fundamenta effringit, ac leges radicitus evellit. Hùc accedit quòd ne Præcones quidem ipſi auctoritate valere videbantur. Nam & ex ea natione erant, quæ apud omnes odio & invidia flagrabat: & ipſi timidi ac doctrinæ expertes erant. Unde igitur orbem ſubegerunt? Unde vos & majores veſtros, qui Philoſophi videbantur, Diis ipſis ejectis? An non liquet id ipſis ex eo contigiſſe, quòd Dei ope ac præſidio niterentur? Neque enim tam præclara facinora in humanam potentiam cadunt, ſed in divinam quamdam ac ſermone ſublimiorem virtutem. Minimè verò, inquiunt infideles, ſed præſtigiis hoc confecuti ſunt. Quid audio? Ergo dæmonis imperium augeri pareat, atque idolorum cultum amplificari. Quomodo igitur factum eſt ut ea deleta atque extincta ſint, Chriſtiana autem Religio cum illis omnino pugnans efflorescat? Neque id tantùm à doctrina & prædicatione, ſed ab ipſa quoque vitæ ratione? Quando enim tanta virginitas paſſim toto orbe conſita eſt? Quando par opum & vitæ, atque aliarum omnium rerum contemptio? Nam homines nequam, & flagitioſi ac præſtigiatores nihil omnino effecerunt, ſed contraria omnia. At hi angelicam vitæ rationem nobis, & in noſtra, & in barbara regione, atque ideo „ in

S. Chryſoſt. Hom. 28.

Admirabilis, gratiæ Chriſti virtus in Chriſtianæ Religionis inſtitutione.

Gratia Dei ut theſaurus pretioſiſſimus conſervanda.

Digitized by Google

,, in extremis terræ receſſibus non modò ſuaſerunt, ſed etiam perſuaſerunt. Ex
,, quo perſpicuum eſt, Chriſti vim fuiſſe, quæ hoc totum confecerit, vim (in-
,, quam) illam ubique lucentem, ac fulgore quovis celeriorem, hominum men-
,, tes illuſtrantem. *Ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis*. Gratiam Dei
magnificamus: theſaurus enim eſt. *Habentes theſaurum iſtum*. Fragilitatis noſtræ
conſcii, timeamus illius jacturam. *In vaſis fictilibus*. Confidamus tamen in Dei
virtute, qui greſſus noſtros diriget, ne offendamus; qui noſtram infirmitatem ſu-
ſtentabit, ne cadamus, ſi ad ipſum confugiamus per Ieſum Chriſtum Salvatorem no-
ſtrum. *Ut ſublimitas ſit virtutis Dei*. Nos ipſos humiliemus intuitu nihili noſtri,
imbecillitatis ac impotentiæ noſtræ, demeritorum noſtrorum. *Et non ex nobis*. Electorum

7. 8. *In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aperiamur, ſed* magnanimitas
non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed &invictafortiu-
non perimus. In graviſſimis anguſtiis, probationibus, perſecutionibus ſervant e- tudo in tribu-
lecti libertatem mentis, gaudium cordis, magnanimitatem & fortitudinem invi- lationibus.
ctam, fidem vivam, ſpem firmam & fiduciam perfectam in Deum. Cuncta quippe S. *Gregor. M.*
,, quæ foris eminent, occultis eorum obtutibus per deſpectum jacent. Nam ſuper *lib. 7. Moral.*
,, ſe interiùs rapti, in alto animum figunt: & quæque in hac vita patiuntur, qua- *cap.* 15.
,, ſi longe infra labentia atque à ſe aliena conſpiciunt: atque, ut ita dixerim, dum
,, mente extra carnem fieri decertant, pene ipſa quæ tolerant, ignorant. In ho-
,, rum profectò oculis quicquid temporaliter eminet, altum non eſt. Nam velut
,, in magni vertice montis ſiti, præſentis vitæ gaudia pene deſpiciunt: ſeque i-
,, pſos per ſpiritualem celſitudinem tranſcendentes, ſubjecta libenter intus vident.
,, quæcumque per carnalem gloriam foris tument. Unde & nullis contra verita-
,, tem Poteſtatibus parcunt: ſed quos attolli per elationem conſpiciunt, per Spi-
,, ritus auctoritatem premunt. Hinc eſt quòd à deſerto Moyſes veniens, Ægypti
,, Regem ex auctoritate aggreditur, dicens: *Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum,* *Exod.* 10.
,, *Uſquequo non vis ſubjici mihi? Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi*. Hinc
,, eſt quòd peccantem Regem Nathan aggreditur, cui priùs ſimilitudinem perpe-
,, tratæ prævaricationis objiciens, eumque reum per proprii judicii vocem te-
,, nens, protinus adjunxit: *Tu es ille vir, qui feciſti hanc rem*. Hinc eſt quòd A- 2. *Reg.* 12.
,, chab ſuperbus idolorum ſervitio ſubactus, cùm increpare Eliam præſumeret, 3. *Reg.* 18.
,, dicens: *Tùnc es ille vir qui conturbas Iſrael?* Elias protinus ſuperbi Regis ſtul-
,, titiam objurgationis libera auctoritate percuſſit, dicens: *Non ego turbavi Iſ-*
,, *rael, ſed tu & domus patris tui, qui dereliquiſtis mandata Domini, & ſecuti e-*
,, *ſtis Baalim*. Hinc eſt quòd Petrus, cum eum Sacerdotes ac Principes, etiam
,, per flagella ſævientes in nomine Jeſu loqui prohiberent, cum magna protinus
,, auctoritate reſpondit: *Si juſtum eſt in conſpectu Dei vos potius audire quàm Deum,* *Act.* 4.
,, *judicate. Non enim poſſumus, quæ vidimus & audivimus, non loqui*. Hinc eſt
,, quòd Paulus cùm reſiſtentem contra veritatem Sacerdotum Principem cerneret,
,, eùmque miniſter illius alapa percuſſiſſet, non maledictum perturbatus intulit;
,, ſed repletus Spiritu ſancto libera voce prophetavit, dicens: *Percutiet te Deus,* *Act.* 23.
,, *paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundum legem, & contra legem jubes me*
percuti? Hinc eſt quòd Stephanus contra vim perſequentium auctoritatem vocis
,, exercere nec moriturus expavit, dicens: *Dura cervice, & incircumciſi corde, &* *Act.* 7.
auribus, vos Spiritui ſancto reſiſtitis ſicut Patres veſtri, & vos. Sic Prophetæ &
Apoſtoli cœteri, virique Apoſtolici, ſancti Martyres, ſancti Epiſcopi & Doctores
Eccleſiæ, in perſecutionibus, probationibus, & difficultatibus maximis animati
fuerunt, & in fidei confeſſione, in prædicatione veritatis, in Eccleſiaſticæ Diſci-
plinæ ac libertatis defenſione, in Miniſterii ſui functionibus conſtantes & invicti,
hæc S. Pauli verba uſurpare potuerunt: *In omnibus tribulationem patimur, ſed non*
anguſtiamur: aperiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non
dere-

Digitized by Google

S. Athanaſ. Epiſt. ad Soli-tarios, p. 842. & 843. Paris. Edit. 1627.

derelinquimur ; dejicimur, ſed non perimus. Sic affectus erat S. Athanaſius. *Si*, inquit, *fratres deſerant, nemòque ſuperſit qui velit ſimul contriſtari, aut conſolationem adhibere, tamen plus quàm omnia ſufficit ad tutelam, Dei refugium. Solus erat Elias in perſecutione, ſed tamen in omnibus loco omnium habebat Deum. Et hanc formulam tradidit nobis Salvator, qui ab omnibus derelictus, inſidias inimicorum paſſus eſt, ut ſi nos quoque ab hominibus relinquamur, non deſponderemus animum, ſed in eo ſpem haberemus, nec veritatem proderemus, quæ tametſi principio affligi videatur, poſtea tamen ipſa à perſecutoribus agnoſcitur.*

Homo lapſus & reparatus ad beatitudinem perveni-re non poteſt niſi per crucem & mortificationem.

10. 11. *Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris.* Homo innocens à Deo in paradiſo voluptatis poſitus, ad beatitudinem per caſtas & ſanctas delicias, Creatori ſuo tranquillè ſerviendo perveniſſet. Homo lapſus ad beatitudinem pervenire non poteſt, niſi per crucem, & mortificationem, per multas tribulationes. Filii enim ſumus & diſcipuli Crucifixi, *Religioſi crucis*, ait Tertullianus. Ad paſſionem igitur & mortem Chriſti attendentes, illam in nobis exprimamus, interiori mortificatione coercendo & frænando prava deſideria ; exteriori etiam mortificatione corpora noſtra macerantes, & in ſervitutem redigentes. Sed & quæ nobis eveniunt adverſa, quæ patimur incommoda, damna rerum exteriorum, calumnias, opprobria, morbos, mortem, omnia in ſpiritu obedientiæ & caritatis patienter ſuſtineamus, nos velut victimam cum Jeſu & propter Jeſum Deo devoventes : illumque orantes ut paſſiones ſuas in nobis impleat, ut mortificationes noſtras ſanctificet: ut illas vitæ ſuæ glorioſæ in nobis ſemina & principia eſſe tribuat. *Ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.* Hoc mortificationis Chriſtianæ ſpiritu plenus S. Paulinus ad S. Auguſtinum ſcribebat : *Utinam poſſim aſſequi mortem iſtam, qua tu mortuus es huic ſæculo, ut vivas Deo in Chriſto vivente in te, cujus & mors & vita in corpore tuo & corde & ore cognoſcitur. Quia non ſapit cor tuum terrena, nec os tuum loquitur opera hominum ; ſed verbum Chriſti abundat in pectore tuo ; & Spiritus veritatis effunditur de lingua tua, ſuperni fluminis impetu lætificans civitatem Dei. Quæ autem virtus hanc in nobis efficit mortem, niſi caritas, quæ fortis eſt ut mors ? Sic enim obliterat in nobis & perimit hoc ſæculum, ut impleat mortis effectum per affectum Chriſti, in quem converſi avertimur ab hoc mundo, & cui viventes morimur ab elementis hujus mundi. Nec tamquam viventes in eorum conſpectu, viſuque decernimus ; quia portio noſtra mors Chriſti eſt : cujus à mortuis reſurrectionem non apprehendimus in gloria, niſi mortem ejus in cruce mortificatis membris & ſenſibus carnis imitemur ; ut jam non noſtra voluntate vivamus, ſed illius cujus voluntas ſanctificatio noſtra eſt ; & qui ideo pro nobis mortuus eſt & reſurrexit, ut jam non nobis, ſed illi vivamus.*

S. Paulinus inter Epiſtolas S. Auguſt. 94. alias 249.

Fides veterum juſtorum eadem ac noſtra.

S. Auguſt. Tract. 45. in Joan. n. 9.

13. 14. *Habentes autem eumdem Spiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt : Credidi propter quod locutus ſum, & nos credimus, propter quod & loquimur, ſcientes quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.* Ante adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, quo humilis venit in carne, præceſſerunt juſti, ſic in eum credentes venturum, quomodo nos credimus in eum qui venit. Tempora variata ſunt, non fides. Diverſis quidem temporibus, ſed utroſque per unum fidei oſtium, hoc eſt per Chriſtum, videmus ingreſſos. Nos credimus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum natum ex Virgine, veniſſe in carne, paſſum eſſe, reſurrexiſſe, in cœlum aſcendiſſe. In ejus ſunt fidei ſocietate nobiſcum & illi Patres, qui crediderunt de Virgine naſciturum, paſſurum, reſurrecturum, in cœlum aſcenſurum. Varii ſunt ordines ac ſtatus, varia dona in Eccleſia Chriſti : ſed fides ubique, & in omnibus eadem. Vivere ex fide, ſingularis gratia eſt in homine Chriſtiano. Ex fidei inſtinctu Religionis, veritatis, pietatis cauſam ſancta libertate loquendo defendere, rara & eximia fidelitas. Pro fide pati & mori, eminens & ſumma perfectio. *Scriptum eſt, Credidi propter quod lo-*

Miniſter fidelis credit & loquitur quod credit.

cutus

Digitized by Google

S. Auguſt. in Enarrat. Pſal. 115.

cutus ſum : & nos credimus, propter quod & loquimur. Sunt qui loquuntur & non „ credunt, ut Pſe udo-apoſtoli, & mali Eccleſiæ Miniſtri. Terrenis quippe cupi- „ ditatibus conſulentes, verbum Dei prædicant, habentes in pectore falſitatem, in „ lingua veritatem. Dicunt, & non faciunt. Unde, niſi quia utilia non credunt eſſe „ quæ dicunt? Sunt alii qui credunt, & non loquuntur quod credunt, vel pigritia, vel „ timore. Miniſter vero fidelis credit, & loquitur quod credit. *Credidi, propter* „ *quòd locutus ſum*: hoc eſt, perfectè credidi. Non enim perfectè credunt, qui „ quod credunt loqui nolunt. Ad ipſam enim fidem pertinet credere & illud quod „ dictum eſt, *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor eum coram An-* „ *gelis Dei*. Ex hoc enim eſt appellatus fidelis ille ſervus, non tantùm quia acce- „ pit, ſed quia impendit atque lucratus eſt. Ita & hoc loco non ait. *Credidi & lo-* „ *cutus ſum*, ſed propter hoc dicit ſe locutum eſſe, quia credidit. Simul enim „ credidit, & quod præmium loquendo ſperare, & quam pœnam tacendo timere „ deberet. In illo Davidis Pſalmo vox Martyrum apparet; quorum ſi fidem imi- temur, afflictionum omne genus ut Dei beneficium ſuſcipimus, nec ſolùm cùm pa- tientia & ſubjectione atque conformatione voluntatis noſtræ Dei voluntati, ſed e- tiam cum amore & gratiarum actione ſuſtinebimus. *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invoca- bo*. Quærit David, quærunt qui habent eumdem ſpiritum fidei quem David; quid retribuant Domino, & non inveniunt, niſi ex eis quæ ipſe Dominus retribuit. *Ca-* „ *licem*, inquit, *ſalutaris accipiam*. O homo, peccato tuo mendax, dono Dei verax, & „ ideo jam non homo, quis tibi dedit calicem ſalutaris, quem accipiens, & invocans „ nomen Domini, retribues ei pro omnibus quæ retribuit tibi? Quis niſi ille qui „ ait: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* Quis tibi dedit imitari paſ- „ ſiones ſuas, niſi qui pro te paſſus eſt prior? Ideòque *Pretioſa in conſpectu Domini* „ *mors ſanctorum ejus*. Emit Eccleſiam ſanguine ſuo, quem prior fudit pro ſalute ſer- „ vorum, ne pro Domini nomine ſervi fundere dubitarent, quod tamen eorum, non Domini utilitati proficeret. Quam enim pro Chriſti nomine exponunt amittuntq; vi- tam, cum fœnore recipiunt Amittunt mortalem, recipiunt immortalem: amittunt igno- bilem, recipiunt glorioſam; amittunt temporalem, recipiunt æternam. *Scientes quo- niam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum*.

Matt. 10. 31.

Afflictiones cum amore & gratiarum actione ſuſt inendæ.

Matt. 20. 22.

15. *Omnia enim propter vos; ut gratia abundans, per multos in gratiarum actio- ne, abundet in laudem Dei*. Omnia ſua, talenta, labores, pecunias, vitam ipſam ſi opus foret, propter ovium ſalutem Paſtores & Rectores animarum impendere debent. Nec enim propter ſe ipſos à Deo vocati ſunt & in ſacro Miniſterio conſti- tuti. *Nos, quos in iſto loco, de quo periculoſa ratio redditur*, inquit S. Auguſtinus, *Dominus ſecundùm dignationem ſuam, non ſecundùm meritum noſtrum conſtituit, habemus duo quædam: unum quòd Chriſtiani ſumus; alterum quòd Præpoſiti ſu- mus. Illud quod Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quod autem Præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo quod Chriſtiani ſumus, attenditur utilitas noſtra: in eo quòd Præpoſiti, nonniſi veſtra*. Omnia dona Paſtoribus à Deo collata, labores omnes ab ipſis ſuſcepti, tribulationes omnes ab illis toleratæ ad formationem corporis Chri- ſti referuntur; corporis (inquam) illius, quod electis omnibus velut membris, & Chriſto Jeſu velut capite conſtat. Caput autem & membra, unus Chriſtus, à quo unum laudis & gratiarum actionis ſacrificium offertur Deo, in hoc mundo inchoa- tum, in cœlis ſine fine conſummandum: *Ut gratia abundans per multos in gratia- rum actione, abundet in gloriam Dei*. Hic gratias agere Deo incipiamus per Je- ſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolùm pro gratiis nobis ſingulariter colla- tis, ſed pro iis quæ omnibus electis collatæ aut conferendæ ſunt: ut ad æternæ gratiarum actionis ſacrificium offerendum cum Jeſu Chriſto capite noſtro in ejus corpore ut membra admittamur. Quamquam enim quòd ſumus, quòd vivimus, „ quòd cœlum terrámque conſpicimus, quòd habemus mentem atque rationem,

Paſtores & Rectores animarum omnia impendere debent propter ovium ſalutem.

S. Auguſt. Serm. 46. *alias De Tempore* 165. *n.* 2.

Gratiarum actionis ſacrificium pro nobis & electis omnibus offerendum.

S. Auguſt. lib. 7. *De Civit. Dei, cap.* 31.

„ qua

„ qua cum ipſum qui hæc omnia condidit, inquiramus, nequaquam valeamus a-
„ ctioni ſufficere gratiarum ; tamen quòd nos oneratos obrutoſque peccatis, & à
„ contemplatione ſuæ lucis averſos, ac tenebrarum, id eſt, iniquitatis dilectione
„ cæcatos, non omnino deſeruit, miſitque Verbum ſuum, qui eſt ejus unicus Fi-
„ lius quo pro nobis aſſumpta carne nato atque paſſo, quanti Deus hominem pen-
„ deret noſceremus, atque illo Sacrificio ſingulari à peccatis omnibus mundare-
„ mur, ejuſque Spiritu in cordibus noſtris dilectione diffuſa, omnibus difficulta-
„ tibus ſuperatis, in æternam requiem & contemplationis ejus ineffabilem dulce-
„ dinem veniremus, quæ corda, quot linguæ ad agendas ei gratias ſatis eſſe con-
tenderint ? Ideò gratiæ à multis referendæ, id eſt, ab electis omnibus Chriſto ca-
piti adunatis, ut Deo dignæ ſint, eùmque, ut par eſt, glorificent. *Ut gratia abundans per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.*

Exterioris hominis deſtructio, interioris renovatio.

16. *Propter quod non deficimus : ſed licèt is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur, tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.* Corpus noſtrum, domeſticum hoſtem, deſtruere quid formidamus, Chriſtiana mortificatione, pietatis exercitiis, laboribus pro Dei gloria pro Eccleſiæ utilitate & animarum ſalute ſuſceptis ? Hoſtis deſtructio, victoriæ adeptio eſt. Exultet igitur Chriſtianus, & animo ſit excelſo, infracto, inconcuſſo in infirmitatibus, incommodis ſenectutis, in mortis periculis, in præliis militiæ Chriſtianæ, in laboribus pœnitentiæ, cùm exteriorem hominem, corpus nempè ſuum, luteum illum parietem deſtrui ſentit, quo perfecta interioris hominis, id eſt animæ renovatio impeditur, Deique viſio

S. *Auguſt. lib.* 15. *De Trinitate*, c. 17.

„ retardatur. Renovatio porrò hominis interioris ſecundùm imaginem ejus qui
„ creavit eum, non momento uno fit ipſius converſionis, ſicut momento uno fit
„ illa in baptiſmo renovatio remiſſione omnium peccatorum : neque enim vel u-
„ num quantulumcumque remanet quod non remittatur. Sed quemadmodum aliud
„ eſt carere febribus, aliud ab infirmitate quæ febribus facta eſt, revaleſcere: item-
„ que aliud eſt infixum telum de corpore demere, aliud vulnus quod eo factum eſt
„ ſecunda curatione ſanare : ita prima curatio eſt cauſſam removere languoris, quod
„ per omnium fit indulgentiam peccatorum ; ſecunda ipſum ſanare languorem,
„ quod fit paulatim proficiendo in renovatione hujus imaginis : quæ duo demon-

Pſal. 102. 3.

„ ſtrantur in Pſalmo, ubi legitur. *Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis* ;
„ quòd fit in Baptiſmo : deinde ſequitur, *Qui ſanat omnes languores tuos* ; quod
fit quotidianis acceſſibus, cum hæc imago renovatur. *Licèt is, qui foris eſt, no-*
„ *ſter homo corrumpatur ; tamen is, qui intus eſt, renovatur de die in diem.* Re-
„ novatur autem in agnitione Dei, hoc eſt, in juſtitia & ſanctitate veritatis, ut
ait Apoſtolus. *In agnitione igitur Dei, juſtitiaque & ſanctitate veritatis, qui de die in diem proficiendo renovatur, transfert amorem à temporalibus ad æterna, à viſibilibus ad intelligibilia, à carnalibus ad ſpiritalia ; atque ab iſtis cupiditatem frenare atque minuere, illiſque ſe caritate alligare diligenter inſiſtit. Tantùm autem facit, quantùm divinitus adjuvatur. In quo profectu & acceſſu tenentem Mediatoris fidem cùm dies vitæ hujus ultimus quemque compererit, perducendus ad Deum quem coluit, & ab eo perficiendus excipietur ab Angelis ſanctis, incorruptibile corpus in fine ſæculi non ad pœnam, ſed ad gloriam recepturus. In hac quippe imagine tunc perfecta erit Dei ſimilitudo, quandò perfecta erit viſio.*

S. *Chryſoſt. Hom.* 10.

Tribulationes & labores alacriter ſuſtinere debemus quietis & felicitatis æternæ cauſa.

17. *Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt, quæ autem non videntur, æterna ſunt.* Provideamus ne dum ad unicum momentum (Momenti enim inſtar eſt hæc vita) deliciis indulgere volumus, infinitorum ſæculorum pœnam nobis arceſſamus : verùm ad momentum potiùs laboremus, ut perpetuis coronis cingamur. An non cernitis in hujus etiam vitæ negotiis bonam hominum partem eodem modo facere, ac brevem laborem diuturnæ quie-

quietis cauſa ſuſcipere ? tametſi ſæpe res contra eveniat ac ſibi proponunt . Hic enim laborum ac quæſtus æqua eſt portio . Imo plerumque contra uſu venit, ut infinitus ſit labor , fructus autem tenuis , ac ſæpe ne tenuis quidem . At verò cùm de celeſti regno agitur , contraria eſt ratio . Parvum enim laborem magna atque infinita jucunditas excipit . Agricola totum annum laborat , atque ad finem ipſum diuturnorum laborum fructu ſæpenumero excidit . Rurſus & navis gubernator & miles , ad extremam uſque ætatem in laboribus verſati , ſæpe ita hinc excedunt , ut & ille mercium ſuarum opibus labatur , & hic vitam unà cum victoria amittat. Quam ergo excuſationem habituri ſumus , qui cùm in rebus fluxis & caducis ea quæ cum labore conjuncta ſunt præferimus , ut parumper conquieſcamus , vel ne parumper quidem (dubia quippe hæc ſpes eſt) in ſpiritualibus contratrio omnino modo faciamus , ac propter modicam voluptatem , æternos cruciatus nobis attrahamus ? Tribulationes , cruces , labores , dolores pati non recuſemus , immò ſubeamus & toleremus alacriter ,, quietis & felicitatis æternæ contemplatione , quam
,, promiſit qui fallere non poteſt . Quid dabit ? ubi dabit ? quantum dabit, qui hic *S. Auguſt.*
,, non dat , qui hic erudit , qui fingit laborem in præcepto ? Labor eſt hic tuus,& *Enarrat. in*
,, requies tibi promittitur . Attendis te habere hic laborem : ſed attende qualem *Pſal.* 93. *n.*
,, ille requiem pollicetur . Numquid cogitare potes ? Si illam poſſes cogitare , vi- 23. *&* 24.
,, deres te nihil laborare ad compenſationem . Noli eſſe piger in labore breviter ,
,, & gaudebis inceſſabiliter . Æternam vitam tibi daturus eſt Deus: cogita quanto
,, labore emenda ſit . Venale eſt quod habeo , dicit tibi Deus , eme illud. Quid ha-
,, bet venale ? Requiem venalem habeo , eme illam de labore . Quodammodo Deus
,, propoſuit venale regnum cœlorum . Dicis illi , Quantùm valet ? Pretium ipſius
,, labor eſt ; quomodo ſi diceret , Pretium ipſius aurum eſt , non ſufficeret hoc ſo-
,, lùm dicere, ſed quæreres quantum aurum. Nam & ſolidus aurum eſt, & ſemiun-
,, cia , & libra , & tale aliquid . Ideo dixit pretium , ne laborares quærere quam-
,, diu invenires . Hujus rei pretium labor eſt . Quantus labor eſt ? Jam quære tu
,, quantùm laborandum ſit . Nondum dicitur tibi quantus futurus ſit labor iſte, vel
,, quantùm laboris de te exigatur : illud tibi dicit Deus, Ego oſtendo quanta ſit il-
,, la requies , tu judica quanto labore emenda ſit . *Beati qui habitant in domo tua ,*
,, *Domine , in ſæcula ſæculorum laudabunt te* . Hæc eſt requies ſempiterna. Quan- *Pſal.* 83. 5.
,, to labore digna eſt requies quæ non habet finem ? Si verum vis comparare , &
,, verum judicare , æterna requies æterno labore rectè emitur . Sed noli timere ,
,, miſericors eſt Deus . Si enim haberes æternum laborem , numquam pervenires
,, ad æternam quietem . Ergo ut aliquando pervenias ad id quod emis , non in æ-
,, ternum laborandum eſt : non quia non valet tanti , ſed ut poſſideatur quod emi-
,, tur . Digna eſt quidem emi labore perpetuo : ſed neceſſe eſt ut labore temporali
,, ematur . Qualis miſericordia Dei ! Nec dicit , Decies centena millia annorum la-
,, bora ; non dicit , vel mille annos labora ; non dicit , quingentos annos labora:
,, cùm vivis labora , paucis annis ; inde jàm requies erit , & finem non habebit .
,, Et paucos annos laboras,& in ipſis laboribus non deeſt conſolatio. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo , conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam* . Non deſunt in doloribus gaudia quotidiana . Sed noli gaudere in ſæculo ,
,, gaude in Chriſto , gaude in verbo ejus , gaude in lege ejus . Gaudes ad tempus ,
,, noli ibi fidere : triſtis es ad tempus , noli deſperare. Non te corrumpat felicitas,
,, & non frangat adverſitas . Leves erunt tribulationes , ſi non conſideremus ſecundùm ſe res iſtas ſenſibiles quæ nos affligunt,ſed præmiorum vel pœnarum æternitatem , quæ in futurum nos manent . *Non contemplantibus nobis quæ videntur , ſed quæ non videntur . Quæ enim videntur , temporalia ſunt : quæ autem non videntur , æterna ſunt* . Animam Dei capacem quicquid Deo minus eſt non implebit . Nullum temporale bonum dignum eſt felicis æternitatis candidatis . Eos decet rerum terrenarum oblivio , qui tendunt ad bonum quod nec oculus vidit , nec auris

expoliari, ſed ſuperveſtiri; ut abſorbeatur quod mortale eſt a vita. Etenim dum in hoc corpore caduco & mortali, velut in tentorio, verſamur, ingemiſcimus ejus onere gravati, & ad incorruptionis beatum ſtatum ſuſpiramus: ideo autem gemimus, quòd natura refugiat mortem qua exuimur corpore; & cuperemus, ſi fieri poſſet, per ſubitam mutationem ſuperindui corpore immortali, ut mortalitas perfecte aboleatur & abſorbeatur ab immortalitate & vita glorioſa.

5. *Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus.* Qui nos præparavit immortalitati, Deus eſt, qui dedit nobis Spiritum ſuum ut arrham futuræ gloriæ. Ex miraculis quæ fiebant per Spiritum ſanctum veras eſſe de futuris promiſſiones, Apoſtolus noſter oſtendit.

6. 7. 8. *Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Certâ ſpe futuræ gloriæ ſubnixi, bono ſemper & fidenti animo ſumus: ſcientes nos, quandiu in hoc mortali corpore verſamur, à Domini conſpectu & fruitione procul eſſe poſitos, & velut peregrinos extra patriam cœleſtem, ad quam tendimus, degere. (*Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.*) Nunc enim non videmus Deum ut in ſe eſt, ſed per fidem eum cognoſcimus, quandiu viatores ſumus. *Audemus autem & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & præſentes eſſe ad Dominum.* Hac fiducia animati, deſideramus ab hoc corpore excedere, ut cum Domino verſemur, ejuſque beata viſione in cœlis fruamur. Ex hoc loco Apoſtoli efficaciter probatur, Sanctorum Animas, ſtatim atque corporibus ſuis exutæ ſunt, Deum videre ut in ſe eſt, & Chriſti Domini præſentia in cœlis frui. Si enim poſt corporum reſurrectionem dumtaxat illam felicitatem conſequerentur, non optarent peregrinari à corpore, ut ad eam pervenirent. Non dixit Apoſtolus, Deſideramus immortalitatem aſſequi, ſed, cum Domino eſſe: Hoc enim immortalitate majus eſt.

Juſtorum animæ Deum vident ſtatim atque corporibus exutæ ſunt.

S. Chryſoſt. Hom. 10. *Theophylact.*

9. *Et ideo contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.* Cùm tantum præmium nobis à Deo propoſitum ſit, ſancta quadam ambitione nitimur illi placere, miniſterium noſtrum fideliter exequendo, actuſque noſtros ipſi approbando, ut ei ſemper grati & accepti ſimus, ſive in corpore verſemur, ſive è corpore ſit exeundum ut ad illum proficiſcamur, ejuſque præſentia fruamur.

10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* Omnes enim homines ſine exceptione, coram Chriſto judice non tantùm ſiſti oportet, ſed manifeſtari; ut omnia eorum conſilia, verba, opera, omnibus manifeſta fiant, & referat unuſquiſque præmiùm vel pœnam eorum quæ geſſerit dum in corpore viveret, ſive bona ſive mala. Igitur τὸ *prout geſſit*, generale eſt, nec actiones tantùm exteriores complectitur, verùm etiam intimas animorum cogitationes, ſeu *conſilia cordium*, ut alibi loquitur Apoſtolus noſter. Hæc autem, quam exponimus, Apoſtoli ſententia, non ſolùm ad adultos; ſed etiam ad parvulos pertinet. *Scimus*, ait S. Auguſtinus, *etiam parvulos, ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, recepturos vel bonum vel malum. Geſſerunt autem non per ſeipſos, ſed per eos quibus pro illis reſpondentibus & renunciare diabolo dicuntur, & credere in Deum; unde & in numero fidelium computantur, pertinentes ad ſententiam Domini dicentis,* Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Propter quod & illis qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit quod ſequitur,* Qui autem non crediderit, condemnabitur. *Unde & ipſi, ſi in illa parva ætate moriuntur, utique ſecundùm ea quæ per corpus geſſerunt, id eſt, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda & ora geſtantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati ſunt, quando carnem Chriſti manducaverunt vel non manducaverunt, quando & ſanguinem biberunt vel non biberunt; ſecundùm hæc ergo quæ per corpus geſſerunt, non ſecundum ea quæ ſi diutius viverent geſturi fuerant, judicantur.*

Theodoret. Theophylact.

1. *Cor.* 4. 5.

S. Auguſt. Epiſt. 217. *alias* 107. *ad Vitalem.*

Marci 16.

11. *Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti*

ſumus. Cùm ergo certò ſciamus & ante oculos habeamus tremendum illud Dei judicium, hominibus perſuadere nitimur ut Deum pariter timeant & colant & miniſterium noſtrum ſincera mente implemus propter Dei gloriam & illorum ſalutem, non ob privata commoda. Sinceritatis autem & integritatis noſtræ Deum teſtem habemus, qui cordium inſpector eſt. *Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe*. Confido autem noſtram ſinceritatem & integritatem in Evangelico munere, veſtræ etiam conſcientiæ teſtimonio ac judicio probari.

12. 13. *Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde*. Non eo conſilio hæc ſcribimus, ut me ſocioſque meos & adjutores in Evangelii miniſterio iterum apud vos commendem, ſatis enim vobis noti ſumus à converſatione noſtra: ſed ut occaſionem vobis demus in Domino gloriandi & gaudendi, quòd ab eis prædicatoribus & magiſtris inſtituti eſtis, qui nulli ſunt obnoxii reprehenſioni; & in promptu habeatis quid reſpondeatis Pſeudo-apoſtolis gloriæ noſtræ æmulis, qui gloriam captant ex iis quæ hominum oculos præſtringunt, nobilitate ſcilicet, divitiis, ſapientia & eloquentia ſæculari, & non ex cordis puritate & conſcientiæ teſtimonio, quæ nos apud Deum commendant & probant. *Sive enim mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis*. Sive enim de nobis ipſis magnificè loquamur, & ea ſcribamus quæ ad laudem noſtram ſpectant, quod ſtultum & inſanum videtur, id facimus ad Dei gloriam & honorem, ne miniſterium nobis ab eo creditum contemnatur. Sive à laudibus noſtris temperamus, humiliter ac modeſte de nobis loquentur, ut ſolent homines ſanæ mentis, id propter bonum veſtrum facimus, imbecillitati veſtræ conſulentes, & humilitatis ac modeſtiæ exempla vobis præbentes.

14. 15. *Charitas enim Chriſti urget nos*. Exemplum enim caritatis Chriſti, qui vitam & mortem ſuam omnibus hominibus impendit; nos adſtringit, urget, compellit ut proximorum ſaluti nos totos impendamus: *Æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. Pro certo habentes, quod ſi unus, ſcilicet Chriſtus, pro omnibus & ſingulis hominibus mortuus eſt, hinc ſequitur omnes & ſingulos eſſe mortuos morte peccati. Sicut ergo dogma fidei eſt, Chriſtum mortuum eſſe, non pro ſolis electis, ſed generatim pro omnibus hominibus, non ſola ſufficientia pretii, ſed voluntatis, ex nimia & infinita bonitate, caritate, miſeratione pretium illud pro omnibus offerentis Patri: ita fidei veritas eſt omnes mortuos eſſe morte peccati in Adamo, omnes æternæ morti naſci obnoxios. *Unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. *Vide*, ait S. Auguſtinus, *quia conſequens eſſe voluit, ut intelligantur omnes mortui, ſi pro omnibus mortuus eſt. Quia ergo non in corpore: reſtat ut in peccato eſſe mortuos omnes, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, nemo neget, nemo dubitet, qui ſe non negat aut dubitat eſſe Chriſtianum. Quapropter ſi nullum trahunt peccatum parvuli, non ſunt mortui. Si non ſunt mortui, non eſt mortuus pro eis, qui non eſt mortuus niſi pro mortuis*. Verumtamen non omnes mortis Chriſti beneficium recipiunt, ſed ii dumtaxat quibus meritum paſſionis ejus communicatur. *Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit*. Porrò Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, ut qui vivunt vita naturali deinceps non ſibi vivant, id eſt, non ſuo arbitratu, ſuæ gloriæ, ſuis commodis, ſuis cupiditatibus ſervientes; ſed ex Chriſti præſcripto; & omnis vitæ ſuæ actiones ad ejus honorem & gloriam referant, qui ipſos morte ſua redemit, & redemptionis jure ſervos ſuos effecit; & reſurrectione ſua ipſis vitam immortalem procuravit. Confer cum *Rom*. 14. 7. 8. 9.

Chriſtus pro omnibus & ſingulis hominibus mortuus eſt.

Omnes originale peccatum contraxerunt.

S. Auguſt. lib. 6. Contra Julianum Pelag. cap. 4. & lib. 20. De Civitate Dei, cap. 6. Concil. Trid. Seſſ. 6. c. 3.

16. *Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem*. Tam certam ſpem tenemus futuræ noſtræ incorruptionis & immortalitatis, ut jam neminem ſecundùm carnem hanc mortalem, ejuſque dotes ac bona magni faciamus, aut ſecundùm carnem

Vide infra cap. 11. 18. & 22.

nem gloriemur de nobilitate generis, quòd Hebræi, quòd Iſraelitæ, quòd ſemen Abrahæ ſimus. Carnales neceſſitudines parviſacimus, cùm vitæ veteri ac nobis ipſis mortui, & in novam cum Chriſto vitam ſimus transformati, ac beatæ immortalitatis candidati. *Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus*. In Chriſto jam completum eſt, quod nobis promiſſum ſperamus. Il-
„ le quippe jam reſurrexit, & mors ei ultra non dominabitur. Quem etſi nove-
„ ramus ſecundùm carnem, cùm adhuc moriturus eſſet, inerat quippe in ejus cor-
„ pore illa mortalitas quam propriè carnem appellat Apoſtolus: ſed jam nunc non
„ novimus; illud enim ejus mortale jam induit immortalitatem, unde ſecundùm
„ priſtinam mortalitatem jam caro appellari non poſſit. Itaque eorum, pro qui-
„ bus Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit, & qui jam non ſibi, ſed illi vivunt, ne-
„ minem ſecundùm carnem Apoſtolus noverat, propter ſpem futuræ immortali-
„ tatis, in cujus exſpectatione vivebant, quæ in Chriſto non jam ſpes, ſed res e-
„ rat, quem etſi noverat ſecundùm carnem, cùm adhuc moriturus eſſet, jam ta-
„ men non noverat, quia eum reſurrexiſſe noverat, & ultra ei mortem non domi-
„ naturam. Quod autem ait, *Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum*, in aliorum Apoſtolorum & Diſcipulorum Domini perſona magis quàm in ſua dicit. *Et ſi cognovimus*, id eſt, ſi adhæſimus Chriſto aliquando, ſcilicet quando nobiſcum erat præſentia corporali, *ſecundum carnem*, id eſt, ſecundùm carnalem affectum, *ſed jam non novimus*, id eſt, jam iſte affectus ceſſavit à nobis per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.

S. Auguſt. lib. 11. Contra Fauſtum cap. 7. & 8.

S. Thomas, Lect. 4.

Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus. Meri-
„ tò dicitur caro Chriſti, in eo ſtatu quo fuerat nota, neſciri: quia nihil in ea poſ-
„ ſibile, nihil remanſit infirmum, *ut & ipſa ſit per eſſentiam, & non ſit*
„ *ipſa per gloriam*. Quid autem mirum, ſi hoc de corpore Chriſti profite-
„ tur, qui de omnibus Chriſtianis ſpiritualibus dicit: *Itaque nos ex hoc ne-*
„ *minem novimus ſecundùm carnem?* Et hoc, inquit, initium nobis factum
„ eſt reſurrectionis in Chriſto, ex quo in eo, qui pro omnibus mortuus eſt, to-
„ tius ſpei noſtræ forma præceſſit. Non hæſitamus diffidentia, nec incerta exſpe-
„ ctatione ſuſpendimur, ſed accepto promiſſionis exordio, fidei oculis, quæ ſunt
„ futura jam cernimus: & naturæ provectione gaudentes, quod credimus jam te-
„ nemus.

S. Leo, Serm. 69. De Reſurrect. Dom. 1. c. 4.

17. *Si qua ergo in Chriſto nova creatura, vetera tranſierunt: ecce facta ſunt omnia nova*. Igitur ſi qua in Chriſto nova creatura facta eſt, ei vetera tranſierunt, peccatum, veteris hominis carnales affectus, legales obſervantiæ, veteris Teſtamenti ſervitus, corruptio mortalitatis: hæc, inquam, omnia per Chriſti gratiam abolita ſunt, partim reipſa, partim ſpe; & ſecundùm inchoationem huic vitæ convenientem. Eodemque ſenſu facta ſunt omnia nova, Lex nova, fides, juſtitia, Novi Teſtamenti libertas, in futuro ſæculo totus homo novus, ſecundùm animam & ſecundùm carnem beatus, immutatus, gloria æterna conſummatus; cœlum & terra nova: Jeruſalem, ſeu Eccleſia nova. Confer cum Iſaiæ 43. 18. *Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova, & nunc orientur, utique cognoſcetis ea*. Omnis igitur nova creatura, id eſt, populus innovatus per fi-
„ dem, ut habeat interim in ſpe, quod in re poſtea perficiatur, in Chriſto habet
„ jam quod in ſe ſperat. Itaque jam vetera tranſierunt ſecundùm ſpem, quia mo-
„ dò jam non eſt tempus veteris Teſtamenti, quo temporale atque carnale regnum
„ exſpectetur à Deo: facta ſunt omnia nova ſecundùm eamdem ſpem, ut regnum
„ cœlorum, ubi nulla erit mors atque corruptio, promiſſum teneamus. In reſur-
„ rectione autem mortuorum, jam non ſecundùm ſpem, ſed ſecundum rem, &
„ vetera tranſibunt, cùm inimica noviſſima deſtruetur mors: & fient omnia nova,

Secundùm Græcum Textum: *Si quis in Chriſto, nova creatura*. Id eſt, *Si qua in Chriſto eſt, nova creatura eſt*, non naturæ novitate formatus, ſed gratiæ. Tum ſequitur alia ſententia, puncto interpoſito. *Vetera tranſierunt*, &c. Vide & *S. Ambroſ.* Epiſt. 39. novæ Edit. ad Fauſtinum. *S. Auguſt. lib. 11. Contra Fauſtum cap. 8.*

,, va, cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit im-
,, mortalitatem : quod jam factum eſt in Chriſto , quem ſecundùm rem jam non
,, noverat Paulus ſecundùm carnem : eorum verò pro quibus mortuus eſt & reſur-
,, rexit , nondum ſecundùm rem , ſed ſecundùm ſpem , neminem noverat ſecun-
,, dùm carnem.

18. *Omnia autem ex Deo , qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum , & dedit nobis miniſterium reconciliationis.* Hæc autem omnia , quæ ad renovationis beneficium pertinent , & quæ partim in re , partim in ſpe habemus , noſtris viribus non obtinemus , ſed ex Dei donatione & gratia , à quo eſt omne bonum & omne donum perfectum . Qui nobis peccata condonavit , nos in gratiam & amicitiam recepit, ſibique in filios adoptavit Chriſto Jeſu Mediatore , & pretio ac merito ſanguinis illius , & nos humanæ ſecum reconciliationis præcones & adminiſtros tum per Evangelii prædicationem , tum per Sacramentorum diſpenſationem conſtituit .

S. *Auguſt. Tract.* 87. *in Joann. n.* 2. & 3. & *Tract.* 110. *n.* 2. & 4.

19. *Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.* Deus enim per Chriſtum unum Dei hominumque Mediatorem mundum ſibi reconciliavit , id eſt , homines ex toto mundo electos , qui credendo in Chriſtum unum fiunt , ſive tota Eccleſia Chriſti ſanguine acquiſita , & corpus ejus effecta . Iſte enim mundus , quem
,, Deus in Chriſto reconciliat ſibi , & qui per Chriſtum ſalvatur , & cui per Chri-
,, ſtum peccatum omne donatur , de mundo electus eſt inimico , damnato , conta-
,, minato . Ex ea quippe maſſa quæ tota in Adam periit, fiunt vaſa miſericordiæ,
,, in quibus eſt mundus pertinens ad reconciliationem : quem mundus odit, ex ea-
,, dem maſſa pertinens ad vaſa iræ , quæ perfecta ſunt ad perditionem. . . Verumtamen pretium ſufficiens pro omnium & ſingulorum hominum reconciliatione Deo Patri Chriſtus obtulit , licet reconciliationis efficacia ad omnes non perveniat. Hæc autem reconciliatio mundi cum Deo per Chriſtum fit abolitione peccatorum : *Non reputans illis delicta ipſorum* . Quibus verbis non explicatur totus reconciliationis effectus , ſed ex parte . Juſtificatio enim ſeu reconciliatio perfecta non ſolùm peccati condonationem , ſed internam animæ ſanctificationem per gratiæ & virtutum atque donorum infuſionem complectitur . Confer cum Coloſſ. 1. 21. 22. *Et vos cum eſſetis aliquando alienati , & inimici ſenſu in operibus malis : nunc autem reconciliati in corpore carnis ejus per mortem , exhibete vos ſanctos & immaculatos , & irreprehenſibiles coram ipſo* . Deus autem nobis Apoſtolis ſuis ac Miniſtris novi Teſtamenti ſui , munus demandavit annuntiandi hominibus tantum reconciliationis illorum cum Deo beneficium .

20. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur , tamquam Deo exhortante per nos . Obſecramus pro Chriſto , reconciliamini Deo .* Deus Chriſtum Jeſum Filium ſuum reconciliationis hominum ſecum Mediatorem ſimul ac legatum fecit , & miſit in mundum . Chriſtus verò nos legatos ſuos conſtituit , qui illius vice agentes , reconciliationis hominum cum Deo negotium urgeremus & promoveremus . Itaque verba exhortationis noſtræ ſic audire , ſic accipere debetis, tamquam verba Dei , qui per nos vos exhortatur . Vos & omnes homines , quibus Evangelium prædicamus , in perſona Chriſti ejuſque nomine obſecramus , ut in eum credendo , pœnitentiam agendo , & Sacramenta ab ipſo inſtituta recipiendo (quæ media ſunt reconciliationis veſtræ) cum Deo in gratiam redeatis .

21. *Eum , qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo* . Hanc gratiam ut vehementer deſideretis , ſperetis , & ſtudiosè quæratis , ſumma Dei benignitas & miſericordia invitat , qui Chriſtum Jeſum adeo à peccato alienum ac ſi prorſus illud ignoraret , fecit hoſtiam pro peccatis noſtris , & tractavit eum tamquam hominem inſigniter ſceleratum , *ponens in eo iniquitatem omnium noſtrum* , quaſi in devota pro peccatis omnium victima , qualis
Iſai. 53. 7.
erat caper emiſſarius, qui portabat omnes iniquitates filiorum Iſrael , quas ejus capiti ſummus Sacerdos imprecatus fuerat . *Et cum iniquis reputatus eſt* . Cur *autem*
Levit. 16.

id

id factum? Ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo. Id eſt, ut ipſius Chriſti gratia non noſtris meritis, juſti efficeremur juſtitia quam Deus donat, juſtitia (inquam) à Deo miſericorditer infuſa & animis noſtris intrinſecùs inhærente, non extrinſecùs imputata. Vel, ut coram Deo verè juſti eſſemus, non ex operibus legis, ſed ex gratia Dei. Hæc enim eſt Dei juſtitia, cùm quis gratia juſtificatus fuerit, ita ut nullus in eo nævus, nullàve macula inveniatur. Propterea enim non dixit, Ut efficiamur juſti: ſed, *juſtitia Dei*, gratiæ excellentiam oſtendens.

Iſai. 33. 12.

S. Auguſt. Epiſt. 140. *aliàs* 120. *ad Honoratum, cap.* 30. *& alibi. S. Chryſoſt. Homil.* 11. *Theophylact.*

CAPUT V.

SENSUS MORALIS

1. S*Cimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur; quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis*. Cùm hæc credamus, cur corpus noſtrum tantopere diligimus? Cur carnem tantò ſtudio curamus? Cur morbos & incommoda hujus vitæ impatienter ferimus? Cur Miniſterii noſtri, aut Pœnitentiæ labores refugimus, corporis noſtri diſſolutionem metuentes? Cur terreſtri domui *cæleſtem*; caducæ & temporali, *æternam*; ei quæ ab hominibus conſtructa eſt, *non manufactam* poſtponimus? Quis miles tentorium ſuum regio Palatio præponat? Itaque non modò non eſt dolendum „ cùm exterior homo noſter, cùm corpus noſtrum aliqua ex parte nunc corrum- „ pitur; verùm etiam ut omni ex parte corrumpatur, expetendum eſt. Hæc enim „ corruptio ad eum ſtatum maxime te ducit, qui ab omni corruptione atque in- „ teritu alienus eſt. Dicamus ergo cum ſancto Job: *Cunctis diebus quibus nunc milito, exſpecto donec veniat immutatio mea*. Dicamus cum ſancto Auguſtino divina charitate flagrante & ad cæleſtem æternàmque domum ſuſpirante: O *domus luminoſa & ſpecioſa, dilexi decorem tuum, & locum habitationis gloriæ Domini mei fabricatoris & poſſeſſoris tui? Tibi ſuſpirat peregrinatio mea, & dico ei qui fecit te, ut poſſideat & me in te, quia fecit & me. Erravi ſicut ovis perdita, ſed in humeris Paſtoris mei, ſtructoris tui, ſpero me reportari tibi*.

Corporis diſſolutio non metuenda Chriſtiano.

Theodoret.

S. Chryſoſt. Hom. 10.

Job. 14.

S. Auguſt. lib. 12. *Confeſſion. c.* 15.

2. 3. *Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram, quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes: Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.* Miſeris & exulibus ingemiſcere proprium eſt, illis ut à miſeriis eripiantur; illis ut ad patriam revertantur. Has miſerias ſentiunt omnes animali ſenſu, non Chriſtiano, unde non ingemiſcunt, non ſuſpirant ad habitationem cæleſtem. Mala hujus vitæ malis boniſque communia nemo non ſentit, ſed præter hæc habent in ea juſti proprios quoſdam labores ſuos, quibus adverſùs vitia militant, & in talium præliorum tentationibus periculiſque verſantur. Aliquando enim concitatiùs, aliquando remiſſiùs, non tamen deſinit caro concupiſcere adversùs ſpiritum, & ſpiritus adversùs carnem, ut non ea quæ volumus faciamus, omnem malam concupiſcentiam conſumendo; ſed eam nobis, quantùm divinitus adjuti poſſumus, non ei conſentiendo ſubdamus, vigiliis continuis excubantes, ne opinio veriſimilis fallat, ne decipiat ſermo verſutus, ne ſe tenebræ alicujus erroris offundant, ne quod bonum eſt malum, aut quod malum eſt bonum eſſe credatur, ne ab his quæ agenda ſunt metus revocet, ne in ea quæ agenda non ſunt cupido præcipitet, ne ſuper iracundiam ſol occidat, ne inimicitiæ provocent ad retributionem mali pro malo, ne abſorbeat inhoneſta vel immoderata triſtitia: ne impertiendorum beneficiorum ingerat mens ingrata torporem, ne maledicis rumoribus bona conſcientia fatigetur, ne temeraria de alio ſuſpicio noſtra decipiat, ne aliena de nobis falſa nos frangat, ne regnet peccatum in noſtro mortali corpore ad obediendum deſideriis ejus, ne membra noſtra exhibeantur iniquitatis arma peccato, ne oculus ſequatur concupiſcentiam, ne vindicandi cupiditas vincat, ne in eo quod malè delectat, vel viſio vel cogitatio re-

S. Auguſt. lib. 22. *De Civit. Dei, cap.* 23.

In hoc mundo gemere propter continua peccandi pericula, hominis Chriſtiani proprium eſt.

mo-

moretur, ne improbum aut indecens verbum libenter audiatur, ne fiat quod non licet, etiam ſi libet, ne in hoc bello laborum periculorumque pleniſſimo vel de viribus noſtris ſperetur facienda victoria, vel viribus noſtris facta tribuatur. Hæc mala quibus monſtratur hujus vitæ flenda calamitas, & alterius deſideranda felicitas, juſti ſentiunt, ideo ingemiſcunt, & ad cœleſtem patriam ſuſpirant. Mundi verò amatores lætantur in exilio, quia dulci patriæ cœleſtis deſiderio non tenentur. Væ illis qui non gemunt, non lugent, non faſtidiunt hujus ſæculi voluptates non orant ut à periculis continuis peccati liberentur! *Qui non gemit peregrinus, non gaudebit civis*. Hic gemamus, oremus, ut in æterna patria ſine fine gaudeamus & laudemus. Etſi corpus noſtrum adhuc in Babylonia verſetur, cor noſtrum ad cœleſtem Jeruſalem præmittatur. Demus operam ut juſtitiæ, caritatis, virtutum ac bonorum operum veſte induti coram Deo compareamus. Qui enim Chriſto & juſtitia ejus indutus ex hac vita non exceſſerit, gloria & immortalitate ſuperindui non poterit. Si *tamen veſtiti, non nudi inveniamur*.

S. Auguſt. in Pſal. 14. n. 4.

4. 5. *Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri; ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita*. Conformitas cum divina voluntate facit ut Sancti præſentem vitam patiantur: deſiderium regnandi cum Chriſto facit ut futuram vitam deſiderent. Hæc pugna ſpiritus adverſus ſemetipſum, ratio eſt cur ingemiſcunt. *Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati*. Suſpirant gravati onere corporis, quia gravius ipſis eſt pondus importunum cupiditatis. Illis enim non eſt gravis cupiditas, quibus non dominatur charitas. Tunc verò cupiditas nulla erit, charitas conſummata fuerit, abſorpta morte à vita immortali. Quod etſi juſti deſiderent, tamen *nolunt exſpoliari, ſed ſuperveſtiri*. Diſſolvi cupiunt, & eſſe cum Chriſto, & tamen repugnante natura, carne exſpoliari formidant. *Quia etſi victoria in perpetuum lætificat, ipſa nihilominus ad præſens pœna perturbat: & quamvis vincat amor ſubſequentis muneris, tangit tamen non ſine mœrore animum pulſus doloris. Sicut enim vir fortis cùm vicino jam belli certamine armis accingitur, & palpitat & feſtinat, tremit & ſævit; quaſi pavere per paſſionem cernitur, ſed per iram vehementer urgetur: ita vir ſanctus cùm paſſioni ſe propinquare conſpicit, & naturæ ſuæ infirmitate concutitur, & ſpei ſuæ ſoliditate roboratur: & de vicina morte trepidat, & tamen quòd moriendo veriùs vivat, exultat. Ad regnum quippe non poteſt niſi interpoſita morte tranſire: & idcirco confidendo quaſi ambigit, & quaſi ambigendo confidit; & gaudens metuit, & metuens gaudet; quia ſcit quòd ad bravium quietis non perveniat, niſi hoc quod interjacet cum labore tranſcendat. Sic & nos cùm morbos a corpore repellere cupimus, triſtes quidem amarum purgationis poculum ſumimus; certi autem de ſubſequenti ſalute gaudemus*. Nos propter ſe fecit Deus ad imaginem & ſimilitudinem ſuam nos creans, in Chriſto nos regenerans, & filios ſuos adoptivos efficiens, Spiritum ſanctum nobis donans ut pignus cœleſtis hæreditatis. Charitatem quam in cordibus noſtris divinus ille Spiritus diffundit, ne amittamus unquam. Gloriam enim & vitam æternam non habebit, qui has arrhas Deo in hora mortis non repræſentaverit. *Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus*.

S. Gregor. M. lib. 31. Moral. cap. 16.

Ad patriam cœleſtem ſemper ſuſpirandum.

6. 7. 8. 9. *Audentes igitur ſemper, ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem) Audemus autem & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum*. Quodlibet hic abundet, nondum ſumus in illa Patria quò redire feſtinamus per fidem & charitatem, è qua exulamus, dum in hoc mortali corpore vitam agimus; ad quam non pervenimus, niſi in bonis operibus, ad corporis uſque diſſolutionem, perſeveremus. *Cui peregrinatio dulcis eſt, non amat Patriam: ſi dulcis eſt Patria, amara eſt peregrinatio: ſi amara peregrinatio, tota die tribulatio*.

Mundus non diligendus.

S. Aug. Enarrat. in Pſalm. 85. n. 11.

Quando non eſt tribulatio? Quando in Patria delectatio. Delectationes in dexterâ tuâ uſque in finem. Adimplebis me lætitia cùm vultu tuo: ut videam voluptatem Domini. *Ibi viſio ſine defectu, amor ſine faſtidio. Ibi gaudium erit ſine fine, æternitas ſine labe, ſerenitas ſine nube*. Extra Patriam noſtram, quæ Deus eſt, quid nobis dulce eſſe poteſt, ſi ex fide vivimus? *Nolumus omnia quæ dedit, ſi non dat ſeipſum qui omnia dedit*. Peregrini hoc in mundo ſumus, quia per fidem, non per ſpeciem ambulamus. Fide autem per dilectionem operante cor mundatur ut Deum videat. Igitur *Dilectione inhærendum eſt illi, ut præſente perfruamur à quo ſumus, quo abſente nec eſſe poſſemus. Cùm enim per fidem adhuc ambulamus, non per ſpeciem, nondum utique videmus Deum facie ad faciem: quem tamen niſi nunc jam diligamus, numquam videbimus*. Quis autem dixerit nos Deum verè diligere, ſi vitam præſentem fruitioni Dei præponimus? Ejus eſt in mundo diu velle remane-
„ re, quem mundus oblectat, quem ſæculum blandiens atque decipiens illecebris
„ terrenæ voluptatis invitat. Porrò cùm mundus oderit Chriſtianum; quid amas
„ eum qui te odit, & non magis ſequeris Chriſtum, qui te & redemit & diligit; Joan-
„ nes in Epiſtola ſua clamat & loquitur: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in*
„ *mundo ſunt. Si quis dilexerit mundum, non eſt charitas Patris in illo.* &c. Potiùs, fra-
„ tres dilectiſſimi, parati ad omnem voluntatem Dei ſimus: pavore mortis ex-
„ cluſo immortalitatem quæ ſequitur, cogitemus. Hoc nos oſtendamus eſſe quod
„ credimus, ut neque charorum lugeamus exceſſum: & cùm acceſſitionis propriæ
„ dies venerit, incunctanter & libenter ad Dominum ipſo vocante veniamus. Interim verò probemus nos illum diligere, omni ſtudio contendentes illi placere. *Et ideo contendimus, ſive præſentes, ſive abſentes placere illi*. Id totum hominis Chriſtiani negotium, contendere ut Deo placeat in hac vita mortali, voluntatem ejus implendo, & reſiſtendo malis, quæ ab illo nos avertunt, ejuſque divinam Majeſtatem offendunt. *Contendimus* cum pugna & lucta contra tentationes diaboli, carnis, & mundi, *placere illi*: Chriſto Domino noſtro auſcultantes dicenti: *Contendite intrare per anguſtam portam*.

Pſal. 15.10.
S. Auguſt. Tract. 38. *in Joann. n.* 8.
S. Auguſt. lib. 8. *De Trinit. cap.* 4.
S. Cyprian. lib. De Mortalitate.
Totum hominis Chriſtiani negotium, contendere ut placeat Deo.
S. Thomas, Lect. 2.

10. *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti; ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*. Eò magis eniti debemus ut Deo grati & accepti ſimus bonis operibus, quòd à Chriſto ſecundùm opera bona vel mala judicandi ſumus. Incutere autem nobis timorem ſalutarem debent. 1. Judicii univerſalitas, à quo nullus excipietur. *Omnes nos*, puſilli & magni, Reges & ſubditi, nobiles & plebeii, pauperes & divites, Sacerdotes & Laïci, Religioſi & ſæculares, docti & imperiti, omnium ætatum, ſtatuum, conditionum viri & feminæ: *Omnes nos*, 2. Judicii certitudo. Hominum enim judicia errori obnoxia ſunt, dum quidam judicantur mali, qui reipſa boni ſunt; & quidam boni, qui reipſa ſunt mali, quia corda non ſunt judicantibus manifeſta. At ultimi Judicii perfectiſſima erit certitudo propter ſcientiam infinitam Judicis, cui omnia nuda ſunt & aperta, qui cordium intima ſerutatur, & manifeſta facit. *Manifeſtari*. 3. Judicii infallibilitas & neceſſitas; quippe quod nemo poſſit effugere nec per interpoſitam perſonam, nec per contumaciam. *Oportet*. 4. Judicis auctoritas, qui in eadem forma veniet homines judicaturus, in qua fuit ab hominibus judicatus, ut in forma humana à bonis & malis videatur. Mali enim videre gloriam Dei non poſſunt. *Ante tribunal Chriſti*. 5. Summa Judicis integritas & æquitas, qui præmia, vel pœnas unicuique ſecundùm merita rependet. *Ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*. 6. Sententiæ immutabilitas, quæ declinari per appellationem non poterit. In hac vita merendi tempus eſt: cur tam pretioſa momenta, ex quibus beata vel miſera pendet æternitas, tam malè impendimus? „ Vere ſibi conſulit, qui Deum judicem cogitat,
„ apud quem cauſam geſtæ hujus vitæ, atque ab illo ſibi muneris injuncti quiſque
„ di-

Sex præſertim rationes ultimi judicii timorem ſalutarem nobis incutere debent.
S. Auguſt. Serm. 309. *alias* 12. *inter additos a Pariſienſibus*.

Digitized by Google

„ dicturus eſt, ubi omnis homo recipit quæ per corpus geſſit, ſive bonum; ſive
„ malum. Ita ſibi conſulit, qui ex fide vivens, & ſatagens ne ab extremo præoc-
„ cupetur die, extremum computat omnem diem, & ſic Deo placitos mores per-
„ ducit uſque ad extremum diem ..... Exiſtimemus diem illum extremum tunc
„ adeſſe, ac ſuam quiſque noſtrum conſcientiam conſideret, fingatque animo adeſ-
„ ſe jam Iudicem, omniaque detegi atque in medium proferri. Neque enim ſiſti
„ tantùm nobis neceſſe eſt, ſed etiam manifeſtari. Quid? An non erubuiſtis? An non
„ mente exceſſiſtis? Quòd ſi nunc re nondum præſente, ſed animo dumtaxat adum-
„ brata, conſcientia noſtra pene nos exanimat, quid tandem faciemus, cùm dies
„ ille venerit, cùm totus orbis terrarum adfuerit, cùm Angeli & Archangeli, cùm
„ denſa ſpirituum agmina, atque omnium raptus in nubibus, & acies tremoris
„ plena. Nam etſi gehenna nulla eſſet, tamen in tanto ſplendore rejici, & cum
„ ignominia ſecedere, quantum tormentum exiſtimandum eſt? Etenim ſi Impera-
„ tore cum ſuis urbem ingrediente, ſuam quiſque noſtrum paupertatem metuen-
„ tes, non tantum ex hujuſmodi ſpectaculo voluptatis, quantùm ex eo quòd ea-
„ rum rerum quæ circùm Imperatorem ſunt, nullo modo participes efficimur, nec
„ prope eum, qui rerum potitur, ſumus, mœroris capimus, quid tum futurum
„ eſt? An verò leve tormentum eſſe cenſes, non adſcribi ad illum Chorum, ad ar-
„ canam illam gloriam non admitti? Ab illa celebritate ac bonis, quæ nullo ſer-
„ mone explicari poſſunt, procul ac longè projici? Cùm verò tenebræ inſuper ſint
„ & dentium ſtridor, & ejuſmodi vincula quæ frangi nequeant, & vermis immor-
„ talis, & ignis numquam extinguendus, & oppreſſio atque anguſtia, & linguæ
„ conflagratio quemadmodum illa Divitis; cùm eſulemus & nemo audiat, ingemi-
„ ſcamus ac præ dolorum acerbitate rugiamus, & nemo attendat, in omnes par-
„ tes oculos convertamus, & nuſquam ſit qui ſolatium ferat: quo tandem loco
„ cor conſtituemus, qui in tanta calamitate verſabuntur? Hæc ſeriò conſidera, &
„ ſi libidinis igne flagras, ignem illum oppone: atque hic confeſtim extinguetur
„ & evaneſcet. Si quid, quod turpe & abſonum ſit, loqui geſtis, dentium ſtri-
„ dorem cogita, & fræni inſtar tibi hic metus erit. Si in animum inducis cuipiam
„ aliquid eripere, audi Judicem imperantem & dicentem, *Ligate manus ejus ac pedes, & ejicite eum in tenebras exteriores*. Ita fiet ut hanc quoque cupiditatem
„ exturbes. Si vino deditus es, nec à crapula abſtrahi potes, audi Divitem illum
„ dicentem, *Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam*; nec tamen id obtinentem, atque ita hoc vitio laborare de-
„ ſines. Si deliciarum amore teneris, afflictionem illam & anguſtiam cogita; &
„ delicias ne quidem cogitabis. Si ſævus & crudelis es, Virginum illarum para-
„ bola tibi in mentem veniat, quæ ob extinctas lampades ad talamum minimè
„ admiſſæ ſunt, & humanitatem quàm primum indues. Si ſegnitie ac languore
„ torpes, eum qui talentum abſcondit, ob animum tibi propone, & exprobra-
„ tionem quæ ignem ipſum acrimonia vincit. At fortaſſe alienarum opum cupi-
„ ditas te exedit? Vermem illum immortalem in mente habe: ac perfacilè tum
„ hunc morbum profligabis, tum alia omnia Dei præcepta explebis.

S. Chryſoſt. Hom. 10.

Mat. 22.

Luc. 16.

Cavere diligenter debemus, ne malis de nobis ſuſpicionibus occaſionem demus.

S. Chryſoſt. Hom. 11.

11. 12. *Scientes ergo timorem Domini, hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem & in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe. Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis.* Divini ju-
„ dicii intuitu ac metu ſalutari omnem operam adhibere debemus, ne anſam ul-
„ lam, aut malæ ullius actionis ſuſpicionem adverſùm nos præbeamus. Neque e-
„ nim tunc ſolùm in nobis crimen hæret, cùm quid mali perpetravimus: ſed
„ quamvis etiam nihil perpetremus, tamen ſi ſuſpicione apud homines laboremus,
„ nec eam amoliri ac prupulſare, cùm liceat, curemus, pœnas utique ſubituri ſu-
„ mus. Sufficit quidem bona conſcientia ut Deo probemur, cui manifeſti ſumus:
ſed neceſſaria eſt nobis bona fama, ut quod rectum eſt hominibus ſuadeamus. San-

„ cta

,, ſtra ergo converſatio cauta etiam debet eſſe, ne fortè cùm mala vita non ſit per
,, laſciviam, mala ſit fama per negligentiam. Nec audiendi ſunt ſive viri ſancti
,, ſive feminæ, quando reprehenſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit ut in
,, malam veniant ſuſpicionem, unde vitam ſuam longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi
,, coram Deo ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominum non impru-
,, denter ſolùm, verùm etiam crudeliter contemnentes, cùm occidunt animas a-
,, liorum, ſive blaſphemantium viam Dei, quibus ſecundùm ſuam ſuſpicionem
,, quaſi turpis quæ caſta eſt diſplicet vita ſanctorum, ſive etiam cum excuſatione
,, imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus
,, flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis au-
,, tem etiam famam, & in alios miſericors eſt. *Nobis enim neceſſaria eſt vita no-
ſtra, aliis fama noſtra: & utique etiam quod aliis miniſtramus miſericorditer ad ſa-
lutem, ad noſtram quoque redundat utilitatem*. Unde Apoſtolus alibi ait: *Provi-
demus bona, non ſolùm coram Deo, verùm etiam coram hominibus*. Verumtamen
famam ſuam diligere non debet nec de laudibus ſuis gaudere, niſi propter Dei glo-
riam, & proximorum ſalutem, quam ſancta exempla juvant ac promovent. *Non
iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro nobis*,
&c. Unde S. Auguſtinus ſic Deum alloquitur: *Gloria noſtra tu eſto; propter te ame-
mur, & verbum tuum timeatur in nobis. Qui laudari vult ab hominibus vitupe-
rante te, non defendetur ab hominibus judicante te, nec eripietur damnante te. Cùm
autem non peccator laudatur in deſideriis animæ ſuæ, nec qui iniqua gerit benedi-
citur, ſed laudatur homo propter aliquod donum quod dediſti ei, at ille plus gaudet
ſibi laudari ſe, quàm ipſum donum habere unde laudatur; etiam iſte te vituperan-
te laudatur; & melior jam ille qui laudavit, quàm iſte qui laudatus eſt. Illi enim
placuit in homine donum Dei, huic ampliùs placuit donum hominis quàm Dei*.

S. *Auguſt. lib. De Bono Viduitatis, cap.* 22.

2. *Cor.* 8.21.

S. *Auguſt. lib.* 10. *Confeſſ. cap.* 36.

Famam ſuam diligere nemo debet niſi propter gloriam Dei & proximorum ſalutem.

13. 14. *Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis. Charitas e-
nim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt,
ergo omnes mortui ſunt*. Sublimium contemplatione Myſteriorum excedere, ſu-
pra ſe, reſque creatas omnes evehi, ac in Deitatis oceano feliciter immer-
gi, paucorum eſt: ad prima fidei elementa deſcendere, & doctrinam Chriſtia-
nam Catholicam parvulorum & infirmorum captui accommodare, bonorum Pa-
ſtorum officium eſt. Illud delectabilius, iſtud Eccleſiæ utilius. Nutrix cibum
convenientem comedit, quem in lac convertat infanti nutriendo aptum: Pa-
ſtor & Prædicator nutrix eſt parvulorum quos Chriſto parit. Illis igitur attem-
perare debet Chriſtianas veritates & prædicationem Evangelii. *In qua-*
,, *dam* altitudine cordis habitabat Apoſtolus cùm diceret, *Sive enim mente*
,, *excedimus Deo*. Jam quod mente exceſſerat, Deo exceſſerat. Excedens
,, enim mente, omnem humanam fragilitatem, omnem ſæculi temporalitatem,
,, omnia quæcumque naſcendo & occidendo vaneſcunt, tranſeuntia hæc, habita-
,, bat corde in quadam ineffabili contemplatione, quantùm poterat de qua dicit,
,, quia audivit ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Sed tibi illa loqui
,, non poſſet: ipſe autem videre illa utcumque poſſet, quæ tibi loqui non poſſet.
,, Itaque ſi ſemper manere vellet in eo quod videbat, & loqui non poterat, te non
,, levaret ubi & tu poſſes videre. Quid autem fecit; Deſcendit. Nam ibi ait, *Si-
ve enim mente excedimus Deo, ſive temperantes ſumus vobis*. Quid eſt, temperan-
,, tes ſumus? Sic loquimur ut capere poſſitis. Quia & Chriſtus talem ſe fecit na-
,, ſcendo & patiendo, ut poſſent de illo homines loqui: quia de homine homo fa-
,, cile loquitur. Ut ergo magni deſcenderent ad parvos, & non illis tamen loque-
,, rentur niſi magnum, ipſe qui magnus erat, factus eſt parvus, ut de illo magni
,, parvis loquerentur. Hunc ad parvulos & infimos deſcenſum charitas Paſtoribus
imperat, qui vicarii ſunt amoris, non minus quàm poteſtatis Chriſti. *Charitas e-
nim Chriſti urget nos*. Cùm enim omnes mortui ſint, & pro omnibus & ſingulis

Paſtores & Prædicatores Chriſtianas veritates & prædicationem Evangelii attemperare debent captui auditorum.

S. *Auguſt. in Pſal.* 119. *n.* 2.

Digitized by Google

mortuus ſit Chriſtus, & ſanguinem ſuum ſuderit, atque ut pretium redemptionis omnium obtulerit Deo Patri: Diſpenſatores meriti ejus illud omnibus per verbi divini prædicationem, & Sacramenta debent applicare, ſine perſonarum acceptione. *Æſtimantes hoc, quoniam, ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. Qui ſic deſcendunt & ſe demittunt ex caritate ob proximorum ſalutem, ad ſupernorum contemplationem per eamdem caritatem evehuntur, *Quia tunc ad alta charitas mirabiliter ſurgit, cùm ad ima proximorum ſe miſericorditer attrahit: & cùm benignè deſcendit ad infima, valenter recurret ad ſumma. Sic Veritas per ſuſceptionem noſtræ humanitatis nobis oſtenſa, in monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet: imitationis viam Rectoribus ſternens; ut etſi jam ſumma contemplando appetant, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur*.

S. Gregor. M. 2. P. Paſtoralis cap. 5.

Non nobis, ſed Chriſto vivere debemus.

15. *Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut & qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit*. Dignum ſane & juſtum eſt ut illi totam vitam noſtram conſecremus, qui nobis impendit mortem & reſurrectionem ſuam. Non nobis, ſed ei vivere debemus, id eſt, non ſecundùm carnem in ſpe terrenorum & corruptibilium bonorum; ſed ſecundùm ſpiritum in ſpe reſurrectionis, quæ jam in Chriſto facta eſt. *Gratiam fidejuſſoris ne oblivi-ſcaris, dedit enim pro te animam ſuam*. Gratiam fidejuſſoris, id eſt Chriſti, qui fidejuſſorem ſe conſtituit erga Patrem pro tota Eccleſia, ne obliviſcaris, id eſt, ſemper mente recogita, gratias corde & opere ipſi referre ſatage; dedit enim vitam ſuam pro redemptione tua & ſalute. Chriſtus Jeſus dominus eſt & finis vitæ noſtræ: vitam ergo noſtram inſtituere debemus ſecùndùm voluntatem Dei, non ſecundùm voluntatem noſtram, ad exemplum Chriſti dicentis: *Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me Patris*. Chriſtus pro nobis mortuus eſt & reſurrexit. Beneficium mortis ejus exigit ut moriamur nobis ipſis, peccato, & mundo. Beneficium reſurrectionis ejus exigit ut ad novam vitam reſurgamus. *Quamobrem*, inquit Theophylactus, *quia mortuus eſt pro nobis, & quia vivificavit nos, & quia nobis arrhabones incorruptibilitatis dedit, ipſi in poſterum debemus vivere, haud noſtris cupiditatibus*.

Eccli. 26.20. S. Thomas, Lect. 3.

Joan. 6.

Ab Eccleſiæ Miniſtris procul eſſe debet omnis carnalis affectus.

16. *Itaque ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc jam non novimus*. Ab Eccleſiaſtico Miniſterio procul ſit omnis humanus & carnalis affectus: quemadmodum à Chriſto redivivo mortalitas & ſimilitudo carnis peccati, omniſque infirmitas abeſt, ut æterna redemptione inventa in Sancta ingreſſus, ſempiterno Sacerdotio fungatur. *Ergo cui Deus portio eſt, nihil debet curare niſi Deum, ne alterius impediatur neceſſitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic noſtro officio decerpitur. Hæc enim vera eſt Sacerdotis fuga, abdicatiò domeſticorum, & quædam alienatio cariſſimorum; ut ſuis etiam ſe abneget, qui ſervire Deo geſtit. Fugitans igitur eſt ſuorum ſacri Altaris Miniſter. Unde Dominus quaſi Princeps Sacerdotum, formam Levitis in Evangelio dans ſuo dixit*: Quæ eſt mater mea, aut qui ſunt fratres mei? *Hoc eſt, non agnoſco matrem, non recognoſco fratres, ignoro proximos. Mater mea & fratres mei ii ſunt, qui audiunt verbum Dei & faciunt. Solum ergo Verbum Dei novit Miniſter, cùm eos novit, in quibus operatur Verbum Dei. Et ideo exſul eſt mundi, fugitans corporis, fugitans paſſionum*.

S. Ambroſ. lib. De Fuga ſaculi, cap. 2. n. 7.

Matt. 12.48.

Quid ſit nova creatura?

17. *Si qua ergo nova in Chriſto creatura, vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia nova*. Omnia nova ſunt ei, cujus cor novum eſt. Qui mundi moribus, vanitati, voluptatibus, & veteris Adami cupiditatibus ſervit, non eſt nova in Chriſto creatura. „ Nam præſentem mundum deſpicere, tranſitoria non amare, men„ tem medullitus in humilitate Deo & proximo ſternere, contra illatas contume„ lias patientiam ſervare, & cuſtodita patientia dolorem malitiæ à corde repelle„ re, egenis propria tribuere, aliena minimè ambire, amicum in Deo diligere, „ propter Deum & eos qui inimici ſunt amare, de morte ejus qui inimicus eſt non

S. Gregor. M. Homil. 10. in Ezechiel.

„ ex-

Digitized by Google

,, exſultare hæc eſt nova creatura. Ad veterem quippe hominem pertinet præſen-
,, tem mundum quærere, tranſitoria ex concupiſcentia amare, mentem in ſuper-
,, biam erigere, patientiam non habere, ex dolore malitiæ de proximi læſione
,, cogitare, ſua indigentibus non dare, atque ad multiplicandum aliena quærere,
,, nullum pure propter Deum diligere, inimicitias inimicis reddere, de afflictio-
,, ne proximi gaudere. Cuncta hæc vetuſti ſunt hominis, quæ videlicet de radice
,, trahimus corruptionis. Sed qui jam iſta exſuperat, & ad præcepta Dominica
,, mentem in benignitatem commutat, de hoc rectè dicitur: *Vetera tranſierunt,*
,, *ecce facta ſunt omnia nova.* Tunc ergo in noſtris mentibus nova fiunt, cùm à
,, nobis vetuſti hominis vitia tranſeunt.

18. 19. *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.* Deus auctor eſt reconciliationis & ſalutis humanæ, Chriſtus Mediator, miniſtri Sacerdotes. Hominem reconciliare Deo, ſolus potuit Deus homo.... Unus extitit Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Nam quia Deus immortalis & juſtus eſt: nos autem injuſtos & mortales primi hominis tranſgreſſio fecerat:

Homines reconciliare Deo ſolus potuit Deus homo.

,, ut congrua noſtris adhiberetur medela vulneribus, natus eſt de homine homo u-
,, nigenitus Deus. Qui de Patre natus eſt immortalis & juſtus, hic in humana na-
,, tura, in qua Mediator Dei & hominum factus eſt, juſtitiam habuit ex Patre,
,, mortem ex Matre, ut per ipſum liberaremur ab omni peccato, qui peccatum
,, nec vivendo nec naſcendo contraxit: & ab illo acciperemus juſtitiam, per quam
,, mortis æternæ vinculo ſolveremur: ut per eum & in hac vita juſti, & poſt hanc
,, vitam immortales eſſe poſſemus.

S. *Fulgentius lib. De Incarnat. & Gratia, c.* 11.

Theodoret.

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſi-
,, *bi per Chriſtum.* O ineffabilem Dei benignitatem! Non enim, inquit Apoſtolus
,, ipſe nobis reconciliatus eſt, quamvis ipſe eſſet qui per tranſgreſſionem injuria e-
,, rat affectus: ſed nos ſibi reconciliavit, non hominem interceſſorem adhibens,
,, ſed unigenitum Filium pacis interceſſorem conſtituens. Chriſtus autem qui à Pa-
,, tre poteſtatem omnem accepit, reconciliationis miniſterium Apoſtolis ſuis &
,, eorum Succeſſoribus commiſit. *Et dedit nobis miniſterium reconciliationis.* His
,, verbis miniſtrorum novi Teſtamenti dignitatem S. Paulus oſtendit, ſimul & exi-
,, mium ac ſingularem Dei erga nos amorem.

S. *Chryſoſt. Homil.* 11.

Interemptus eſt Filius, qui dirimen-
,, dæ injuriæ cauſa venerat, Filius, inquam, verus & unigenitus: ac ne ſic qui-
,, dem Pater eos, qui ipſi necem intulerunt, averſatus eſt, nec dixit, Miſi lega-
,, tionis cauſa Filium meum: illi autem non modò ipſius verba audire recuſarunt,
,, ſed ipſum etiam de medio ſuſtulerunt, atque in crucem egerunt: æquum eſt jam
,, eos pro derelictis habere, verùm contra omnino fecit: & quia ille abſceſſit, no-
,, bis hanc provinciam mandavit. Dedit nobis *Miniſterium reconciliationis. Quo-*
,, *niam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi.* Vides charitatem
,, non modò vim omnem verborum, ſed etiam cogitationem omnem excedentem?
,, Quiſnam injuriam acceperat? ipſe. Quis nam primus ad delendam inimicitiam
,, venit? Ipſe. At, inquies, Filium miſit, ſed tamen non ipſe ſolùm hortabatur, ſed
Pater quoque, & cum eo, & per eum. *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi,*
,, *non reputans illis delicta ipſorum.* Non modò nullas à nobis pœnas expetivit, ſed
,, etiam nobiſcum in gratiam rediit; non modò peccata remiſit, ſed ne ad calculum
,, quidem vocavit. Ad eundem modum inimicis noſtris ignoſcamus, ut peccatorum noſtrorum veniam impetremus.

Miniſterium reconciliationis a Chriſto Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus commiſſum.

Et poſuit in nobis verbum reconciliationis. A Verbo æterno verbum reconciliationis derivatur. Illud habere nullatenus poteſt, qui à Chriſto per Apoſtolos aut eorum ſucceſſores Epiſcopos non accepit. Miſſio, auctoritas, Juriſdictio quæ ab hoc fonte per hos canales non fluunt, falſæ ſunt, uſurpatæ, ad deſtructionem, non ad ædificationem tendentes.

20. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Ob-*

ſecra-

Paſtorum & Prædicatorum officium.

ſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Quanta Paſtorum, Prædicatorum, & omnium Sacerdotum, quibus verbum ac miniſterium reconciliationis commiſſum eſt, dignitas! Pro Chriſto legationem obeunt, ejus nomine loquuntur & agunt apud homines illius ſanguine redemptos. Quanta ergo morum integritate ac ſanctimonia debent ornare miniſterium ſuum? Quanta fide illud gerere? Verbum Dei, non ſuum Chriſtiano populo reddant & explicent; humanas opiniones Scripturæ ſacræ & Traditioni non ſubſtituant, quibus ſolis verbum Dei continetur, ſive Catholica dogmata, ſive Morum inſtitutionem ac reformationem ſpectemus: Regis regnum Domini noſtri voluntatem ac mandata exequantur & annuntient, gloriam ejus ſtudioſe & ardenter promoveant. Id enim legatorum munus: *Pro Chriſto ergo legatione fungimur*. Quanta verò debet eſſe populi Chriſtiani veneratio erga Paſtores, prædicatores, & Moderatores conſcientiarum ſuarum! Illorum exhortationes audire debent Chriſtiani ut exhortationes Dei, illis obſequi debent ut Chriſto cujus vices in Eccleſia gerunt, & cujus miniſtri ſunt. *Tanquam Deo exhortante per nos*.

Populi Chriſtiani erga Paſtores, Prædicatores, & Moderatores conſcientiarum veneratio.

S. Chryſoſt. Homil 11.

,, Non per Filium tantùm ſuum, ſed & per nos quoque qui ipſius muneri Vicarii
,, ſucceſſimus, exhortatur. Quamobrem ne exiſtimetis, inquit Apoſtolus, vos à no-
,, bis tantùm rogari: *Chriſtus ipſe vos rogat: Pater ipſe vos orat atque obſecrat*. Quid
,, cum tam eximia & ſingulari benignitate conferri poteſt? Ipſe enim poſt innume-
,, ra ſua beneficia contumeliis affectus, non modò nullas de nobis pœnas ſumpſit, ve-
,, rùm etiam Filium ſuum dedit, ut cum ipſo in gratiam reſtituamur. Ipſe eſt qui
,, per miniſtros ac legatos ſuos nos rogat ut Deo reconciliemur. *Obſecramus pro*
,, *Chriſto, reconciliamini Deo*.

21. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficiamur juſtitia Dei in ipſo*. O admirabilem Filii Dei bonitatem & miſericordiam! Cùm enim à peccato liber eſſet, peccati incapax, utpote ipſa juſtitia, & Sanctus Sanctorum, peccatorum mortem ſubiit, non ſolùm mortem acerbiſſimam, ſed omnium turpiſſimam & ignominioſiſſimam. *Maledictus* enim *qui pendet in ligno*: duos inter latrones crucifixus, & mortuus eſt, ut hominum peccatum ſolveret: *& id vocatus quod nos eramus, quod erat ipſe nos vocavit. Juſtitiæ enim divitias nobis donavit*. Deus Filium ſuum hominem factum, peccatorem (ſi ita loqui fas eſt) univerſalem fecit: *Poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum*, ut omnium peccatorum fidejuſſor eſſet. Illum victimam univerſalem fecit, ut omnium delicta ſanguine ſuo expiaret. *Catholica Patris victima*, ait Tertullianus. Illum denique juſtum univerſalem fecit, juſtitiam omnem, gratiæ, virtutum ac donorum plenitudinem ei communicando, ut juſti omnes illi velut capiti cohærentes, juſtitia Dei in ipſo efficiantur. Pro tam inſigni redemptionis ac juſtificationis noſtræ beneficio Deo gratias agamus. Nos ipſos ut victimam offeramus Deo per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Pœnitentiæ opera ac labores cum vero animi dolore frequentemus, ut per Chriſtum Jeſum, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, Patri offerantur & ab illo acceptentur ad remiſſionem pœnarum peccatis noſtris debitarum. Si Chriſtum ita

Deuteron. 21.

Theodoret.

Iſai. 53. 6.

Chriſtus auctor juſtificationis noſtræ.

S. Chryſoſt. Hom. 11.

,, amamus ut amandus eſt, peccatorum noſtrorum ipſimet vindices erimus. Iis
,, enim qui alicujus hominis amore flagrant, non illud moleſtum eſt, quòd pro of-
,, fenſa ejus, quem amant, aliquid patiantur: ſed illud ante omnia graviter a-
,, cerbèque ferunt, quòd eum, quem diligunt, offenderint. Ac ſiquidem ille ira
,, commotus acceptam injuriam minime ulciſcatur, hoc ipſo amicum graviùs ex-
,, cruciat: contra ſi quid pœnarum ſumat, plus ei levationis affert. Quæ cum ita
,, ſint, ne gehennam magis perhorreſcamus quàm peccatum; ſed potiùs timea-
,, mus ne Deum offendamus. Hoc enim illo atrocius eſt, cùm vultum ſuum à no-
,, bis avertit. Hoc quovis ſupplicio gravius atque acerbius.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VI.

SENSUS LITTERALIS.

1. A*Djuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Græcè συνεργοῦντες, Cooperantes Deo in reconciliationis humanæ miniſterio: ſeu vobis cooperantes, voſque adjuvantes ut ſalvemini, Deo autem cooperantes ut ejus Miniſtri ad ſalutem veſtram, vos hortamur ne tantum beneficium, verbum ſcilicet gratiæ & reconciliationis, veſtramque ad fidem Chriſti vocationem, vobis inutile reddatis deficiendo a fide, vel eam bonis operibus, ſine quibus mortua eſt, non fovendo, non ornando. Gratia Dei non ſolùm exterior, ſed interior, in vacuum recipi poteſt, itaque poteſt illi reſiſti, & aliquando illi reſiſtitur, aliquando, & ſæpius, heu! gratiarum interiorum, quæ parvam & invalidam benè operandi, aut in bono perſeverandi voluntatem tribuunt, quas ſufficientes Scholaſtici Theologi vulgò & aptiſſimè vocant, effectus fruſtratur. Quamobrem meritò à Summis Pontificibus & univerſa Eccleſia Catholica eorum Conſtitutiones qua par erat reverentia & obedientia recipiente damnata eſt illa Janſenii Yprenſis Epiſcopi Propoſitio: *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ numquam reſiſtitur.*

Gratiæ interiori aliquando reſiſtitur.

Conſtitutiones Innocentii X. Alexand. VII. Clementis XI.

2. *Ait enim*, Deus Pater ad Filium Incarnatum: *Tempore accepto exaudivi te, & in die ſalutis adjuvi te.* Tempore opportuno quo decrevi Gentes ad ſalutem æternam per te & propter te vocare, & uberrimos gratiæ meæ fontes aperire, exaudiam te pro ſalute electorum, quos tibi dedi, orantem. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.* Ecce tempus illud gratiæ & reconciliationis generis humani advenit, vobiſque annuntiatum eſt, dies ſalutis adeſt. Ne igitur gratiam vobis datam negligatis, & fructum ejus appoſito obice fruſtretis ac præfocetis.

Iſaiæ 49. ſecundùm Hebraicam Veritatem & Verſionem LXX. Interpret.

S. Hieron. in hunc Iſaiæ locum.

3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.* Noſtram legationem fideliter obeuntes ſedulò cavemus ne cuiquam in ulla re ſimus offendiculo, ne verbo aut facto quemquam ſcandalizemus, & ab Evangelio imprudenter avertamus: ut miniſterium noſtrum nulli reprehenſioni pateat, nec in contemptum veniat apud eos quibus Evangelium prædicamus: quod proculdubio contingeret ſi vita noſtra prædicationi noſtræ non reſponderet. *Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros:* quin potius in omni re & omnibus modis nos gerimus ut gerere ſe debent fideles Dei Miniſtri. *In multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis.* Nos ipſos commendamus hominibus per magnam patientiam & tolerantiam multorum malorum, quæ paſſim Evangelii cauſſa nobis inferuntur, in quotidianis afflictionibus, in gravioribus ærumnis, in extremis vexationibus, è quibus evadendi via videtur præcluſa. *In* * *plagis, in carceribus,* * *in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis.* In ferendis verberibus quibus cædimur, carceribus in quos contrudimur propter nomen Chriſti, in ſuſtinendis tumultibus populi paſſim adversùm nos ſeditioſè concitati & furentis, quibus identidem locum mutare cogimur; in laboribus, vigiliis, jejuniis Evangelii cauſa toleratis. *In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta.* Per puritatem quæ cor & corpus noſtrum ab omni corruptione cuſtodit, quæ nos à cupiditate munerum reddit alienos, quæ facit in Evangelium ſine ſumptu prædicemus. Per ſcientiam, non ſæcularem, qualem oſtentant Pſeudo-apoſtoli, ſed divinam, & ſalutarem. Per animi lenitatem, qua illatas ab inimicis Religionis Chriſtianæ injurias æquo animo ferimus, idque perſeveranter. Per benignitatem & comitatem, qua ingeniis & moribus infirmorum & imperfectorum, quantùm ſalvo officio fieri poteſt, nos accommodamus, ut eos Chriſto lucrifaciamus. Per varia chariſmata Spiritus

S. Paulus à multis etiam licitis abſtinebat, ne quod offendiculum daret Evangelio Chriſti. 1. *Corinth.* 9. 12.

* Quæ pertulerit verbera, narrat Apoſtolus infrà cap. 11.

* Seditiones adverſùs Apoſtolum concitatæ, *Act.* 13. 14. 16. 17. 18. 19.

S. Chryſoſt. Hom. 12. *Theophylact. Oecumen.*

ritus ſancti , ſcilicet donum linguarum , Prophetiæ , miraculorum , quæ nos Dei Miniſtros eſſe probant , legationemque noſtram , ac Prædicationis veritatem confirmant . Per charitatem ſinceram, quam nempe non ſolis verbis oſtendimus ,quod faciunt qui amorem ſimulant , ſed operibus probamus , ſalutem omnium hominum , tam Judæorum , quàm Gentium , etiam cùm detrimento noſtro & vitæ periculo unice quærentes . *In verbo veritatis, in virtute Dei per arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris* . Per verbum veritatis, veritatem Evangelii apertè & ſincere prædicantes ; non ut Pſeudo-apoſtoli , qui adulterant verbum Dei . Quod quidem verbum ſola Dei virtute & potentia , non noſtra induſtria , ſcientia , eloquentia , efficax & fructuoſum eſt . Per opera virtutum , quibus omni ex parte muniti , adverſùs diabolum & mundum invicto animo pugnamus : vel , in adverſis & proſperis, quibus pariter utimur ut inſtrumentis virtutum , nos fideles Dei Miniſtros probamus . *Per gloriam & ignobilitatem* ; *per infamiam & bonam famam* . Sive honor nobis habetur , ſive contemnimur : ſive nos laudibus proſequantur homines , ſive famæ noſtræ detrahant , noſque convitiis & maledictis onerent, ab integritate noſtra non diſcedimus . *Ut ſeductores , & veraces* ;*ſicut qui ignoti , & cogniti* . Ut ſeductores , impoſtores , errorum magiſtri, ab inimicis Evangelii habemur , maximè à Judæis ; quamvis veritatis præcones ſimus , ab ipſa Veritate , quæ Chriſtus eſt , edocti . Multi nos velut incognitos & nullius pretii homines traducunt : verumtamen probis & piis bene noti & chari ſumus , & ubique ob res mirabiles , quas Deus per nos operatur , celebres. *Quaſi morientes , & ecce vivimus:* Credimur quotidie morituri , ob continua, quibus expoſiti ſumus , pericula : & tamen Dei ope hucuſque ſervamur incolumes . a *Ut caſtigati , & non mortificati.* Licèt diverſis flagellis à Deo caſtigemur , ut filii à Patre, cùm permittit nos à perſecutoribus nominis Chriſtiani affligi & vexari : non tamen occidimur , Deo nos eripiente : b *Quaſi triſtes , ſemper autem gaudentes .*Propter mala quæ patimur in carne, quaſi dolentes & mœrore affecti ſumus,ſed ſemper gaudemus ob teſtimonium bonæ conſcientiæ , ob interna & continua Spiritus ſancti ſolatia , quòd digni habeamur pro nomine Jeſu pati , & ob firmam ſpem remunerationis æternæ . *Sicut egentes, multos autem* c *locupletantes* . Quaſi egeni ſumus , ſed tamen multos locupletamus,non ſolùm bonis ſpiritualibus , cognitione veritatis , opibus gratiæ , donis Spiritus ſancti ; verùm etiam bonis temporalibus , quia ad eleemoſynas hortando, communionem quamdam bonorum inter eos , qui in Chriſtum credunt , inſtituimus . Sic Paulus pauperes Chriſtianos Hieroſolymitanæ Eccleſiæ , indicta in Eccleſiis Achaiæ & Macedoniæ collecta , juvit & ſuſtentavit . *Tanquam nihil habentes , & omnia poſſidentes* . Re & ope deſtituti videmur, poſtquam omnia propter Evangelium reliquimus : & tamen uſu omnia poſſidemus , d quia omnium fidelium ædes & bona nobis patent . Ipſe quidem de his nihil ſibi ſumebat S.Paulus, ſed pauperibus procurabat , quantùm volebat , tamquam de ſuo .

11. *Os noſtrum patet ad vos , o Corinthii , cor noſtrum dilatatum eſt* . Apertè , liberè & cum fiducia vobis loquor quæ ad veſtram inſtitutionem , emendationem ædificationem & ſalutem conducere poſſunt , quaſi cor meum in ſinum veſtrum effundens . Et quidem cor meum vehementi charitatis & gaudii affectu ad vos expanſum eſt .

12. 13. *Non anguſtiamini in nobis : anguſtiamini autem in viſceribus veſtris.*Vos in corde meo , per caritatem nempe dilatato , ſine anguſtia locum habetis , cum tot ſitis : in veſtris autem cordibus magna eſt anguſtia , nec me , quamvis unicum plenè complectimini . Ego vos plurimum diligo ; vos verò par pari non refertis , tenuem mihi affectum rependitis . Hic autem mutui erga Apoſtolum amoris defectus aliquorum dumtaxat Corinthiorum erat , non omnium . *Eamdem autem habentes remunerationem , tanquam filiis dico , dilatamini & vos* . Amorem amori rependite , cor veſtrum ad me caritate mutua dilatate . Nil magni poſtu-

Grande & ornatum dicendi genus in hoc loco Apoſtoli S. Auguſtinus obſervat & commendat lib.4. *De Doctrina Chriſt.* cap.10.n. 42.

a *Theophylact.* S. Thomas , *Lect.* 2. Pſal. 117.18.*Caſtigans caſtigavit me Dominus, & morti non tradidit me.*

b *Act.* 5. 41.

c S. *Chryſoſt.* *Homil.* 12. *Theophylact.*

d Philipp. 4. 18. *Habeo autem omnia & abundo* . Galat. 4. 15. *Teſtimonium perhibeo vobis, quia , ſi fieri poſſet , oculos veſtros eruiſſetis , & dediſſetis mihi* . Porrò qui oculos ſuos pro ipſo daturi erant, quid illi de bonis ſuis negaſſent ?

Digitized by Google

poſtulo , ſi cùm Pater veſter ſim , qui prior vos amavi , & quidem vehementer, viciſſim à vobis amari velim .

S.Chryſoſt. Homil. 13. Theophylact.

14. 15. 16. *Nolite jugum ducere cum infidelibus . Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate ? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras ?* Eidem jugo cum infidelibus ne adhæreatis , & arctam cum illis ſocietatem ſeu neceſſitudinem ne ineatis , quæ vos ad eorum errores , ſuperſtitiones , & crimina inclinet . Conjugia fidelium cum infidelibus his verbis ab Apoſtolo prohibita ob cultus diſparitatem docent Theologi , præeuntibus Patribus . * Theodoretus hanc ſententiam nitida brevitate ſic exponit : *Ne imitemini boves qui aliò deflectunt , & jugum inclinant , incredulorum fraudem noſtræ doctrinæ præferentes .* Oſtendit autem Apoſtolus quàm ſit abſurdum fideles cum infidelibus communicare in religione, moribus , connubiis , ex quibus fidelium perverſio facilè ſequitur . *Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate ?* Quæ convenientia fidelis , qui per baptiſmum regeneratus in Chriſto factus eſt juſtitia Dei , cum infideli , cujus vita pene perpetua injuſtitia eſt ? *Aut quæ ſocietas luci ad tenebras ?* Quæ ſocietas vobis , qui fidei luce illuſtrati eſtis , immò lux eſtis in Domino , cum infidelibus , qui in tenebris errorum verſantur , immò tenebræ ſunt ? *Quæ autem conventio Chriſti ab Belial ?* Quæ concordia eſſe poteſt Chriſti cum diabolo Dei inimico & cœleſtis ejus militiæ deſertore ; Chriſtiani cum aſſecla dœmonis ? *Aut quæ pars fideli cum infideli ?* Quæ merces , quod præmium commune fideli & infideli ? Fidelis enim merces vita æterna eſt , ſi ex fide vivat , & in juſtitia perſeveret : ſtipendium verò infidelis , mors æterna eſt . *Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis ?* Quæ convenientia templi Dei cum idolis & eorum cultoribus ? Enimvèro ut ſacrilegum eſt idola in templo Dei collocare & venerari , & hoc ſcelere violatur templi ſanctitas: ita conſecrationem veſtram , & quam profitemini ſanctitatem violatis , dum ſocietatem cum infidelibus idolorum cultoribus initis . *Vos enim eſtis templum Dei vivi , ſicut dicit Deus :* a *Quoniam inhabitabo in illis , & inambulabo inter eos: & ero illorum Deus , & ipſi mihi erunt populus .* Vos eſtis templum Dei vivi , unctione Spiritus ſancti conſecratum . Non dicit templa , ut ſignificet ita ſingulos eſſe Dei templa , ut tamen ſint omnes unum Dei templum , ſicut unum corpus , & una Eccleſia . Quòd autem fideles & juſti ſint Dei templum , Deus ipſe teſtatur . Inhabitabo in illis (inquit) per gratiam & charitatem , illiſque præſens adero, varias in eis actiones excitando & operando , quibus me colant . Et ego me Deum illis præſtabo , & ut populum meum electum eos diligam , fovebo , protegam.

Societas & connubia cum infidelibus vetita.

** S.Cyprian. lib. 3. Teſtimon. ad Quirinum , cap. 62. S.Hieron. lib.1. Contra Jovin. c.5. & Epiſt.ad Ageruchiam, &c.*

S.Chryſoſt. Homil.13.

a *Levit. 26. 11.12. Ezech.37.27.*

17. 18. *Propter quod exite de medio eorum , & ſeparamini , dicit Dominus , &* b *immundum ne tetigeritis .* Quamobrem de medio infidelium, quorum adeo periculoſa vobis & veſtræ ſaluti noxia ſocietas , exite , & ab eis ſeparamini , non corporali converſatione , alioqui de hoc mundo exeundum eſſet ; ſed animo , non conſentientes malis , non adhærentes eorum erroribus , non c communicantes operibus infructuoſis tenebrarum ; ſed magis ea redarguentes , & ab omni eorum immunditia puros vos exhibete . *Et ego recipiam vos , &* d *eritis mihi in filios & filias , dicit Dominus omnipotens .* Et vos in amicitiam meam recipiam : ero vobis Pater , & vos mihi filii eritis , divinæ conſortes naturæ per gratiam effecti, & per Unigenitum meum adoptati , & ad bonorum cœleſtium hereditatem vocati.

b *Iſai.52.11. S.Auguſt.lib. 3. Contra Ep. Parmen. c.4.*
c *Epheſ.5.11.*
d *Jerem.31.9. Iſai.43.6. 2.Reg.7.14.*

CAPUT VI.

SENSUS MORALIS

1. 2. A*Djuvantes autem exhortamur , ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim : Tempore accepto exaudivi te , & in die ſalutis adjuvi te . Ecce nunc tempus acceptabile , ecce nunc dies ſalutis .* Nihil magis timendum Chriſtiano , quam ne verbo Dei , Myſteriis , & donis Dei , Chriſti Sacramentis , gra-

Nihil magis timendum & cavendum quàm abuſus gratiæ.

tia ſanctificante, gratiis actualibus, excitantibus, omnique ſanctarum inſpirationum genere abutatur, ne Spiritui ſancto reſiſtat, & in corde ſuo ipſum extinguat, ne pravis moribus & Chriſtiano nomine indignis damnationem ſibi arceſſat; adeòque gratiam fidei in vacuum receperit, nihilque illi profuerit ſub lege gratiæ, ſub Chriſti regno, Chriſtianos inter natum eſſe & inſtitutum fuiſſe. *Cùm adeſt gratia, time ne non dignè opereris ex ea. Nam hoc monet Apoſtolus*: Videte, *inquiens*, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, *& ad diſcipulum*: Noli, *inquit*, negligere gratiam quæ in te eſt; *& de ſemetipſo dicebat*; Gratia Dei in me vacua non fuit. *Sciebat homo conſilium Dei habens, redundare in contemptum donantis donum negligere, nec expendere ad quod donatum eſt, idque intolerabilem eſſe ſuperbiam indicabat, & propterea ſtudioſiſſimè hoc malum & ipſe cavebat, docebatque cavendum*. Neminem Chriſtianum latere debet, eum qui, poſtquam à peccatis libe-

S. Bernard. Serm. 54. in Cantica. 1. Tim. 4. 1. Cor. 15.

S. Chryſoſt. Hom. 12.

,, ratus, atque in amicitiam Dei receptus eſt, in prioribus flagitiis rurſus volu-
,, tatur, ad inimicitias redire, ac fruſtra gratiam Dei accepiſſe. Neque enim ma-
,, gnum ullum ad ſalutem adjumentum nobis affert gratia, ſi ipſi non reſponden-
,, tes, impurè ac ſceleratè vivamus: quin potiùs detrimentum accerſit, noſque
,, vehementiùs in peccatis premit, ut qui poſt ejuſmodi cognitionem ac benefi-
,, cium ad priora vitia nos ipſos referamus. Demus igitur operam ut gratiæ Dei reſpondeamus & cooperemur, dum tempus eſt acceptabile, tempus breve vitæ hujus mortalis, quod nobis ad ſalutem noſtram operandam à Deo conceſſum eſt. Dies, ſi cum æternitate comparetur, dies citò fluens, quem ſi in otio, inertia, languore, in vitiis agamus, non dies, ſed æternitas pœnarum excipiet. Cavea-
,, mus igitur ne occaſionem nobis perire ſinamus, verùm dignum accepta gratia
,, ſtudium exhibeamus. Quantos labores ſuſcipere par erat, ut hanc occaſionem
,, nanciſceremur? At ecce nullo à nobis ſuſcepto labore Chriſtus Jeſus adeſt, o-
,, mnium ante admiſſorum criminum veniam afferens. Ac proinde *acceptabile* hoc
,, *tempus* vocat: quoniam eos quoque, qui innumeris ſceleribus ſeſe obſtrinxerant,
,, admittebat: nec ſolùm admittebat, ſed ad ſummum etiam honoris gradum ſub-
,, vehebat: non ſecus atque adveniente Rege judicii tempus non eſt, ſed gratiæ ac
,, ſalutis. Ob eam cauſam *acceptabile tempus* vocat Paulus, quamdiu adhuc in fo-
,, diendi munere verſamur, quamdiu adhuc in excolenda vinea operam navamus,
,, quamdiu undecima hora supereſt. Accedamus igitur, ac vitæ noſtræ rationes
,, rectè inſtituamus. Id enim facile atque proclive eſt. Nam qui eo tempore cer-
,, tat, quo tanta gratia effuſa eſt, palmam facili negotio conſequetur. Etenim a-
,, pud terrenos quoque Imperatores, cùm feſti eorum dies aguntur, is etiam qui
,, exiguum aliquod munus offert, magnis beneficiis afficitur: iis autem diebus,
,, quibus judiciis operam dant, magna cura & diligentia, magnoque examine o-
,, pus eſt. Ad eumdem ergo modum nos hujus beneficii tempore decertemus. Dies
,, gratiæ eſt, quo perexiguo labore coronas adipiſcemur. Nam ſi cùm tot vitiis
,, ſcateremus, & admiſit nos, & iis liberavit, quis dubitet quin nunc omnibus
,, criminibus ſolutos, & ea quæ noſtri ſunt muneris exequentes, multomagis ad-
,, miſſurus atque amplexurus ſit? Sed heu, pauci ad hæc attendunt, tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat!

Paſtores & Concionatores ſanctis exemplis prælucere populo debent.

3. *Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum*. Paſtor & Concionator Evangelicus ſanctis exemplis prælucere populis debet, ne vitæ degeneris pravitate deſtruat, quod verbo ædificat. Quæ major offenſio in Eccleſia Dei, quàm ſi Sacerdos ut populus, non modò ſæculariter, ſed nequiter & diſſolutè vivat? Hinc ſacrum miniſterium in contemptum venit, Sacerdotalis Ordo in vituperium incurrit, Chriſtus, qui tales Miniſtros habet, opprobrium patitur. Indigni illi Paſtores vel Concionatores, quæ intelligendo penetrant, viven-

S. Greg. M. P. 1. Paſtor. c. 2.

,, do conculcant; repente docent, quæ non opere, ſed meditatione didicerunt: &
,, quod verbis prædicant, moribus impugnant. Unde fit ut cùm Paſtor per ab-

ſupta

„ rupta graditur, ad præcipitium grex ſequatur. Hinc per Prophetam Dominus „ contra contemptibilem Paſtorum ſcientiam queritur dicens: *Cùm puriſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis. Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur, & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant.* Aquam quippe limpidiſſimam Paſtores bibunt, cùm fluenta veritatis „ rectè intelligentes hauriunt. Sed eamdem aquam pedibus perturbare, eſt ſanctæ „ meditationis ſtudia male vivendo corrumpere. Aquam ſcilicet eorum turbatam „ pedibus oves bibunt, cùm ſubjecti quique non ſectantur verba quæ audiunt, ſed „ ſola quæ conſpiciunt exempla pravitatis imitantur. Qui cùm dicta ſitiunt, quia „ per opera pervertuntur, quaſi corruptis fontibus, in potibus lutum ſumunt. „ Hinc rurſum de pravis Sacerdotibus Dominus per Prophetam ait: *Facti ſunt domui Iſrael in offendiculum iniquitatis.* Nemo quippe ampliùs in Eccleſia nocet, „ quàm qui perverſè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem „ namque hunc redarguere nullus præſumit; & in exemplum culpa vehementer „ extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Indigni autem „ quique tanti reatus pondera fugerent, ſi veritatis ſententiam ſollicita cordis au„ re penſarent, quæ ait: *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum Maris.* Per molam quippe aſinariam ſecularis vitæ circuitus & labor expri„ mitur, & per profundum maris extrema damnatio deſignatur. *Qui ergo ad ſanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo cæteros deſtruit vel exemplo; melius profectò fuerat, ut hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quàm ſacra officia in culpa ceteris imitabilem demonſtrarent: quia nimirum ſi ſolus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.*

Ezech. 34.18.

Ezech. 44.12.

4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei Miniſtros &c.* Nemo dignus eſt Chriſti miniſter, & Prædicator Apoſtolicus, qui virtutibus & dotibus, quas S. Paulus hic deſcribit, inſtructus non ſit. Primò quidem patientia, non qualicumque & vulgari, ſed eximia, & in graviſſimis tribulationibus probanda, quæ animum erigat & confirmet, ne dejiciatur in anguſtiis, quæ corpus ſuſtentet, ne deficiat in præſentis vitæ neceſſitatibus; quæ cor levet, ne humanis ſolatiis deſtitutum fatiſcat; quæ par ſit ferendis verberibus, carceribus, exilio, ſeditionibus, omnibuſque moleſtiis & tormentis, quibus corpus vexari poteſt. Ad hæc enim omnia perferenda Chriſti Miniſter, Paſtor, Prædicator Apoſtolicus, animi ſaltem præparatione, diſpoſitus ſit neceſſe eſt. *In multa patientia; in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus.* Non modò in tribulationibus involuntariis & extrinſecùs advenientibus elucere debet Miniſtrorum Chriſti patientia, ſed etiam *in laboribus* ſponte ſuſceptis ad corporis macerationem & caſtigationem, in defatigationibus ex itinere, in vigiliis poſt labores, *in jejuniis* poſt vigilias, cœteriſque carnis incommodis. Quæ quidem incommoda etſi dura ſunt laborantibus, facilia ſunt, & ſuavia diligentibus. Patientia igitur *multa & in omnibus* neceſſaria eſt Chriſti Miniſtro & Prædicatori Apoſtolico: Unde Propheta ait. *Bene patientes erunt ut annuntient.*

Miniſteriorum Chriſti virtutes.

Patientia.

Pſal. 91.15.

Secundò, Miniſtris Chriſti ſumma vigilantia opus eſt ad vitandum ſcopulos omnes caſtitatis, non modò ſuſpecta contubernia, ſed & nimiam cum alterius ſexus perſonis familiaritatem, frequentiora ſine teſtibus colloquia, dulces literulas, munuſcula, & cætera, quæ ſanctus amor non habet, omnem denique ſcandali occaſionem. Se Chriſtum Jeſum in cordibus fidelium formare per gratiam Spiritus ſancti recogitent, & hoc nomine Deiparæ Virginis puritatem imitari debere; ſe diſpenſatores eſſe Myſteriorum Chriſti, Virginis filii, & virginum ſponſi, Miniſtros Eccleſiæ, quæ & ipſa virgo eſt, licet numeroſa prole fœcunda. *In caſtitate*, quæ & animum & corpus ab omni pollutione ſervet. Ad id verò plurimum conferunt labores, vigiliæ, jejunia, & aliæ macerationes, quibus corpus caſtigatur &

Vigilantia.

Caſtitas.

Digitized by Google

S. Thomas, Lect. 2. in ſervitutem redigitur. Unde hujuſmodi operibus bonis, quæ caro de proprio incommodo inſtaurat, caſtitatem ſubnectit Apoſtolus noſter. *In laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in caſtitate*. Hoc præcipuum Sacerdotis & Miniſtri Evangelici ornamentum.

Scientia ſalutis. Tertiò, Miniſtri Chriſti ſcientia ſalutis impleri debent, ut eam doceant Chriſtianam plebem. Hanc autem ex Scripturæ ſacræ & Traditionis fontibus aſſidua lectione & meditatione haurire ſtudeant. *In ſcientia*. Unde Dominus ait: *Et dabo* Jerem. 3. 15. *Paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina.* Ignorantia ſcilicet tum Oſee 4. 6. Sacerdotes, tum populum in multos errores & peccata præcipites agit. *Quia tu ſcientiam repuliſti*, ait Dominus, *repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi*. Et, Iſai. 4. 13. *Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit*.

Longanimitas. Quartò, Chriſti Miniſtris neceſſaria eſt longanimitas in alienos, ſuavitas in ſuos. Longanimitas pertinet ad perfectionem ſpei. Longanimis eſt, qui bonum arduum, Theodoret. cujus obtinendi ſpes eſt, tametſi diu dilatum, patienter exſpectat. Cùm igitur de S. Thomas, nemine deſperandum ſit quamdiu hæc vita mortalis agitur, Miniſter Chriſti, Prædicator Lect. 2. Apoſtolicus, nullis parcere debet laboribus pro converſione infidelium, quamvis pauci ad fidem convertantur; peccatorum, quantumvis obduratorum curam intermittere non debet, nec deſpondere animum, quamvis pauci reſipiſcant; ſed eos ſemper ad pœnitentiam exhortari, nullis difficultatibus, nullis injuriis ab eorum ſalute procuranda, à divinæ animarum medicinæ ſubſidiis illis impendendis deterreri: exhortationi, obſecrationi, increpationi orationem adjungere ferventem & perſeverantem, ut Pœnitentiæ donum illis à Deo impetretur. Longanimitas illa fructus eſt Spiritus ſancti, ſicut & charitas. *In longanimitate*.

Suavitas morum. Neceſſaria pariter eſt Chriſti Miniſtro ſuavitas morum, humanitas, comitas, affabilitas, facilitas in convictu & converſatione, ſuavitas non ſæcularis, ſed divina, quæ charitatis effectus eſt. Quis enim non eſt ſuavis & blandus iis quos diligit? Meminerint Chriſti Miniſtri ſe erga incipientes & imperfectos viſcera & ſuavitatem nutricis erga pueros quos lactat, induere debere. Unde Apoſtolus noſter alibi ait: *Tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos. Ita deſiderantes vos cupidè volebamus tradere vobis, non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras, quoniam chariſſimi nobis facti eſtis*. Amabilis illa ſuavitas in prædicatione, in regimine, in correptionibus ſe prodit. *In ſuavitate*. (1. Theſſalon. 2. 7.)

Ductum Spiritus ſancti ſequi. Quintò, Chriſti Miniſtri ſancti Spiritus inſtinctum obſervare debent, ejuſque ductum & nutum ſequi, non politicas prudentiæ ſæcularis & animalis rationes. *In Spiritu ſancto*. Hunc Apoſtolis & Eccleſiæ Chriſtus dedit præceptorem, ducem, conſolatorem: illius lumen, inſpirationem, impulſum Eccleſiæ Miniſtri ſequi debent, non falſum lumen prudentiæ terrenæ, non cupiditatis inſtinctum & impulſum, non carnalem affectum, non ſpiritum hujus mundi. *In Spiritu ſancto*.

Sincera caritas. Sextò, Chriſti Miniſtri charitate erga proximos excellere debent, eàque ſincera, ut non diligant verbo, neque lingua, ſed opere & veritate; fictio enim & ſimulatio charitatis contumelioſa eſt Spiritui ſancto, de quo ſcriptum eſt: *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*. Hypocrytæ & Pſeudo-apoſtoli verbis & blando vultu videntur amare quos regunt, quos erudiunt, quos dirigunt, quos exhortantur, cùm tamen, ſuum honorem, aut commoda temporalia, potiùs quàm ipſorum ſalutem quærant. At caritas ſincera proprium honorem, privata commoda proximorum ſaluti immolat. *In caritate non ficta*. Vera ſinceràque *Caritas alios parturit, cum aliis infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiſcit offendere, ad alios ſe inclinat, ad alios ſe erigit, aliis blanda, aliis ſevera, nulli inimica, omnibus Mater*. (1. Joan. 3. Sap. 1. 5. S. Auguſt. lib. De Catechizandis rudibus, cap. 15.)

Dilectio veritatis. Septimò, Miniſtri Chriſti veritatem diligere, liberèque & apertè prædicare debent,

bent, prout à Spiritu veritatis in Scripturis ſanctis loquente, & Apoſtolis, eorùmque Succeſſoribus doctrinam ſalutis tradente didicerunt. *In verbo veritatis.* Verbum veritatis, prædicatio pietatis, ait Theodoretus, non ſermo jejunus & ſucci ſpiritualis, unctioniſque expers; ad applauſum auditurum, non ad gemitus, lacrymas, & pios affectus excitandos aptus.

Octavò, nullum in miniſterio proſperum ſucceſſum exſpectare debent aliunde quàm à potentia & gratia Dei, in eo ſolo confidere, nihil ſibi tribuere, ad eum omnia referre; non in ſe, ſed in Domino gloriari, qui dat benignitatem, ut terra noſtra det fructum ſuum. *In virtute Dei.* Omnia Deo tribuere, nihil ſibi.

Nonò, proſperis & adverſis uti debent ad opera virtutum exercenda, & ad gloriam regni Dei promovendam. Quod ita fiet, ſi temperantes & humiles in proſperis, patientes & fortes in adverſis: in utroque rerum ſtatu divinæ voluntati conformes, & à rectitudine juſtitiæ immobiles ſe exhibeant. *Per arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.* Et quid mirum ſi milites Chriſti deſtris & ſiniſtris armis diabolum expugnant? Æquanimitas in proſperis & adverſis.

Decimò, Dei Miniſtri honorem ſibi exhibitum Deo reddere debent: humiliationem ut ſibi debitam libenter ſuſtinere ut pœnam peccati, ut medium virtutis: inter laudes & calumnias hominum æquo animo Deo ſervire, & miniſterium obire ſuum: famam quidem non negligere: cujus curam Deus commendat, & quæ miniſtro conciliat auctoritatem; ſed tamen illius ſacrificium offerre Deo, ſi calumniis & improperiis hominum proſcindatur, nec ab officio ſuo infamiæ metu umquam deflectere. *Per gloriam & ignobilitatem; per infamiam & bonam famam; ut ſeductores & veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti.* Mortem perinde ac vitam, triſtitiam perinde ac gaudium, paupertatem perinde ac divitias ſuſcipere parati ſint de manu Dei, cujus in oculis & corde vivunt; à quo in hac vita probantur, ut in futura coronentur; à quo cœleſtium bonorum diſpenſatores conſtituti, ſpiritualibus divitiis cumulati, & ad æterni regni primarias ſedes vocati, poſſident omnia, Deum poſſidendo qui fecit omnia. *Fideli totus mundus divitiarum eſt.* Triſtitia, paupertas, pericula, res quælibet adverſæ, mors ipſa ſomnio ſimiles ſunt & umbræ citò tranſeunti: gloria & divitiæ, gaudium, vita, quæ Deus amicis ſuis in regno ſuo præparat, veritatem habent permanentem, æternam. Triſtitia noſtra habet *quaſi*; gaudium noſtrum non habet quaſi, quia in ſpe certa eſt. Quare triſtitia noſtra *quaſi* habet? Quia ſicut ſommus tranſit, & dominabuntur recti mane. Novit caritas veſtra, quia qui ſomnium indicat, addit *quaſi*. Quaſi ſedebam, quaſi loquebar, quaſi prandebam, quaſi equitabam, quaſi diſputabam. Totum quaſi, quia cùm evigilaverit, non invenit quod videbat. Quaſi theſaurum inveneram, ſi *quaſi* non eſſet, mendicus non eſſet: ſed quia *quaſi* erat, mendicus eſt, itaque modò qui ad lætitias ſæculares oculos aperiunt, & cor claudunt, tranſit quaſi eorum, & venit verum ipſorum. *Quaſi* ipſorum felicitas eſt ſæculi, verum ipſorum pœna eſt. Noſtrum autem *quaſi* triſtitia eſt; gaudium non eſt *quaſi*. Non enim ait Apoſtolus, Quaſi gaudentes, ſemper autem triſtes, &c. Sed, *Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Apoſtolum Paulum ita vixiſſe credimus, & *ſic vivendum eſſe Dei Miniſtris, intus apud nos, vel potiùs ſupra nos in ipſa Veritate conſpicimus.*

Proverb. 17. *ſecundùm Verſionem LXX. Interp.*

S. Auguſt. in Pſalm. 48. *Serm.* 2. *n.* 5.

S. Auguſt. lib. 8. *De Trinit. cap.* 9.

11. 12. *Os noſtrum patet ad vos, ò Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.* Cor aliorum aperire Paſtores non poſſunt, niſi cor ſuum ipſis aperiant, & dilatent, niſi verba illorum charitatem magis ſpirent quàm dominationem. Cor reſtringit auctoritas, niſi dilatet illud caritas. Unde S. Auguſtinus verba illa Pſalmi explicans, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*; ait: *Cordis dilatatio, juſtitiæ eſt delectatio. Hæc munus eſt Dei, ut in præceptis ejus non timore pœnæ anguſtemur, ſed dilectione & delectatione juſtitiæ dilatemur. Hanc enim nobis promittit*

Cor dilatandum caritate

Pſal. 118. 32. *S. Augu. Serm.* 10. *in hunc Pſalm. n.* 6.

Digitized by Google

Rom. 5. 5.

S. Auguſt. in eumdem Pſal. Serm. 11.

tit latitudinem dicens : Habitabo in eis, & deambulabo. Quàm enim *latum eſt ubi deambulat Deus? In hac latitudine diffunditur caritas in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis . . . Nam qui timore pœnæ, non amore juſtitiæ opus legis facit, profectò invitus facit. Quod autem invitus facit, ſi poſſet fieri mallet utique non juberi. Ac per hoc legis, quam vellet non eſſe, non eſt amicus, ſed potiùs inimicus : nec mundatur opere, qui immundus eſt voluntate. Talis non poteſt dicere* : Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum: *Quia illa dilatatio caritatem ſignificat, quæ ſecundùm Apoſtolum legis eſt plenitudo*.

14. 15. 16. 17. *Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? &c.* Societas & familiaritas ineunda non eſt cum illis quos imitari non licet. Mundi converſationes ſemper periculoſæ. In illis cor utplurimùm inficitur ſæculi corruptione, mens ejus erroribus & tenebris obſcuratur, ſenſus illius pompis deluduntur, fides ejus placitis debilitatur, ſpes intuitu falſorum ejus bonorum marceſcit, charitas malignitate & cupiditate in eo regnantibus minuitur. Qui ſenſus animumque ſuum ſæculi vanitati aperit, idola in templum Dei introducit. *Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei vivi*. Nemo cor ſuum Deo ſincere ſubjicit, ut in eo Deus per gratiam ſuam inhabitet, ut in eo Deus vivat, operetur & regnet per caritatem, ſi mundum, ejuſque vanitates & corruptelas diligat. Si quis enim diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo. Ad illum non pertinent promiſſiones illæ divinæ : *Inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos : & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus . . : Et ego recipiam vos : & ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios & filias*. Ex malorum ſocietate animo ſaltem & affectu exeundum ; corruptelæ & cupiditates in mundo undique regnantes, ſcilicet *concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*, omni modo fugiendæ ſunt. Hæc ſumma Religionis, quod praxim attinet. *Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem hæc eſt . . . Immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.* Sic omnes qui Chriſti eſſe volunt, exire debent è medio iniquorum, ab eis ſeparari, & immundum non tangere. *Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis.* Mundus immundus peſtilentem auram ſemper afflat. Quotquot igitur habetis inter vos qui adhuc amore ſæculi prægravantur, avaros, perjuros, adulteros, conſultores divinorum & augurum, ebrioſos, luxurioſos, quicquid inter vos malorum eſſe noſtis ; quantùm poteſtis, improbate ut corde recedatis ; & redarguite, ut exeatis inde ; & nolite conſentire, ut immundum non tangatis. Quid eſt enim tangere immundum, niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde, niſi facere quod pertinet ad correptionem malorum, quantùm pro uniuſcujuſque gradu atque perſona ſalva pace fieri poteſt? Diſplicuit tibi quòd quiſque peccavit, non tetigiſti immundum. Redarguiſti, corripuiſti, monuiſti, adhibuiſti etiam, ſi res exegit, & quæ unitatem non violet, diſciplinam, exiſti inde.

Mundi converſationes ſemper periculoſæ.

Jacobi 1. 17.

S. Auguſt. Serm. 88. alias 18. De Verbis Apoſtoli cap. 20. 21. 22.

CAPUT VII.

SENSUS LITTERALIS.

1. *Has ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei*. Cùm itaque tam magnificas à Deo promiſſiones habeamus in Scripturis Propheticis exaratas, nempe nos fore templum Dei, illumque in nobis inabitaturum, Deum nobis fore Patrem : mundemus nos à peccatis tum carnalibus, quæ carnis & ſenſuum delectatione conſummantur, qualia ſunt gula, ebrietas, luxuria ; tum ſpiritualibus, quorum conſummatio ſine ſenſuum voluptate conſiſtit, qualia ſunt idololatria, ſectæ, diſſenſiones, æmulationes : perficientes cum Dei gratia opus ſancti-

&ificationis noſtræ ab ea cœptum, timore Dei velut pædagogo nos inſtigante & in officio continente ne Patri diſpliceamus, & ejus templum quoquo modo violemus.

2. *Capite nos*. Non ſit arctus nobis in corde veſtro locus. Dilatetur per amorem, ut nos capiat, qui vos ut filios cariſſimos amamus. Vel, Admonitionem & exhortationem noſtram magno affectu ſuſcipite. Vel, Exemplum noſtrum ſequimini; *Neminem læſimus*, ſeu injuria affecimus. *Neminem corrupimus* falſa doctrina vel pravis exemplis: *Neminem circumvenimus*, blanditiis verborum, ad pecunias emungendas, & quæſtum faciendum prædicationis prætextu: qui ſunt Pſeudo-apoſtolorum caracteres. Quamobrem amorem & obedientiam nobis recuſare non debetis. S.Chryſoſt. Hom. 14. Theodoret. S. Thomas, Lect. 1.

3. *Non ad condemnationem veſtram dico*. Hæc vobis non dico animo exprobrantis, & accuſantis, ſed ex caritate, ad utilitatem veſtram ſpiritualem. *Prædiximus enim quòd in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivendum*. Theophylact. Ita vos diligimus, ut vobiſcum & pro vobis vivere ac mori parati ſimus. In periculis non fugiemus vos, in ſecundis rebus convivemus, & non invidebimus.

4. *Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra*. Magna mihi libertas eſt loquendi apud vos, ex vehementi & tenerrimo erga vos amore profecta. Vel, magna mihi ſpes eſt de vobis qui tam bene cœpiſtis, quòd ſemper proficietis in melius. Ex bonis quæ audio de vobis, majora exſpecto in futurum. Apud alios de vobis ac veſtro nomine plurimùm glorior, veſtram obedientiam prædicans. Glorior quòd tales filios in Domino genuerim. Gloria enim patris filius ſapiens. Repletus ſum conſolatione, audiens vos correxiſſe ea de quibus in priore Epiſtola vos reprehendi. Tam ubere gaudio perfuſus ſum ex emendatione veſtra, ut triſtitiæ quàm continuæ tribulationes, eæque graviſſimæ mihi afferre poſſunt, prævaluerit, illamque extinxerit.

5. 6. *Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus*. Nam cùm ex Aſia, ubi ſupra modum afflicti ſumus, veniſſemus in Macedoniam, nullam relaxationem habuit corpus noſtrum, ſed omne genus tribulationum, ſine intermiſſione, paſſi ſumus. *Foris pugnæ, intus timores*. Exteriùs nobis pugnandum fuit cum hoſtibus apertis Evangelii, Judæis ac Gentilibus, interiùs vero, id eſt, animo, novarum perſecutionum timore angebamur. Vel, timebamus pro infirmis fidelibus, ne perſecutionum metu dejicerentur, aut Pſeudo apoſtolorum falſa doctrina & fraude deciperentur. *Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi*. Deus afflictorum & humilium conſolator, nos in tantis afflictionibus conſolatus eſt per adventum Titi fidelis adjutoris noſtri, qui bona gratiſſimaque de vobis annuntiavit.

7. *Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem*. S.Chryſoſt. Hom. 14. Non ſolùm recreatus ſum jucundiſſima & optatiſſima Titi præſentia, ſed etiam nuncio & relatione conſolationis quam accepit ipſe ex emendatione veſtra, virtute, concordia in bono. Theophylact. Retulit quippe mihi deſiderium vehemens adventus noſtri ad vos, quo tenebamini; luctum amarum S. Thomas, de peccatis commiſſis, quæ me plurimùm contriſtaverant; veſtrum pro me ſtudium adversùs Pſeudo-apoſtolos mihi detrahentes: vel, zelum quo propter me accenſi eſtis, ut mandata mea in punitione inceſtuoſi fornicatoris exequeremini. Lect. 2. Quo factum eſt ut gaudium ex præſentia Titi conceptum cumularetur & exuberaret.

8. 9. *Quoniam etſi contriſtavi vos in Epiſtola, non me pænitet*. Quamvis priore Epiſtola vos contriſtaverim ſevera increpatione: fructus tamen quem ex ea percepiſtis

ſtis

ſtis, non ſinit me pœnitentia duci: *etſi pœniteret, videns quòd Epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit*; Etſi ante adventum Titi dolerem quòd compulſus eſſem vos ad breve tempus contriſtare objurgatione mea: *nunc gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam*. Abſit ut de triſtitia veſtra gaudeam, tametſi brevi, ſed non poſſum quin gaudeam de illius fructu, veſtrà ſcilicet pœnitentia & emendatione. Sic bonus Medicus de ſectione, aut amaritudine potionis, & de dolore quem ægrotus patitur, non gaudet, ſed de illius curatione & ſalute. *Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis*. Contriſtati enim eſtis de offenſa Dei, ex ejus amore: adeo ut nullum detrimentum vobis attulerit objurgatio noſtra; quinimmo vobis fuerit ſalutaris: ſiquidem per eam facti eſtis meliores. Sanè Præceptor tunc diſcipulo damnum infert, quando delinquentem non objurgat. Nam ſi objurgaretur, in lucrum illi cederet reprehenſionis & correptionis ſeveritas.

Triſtitia ſalutaris.

S.Auguſt. lib. 4. De Civit. Dei cap. 8. & Serm.254.

Proverb.17. 22. *Spiritus triſtis exſiccat oſſa*. Eccli. 30. 25. *Multos occidit triſtitia.*

10. *Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur*. Triſtitia ex amore Dei & juſtitiæ concepta, qua peccator ob Deum offenſum ſummopere dolet, Pœnitentiam operatur in ſalutem ſtabilem & æternam, ſive (quæ vis eſt Græcæ vocis ἀμεταμέλητον, *non pœnitendam*: vel, operatur pœnitentiam non pœnitendam. (Nemo enim ipſum condemnat peccati nomine contriſtatum) hominemque à morte animæ, ac æterna damnatione eripit. Triſtitia verò quæ ex amore ſæculi oritur, ob ignominiam acceptam, ob res amiſſas, ob amicos ereptos, mortem affert tum animæ, cùm immodica eſt, & ad Deum graviter offendendum impellit ſeu blaſphemando, ſeu contra divinam providentiam murmurando, ſeu vitæ Chriſtianæ & ſui ſtatus officia negligendo: tum corporis, morbos mortiferos pariendo, aut homines deſperabundos ad mortem ultro quærendam adigendo.

11. *Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignitatem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos incontaminatos eſſe negotio*. Conſiderate quàm ſalutares fructus peperit in vobis hæc triſtitia ſecundùm Deum concepta: quantam ſolicitudinem & diligentiam, quantum ſtudium corrigendi errores, moreſque veſtros, & excludendi à veſtra communione inceſtuoſum illum, operata eſt. Inſuper & excuſationem purgationemque veſtri, ac ſatisfactionem * pro negligentia veſtrà, cum conteſtati eſtis vos tam nefarium crimen execratos fuiſſe, & prioris negligentiæ veniam deprecati eſtis. Peperit & indignationem adverſus ſcortatorem, ejuſque crimen: & timorem ne quid ſimile apud vos contingat: vel, timorem ne me magis contriſtaretis, ſi ſtatim inceſtuoſum illum ut putre membrum ab Eccleſiæ corpore à me abſciſſum & ſatanæ tradit um non vitaretis. Quin etiam ardentius præſentiæ apud vos meæ deſiderium hæc triſtitia in vobis genuit. Quin & zelum pro Dei gloria, & pro turpitudinis hujuſmodi extirpatione ab Eccleſia veſtra, vos denique illa ſecundùm Deum triſtitia impulit ad injuriam Dei & legis ipſius vindicandam gravi pœna illi fornicatori impoſita ad ſatisfaciendum juſtitiæ divinæ. Sic rebus ipſis probaſtis vos nullo modo fuiſſe fautores inceſti apud vos perpetrati.

* Ἀπολογία excuſatio, purgatio, ſatisfactio, ex Gloſſariis Græcis.

12. *Igitur etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſollicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis, coram Deo*. Quod igitur vos per Epiſtolam acriter objurgavi, id non feci tantùm propter inceſtuoſum illum ut puniretur; ut emendaretur: nec propter ejus patrem, qui injuria affectus eſt, cùm violatum eſt ejus cubile: ſed ut ſtudium meum pro ſalute veſtra, & ſinceram ſollicitudinem pro Eccleſia veſtra manifeſtam facerem. Metuebam enim ne in vos quoque ſerperet contagium. Teſtis eſt mihi Deus.

13. *Ideo conſolati ſumus*. Hoc ſalutis veſtræ ſtudium, paterna hæc ſollicitudo nobis promeruit conſolationem quam accepimus, diſcendo vos hoc in negotio puros

ros

Digitized by Google

ros & incontaminatos fuiſſe. *In conſolatione autem noſtra abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.* Conſolationem autem gaudiumque meum cumulavit gaudium Titi: Animus enim ejus ab omnibus vobis recreatus eſt, cùm agnovit emendationem veſtram, zelum veſtrum, in Chriſtiana pietate profectum, obſervantiam & caritatem in me veſtram.

14. *Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus.* Et ſi cum illo collocutus, veſtram fidem ac profectum in me affectum commendavi, & gloriatus ſum tamquam pater in filiis à me per Evangelium Chriſto genitis & inſtitutis, non ſum pudefactus ut ii qui falſo & inaniter gloriantur: *Sed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt.* Sed ſicut omnia, quæcumque vobis dixi & prædicavi vera fuiſſe cognoſcitis: ſic & Titus verum eſſe comperit quod ipſi dixi ad commendationem veſtram.

15. *Et viſcera ejus abundantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.* Ipſe etiam Titus longè teneriùs vos diligit quàm antea, memor obedientiæ quam illi ut meo Coadjutori & Vicario exhibuiſtis, & reverentiæ ac obſervantiæ qua ipſum ſuſcepiſtis, metuentes ne quid eſſet in vobis quod illum offenderet. Duplicem ipſis virtutem gratulatur Apoſtolus, interprete Theophylacto; dilectionem veluti ad patrem; & metum, tamquam ad principem: ut neque caritas ſine timore deficiat; neque timor à dilectione ſejunctus, injucundus ſit & ingratus.

16. *Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.* Gaudeo quòd omnia optima mihi poſſim de vobis polliceri. Vel, Gaudeo quòd tales ſitis qui non pudefaciatis me, immò fiduciam præbeatis ampliùs in poſterum gloriandi de vobis. Vel, Gaudeo me tantùm fiduciæ inveniſſe apud vos, ut abſque offenſionis periculo poſſim vobiſcum liberè agere, monendo, increpando, laudando, præcipiendo, atque etiam petendo aliquid à vobis ad aliarum Eccleſiarum neceſſitatem ſublevandam. *S.Chryſoſt. Homil. 16. Theophylact. Oecumen.*

C A P U T VII.

S E N S U S M O R A L I S

1. HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi: mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Divinarum promiſſionum magnitudine & magnificentia excitandus ad virtutem animus eſt, & ad ardua quævis pro Dei gloria agenda, ad dura quævis toleranda roborandus. Alia veteris, alia novi Teſtamenti promiſſa.* Vetus Teſtamentum terram promiſerat: & aliud præmium fuit vel promiſſio ſub Lege poſitorum, aliud ſub gratia. Terra Chananæorum Judæis ſub Lege poſitis, regnum cœlorum Chriſtianis ſub Gratia poſitis. Itaque quod pertinebat ad eos qui ſub Lege poſiti erant, regnum, terrà illa tranſiit: regnum Cœlorum, quod ſub gratia poſitis promiſſum eſt, non tranſit. Non terram fluentem lacte & melle, non ſubjectionem hoſtium, aut mortem inimicorum, aut imperia & divitias hujus ſeculi promiſit Deus novi Teſtamenti hæredibus, ſed bona ſpiritualia & æterna; vitam, gloriam, divitias, delectationes, ſine corruptione, ſine fine. *Gloria & divitiæ in domo ejus*, ait Propheta. *Delectationes in dextera tua uſque in finem.* Non tibi promiſit Deus niſi ſe. Inveni aliquid pretioſius, & dabit tibi. Propter promiſſa Principum & Magnatum, ſpe terrenorum & periturorum bonorum quid non facimus? Quid non patimur? Et propter Dei promiſſa tam magna, tam pretioſa, tam certa, abſtinere à peccato, ſervire Deo, mandata ejus implere recuſamus? Promiſit nobis Deus ſe in nobis velut in templo ſuo inhabitaturum, ſe nos in familiam ſuam recepturum, ſe nos pro filiis habiturum, ſe regni ſui æterni hæredes facturum. Quid magnificentius? Per Filium ſuum Jeſum Chriſtum Salvatorem & Dominum noſtrum *Maxima & pre-*

Novi Teſtamenti promiſſionibus ad bonum excitari debemus.

S.Auguſt. in Pſal. 44. n. 8.

S. Auguſt. Serm. 137. n. 10.

Munditia carnis, & ſpiritus.

Digitized by Google

2.Petri 1. 4. *pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ; fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem*. Concupiſcentiam, inquam, carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Hæc quæ nobis fugienda eſt corruptio: hæc contra quam nobis ad extremam uſque vitæ noſtræ horam pugnandum eſt, concupiſcentia, in carne noſtra, in corde noſtro eſt, ibi illam deſtruere ſatagamus. Divinarum intuitu promiſſionum *Mundemus nos ab omni in-*

S. Auguſt. „ *quinamento carnis & ſpiritus*. Magnum negotium nobis imponitur, & non par-
Serm. 45. alias „ vus labor, mundare nos ab omni coinquinatione carnis & ſpiritus: & nemo ſu-
32. ex additis à „ ſcipit hunc laborem, niſi audiat promiſſionis mercedem. Quæ merces? Terra
Sirmondo. „ viventium, quæ poſſeſſorem habet ſine labore: inhabitatio in monte ſancto Dei,
„ qui mons Chriſtus eſt. Ut hanc terram poſſideas, ut hunc montem inhabites
„ in æternum, munda te ab omni inquinamento carnis & ſpiritus. Coinquinatio
„ ſpiritus quæ eſt? Libido. Coinquinatio carnis? perpetratio adulterii. Surre-
„ xit libido, jam coinquinatus eſt ſpiritus, nondum acceſſit adulterium, nondum
„ caro coinquinata eſt. Sed quid prodeſt quia caro munda eſt, & habitator car-
„ nis immundus? Illam qui forte mundus eſt in carne, adulterum Deus tenet in
Matt. 5. 28. corde, ſicut Dominus dicit: *Amen dico vobis, Qui viderit mulierem ad concupi-
ſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Iſta eſt coinquinatio ſpiritus.
„ Quando autem fit perfecta ſanctificatio? Quando eſt carnis & ſpiritus. Sunt enim
„ homines qui temperant ſe à factis, & non temperant ſe à cogitationibus malis;
„ faciunt mundationem carnis, & non faciunt mundationem ſpiritus. Tales ideo
„ non faciunt quia timent homines. Libido ardet, timor revocat. Quid times? Inveniri
„ & damnari; inveniri & expompari. Ergo incoinquinata videtur caro, ſed non eſt
„ perfecta ſanctificatio: quia quid dicit Apoſtolus? *Mundemus nos ab omni inquina-
mento carnis & ſpiritus*; ut quomodo te temperas à malis factis; ſic tempere, à mala
„ voluntate, à malis cogitationibus. A malo facto contine, & mundas te à coinqui-
„ natione carnis; à mala voluntate abſtine te, & mundas te à coinquinatione ſpiri-
Proverb. 20. 9 „ tus. Nemo eſt quem hæc adhortatio non ſpectet. *Quis enim poteſt dicere, Mun-
dum eſt cor meum, purus ſum à peccato*? Sed imprimis ſpectat Miniſtros Domini,
Iſai. 52. 11. quibus dictum eſt, *Mundamini qui fertis vaſa Domini*. Laborare continuò debent quicumque Chriſto nomen dederunt, ut perficiant ſanctificationem in timore Dei. Sanctitas in baptiſmo inchoata, bonis operibus, & aſſiduo profectu in Chriſtianis virtutibus perficienda eſt. Sanctificationis opus inchoare, electis & reprobis pleriſque commune eſt: perficere, electis proprium. Nec tamen iſta perfectio ſanctitatis & juſtitiæ hic obtineri poteſt, ſed currendum & laborandum eſt ut ad eam
S. Auguſt. perveniamus aliquando deſtructa cupiditate, conſummata caritate. Hæc eſt autem
De Perfectio- „ noſtra in ipſa peregrinatione juſtitia, ut ad illam perfectionem plenitudinem-
ne Juſtitiæ, „ que juſtitiæ, ubi in ſpecie decoris ejus jam plena & perfecta caritas erit, nunc
cap. 8. nu. 18. „ ipſius curſus rectitudine & perfectione tendamus, caſtigando corpus noſtrum &
„ & ſervituti ſubjiciendo, & eleemoſynas in dandis beneficiis, & dimittendis quæ
„ in nos ſunt commiſſa peccatis, hilariter & ex corde faciendo, & orationi-
„ bus indeſinenter inſtando; & hæc faciendo in doctrina ſana, qua ædificatur fides
„ recta, ſpes firma, caritas pura. Hæc eſt nunc noſtra juſtitia, qua currimus e-
„ ſurientes & ſitientes ad perfectionem plenitudinemque juſtitiæ, ut ea poſtea ſa-
„ turemur.

Laboramus autem ut opus noſtræ ſanctificationis perficiamus per timorem Dei caſtum & filialem, non ſervilem, quem perfecta caritas foras mittit. Dicit autem Apoſtolus: *Perficientes ſanctificationem in timore Dei*, ut doceat nos habere affectum ad Deum, cum quadam reverentia & ſollicitudine. *Amor enim cauſat ſecuritatem, quæ quandoque negligentiam parit: ſed qui timet, ſemper eſt ſollicitus*.

S. Thomas, Lect. 1. 2. 3. 4. 5. *Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circum-*

nen-

nimus. Optimi Paſtoris caracteres his verſibus Apoſtoli deſcriptos habemus. 1. Ab ovibus ſuis amari cupit & ſatagit, ut ejus monita, adhortationes, correptiones, mandata, conſilia lubenti, docili, prompto, hilarique animo ſuſcipiant, & Dei opus, quod eſt eorum ſanctificatio, in ipſis & ipſis cooperantibus peragatur, *Capite nos*. 2. Eorum quos regunt amorem omnibus caritatis officiis boni Paſtores promerentur. Omnibus prodeſſe & benefacere ſtudent: tantùm abeſt ut aliquem lædant, ut tyrannica dominatione, & dura moroſitate ſubditorum animos à ſe alienent. *Neminem læſimus*. Sana doctrina, verbo veritatis, ſancta diſciplina ipſos erudiunt, inſtituunt, omnium virtutum exemplis illos ædificant: tantùm abeſt ut corrumpant. Immò curas omnes, vigilantiam omnem impendunt, ut eorum corruptionem impediant. *Neminem corrupimus*. Illis ſua largiri & erogare parati ſunt, & reipſa erogant in neceſſitatibus: tantùm abeſt ut eorum pecunias extorqueant, ut blandis verbis, ſimulata amicitia, aut hypocriticis artibus illos circumveniant; ut donationes, vel teſtamenta in ſuum favorem illis ſuggerant. *Neminem circumvenimus*. Ad hanc circumventionem pertinet ars eorum qui pauperibus paululùm tribuunt, ut ampliùs accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ divitias quærunt: *Quæ magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſynæ genus*. Sic beſtiæ, ſic aves, ſic capiuntur & piſces. *Modica in hamo eſca ponitur, ut matronarum in eo ſacculi protrahantur*. Recordentur ſemper quid Apoſtolus Petrus præcipiat Sacerdotibus: *Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo: & cùm apparuerit Princeps Paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam*. 3. Verba adhortationis & correptionis ita liberare debent ac temperare paterna caritate, ut non irritent animos. Amaræ potiones melle condiuntur, ne illas ægrotus faſtidiens reſpuat. *Non ad condemnationem veſtram dico*. 4. Charitas Paſtoris vitam ejus ac mortem conſecrare debet ovium ſaluti; ut nec in periculis illos deſerat, nec in rebus proſperis illis invideat; ſed illarum proſpera & adverſa, ſua ducat. *In cordibus noſtris eſtis ad commoriendum, & ad convivendum*. Sic boni Paſtoris animum afficit illa caritas, quam S. Joannes commendat dicens: *In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere*. Noverint ergo Paſtores, miniſterii ſui vincula, quibus eos Chriſti caritas alligavit, ne deſerant Eccleſias, quibus ſervire debent, in periculis non eſſe corrumpenda. 5. Spem optimam & bonam opinionem de ovibus ſuis præ ſe ferre debent, illarum virtutes & profectum commendare; ſolatium gaudiumque ab illis ſibi datum prædicare, ſpiritualibus illarum bonis publicè gratulari, ut illarum fiduciam ſibi adſtringant: quod tamen ſalva diſciplina præſtandum. Id facilè præſtant qui Spiritu Dei ducuntur, & unam illius gloriam quærunt, non quæ ſua ſunt. *Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra*. 6. Bonus Paſtor hic requie non fruitur, ſemper illi patiendum, laborandum, pugnandum eſt; arma orationis & verbi Dei ſemper illi tractanda; ſollicito ſemper eſſe debet animo & vigili contra vim & inſultus hoſtium apertorum, contra inſidias & malas artes oſtium occultorum & domeſticorum. *Nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores*.

Boni Paſtoris caracteres. — *S. Hieron. Epiſt. Ad Nepotian. de vita Clericorum.* — *1. Petri 5. 2. 3. 4.* — *1 Joan. 3. 16.* — *S. Auguſt. Epiſt. 27. alias 67. Ad Honoratum.*

6. 7. *Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi*: Deus fideles Miniſtros, qui ob illius gloriam & ſalutem animarum laborant, & tribulationem patiuntur, numquam omni ſolatio deſtituit. Longè ſuaviores ſunt conſolationes quibus piorum animæ à Deo recreantur, iis quas mundus amatoribus ſuis ſubminiſtrat. *Melior ſunt ubera tua vino*, ait Sponſa cœleſtem Sponſum „ compellans. Carnis voluptatem, vincunt hæ quas tua nobis propinant ubera „ deliciæ ſpirituales. Et pulchrè vino comparat carnalem affectum. Ut enim

Conſolationes ſpirituales. — *S. Bern. Serm. 9. in Cantica.*

„ uva ſemel expreſſa non habet jam quod ampliùs fundat, ſed perpetua ariditate
„ damnatur: ſic caro in preſſura mortis ab omni prorſus delectatione ſiccatur:
„ nec ultra reviréſcit ad libidines. Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus. Et
„ cùm omnia quæ in mundo ſunt finem habeant, finis eorum non erit finis. Ve-
„ rùm ubera non ſic. Hæc enim cùm exhauſta fuerint, rurſum de fonte mater-
„ ni pectoris trahunt quod propinent ſugentibus. Meritò proinde meliora carnis
„ ſæculive amore aſſeruntur ubera Sponſi, quæ nullo unquam lactentium nume-
„ ro areſiunt, ſed ſemper abundant de viſceribus caritatis ut iterum fluant. Flu-
„ mina ſiquidem fiunt de ventre ejus, fitque in eo fons aquæ ſalientis in vitam
„ æternam. Sed Deus qui ſuperbis reſiſtit, illos non conſolatur in adventu. *Con-
ſolatur humiles* dumtaxat quos diligit, & quibus dat gratiam.

2. *Non ſolùm autem in adventu ejus, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.* Hinc diſcant Paſtores & Superiores in exhortationibus laudes pariter & increpationes ad omnes communiter dirigere; ſubditorum conſcientiis relinquentes, ut ſinguli quæ ad ſe pertinent eligant, & ſibi applicent. Ita enim & reprehenſiones invidia carebunt, & laudes ingentem zelum ac fervorem excitabunt. Diſcere debent & ſubditi qui reprehenduntur, ita ſe affectos eſſe debere ut fuerunt Corinthii à S. Paulo objurgati, ut lugeant ac lamententur, & paſtorum ſuorum ac Magiſtrorum deſiderio flagrent, avidiùſque eos quàm ipſos parentes requirant. Ab his quippe vivere, ab illis benè vivere habent. Ad hunc modum paternas objurgationes ferre convenit: ad hunc modum unà cum Antiſtitibus ob eos qui peccant dolore atque iracundia inflammari. Diſcere tandem debent probatæ vitæ Chriſtiani, Laici, Clerici, Religioſi Viri, ſe cum Paſtoribus, cum Superioribus iraſci debere in flagitioſos, ſcandaloſos, diſciplinæ jugum excutientes, & diſcolos, & eorum correptioni ac emendationi

S. Chryſoſt. Hom. 14.

Cum Paſtoribus & Superioribus iraſci debent pii in flagitioſos, & ad eorum correptionem cooperari.

„ collaborare. Etenim ſi is, qui flagitium aliquod admiſit, ſe quidem à patre
„ aſperioribus verbis excipi, ceterùm à fratribus adulatoria oratione deliniri vi-
„ deat, ſegnior efficitur. Proinde cùm pater objurgat, tu quoque ſimul cum eo
„ iraſcaris, ſive ut fratris curam gerens; ſive ut cum Patre ſtomachatus, ma-
„ gnum ſtudium exhibe, non quia objurgatus eſt, ſed quia peccavit. Alioqui
„ ſi extruam ipſe, tu verò deſtruas, quid aliud aſſequimur, quàm ut inani la-
„ bore nos ipſos conficiamus? Quin potiùs pœnam quoque tibi accerſis. Nam
„ qui obſtat quo minùs vulnus curetur, non minori quàm qui inflixit, immo etiam
„ graviori ſupplicio afficitur. Etenim par crimen eſt aliquem ferire, & impedire
„ ne remedium afferatur. Hoc enim omnino mortem gignit: illud autem non
„ omnino. Cùm igitur Antiſtites juſtis de cauſis iraſcuntur, vos quoque unà
„ cum ipſis iraſcamini. Date operam ut qui deliquit, vos potiùs quàm Magi-
„ ſtros ipſos pertimeſcat. Etenim ſi Magiſtri ſolius timor in ipſius animo ver-
„ ſetur, citò peccabit. Sin autem tot oculos ac tot ora pertimuerit, cautiùs
„ proculdubiò vitam inſtituet. Quemadmodum enim niſi hæc faciamus, extre-
„ mas pœnas daturi ſumus: ita ſi hæc præſtemus, quæſtum quem peccantium
„ correctio parit, conſequemur. Quòd ſi quiſpiam Chriſtianis hominibus con-
„ venire dixerit, humanitatem erga peccantem fratrem abhibere, diſcat ille
„ humanitate eum uti, qui iraſcitur, non eum à quo præmaturè qui peccat, vo-
„ catur, nec peccati ſui ſenſu affici ſinitur. Uter enim, quæſo, febre ac phre-
„ neſi laborantem miſericordia proſequitur, is-ne qui in lecto eum ſternit ac vin-
„ culis adſtringit, atque à noxiis cibis & potionibus arcet, an qui ei mero ſe
„ ingurgitandi facultatem præbet, ac ſui juris & arbitrii eum eſſe jubet, omnia-
„ que facere quæ ab homine ſano fieri poſſunt? An non morbum quoque hic
„ exulcerat, qui humanitatis officio fungi ſibi videtur: cùm contra, morbum
„ ille pellat ac profliget? Eodem modo hic quoque judicamus. Humanitatis

enim

,, enim eſt ægrotis non ubique indulgere , ac præpoſteris ipſorum cupiditatibus
,, adblandiri . Nemo eum , qui apud Corinthios ſtrupi crimine ſe obſtrinxerat,
,, tam amabat quàm Paulus , qui eum ſatanæ tradi jubebat . Nemo tam eum
,, oderat , quàm ii qui peccanti applaudebant & obſequebantur . Illi enim ipſius
,, animum inflarunt , ac tumorem majorem effecerunt : hic autem tumorem
,, compreſſit , nec ante abſtitit , quàm eum integræ valetudini reddidiſſet . Quo-
,, circa nos etiam hàs humanitatis clementiæque leges addiſcamus . Nam & tu
,, ſi equum videris in præcipitia ferri , frænum injicis , acriterque inhibes , ac
,, ſæpe flagellas . Atqui cruciatus hic eſt : verùm hujuſmodi cruciatus ſalutem ei
,, affert . Eamdem igitur erga eos qui peccant , rationem tene . Vinculis eum
,, qui facinus improbum admiſit , coerce , uſque dum ipſe Deum ſibi propitium,
,, reddiderit , ſolutum ac liberum eum ne relinquas , ne arctioribus divinæ iræ
,, vinculis conſtringatur .

9. *Nunc gaudeo , non quia contriſtati eſtis , ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam . Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum , ut in nullo detrimentum patiamini.* Crudeles ſunt Rectores animarum , qui molliùs & indulgentiùs cum illis agunt , ne illas contriſtent . Triſtitia & amaritudo Pœnitentiæ , gaudium æternum parit . *Qui ſeminant in lacrymis , in exultatione metent* . Detrimentum inferunt animabus molliores Directores . *Facilitas enim veniæ incentivum tribuit delinquendi* . Protrahendum Pœnitentiæ ac ſatisfactionis tempus , donec de peccatoris emendatione certò conſtet, donec vitæ veteris odium , & novæ inchoationem non dubiis & æquivocis indiciis , non verbis tantùm & promiſſis , ſed fru-

Molliores Directores detrimentum inferunt animabus.

Pſal. 125. 5.

S. *Ambroſ.*

,, ctibus & operibus pœnitentiæ probaverit . Verùm ſatis diu pœnas expenderunt
,, (inquis) Quamdiu , quæſo ? Annum unum ac alterum vel tres . Atqui tem-
,, poris moram non quæro , ſed animæ correctionem . Hoc itaque fac demon- S. *Chryſoſt.*
,, ſtres , ſint-ne compuncti , ſint-ne in melius immutati : & res tota confecta erit. *Hom.* 14. & 15.
,, Quod niſi ita ſit , nihil profectò emolumenti temporis diuturnitas attulerit,
,, Neque enim ſæpius-ne obligatum vulnus fuerit , quærimus , ſed an obligatio
,, illa quicquam profuerit . Ac ſiquidem etiam ad exiguum tempus adhibita pro-
,, fuit non jam ampliùs adhibeatur : ſi autem nondum eam adhibuiſſe juvit , e-
,, tiam poſt decem annos adhibeatur . Denique hic tibi ejus , qui vinctus eſt ,
,, ſolvendi præſcriptus terminus eſto , nempe ipſius utilitas . Si ad hunc mo-
,, dum & noſtri & cœterorum curam geramus , ac non hominum gloriam aut
,, ignominiam ſpectemus , verùm futuræ vitæ cruciatum ac probrum , atque an-
,, te omnia Dei offenſionem & iracundiam nobis ob oculos ponentes , pœniten-
tiæ pharmaca non leviter imponamus , tum ad integram ſanitatem quamprimum
,, peccatores promovebimus , tum ad futura bona perducemus . Si verò in im-
ponenda pœnitentia molliores ſimus , ſi in abſolutione tribuenda faciliores , id
non ipſis tantùm , ſed & nobis damno erit . Quemadmodum enim qui mercatori
,, ea quæ ad navigandum neceſſaria ſunt , minimè ſuppeditat , ipſe eſt qui dam-
,, num accipit : eodem modo , niſi congruam pœnitentiam peccatoribus impo-
,, namus, tum illos,tum nos ipſos damno afficimus.*Contriſtati enim eſtis ſecundum*
,, *Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis* .

10. *Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt , pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur : ſæculi autem triſtitia mortem operatur* . Triſtitia qua peccator afficitur eò quòd Deum ſummè bonum offenderit & amiſerit , & quòd ab aliis Deus offendatur , triſtitia eſt ſecundùm Deum : Triſtitia qua afficitur ob amiſſionem bonorum quorumcumque temporalium , triſtitia ſæculi eſt . Illa fructus eſt caritatis ; iſta filia eſt cupiditatis . Caritas vita eſt animæ : cupiditas mors illius eſt. Cum cupiditate enim poſſidentur , quæ ſine dolore non amittuntur . *Quod ſine illiciente amore non habuit , ſine urente dolore non perdit* , inquit S. Auguſtinus. Igi-

Quæ triſtitia ſecundùm Deum ? quæ triſtitia ſæculi?

S. *Auguſt. lib.* 21. *De Civ. Dei c.* 26. *nu.* 2. *Idem Serm.* 254. *aliàs De Tempore* 351. *num.* 2. & 3.

Igitur tempore miſeriæ noſtræ, & ſicut Scriptura loquitur, diebus nativitatis
„ noſtræ, noſſe debemus unde debeat eſſe ipſa triſtitia. Hæc enim ſtercori ſimi-
„ lis eſt. Stercus non loco ſuo poſitum, immunditia eſt, immundam facit
„ domum; loco ſuo poſitum, fertilem facit agrum. Videte ſtercoris locum ab
„ agricola proviſum. Ait Apoſtolus; *Triſtitia ſecundùm Deum pœnitentiam in*
„ *ſalutem impœnitendam operatur*. Qui ſecundum Deum triſtis eſt, in pœniten-
„ tiam triſtis eſt de peccatis ſuis. Triſtitia de iniquitate propriam juſtitiam par-
„ turit. *Priùs tibi diſpliceat quod es, ut poſſis eſſe quod non es*. Quæ ſecundum
„ Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem impœnitendam operatur. Quid
„ eſt impœnitendam? Cujus te omnino pænitere non poſſit. Habuimus enim vi-
„ tam, cujus nos debuimus pœnitere: ſed non poſſumus pervenire ad vitam
„ impœnitendam, niſi per malæ vitæ pœnitentiam. Nunquid in maſſa tritici
„ purgata invenies ſtercus? Tamen ad illum nitorem, ad illam ſpeciem & pul-
„ chritudinem per ſtercus pervenitur: rei pulcræ fœditas via fuit .... Stercoris lo-
„ cus opportunus dat fructum, importunus autem locum facit immundum. Ne-
„ ſcio quis triſtis eſt: ſtercus video, locum quæro; dic, amice, unde triſtis
„ es? Perdidi, inquit, pecuniam. Locus immundus, fructus nullus. Audias
Apoſtolum, *Triſtitia mundi mortem operatur*. Non ſolùm fructus nullus, ſed &
„ magna pernicies. Sic & de cœteris rebus ad gaudia ſecularia pertinentibus,
„ Video alium contriſtatum, gementem, flentem: multùm ſtercoris video,
„ & ibi locum quæro. Et cùm viderem triſtem, flentem, inſpexi & orantem.
„ Orans neſcio quid mihi bonæ ſignificationis ingeſſit: ſed adhuc locum quæ-
„ ro. Quid enim ſi iſte orans, gemens magno fletu roget mortem inimici ſui?
„ Etiamſi ſic jam plorat, jam rogat, jam orat; locus immundus, fructus nul-
„ lus. Plus eſt quod invenimus in Scripturis: rogat ut moriatur inimicus ipſius,
Pſal. 108.7. „ incidit in maledictionem Judæ: *Oratio ejus fiat in peccatum*. Inſpexi alium
„ rurſus gementem, flentem, orantem: ſtercus agnoſco, locum quæro. In-
„ tendi orationi ejus, & audio dicentem, *Ego dixi, Domine miſerere mei, ſana*
Pſal. 40.5. „ *animam meam, quoniam peccavi tibi*. Gemit peccatum; agnoſco argum, ex-
„ ſpecto fructum. Deo gratias bono loco eſt ſtercus; non ibi vacat; fructum
„ parturit. *Hoc eſt vere tempus fructuoſæ mœſtitiæ, ut conditionem mortalitatis
noſtræ, abundantiam tentationum, ſubreptiones peccatorum, adverſitates cupidi-
tatum, rixas concupiſcentiarum contra bonas cogitationes ſemper tumultuantium
doleamus: hinc triſtes ſimus*.

Quæ enim ſecundùm Deum *triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem opera-*
S. Chryſoſt. Hom. 15. „ *tur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur*. Nam mœror ad peccata dunta-
„ xat utilis eſt. Etenim qui ob amiſſas opes in mœrore eſt, incommodum ac-
„ ceptum hac ratione minimè farcit. Qui mortem alicujus luget, jacentem mi-
„ nime excitat. Qui ob morbum diſcruciatur, is eum adeo non depellit, ut e-
„ tiam augeat & exaſperet. At cui peccata mœrori ſunt, is ſolus ex triſtitia fru-
„ ctum capit. Peccata enim abſumit ac delet. Quoniam enim medicamentum
„ iſtud ad hoc tantùm comparatum eſt, idcirco hic dumtaxat vim habet, utili-
„ tatemque ſuam exerit: in aliis rebus non modo non juvat, ſed etiam obeſt.

11. *Ecce enim hoc ipſum ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis o-
peratur ſollicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed
deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam, in omnibus exhibuiſtis vos incon-*
Triſtitiæ ſecundùm Deum, ſive ſinceræ Pœnitentiæ caracteres. *taminatos in negotio*. Triſtitia ſecundùm Deum, quæ ſinceræ, conſtantiſque pœ-
nitentiæ mater eſt, propriis caracteribus & notis diſcernitur. 1. Sollicitum red-
dit peccatorem & pervigilem ad vitanda peccata, & ad bona opera exercenda.* *In-
dicabo tibi, o homo, quid ſit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utique fa-
cere judicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare coram Deo tuo*.
*Michea 6.8. Quærit à nobis Dominus, & quaſi neceſſariam habens noſtram ſalutem, poſcit
acci-

„ accipere quod danti proſit: ut faciamus judicium, id eſt, ut nihil abſque ra- S. Hieron. in
„ tione & conſilio faciamus: ut ante mens judicet quid factura ſit, & poſtea Comment.
„ opere compleat; ut miſericordiam diligamus, & non quaſi compulſi, aut
„ ex neceſſitate miſericordes ſimus. Ita præparati ſimus ambulare cum Domino
„ Deo noſtro: nulla hora dormire, nullo tempore ſecuri eſſe debemus, ſed
„ ſemper exſpectare patrem-familias venientem, diem formidare judicii, &
„ in nocte hujus ſeculi dicere, *Ego dormio, & cor meum vigilat.* 2. Pœnitentia hominem induit armatura Dei, ut peccati pericula propulſet, ut ſe ab iis defendat, qui ad peccatum illum pertrahere aut inducere conantur, ut peccatis alienis numquam communicet: *Sed defenſionem*. Ut non ſolùm adverſus certi generis peccata, ſed adverſùs omnia indignationem concipiat, & ad eorum deſtructionem laboret ac ſtudiis omnibus enitatur; *ſed indignationem*. Hæc veri pœnitentis notio, *Homo ſibi ipſi iratus*, nihilque prætermittens *Ut deſtruatur* in ſe ipſo *corpus peccati*. 3. Triſtitia ſalutaris pœnitentiæ, timorem parit judiciorum Dei, quò fit ut à relapſu caveat peccator, ne deteriùs illi contingat. *Timor, fundamentum ſalutis eſt. Præſumptio impedimentum timoris. Utilius ergo ſi ſperemus nos poſſe delinquere, quàm ſi præſumamus non poſſe. Sperando enim timebimus, timendo cavebimus, cavendo ſalvi erimus.* Vere penitens nihil magis timet quàm Deo diſplicere. *Sed timorem*. 4. Pœnitentia deſiderium omnis boni ad ſalutem noſtram neceſſarii in nobis operatur. *Deſiderium juſtorum omne bonum eſt*: deſiderium non inane, ſed efficax „ bona voluntas nihil aliud eſt,
„ quàm caritas. *Sed deſiderium*. 5. Sincera pœnitentia ſanctam æmulationem parit in pœnitente, quà bonos imitari conatur, & eorum exemplis ad bona opera accenditur. *Sed æmulationem* 6. Sincere pœnitentia operatur in peccatore vindictam peccati per condignam ſatisfactionem; *Ut in peccatorem ipſa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, & temporali afflictione æterna ſupplicia, non dicam fruſtretur, ſed expungat. Cùm igitur provolvit hominem, magis relevat; cùm ſqualidum facit, magis mundatum reddit, cùm accuſat, excuſat: cùm condemnat abſolvit. In quantum non peperceris tibi, in tantum tibi Deus, crede, parcet.* Peccatum impunitum eſſe non poteſt. Puniendum eſt igitur aut ab homine pœnitente, aut à Deo judicante. *Sed vindictam.*

Tertull. lib. De Pudicitia.

Proverb. 11. 23.

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti c. 21.

Tertull. lib. De Pœnit. c. 9.

12. 13. 14. 15. 16. *Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui paſſus eſt, ſed ad manifeſtandam ſollicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis.* Nulla re magis convincitur peccator, Paſtorem aut conſcientiæ Moderatorem nihil aliud quærere, nihil aliud optare præter ejus converſionem & ſalutem: quàm ſi per arctam, tutamq; Pœnitentiæ viam ab illo dirigatur. Nulla major conſolatio Paſtoris, quàm emendatio & profectus ſubditorum, quàm eorum reverentia, obedientia, & caritas erga ipſum, aut ſubalternos Miniſtros eorum ſaluti collaborantes. *In conſolatione autem noſtra abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis. Et viſcera ejus abundantius in vobis ſunt, reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.* Oportet ergo nos, inquit Theodoretus, tam
„ qui docemur, quàm qui docemus, utilitatis exemplùm hinc ſumere: & Docto- Theodoret.
„ res quidem imitari Doctorem orbis terrarum S. Paulum, & in tempore arguere, &
„ increpare opportunè & admonere, & hortari, & excitare laudibus: eos autem
„ qui doctrinam excipiunt, parere docentibus, & cum deſiderio & timore doctri-
„ næ fluenta ſuſcipere, & per ejuſmodi irrigationem fructum ferre Chriſto Ser-
„ vatori.

Emendatio & profectus ſubditorum conſolatio Paſtorum eſt.

CA-

eſt, & divitibus impoſitum, quod Legis etiam naturalis eſt: ſed eleemoſynæ modus, ut ſcilicet ultra vires detur, ſibi etiam neceſſaria ſubtrahendo, quod fecere Chriſtiani Macedones; aliæ etiam piarum collectarum circumſtantiæ, & collati doni ſumma, ſub divinum præceptum non cadunt. *Matth. 25. 35. & ſeq. Luc. 16. 19. & ſeq.*

9. *Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.* Cogitate quantum beneficium in vos gratuitò contulerit rerum omnium conditor & dominus unigenitus Dei Filius, cujus exemplo vos benefici in fratres ad inopiam redactos eſſe debetis. Propter vos ſcilicet, id eſt, veſtri cauſa, egenus factus eſt ſecundùm naturam humanam, non habens ubi caput ſuum reclinaret, cùm dives eſſet ſecundùm naturam divinam, ſibique ſufficientiſſimus, & omnium rerum creatarum dominus: ut illius extrema in temporalibus paupertas ſpiritales divitias vobis procuraret, gratiam, virtutes, dona Spiritus ſancti, gloriam æternam. Pauper autem noſtri cauſa factus eſt Chriſtus, & propter exemplum, & propter Sacramentum. Propter exemplum quidem, quia ſi Chriſtus dilexit paupertatem, & nos exemplo ejus eam diligere debemus. Diligendo autem paupertatem in temporalibus, divites efficimur in ſpiritualibus. Unde Jacobi 2. 5. dicitur. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni quòd repromiſit diligentibus ſe?* Propter Sacramentum vero, quia omnia Chriſtus egit vel ſuſtinuit propter nos. Unde ſicut ejus morte liberati ſumus à morte æterna & reſtituti vitæ: ita ejus inopia in temporalibus liberati ſumus ab inopia ſpiritualium bonorum, & divites facti in illo, fide, gratia, virtutibus & donis. *1. Joan. 3. 17. 18. Jacobi 2. 15. 16. Proverb. 21. 13. Eccli. 4. 1. S. Thomas, Lect. 2. in hoc Caput.*

10. *Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolum facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.* Conſilii verbo uti mavult Apoſtolus quàm præcepti, quia ſæpe adhortationibus & precibus plus obtinetur quàm præceptis. Unde & Daniel Nabuchodonoſor Regi: *Conſilium*, inquit, *meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum.* Ita Apoſtolus: *Et conſilium in hoc do*: ſe gerens ut peritum optimùmque Medicum, qui ægroto præſcribens quod utile aut neceſſarium eſt ad ſalutem corporis, conſilii verbum uſurpare potius conſuevit quàm mandati. *Hoc enim vobis utile eſt*, non ſolùm Hieroſolymitanis pauperibus. Bonum enim pietatis, ait S. Thomas, utilius eſt facienti quam illi cui fit; quia faciens reportat inde commodum ſpirituale, accipiens verò temporale; & ſicut ſpirituale præferri debet temporali, ſic in operibus pietatis utilitas dantis præfertur utilitati accipientis. *Qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.* Eo promptiores & alacriores eſſe debetis ad perficiendum bonum opus collectarum & piæ collationis ad ſublevandam pauperum Jeroſolymitanorum inopiam, quòd ab anno ſuperiore id velle jam cœperatis matura & deliberata voluntate priuſquàm ad id vos hortarer. Perficite igitur quod ſponte voluiſtis, etiam ante quàm in Macedoniam veniſſem de collecta cum Macedonibus acturus. Confer cum 1. *Corinth.* 16. 1. & 5: & cum ſequentis capitis Verſ. 2. *Scio enim* (inquit) *promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.* *Daniel. 4. 24.* Syriaca: *Et qui ab anno ſuperiore cœpiſtis non velle tantùm, ſed etiam agere.*

11. *Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quòd habetis.* Nunc verò perficite quòd à vobis bene & laudabiliter inchoatum eſt; ut promptæ ad benefaciendum voluntati perfectum opus reſpondeat, largitio ſcilicet eleemoſynæ pro modo facultatum veſtrarum.

12. *Si enim voluntas prompta eſt; ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm, id quod non habet.* Si enim parata & prompta eſt ad dandum voluntas, Deo accepta & grata eſt ſi quiſque det pro modo facultatum ſuarum, ſive multum illud ſit, ſive parum: non poſtulat enim Deus à quoquam ut eleemoſynam ſupra facultates eroget.

Digitized by Google

13. *Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.* Non enim tam uberem à vobis eleemoſynam dari volo ut pauperes lautè vivant, vos autem egeatis, ut illis nihil deſit, vos autem neceſſariis ad vitam deſtituti ſitis; non exigo ut cum veſtro gravi incommodo illis ſubveniatis: ſed æquabilitatem aliquam ſervari velim, ut nemini deſint ſufficientia; ne alii luxurientur, alii fame pereant.

14. 15. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt.* Sed hoc unum poſtulo, ut vos qui bonis temporalibus abundatis, & veſtra copia illorum (fratrum ſcilicet qui in Judæa ſunt) inopiæ temporali ſuccurratis in hoc ſæculo: ut viciſſim in futuro ſæculo ſpiritualis illorum abundantia ſpiritualis inopiæ veſtræ ſupplementum fiat; ita ut ſeminetis temporalia, metatis ſpiritualia & æterna, ipſique vos in æterna tabernacula recipiant ſecundùm promiſſionem Domini. Hinc æqualitas quædam emerget, uno alterius inopiam ſublevante, tum in temporalibus, tum in ſpiritualibus. *Sicut ſcriptum eſt; Qui multum, non abundavit: Et qui modicum, non minoravit.* Id de Manna ſcriptum, cujus egregiam allegoriam ad inſtitutum ſuum accommodat Apoſtolus noſter. Qui multum collegit, non plus habuit quàm cœteri, nec ultra præſcriptam menſuram gomor uniuſcujuſque victui diurno ſufficientem: & qui minùs collegit, non defecit, nec minùs habuit. Ita par eſt ut Chriſtiani æqualitatem quandam ſervent in vitæ neceſſariis, ut nemo iis deſtituatur, nemo ſuperflua retineat, ſed ex iis ſubveniat aliorum inopiæ. Spiritualis porrò abundantia quorumdam Eccleſiæ membrorum, ex qua aliorum inopiæ ſpirituali ſubvenitur, pertinet ad *communionem ſanctorum*, quam in Symbolo profitemur.

Luc. 16. 9.
Exodi 16. 18. Secundùm Verſionem LXX. Interpretum.

16. 17. *Gratias autem Deo: qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.* Deo gratias ago bonarum omnium voluntatum inſpiratori, & bonorum operum auctori, qui eamdem ſolicitudinem, quam pro vobis habeo, eumdem pro ſalute veſtra zelum cordi Titi indidit, quo vos pariter hortaretur & urgeret ad collectam pro fratribus Hieroſolymis degentibus perficiendam. *Quoniam exhortationem quidem* meam ad hoc pietatis opus cum gaudio *ſuſcepit. Sed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.* Sed cùm ſtudioſior eſſet ſpiritalis profectus veſtri, ſua ſponte iter ad vos ſuſcepit, ut pium collectarum opus veſtræ ſaluti profuturum urgeret ac perfici curaret.

18. 19. *Miſimus etiam cum illo fratrem; cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias.* Celebrem in omnibus Eccleſiis & Evangelii prædicatione & ſcriptione; ſcilicet a Lucam: *Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram.* Qui etiam ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationum noſtrarum & Apoſtolici Miniſterii coadjutor, cujus pars eſt officium hoc eleemoſynas procurandi & colligendi ad ſubveniendum neceſſitatibus fratrum & commembrorum Chriſti, ad ejus gloriam, & ſecundùm propenſionem & propoſitum voluntatis, quam in nobis operatus eſt. Chriſtus enim propter iſta laudatur, nos autem noſtram animi promptitudinem oſtendimus. Ad b Barnabam, non ad Lucam hæc referri volunt Græci primæ notæ Commentatores. Sed & nonnulli hæc verba, καὶ προθυμίαν ὑμῶν, interpretantur, *ad promptitudinem animi veſtri*, ſibi, *ad veſtram alacritatem*, id eſt, ut vos promptioribus animis ſitis, cùm probos atque integros eos eſſe perſpexeritis qui pecunias ſuſcipiunt, eóſque extra omnem ſuſpicionem poſitos.

a *S. Hieronymus* in Catal. Script. Eccleſ. Præfat. Comment. in Matt. in Comment. Epiſt. ad Philemonem, Primaſius, & alii.

b *S. Chryſoſt. Homil.* 18. *Theodoretus Theophylact. Oecumenius.*

20. *Devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ miniſtratur à nobis.* Viros tam integros ad hoc miniſterium miſimus, ſollicitè caventes ne quis fortè ſuſpicetur nos quicquam à pecuniis collectis in noſtros uſus corradere. Hæc enim

Græcorum opinio hunc locum de Barnaba intelligentium nititur *act.* 13. 2. 3. & *Galat.* 2. 9. 10.

enim plenitudo ſeu pecuniarum copia: quæ noſtro miniſterio colligitur, ſatis idonea eſt ut pravis ſuſpicionem præbeat, niſi ſecuritatem oſtenderimus, hanc Miniſterii partem viris, quorum nota ſanctitas eſt, committentes.

21. *Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Neque enim ſolùm ſtudemus facere quæ recta & juſta ſunt Deo teſte & judice, ſed etiam quæ probentur hominibus; ne quis infirmus ex iis quæ agimus offendatur, ne ullus detur oblocutionibus locus, ne vituperetur miniſterium noſtrum. Confer cum Proverb. 3. 4. & *Rom.* 12. 17.

22. 23. *Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpe ſolicitum eſſe: nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos.* Quis ſit tertius ille frater ad Corinthios miſſus à Paulo cum Tito & Luca ſive Barnaba, incertum: Apollo fuiſſe conjicit S. Thomas. Hujus ſedulitatem ac diligentiam multis experimentis perfectam & comprobatam habeo, quæ & nunc inſignior videtur. Eos autem miſimus, de vobis plurimum confidentes quòd eos honeſtè & amanter ut viros integerrimos, pro noſtra exſpectatione ſuſcipietis. Id vos præſtare par eſt & ita vos gerere ſive erga Titum qui ſocius meus eſt in laboribus Evangelicis, & adjutor in ſalute veſtra promovenda: ſive erga alios duos fratres Titi collegas & comites ad vos pro negotio collectarum. Hos enim ſuſcipere vos decet ut legatos Eccleſiarum Judææ, & promotores eximios gloriæ Chriſti. *Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vobis adjutor, ſive fratres noſtri Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.* Triplici titulo venerationem, fiduciamque veſtram merentur. 1. Quòd fratres noſtri ſint in Chriſto Jeſu. 2. Quòd Eccleſiarum Apoſtoli & Legati. 3. Quòd gloria Chriſti Domini. Qui enim vident virtutis eorum ſplendorem, laudant Deum qui ab eis prædicatur. *Theodoret.*

24. *Oſtenſionem ergo quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite, in faciem Eccleſiarum.* Charitatis ergo veſtræ documentum in conſpectu Eccleſiarum demonſtrare erga fratres quos miſimus. Simul etiam oſtendite quòd mea de vobis gloriatio non ſit inanis, ſive quòd vos fruſtra non laudaverim ob propenſam ad benefaciendum voluntatem.

CAPUT VIII.

SENSUS MORALIS.

1. NOtam *autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ.* Caritas & pietas Chriſtianorum dona Dei ſunt. Ad Sanctorum Communionem, quam in Symbolo fidei nos credere profitemur, pertinet ut de bonis aliorum operibus exultemus, de illiſque Deo gratias agamus. Zeli Paſtoralis eſt his exemplis aliorum caritatem & pietatem excitare & inflammare: eos qui bona operantur laudare, ut alios ad ipſorum imitationem provocet: Laudes ea prudentia moderari, ne adulari videatur, nève illis vanæ gloriæ, iſtis invidiæ occaſionem præbeat. Id egregiè præſtat S. Paulus ad Corinthios ſcribens: *Notam* (inquit) *facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ.* Gratiam id vocat, ne animis efferantur: ac res aliorum narrans id agit ut dum alios laudat, diligentiores hos efficiat. Ac duas, imò tres Macedonibus laudes tribuit: primam quòd tentationes ſtrenuo animo perferrent; alteram, quòd egentibus opem ferre noſſent: poſtremam, quia quamvis ipſi inopia laborarent, munificentiam tamen in eleemoſynis exhiberent. Nam illis ſuæ quoque facultates ereptæ fuerant. Idque ſignificat in ea quam ad ipſos dedit Epiſtola dicens: *Vos enim imitatores facti eſtis Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa, quoniam eadem paſſi eſtis à contribulibus veſtris, quæ illi à Judæis.* Audi jam quibus verbis utatur, cùm ad He- *S. Chryſoſt. Hom.* 16. *1. Teſſalon.* 2. 14.

Digitized by Google

Hebr. 10.

Hebræos ſcribit: *Nam & rapinam veſtrorum bonorum cum gaudio ſuſcepiſtis*. Gratiam porrò hanc rem vocat, non ſolùm ut eos in modeſtia contineat, ſed etiam ut animos eorum excitet, ac minùs invidioſam orationem reddat. Quocirca fratrum quoque nomen adjunxit, ut livorem omnem ſuccidat. Nullum enim adverſùs invidiam efficacius antidotum eſt fraterna charitate.

Gaudium juſtorum in tribulationibus.

2. 3. 4. *Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipſorum fuit.* Nihil magis gratiæ Chriſti virtutem demonſtrat, quàm exuberans ſanctorum gaudium in tribulationibus. Id parit conſcientiæ ſecuritas. 2. Conformitas cum Chriſto patiente, qui *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem*. Unde Apoſtoli. *Ibant gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*; & Martyres in graviſſimis cruciatibus gaudebant. 3. Unctio & conſolatio interior Spiritus ſancti *In tribulatione dilataſti mihi*. Corde dilatari, quid eſt, niſi cordi habere infuſum Deum, cum quo intrinſecùs colloquatur? *Secundùm multitudinem dolorum meorum conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Unde Apoſtolus noſter conſtantiam & alacritatem Macedonum in tribulationibus prædicans: *In multo*, inquit, *experimento tribulationis, abundantia gaudii eorum fuit*. Non ſolùm mærorem nullum illis tribulatio pepererat, ſed lætitiæ quoque ipſis cauſam præbuerat: idque cùm gravis ac multiplex eſſet. Ob id porrò his verbis utebatur, ut Corinthios velut athletas ad certamen urgeret, ut fortem ac conſtantem in tentationibus animum præſtarent.

S. Auguſt. Pſal. 4. Pſal. 93. 19.

S. Chryſoſt. Hom. 16.

Et altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum. Quia ſecundùm virtutem, teſtimonium illis reddo & ſupra virtutem voluntarii fuerunt. Caritatis abundantia parit eleemoſynarum largitionem abundantem etiam in iis qui tenuis fortunæ ſunt Chriſtianis, qui ſe totos Domino conſecrarunt, qui occaſionem erogandæ eleemoſynæ velut gratiam à Deo donatam intuentur & amplectuntur: Qui bona temporalia arbitrantur ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciant. Ita ſe geſſerunt Clerus & plebs Carthaginenſis S. Cypriano hortatore amplam eleemoſynam conferentes ad redemptionem Chriſtianorum Numidarum à barbaris in captivitatem abductorum, cujus monumentum eſt Epiſtola ejuſdem ſanctiſſimi Epiſcopi & Martyris ad Epiſcopos Numidas. *Maximas*, inquit, *vobis gratias agimus, quòd nos veſtræ ſolicitudinis, & tam bonæ ac neceſſariæ operationis participes eſſe voluiſtis: ut offerretis nobis agros uberes, in quibus ſpei noſtræ ſemina mitteremus, exſpectaturi meſſem de ampliſſimis fructibus, qui de hac cæleſti & ſalutari operatione proveniunt. Miſimus autem ſeſtertia centum millia nummùm* *, *quæ iſthic in Eccleſia, cui de Domini indulgentia præſumus, Cleri & plebis apud nos conſiſtentis collatione collecta ſunt: quæ vos illic pro veſtra diligentiâ diſpenſabitis. Et optamus quidem nihil tale de cætero fieri, & fratres noſtros Domini Majeſtate protectos ab ejuſmodi periculis incolumes reſervari. Si tamen ad explorandam animi noſtri caritatem, & examinandam noſtri pectoris fidem, tale aliquid acciderit, nolite cunctari nuntiare hæc nobis litteris veſtris, pro certo habentes Eccleſiam noſtram & fraternitatem iſthic univerſam, ne hæc ultra fiant precibus orare; ſi facta fuerint, libenter & largiter ſubſidia præſtare*. Non ſolùm autem imitandam S. Paulus proponit divitibus Corinthiis Macedonum pauperum liberalitatem & copioſam eleemoſynæ largitionem, ſed dantium affectum, ſinceritatem, cordis ſimplicitatem, *Et altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum*. Deo enim acceptæ eleemoſynæ eſſe non poſſunt, niſi ex corde ſimplici procedant, non aliud ſpectante niſi pauperis levamen & Dei honorem. Qui enim aliud opere oſtendit, aliud animo cogitat, cor duplicat, velut ſi quis ob inanem gloriam, vel ut pauperem ſibi devinciat, & ſuarum cupiditatum miniſtrum faciat, vel ex triſtitia, aut neceſſitate largiatur, extorquente magis pauperum importuninate, quàm imperante charitate.

Eleemoſynæ abundantes à Clero & plebe Chriſtiana fiunt, ſi caritas in illis abundet.

S. Cyprian. Epiſt. 10.

* Summam viginti quinque millium libellarum monetæ noſtræ.

S. Auguſt.

Et ſupra virtutem voluntarii fuerunt. Deus cor interrogat, non manum. Acce-

ce-

Digitized by Google

ceptam habet bonam eorum voluntatem, quibus facultates deſunt ad eleemoſynarum largitionem. Verumtamen laudabilis exceſſus hac in re eſt, qui non ex defectu prudentiæ, ſed ex ſuperabundantia charitatis ortum ducit. Eleemoſyna ſacrificii meritum apud Deum amittit, ſi extorta ſit potiùs quàm oblata. *Gratia* eſt à Deo accepta, *communicatio*, *miniſterium* Chriſti membris exhibitum. Quàm prompti, quàm alacres ad eam eſſe debent Chriſtiani, ſive honoris, ſive utilitatis ex hoc opere in illos derivandæ rationem habeant? Prævenire debent preces pauperum, illos rogare ut accipiant, non expectare ut ab ipſis importunè rogentur. *Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam & exhortationem miniſterii quod fit in Sanctos.*

Eleemoſyna voluntaria ſit, non extorta.

5. Qui dediti ſunt mundo, qui pompis ejus, cupiditatibus, & moribus ſerviunt, qui rerum temporalium amore ineſcati ſunt, & irretiti, nec Domino ſe conſecrant; nec Eccleſiæ Paſtoribus ad pias largitiones ſe devovent. Deo enim & mundo, Chriſto & Mammonæ ſervire impoſſibile eſt. Caritas vera hominis interioris mater cor totum jure ſuo poſtulat, nec dividi patitur cum meretricia cupiditate. *Sed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.* Non (inquit) partim Deo, partim mundo obedierunt? ſed omnia Deo, atque etiam ſeipſos totos ei dederunt. Neque enim ob piam largitionem faſtu atque arrogantia elati ſunt: verùm cùm ingentem priùs humilitatem, magnam obedientiam, magnam in nos, alioſque Chriſti miniſtros reverentiam, magnum omnigenæ virtutis cultum & exercitationem exhibuiſſent, ita demum ad eleemoſynæ colendæ ſtudium incubuerunt. Paſtoribus & Miniſtris Dei auſcultandum eſt, non humano affectu, ſed ſecundùm voluntatem Dei, cùm ad divinæ legis obſervantiam, & ad bona opera nos hortantur. *Semetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis, per voluntatem Dei.*

6. *Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.* Ingens plane bonum ac Dei donum hoc eſt, quod ſi præ-
„ ſtetur, Deo ipſi nos, quantùm fieri poteſt, ſimiles efficiat. Major hæc gratia
„ eſt, quàm mortuos ad vitam revocare. Chriſtum enim fame laborantem alere,
„ multò majus ac præſtantius eſt, quam in nomine Jeſu à morte ad vitam ho-
„ mines excitare. Illic enim Deo beneficium das: hic tibi porrò non iis qui be-
„ neficium accipiunt, ſed qui dant, merces eſt conſtituta. Etenim in miraculo-
„ rum editione debitorem te Deus habet: in eleemoſyna autem tu Deum tibi ob-
„ ſtrictum habes. Eleemoſyna verò tum demum eſt, cùm tu prompto atque ala-
„ cri animo, cùm largè & copiosè tribuis; cùm teipſum non dare, ſed accipere
„ exiſtimas: cùm perinde ac beneficium accipiens & quæſtum faciens, non tam-
„ quam perdens largiris. Nam hoc alioqui ne beneficium quidem cenſendum fuerit.

Eleemoſynarum largitio, magna Dei gratia eſt. *S. Chryſoſt. Hom.* 16.

7. *Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.* Sine caritate in pauperes, cœteræ virtutes non proſunt divitibus; omnia dona ſpiritualia, quantumvis eminentia, prorſus inutilia ſunt ad ſalutem. Hinc S. Gregorius ad Secundinum ſcribens de Mariniano Epiſcopo, qui ſenibus mendicantibus eleemoſynam negaverat. *Dic ei*, inquit *, *ut cum loco mutet & mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus ſtudeat ſedere, & de manu minimè fructificare; ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus concurrat, alienam inopiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.*

Sine caritate in pauperes cœteræ virtutes non proſunt divitibus.

* *Lib.* 5. *Epiſt.* 29.

9. *Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus*
„ *factus eſt, cùm eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.* Paupertas Chri-
„ ſti non nobis attulit pecuniam, ſed juſtitiam. Paupertas autem illius unde?
„ Quia mortalis factus eſt. Ergo divitiæ veræ immortalitas: ibi enim vera co-

S. Auguſt. Serm. 36. *alias De tempore* 212.

„ pia

,, pia, ubi nulla indigentia. Quia ergo nos immortales fieri non poſſemus, niſi
,, pro nobis Chriſtus mortalis eſſet effectus, ideo pauper factus eſt cùm dives eſſet
,, paupertatem aſſumpſit, & divitias non amiſit. Intus dives, foris pauper. La-
Joan. 1. 1. & ſeq.
,, tens Deus in divitiis, apparens homo in paupertate. Vide divitias ejus:
In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt. Quid ditius eo per
Chriſti paupertate divites facti ſumus.
,, quem facta ſunt omnia? Aurum habere dives poteſt, creare non poteſt. Cùm
,, itaque iſtæ ejus divitiæ commendatæ eſſent, vide paupertatem ejus: *Et Ver-*
,, *bum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Hac ejus ſumus paupertate ditati, quia
,, ſanguine ejus, qui manavit de carne ejus, quod Verbum caro factum eſt, ut
,, habitaret in nobis, conſciſſus eſt ſaccus peccatorum noſtrorum. Per ſanguinem
,, illum abjecimus pannos iniquitatis, ut indueremur ſtola immortalitatis. Om-
,, nes ergo divites boni fideles: Nemo ſe contemnat, pauper in cella, dives in
,, conſcientia. Dives quippe in conſcientia ſecurior dormit in terra, quàm dives
,, purpura. Ibi non excitat ſollicitudo maligna, compuncto corde de ſcelere. Ser-
,, va divitias in corde tuo, quas tibi contulit paupertas Domini Dei tui. Immo
,, ipſum adhibe tibi cuſtodem: ne pereat de corde quod dedit, ſervet ipſe qui
,, dedit. Omnes ergo divites boni fideles, ſed non divites hujus mundi. Deni-
,, que divitias ſuas nec ipſi ſentiunt, ſentient poſtea. Vivit radix, ſed hyemis
,, tempore etiam viridis arbor aridæ ſimilis eſt. Tempore quippe hyemis & ar-
,, bor quæ aret, & arbor quæ viget, utraque nuda eſt honore foliorum, utraque
,, vacua honore fructuum: veniet æſtas, & diſcernet arbores: viva radix folia
,, producit, impletur fructibus; arida inanis æſtate, ſicut hyeme, remanebit.
,, Itaque illi horreum præparatur, huic ſecuris adhibetur, ut amputata in ignem
,, mittatur. Sic æſtas noſtra, Chriſti eſt adventus: hyems noſtra, Chriſti occul-
,, tatio: æſtas noſtra, Chriſti revelatio. Denique arboribus bonis hanc allocu-
Coloſſ. 3. 4.
,, tionem præbet Apoſtolus, *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Certè mortui, ſed mortui ſpecie, vivi in radice. Attende autem venturum tempus æſtatis. *Cùm autem Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Hi ſunt divites, ſed non hujus mundi. Nec tamen
,, & divites mundi contempti ſunt. Et ipſos lucratus eſt ſua paupertate, qui propter
,, nos egenus factus eſt, cùm dives eſſet, ut illius inopia divites eſſemus. Chri-

Exemplum Chriſti divites urget ad largitionem eleemoſynarum.

ſti exemplum imitentur, qui bona ſua cùm in ſacrificium obtulerit ad gloriam Dei Patris, propter ſalutem noſtram egenus effectus, divites hujus mundi docuit & divitiarum contemptum, & rectum uſum. Pro cœleſtibus æterniſque divitiis temporales & terrenas; pro ſanguine, panem; pro indumento gloriæ, vile veſtimentum Chriſto in omnium pauperum univerſitate mendicanti, & id membris ſuis egenis rebus omnibus indigenti rependant.

Bona deſideria nihil proſunt ad ſalutem, ſi otioſa & ſterilia remaneant.

10. 11. *Et conſilium in hoc do, hoc enim vobis utile eſt; qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore: nunc vero & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis*. Bona deſideria, gratiæ initia ſunt, ſed nihil proderunt ad ſalutem, ſi ſterilia remanſerint. Fructus & opera quærit Dominus, non inania deſideria & otioſas voluntates. *Deſideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari: tota die concupiſcit & deſiderat: qui autem juſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit*. Hic qui ſanctum propoſitum concipiunt, nec tamen opere perficiunt, convenit illud Iſaiæ:

Iſai. 37. 3.

Venerunt filii uſque ad partum, & virtus non eſt pariendi. Promta videtur ad bonum voluntas, ſed fructum boni operis non parit, ſua culpa ſterilis manet. Quot velle cœperunt ab anno priore, immò plurimis ab hinc annis, & nondum bonam voluntatem impleverunt? Ad mortem uſque differunt eleemoſynarum largitionem, & morte præoccupati, opere non perficiunt ex eo quod habent. Condito fortè teſtamento reſtitutiones rerum malè partarum imperant hæredibus, aut ipſi

ſub

Digitized by Google

ſub piorum legatorum ſpecie relinquunt unde pro rapinis & fraudibus ſatisfiat: Neceſſaria verò caritatis officia nuſquam implent: præcepto de eleemoſynis erogandis ex ſuperfluo ſuo minimè ſatisfaciunt, & ad inferos cum otioſis deſideriis detruduntur.

12. 13. *Si enim voluntas prompta eſt, ſecundùm id quod habet accepta eſt, non ſecundùm id quod non habet.* Dat multum, qui dat ſecundùm vires & facultates ſuas, licet modicum ſit quod donat, bona & prompta voluntate. Ex bona ſiquidem voluntate totum eleemoſynæ meritum eſt. Bona enim voluntas quid eſt aliud quàm charitas? *Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.* Prudentia dirigere debet opera charitatis, vires quiſque ſuas ac facultates metiri debet, ſuis, familiæque ſuæ neceſſitatibus conſulere, ſuperflua ſive perſonis, ſive ſtatui, pauperibus erogare. Qua in re cupiditas minimè audienda eſt, quæ ſuperflua numquam habet, ſed prudens charitas conſulenda, Evangelium audiendum, cujus præceptum eſt: *Nolite vobis theſaurizare theſauros in terra. MULTA ſuperflua habemus, ſi nonniſi neceſſaria teneamus: nam ſi inania quæramus, nihil ſufficit. Fratres, quærite quod ſufficit operi Dei, non quod ſufficit cupiditati veſtræ. Cupiditas veſtra non eſt opus Dei. Forma veſtra, corpus veſtrum, anima veſtra, hoc totum opus Dei. Quære quæ ſufficiant, & videbis, quàm pauca ſint. Viduæ ſuffecerunt duo nummi ad faciendam miſericordiam, ad emendum regnum Dei. Videte quia non ſolùm pauca ſunt quæ vobis ſufficiant, ſed nec ipſe Deus multa à vobis quærit. Quære quantum tibi dederit, & ex eo tolle quod ſufficit: cetera quæ ſuperflua jacent, aliorum ſunt neceſſaria. Superflua divitum, neceſſaria ſunt pauperum. Res alienæ poſſidentur, cùm ſuperflua poſſidentur.* Sed ego, inquis, pretioſas epulas accipio, pretioſis cibis veſcor. Pauper quid? Vilibus..... Utantur divites conſuetudine infirmitatis ſuæ, ſed doleant aliter ſe non poſſe. Meliùs enim poſſent, ſi aliter poſſent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, tu quare extolleris de infirmitate? Utere cibis electis, pretioſis, quia ſic conſueviſti, quia non aliter potes; quia ſi conſuetudinem mutes, ægrotas. Conceditur tibi: utere ſuperfluis, da pauperibus neceſſaria: utere pretioſis, da pauperibus vilia. Exſpectat à te, exſpectas à Deo: exſpectat ille manum quæ facta eſt ſecum, expectas tu manum quæ fecit te. Sed non ſolùm te fecit, ſed & pauperem tecum. Dedit vobis unam viam iſtam vitam: inveniſtis vos comites, unam viam ambulatis: ille nihil portat, tu nimiùm oneratus es: Da illi de eo quod habes, & illum paſcis, & onus minuis.

Prudentia dirigat opera caritatis.

Matth. 6. 19.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 147.

Res alienæ poſſidentur, cùm ſuperflua pauperibus non erogantur.

S. Auguſt. Serm. 61. alias 5. De Verbis Domini

14. 15. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum inopia veſtræ abundantiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.* Peccatum æqualitatem ſuſtulit & evertit, quam natura inter homines conſtituerat. Id permiſit Deus, ut gratia & charitas æqualitatem inſtaurarent, ſancto quodam commercio inter homines conſtituto: quibuſdam ſcilicet divitias temporales dedit, ut illorum abundantia aliorum ſuppleret inopiam: in manu verò pauperum ſpiritualem (ut ita loquar) divitum portionem poſuit, ut hi bona ſpiritualia in compenſationem elemoſynarum ſuarum iis quaſi mediatoribus à Deo fidejuſſore ſimul & ſupremo bonorum utriuſque ordinis Domino reciperent. Pauperes & divites ejuſdem corporis membra, eodem Spiritu vegetata, mutuò inter ſe communicantia. Æqualitati igitur reſtituendæ ſecundùm Dei mandatum ſtudeant, divites quidem ſuccurrendo pauperum inopiæ temporali, eleemoſynis ex ſuperfluo ſuo erogatis; pauperes verò ſubveniendum divitum inopiæ ſpirituali orationibus ſuis, *Ut fiat æqualitas.* Diſcant divites temporales divitias velut Manna eſſe, quod donum erat Dei, non opus hominum: datum ad faciendum ſatis neceſſitati, non ad ſatiandam cupiditatem, non ad indulgendum voluptati: datum viatoribus & peregrinis, non civibus. (Mundus enim iſte patria noſtra non eſt, ſed exilii & pere-

Sanctum commercium divites inter & pauperes à Deo inſtitutum.

peregrinationis locus) Manna pro pauperibus non minùs quàm pro divitibus à Deo datum: quod avari collegerint & congregaverint ſuperfluum, nonniſi peccati corruptionem & putredinem in eorum animabus generare. *Metuis ne patrimonium tuum fortè deficiat, ſi operari ex eo largiter cæperis; neſcis miſer, quia dum times ne res familiaris deficiat, vita ipſa & ſalus deficit, & dum ne quid rebus tuis minuatur attendis, non reſpicis quod ipſe minuaris, amator magis mammonæ quam animæ tuæ: ut dum times ne pro te patrimonium tuum perdas, ipſe pro patrimonio tuo pereas.... Pecuniæ tuæ captivus & ſervus es: catenis cupiditatis & vinculis alligatus es: & quem jam ſolverat Chriſtus, denuo vinctus eſt: ſervas pecuniam, quæ te ſervata non ſervat. patrimonium cumulas, quòd te pondere ſuo graviùs onerat: nec meminiſti quid Deus reſponderit diviti exuberantium fructuum copiam ſtulta exultatione jactanti: Stulte,* inquit, *hac nocte repetent à te animam tuam: quæ autem congregaſti, cujus erunt? Quid divitiis tuis ſolus incubas? Quid in pœnam tuam patrimonii tui pondus exageras; ut quò locupletior ſæculo fueris, pauperior Deo fias? Redditus tuos divide cum Domino Deo tuo, fructus tuos partire cum Chriſto: Fac tibi poſſeſſionum terreſtrium Chriſtum participem, ut & ille te ſibi faciat regnorum cæleſtium cohæredem.*

S. Cyprian. lib. De Opere & eleemoſynis

16. 17. *Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi: Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit, ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.* Zelus ſalutis animarum, pia ſolicitudo ſubveniendi pauperibus, & divites ad ſanctum hoc opus exhortandi, dona Dei ſunt, pro quibus Deo ipſorum largitori gratiæ ſunt agendæ. Bonus Chriſti Jeſu Miniſter tantùm abeſt ut aliorum zelo, fructuoſiſque laboribus & ſanctis operibus invideat: quin potiùs de illorum talentis non ſecus ac de propriis Deo gratias agit, de illorum ſucceſſu in opere Domini, lætatur, illos palam commendat & laudat, ut eis auctoritatem, populorumque amorem ac fiduciam conciliet. Sic Apoſtolum imitatur, unam Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitem quærens & procurans. Deum porrò hanc ſolicitudinem in corde Titi poſuiſſe ſcribit S. Paulus, ut Corinthios ad largiores eleemoſynas erogandas excitet, quaſi Deo per Titum petente & rogante. *Nam cùm Deus illum excitarit & ad vos miſerit, ipſe proculdubio per illum petit* (inquit S. Chryſoſtomus) Studium autem, zelumque Titi gratiæ Dei cooperantis impensè commendat, ut Corinthios ad eum magis colendum & amandum, & ejus adhortationibus obediendum excitet. *Cum enim ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos*, hoc eſt, provinciam hanc præripuit, velut in theſaurum inſiliit, ſuiſmet commodis ſe conſulere judicavit, bonum veſtrum ſpirituale procurans, tantaque in eò vis amoris erga vos fuit, ut cohortatione noſtra non egeret.

Eleemoſyna Eccleſiaſtica.

„ 18. 19. Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias. Non ſolum autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur a nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam „ voluntatem noſtram. Devitantes ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ mi„ niſtratur à nobis. Tito Lucam, vel Barnabam Coapoſtolos ſuos adjunxit S. Paulus, ut ſacrarum collectarum ſeu eleemoſynarum colligendarum apud Corinthios, ac Hieroſolyma perferendarum ad ſublevandam pauperum fratrum inopiam, curam haberent. Multum quippe intererat viros Apoſtolici ordinis, ſanctitate inſignes, Evangelii prædicatione ſpectatiſſimos, ab Eccleſia probatos, ad collectam & diſpenſationem eleemoſynarum eligere. Quod Miniſterium Apoſtolis dignum: multòmagis Paſtoribus animarum, & Eccleſiaſticis quibuſque viris non impar. Bona Eccleſiæ, quæ poſſident, ſunt *oblationes fidelium, pretium peccatorum, patrimonium pauperum*, ut Patres & Concilia loquuntur. Noverint igitur eorum abſolutum dominium ſibi datum non eſſe, ſed diſpenſationem dumtaxat concreditam, de quo Deo pauperum patri reddere debeant rationem. Noverint gloriam Dei, & piam donatorum intentionem regulas eſſe juſtæ diſpenſationis bonorum Eccleſiæ, ut cùm neceſſaria ad

ad victum & veſtituum, & ad ſacrarum Ædium reſtaurationem delibaverint, cætera pauperum neceſſitatibus ſublevandis impendant. Noverint Beneficiarios & ab avaritia & à prodigalitate longè remotos eſſe debere, à ſtudio rerum temporalium, à vanitatibus ſæculi, à deliciis penitus alienos, nec adverſus ipſos coram Deo clament pauperes: „ Noſtrum eſt quòd effunditis: nobis crudeliter ſubtrahitur, „ quòd inaniter expenditur. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos ſanguine Chri„ ſti redempti ſumus. Nos ergo fratres veſtri. Videte quale ſit de fraterna por„ tione paſcere oculos veſtros; vita noſtra vobis cedit in ſuperfluas copias. No„ ſtris neceſſitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus veſtris. Duo deni„ que mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & „ nos ſpoliando perimitis..... Huc accedit, quòd hæc omnia nec negotiationis „ ſtudio, nec proprio manuum exercitio vobis elaboraſtis, ſed nec jure heredi„ tario poſſidetis, niſi forte & vos in corde veſtro dixeritis: Hereditate poſſi„ deamus ſanctuarium Dei. Et hæc quidem pauperes modò coram Deo tantùm, „ cui corda loquuntur. Nec enim audent apertè cauſari adverſùm vos, quibus „ interim neceſſe habent pro ſua vita potiùs ſupplicare. Cæterùm in futuro ſta„ bunt in magna conſtantia adversùs eos qui ſe anguſtiaverunt, ſtante quippe „ pro eis Patre orphanorum & Judice viduarum. Ipſius enim tunc vox erit: „ QUAMDIU non feciſtis uni ex his minimis meis; nec mihi feciſtis.

S. Bernardus Epiſt. ſeu Tractatu *De Moribus Epiſcoporum*, ad Henricum Epiſcopum Senonenſem.

Pſalm. 28.

21. *Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Cuique de vulgo fidelium ſufficit irreprehenſibilem eſſe coram Deo; ſed Miniſtro Jeſu Chriſti id minimè ſufficit: irreprehenſibilem eſſe etiam coram hominibus neceſſe eſt; & ita ſe gerere, ut non ſolùm accuſationibus: ſed nec pravis ſuſpicionibus det locum, quamvis & Chriſtianus quiſque ſtudioſè cavere debeat ne infirmis præbeat offendiculum, aut improbis auſam calumniandi. *Propter nos*, inquit S. Auguſtinus, *conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos, fama noſtra non polluit, ſed pollere debet in nobis. Duæ res ſunt, conſcientia & fama. Conſcientia tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conſcientiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt: maximè in loco iſto poſitus, de quo dicit Apoſtolus, CIRCA omnes teipſum bonorum operum præbens exemplum.*

Cavendum ne pravis ſuſpicionibus occaſionem demus.

S. Auguſt. Serm. 354. *aliàs De Diverſis* 49.

Tit. 2. 7.

22. 23. 24. *Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpe ſolicitum, nunc autem multò ſolicitiorem, confidentia multa in vos: ſive pro Tito qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti. Oſtenſionem ergo quæ eſt caritatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.* Prælatos Apoſtolum imitari decet, & Miniſtros inferiores ſub illorum moderamine in Eccleſia Dei laborantes habere ut fratres, ut cooperatores, ut collegas, iiſque nominibus illos honorare. Sic ſancti Epiſcopi primis Eccleſiæ ſæculis ſecundi Ordinis Sacerdotes Compresbyteros ſuos appellare non dedignabantur. Fidelis autem Miniſter maximo in pretio habendus eſt eo nomine quòd ſit *gloria Chriſti*. Omnis enimvero ejus vita ſacrificium eſt ad ejus gloriam qui ſacrum miniſterium illi credidit, ſcilicet Chriſti Jeſu, qui & illum gratia ſua idoneum Novi Teſtamenti Miniſtrum fecit. Laici denique debent illis honorem & charitatem propter Chriſtum, cujus gloriam diligere; propter Eccleſiam, cujus utilitatem quærere tenentur. Cùm igitur ſacri Miniſtri honorantur, Eccleſia & Chriſtus honorantur.

CAPUT IX.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. NAM *de Miniſterio quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis*. Superfluum eſt ut pluribus vos adhorter ad eleemoſynam ſubmini-

ſtrandam Chriſti pauperibus, qui ſunt Hieroſolymis. Admirabilis eſt S. Pauli prudentia, & animos tractandi peritia. Cùm enim multa dixerit de eleemoſyna eroganda, & ea de re hoc in capite adhuc ſit acturus, ſupervacaneum eſſe dicit ipſos adhortari ad eleemoſynæ collationem, ut eos magis excitet ad hoc ſanctum opus. Pudore enim ſuffundendi erant, ſi Apoſtolus talem de ipſis opinionem haberet, quod adhortatione ad eleemoſynæ collationem opus non haberent, ſi ea opinione eſſent inferiores. *Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.* Novi enim quàm prompto affectu ad ſubveniendum neceſſitatibus pauperum fratrum, qui ſunt Hieroſolymis, propenſi ſitis: & hanc animi veſtri ad bonum opus præparationem magnificè prædico apud Macedones, notum illis faciens, Achaiam, cujus Metropolis eſt Corinthus, paratam eſſe ad piam contributionem ab anno ſuperiori. Et veſtrum exemplum plurimos ſancta æmulatione incendit, ut idem faciendum ſibi proponerent.

3. 4. *Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis.* Miſi autem Titum & alios duos è fratribus noſtris, ne mea de vobis gloriatio, ſeu magnifica commendatio charitatis veſtræ apud Macedones, falſa varaque videatur, ſi vel parciores in largiendo ſitis, vel illis tardiores: ſed ut collectam faciatis, & eleemoſynas deponatis in manibus fratrum noſtrorum, qui Hieroſolyma ſunt illas perlaturi, & pauperibus Chriſtianis diſtributuri. *Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.* Ne cùm venerint fratres ab Eccleſiis Macedoniæ delegati ad perferendas earum eleemoſynas, unà mecum, & vos imparatos invenerint, nondumque confectum collectarum negotium, pudore ſuffundar, qui tantum de animi veſtri promptitudine ad charitatis opus fiduciam habuerim, eàmque tam impensè laudaverim, & ne vos ipſos pudeat tam ſegnes & tardos fuiſſe ad ſanctum opus. *In hac ſubſtantia.* Hoc loco metaphorica ſignificatio eſt nominis *ſuſtantia*, & pro fundamento uſurpatur. Senſus eſt, ne erubeſcamus de tam levi & inani fundamento fiduciæ & gloriationis.

5. *Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, & quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.* Quamobrem neceſſarium exiſtimavi rogare fratres ſupra memoratos ut meum & Macedonum adventum ad vos præveniant, & procurent ut eleemoſyna anno præterito à vobis promiſſa pro Hieroſolymitanis pauperibus parata ſit & collecta, cum ea largitate, & promptitudine quæ decet donum à charitate oblatum, non quaſi ab avaritia extortum, & à vobis penè invitis collatum.

6. *Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Hoc autem vobis denuncio: Qui minùs liberaliter dat eleemoſynam, exiguum fructum à Deo referet. Qui verò uberes & largas eleemoſynas tribuerit, uberem fructum ac mercedem à Deo conſequetur.

7. *Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* Unuſquiſque liberali & alacri animo largiatur quod dare conſtituit, non ex triſtitia quam concipiunt qui dant inviti, ideòque dant minùs quàm oportet: aut vi quadam compulſi, puta pudore, aut majorum auctoritate, quorum preces à ſubditis habentur pro imperio; ſed lubenti, liberali, lætòque animo. Eum enim qui lubenter & ex animo dat, Deus diligit, eìque benefacit: triſtem verò invitùmque largitorem non diligit, non approbat, non remunerat. Confer cum *Eccleſiaſtici* 35. 11.

8. 9. *Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes: abundetis in omne opus bonum.* Occurrit Apoſtolus tacitæ cogitationi metuentium ſibi inopiam, ſi copioſas eleemoſynas darent; docetque quicquid dederint, ipſis à Deo cum fœnore reddendum. Potens eſt

Eleemoſynam erogans, non timeat egeſtatem.

Deus

Deus ut vos omni gratia cumulet, ea præſertim, quæ ad eleemoſynam prompto, liberali, & læto animo faciendam neceſſaria eſt: ut habentes quod ſatis ſit ad veſtram familiæque veſtræ ſuſtentationem, ac ſtatum tuendum, in pauperes benefici ac liberales eſſe poſſitis. *Sicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* More ſeminantis ſparſit opes in manus pauperum. Juſtitia ejus, ſive eleemoſyna, manet in perpetuum quoad fructum, ſiquidem eam Deus æterna mercede remunerat. *Pſal. 111. 9.*

10. 11. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ: Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.* Semen appellat eleemoſynam. Qui dat vobis quod pauperibus erogetis, dabit vobis ad vitam neceſſaria, & bona veſtra temporalia multiplicabit, quæ in manibus pauperum ſeminatis, & augebit ſpiritales fructus eleemoſynæ veſtræ. Secundùm Textum Græcum Optativo modo hæc enuntiantur *Et panem ad manducandum præſtet, & multiplicet ſemen veſtrum, & creſcere faciat germina juſtitiæ veſtræ*: ut in omnibus divites facti, excitemini ad largas eleemoſynas ſincero & liberali animo in poſterum erogandas. Quæ munificentia veſtra in pauperes materiam nobis præbet agendi gratias Deo tanti boni auctori. *Simplicitatem munificentiam vocat. Qui enim ſuperfluis cogitationibus utitur, in parcitatis vitium facile incurrit* (inquit Theodoretus.) *Iſai. 55. 10.* Eleemoſyna inſtar ſeminis eſt.

12. *Quoniam miniſterium hujus officii, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.* Quoniam functio ſacri hujus miniſterii, ſive, hæc oblatio cujus miniſtri ſumus, non ſolùm ſubvenit neceſſitatibus pauperum Chriſtianorum, qui ſunt Hieroſolymis: ſed etiam alium fructum Deo fert, eò quòd ipſi gratias agunt qui ea liberalitate ſublevantur. Fructus eleemoſynarum.

13. 14. *Per probationem miniſterii hujus glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes; & in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.* Veſtram enim liberalitatem per miniſterium noſtrum experti, excitantur ad Deum laudandum de conſenſu & obedientia quam Evangelio præbuiſtis, Chriſtum confeſſi, & de ſincera liberalitate, qua bona veſtra temporalia cum ipſis communicatis, & effunditis in omnes alios pauperes Chriſtum colentes; per hoc etiam excitantur ad preces Deo fundendas pro vobis; magno etiam deſiderio vos videndi tenentur, & amorem in vos ſuum vobis ſignificandi, propter eminentem gratiam tam fidei quàm caritatis & beneficentiæ, quam vobis contulit Deus.

15. *Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.* Gratias Deo agamus, cujus hoc donum eſt tam excellens, ut pro dignitate verbis explicari non poſſit.

CAPUT IX.
SENSUS MORALIS.

1. 2. *Nam de Miniſterio quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.* Non modò divinas & ſupernaturales, ſed & humanas rationes adhibere debent Paſtores & Concionatores, ut populum Chriſtianum ad bona opera adhortentur & accendant. Sunt enim inter fideles perfecti & imperfecti. Illi divinis & ſupernaturalibus rationibus, iſti humanis plerumque ducuntur. Porro utriſque debitores ſumus; *Sapientibus & inſipientibus debitor ſum*, ait alibi Apoſtolus noſter. Aliorum porrò exempla maximam ad movendum animos vim habent: quia hominum genus ad æmulationem pronum eſt. Ideò Apoſtolus Corinthiorum Aliorum exemplo alii ad bona opera à Paſtoribus excitandi.

M 2 exem-

S. Chryſoſt. Hom. 19.

exemplo Macedonas, Macedonum exemplo Corinthios ad largas eleemoſynas Hieroſolymitanis pauperibus erogandas hortabatur; ne ſe ab aliis in bono opere præveniri aut vinci paterentur. Perpendite, inquit, quàm turpe ſit, eos ipſos qui piæ „ liberalitatis auctores aliis extiterunt, in hoc largitionis genere poſteriores partes ferre. Ob eam cauſam non dixit, illos imitemini: neque enim hoc tantam ad eorum animos zelo inflammandos vim habebat. Quonam autem modo? Veſtrum illi exemplum ſecuti ſunt: ne committite, magiſtri, ut diſcipulis inferiores ſitis. Atque ut eos vehementiùs excitet ac incendat, ab eorum partibus ſe ſtare ſimulat, quamvis æquè conſulat omnibus: non ſecùs ac in certamine quodam & contentione in quorumdam partes propendere videntur ſpectatores, illiſque victoriam optare.

Eleemoſyna voluntaria, prompta, & larga ſit.

Voluntariè ſacrificabo tibi. Pſal. 53.

Matth. 25.

5. *Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.* Eleemoſyna debet eſſe voluntaria, prompta, larga. Deus qui nobis non indiget ad alendos pauperes, ſolam caritatem providentiæ ſuæ & caritatis cooperatricem eſſe vult. Eleemoſynam, quæ ab avaritia extorquetur, non remunerat. Eleemoſyna ſacrificium eſt voluntarium animi Chriſtiani, liberalis, & caritate ferventis, non parci & avari. Voluntario, prompto, hilari animo dantes eleemoſynam benedictionibus ſuis & gratiis Deus cumulat. His æternam benedictionem in ultimo judicio repromittit. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Eſurivi enim & dediſtis mihi manducare .... Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.*

Elemoſyna temporale ſemen eſt fructus æterni.

S. *Auguſt. Enarrat. in Pſal.* 125. *n.* 11.

Luc. 2.

Luc. 22. 2.

6. *Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus de benedictionibus, & metet.* Eleemoſyna temporale ſemen eſt fructus æterni. Seminemus in manibus pauperum, ut metamus & colligamus in ſinu Dei. Meſſis erit uberrima, ſi velimus. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet*; ergo qui multum ſeminat, multum metet: & qui nihil ſeminat, nihil metet. Quare deſideratis latos fundos, ubi multa ſemina ſeminetis? Latior vobis non eſt ubi ſeminetis, quàm Chriſtus qui in ſe voluit ſeminari, Terra veſtra Eccleſia eſt: ſeminate quantùm poteſtis .... Sed parum habes unde facias. Habes voluntatem? Quomodo nihil eſſet quod habes, niſi adeſſet bona voluntas, ſic & quia non habes, noli eſſe triſtis, ſi eſt tibi bona voluntas. Quid enim ſeminas? Miſericordiam. Et quid metes? Pacem. Numquid autem dixerunt Angeli, Pax in terra divitibus hominibus? Sed, *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis.* In Zacchæo magna voluntas, in Zacchæo charitas magna. Suſcepit Dominum hoſpitio, gaudens ſuſcepit, & dimidium patrimonii ſui pauperibus promiſit ſe daturum, & ſi cui aliquid abſtulerat, quadruplum redditurum. Ut intelligas propterea eum ſibi tenuiſſe dimidium, non ut haberet quod poſſideret, ſed ut haberet unde debita redderet. Magna voluntas, multum dedit, multum ſeminavit. Ergo vidua illa quæ duo minuta dedit, parum ſeminavit? Immò tantum quantum Zacchæus. Minores enim facultates ferebat, ſed parem voluntatem habebat.

Eleemoſyna hilari animo danda.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 42. n. 8.

7. *Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non in triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* Hypocritarum & avarorum, qui pauperibus eleemoſynam quaſi inviti largiuntur, eleemoſynæ gratæ Deo non ſunt. Hilari & læto animo dona Deo debita pauperibus largienda ſunt. Quanta lætitiæ ratio eſt, quòd Deus nobis uti dignetur ad ſublevandas filiorum ſuorum neceſſitates, ad ſuccurrendum membris Unigeniti Filii ſui, ad cooperandum conſiliis providentiæ ſuæ? Quòd bona, quorum Dominus eſt, ad ſolutionem debitorum, quibus ipſi obſtricti ſumus, accipere non recuſet. Sed ad hoc non attendunt imperfecti Chriſtiani, quorum major in Eccleſia numerus eſt. *Eleemoſyna plerumque fit à triſtibus & murmurantibus, ut careant tædio interpellantis, non ut reficiant viſcera indigen-*

gentis. Hilarem autem datorem diligit Deus. Si panem dederis triſtis, & panem, & meritum perdidiſti.

8. 9. *Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum; ſicut ſcriptum eſt: Diſperſit dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Complures eleemoſynam dare recuſant, dicentes; Ne forte in paupertatem incidam; ne aliorum ope atque auxilio opus habeam. Ut hunc metum propellat Apoſtolus noſter, ſubdit: *Potens eſt Deus omnem gratiam abundare facere in vobis.* Non ſimpli-
,, citer dixit, *implere*, ſed *abundare facere*. Hoc eſt, tot tantiſque opibus vos cu-
,, mulare, ut copioſas eleemoſynas largiri poſſitis. *Ut in omnibus omnem ſufficien-*
,, *tiam habentes, abundetis in omne opus bonum*. Non opes ac redundantes faculta-
,, tes fidelibus Corinthiis optat Apoſtolus, ſed *omnem ſufficientiam*: ſimulque oſtendit, beneficiis divinitus acceptis minimè abutendum eſſe. Bona temporalia tibi tribuit Deus ea conditione ut ſuperflua pauperibus eroges. Id niſi facias, injuſtè poſſides, & divino beneficio abuteris. *Ut abundetis in omne opus bonum*. Nam in temporalibus quidem quantum ſatis ſit Chriſtianis optat Apoſtolus: at in ſpiritualibus ut etiam abundent poſtulat, non in eleemoſynis tantum, ſed etiam in omni bonorum operum genere. *In omne opus bonum* .... Sicut ſcriptum eſt: *Diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Meritò quiſpiam miretur, quòd quæ aſſervata pereunt, eadem cùm diſperguntur manent, & quidem in perpetuum: Fidelis bona temporalia arbitratur ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciat. Stercora cùm accumulantur, fœtent, cùm diſperguntur, fructum pariunt. Ita divitiæ congregatæ corrumpunt animam; diſperſæ, & in pauperum manus effuſæ, juſtitiam & gloriam immortalem, ac vitam æternam pariunt. Juſtos quippe homines efficit eleemoſyna, peccata in modum ignis abſumens, cùm largiſſimè profunditur.

Qui metu inopiæ eleemoſynam non tribuunt, Dei promiſſis diffidunt.

S. Chryſoſt. Hom. 19.

10. *Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti, & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.* Quadruplicem eleemoſynam à Deo accipimus: 1. Victum quotidianum, *Panem ad manducandum præſtabit*. 2. Diverſis tempeſtatibus varia novarum frugum & fructuum ſemina: *Qui adminiſtrat ſemen ſeminanti*. 3. Quotannis meſſem uberem: *Multiplicabit ſemen veſtrum.* 4. Omni tempore & hora juſtitiæ fructus copioſiſſimos: *Augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ*. Quid igitur cunctamur Deo de ſuis donis ac datis in pauperibus rependere? *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Centuplum bonorum temporalium ut eleemoſynarum fœnus accipere, magnum eſt. Centuplum gratiarum & virtutum accipere, longe majus: æternum verò gloriæ pondus his qui eleemoſynas ex caritate erogant repromiſſum, quis comprehendet? Eleemoſyna gratiam impetrat alias & uberiores & ſanctiores largiendi: fructus eſt fiduciæ in Deo; ſemen actionis gratiarum multiplicis, à Paſtoribus ſcilicet, ab ipſis pauperibus & à bonis omnibus Chriſtianis illi agendarum. Ne ergo inanes excuſationes afferant divites, nec ſe metu egeſtatis ad eleemoſynæ largitionem diſpenſatos exiſtiment: ,, Si vereris &
,, metuis, ne ſi operari plurimùm cœperis, patrimonio tuo larga operatione fini-
,, to ad penuriam forte redigaris: eſto in hac parte, intrepidus, eſto ſecurus: fi-
,, niri non poteſt, unde in uſus Chriſti impenditur, unde opus cœleſte celebratur.
,, Nec hoc tibi de meo ſpondeo, ſed de ſanctarum Scripturarum fide, & divinæ
,, pollicitationis auctoritate promitto. Loquitur per Salomonem Spiritus ſanctus
,, & dicit: Qui dat pauperi, non indigebit. Qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit
penuriam: *oſtendens miſericordes atque operantes egere non poſſe, magis parcos & ſteriles ad inopiam poſtmodum devenire. Item beatus Apoſtolus Paulus*: Quo-
,, niam miniſterium hujus officii, non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed
,, etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino. *Quoniam dum gratiarum*

Eleemoſynam quadruplicem a Deo accipimus.

S. Cyprianus lib. De Opere & Eleemoſyna.

Proverb. 28. 27.

rum actio ad Deum pro eleemoſynis atque operationibus noſtris pauperum dirigitur, cenſus operantis Dei retributione cumulatur.

S. *Auguſt. Serm.* 352. *alias* 27. *ex Homiliis* 50. Præclarè S. Auguſtinus idem tractans argumentum: *Operarius Dei es*, inquit, *quando das egenti: ſeminas hyeme, quod metas æſtate. Quid ergo metuis infidelis, ne in hac magna domò tantus Pater-familias non paſcat operarium ſuum? Erit & ibi, ſed quod ſufficit tibi. Dabit Deus neceſſitati totum, non cupiditati.*

12. *Quoniam miniſterium hujus officii non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.* Miniſterii Apoſtolici & Paſtoralis pars eſt pauperum cura. Eleemoſynarum procuratio & largitio ſacrificium eſt Deo gratiſſimum, quem plurimis gratiarum actionibus honorari procurat. Gratias ſiquidem agunt Deo boni pauperes, qui divitibus & bonam voluntatem, & facultatem dedit illis ſubveniendi. Gratias agunt quòd non illis ſolùm, ſed aliis pauperibus fratribus ſuis ſuccurrant: non enim ſuum dumtaxat commodum quærunt, ſed omnium membrorum Chriſti, quibuſcum per caritatem unum ſunt. Deum ferventer orant pro ſuis & aliorum pauperum benefactoribus. Gaudent magis de illorum fide & caritate, quàm de ſolatio & levamine ab illis impenſo. *Glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes, & in ipſorum obſecratione pro vobis.* Divites tot apud Deum advocatos & interceſſores habent, quot pauperes eleemoſynis ſuis ſublevant. *Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.* Caritas & beneficentia, inenarrabile Dei donum, dos Sponſæ Chriſti, alterum (ut ita loquar) baptiſma: „ Quia ſicut lavacro aquæ ſalutaris gehennæ ignis extingui- „ tur, ita eleemoſynis atque operibus juſtis delictorum flamma ſopitur. Et quia „ ſemel in baptiſmo remiſſio peccatorum datur, aſſidua & jugis operatio, baptiſ- „ mi inſtar imitata. Dei rurſus indulgentiam largitur..... Præclara & divina res, „ fratres Chariſſimi, ſalutaris operatio, ſolatium grande credentium, ſecuritatis „ noſtræ ſalubre præſidium, munimentum ſpei, tutela fidei, medela peccati: res „ poſita in poteſtate facientis, res grandis & facilis; ſine periculo perſecutionis, „ corona pacis: verum Dei munus & maximum, infirmis neceſſarium, fortibus „ glorioſum, quo Chriſtianus adjutus perfert gratiam ſpiritalem, promeretur „ Chriſtum judicem, Deum computat debitorem.

Eleemoſina quaſi alterum baptiſma.

S. *Cyprian. De Opere & Eleemoſynis.*

C A P U T X.

SENSUS LITTERALIS.

1. *Ipſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.* Quia erant Corinthi Pſeudo-Apoſtoli quidam ex Judæis, qui legem Moſis cum doctrina Chriſtiana & Evangelio obſervandam eſſe contendebant, & Paulum Doctorem gentium maledictis impetebant vilem & idiotam appellantes, dicentéſque ipſum clam legem ſervare, palam autem id non facere propter eorum imbecillitatem qui ex Gentibus crediderant: adversùs eos Apoſtolici muneris ſui dignitatem tuetur. *Ipſe autem ego Paulus.* Hæc verba magnam emphaſim habent auctoritatis Apoſtolicæ. Renovant enim illis memoriam miraculorum quæ apud eos facta ſunt, & donorum quæ eis collata ſunt à Deo per ejus prædicationem & miniſterium. *Obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam* ſive benignitatem *Chriſti*, quas imitari ſtudeo, Apoſtolicam non oſtendens poteſtatem in exteriori apud vos converſatione. Qui vilis quidem & abjectus vobis videor, cùm præſens ſum apud vos, abſens autem audacter & imperiosè erga vos ago, (ut dicitis) graves & acres Epiſtolas ſcribens.

Theodoret.

2. *Rogo autem vos ne præſens audeam, per eam confidentiam qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulare.* Rogo, ita

ſra vos geratis, cùm apud vos præſens fuero, ne cogar auctoritate mihi à Chriſto data confidenter uti, & ſeverè corripere quoſdam ex vobis, qui exiſtimant & calumniantur me in Evangelii miniſterio humanis affectibus indulgere, politica prudentia uti, gratiam captare, aut offenſas improborum metuere; & ideo clam ſervare legem Moſaicam, palam non ſervare, & abſentem audere, quod non audeo præſens.

3. 4. 5. *In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus*: Certè falſum eſt quod effutiunt. Carne enim circumdati, carnis affectus non ſequimur. *Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum*. Nam arma ſeu media, quibus in Apoſtolico miniſterio utimur, Chriſto ad ejus Evangelium propagandum ſervientes, ſcilicet verbum Dei, preces, cenſuræ, carnalia non ſunt, uti nec carnalis militia eſt: vel, carnalia non ſunt, id eſt, accommodata vitæ carnali, quales ſunt opes, potentia ſæculi, artes & ſcientiæ humanæ, ſed in Deo, ſeu per Deum potentia ſunt & valida ad deſtruendum quicquid Chriſto & Evangelio ejus ſe opponit. *Conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei*. His armis ratiocinationes humanas evertimus, & omne præſidium quod ex eloquentia vel ſcientia ſæculari petitur, & opponitur fidei unius veri Dei, & Evangelio Chriſti. *Et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti*. Et omne ingenium quantumvis excellens & humanis ſcientiis excultum, eorum quæ prædicamus veritate convictum, velut captivum fidei ſubjicimus, & ad Chriſtum adducentes, ut illius Evangelio obediat, efficimus.

6. *Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit obedientia veſtra*. Et ad manum habemus poteſtatem puniendi omnes, qui divinis, noſtriſque, præceptis obedire contumaciter renuunt, cùm vos plenè emendaveritis, & perfuncti fueritis obedientiæ officio. Quandiu enim vos contumaciter hærentibus in peccato mixti eſtis, & favetis, prohibemur adhuc diſciplinæ ſeveritatem exercere, & cenſuræ divinæ ſpiritalem gladium diſtringere: ſed cùm monitis noſtris parueritis, & illos tueri deſieritis, tunc demum illorum contumaciam plectemus. Per hoc autem quod ait, *Cùm completa fuerit veſtra obedientia*, tacitè indicat eos quidem obedire, ſed imperfectè. Hæc autem comminatur, ut omnes ad meliorem frugem redeant, & ut neminem feriat. *S. Chryſoſt. Hom. 21. Theodoret. Theophylact.*

7. *Quæ ſecundum faciem ſunt videte*. Res ex ſe manifeſtas conſiderate. Converſationem inter vos meam, prædicationem, dona mihi à Deo collata, labores, tribulationes Evangelii cauſa, cum Pſeudo-apoſtolorum converſatione, verbis, factiſque comparate. Græcos Commentatores ſi audiamus, interrogationis in modum legendum erit: *Quæ ſecundum faciem ſunt, videtis?* Ita ne verò in æſtimandis hominibus externam ſolùm ſpeciem judicatis, cùm Dominus dixerit, Nolite ſecundùm faciem judicare. *Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos*. Si quis confidit ſe Chriſti miniſtrum eſſe, apud ſe perpendat, quòd & nos Chriſti Miniſtri ſumus, immò potiori fortè jure, ſi vocationem noſtram, ſi dona, converſationem, labores Evangelii propagandi cauſa ſuſceptos, miraculàque conſiderent. *Joan. 7.*

8. *Nam etſi ampliùs aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam*. Nam etſi præ illis, qui Chriſtum quomodocumque annuntiantes, ſe Chriſti Miniſtros eſſe jactant, mihique detrahunt, gloriatus fuero de poteſtate quam Dominus Jeſus Chriſtus mihi dedit ut Gentium Doctori & Apoſtolo veſtro, ad veſtram aliorumque populorum ſalutem promovendam, non ad impediendam ſalutem, vel ad avertendos homines à melioribus bonis, pudore non afficiar tamquam mendax aut arrogans, cùm id jure facere poſſim ad neceſſariam defen-

ſionem veritatis, ſalva humilitate Chriſtiana, quæ omnia hominis bona Deo accepta refert.

9. 10. 11. *Ut autem non exiſtimer tanquam terrere vos per Epiſtolas*: Ne autem videar terrere vos velle per Epiſtolas, quaſi præſens non audeam improbos & contumaces corripere & punire: (*Quoniam quidem Epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes, præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis*;) Nam (inquiunt æmuli mei) litteræ Pauli ſeveræ ſunt & minaces, magnámque poteſtatem & auctoritatem præſeferunt: præſentia autem corporis vilis eſt, infirma, contemptibilis, & ſermo rudis, inelegans, nec eam referens auctoritatem, quæ in Epiſtolis ejus fulminat. *Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per Epiſtolas, tales & præſentes facto*. Quiſquis eſt qui ita loquitur, intelligat nos præſentes opere implere, ſi neceſſe fuerit, quod abſentes ſermone comminamur, & auctoritatem ac ſeveritatem noſtram in criminoſos exercere, cùm id poſtulant eorum ſalus, & Eccleſiæ ædificatio. Vel, Tales ſumus abſentes, quales præſentes, id eſt, humiles, modeſti, numquam nos ipſos jactantes.

12. *Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſe ipſos commendant*. Neque verò in animum inducimus connumerare aut comparare nos quibuſdam, ſcilicet Pſeudo-apoſtolis, qui ſeipſos magnifaciunt, ſeque apud omnes ambitioſè commendant: *Sed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis*. Sed metimur nos ea menſura quæ nobis convenit, ſecundùm dotes ac gratias à Deo acceptas: ea tantùm dicimus de nobis, quæ ſunt proportionata nobis, quæ reſpondent factis noſtris, & veritati. Gloria enim noſtra, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Secundùm textum Græcum ſic vertendum eſſet: *Sed ipſi in ſeipſis ſemetipſos metientes, & conferentes ſeipſos ſibimetipſis, non intelligunt*. Conſona eſt Græcæ lectioni Verſio Syriaca. Id eſt, illi cum quopiam aliorum conferri non dignantur, ſed proprio ſuo judicio ſe æſtimantes, aut certe commendantes ſeſe mutuo, & gloriam invicem captantes, non intelligunt quàm ſe ridiculos exhibeant, S. Auguſtinus Græcorum lectionem ſequitur Enarratione in Pſalmum 34. in Pſalm. CXVIII. Sermone 12. & libro XII. *De Civitate Dei* cap. 17.

S. Thomas, Lect. 2.

S. Chryſoſt. Hom. 22.

Theophylact.

13. *Nos autem non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundùm menſuram regulæ qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos*. Nos ultra modum, ſive ultra metas laboris noſtri in Evangelio non gloriabimur: Sed continentes nos intra fines quos deſignavit nobis Deus, in quibus prædicaremus Evangelium & fundaremus Eccleſias, gloriabimur nos prævenisse uſque ad vos. Deus enim velut ſummus artifex regula ſua, quæ eſt ipſius voluntas, ita labores noſtros direxit ac menſuravit, ut Eccleſiam apud vos fundaverimus & inſtituerimus. Hæc noſtra in Chriſto gloria.

14. *Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti*. Non enim objici nobis poteſt quòd inaniter gloriemur, & extendamus nos ultra menſuram, cùm dicimus nos ad vos uſque perveniſſe in Evangelio Chriſti propagando, cùm res ſit omnibus comperta ac manifeſta. Jure igitur de vobis glorior ut de filiis, quos *in Chriſto Jeſu per Evangelium genui*. Jure vos vendico ut *opus meum in Domino*.

1. Cor. 4. 15. & 9. 1.

15. *Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ in vobis, magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam*. Non ultra modum gloriamur alienos labores nobis tribuentes, ut Pſeudo-apoſtoli obtrectatores noſtri, qui provincias plurimas evangelizando ſe obiviſſe jactant, in quas pedem non intulerunt: ſed ſperamus fore ut creſcente fide veſtra per miniſterium noſtrum, amplificetur ſors noſtra, ſeu menſura regionum quas nobis Deus admenſus eſt ad propagationem Evangelii. Ad alias enim provincias progrediemur, cùm opera noſtra non ampliùs egebitis: & Eccleſiæ Chriſti terminos prædicatione laboribuſque noſtris proferentes, ampliorem Apoſtolatui noſtro gloriam acquiremus.

Digitized by Google

mus. Regulæ ac menſuræ vocabulo commodè utitur Apoſtolus, velut ad orbis ter- ,, rarum poſſeſſionem, præſtantiſſimámque hereditatem profectus, & ut oſtendat ,, totius hujus negotii ſummam divini beneficii eſſe. Ergo hujuſmodi res haben- ,, tes, inquit, ac majores exſpectantes, non perinde gloriamur ut illi qui nihil ,, habent, nec nobis ipſis quidquam adſcribimus, verùm omnia Deo.

S. Chryſoſt. Hom. 22.

16. *Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari.* Aucta, inquam, & confirmata fide veſtra, mihi conſtitutum eſt in illis etiam regionibus, quæ ultra vos ſunt, Evangelium prædicare, non alienam ſortem invadere, ſive prædicare in locis quæ jam ab aliis Apoſtolis occupata ſunt: & gloriari quaſi ſpiritale ædificium extruxerim ſuper iis quæ jam ab aliis ſunt præparata.

17. *Qui autem gloriatur, in Domino glorietur.* Quicumque gloriatur, non de falſis, alieniſve bonis, ut Pſeudo-apoſtoli, neque de malis glorietur, ſed de bonis quæ à Deo per Chriſtum accepit, atque ab eo ſe accepiſſe agnoſcat, ad ipſumque referat & dona, & fructus donorum.

18. *Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.* Non enim propterea aliquis probatus eſt & laude dignus, quia ſeipſum magnificat & laudat; ſed ille verè probatus eſt, quem Deus laude dignum oſtendit ex bonis quæ per ipſum operatur. Non dixit Apoſtolus; Nos ſumus probati, ſed, ,, *quem Deus commendat*, hoc eſt, quem veritas laboris & operis cum Dei gratia ,, probatum oſtendit.

Theophylact.

CAPUT X.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Ipſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis. Rogo autem vos, ne præſens audeam, per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam, qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.* Bonorum Paſtorum ſors eſt à mundo contemni & calumniis appeti. Carnales homines eorum manſuetudinem puſillanimitatem appellant: eorum fiduciam, gravitatem, magnanimitatem, ſuperbiæ & præſumptionis nomine inhonorant. Verùm exemplum Chriſti ſolatium illorum eſt. Ejus manſuetudinem & modeſtiam imitari frequentiùs geſtiunt; ita tamen ut ejus virtutem æmulentur cùm improbitas coercenda eſt. Summi Paſtoris manſuetudinem & juſtitiam offendunt, qui has dotes, animarum regimini neceſſarias, in ejus Miniſtris & imitatoribus contemnunt. Carnalium hominum judicia & calumnias interdum ſpernere, interdum refellere debent Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, & officiis interim ſuis ob Dei gloriam, ob Eccleſiæ utilitatem, ob animarum ſalutem fungi: manſuetudinem, & ſeveritatem Apoſtolicam imitari, obſecrare, minari, prout poſtulat animarum ſalus; humilitatem & modeſtiam erga bonos, auctoritatem & ſeveritatem erga malos & contumaces in peccatis exercere., ,, Sit Rector bene agentibus per humilitatem ſocius, contra ,, delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus; ut & bonis in nullo ſe præferat, ,, & dum pravorum culpa exigit, poteſtatem protinus ſui prioratus agnoſcat; quatenus & honore ſuppreſſo æqualem ſe ſubditis bene viventibus deputet, & erga ,, perverſos jura rectitudinis exercere non formidet...... *Conſiderent Eccleſiæ Rectores, quòd* Omnes homines æquales natura genuit, ſed variante meritorum ordine alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diverſitas quæ acceſſit ex vitio, divino judicio diſpenſatur; ut quia omnis homo æquè ſtare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ,, ſed æqualitatem penſare conditionis; nec præeſſe ſe hominibus gaudeant, ſed ,, pro-

Paſtores animarum Chriſti manſuetudinem & juſtitiam imitentur.

S. Gregor. M. Paſtoral. p. 2. cap. 6.

Eccleſiæ Rectores in corde ſervent humilitatem, in opere diſciplinam.

Digitized by Google

„ prodeſſe.....Sed plerumque Rector eo ipſo quo ceteris præeminet, elatione cogitationis intumeſcit; & dum ad uſum cuncta ſubjacent, dum ad votum velociter juſſa complentur, dum omnes ſubditi, ſi quæ bene geſta ſunt, laudibus efferunt, malè geſtis autem nulla auctoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam quod reprobare debuerant; ſeductus ab his quæ infra ſuppetunt, ſuper ſe animus extollitur; & dum foris immenſo favore circumdatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus ſui in voces ſe ſpargit alienas, talemque ſe credit, qualem ſe foris audit, non qualem intus diſcernere debuit. Subjectos deſpicit, & quos forte poteſtatis excelſerit, tranſcendiſſe etiam ſe vitæ meritis credit. Cunctis ſe æſtimat ampliùs ſapere, quibus videt ſe ampliùs poſſe......Summus itaque locus bene regitur, cùm is qui præeſt, vitiis potiùs quàm fratribus dominatur, ſed cùm delinquentes ſubditos Præpoſiti corrigunt, neceſſe eſt ut ſolicitè attendant, quatenus per diſciplinæ debitum culpas quidem poteſtatis jure feriant, ſed per humilitatis cuſtodiam æquales ſe ipſis fratribus, qui corriguntur, agnoſcant: quamvis plerumque etiam dignum eſt, ut eoſdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Servanda itaque eſt & in corde humilitas, & in opere diſciplina.

Contra carnem, non ſecundùm eam militandum eſt.

3. *In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.* Chriſtiani hominis vita militia continua eſt contra carnem, contra mundum, & contra diabolum. Qui ſecundùm Evangelium vivit, carni, mundo, dœmoni fortis in fide & caritate Dei reſiſtit. Qui mundo, id eſt hominibus mente & corde corruptis diſplicere timet, qui eorum gratiam aucupatur; officiumque ſuum propterea deſerit, veritatem aut juſtitiam prodens, ille ſecundùm carnem militat. Utinam omnes Chriſti Miniſtri tam ſincerè Deo ſerviant, ita ſint à mundi moribus & ſtudiis, ita ab humanis affectibus & reſpectibus alieni, ut verè dicere poſſint cum Apoſtolo noſtro: *In carne ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.*

Arma carnalia quæ ſint? Chriſti Miniſtris non conveniunt.
S. Chryſoſt. Hom. 21.

4. 5. 6. *Nam arma Militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes: & omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti: & in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.* Quænam arma carnalia ſunt? Opes, gloria, principatus, facundia, ſcientia ſecularis, artes politicæ, gratia Principum & Magnatum, aſſentationes, ſimulationes, aliàque hujuſmodi. Arma iſta politicis hominibus, Philoſophis ſæculi, & hæreticis conveniunt, quorum omnis fiducia in carne & in mediis humanis eſt: non Chriſtianis, & multò minùs Chriſti & Eccleſiæ Miniſtris, & Evangelicis Operariis. Arma Saulis Davidi ovium Paſtori non conveniunt, horùm uſum non habet. Iiſdem mediis utendum ad propagandam ac regendam Eccleſiam, quibus uſi ſunt Apoſtoli, & ſancti primorum ſæculorum Epiſcopi; iiſdem armis utendum ad Philoſophos & ſapientes ſæculi, ad Hæreticos, ad peccatores Chriſto ſubjiciendos, ſcilicet verbo Dei, oratione, humilitate, manſuetudine, patientia in tribulationibus & perſecutionibus, fide, ſpe, caritate. Hæc arma Dei virtute potentiſſima ad deſtructionem omnium munitionum quæ adverſùs Evangelium & fidem Chriſti opponuntur. His armis infideles, ſapientes ſeculi, hæretici, peccatores obſtinati vincuntur, debellantur, Chriſto ſubjiciuntur, & in captivitatem quavis libertate feliciorem rediguntur in ejus obſequium, cui ſervire, regnare eſt.

Contumaces diſciplinæ ſeveritate coercendi.

Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam: cùm impleta fuerit veſtra obedientia. Exhortatione magis quàm minis, manſuetudine potiùs quàm ſeveritate erga peccatores uti debent Eccleſiæ Præpoſiti. Veruntamen illorum inobedientiam & contumaciam armis Miniſterii ſui domare & frangere debent, & diſciplinæ ſeveritate eos coercere, cùm eorum criminibus non eſt implicata multitudo, & crimen tales non habet defenſores, per quos poſſit ſchiſma contingere; & cùm ſpes affulget aliqua cenſuras Eccleſiaſticas ad eorum emendationem profuturas. *Cùm u-*

nuſ.

Digitized by Google

nuſquiſque fratrum, id eſt Chriſtianorum intus in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt, atque id cum ea dilectione de qua Apoſtolus præcipit dicens: Ut inimicum eum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem. *Non enim ad eradicandum, ſed ad corrigendum.* Tunc autem ſine labe pacis & unitatis, & ſine læſione frumentorum in agro Domini eradicari poſſunt zizania, id eſt peccatores contumaces & obſtinati ab Eccleſiæ ſocietate ſegregari, cùm multitudo fidelium ab eo crimine, quòd anathematizatur, aliena eſt. *Tunc enim adjuvat Præpoſitum potius corripientem, quam criminoſum reſiſtentem: tunc ſe ab ejus conjunctione ſalubriter continet, ut nec cibum quiſquam cum eo ſumat, non rabie inimica, ſed coercitione fraterna. Tum etiam ille & timore percutitur, & pudore ſanatur, cùm ab univerſa Eccleſia ſe anathematizatum videns, ſociam turbam cum qua in delicto ſuo gaudeat, & bonis inſultet, non poteſt invenire.....Facit autem hoc benè, id eſt humili caritate ac benigna ſeveritate, qui ſic præeſt fratribus ut eorum ſervum ſe eſſe meminerit, ſicut ſeſe habent ipſius Domini & præceptum, & exemplum. Tunc enim fit ſine typho elationis in hominem, & cum luctu deprecationis ad Deum.....*

S. Auguſt. lib. 3. Contra Epiſtolam Parmeniani cap. 2.
1. Theſſal. 5. 15.

„ Itaque & diſciplina ſervet patientiam & patientia temperet diſciplinam, & utrumque referatur ad caritatem, ne fortè aut indiſciplinata patientia foveat iniquitatem, aut impatiens diſciplina diſſipet unitatem. Hinc Angelo, id eſt Epiſcopo Epheſinæ Eccleſiæ 1. Apocalypſi dicitur: *Scio opera tua, & laborem, & patientiam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, & inveniſti eos mendaces: & patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.*

S. Auguſt. lib. Ad Donatiſtas poſt Collationem cap. 4.
Apocal. 2. 2.

Quomodo ſe gerere debeant Paſtores erga æmulos obtrectatoreſque ſuos?

7. 8. *Quæ ſecundum faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos. Nam etſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.* Quantacumque ſit humilitate præditus Chriſti Miniſter, debet tamen Miniſterii ſui dignitatem & auctoritatem tueri, ac dona ſibi à Deo collata, labores ſuos pro ſalute populorum, fructumque per Chriſti gratiam à ſe factum in Evangelii prædicatione & Eccleſiæ regimine commendare, cùm inveniuntur in Eccleſiæ ſocietate qui illi detrahunt, ipſumque contemnunt. Id autem, cùm neceſſe fuerit, præſtet propter Dei gloriam, ut Miniſterio ſuo venerationem conciliet, utque labores ſui Eccleſiæ & animarum ſaluti utiles ſint. Æmulos, obtrectatoreſque ſuos palam refellat & pudore ſuffundat, ſervata moderatione & manſuetudine, exemplo Apoſtoli Pauli. Meminerit ſibi datam à Deo poteſtatem in Eccleſia in ædificationem, & non in deſtructionem. Ea proinde utendum eſſe ad bonum Eccleſiæ, & ad animarum ſalutem procurandam. Qui auctoritate Eccleſiaſtica contra veritatem & bonos mores abutuntur, ut deſtructores ſe gerunt, non ut Paſtores. Qui adulterant Moralis Chriſtianæ puritatem ut placeant hominibus, in deſtructionem, non in ædificationem, ſacrum Miniſterium obeunt.

9. 10. 11. *Ut autem non exiſtimer tamquam terrere vos per Epiſtolas. Quoniam Epiſtolæ,* (inquiunt) *graves ſunt, præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis: Hoc cogitet qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbis per Epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.* Hæc diaboli aſtutia eſt, per membra ſua calumnias contra ſanctos Paſtores ſpargere, illos contemptui & ludibrio exponere, illorum auctoritati detrahere. „ Falſa confingit. Novit quid inde agat, niſi reſiſtat „ vigilantia fidei. Ideo enim & de bonis mala ſpargit, ut infirmi non putent aliquos eſſe bonos; & tradant ſe rapiendos libidinibus & diſſipandos; dicentes apud „ ſeipſos: Quis eſt qui ſervat mandatum Dei, aut quis eſt qui ſervat caſtitatem? „ Deum putat, quia nemo, ipſe ſit nemo. Hoc agit diabolus ut peccatores contra timorem correptionum Paſtoralium obfirmet, ut impediat ne Rectores animarum

S. Auguſt. Serm. 91. alias De Tempore 234.

ſuarum audiant, ne Prælatorum ſuorum monitis ſalutaribus obtemperent, ut contemptum cenſurarum & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ illis inſpiret. Sed ne propterea contriſtentur boni Paſtores, S. Pauli patientiam & magnanimitatem imitentur; verbo & exemplo, viva voce & per Epiſtolas, populum, cujus curam illis commiſit Chriſtus, Moralis Evangelicæ regulis ac præceptis imbuere, peccatores corripere, diſciplinæ ſeveritatem in contumaces exercere non ceſſent: Sed operam dent ut verè dicere poſſint cum Apoſtolo: *Quales ſumus verbis, tales & in facto*. Doctrinæ ac ſermonibus noſtris vita noſtra operaque reſpondent. Ex iis non ſumus, qui quod una manu ædificant, alterà deſtruunt.

12.13. *Non enim audemus inſerere aut comparare nos quibuſdam, qui ſemetipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis. Nos autem non in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſurã regulæ qua menſus eſt nobis Deus.* Ex his Apoſtoli ſententiis diſcimus. 1. De profectu noſtro in via ſalutis & perfectionis nos judicium ferre non debere ex comparatione ad aliorum vitia: ſed ex defectu plurium aut pauciorum virtutum, quæ nobis deſunt, & quæ ſtatui noſtro conveniunt. 2. De nobis judicium ferre nos debere comparando nos cum nobiſmetipſis, id eſt, non extollendo nos de virtutibus, quibus nos præditos eſſe credimus, ſed humiliando nos intuitu peccatorum ac defectuũ noſtrorum.

Nos ipſos cum aliis comparare non debemus, ſed cum nobiſmetipſis.

S. Fulgentius Epiſt. Ad Probam, De Virginit. Capp. 19. 20. 21. 22.

Quoties cogitas de per-
,, fectione virtutum, noli conſiderare quid alii minùs habeant quàm tu habes, ſed
,, quid tu minùs habeas quàm habere jam debes: nec ideo te putes virtutibus per-
,, fectam, ſi quamlibet aliam videas criminibus deditam; nec propterea tibi ali-
,, quid velocitatis aſſignes, ſi quaslibet aut retro redeuntes, aut ſegniter videas
,, ambulantes. Neque enim idcirco ſanos oculos habere pronuntiandus eſt lippus,
,, quia videtur cæcus à lumine penitus alienus; nec ideo ſanus eſt qui gravi jacet
,, vulnere ſemivivus, ſi alius graviore vulnere reperiatur occiſus: nec ſibi debet
,, tanquam victor vindicare gloriam quiſquis, licet ab hoſte non ſit occiſus, te-
,, netur tamen ab hoſte captivus. Noli ergo aliis te comparare, ſed audi Apoſto-
,, lum: Non audemus nos inſerere aut comparare quibuſdam, qui ſemetipſos
,, commendant, ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmet-
,, ipſos nobis. *Sic ergo ſemetipſam comparet virgo Chriſti: & ut ad perfectam perveniat ſanitatem, non debet de aliorum ſibi periculo graviore blandiri, ſed de ſua curet infirmitate triſtari, de qua ille triſtabatur jugiter, qui dicebat.* Tota die con-

Pſalm. 37.

,, triſtatus ingrediebar, quoniam anima mea impleta eſt illuſionibus & non eſt
,, ſanitas in carne mea. *Et ut oſtenderet huic triſtitiæ humilitatem debere conjungi, ſtatim adjunxit*, Incurvatus ſum & humiliatus ſum nimis. *Et ut deſiderio ſanitatis hoc a ſe fieri perdoceret, adjunxit*, Rugiebam à gemitu cordis mei, & ante
,, te eſt deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. *Ille autem qui hoc dicebat, fatetur ſe aliquando tamquam de virtute ſanitatis elatum, & in eo ſe periculum graviſſimæ infirmitatis expertum: dicit enim in alio Pſalmo*, Ego dixi, in abundantia mea, Non movebor in æternum. *Et quia hoc dicens adjutorio divinæ gratiæ fuerat deſertus, & in ſua defecerat infirmitate, turbatus, ſequitur dicens*, Domine in bona voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem, avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. *Et ut oſtenderet adjutorium divinæ gratiæ, quamvis jam habitum, humiliter eſſe & ſine intermiſſione poſcendum, ſubnectit*. Ad te clamabo; & ad Deum meum deprecabor. *Nemo autem deprecatur & rogat, qui non aliquid ſe cognoſcit minùs habere, aut quod habet ſua tantùm virtute poteſt ſervare. Quiſquis igitur & beneficium rogat, & adjutorium flagitat, neceſſe eſt & ut evidentiam ſuæ imbecillitatis & egeſtatis agnoſcat: & ideo egeſtas noſtra dari ſibi, quod non habet poſcit: & imbecillitas noſtra cuſtodiri ſibi poſtulat quod accepit. Egeſtas audit*. Quid enim habes quod non accepiſti? *Imbecillitas audit*,

1. Cor. 4.
Pſal. 126.

,, Revela Domino viam tuam, & ſpera in eum, & ipſe faciet. *Dicat ergo egeſtas ille qui propter nos pauper factus eſt, cùm dives eſſet, ut illius inopia divites eſſemus.*

Digitized by Google

„ *mus* : Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua. *Dicat imbecillitas illi qui pro nobis crucifixus eſt in infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei*: Cuſtodi me, Domi-
„ ne, ut pupillam oculi, ſub umbra alarum tuarum protege me, à facie impio-
„ rum, qui me afflixerunt. *Graviter hic affliguntur animæ omnium jam juſtificatorum & ex fide viventium. Vident enim quia licèt ſint gratiæ dono de operum malorum contagione liberæ, teneantur tamen cogitationum varietate captivæ*. Quis e- Proverb. 20.
„ nim gloriabatur caſtum ſe habere cor? Aut quis gloriabitur mundum ſe eſſe à
„ peccatis? *Attendamus qualis quantuſque Juſtus dixerit*. In multis offendimus
„ omnes: *Et ille qui dixit*: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos Jacobi 3.
„ ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. *Ille etiam qui condelectabatur legi Dei* Rom. 7.
ſecundùm interiorem hominem, videbat aliam legem in membris ſuis repugnantem
„ legi mentis ſuæ, & captivantem eum in lege peccati: *donec eum ſuæ infelicitatis conſcium* de corpore mortis hujus liberaret gratia Dei per Jeſum Chriſtum
„ Dominum noſtrum. *Ab hac ergo lege peccati, quæ eſt in membris noſtris, non virtus cujuslibet hominis fortis, non induſtria ſapientis, ſed ſola liberat gratia Salvatoris, quæ nonniſi humilibus gratis datur*.

15. 16. *Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus*. Sanctorum Paſtorum caritas non eſt ambitioſa, non æmulatur, non quærit quæ ſua ſunt. Eccleſiam diligit, ſed ordinem & diſciplinam amat. Falcem non mittit in meſſem alienam, nec alienorum laborum gloriam uſurpat ac furatur; aut imprudenti temerarioque zelo juriſdictionis ſuæ fines excedit, ut Pſeudo-apoſtoli; nec aliis Paſtoribus, etiam ſubalternis moleſtiam creat, eorum auctoritatem & jura minuendo; ſed intra fines ſuos ſe continet exemplo ſancti Pauli. *Non in aliena regula in iis quæ præparata ſunt gloriari*.

17. 18. *Qui autem gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*. Qui nihil habet quod non acceperit, nihil habet unde gloriari poſſit. *In nullo* igitur *gloriandum, quando nihil noſtrum ſit*, ut poſt S. Cyprianum ſæpe repetit S. Auguſtinus. In Domino gloriatur; qui omnia bona ſua ſe illi debere agnoſcit & confitetur, qui ejus gratiam ad ſingulos actus ſibi neceſſariam credit & prædicat: qui nulla in ſe agnoſcit merita, niſi quæ Deus creat & operatur in nobis. *Cùm bene agimus, Deum per nos agere intelligamus. Neque quidquam nobis proprium vindicemus inanis gloriæ cupiditate decepti, quo uno malo à ſummo ad ima demergimur*. Inanis gloriæ vitium, quòd bonis noſtris operibus inſidiatur, & nos diabolo aſſimilat, fugiamus, & ne in corda noſtra blandè irrepat, caveamus. Quàm vana gloria, quæ pulveri comparatur! *Et gloriam meam in pulverem deducat*, ait Propheta. Hic eſt *ille pulvis*,
„ *quem projicit ventus à facie terræ*, ſuperborum ſcilicet vana & inepta jactantia,
„ & inflata, non ſolidata, tamquam vento elatus pulveris globus. Rectè itaque
„ hic poſuit gloriam, quam non vult in pulverem deduci. Vult enim eam ſoli-
„ dam habere in conſcientia coram Deo, ubi nulla jactantia eſt. *Qui gloriatur*, in-
„ quit, *in Domino glorietur*. Iſta ſoliditas in pulverem deducitur, ſi per ſuper-
„ biam quiſque contemnens ſecreta conſcientiæ, ubi ſolus Deus hominem probat,
„ velit apud homines gloriari. Hinc eſt quod alibi dicit, *Deus conteret oſſa placentium hominibus*. Qui autem bene didicit vel expertus eſt vitiorum ſuperandorum gradus, intelligit hoc *vitium inanis gloriæ, vel ſolum, vel maximè cavendum eſſe perfectis. Quo primùm enim vitio lapſa eſt anima, hoc ultimum vincit*. Initium autem omnis peccati ſuperbia, &, Initium ſuperbiæ hominis apoſtatare à Deo. Cupidinem gloriæ noviſſimam homini exui hinc patet, quòd *Sæpe de ipſo vanæ gloriæ contemptu vaniùs gloriatur*.

Antidotum adversùs inanis gloriæ vitium.

S. Auguſt. lib. De Quantitate Animæ, capit. 34.

Pſal. 7.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 7. n. 4.

Eccl. 10. 15.

S. Aug. lib. 10. Confeſſ. c. 63.

Qui gloriatur, in Domino glorietur, &c. Securus glorior, ſi teſte conſcientia de gloria
„ Conditoris nihil mihi uſurpo: ſecurus planè: quia jam non contra Dominum, ſed
„ in Domino. Hæc nobis gloriatio non ſolum non prohibetur, ſed ſuadetur, cùm di-

citur:

Joan.5. „ citur : *Gloriam ab invicem quæritis,& gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non vultis.* Re
S.Bernard. Serm. 13. in Cantica. „ vera gloriari in ſolo Deo, nonniſi à ſolo Deo eſt. Nec mediocris iſta gloria,quippe tam vera, quàm de veritate, & in veritate tam rara, ut vix vel paucitas perfectorum perfectè glorietur in ea. Eant ergo vani filii hominum, eant, & decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Nam ſapiens gloriator probabit opus ſuum, atque ad lumen veritatis diligenter examinabit:& ſic habebit in ſemetipſo gloriam, & non in ore alterius. Stultus ſum, ſi ciſtellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te, cùm habere voluero. Nonne nempe in tuo arbitrio eſt probare me vel improbare, prout volueris? Sed retineo penes me, ipſe fideliùs ſervo mihi. Imò nec mihi eam credo, ipſi
2.Tim.1. „ potiùs repono ſervandam, *Qui potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem,* cautus in cuſtodiendo, fidelis in reſtituendo. Secura tunc erit laus unicuique à Deo, his duntaxat qui humanas laudes contempſerint. Nam gloria in confuſio-
Pſal.52. „ ne eorum qui terrena ſapiunt, dicente etiam Davide: *Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.* Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita iſta, quia *Quicquid hic favoris captas, quod ad Deum non retuleris; ipſi furaris.*

CAPUT XI.

SENSUS LITTERALIS.

Cautio Apoſtoli laudes ſuas ex neceſſitate cómemorantis.

1. U*Tinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ,ſed & ſopportate me.*Apoſtolus metuens Corinthiis propter Pſeudo-apoſtolos ipſi detrahentes, neceſſitate compulſus in ſuas laudes excurrit, primùmque exponit ſe nihil ſubſidii à Corinthiis accepiſſe, neque illis fuiſſe oneri; deinde labores ſuos, pericula, carceres, plagas, aliáſque ærumnas commemorat, quas terrà marique pro Chriſti Evangelio paſſus erat, cùm interim Pſeudo-apoſtoli mollem vitam Corinthi inter opulentos cives agerent. Capite verò ſequenti favores Dei ſibi conceſſos, revelationes, & raptus enarrat. Quia verò ſe ipſum laudare ſine neceſſitate & gravi cauſa hominis eſt inſipientis & vani; atque etiam cùm cauſa ſubeſt, imprudentiæ ſpeciem habet apud eos qui cauſam ignorant, vel rationes ad id moventes non ſatis conſiderant: ideo Apoſtolus Corinthios rogat ut pauliſper inſipientiam ipſius apparentem, commemoratione rerum ad commendationem propriam pertinentium, ſuſtineant. Voſque rogo, inquit, ut me ſuſtineatis. Poteſt indicativè verti ſecundum vim Græci Textus: *Sed & ſuſtinetis me.* Id eſt, de benevolentia in me veſtra confido, fore ut me ſuſtineatis laudes meas ex neceſſitate commendantem, ne Miniſterium meum contemnatur, & Apoſtolica autoritas mihi à Deo commiſſa propter veſtram, aliarumque Gentium ſalutem, vilis habeatur.

2. *Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* Diligo enim vos amore vehementi, qualis eſt maritorum zelotyporum erga uxores ſuas; ſolicitè vos cuſtodio, non pro gloriâ mea, aut commodis meis, ſed propter Deum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Vos enim tanquam ſpiritualium nuptiarum pronubus deſponſavi, aptavi, ornavi, ut exhibeam, & tradam vos, ſive Eccleſiam cujus membra per fidem & baptiſmum eſtis, uni ſponſo Chriſto, velut virginem caſtam, integros fide, ſpe, & charitate. Alludit ad legalem typum Pontificis Maximi Judæorum, qui virginem ducere de-
Luc.21.14. buit. Unam ſponſam hic vocat Apoſtolus Eccleſiam particularem Corinthiorum: talis autem maximè eſt Eccleſia univerſalis, ad quam propriè pertinent promiſſa dotalia. Totam Eccleſiam virginem appellavit (inquit Theodoretus) neque enim „ omnes qui credunt virginitatem profitentur, ſed oportet omnes ornari ſincera „ fide.

3. Ti-

Digitized by Google

3. *Timeo autem ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto.* Timeo ne ſicut diabolus ſerpente tanquam organo uſus Hevam ſeduxit verſutia ſua & fallaci ſermone; ita mentes veſtræ corrumpantur blandis & aſtutis Pſeudo-apoſtolorum, qui etiam diaboli ſunt organa, ſermonibus, & paulatim deflectatis & degeneretis à ſimplicitate & puritate fidei Chriſtianæ.

Hanc vocem, *& excidant*, addidit Latinus Interpres majoris perſpicuitatis gratia.

4. *Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis, aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis, rectè pateremini.* Si is qui ſponte, ſine miſſione ſe in prædicandi Evangelii miniſterium ingerens, ad vos venit tamquam novus ſalutis Magiſter, Chriſtum meliorem vobis prædicaret quàm nos prædicavimus; aut præſtantiora Spiritus ſancti dona vobis conferret, quàm noſtro miniſterio & manuum noſtrarum impoſitione acceperitis, aut excellentius Evangelium, diviniora Myſteria, & excellentiora promiſſa proponens, vobis annuntiaret, rectè illum toleraretis. Verùm cùm nec ipſi dicant ſe alium Chriſtum, alium Spiritum, aliud Evangelium prædicare; nec vos alium Chriſtum, alium Spiritum, aliud Evangelium agnoſcatis; quam prætendere poteſtis excuſationem? Hic igitur deductione ad abſurdum & ad impoſſibile, quod neque Corinthii, neque ipſi Pſeudo-apoſtoli conceſſerint, utitur S. Paulus. Si eadem ſunt (inquit) fidei capita, & nihil amplius dicunt quod ad dogma attinet: ob quam cauſam illi præ nobis in honore habentur? Quantumcumque enim garrierint, nihil ſupra nos habent niſi faſtum verborum, & ſæcularis doctrinæ oſtentationem. Quòd autem ait, *Rectè ſuſtineretis*, non eſt laudantis talem ſententiam, ſed magis arguentis. Nam paulò ante hos ſuſtinere, eiſque adhærere, corruptionem appellavit. Quid eſt ergo quod arguit? Inexcuſabiles, inquit, eſtis, ſi „ fallimini, cùm utrique noſtrum & nos & Pſeudo-apoſtoli eadem dicere videa„ mur: & tamen à nobis diſcedentes, illis adhæretis. Non enim occaſionem ha„ bebitis fraudis novitatem, & rem inſolitam eſſe ad perfectionem dogmatum. „ Solet enim novitas titillare ac ſimpliciores attrahere: vobis autem ne hæc qui„ dem occaſio relicta eſt.

Photius. Oecumenius.

Hinc patet, hunc locum Apoſtoli minimè contrarium eſſe alteri, *Galat.* 1. 8. ubi anathema dicit aliud evangelizantibus. Quod enim ibi damnat, hic tamquam rem abſurdiſſimam affert. Ibi de Evangelio contrario, hic de Evangelio excellentiore loquitur.

5. 6. *Exiſtimo enim me nihil minùs feciſſe à magnis Apoſtolis.* Græcus Textus ſic ad verbum reddi poteſt: *Exiſtimo me in nullo eſſe inferiorem magnis Apoſtolis*, ſeu his qui inter Apoſtolos ſunt eximii, Petro ſcilicet, Jacobo & Joanne: non eſt ergo cur cedam Pſeudo-apoſtolis. *Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia: in omnibus autem manifeſti ſumus vobis.* Cœterùm etſi eloquentiæ ſæcularis imperitus videar, nec ſtudeam elegantiæ verborum, non ſum tamen imperitus, quod ſcientiam attinet rerum divinarum & ad ſalutem veſtram ſpectantium. Idque noſtis per experientiam. Vel, *In omnibus manifeſti ſumus vobis*: id eſt, Nihil diſſimulantes egimus apud vos; non alii videmur, alii ſumus, ſicut Pſeudo-apoſtoli, qui ſimulatione ſanctitatis vobis imponunt.

7. *Aut numquid peccatum feci, me ipſum humilians, ut vos exaltemini? Quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?* An id mihi vitio vertendum eſt, quòd me humiliaverim apud vos, ita vivens quaſi nullius eſſem auctoritatis, quaſi ſervum me gerens, vile ſcenofactoriæ artis opificium exercens, ut vos fidem & dona Spiritus ſancti, quæ vobis prædicatio mea procuravit, apud Deum exaltemini?

Linguæ Græcæ nitor, eloquentia ſæcularis, ſermonis perſpicuitas S. Paulo non adfuit: Ideo ſe imperitum ſermone fatetur: Quod ab ipſo dictum eſt de conſcientiæ veritate, non de humilitate, ut S. Hieronymus obſervat in Epiſt. Ad Algaſiam, Quæſt. 10. Cœterùm eloquentiam ſacram S. Pauli in Epiſtolis ejus admiratur & commendat S. Auguſtinus lib. 4. *De Doctrina Chriſtiana*, Capp. 6. & 7.

Digitized by Google

ni? An mihi quaſi crimen objicitur, quòd gratuitò, ſine veſtro ſumptu vobis Evangelium Chriſti prædicaverim, labore meo victum quærens? *Alias Eccleſias expoliavi,* * *accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum*. Ab aliis Eccleſiis, quamvis eſſent vobis pauperiores, ſcilicet ab Eccleſiis Macedoniæ, plus accepi quàm par eſſet, ad ſuſtentationem meam, ne veſtro ſumptu viverem dum Evangelium vobis miniſtrabam.

*In verbo *expoliavi*, nulla eſt injuriæ ſignificatio, ſed tam illud quàm vox *ſtipendium*, metaphoricam ſignificationem habent à militia ſumptam.

9. *Et cùm eſſem apud vos, & egerem, nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres qui venerant à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo*. Cùm apud vos miniſterium Apoſtolicum exercerem, & mihi neceſſaria deeſſent, à nullo veſtrum aliquid exegi aut poſtulavi, ſed quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui Corinthum venerant è Macedonia, ſcilicet Philippenſes. * Qua autem hucuſque ſum uſus cautione, ne alicui veſtrum oneri eſſem, eadem utar in poſterum, vobis gratuitò miniſterium ſalutis exhibens, nec accipiens à vobis debitum ſuſtentationis ſtipendium.

* *Philipp*.4.

10. *Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ*. Verum loquor (teſtis Chriſtus eſt) hanc gloriam mihi excidere non patiar, ſed volo eam habere perpetuam apud vos & per totam Achaiam, cujus Metropolis eſt Corinthus, quod vobis oneri non fuerim, nec juſtum etiam ſtipendium ad ſuſtentationem meam a vobis exegerim.

11. 12. *Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit*. Quæ cauſa eſt cur à vobis nihil recipere velim? an quia vos non amo? Qui enim aliquem non amant, ejus dona recipere dedignantur. Deus, qui corda novit, ſcit vos à me tenerè diligi. *Quod autem facio, & faciam, ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ne in quo gloriantur inveniantur ſicut & nos*. Quod hactenus facio, gratis prædicando Evangelium Corinthi & per totam Achaiam, idem facturus ſum deinceps, ut præcidam occaſionem iis qui illam quærunt gloriandi ſe in omnibus ſimiles eſſe nobis, eloquentia vero & ſermonis elegantia ſuperiores. Optabant nimirum Pſeudo-apoſtoli ut Paulus Evangelium prædicando ſumptus acciperet, ne hac parte illis ſuperior videretur. Nam Pſeudo-apoſtolos non ſibi temperaſſe à ſumptibus accipiendis, ut cenſent interpretes Græci; * compertum eſt ex 1. Corinth. 9. 12. *Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potiùs nos uſi ſumus hac poteſtate? Sed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti*. Et ex ipſo, quod exponimus, capite, Verſ. 20. *Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit*. Cenſent tamen Græci Commentatores mox laudati, Pſeudo-apoſtolos palam recuſaſſe munera, clam accepiſſe, & hanc ſimulationem illis occaſionem fuiſſe gloriandi, quòd Evangelium gratis prædicarent, ſicut Paulus.

* S.Chryſoſt. Homil. 24. Theodoret. Theophylact.

13. 14. 15. *Nam ejuſmodi Pſeudo-apoſtoli ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti*. Nam ejuſmodi homines perſonam induunt & nomen aſſumunt Apoſtolorum Chriſti, cùm ab eo vocati & miſſi non ſint, & nihil Apoſtolicarum virtutum habeant: immo Evangelium doloſe & mala fide prædicent, privatum, non Domini agentes negotium, & vineam, in qua operari videntur, prava doctrina Evangelii prædicationi admixta, & malis moribus diſſipantes. *Et non mirum; ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in angelum lucis*. Nihil verò hac in re novi, ſiquidem diabolus eorum magiſter perſonam ſancti Angeli ſæpe induit, ſive inviſibiliter ſuggerendo quædam in ſe vel in ſpeciem bona, ex quibus homines in gravia peccata & in perditionem præcipites agit, ſive viſibiliter ſe tamquam Angelum Dei videndum exhibens, ut ipſis illudat, eoſque decipiat. Angeli lucis vocantur ſancti Angeli, tum quia cœleſti & æterna luce ac gloria donati ſunt, cùm dæmones tenebris æternis ſint damnati: tum quia Angeli ſancti veritatem & juſtitiam hominibus inſpirant ut Dei miniſtri, ſicut Angeli mali errores & peccata ſuggerunt; ideo dicti Angeli tenebrarum. *Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ; quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum*. Non eſt ergo mi-

Digitized by Google

mirandum ſi Pſeudo-apoſtoli, miniſtri ſatanæ, perſonam induant miniſtrorum juſtitiæ, id eſt, proborum & ſincerorum Evangelii Miniſtrorum, ſive Apoſtolorum Chriſti, qui ad veram juſtitiam per ejus gratiam homines perducunt. Horum porrò ſatanæ miniſtrorum merces digna erit operibus ipſorum, mors æterna.

16. 17. *Iterum dico (ne quis me putet inſipientem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)* Iterum eadem vobis dico, ne quis me inſipientem exiſtimet quòd ea commemorem quæ ad laudes meas pertinent; juſta enim cauſſa ſubeſt. Si verò impetrare non poſſum ut me prudenter agere cenſeatis, ſaltem me ut inſipientem ſuſtinete, nec moleſtè ferte quòd laudes meas recenſeam. *Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ.* Quæ loquor ad mei commendationem, Dei legi & Chriſti doctrinæ repugnare videntur, ſi res abſolutè, vel ſecundùm externam ſpeciem conſideretur, non ſpectatis cauſis & circumſtantiis. Seipſum namque laudare vulgò arrogantis & ſuperbi hominis eſt, & inſipientiæ ſpeciem habet aſſumptum à me gloriationis argumentum.

18. *Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem, & ego gloriabor.* Cùm multi, Pſeudo-apoſtoli, & eorum imitatores; de rebus carnalibus & externis, ſcilicet de generis nobilitate, ſapientia, lege, circumciſione glorientur: & ego gloriabor non de illis tantùm, ſed & de aliis quæ me laudabilem reddunt, ad tuitionem miniſterii mei, & auctoritatis à Deo mihi datæ. Ne verò ſcrupulum aliquis patiatur quòd Paulus de iiſdem rebus glorietur, de quibus Pſeudo-apoſtoli: quamvis enim eadem ſit materia gloriationis, non tamen eadem intentio, & idem finis: quia Pſeudo-apoſtoli commendabant ſemetipſos propter gloriam propriam & privata commoda: Apoſtolus autem gloriabatur ut verbum Dei per eum prædicatum majoris eſſet auctoritatis & ponderis, & fructum faceret Chriſto. *S. Thomas, Lect.4.*

19. 20. *Libenter enim ſuffertis inſipientes, cùm ſitis ipſi ſapientes.* Libenter ſuſtinetis Pſeudo-apoſtolos arroganter & falsò gloriantes, & veſtro damno, vos qui ſapientes eſtis ſecundùm veſtram, aliorumque quamplurium opinionem. Quamobrem & me, ſpero, tolerabitis ſapienter & utiliter gloriantem. *Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.* * Suſtinetis multò duriora inſipientia apparente gloriationis meæ. Toleratis (inquam) Pſeudo-apoſtolos, qui vos Moſaicæ Legis ſervituti ſubjicere iterum volunt, cum ab ea ſitis per Chriſt fidem & gratiam liberati, vel imperioſam eorum dominationem æquo animo ſuſtinetis: necnon aviditatem inſatiabilem qua ſubſtantiam rei veſtræ temporalis devorant, ventri ſuo ſervientes, & ſumptus exigentes ut laute vivant; inſuper & munera accipientes, ſpecie pietatis homines ad quæſtum pronos, qui blandis ſermonibus vos ſeducunt, & nummos veſtros extorquent. Suſtinetis hujuſmodi homines ſe ſupra vos extollentes, ſeque importunè jactantes: quin etiam vos contumeliis afficientes, & palam vobis improperantes ignobilitatem & priſtinam idololatriam.

Innocens ironia.

* *In faciem cædere*, hyperbolicè ſumitur pro gravi & evidenti injuria, & ſpecies pro genere ponitur. Nã *faciem verberare*, inter maxima ludibria & graviſſimas contumelias eſt. 3.*Reg*.22.24. *Matt*.5.39 *Luc*.22.64.

21. *Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte.* * *In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego.* In faciem vos cædi à Pſeudo-apoſtolis dixi, id eſt, contumelioſè tractari, dum vobis ignobilitatem generis coram exprobrant, quòd ex genere Abrahæ non ſitis, ut illi, nec circumciſionem acceperitis. Vel, Ad dedecus meum hæc commemoro, ſi quidem me ut hominem imbecillem, nullius auctoritatis, & contemptu dignum apud vos traducunt, quòd eodem modo vobiſcum non egerim. Verumtamen in quacumque re quiſpiam illorum audet gloriari, audeo & ego, utpote ipſis nulla re inferior. Quamquam id imprudentiæ ſpeciem habet, quia gloriari imprudentium & inſipientium eſt.

*Vulgatus Interpres addidit, *In hac parte*, explicationis gratia: quibus verbis nulla reſpondent æquivalentia in Græco Textu, & Syriaca Verſione.

22 *Hebræi ſunt*, * *& ego: Iſraelitæ ſunt, & ego ſemen Abrahæ ſunt, & ego*. Hebræi ſunt origine & lingua: & ego, ex Patre Hebræo & Phariſæo natus, Iſraelitæ ſunt, ex poſteris Jacob, ex populo Dei electo & benedicto, non ex Idumæis: & ego. Ab Abrahamo ducunt originem per Iſaacum, non à Loth Abrahami nepote, ut Ammonitæ & Moabitæ, adeòque Abrahamum patrem ſuum cùm fiducia appellant, ejuſque filios appellari honori ducunt: & ego.

> * Hæc ſententia in quibuſdam Codicibus legitur in modum interrogationis.

23. *Miniſtri Chriſti ſunt (ut minùs ſapiens dico) plus ego*. Eſto, Miniſtri Chriſti ſint, quod ſibi nomen arrogant: cùm fiducia dico meliori ac potiori jure me Chriſti Miniſtrum eſſe, etſi notam imprudentiæ forte apud vos incurram commendando me ipſum præ illis. Plurimos enim & graviſſimos labores ſuſtinui Evangelii causâ. *In laboribus plurimis*. Multotiès miſſus ſum in carcerem propter nomen Chriſti, atrociter verberatus, mortis periculis præſentiſſimis frequenter expoſitus: *In carceribus abundantiùs, in mortibus frequenter*.

> S. Paulus multa fecit & paſſus eſt, quæ in Actis Apoſtolorum non referuntur: nam S. Lucas ea penè ſola ſcriptis tradidit, quibus ipſe præſens interfuerat.

24. *A Judæis quinquies quadragenas, una minus accepi*. Quinquies à Judæis triginta novem flagellorum ictus accepi. Quadragenarium numerum excedi Lex vetabat *, ne fœde jaceret frater ante oculos Judæorum laceratus: illis verò, ſive clementiæ & humanitatis cauſſâ, ſive caventibus ne lictores in ipſo verberandi impetu conſtitutum à lege plagarum numerum tranſilirent, unam demere viſum eſt. Quæ conſuetudo ad Seniorum traditiones eſt referenda.

> * Deutron. 25. 3.

25. *Ter virgis cæſus ſum*, ** à Gentilibus; *ſemel lapidatus ſum*; a Per ſeditionem multitudinis lapidibus ſum appetitus; *ter naufragium feci*; *nocte & die in profundo maris fui*. Ex naufragio demerſus fui in profundum màris, ut olim Jonas, ubi per noctem & diem fui ſervatus incolumis ope divina, & inde liberatus; Vel, navi diſſoluta, totam noctem diemque huc & illuc à fluctibus impulſus tranſegi.

> ** Evadere poterat hanc pœnam S. Paulus dicendo ſe civem eſſe Romanum, ut patet ex *Act.* 23. ſed evadere noluit Philippis, *Act.* 16. ut daretur occaſio convertendi cuſtodem carceris cum tota familia ad fidem Chriſti.
>
> a *Act.* 14. 5.

26. *In itineribus ſæpe*, difficillimis, *periculis fluminum*, in quibus navigare neceſſe fuit, ut pervenirem ad provincias & civitates, quibus Evangelium prædicaturus eram; *periculis latronum*, in quos non ſemel incidi; *periculis ex genere*: expoſitus fui periculis graviſſimis ex mea gente, ſcilicet ex Judæis; *periculis ex Gentibus*, plerumque à Judæis concitatis: *periculis in civitate*, veluti Damaſci, Hieroſolymis, Epheſi, &c. *Periculis in ſolitudine*, id eſt, in deſertis locis, in quibus ab adverſariis ſtruebantur inſidiæ; *periculis in mari*, ex piratis, & inſidiantibus hoſtibus, præſertim Judæis, ut Act. 20. 3. *Periculis in falſis fratribus*, à fictis Chriſtianis.

27. *In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate*. Laborum & moleſtiarum omne genus pertuli Evangelii cauſa, frequentes ac longas vigilias, famem ac ſitim, jejunia frequentia, ſponte ſuſcepta ad impetrandam à Deo gratiam prædicandi cum fructu Evangelium; frigus & nuditatem, id eſt, inopiam veſtium, quæ me à frigore protegerent.

28. *Præter ea quæ extrinſecùs ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum*. Præter mala illa extrinſecùs advenientia, quæ paſſus ſum vel patior, animum meum angunt multiplices curæ, moles negotiorum quotidie mihi inſtantium & incumbentium, concurſus fidelium ad me ex variis civitatibus & provinciis, ob difficultates circa negotium Evangelicum emergentes; ſolicitudo omnium Eccleſiarum, non earum tantùm quas fundavi, & quibus Evangelium prædicavi. Si enim pro invicem ſolicita ſunt ejuſdem corporis membra, quomodo ego Gentium Apoſtolus & Doctor pro omnibus Eccleſiis ſolicitus non eſſem? Cæterùm ſolicitudo omnium Eccleſiarum, quam ſibi tribuit S. Paulus, non eſt regiminis & juriſdictionis ordinariæ, ſed caritatis, & juriſdictionis extraordinariæ Apoſtolatui adnexæ. Soli enim S. Petro univerſalis Eccleſiæ regimen à Chriſto demandatum eſt, nec æqualis S. Pauli cum S. Petro poteſtas, aut duo capita, vel unum uterque caput, citra errorem jure merito damnatum dici poteſt.

29. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?*

Quis

Digitized by Google

Quis fidelium infirmus eſt, & pronus ad peccandum, quin ego ſim infirmus commi-
ſerationis affectu, metuens & ſolicitè cavens ne de facto cadat? Quis objecto ſibi in
via pietatis offendiculo in ruinam impellitur, & ego non uror, partim dolore, par-
tim zelo curandi & avertendi mali? *Uror*, dixit, quo verbo animi cruciatus ſigni-
ficatur; non ait, *ſcandalizor*, quia hoc verbum in bonam partem non ſumitur.
Scandalizatur enim, non qui cadentibus condolet, ſed qui ſimiliter cadit.

30. Si *gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt gloriabor.* Quandoquidem glo-
riari compellor, de infirmitatibus meis gloriabor. Infirmitates vocat, non vitia ſeu
defectus, ſed afflictiones ſeu calamitates pro Chriſto ſuſceptas & toleratas. De his au-
tem magis gloriatur quàm de miraculis, quia his maximè declaratur virtus Chriſti:
Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti (ait cap. ſeq.)

31. *Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit quod
non mentior.* Ad confirmationem & eorum quæ dixit, & eorum quæ capite ſequen-
ti commemoraturus eſt, Deum teſtem appellat. Hæc enim quæ pene incredibilia
videri poterant, juramento confirmare neceſſarium Apoſtolo viſum eſt. Porrò hæc
duo vocabula, *Deus & Pater*, diverſo reſpectu uſurpari Theodoretus obſervat. *No-
ſter enim Deus eſt, ſed Pater Chriſti*, ſecundùm divinitatem; cœterùm & Deus e-
jus ſecundùm humanitatem: Joan. 20. 17. *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem ve-
ſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum.*

32. 33. *Damaſci Præpoſitus gentis Aretæ Regis* * *cuſtodiebat civitatem Damaſce-
norum, ut me comprehenderet: & per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum,
& ſic effugi manus ejus.* In civitate Damaſci is qui gentis erat Præfectus nomine A-
retæ Regis, excubiis poſitis cuſtodiebat urbem ut me comprehenderet, Judæis ini-
micis meis tradendum: & per feneſtram muro civitatis contiguam noctu demiſſus
ſum à Chriſtianis, & evaſi manus ejus. De fuga porrò ſua hic non gloriatur Apo-
ſtolus, ſed de periculo, quod tantum erat, ut periiſſet, niſi fuga elapſus eſſet. Re-
ctè autem fugit Paulus, tum quia unum Paulum, non reliquos fideles premebat
hæc perſecutio: tum quia eo migrante, manebant Damaſci Ananias, & alii Mini-
ſtri, qui fidelibus neceſſaria ſalutis ſubſidia ſubminiſtrarent: tum quia neceſſe erat
ut ſe in futurum tempus Eccleſiæ utilitati ſervaret. Paruit igitur Domini manda-
to, Matth. 10. 23. *Cùm vos proſequentur in civitate iſta, fugite in aliam.* Videſis
Epiſtolam 228. aliàs 180. S. Auguſtini ad Honoratum.

* Aretas ſocer Herodis Antipæ, Rex Arabię Petrææ & Damaſcenæ civitatis, quæ Arabiæ vicina eſt Dominus, cujus meminit Joſephus li. 18. Antiquit. cap. 7. & alibi. Damaſcum verò ad Arabiam olim, pertinuiſſe, antequam tranſcripta eſſet in Syrophænicem teſtantur S. Juſtinus Martyr Dial. cum Tryphone, & Tertullianus, lib. 3. Adverſus Marcionem.

CAPUT XI.

SENSUS MORALIS

1. U*Tinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ: ſed & ſupportate me.* Ve-
ra Chriſtiani hominis ſapientia, humilitas eſt, quam ut doceret Chriſtus
æterna Sapientia, & verbo, & exemplo, è cœlis deſcendit, & ſemetipſum humi-
liavit homo factus. Sibi ipſi igitur de ſe ipſo placere, ſeque ipſum laudare, in-
ſipientia quædam eſt. Verumtamen ſi ad Dei gloriam & ſalutem proximi ſeipſum
commendare opus ſit, id ſapiens Chriſti Miniſter faciet, non quæſita occaſione,
ſed quaſi compulſus; ſine exaggeratione, cum ſimplicitate, cum ſancto pudore,
laudum ſuarum commemorationem quaſi inſipientiam ſpectans, & ea libentiùs re-
cenſens quæ illum coràm hominibus humiliare poſſunt, quàm quæ extollere & ce-
lebrem reddere atque glorioſum. Cœterùm extra caſum neceſſitatis, obſervabit
Sapientis monitum, immò Dei præceptum: *Laudet te alienus, & non os tuum:* *Proverb. 27. 2.*

Humilitas à Chriſti Miniſtro ſervanda.

S. Auguſt. in Pſal. 25. n. 11. *extraneus, & non labia tua*. Non te laudes & quando bonus es: laudando te bo-
„ num, fis malus. Bonum te fecerat humilitas, malum te facit ſuperbia. Intelli-
„ ge quicquid in te mali eſt de peccatis, tuum eſſe, quicquid boni in juſtificatio-
„ nibus, Dei eſſe. Sic audies vocem laudis, & enarrabis mirabilia Dei. Deum in
„ te lauda, non te; non quia tu es talis, ſed quia ille fecit te; non quia tu aliquid
„ potes, ſed quia poteſt ille in te & per te.

Idem in Pſal. 144. n. 7.

2. 3. *Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto*. Paſtores & Prædicatores verbi Dei, omneſque Chriſti fideles Miniſtri amore æmulationis diligere debent animas quas regunt, ſecundùm Deum, & propter Deum, non propter ſe. Non enim ſponſi ſunt, ſed pronubi, & paranymphi. Curas omnes adhibere debent, ut eas aptent, præparent, omniumque virtutum monilibus adornent, ut eas uni viro Chriſto Jeſu exhibeant ceu virginem caſtam & incorruptam. Omnia Eccleſiæ membra ſunt una virgo, non corpore, quia virginitas corporis paucorum eſt; ſed mente. *Quæ eſt virginitas mentis? Integra fides, ſolida ſpes, ſincera caritas*. Cùm fidei integritas doctrinis peregrinis & erroneis adulteratur, cùm ſinceritas caritatis peccato mortali corrumpitur, mentis virginitas amittitur. Fidei & Moralis Chriſtianæ corruptores, ſunt antiqui ſerpentis miniſtri. Eorum aſtutiæ ſimplicitas verbi divini opponenda eſt, quod Scripturis ſacris & Apoſtolica Traditione continetur.

Zelus ſalutis animarum.

S. Auguſt. Tract. 13. in Joan. n. 12.

4. *Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus, aut alium Spiritum accipitis, quem non accepiſtis, aut aliud Evangelium quod non recepiſtis, recte pateremini*. Unitas Eccleſiæ, & Miniſterii Eccleſiaſtici, excellentiæ illius nota eſt. Unus Eccleſiæ ſponſus Jeſus Chriſtus: Unum pignus amoris Spiritus ſanctus: una divini hujus matrimonii tabula, Evangelium. Deploranda ſanè Hæreticorum illuſio, qui cùm ad Apoſtolicam Eccleſiam ſe pertinere, eumdem ſe Chriſtum credere, eumdem Spiritum ſanctum ſe accipere, idem Evangelium ſe prædicare glorientur, novum tamen Miniſterium ſine miſſione, ſine auctoritate, ſine miraculis introducunt. „ Edant origines Eccleſiarum ſuarum: evolvant ordi-
„ nem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, ut pri-
„ mus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum
„ Apoſtolis perſeveraverit, habuerit auctorem & anteceſſorem. Hoc enim modo
„ Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycar-
„ pum à Joanne collocatum refert: ſicut Romanorum, Clementem à Petro ordina-
„ tum. Perinde utique & cœteræ exhibent quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum con-
„ ſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici.
„ Quid enim illis poſt blaſphemiam illicitum eſt? Sed etſi confinxerint, nihil pro-
„ movebunt. Ipſa enim doctrina eorum cum Apoſtolica comparata, ex diverſita-
„ te & contrarietate ſua pronuntiabit, neque Apoſtoli alicujus auctoris eſſe, neque
„ Apoſtolici: quia ſicut Apoſtoli non diverſa inter ſe docuiſſent, ita & Apoſtolici
„ non contraria Apoſtolis edidiſſent.

Unitas Eccleſiæ & Miniſterii Eccleſiaſtici, excellentiæ illius nota eſt.

Tertullian. lib. De Præſcriptionibus cap. 32.

5. *Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis*. Meritum humilitatis non amittit, qui ad defenſionem veritatis, & Miniſterii ſibi à Deo crediti, & ad impediendam fidelium ſeductionem, dotes à Deo ſibi collatas; laboreſque ſuos commemorat, & commendat: immo potiùs acquirit meritum charitatis. „ Qui neceſſitate co-
„ gente, vera de ſe bona loquitur, tantò magis humilitati jungitur, quantò & veri-
„ tati ſociatur. An Paulus humilis non fuit, quando æmulatione veritatis contra
„ falſos Apoſtolos tot de ſe diſcipulis fortia geſta narravit? qui veritate inimicus
„ exiſteret, ſi abſcondendo virtutes proprias, prædicatores errorum prævalere
„ permiſiſſet.

Apoſtolus ſeipſum commendans meritum humilitatis non amittit.

S. Gregor. M. lib. 26. Moral. in Job, cap. 3.

7. 8. 9. *Numquid peccatum feci me ipſum humilians, ut vos exaltemini? Quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis. Alias Eccleſias expoliavi accipiens ſtipendium*

dium ad miniſterium veſtrum. Et cùm eſſem apud vos & egerem, nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat ſuppleverunt fratres qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi & ſervabo. Felix Paſtor, cui nihil exprobrari poteſt à calumniatoribus, niſi quòd ſe ipſum nimis humiliet ac deprimat ad ovium ſalutem procurandam! *Quis eſt hic? & laudabimus eum.* In paupertate & humilitate vivere, nec exigere juſtum ſuſtentationis ſtipendium à populo, ut fructuoſior ſit prædicatio Evangelii, Apoſtolica virtus eſt. Dignus quidem eſt operarius cibo ſuo; ſed cavere debent Eccleſiæ Miniſtri & divini verbi Prædicatores, ne cupiditas illis dominetur, cujus regnum in aliis deſtruere debent. Miſeri coram Deo, ſi Miniſterium ſacrum artem faciant lucrandi panem, ſi prædicatione & Sacramentorum adminiſtratione abutantur ad quæſtum, ſi pinguiora & majoris redditus ambiant Beneficia, vel iis in locis prædicare Dei verbum quærant, in quibus majoris quæſtus ſpes affulget, ſeu ſtipendium abundantius & eleemoſynæ uberiores Concionatoribus conferuntur. Væ illis qui quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Omni verò laude digni Concionatores, qui gratis Evangelium Dei prædicant, & Paſtores qui de patrimonio ſuo viventes, Eccleſiaſticos redditus pauperibus erogant; tantùm abeſt ut Eccleſiæ oneri ſint. Hi Juliani Pomerii doctrinam ſequuntur. „ Sicut (*inquit*)

Venenum cupiditatis Paſtoribus & Concionatoribus cavendū.

„ nihil habentes proprium non peccata, ſed alimenta quibus indigere videntur,
„ accipiunt: ita poſſeſſores non alimenta quibus abundant, ſed aliena peccata ſu-
„ ſcipiant. Ipſi quoque pauperes, ſi ſe poſſunt ſuis artificiis aut laboribus expedi-
„ re, non præſumant quod debet debilis aut infirmus, accipere: ne forte Eccleſia,
„ quæ poteſt omni ſolatio deſtitutis neceſſaria miniſtrare, ſi omnes etiam nihil in-
„ digentes accipiant, gravata, illis, quibus debet ſubvenire non valeat. Qui au-
„ tem Eccleſiæ ſerviunt, & labori ſuo velut debita reddi oportere credentes, ea
„ quibus opus non habent aut accipiunt libenter, aut libenter exigunt, nimis car-
„ naliter ſapiunt, ſi putant quòd Eccleſiæ fideliter ſervientes ſtipendia terrena, ac
„ non potiùs præmia æterna percipiant. Secularis quippe militia, quia cœleſtia
„ non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat. Unde ſatis indignum eſt, ſi fi-
„ delis & operoſa devotio Clericorum, propter ſtipendium temporale præmia ſem-
„ piterna contemnat. Quod ſi Miniſter Eccleſiæ non habet unde vivat, non ei præ-
„ mium reddat hic, ſed neceſſaria præſtet Eccleſia, ut in futuro præmium ſui la-
„ boris recipiat, quod in hac vita jam ſpe Dominicæ promiſſionis certus exſpectat.

Julianus Pomerius lib. 2. De Vita Contemplat. cap. 10.

Hæc tamen urgeri quaſi præceptum non debent, ſed quaſi conſilium proponi, quatenus eos qui patrimonium poſſident, ex quo vivere poſſunt, Eccleſiaſticos redditus ad victum & veſtitum percipere non debere, ſed pauperibus omnino erogare aſſerere videntur. Verùm ſeriò cogitent Eccleſiaſtici Viri, qui pinguia Beneficia poſſident, & Eccleſiæ non ſerviunt; quo jure ex Eccleſiaſticis reditibus vivere poſſint. Hi certè dicere non poſſunt cum Apoſtolo Paulo, ſe oneroſos Eccleſiæ non eſſe, quam gravant accepto ſtipendio; nec juvant Miniſterio.

Nec minùs reprehenſione digni ſunt, & Dei judicio obnoxii populi, qui Paſtoribus ſuis, & Miniſtris pro eorum ſalute in Eccleſia laborantibus, temporalia ſubſidia deeſſe vident, nec illorum levant inopiam, juſtitiæ & caritatis officium pariter negligentes, præ cupiditate & avaritia, quæ radix eſt malorum omnium. Hoc divitum Corinthiorum vitium. Illis verò magna à Deo merces in cœlo parata eſt, qui ſupplent ex abundantia ſua, quod Paſtoribus & Miniſtris Eccleſiæ deeſt, Macedonum pietatem & charitatem imitati: & qui ſanctis ac ferventibus Miſſionariis ſubminiſtrant ſtipendium, ut gratis Evangelium in remotis etiam regionibus annuntient.

Eccleſiæ Miniſtris temporalia ſubſidia debentur.

13. 14. *Nam ejuſmodi Pſeudo-apoſtoli ſunt operarii ſubdoli: transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti.* Ab Eccleſiæ naſcentis exordio Pſeudo-apoſtoli & falſi Doctores extiterunt, qui Apoſtolorum Chriſti perſonam induentes, & aſſumpta pietatis larva, Chriſtianam plebem ſeduxerunt. Hæretici, Paſtores & Miniſtri hypocritæ, mer-

cena-

Digitized by Google

Variæ Diaboli artes, ut homines ſeducat, propoſita interdum ſpecie boni.

cenarii, cupidi, elati, ſive ſuperbi, ambitioſi, voluptatum amatores, Evangelii prædicandi ſpecie negotiationem exercentes, & turpe lucrum quærentes; ſuam gloriam, magis quàm Dei, utilitates ſuas, magis quàm Eccleſiæ. Hi ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti. *Et non mirum; ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* Unde S. Gregorius explicans illud Job; „ Quis revelabit faciem indumenti ejus? *ait*; Leviathan

Job 41.4.

*S.Gregor.M. lib.*33. *Moral. cap.*22.

„ iſte aliter religioſas hominum mentes, aliter verò huic mundo deditas tentat:
„ nam pravis mala quæ deſiderent apertè objicit: bonis autem latenter inſidians,
„ ſub ſpecie ſanctitatis illudit. Illis velut familiaribus ſuis iniquum ſe manifeſtius
„ inſinuat: illis verò velut extraneis cujuſdam quaſi honeſtatis prætextu ſe palliat, ut
„ mala, quæ eis publicè non valet, tecta bonæ actionis velamine ſubintromittat. Un-
„ de & membra ejus ſæpè, cùm aperta nequitia nocere non poſſunt, bonæ actionis
„ habitum ſumunt: & prava quidem opere exhibent, ſed ſancta ſpecie mentiun-
„ tur. Iniqui enim ſi apertè mali eſſent, à bonis recipi omnino non poſſent; ſed
„ ſumunt aliquid de viſione bonorum, ut dum boni viri in eis recipiunt ſpeciem
„ quam amant, permixtum ſumant etiam virus quod vitant. Unde quoſdam Pau-
„ lus Apoſtolus intuens ſub prædicationis velamine ventris ſtudio ſervientes, ait:
„ Ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis. Non eſt ergo magnum ſi mi-
„ niſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ. *Hanc transfigurationem Joſue timuit, quando videns Angelum, cujus eſſet partis inquiſivit, dicens,* Noſter es, an adverſariorum; *ut videlicet, ſi adverſæ virtutis eſſet, eo ipſo quo ſe ſuſpectum cognoſceret, ab illuſione reſiliret. Quia ergo Leviathan iſte in eo quod iniquitatis opus molitur, ſæpe ſpecie ſanctitatis induitur; & quia niſi per divinam gratiam ſimulationis ejus detegi indumenta non poſſunt, bene dicitur,* Quis revelabit faciem indumenti ejus? „ Subaudi, niſi ego, qui ſervorum meorum mentibus gratiam ſub-

Joſue 5.15.

„ tiliſſimæ diſcretionis inſpiro; ut revelata malitia faciem ejus nudam videant,
„ quam coopertam ille ſub habitu ſanctitatis occultat. Et quia aliquando
„ fidelium mentes corrumpere oſtenſione ſua, aliquando ſuggeſtione cona-
„ tur (agit enim modò opere, modò perſuaſione) rectè ſubjungitur, *Et in medium oris ejus intrabit?* Subaudi, Niſi ego, qui per diſcretas electorum men-
„ tes ſuggeſtionum ejus verba diſcutio, & non ita hæc eſſe, ut ſonuerunt, mani-
„ feſto. Bonum namque videntur promittere, ſed ad perditum finem trahunt. In
„ medium igitur oris ejus intrare, eſt calliditatis ejus verba penetrare, ut ne-
„ quaquam penſetur quid reſonant, ſed quò intendant. Adversùs Pſeudo-apoſtolos vigilent Epiſcopi Apoſtolorum Chriſti ſucceſſores, S. Pauli zelum imitentur, illos detegant, arceant ab ovili, ne gregem Chriſti corrumpant, ne ovium illudant ſimplicitati. Auxilium verò gratiæ Chriſti aſſiduis & ferventibus orationibus invocent fideles omnes, ne à ſubdolis illis operariis & ſatanæ Miniſtris ſeducantur

*Richardus Victorinus in Cant.c.*37.

14. *Et non mirum: ipſe enim Satanas ſe transfigurat in Angelum lucis.* Dæmo-
„ nes (inquit Richardus à ſancto Victore) interdum mala ſub ſpecie boni occul-
„ tant, & ad quædam bona incitant, ut ad malum perducant. Falſa etiam devo-
„ tione decipiunt, quia quaſdam orationes & meditationes, dulcem affectum &
„ lacrymas in anima producunt, ut vel mentem in errorem vel elationem, vel
„ corpus perducant ad debilitatem. Malè quoſdam de ſalute aliorum ſolici-
„ tant, quos excitant & accendunt ad converſionem, vel ædificationem aliorum
„ longè poſitorum, quatenus à quiete mentis & utilitate propria eos dejiciant.
„ Cùm itaque aliquid nobis ſuggeritur agendum, perpendere debemus, utrum
„ aliqua ſui parte indiſcretio ſe miſceat, vel dolus inimici ſe ingerat: ſi cum de-
„ bito timore & cautela fiat, ſi humana laus vel oſtentatio ſubrepat, ſi vanitas a-
„ liqua impellat.

Sæpe ſpiritus malignus cognitis animæ bonis, ſanctiſque deſideriis, eis aſſentiri, piaſque cogitationes fovere videtur; ſed mox hominem occultè aggreditur, ſuiſ-

Digitized by Google

ſuiſque fallaciis miſerrimè decipit; nam ſenſim venenum infundit, & quem falſo lumine imbuerat, tandem in tenebras horribiles conjicit. Vigilare igitur oportet, & ex fine ad quem tendit, pravam ejus ſuggeſtionem deprehendere. *Nam quando ſenſus corporis fallit, mentem verò non movet à vera rectaque ſententia, qua quiſque vitam fidelem gerit, nullum eſt in religione periculum: vel cùm ſe bonum fingens ea facit ſive dicit, quæ bonis Angelis congruunt, etiamſi credatur bonus, non eſt error Chriſtianæ fidei periculoſus aut morbidus. Cùm verò per hæc ad ſua incipit ducere, tunc eum dignoſcere, nec ire poſt eum, magna & neceſſaria vigilantia eſt. Sed quotuſquiſque hominum idoneus eſt omnes mortiferos ejus dolos evadere, niſi regat atque tueatur Deus? Et ipſa hujus rei difficultas ad hoc eſt utilis, ne ſit ſpes ſibi quiſque, aut homo alter alteri, ſed Deus ſuis omnibus. Id enim nobis potiùs expedire, prorſus piorum ambigit nemo.* S. Auguſt. Enchiridii cap. 60.

17. 18. *Quod loquor, non loquor ſecundùm Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ. Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem, & ego gloriabor.* Ægrè ſe ipſum laudat Apoſtolus, idque inſipientiam vocat, & *ſecundùm Deum* non eſſe dicit; tanta eſt illius humilitas ut vix ſeipſum tolerare poſſit, ob cauſſam neceſſariam, & quæ ad Dei gloriam & ſalutem proximorum pertinet, ſe commendantem; cùm Pſeudo-apoſtoli ſuſtinere non poſſint eos qui illos non laudant, & illorum vanitati non blandiuntur. Comparat autem Apoſtolus genus ſuum ac originem, & ab aliis externis rebus manantem gloriam, cum iis de quibus gloriabantur Pſeudo-apoſtoli, ut eorum inſipientiam oſtendat, & faſtum ſugillet, qui de his ſe jactabant. *Quemadmodum*, inquit S. Chryſoſtomus, *ſi quis claro genere natus, ac Philoſophicum vitæ genus amplexus, alios ob nobilitatem magnificè de ſe ſentientes videat, atque eorum faſtum deprimere cupiens, generis ſui ſplendorem commemorare cogatur, non ut ſe inſolenter efferat, ſed ut eos humiles reddat. Idem Paulus facit.* S. Chryſoſt. Homil. 24. Cauſſa itaque ſpectanda eſt cur aliquis ſe ipſum commendet. *Nam qui auditorum utilitatem ante oculos ſibi proponit, etiamſi ſe ipſum laudibus efferat; non modò nullam reprehenſionem, ſed coronam meretur. Imò ſi tum tacuerit, in reprehenſionem neceſſariò incurrit.* Hinc Samuel ſe ipſum commendat ad utilitatem & eruditionem populi ac Regis quem mox erat creaturus. 1. Reg. 12. Hinc David de fortitudine ſua gloriatur, qua leonem & urſum olim interfecit, ut ſe Goliatho giganti, Philiſtæiſque populi Dei hoſtibus debellandis imparem non eſſe oſtendat. 1. Reg. 17. Hinc ſeipſum commendat Amos coram Amaſia Sacerdote, qui ipſum apud Jeroboam Regem Iſrael calumniis proſciderat, oſtenditque ſe à Domino Prophetam inauguratum, ut ad populum Iſrael prophetaret. Amos 7. Nemo igitur ſanctos Epiſcopos, Doctores, & Prædicatores imprudentiæ, temeritatis, aut ſuperbiæ inſimulet, cùm ſeipſos commendare ad ſuæ dignitatis & miniſterii tuitionem, ad defenſionem veritatis, ad Dei gloriam, & utilitatem ſpiritualem populi Chriſtiani compelluntur, ut Pſeudo-apoſtolos, falſoſque Doctores confundant, & calumniatoribus os occludant.

19. 20. *Libenter ſuffertis inſipientes, cùm ſitis ipſi ſapientes. Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.* Sæpe evenit juſto Dei judicio, ut qui bonos Paſtores contempſerunt, nec eorum monita, conſilia, adhortationes, qua par erat veneratione & obedientia exceperunt, mercenariis & furibus, ſive Paſtoribus ambitioſis, avaris, duriſque tradantur: quorum directioni ſeu potiùs dominationi ſubditi, rediguntur in miſeram ſervitutem, non hominum tantùm, ſed ſuarum & alienarum cupiditatum, & vitiorum. De aliis judicant ut illi quorum ſe directioni ſubdiderunt: bonis Eccleſiæ Miniſtris, & pietatis doctrinæ merito excellentibus detrahere plerumque non verentur, quos vident à Directoribus ſuis parvifieri. Sibi fas eſſe non credunt examinare an illi fortè non fallantur, quibus cæcam obedientiam exhibent ducibus cæcis. Adeo deploranda eſt illorum ſervitus. Sæpè evenit juſto Dei judicio, ut qui veritatem ex ore ſanctorum Paſtorum & Miniſtrorum obedien-

Qui bonos Paſtores & Directores contemnunt, illiſque non obediunt, ſæpe malis traduntur juſto Dei judicio.

ter non audiverunt, falſitatem ſuſcipiant ex ore Pſeudo-prophetarum & operariorum hypocritarum, à quibus ſeducuntur, & in errores inducuntur, ſive in materia fidei, ſive in materia morum. *Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia: Quid igitur fiet in noviſſimo ejus?*

Jerem. 5. 31.

Apoſtolus ſeipſum commendat urgente caritate, honorem fugit ex humilitate.

21. 22. *Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: ſemen Abrahæ ſunt, & ego. Miniſtri Chriſti ſunt (ut minùs ſapiens dico) plus ego.* Apoſtolus Paulus honorem fugit ex humilitate, ſeipſum commendat urgente charitate. Honorem fugiens, ſervum ſe diſcipulorum prædicat. Honorem pro utilitate audientium quærens, falſis Apoſtolis vitæ ſuæ merita ſuperponit. Egit quippe Doctor egregius, ut dum „ ipſe qualis eſſet agnoſcitur, & vita & lingua malè prædicantium ejus compa„ratione vileſceret, illos videlicet commendaret, ſi ſe abſconderet; cùmque ſe „ non oſtenderet, errori locum dediſſet. Hoc igitur modo & humilitatis exhibet „ gratiam, & utilitatis quærit incrementa, ut & ſervum ſe diſcipulorum prædi„cet, & adverſariis potiorem demonſtret. Oſtendit diſcipulis quid humilitatis „ acceperit: oſtendit adverſariis quid ſublimitatis. Innoteſcit diſcipulis qualis a„pud ſe maneat in cogitatione: innoteſcit adverſariis qualis foris appareat in o„peratione. *Sancti ergo viri cùm coguntur bona narrare quæ faciunt, non elationi ſerviunt, ſed utilitati*, non ſuæ, ſed Eccleſiæ, & proximorum: & tamen interiùs contremiſcunt, & ſummopere cavent ne quis vanæ gloriæ motus ſurrepat. Hinc Apoſtolus omiſſis miraculis, à tentationibus & tribulationibus exorditur.

S. Gregor. M. lib. 19. Moral. cap. 14.

S. Chryſoſt. Homil. 25.

Hæc pericula numerari quidem poſſunt, ſed tolerari, niſi Spiritu ſancto juvante non poſſunt S. Auguſt. Ser. 60. aliàs 9. *De verbis Domini.*

23. 24. 25. 26. 27. *Miniſtri Chriſti ſunt: plus ego, in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſuprà modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas una minùs accepi. Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. In itineribus ſæpe, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis * fratribus. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate.* Flagellari ut ſervum contumacem & rebellem, lapidari ut blaſphemum, mitti in mare ut ſceleratum, ſors eſt cò dignior Apoſtolo in oculis fidei, quò indignior videtur oculis carnis. Inſtrumentum à Deo electum & aſſumptum ad maxima opera, tribulationum igne probari, purgari, expoliri convenit. Apoſtolorum tribulationes tam univerſales ſunt, quàm eorum miſſio & auctoritas. Diabolus mundum univerſum contra S. Paulum commovit, armavit, quia orbis totius Apoſtolus erat. Omnibus tribulationibus, omnibus periculis ſuperior fuit, quia Dei virtute & gratia roboratus eſt. Ejus triumphus veritatem religionis demonſtrat; divinæ providentiæ regimen æquiſſimum ac ſapientiſſimum oſtendit; fiduciam Chriſtianorum in periculis, in tribulationibus, in anguſtiis excitat. Quantiſcumque igitur & quibuſcumque malis affligamur & premamur, in Deo confidamus. Manus enim Omnipotentis, quæ S. Paulum in laboribus plurimis roboravit, ex carceribus duriſſimis liberavit, à plagis ſanavit, frequentibus mortis periculis eripuit, ex profundo maris extraxit, à Judæorum, & Gntium perſecutionibus, à falſorum inſidiis ſervavit; ad famem, ſitim, jejunia, frigus, nuditatem, omniſque generis incommoda ſuſtinenda ipſi auxiliata eſt, nos quoque ab omnibus malis & periculis eripere poteſt, & in tempore opportuno adjuvabit, ſi Deum ſpem noſtram, virtutem noſtram, refugium noſtrum, firmamentum noſtrum, liberatorem noſtrum, Patrem noſtrum invocemus, & ad eum toto corde clamemus. Nobis interim perſuaſum ſit, afflictiones & calamitates, quas propter Deum patimur in hoc mundo, Dei favores eſſe, & amoris ejus pignora, probationes virtutum, incrementa meritorum; crucem ſecurum iter eſſe ad beatitudinem & gloriam æternam. In his igitur gaudeamus, & Deo gratias agamus exemplo S. Pauli. Felices Chriſti & Eccleſiæ Miniſtri, ſi pro Chriſti gloria, & animarum ſalute quælibet adverſa patiantur, &

** Cetera pericula quieſcere poſſunt, pericula à falſis fratribus quieſcere uſque in finem ſæculi non noverunt.* S. Augu. Serm. 167. aliàs 24. *De verbis Apoſtoli.*

Gratiæ Deo agendæ in afflictionibus, in illiſq; gaudendum eſt exemplo S. Pauli.

eo

,, eo quo noſter Apoſtolus animo ! Hæc enim omnia paſſus eſt , ut aliorum mala *S. Chryſoſt. Homil. 25.*
,, ſolveret. Naufragium ſubiit , ut orbis terrarum naufragium ſedaret ac compri-
,, meret. Noctem & diem in imis maris gurgitibus egit,ut homines ex erroris pro-
,, fundo extraheret . In labore verſatus eſt , ut laborantes reficeret ac recrearet.
,, Plagas ſuſtinuit , ut iis , quibus diabolus vulnera intulerat , mederetur. In car-
,, cere commoratus eſt , ut eos qui in tenebris ac vinculis ſedebant , in lucem edu-
,, ceret. In mortibus frequenter , ut ab æterna morte liberaret. Quinquies quadra-
,, genas una minus accepit , ut eos qui hæc perpetrabant, à diaboli verberibus exi-
,, meret. Virgis cæſus eſt , ut ſub Chriſti virgam ac baculum adduceret . Lapidi-
,, bus impetitus eſt , ut à lapidum cultu removeret. In ſolitudine fuit , ut ſolitudi-
,, ne , in qua reſpectu Dei eramus , nos revocaret. In itineribus , ut errantes repri-
,, meret, cœlique viam aperiret. In urbibus periclitatus eſt,ut ſupernam Civitatem
,, oſtenderet . In fame & ſiti , ut à graviore fame vindicaret. In nuditate , ut turpi-
,, ter & indecorè ſe gerentes Chriſti ſtola conveſtiret.

28. 29. *Præter illa quæ extrinſecùs ſunt , inſtantia mea quotidiana , ſolicitudo*
,, *omnium Eccleſiarum.* Iſtud præcipuum omnium caput eſt , quod animus quoque
,, ipſius diſtorquebatur , & cogitatio diſtrahebatur negotiis undequaque pro Eccle- *S. Chryſoſt. ibid.*
,, ſia Dei , & animarum ſalute incurrentibus . Nam etiamſi nulla exterius mala i-
,, pſum oppreſſiſſent, ſatis tamen ſuperque inteſtinum bellum erat, denſique ac aliis
,, alii ſuperjecti fluctus, curarum agmina, cogitationum conflictus. Nam ſi quiſpiam
,, unius tantùm domus curam gerens , ſervoſque & procuratores atque adminiſtra-
,, tores habens , plerùmque præ curarum mole ne ſpiritum quidem ducere poteſt ;
,, tametſi nemo ſit qui negotium ipſis faceſſat : cogita quidnam hic pertulerit , qui
,, non unius domus , ſed urbium & populorum , & totius orbis curam gerebat ; &
,, quidem pro tanti momenti rebus ; cùm tot eſſent à quibus vexabatur , ipſeque
,, ſolus eſſet , ac tanta pateretur , eàque ſolicitudine afficeretur , ut nullus pater
pro filio in pari cura verſetur . Nec mirum ſi Apoſtolus , qui Eccleſiam & omnia ejus membra gerebat in corde , mala omnium ac ſingulorum pateretur , illiſque intus affligeretur , & ureretur . *Quis infirmatur , & ego non infirmor ? Quis ſcandalizatur , & ego non uror ?* Non de majoribus quidem hæc dicebat , minores autem contemnebat , ſed abjectiſſimum quemque eorum , qui infirmi erant , inter neceſſarios reponebat , & ſic de uniuſcujuſque malis diſcruciabatur & angebatur , *ac ſi ipſe univerſa orbis eſſet Eccleſia.* Qui ovium ſuarum infirmitatibus non compatitur , qui perditionem illarum non timet , mercenarius , non Paſtor eſt. *Quis infirmatur,* *S. Pauli caritas pro omnibus Eccleſiis ſollicita , omnium infirmitatibus cõpatiens.*
,, *& ego non infirmor ?* Abundet in te caritas , plus dolebis peccantem. *Quantò in te*
major caritas eſt , tantò amplius te torquebit quem toleras : non torquebit tamquam *S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 98. nu. 12. & 13.*
,, *iraſcentem illi ſed tamquam dolentem pro illo .* Vide Paulum Apoſtolum , vide
,, quidquid patiebatur : *Præter illa quæ extrinſecùs ſunt* , inquit , *inſtantia mea*
quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum . Vide qualis ſolicitudo , quàm pater-
,, na , quàm materna , *Quis infirmatur* , inquit , *& ego non infirmor ? Quis ſcan-*
,, *dalizatur , & ego non uror ?* Quanto major caritas , tantò majores plagæ de pec-
,, catis alienis.

Præter illa quæ extrinſecus ſunt , inſtantia mea quotidiana , ſolicitudo omnium
,, *Eccleſiarum* , &c. Ipſe in ſe contemnit vulnera corporis,& in aliis vulnera mede- *S. Gregor. M. lib. 3. Moral. cap. 12.*
,, tur cordi . Habent quippe hoc juſti proprium,ut in dolore poſiti tribulationis ſuæ,
,, curam non deſerant utilitatis alienæ;& cùm de ſe adverſa patientes dolent,aliis ne-
,, ceſſaria docentes provident;& quaſi percuſſi quidam, magni Medici ægrotant. Ipſi
,, tolerant ſciſſuras vulneris,& aliis proferunt medicamenta ſanitatis. Valde autem mi-
,, noris laboris eſt aut docere cùm nihil toleras, aut tolerare cum nihil doces. Unde
,, ſancti viri ad utraque ſe ſolerter extendunt , & cùm tribulationibus fortaſſe fe-
,, riuntur , ſic exteriora bella ſuſcipiunt , ut ſolicitè cogitent , ne proximorum in-
,, teriora lacerentur . Et ſancti viri fortes in acie adſiſtunt, & illinc jaculis adverſan-

„ tia pectora feriunt, hinc ſcuto poſtpoſitos debiles tuentur: atque ita utrobique
„ velocitate circumſpectionis invigilant, quatenus & ante ſe audaces confodiant, &
„ poſt ſe trepidos à vulnere defendant.

30. *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor.* Chriſti membro & Miniſtro nihil honorificentius & glorioſius, quàm capiti & Domino ſuo per tribulationes & crucem aſſimilari. Sola gloria crucis Chriſtiano digna eſt in hoc mundo:

Theodoret. ſiquidem hoc medium elegit Chriſtus ut in gloriam ſuam intraret, Patremque ſuum
„ glorificaret. Hinc Apoſtolus noſter oſtendit ſe potuiſſe quidem gratiæ dona ſibi
„ collata commemorare, exiſtimaſſe autem, quæ patientiæ erant, ſibi magis con-
„ venire.

31. 32. *Damaſci Præpoſitus gentis Aretæ Regis cuſtodiebat civitatem, ut me comprehenderet: Et per feneſtram in ſporta demiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus ejus.*

Ex S.Pauli fuga quid diſcere debeamus.

Ex fuga S. Pauli diſcant Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ, diſcant omnes Chriſtiani, qui perſecutionem patiuntur, nec exſpectanda eſſe à Deo miracula, ut e periculis evadant: hæc enim Dei tentatio eſt; ſed mediis humanis utendum, à divina providentia paratis & oblatis; tametſi humiliora videantur, & illorum infirmitatem demonſtrent: id enim Chriſtianæ religionis ſimplicitati, & humilitati, quam profiteri debent, magis convenit. Diſcant præterea, neminem Chriſtianum, præſertimque Paſtores & Miniſtros Eccleſiæ, exponere ſe debere periculis ſine neceſſitate, aut in iis manere ſine utilitate Eccleſiæ, neminem etiam ex ignavia fuge-

S.Gregor. M. lib.31.Moral. cap.14.

„ re debere. Ex Apoſtoli Pauli artificioſa virtute diſcamus, adverſariorum pugnam
„ & conſtanter aliquando appetere, & prudenter aliquando declinare. *Neceſſe quippe eſt ut per omne quod agimus, in mentis trutina poſitum hinc pondus, illinc fructum noſtri laboris æſtimamus; & cùm pondus fructum ſuperat, laborem quiſque innoxiè declinet, dummodo ſe in aliis exerceat, in quibus lucro fructuum pondus laboris vincat. Cùm verò ſubſequenti quantitati fructuum pondus laboris non æquatur aut vincitur, labor non ſine gravi culpa declinatur. Unde Prædicator ſanctus; cum Damaſci valde obſtinatas mentes perſequentium cerneret, eorum noluit adverſitati confligere: quia & ſemetipſum, quem profuturum multis noverat, vidit poſſe deficere, & aut nullis ſe ibi, aut paucis prodeſſe. Seceſſum ergo à certamine petiit, & pugnaturum felicius ad alia ſe bella ſervavit. Non enim loco virtus, ſed locus virtuti defuit: & idcirco fortiſſimus miles ab obſidionis anguſtia, certaminis campum quæſivit. Ubi autem ſubjuganda Regi proprio multa adverſariorum colla conſpexit, ſubire bellum vel cum morte non timuit: ſicut ipſe cùm Hieroſolymam pergeret, eumque diſcipuli, paſſione illius præſcita, prohiberent, ſibimetipſi atteſtatur dicens;* Ego

Act.21.

„ non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum pro nomine Domini
„ Jeſu. Neque enim facio animam meam pretioſiorem quàm me. *Qui igitur hoſtiles cuneos, etiam præſcita paſſione ſua, imperterritus petiit, illic de diſpenſatione fuiſſe docuit, non de timore, quòd fugit. Qua in re penſandum eſt, quia ille labores quoſdam per diſpenſationis judicium laudabiliter declinat, qui pro Deo majores alios fortiter tolerat. Nam ſæpe ab hominibus timor debilis cauta diſpenſatio vocatur: & quaſi prudenter impetum declinaſſe ſe aſſerunt, cum fugientes turpiter in terga feriuntur. Unde neceſſe eſt ut in cauſa Dei, cùm res diſpenſationis agitur, motus cordis ſubtiliſſima libratione penſetur; ne per infirmitatem timor ſubrepat, & ſeſe per diſpenſationis imaginem, rationem confingat; ne culpa ſe prudentiam nominet, jamque nec ad pœnitentiam animus redeat, quando hoc quod inique perpetrat virtutem vocat. Reſtat igitur ut in dubiis quiſque deprehenſus, cùm quælibet ſibi adverſitas imminet, priùs intra ſemetipſum contra formidinem & præcipitationem pugnet: quatenus nec formidoloſè ſe ſubtrahat, nec præcipitanter opponat. Valde enim præceps eſt, qui ſemper adverſis ſe objicit; & valde pavidus, qui ſemper abſcondit. Sed hæc melius in bellis ſpiritualibus diſcimus, ſi formam exercitii à corporalibus bellis trahamus. Non enim ille Dux ſapiens eſt, qui ſemper contra hoſtiles cuneos exer-*

Digitized by Google

exercitum præceps admovet : neque ille Dux fortis , qui ſemper hunc ab hoſtis facie cavendo ſubducit. Scire namque Dux debet modò ab hoſtili impetu exercitum cautè ſubtrahere , modò hoſtem circumfuſis cornibus coarctare. Quod nimirum ſolicitè perfecti Prædicatores exhibent , cum modò perſecutionis rabiem declinantes , noverunt ſapienter , ſed non enerviter cedere : modò autem perſecutionis impetum contemnentes , noverunt ei fortiter , ſed non præcipitanter obviare.

CAPUT XII.

SENSUS LITTERALIS.

1. *SI gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad viſiones & revelationes Domini* . Gloriari quidem oportet propter vos , ad tuendam miniſterii mei dignitatem , quæ apud vos Pſeudo-apoſtolorum obtrectationibus eſt imminuta : quamvis id mihi per ſe non expediat , tum quia ſpeciem habet jactantiæ, tum propter elationis periculum : veniam igitur ad commemorationem viſionum & revelationum à Chriſto Domino mihi factarum. Revelatio viſionem includit ſive ſupponit . Cùm aliquid videtur , cujus ſignificatio non revelatur , ſimplex viſio eſt, quales fuere viſiones Pharaonis & Nabuchodonoſoris . Cùm autem rei viſæ ſignificatio aperitur , & intelligentia datur , revelatio eſt.

Si, abeſt à GræcisCodicibus.

Theophylact. S. Thomas , Lect. 1.

2. *Scio hominem * in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio , Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum* . Novi hominem quemdam,ante annos quatuordecim,virtute & operatione Chriſti raptum uſque ad tertium cœlum , quod Empyreum dicitur , Chriſti & beatorum ſedem. Utrum verò raptus ille contigerit anima in corpore manente , ſic tamen ut mens à corporeis ſenſibus penitus alienata fuerit : vel anima , extra ordinem & ad tempus, à corpore ſeparata , id factum ſit , neſcire me profiteor , Deus certò novit. Neſcire ſe profitetur , quòd eo tempore à phantaſmatibus & ſenſibus alienatus fuerit , nec ſatis quæ circa ſe gererentur intellexerit , totus iis intentus quæ ſpectanda offerebantur. Signata temporis nota , *ante annos quatuordecim* , ad annum poſt Apoſtoli converſionem octavum referenda eſt , ſcilicet ad annum Æræ noſtræ vulgaris 43. poſtquam excitato Lyſtræ tumultu Paulum lapidatum extra urbem traxerunt quaſi mortuum , qui paulò poſt ſurgens quaſi de ſomno , urbem eſt ingreſſus . Non igitur de ea viſione quæ in ſua converſione accidit (*Act. 9.*) hic loquitur Apoſtolus , ſed de alia. Hæc enim Epiſtola anno Æræ noſtræ vulgaris 57. ſcripta eſt , à quo ad annum ejuſdem Æræ 34. retrogradiendo , quo Paulus ad Chriſtum converſus eſt , non quatuordecim anni duntaxat , ſed vinginti tres numerantur . Tempus autem rei geſtæ annotavit Apoſtolus , ut diſcamus quòd cùm quatuordecim annos conticuiſſet , ne tunc quidem protuliſſet viſionem & revelationem excellentiſſimam, niſi neceſſitate compulſus .

* De ſe ipſo loquitur S. Paulus in tertia perſona , modeſtiæ & humilitatis cauſa.

Act. 14. 18. 19.

S. Chryſoſt. Homil. 26. Theophylact.

3. 4. *Et ſcio hujuſmodi hominem (ſive in corpore , ſive extra corpus, neſcio , Deus ſcit) Quoniam raptus eſt in paradiſum : & audivit arcana verba , quæ non licet homini loqui.* Non diverſæ viſiones hic narrantur à S. Paulo , ſed eadem diverſis verbis commemoratur. Unde nec alia temporis nota his verſibus adſcripta eſt , nec alia & alia ſe vidiſſe vel audiviſſe aſſerit. Raptum autem ſe dicit in paradiſum, non terreſtrem , ſed cœleſtem , de quo Dominus ſancto Latroni ait , *Hodie mecum eris in paradiſo.* Non alius ergo locus paradiſus à tertio cœlo , ſed unus & idem cœleſtis beatitudinis locus. Quamquam diverſis illis vocabulis Apoſtolus ſignificaverit ſe raptum fuiſſe non ſolùm ſecundùm intellectum ad cognitionem ſublimium quorumdam Myſteriorum ; ſed etiam ſecundùm voluntatem , ad percipiendum ex hujuſmodi cognitione ineffabilem ſuavitatem. Paradiſus enim locum ſignificat amœnitatis & voluptatis. Et audivit à Chriſto verba adeo ſublimia , adeo arcana , ſeu res ta-

Luca 23.

tales ac tantas, ut eas mortalis homo eloqui non poſſit.

S. Auguſt. lib. 12. De Geneſ. ad Litteram & Epiſt. ad Paulinam. S. Thomas in Commentar. * *Joan. 1.*

S. Auguſtinus & S. Thomas ex hoc loco probabiliter colligunt S. Paulum in raptu ad eſſentiæ divinæ viſionem evectum fuiſſe, raptim tamen & in tranſitu, non permanenter, quo modo beati Deum vident. Verumtamen expreſſis Scripturæ oraculis repugnare videtur illa interpretatio: * *Non videbit me homo, & vivet*: &, *Deum nemo vidit unquam: Unigenitus qui eſt in ſinu Patris ipſe enarravit*. Neque verò ad ſignificandum intuitivam Dei viſionem uſus fuiſſet Apoſtolus metaphora accepta ab auditu, qui ſenſus eſt inferior, dicendo ſe audiviſſe arcana verba. Multò minùs enim eſt audire, quàm videre, magiſque ad fidem pertinet auditus, quàm ad viſionis evidentiam, quia *fides ex auditu*. Deinde, *audire verba*, non pertinet ad viſionem Dei beatificam, qua quæ videntur, in uno Verbo videntur, quod Deus eſt. Quapropter cæteri pene Patres conſtanter negant quemquam hominum in hac vita mortali Deum vidiſſe, aut videre potuiſſe: & id ſpeciatim de S. Paulo negant SS. Ambroſius & Gregorius Magnus. Nec ipſe Paulus ſe ab hac ſententia & generali lege excipit: *Quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt*. Ad myſteriorum igitur ineffabilium cognitionem altiſſimam hæc Apoſtoli verba referenda ſunt: *& audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*.

S. Ambroſ. lib. 5. De Fide cap. 19. num. 237. S. Gregor. M. lib. 18. Moral. cap. 28. 1. Tim. 6.

S. Auguſt. lib. 2. De Geneſi ad Litteram, cap. 1.

Cæterum an in corpore, an extra corpus raptus ille S. Pauli contigerit, non eſt operoſius diſputandum: *Quis enim audeat dicere ſe ſcire, quod ſe neſcire Apoſtolus dixit?*

5. *Pro hujuſmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis*. De tali homine loquendo gloriari poſſem; ſed quod me attinet, gloriari nolim niſi in infirmitatibus & calamitatibus meis.

Excellentiam ſuam donaq; Dei per humilitatem diſſimulat S. Paulus quaſi alterius perſonæ fictione.

6. *Nam etſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem ne aliquis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me*. Quòd ſi gloriari vellem de viſionibus & revelationibus, aliiſque donis ac favoribus à Domino mihi conceſſis, non eſſem inſipiens, qui veritati ſtuderem, non vanitati: ſed ab illis recenſendis mihi tempero, ne quis mihi plus aliquid tribuat quàm convenit homini mortali; aut aliunde me æſtimet quàm ex his quæ videt me facientem, aut docentem audit.

S. Hieron. Epiſt. ad Ruſticum Monachum, ad Euſtochium, & ad Demetriadem, De Virgit. S. Auguſt. in Pſal. 58. Conc. 2. S. Thomas, Lect. 3. S. Chryſoſt. Homil. 25. Theodoret. Theophylact.

Stimulus carnis quo vexatus eſt S. Paulus, quid ſit?

S. Auguſt. lib. 1. De Gratia Chriſti, ca. 12.

7. *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet*. Et ne revelationum excellentia in ſuperbiam efferar, datus eſt mihi, Deo permittente, carnalis tentationis ſtimulus, quo me diabolus pudendum in modum affligit, exagitat, & ad peccatum pertrahere nititur. Quod *quis noſtrum dicere auderet, niſi Apoſtolus confiteri non erubeſceret?* Vel, dati ſunt mihi adverſarii à ſatana concitati, qui prædicationi meæ & Evangelii progreſſui velut ſtimuli ſeu pali oppoſiti, ubique reſiſtant. Tales fuere Hymenæus, Alexander Ærarius, Philætus, Demetrius, & Pſeudoapoſtoli, quos numero ſingulari Angelum ſatanæ Apoſtolus appellat, quòd plerumque ſingulis locis unuſquiſpiam eſſet ſatanæ miniſter qui Paulo reſiſteret, aliiſque ſe ducem præberet; & tribulationes calamitateſque plurimas in ipſum concitaret, quibus velut colaphis exterior homo cædebatur & affligebatur. Certè de capitis dolore, aut morbo iliaco; aut qualibet alia corporis infirmitate non eſſe intelligendum hunc Apoſtoli locum S. Auguſtinus propugnat contra Pelagium. * *Nolenti*, inquit, *perpeti moleſtiam, qua ejus cohiberetur elatio, antequam eſſet in eo caritatis ultima & ſumma perfectio, rectiſſimè dicitur*, Sufficit tibi gratia mea, nam „ virtus in infirmitate perficitur: *in infirmitate ſcilicet, non ut ille* (Pelagius) *putat, carnis tantùm, ſed & carnis & animi: quia & animus erat in comparatione ſummæ illius perfectionis infirmus, cui ne extolleretur, proinde ſtimulus carnis Angelus ſatanæ intelligebatur datus, quamvis eſſet in carnalium vel animalium, nondum percipientium quæ ſunt Dei comparatione firmiſſimus*. Et prior quidem interpretatio, quæ ſtimulum carnis pudendos concupiſcentiæ motus intelligit,

Apo-

Apoſtoli verbis confirmari videtur aliàs dicentis : „ Video autem aliam legem
„ in membris meis , repugnantem legi mentis meæ , & captivantem me in lege
„ peccati , quæ eſt in membris meis . Infelix ego homo , quis me liberabit de
„ corpore mortis hujus ? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.
„ Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei , carne autem legi peccati .

Rom. 7. 23. 24.25.

8. 9. *Propter quod ter Dominum rogavi , ut diſcederet à me .* Quamobrem frequenter Dominum rogavi , ut à tentatione tam gravi me liberaret . *Et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea . Nam virtus in infirmitate perficitur .* Et reſpondit mihi Dominus per inſpirationem ad cor loquens : Ad hanc tentationem ſuperandam ſufficit tibi gratiæ meæ præpotens auxilium , quod tibi ſemper præſens aderit . Nam virtus & potentia mea , magis declaratur & eluceſcit in infirmitate tua, in tentationibus , in adverſitatibus & calamitatibus , dum per eam roboratus , victor evadis , & coronam gloriæ promereris . *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis , ut inhabitet in me virtus Chriſti .* In pugna & miſeriis carnis meæ libentiùs gloriabor , quàm de miraculis , donis & privilegiis à Chriſto mihi collatis , ut Chriſti virtus fixam ſtabilemque in me ſedem habeat , ſeu magis appareat . *Habitare* enim hoc loco , eſt *frequenter ſe oſtendere* ; ſicut homines ſæpius domi ſunt , quàm extra domum .

Secundùm Textum Græcum : *Nam virtus mea in infirmitate perficitur.*

10. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis , in contumeliis , in neceſſitatibus , in perſecutionibus , in anguſtiis pro Chriſto: Cum enim infirmor , nunc potens ſum .* Tranquillo & læto ſum animo in infirmitatibus meis , quatenus Chriſti virtus in illis perfectius emicat , tribuendo mihi robur & victoriam . Delector in contumeliis , in perſecutionibus , in neceſſitatibus , in anguſtiis ſive anxietatibus animi , quas pro Chriſto patior : cùm enim infirmus ſum ſecundum naturam, tunc potens ſum & fortis per gratiam Chriſti , & majora per me Deus operatur. Quæ videtur infirmitas , ea mihi veram potentiam conciliat . *Theodoret.*

11. *Factus ſum inſipiens , vos me coegiſtis . Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis , qui ſunt ſupra modum Apoſtoli; tametſi nihil ſum.* Factus ſum quaſi inſipiens gloriando : ſed vos me ad hoc coegiſtis, ut auctoritatem meam apud vos ſtabilirem , qui tanti facitis Pſeudo-apoſtolos mei contemptores . Neque enim exſpectare debebatis ut quidquam ad mei commendationem ſcriberem, ſed veſtrum erat me commendare contra obtrectatorum calumnias . Nulla enim in re inferior fui primis ac præcipuis Apoſtolis : tametſi ex me ipſo nihil ſum , & totum quod ſum , quod habeo , quod ago , uni gratiæ Dei in me & per me operanti acceptum referam .

12. *Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia , in ſignis & prodigiis , & virtutibus multis .* Signa quidem, quæ me verum Chriſti Apoſtolum eſſe probant , apud vos edita ſunt , Deo per me operante , ſcilicet patientia ſingularis laborum , moleſtiarum , injuriarum ; miracula , prodigia , aliaque extraordinaria divinæ omnipotentiæ opera,

13. *Quid eſt enim , quod minus habuiſtis præ cæteris Eccleſiis , niſi quòd ego ipſe non gravavi vos ? Donate mihi hanc injuriam.* In quo enim vos inferiores feci cœteris Eccleſiis à me , vel ab aliis Apoſtolis fundatis , niſi quod à vobis non accepi ſtipendium & ſubſidium ? Quæ ſi veſtro judicio injuria eſt , hanc rogo mihi condonetis .

14. *Ecce , tertiò hoc paratus ſum venire ad vos : & non ero gravis vobis.* Tertiam ad vos profectionem paro ut ſpiritualia vobis miniſtrem , idque ſine veſtro gravamine , ut ante hac feci *Non enim quæro quæ veſtra ſunt , ſed vos.* Non pecunias veſtras , aut commodum aliquod temporale à vobis expeto, ſed vos in æternum ſalvos præ-

Apoſtolus ter paratus fuit adire Corinthios, ſed bis tantùm adiit. Secunda enim profectio quam paraverat , fuit impedita, ut colligitur ex illius verbis cap. 7. hujus Epiſtolæ : *Volui priùs venire ad vos , ut ſecundam gratiam haberetis , & per vos tranſire in Macedoniam , & iterum à Macedonia venire ad vos.*

Digitized by Google

præſtare cupio. *Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.* Ego enim pater veſter, qui per Evangelium in Chriſto vos genui, in hoc imitari geſtio carnales parentes, quorum non eſt à filiis accipere, ſed filiis dare, & hereditatem illis relinquere.

15. *Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licèt plus vos diligens, minùs diligar.* Libentiſſimè impendam quæcumque habeo, & ſanguinem etiam meum, vitamque exhauriam & profundam pro ſalute veſtra; licèt plus vos diligens quàm vos diligant Pſeudo-apoſtoli, minùs quàm illi diligar à vobis.

16. *Sed eſto, ego vos non gravavi: ſed cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi.* Sed fortè dicent, Me palam quidem à vobis ſumptus non accepiſſe, ſed callidè id feciſſe per interpoſitas perſonas.

17. 18. *Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos, circumveni vos?* Numquid per aliquem eorum, quos ad vos miſi, ut vos docerent, & in bono confirmarent, aliquid à vobis emunxi? Teſtes coram Deo vos ipſos appello. *Rogavit Titum*, ut ad vos iret, *& miſi cum illo fratrem*, ex diſcipulis meis unum. *Numquid Titus vos circumvenit*, aliquid à vobis extorquendo; *Nonne eodem ſpiritu ambulavimus? Nonne iiſdem veſtigiis?* Nonne eodem animo, ſimilique inſtituto apud vos converſati ſumus? Nonne illi meis inſtiterunt veſtigiis, ſive meum imitati ſunt exemplum, nihil à vobis accipiendo?

19. *Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnia autem, Chariſſimi, propter ædificationem veſtram.* Nam exiſtimatis me hoc toties repetere ut me purgem apud vos? Teſtis eſt Deus & Chriſtus, nos hæc omnia, quæ hactenus diximus, quaſi in noſtram commendationem nos dixiſſe, non ad noſtram gloriam, ſed ad veſtram ædificationem & profectum ſpiritualem, ne ſi vobis vileſcamus, vileſcat vobis & Evangelium quod prædicavimus.

20. *Timeo enim, ne fortè cum venero, non quales volo, inveniam vos, & ego inveniar a vobis, qualem non vultis, ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos.* Timeo, ne fortè cùm ad vos venero, ſicut conſtitui, non quales velim, vos inveniam, id eſt, à priſtinis vitiis non emendatos; & ego inveniar à vobis qualem nolitis, triſtis pater, ſeverus judex vindexque peccatorum rigidior quàm hactenus experti eſtis: ne etiamnum poſt tot adhortationes reperiantur inter vos verborum pugnæ ſolo vincendi ſtudio ſuſceptæ, æmulationes ex invidia ortæ, iræ impetus, diſſenſiones in ſtudiis & factis, obtrectationes, ſuſurri, tumores ſuperbiæ, ob divitias, eruditionem, eloquentiam, animos veſtros inflantis, ſeditiones quæ ex ſchiſmate naſcuntur ſeu tumultus, quibus alii aliorum quietem, & fraternam pacem interturbant.

21. *Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex iis qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.* Timeo ne cùm ad vos rediero, me Deus mœrore afficiat & humiliet; cùm videro tenuiſſimos veſtros in fide & pietate progreſſus: & multos cum luctu caſtigare cogar, qui fornicatione, omnique genere laſciviæ & impudicitiæ ſe macularunt, & dignos pœnitentiæ fructus non fecerunt.

Immunditiæ nomine peccata contra naturam ſignificat Apoſtolus: nomine *impudicitiæ*, petulantiorem libidinem in oſculis & tactibus: nomine *fornicationis*, ſcortationem, inceſtaſque nuptias. Vide 1. *Cor.* 5. 1.

CAP. XII.

Digitized by Google

CAPUT XII.

SENSUS MORALIS.

1. *SI gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad viſiones & revelationes Domini.* His verbis utitur Apoſtolus, *Non expedit quidem*, non quòd nihil ad ſui commendationem antea dixerit, ſed quia ad alterum gloriationis genus migraturus eſt, quod etſi non tantam mercedem habet, tamen illuſtriorem eum pleriſque oſtendere videtur, non autem iis qui rem diligenter & accuratè expendunt, idcirco ait: *Gloriari quidem non expedit mihi*. De afflictionibus enim antea gloriatus eſt: nunc autem revelationes & arcana Myſteria commemorat. Quæ autem cauſa eſt, cur dicat, Non expedit? Ne me, inquit, hujuſmodi commemoratio in arrogantiam extollat. Quid ais, ſancte Apoſtole? An ea neſcis, etiamſi non dixeris? At non æquè animus noſter attollitur cùm nos ea ſcimus, & cùm ad alios efferimus? Neque enim rectè ſanctorum natura faſtum atque arrogantiam excitare conſuevit, ſed vulgi teſtimonium atque cognitio. Ob eam cauſam ait, Non expedit mihi. Pſeudo-apoſtoli ea, quibus carebant, Dei dona, privilegia, & virtutum ornamenta, de ſe ipſis prædicabant: Paulus contra, ea quibus donatus eſt, occultat ac reticet, quantùm poteſt; idque cùm tanta ipſi neceſſitas incumbit, aitque, *Non expedit mihi*, quò omnes doceat multòmagis gloriationem, ſuique commendationem fugere. Neque enim iſtud fructum ullum & utilitatem, ſed potiùs detrimentum affert, niſi utilis quædam ac neceſſaria occaſio ad id impellat, Eccleſiæ ſcilicet bonum, veritatis defenſio, proximorum ſalus, quæ periclitarentur, ſi Miniſterium ſacrum aut perſona Miniſtri vileſcerent. Hinc diſcamus gratias extraordinarias & arcanos Dei favores theſaurum eſſe, qui conſervari non poteſt ſine humilitate, nec aperiri abſque neceſſitate; nec Eccleſiæ occultari ſine infidelitate, cùm ejus utilitas illum in publicam lucem proferri poſtulat. Humilitas cedere debet neceſſitati charitatis; Charitas conſulere debet cuſtodiæ humilitatis.

S. Chryſoſt. Homil. 26.

Chriſtianus ſui commendationem fugiat, quantùm poteſt.

2. 3. 4. *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum*, &c. Raptus, extaſes, viſiones & revelationes ad vitæ Chriſtianæ & ſpiritualis perfectionem neceſſarias qui credit, errat. Illas deſiderare, & temerarium & vanum eſt: de illis gloriari, certum illuſionis argumentum. Humilitas, amor Dei, abnegatio & odium ſui, mundi, rerumque terrenarum contemptus & faſtidium, caritas erga proximum, ſtudium fervens & perſeverans orationis, Chriſtianarum omnium virtutum praxis, mortificatio ſenſuum, patientia & gaudium in rebus adverſis, fidelitas in officiis ſui ſtatus adimplendis, certiora ſunt ſanctitatis argumenta, quàm raptus & extaſes. Ad extaſim vitæ & actionum aſpirent perfectionis Chriſtianæ ſtudioſi, non ad extaſim mentis & voluntatis. Extaſis vitæ ea eſt, qua elevatur anima à terrenis affectibus, & à vitiis depravatæ naturæ, Deique gratia ad obſervantiam mandatorum Dei, ad recipiendas ſupernaturales inſpirationes, & ad actus virtutum perfectè exercendos ſupra communem hominum conditionem erigitur. Cùm quis ergo humilitatem ſuperbiæ, paupertatem divitiis, honoribus contemptum, voluptatibus continentiam præfert, hic vitam extaticam agit. Raptus iſte potior eſt & ſecurior quàm raptus intellectus & voluntatis, non eſt ſubjectus illuſionibus; minùs ſplendoris habet, plus ſanctitatis. Agit in hoc homo, in illo agitur. Deſiderari etiam poteſt extaſis affectus, quo anima mundo mortua in Deum transformetur. Divini amoris effectus eſt iſtud deſiderium. *Utinam*, inquit S. Bernardus, *hac morte frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta. Bona mors, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius, qua non corpus cadit, ſed anima ſublevatur. Verùm hæc hominum eſt. Sed moriatur anima*

Viſiones, revelationes, extaſes deſiderare, temerarium; de illis gloriari, certum illuſionis argumentum eſt.

Vita extatica viſionibus & revelationibus præferenda.

S. Bernard. Serm. 52. in Cantica.

nima mea morte etiam, ſi dici poteſt, Angelorum, ut præſentium memoria excedens, rerum ſe inferiorum corporearumque non modò cupiditatibus, ſed & ſimilitudinibus exuat, ſitque ei pura cum illis converſatio, cum quibus eſt puritatis ſimilitudo.

Attentio ad noſtras infirmitates, defectuſque noſtros utilior eſt ad ſalutem, quàm attentio ad talenta & dona ſive naturalia, ſive ſupernaturalia.

S.Gregor. lib. 18. Moral. cap.7.

5. *Pro hujuſmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.* Attentio ad infirmitates, defectúſq; ſuos, ad nihilum ſuum, ût plurimum utilior eſt ad ſalutem, quàm attentio ad talenta & dona, ſive naturalia, ſive ſupernaturalia quibus excellimus. Illa ſanctam humilitatem parit, virtutum cœterarum fundamentum; meritorum cuſtodem: iſta ſuperbiam & elationem vitiorum omnium initium & caput, meritorum interemptricem. Illá ex hominibus Angelos; iſta ex Angelis dæmones fecit. Quod ad cordis noſtri reformationem ordinatur, nobis magis expetendum eſt, quàm quod ad ſolam mentis illuminationem ſpectat. Imitanda Apoſtoli Pauli humilitas, nobis à propriæ excellentiæ, talentorum, donorum, laborum, bonorúmque operum commemoratione temperandum eſt: metuendum ne majorem de nobis opinionem & exiſtimationem habeant homines, quàm par ſit, à tumore ſuperbiæ, à flatu vanæ gloriæ ſumma vigilantia cavendum. *Studium hypocritarum eſſe ſolet, ut & quod ſunt ſupprimant, & hoc quod non ſunt, eſſe ſe hominibus innoteſcant: quatenus menſuram ſuam per æſtimationem tranſeant, & præire ſe cæteros actionis nomine oſtendant. Refugiunt videri quod ſunt, & apud oculos hominum ſuperducta quadam innocentiæ honeſtate ſe veſtiunt. Contra omnes veraciter ſancti non ſolùm gloriam ſupra modum ſuum omnino non appetunt, ſed etiam hoc ipſum videri refugiunt, quod eſſe meruerunt. Unde ille Prædicator egregius veritatis contra Pſeudo-Apoſtolos loquens, dum virtutes eximias operationis ſuæ pro diſcipulorum eruditione narraret, dum tot ſe pericula toleraſſe concervata perſecutione deſcriberet; & poſt hæc uſque ad tertium cœlum raptum ſe eſſe memoraret, ubi tanta cognoſcere potuiſſet, quanta loqui omnino non poſſet: erat de ſe adhuc fortaſſe admirabiliora locuturus, ſed ab humana laude alta ſe conſideratione temperans, ſubdit:* Parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. *Habebat ergo adhuc dicendum de ſe aliquid, qui parcit dicere: ſed egit utrumque Doctor egregius, ut & loquendo quæ egerat, diſcipulos inſtrueret, & tacendo ſeſe intra humilitatis limitem cuſtodiret. Nimis namque eſſet ingratus, ſi de ſe diſcipulis tota reticeret, & fortaſſe nimis incautus, ſi de ſe tota vel diſcipulis proderet: ſed mirabiliter egit utrumque, ut loquendo erudiret vitam audientium, & tacendo cuſtodiret ſuam. Sciendum verò eſt quòd ſancti viri, quoties de ſe aliquid ſequentibus innoteſcunt, morem Creatoris ſui imitantur. Nam Deus qui nos prohibet ne proprio ore laudemur, per Scripturam ſacram laudes ſuas loquitur: non quia ipſe eis indiget, qui proficere laudibus neſcit: ſed dum ſuam nobis magnitudinem narrat, noſtram ad ſe imperitiam ſublevat, & bona ſua loquendo nos edocet, quem omnino homo non cognoſceret, ſi de ſe tacere voluiſſet. Ideo ergo laudes ſuas indicat, ut valeamus eum audientes cognoſcere, cognoſcentes amare, amantes ſequi, ſequentes adipiſci, adipiſcentes verò ejus viſione perfrui... Morem ergo ſui Creatoris imitantes ſancti viri, nonnumquam quædam de ſe, ut audientes inſtruant, non ut ipſi proficiant, manifeſtant: & tamen in his alta ſe conſideratione cuſtodiunt, ne dum alios à terrena intentione erigunt, ipſi in terrenæ laudis appetitione mergantur.*

S. Auguſt. Serm. 63. alias 3. De ver. Apoſtoli.

Geneſ. 3.

7. *Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet.* Grave ſuperbiæ malum, quòd tam fœdo, tam importuno, tam periculoſo remedio ſanatur! O venenum, quod non curatur niſi veneno! Caput cædebatur, ne caput extolleretur. O antidotum, quod quaſi de ſerpente conficitur, & propterea theriacum nuncupatur! Serpens enim ille ſuperbiam perſuaſit. *Guſtate, & eritis ſicut dii,* ſuperbiæ per-

Digitized by Google

„ perſuaſio eſt. Unde cecidit, inde dejecit. Meritò ergo venenum ſerpentis
„ de ſerpente ſanatur. *Ne magnitudo revelationum extollat me*, &c. Agnoſca- *S. Auguſt. Ser.*
„ mus Apoſtolum habentem magnitudinem revelationum, & timentem elatio- *154. alias 5.*
„ nis præcipitium. Ut ergo noveris quia & ipſe Apoſtolus, qui volebat alios *De verbis A-*
„ ſalvos facere, adhuc curabatur, ſi magnipendis ipſius honorem, audi quid *poſtoli.*
„ Medicus ei appoſuerit ad tumorem. Audi confitentem, ut ſentias docentem. Au-
„ di. *Et ne magnitudine revelationum mearum extollar.* Ecce jam poſſum dicere A-
„ poſtolo Paulo: Ne extollaris, ſancte Apoſtole, adhuc timendum eſt? Tu ne extolla-
„ ris, adhuc huic infirmitati medicina quærenda eſt? Quid mihi, inquit, dicis tu? Et
„ tu audi quid ſim, & noli altum ſapere, ſed time. Audi quomodo brevis agnus in-
grediatur, ubi aries ſic periclitatur. Ars eſt omnipotentis Dei, & triumphus Jeſu
Chriſti, per gratiam ſuam convertere ad hominis ſanctificationem & ſalutem,
quod diabolus excitat ad ejus perditionem.

8. 9. *Propter quod ter Dominum rogavi ut diſcederet à me. Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* In graviſſimis tentationibus, præſertim impudicitiæ & immunditiæ, ferventiùs orandus eſt Deus ut nobis ſit auxilio. Frequens & perſeverans ſit oratio, ut nobis ſubveniat Dei miſeratio. *Propter quod ter Dominum rogavi*. Orandum ſumma cum fiducia in divinæ gratiæ virtute, quæ nos non deficiet, niſi ab ipſa deficiamus. Neminem enim Deus deſerit, niſi deſeratur, ut juſtè ſemper rectèque vivatur. Nec deſpondendus eſt animus, ſi non ſtatim exaudiamur à Deo, cùm ipſum oramus ut nos à tentatione liberet: ſiquidem S. Paulus orans ut ab eo ſtimulus carnis auferretur, & angelus ſatanæ diſcederet, non eſt exauditus, quia non ei proderat. *Exauditus eſt ad ſalutem, non eſt exauditus ad voluntatem.* Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. *Rogaſti, clamaſti, ter clamaſti. Ipſum ſemel quod clamaſti, audivi, non averti aures meas a te, novi quid faciam. Tu vis auferri medicamentum quo ureris, ego novi infirmitatem qua gravaris. Ergo iſte ad ſalutem exauditus eſt, ad voluntatem non eſt exauditus.* Contra, diabolus petiit ut permitteretur tentare & affligere ſanctum virum Job, & exauditus eſt ad voluntatem, ſed non ad damnationem. Ideo enim conceſſus eſt iſte tentandus, ut eo probato eſſet ille cruciandus. Petierunt dæmones à Domino,

Fervens, humilis, & perſeverans oratio, remedium contra tentationes.

S. Auguſt. Tract. 6. in Epiſt. 1. S. Joannis.

Deus electos ſuos exaudit ad ſanitatem, non exaudit ſemper ad voluntatem.

„ cùm eos excluderet ab homine, ut ire permitterentur in porcos. Dæmones
„ exauditi ſunt, Apoſtolus non eſt exauditus? An potiùs quod veriùs eſt dicamus,
„ immò Apoſtolus exauditus eſt, dæmones non ſunt exauditi? Illorum voluntas facta
„ eſt, hujus ſanitas perfecta eſt. Secundùm hoc intelligere debemus, quia Deus
„ etſi voluntati noſtræ non dat, ſaluti dat. Quid ſi enim hoc petieris quod tibi
„ obeſt, & Medicus novit quia obeſt tibi? Non enim te exaudit Medicus quando
„ forte frigidam aquam petis, & ſi prodeſt, ſtatim dat; ſi non prodeſt non dat. Non
„ exaudivit, an potiùs ad ſanitatem exaudivit, quia voluntati contradixit? Sit er-
„ go in vobis caritas, Fratres, & ſecuri eſtote: & quando non vobis datur quod
„ petitis, exaudimini; ſed neſcitis. Multi dati ſunt in manus ſuas malo ſuo; de
„ quibus dicit Apoſtolus, *Tradidit eos Deus in deſideria cordis eorum*. Petiit ali- *Rom. 1. 24.*
„ quis magnam pecuniam: accepit malo ſuo. Quandò illam non habebat, parum
„ timebat: habere illam cœpit, præda factus eſt potentiori. Nonne malo ſuo ex-
„ auditus eſt, qui voluit habere unde à latrone quæreretur, quem pauperem ne-
„ mo quærebat! Diſcite rogare Deum, ut Medico committatis, quod ipſe novit
„ faciat. Tu morbum confitearis, ille medicamentum adhibeat. Tu tantum ca-
„ ritatem tene. Nam ille ſecare vult, urere vult: tu ſi clamas, & non exaudiris in
„ ſectione, in uſtione, in tribulatione, novit ille quò uſque putre eſt. Tu jam
„ vis revocet manus, & ille vulneris ſinum attendit: ſcit quò uſque perveniat.
„ Non te exaudit ad voluntatem, ſed exaudit ad ſanitatem.

Nam virtus in infirmitate perficitur. In infirmitatibus noſtris gaudendum de

triumpho gratiæ Jeſu Chriſti, cujus virtus magnificentius demonſtratur: de miſeriis verò & periculis noſtris coram Deo gemendum eſt. Solatio nobis eſſe debet fructus ex infirmitate proveniens; ſcilicet exercitatio virtutis, probatio fidei, cuſtodia humilitatis, operatio patientiæ, profectus temperantiæ. *Virtus in infirmitate perficitur.* Infirmitas certe occaſio eſt perveniendi ad perfectam virtutem, quia homo ſuæ infirmitatis ſibi conſcius magis ſolicitatur ad reſiſtendum, & quò magis reſiſtit & pugnat, exercitatior & fortior efficitur. Ideo legitur in ſacra Judicum Hiſtoria quòd Dominus noluit deſtruere omnes incolas terræ Chanaan, ſed aliquos reſervavit, ut filii Iſrael cum eis pugnando exercerentur. Sic etiam Scipio æmulam Imperii Romani Carthaginem deſtrui nolebat, & Catoni, ut ipſa dirueretur, decernenti contradicebat: timens infirmis animis hoſtem, ſecuritatem: & tamquam pupillis civibus idoneum tutorem neceſſarium videns eſſe terrorem. Nec eum ſententia fefellit. Deleta quippe Carthagine, magno ſcilicet Reipublicæ Romanæ terrore depulſo & extincto, tanta de rebus proſperis orta mala continuò ſubſecuta ſunt, ut corrupta diſruptàque concordia priùs ſævis cruentiſque ſeditionibus, deinde mox bellis etiam civilibus tantæ ſtrages ederentur, tantus ſanguis effunderetur, tanta cupiditate proſcriptionum ac rapinarum ferveret immanitas, ut Romani illi qui vita integriore mala metuebant ab hoſtibus, perdità integritate vitæ crudeliora paterentur à civibus. Ita plerumque pax & ſecuritas perniciosior Chriſtianis eſt quàm bellum tentationum, & tribulationum incurſus.

S. Thomas, Lect. 3.

Fructus ex infirmitatibus noſtris colligendi.

Judic. 3.

S. Auguſt. lib. 1. De Civit. Dei, cap. 30.

9. 10. *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.* De infirmitatibus ſuis lubentiùs loquitur Apoſtolus, quàm de ſublimioribus donis & favoribus à Deo ipſi conceſſis. In illis gloriatur, triumphat, exultat. Fortitudinem in infirmitatibus, pacem animæ in humiliationibus & tentationibus, gaudium in neceſſitatibus & anguſtiis, tranquillitatem in perſecutionibus & tribulationibus per virtutem gratiæ Chriſti in ipſo inhabitantem invenit. Hanc à Chriſto gratiam ſupplices poſtulemus, ut cùm Apoſtolo dicere poſſimus: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis.* Magna ſcilicet infirmitatum & tribulationum utilitas eſt ad Chriſtianam perfectionem conſequendam. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt*, ad gratiam medicinalem Chriſti implorandam & quærendam. *Propter quòd placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: cùm enim infirmor tunc potens ſum.* Ideo placet, gaudiumque parit incredibile tot & tantorum inundatio malorum, quia propter Chriſtum Dominum noſtrum patior, qui pro nobis paſſus eſt contumelias, paupertatem, perſecutiones Judæorum, anguſtias, mortem denique ignominioſiſſimam in cruce. Diſcamus ab Apoſtolorum Principibus modum ſanctificandi afflictiones: & infirmitates noſtras, illas offerendo Chriſto, & pro ejus amore patiendo. *Nemo veſtrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine.....Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus ſuper vos requieſcit.* Infirmitates, neceſſitates, contumeliæ, perſecutiones, hoc animo ſuſceptæ & toleratæ, profectum ſpiritualem, robur animi, & gaudium interius pariunt. *Secundum multitudinem dolorum meorum, conſolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* In cujus rei typum legitur, quod quantò magis premebantur filii „ Iſrael, tantò magis multiplicabantur. Ita ſi ſenſus carnis mortificentur, ſenſus ſpi„ ritus creſcunt, & quotidie morientibus in ſe vitiis, virtutum numerus augetur. „ Sed & terra te multiplicat in operibus bonis, quæ per officium corporis miniſtrantur.

Afflictionum utilitas.

Pſal. 15.

S. Auguſt. Caſſiodorus. S. Thomas, Lect. 3.

1. Petri 4. 14. 15.

Pſal. 93. 19.

Exod. 1. Origenes in eum locum.

11. *Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis, in prodigiis, & virtutibus.* Inſignior Apoſtolatus caracter ex parte Apoſtoli, patien-

Digitized by Google

tia eſt ; quæ Dei donum eſt ſingulare ; ex parte verò Dei , miracula , ad miſſionem probandam neceſſaria , ubi nulla in Miniſterio ſucceſſio eſt . Mala omnia quæ pro
„ Chriſto pertulit Evangelium prædicando , uno vocabulo complexus eſt Apoſto-
„ lus ; miracula verò pluribus verbis expreſſit , ut quæ non ſua , ſed Dei virtute
„ ederentur . Cogita quot carceres , quot plagas , quot diſcrimina , quot inſidias,
„ quot tentationum agmina , quot inteſtina bella , quot externa , quot dolores ,
„ quot impetus unico patientiæ vocabulo perſtrinxerit . Per ſigna rurſus, quot ho-
„ mines ab eo à morte ad vitam revocati , quot cæci curati , quot leproſi munda-
„ ti , quot dœmones ejecti ſint . Ex his edocemur , ut ſi neceſſitas quædam nos ad
„ noſtri commendationem adegerit , ea quæ à nobis rectè & cum laude geſta ſunt ,
„ breviſſimè perſtringamus , S. Paulum imitati . Ab amore enim laudis , & inanis
„ gloriæ , quæ tentatio facilè animum ſubit , ſumma vigilantia cavendum eſt.

Patientia inſignior Apoſtolatus character.

S. Chryſoſt. Homil. 27.

14. 15. 16. *Non quæro quæ veſtra ſunt , ſed vos . Nec enim debent filii parentibus theſaurizare , ſed parentes filiis . Ego autem libentiſſimè impendam , & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris : licèt plus vos diligens , minùs diligar.* Quiſquis paternum habet erga oves à Chriſto ſibi commiſſas animum , magis paratus eſt ad bona ſua in illorum ſubſidium & uſum impendenda , quàm ad ſtipendia ab illis accipienda , ſi aliunde neceſſaria habeat . Alienus ab avaritia, & lucri cupiditate bonus Paſtor eſt , & in ſancta illa diſpoſitione ad finem uſque perſeverat . Virtutis hujus Apoſtolicæ plures gradus S. Chryſoſtomus in S. Paulo obſervat. 1. Nihil accipere ſtipendii , cùm jus habeat accipiendi . 2. Cùm inopia premeretur. 3. Cùm ipſis prædicaret , manibùſque ſuis laboraret , ut neceſſaria ſibi compararet . 4. Largiri quæ habebat . 5. Non vulgari modo largiri , ſed copioſe . 6. Non pecunias duntaxat,ſed ſeipſum , ſanguinem ſuum , vitam ſuam . *Ego autem libentiſſimè impendam , & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris* . 7. Pro ingratis , à quibus minùs amabatur, cùm ipſos maximè amaret . *Licèt vos plus diligens , minùs diligar* . 8. Pro eorum ſalute : *pro animabus veſtris* . 9. Cùm gaudio : *libentiſſimè* . 10. Mercedem laboris ſui à ſolo Deo exſpectare. 11. Calumnias & pravas ſuſpiciones pati hominum, propter quorum avaritiam aut infirmitatem à ſtipendio accipiendo abſtinebat. *Sed eſto, ego vos non gravavi : ſed cùm eſſem aſtutus , dolo vos cepi* . Væ Paſtoribus & Miniſtris avaris , turpiſque lucri cupidis ! Patres non ſunt , ſed mercenarii . Diſcipulos ſuos ut filios non habent, ſed ut ſervos : bona illorum quærunt , lanam ovium tondent , & lac emungunt , illarum ſalutem non quærunt . Tantùm abeſt ut ſeipſos pro illarum animabus ſuperimpendere parati ſint, ut nec minimam facultatum ſuarum portionem ad eorum inopiam ſublevandam velint impendere . Dominus Apoſtolis dixit : *Faciam vos fieri piſcatores hominum* non pecuniæ. In Hiſtoria ſacra legitur , Joſeph Ægypti Proregem emiſſe Ægyptios in ſervitutem Regis . Chriſtus doctrina ſua & pretio ſanguinis ſui mundum redemit univerſum , & ſubjecit Deo Patri . Sic boni Paſtores & Prædicatores non aliud quærunt quàm ſubjicere animas Deo , ad exemplum Chriſti , & Apoſtolorum ejus .

Bonus Paſtor alienus ab avaritia & lucri cupiditate

S. Chryſoſt. Homil. 27.

Geneſ. 47. *S. Thomas, Lect.* 5.

19. *Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos ? Coram Deo in Chriſto loquimur : omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.* Qui ſe à calumniis purgare conguntur Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ , Apoſtoli modeſtiam imitentur , innocentiam ſuam cum ſinceritate exponant & probent , abſque mendacio , & æquivocatione, abſque exaggeratione & eloquentiæ fuco , cum ſimplicitate Chriſtiana , tamquam Deo præſente. *Coram Deo.* 2. Cum humilitate , caritate, & manſuetudine, non invehendo acerbioribus verbis in calumniatores. *In Chriſto.* Id eſt,in Spiritu Chriſti, & ad ejus exemplum. 3. Propter ſalutem & ædificationem proximi , magis quàm propter famæ ſuæ conſervationem : *Omnia autem propter ædificationem veſtram.* Hi Chriſtianæ apologiæ characteres ex Apoſtolico exemplari expreſſi .

Chriſtianæ contra calumniatores apologiæ characteres.

20. 21. *Timeo enim,ne fortè cum venero,non quales volo inveniam vos,& ego inveniar à vobis qualem non vultis* , &c. Bonum Paſtorem nihil ita ſolicitum & anxium facere debet,

Boni Paſtoris characteres.

Digitized by Google

debet, quàm timor ne charitas in grege ipſi commiſſo extinguatur per contentiones, diſſenſiones, æmulationes, odia, detractiones, ſuſurrationes, per ſuperbiæ tumores, per ſeditiones &c. 2. Quamvis neceſſaria ſit diſciplinæ ſeveritas ad peccatorum emendationem, magis tamen metuit bonus Paſtor ne ſeveritate uti & pœnas inferre cogatur, quàm timeant peccatores ipſi correptionem & ſeveritatem Paſtoris. 3. Subditorum vitia Paſtores ſanctos humiliant, præſertim illorum impœnitentia, quia negligentiæ ſuæ illa imputant. *Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos.* 4. Boni Paſtores populi ſibi commiſſi peccata plangere debent, ut S. Paulus, lacrymiſque ſuis illorum converſionem à Deo exorare: *Et lugeam multos ex iis qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam.* Qui non ita ſunt affecti, indigni ſunt Mediatoris officio Deum inter & populum Chriſtianum. 5. Maximè lugere debet bonus Paſtor impudicos & immundos, quia hoc vitium peſtilentius, turpius, & majoris adhæſionis eſt, ut ait S. Thomas, & difficiliùs curatur & emendatur. *Et non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.* Hoc vitium Eccleſiam caſtiſſimam Chriſti ſponſam maximè ſcandalizat, dedecorat, affligit. Zelum diſciplinæ, & charitatis affectum ſancti Paſtores habere debent, ut Samuel lugens Saulem, ut S. Paulus lugens Corinthios. *Magnus eſt affectus ſanctorum, etiam cùm auſteritatem vindictæ exterius proferunt. Nam foris ſæviunt, ſed intus per amorem liqueſcunt. More matrum parvulos verberant, ſed affectu gemunt cum parvulis, quos caſtigant.* Inutiles quidem ſæpe ſunt lacrymæ Paſtorum peccatoribus impœnitentibus, ut lacrymæ Samuelis Sauli; ut lacrymæ Davidis Abſaloni, ſed tamen pietatis & caritatis præmium à Deo promerentur. *Lugebat Samuel Saul, miſerans, non deliberans. Fundebat lacrymas David filio parricidæ, etſi non profuturas, pias tamen.*

S. Gregorius ſeu alius Pater ſub ejus nomine lib. 6. in 1. Regum, c. 16.

S. Bernard. Epiſt. 12.

CAPUT XIII.

SENSUS LITTERALIS.

1. *Ecce tertiò hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium ſtabit omne verbum.* Tertia hac vice conſtitui ad vos proficiſci, quamvis ſemel tantùm venerim, alterà vice impeditus. Cùm autem venero, eos puniam, qui graviùs peccaſſe, nec pœnitentiam egiſſe convincentur legitimo duorum vel trium teſtimonio. Vel, duorum aut trium teſtium loco erunt iteratæ viſitationes meæ, & pœnæ denuntiationes per Epiſtolam duplicem. Semel dixi, cùm ad vos acceſſi; & nunc item per litteras dico, ſi verba mea & commonitiones contempſeritis, neceſſe erit ut præſtem quæ dixi, reiſque pœnas irrogem.

Deuteron. 17. 6. & 19. 15. & Matth. 18. 16. S. Chryſoſt. Homil. 29. Theophylact.

2. *Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens, ii qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam cum venero iterum, non parcam.* Vobis denuntiavi ut præſens, & nunc abſens iterum denuncio iis qui ante peccaverunt, & non egerant pœnitentiam, & cæteris omnibus, quos reos inveniam, quod ipſis non parcam, cùm iterum venero, ſed Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeveritatem in eos exercebo. Dixerat ſuperiùs: *Parcens vobis non veni ultra Corinthum;* nunc pœnas impœnitentibus & contumacibus comminatur.

Cap. 1. hujus Epiſtolæ.

3. 4. *An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?* An experiri vultis poteſtatem Chriſti, qui per me Apoſtolum ſuum loquitur? Hujus certè potentiæ ſpecimen ac novum documentum non eſt quòd deſideretis: Siquidem apud vos non viſus eſt infirmus, ſed multa potentiæ ſuæ argumenta inter vos edidit, in miraculorum operatione miniſterio noſtro facta, in variorum Spiritus ſancti donorum diſtributione, in punitione delinquentium, præſertim hominis inceſti, & multorum indigne communicantium. *Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate; ſed vivit ex virtute Dei.* Quamvis

enim

Digitized by Google

enim ſit crucifixus ſecundùm carnem infirmam, paſſibilem & mortalem, quam pro nobis aſſumpſit: vivit tamen, jam non moriturus, ex virtute & potentia Dei Patris ac ſua, qua revocatus ad vitam eſt immortalem atque glorioſam. *Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.* Ita & nos ejus Apoſtoli propter ipſum, & ad illius exemplum infirmi ſumus, deſpicimur, multas patimur contumelias & afflictiones: ſed cum eo vivemus aliquando vita immortali ex virtute & potentia Dei, quæ apud vos ſe expromit. Vel, Apud vos potentes erimus ex virtute Dei, quæ à Chriſto in Apoſtolos & Miniſtros ejus promanans in media illorum infirmitate eminet: per eam, inquam, virtutem quæ apud vos tam magna operata eſt, in exercenda auctoritate Miniſterii noſtri, & puniendis peccatoribus vividi erimus, & invicti.

5. *Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? Niſi fortè reprobi eſtis?* Voſmetipſos explorate, num fidem habeatis per dilectionem operantem; vel num fidem habeatis miraculorum effectricem; ita cognoſcetis Chriſtum Jeſum in vobis, id eſt, in cœtu veſtro, in Eccleſia veſtra inhabitare, in quà donum miraculorum, aliaque chariſmata vigent: niſi forte excideritis à gratia qua donati eſtis: niſi à vobis dona ſua Chriſtus abſtulerit in pœnam peccatorum veſtrorum. Proinde ſi in vobis diſcipulis Chriſtus eſt, multò magis in me Apoſtolo ſuo, per quem tot apud vos miracula patravit. *Spero autem quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi.* Spero vos cogniturus quòd non exciderimus ab Apoſtolatus dignitate & auctoritate, à gratia miraculorum & virtutum: vel, quòd nos vitæ adeò corruptæ non ſimus, ut è nobis migrare coactus ſit Chriſtus. Eum in nobis habitare probat integritas vitæ: & virtute ejus ac potentia nos non eſſe deſtitutos compertum habebitis, cùm præſentes apud vos Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritatem in peccatores diſtringemus. *S.Chryſoſt. Homil. 29. Theophylact. Oecumen.*

7. *Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.* Preces ad Deum fundimus, ne peccata committatis cenſura & animadverſione Apoſtolica digna: non ut noſtra auctoritas & integritas ſeveritate diſciplinæ in puniendis peccatis comprobetur, ſed ut vos, quod bonum eſt, agatis implentes duo juſtitiæ generalis officia. *Declina à malo, & fac bonum*: Opto (inquam) & oro ut hæc impleatis, etiamſi nos imbecilles, viles, inglorios, nulliuſque auctoritatis & poteſtatis haberi contigerit. Diſpendium enim famæ noſtræ libenter patiemur propter Dei gloriam, & ſanctificationem veſtram.

8. *Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate.* Uti nobis non licet poteſtate noſtra adversùs veritatem, & juſtitiam, ſed pro ea conſervanda & tuenda. Puniendi enim auctoritas contra reos, non contra inſontes exercetur: & ubi culpa non eſt, ibi omnes ſunt pares. Ideo opto ut ab omni ſcelere puri ſitis, nec ullam nobis detis occaſionem demonſtrandæ poteſtatis noſtræ in punitione improborum. *S.Thomas; Lect.2.*

9. *Gaudemus enim quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis.* Exultamus quando videmur infirmi, poteſtatis nobis à Deo datæ documenta non edentes, vos autem potentes gratia & virtutibus; quò fit ut judiciariam in vos poteſtatem exercere non poſſimus. *Hoc & oramus, veſtram conſummationem.* Oramus etiam ut proficiatis in bono, & perfecti ſitis.

10. *Ideo hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem & non in deſtructionem.* Ideo abſens vos moneo, ne cùm preſens fuero Corinthi, & vos impœnitentes & inemendatos invenero, uti cogar ſeveritate adverſùm vos, ex poteſtate quam dedit mihi Dominus ad Eccleſiæ bonum, & ſalutem animarum veſtrarum, non ad damnum & perditionem. Correptio enim & punitio improborum & contumacium medicinalis eſt, & ad ædificationem Eccleſiæ ordinata.

11. *De cætero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem*

ha-

Digitized by Google

habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. Quod meum eſt feci, reliquum eſt ut vos quod veſtrum eſt agatis. Si enim mores veſtros emendaveritis, gaudio fruemini, quod bona conſcientia parit, etiam ſi vos paululùm contriſtaverim Epiſtolis meis. Integri eſtote & in doctrina, & in moribus, implete quæ deſunt vobis. Mutuam vobis conſolationem impendite in rebus adverſis. Unanimes eſtote in doctrina, pacifici in converſatione, nullum ut remaneat veſtigium diſſenſionum & ſchiſmatum, quæ inter vos regnarunt: & Deus auctor caritatis & pacis, quæ ex ea velut ex fonte oritur, erit vobiſcum per ampliora gratiæ ſuæ dona, quæ vobis adprecor.

12. *Salutate invicem in oſculo ſancto*. Salutate vos per oſculum fraternæ caritatis ſignum & pignus. Mos hic apud Judæos & Perſas, aliòſque Orientis populos ſolemnis ex uſu vitæ communis in Eccleſiam manavit, & ante Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti olim uſurpatus eſt in mutuæ caritatis teſtimonium. *Salutant vos omnes ſancti*. Id eſt, omnes Chriſtiani qui apud nos ſunt.

13. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis*. Gratiam, quæ datur à Chriſto & per ejus merita, & amorem Dei Patris, quo nos in Chriſto Filio ſuo unigenito dilexit, & largam effuſionem donorum Spiritus ſancti, vobis omnibus adprecor. *Amen*. Fiat. Id in Mſ. deeſſe, additùmque ab Eccleſia Corinthia, quæ id reſpondere ſolebat quoties hæc Epiſtola legebatur, aſſerit Grotius, ſed falsò. Extat enim in omnibus Exemplaribus Græcis, excepto Mſ. Alexandrino, in omnibus antiquis Verſionibus, & in divina S. Hieronymi Bibliotheca. Ex poſtremo hujus Epiſtolæ verſu Spiritum Sanctum eſſe verum Deum, Patri & Filio coæqualem, S. Chryſoſtomus probat.

CAPUT XIII.

SENSUS MORALIS.

1. 2. *Ecce tertiò hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis qui ante peccaverunt, & ceteris omnibus, quoniam ſi venero, iterum non parcam.* In his verbis S. Pauli ſapientiam, paternumque affectum perſpicere licet, nimirum quam in denuntiandis pœnis multus ſit ac vehemens, in inferendis autem ſegnis ac tardus. Neque enim de iis qui publicè peccabant in Eccleſia Corinthia pœnas ſtatim ſumpſit; ſed ſemel atque iterum admonuit. Poſt frequentes admonitiones, ſeverioris diſciplinæ minas intentavit, & ad pœnas irrogandas ſe tandem venturum ſignificat, niſi reſipiſcant & pœnitentiam agant. Hac agendi ratione S. Apoſtolus Dominum omnium imitatur. Nam & Deus ſæpe quidem comminatur; ſed rarò pœnas infert, quia miſereri & parcere proprium ipſius eſt, ultio autem & punitio opus eſt quaſi alienum ab eo. S. Pauli prudentiam, caritatem, manſuetudinem, in Eccleſiaſtico regimine Paſtores & Prælati imitentur. Meminerint parentes non ſemper filiis blandiri, ſed neceſſitatem illos puniendi monitis ac minis prævenire debere. Peccatores doceant, moneant, arguant, obſecrent, increpent, non dominationis ſpiritu, ſed paternæ caritatis affectu. Peccatores minis ac metu pœnarum excitent, ne ſpe impunitatis in peccatis perſeverent; ſed tamen diſciplinæ ac judiciorum ſervent ordinem; vagis & clandeſtinis accuſationibus ne facilè credant; probationum & teſtium firmamento deſtitutis. Occultos delatores non ſecus ac peſtes publicas eliminent, pacem Eccleſiarum ex Judiciorum ordine, & Canonum obſervantia pendere perſuaſi.

S. Chryſoſt. Homil. 29.

Paſtorum in pœnis inferendis moderatio.

3. 4. *An experimentum quæritis ejus qui loquitur in me Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis? Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo; ſed vivemus cum eo ex vir-*

tute

Digitized by Google

tute Dei in vobis. Paſtorum & Prælatorum verba, exhortationes, minæ, correptiones, audiri debent cum reverentia, cum obedientia, cum timore ſancto. *Qui vos audit*, (inquit) Chriſtus Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus, *me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*. In Paſtoribus, in Concionatoribus, in conſcientiarum Moderatoribus Chriſtus loquitur, & ſæpe contemnitur. Illorum conſiliis & monitis Chriſtiani plerique non obediunt; eorum minis, Dei nomine intentatis non terrentur, eorum adhortationibus non moventur, eorum correptionibus ad meliorem frugem non revocantur. Se judices eorum conſtituunt, quibus Chriſtus judicandi auctoritatem in Eccleſia ſua dedit: Infirmitates ac defectus exteriores ſeu generis, ſeu formæ, ſeu ſermonis, & eloquentiæ, ſeu aliorum talentorum, ſpectant, & eorum intuitu ſpernunt ac viles habent Chriſti Miniſtros; vitam, auctoritatem, & poteſtatem Chriſti in illis neque conſiderant, neque reverentur. *Nam & nos infirmi ſumus in illo; ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis*. Vita Chriſti vivant ejus Miniſtri, cujus auctoritatem exercent, & cujus nomine & verbis loquuntur: ejus infirmitatem imitentur mortificatione carnis & ſenſuum, tribulationum patientia, ut ad vitam immortalem & glorioſam perveniant, æternùmque cum eo vivant, qui *crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei*.

Subditorum erga Paſtores reverentia & obedientia.

Paſtorum ſanctitas.

5. *Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis*. Fidem nos accepiſſe per baptiſmum, certum eſt: ſed an vivat, an mortua ſit, ex operibus probandum. Ex fructibus ſancta illa radix cognoſcitur. Chriſtus in nobis eſt per fidem caritate formatam, & ex ea operantem: alioqui ſolo nomine, non re, fideles & Chriſtiani ſumus. Timendum ne reprobi ſimus, ſi vita noſtra & opera fidei, quam profitemur, non reſpondeant.

7. *Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis, nos autem ut reprobi ſimus*. Eccleſiæ Præpoſiti & Miniſtri ſuam non oſtentent auctoritatem, non affectent dominationem, intentione pura in Eccleſia laborent, ad deſtruendum errorem, inferendam fidei & Moralis Chriſtianæ veritatem & ſinceritatem, ad accendendam ac nutriendam charitatem, ut Chriſtus Jeſus in omnibus qui Chriſtiano nomine cenſentur, habitet ac regnet. Sui velut immemores, unam Dei gloriam, & ovium ſibi commiſſarum emendationem, ſanctificationem, profectum, & ſalutem præ oculis habeant: famam ſuam non admodum curent, niſi quatenus ad hæc utilis eſt, ipſam Dei gloriæ & animarum ſaluti devovere parati. Aſſiduis & ferventibus precibus Deum orent, ne quid mali faciant Chriſtiani quos regunt, vel quibus Sacramenta miniſtrant, aut verbum ſalutis annuntiant; ſed ut quod bonum eſt faciant. Mediatores enim ſunt Deum inter & populum: & oratione obtinetur à Deo gratia ad vitandum peccatum & bonum agendum neceſſaria. *Intelligenda eſt enim gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qua ſola homines liberantur à malo, & ſine qua nullum prorſus ſive cogitando, ſive volendo & amando, ſive agendo faciunt bonum: non ſolùm ut monſtrante ipſa quid faciendum ſit ſciant, verum etiam ut præſtante ipſa faciant cum dilectione quod ſciunt. Hanc quippe inſpirationem bonæ voluntatis atque operis poſcebat Apoſtolus eis, quibus dicebat*. Oramus autem ad Deum, ne quid faciatis mali, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt faciatis. *Quis hoc audiat, & non evigilet, atque fateatur à Domino Deo nobis eſſe ut declinemus a malo & faciamus bonum? Quandoquidem non ait Apoſtolus: Monemus, docemus, hortamur, increpamus: ſed ait*. Oramus ad Deum, ne quid faciatis mali, „ ſed quod bonum eſt faciatis. *Et tamen etiam loquebatur eis, & faciebat illa omnia quæ commemoravi, monebat, docebat, hortabatur, increpabat: ſed ſciebat hæc omnia non valere, quæ plantando & rigando faciebat in aperto, niſi eum pro illis exaudiret orantem, qui dat incrementum in occulto*.

S. Auguſt. lib. De Correptione & Gratia, c.2.

Vide & Fragmentum Sermonis S. Auguſtini contra Pelagianos à Floro prolatum in Commentar. hujus loci.

8. *Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate*. Auctoritas

ſer-

Digitized by Google

Paſtorum auctoritas ſervire debet veritati & juſtitiæ.

ſervire debet veritati & juſtitiæ. Deploranda ſors Paſtorum Eccleſiæ, & Poteſtatum ſæculi, cùm auctoritate ſua ita abutuntur, ut nihil poſſe videantur niſi adversùs veritatem, ſive ex ignorantia, ſive ex præjudicantis mentis affectu, ſive ex pravis conſiliis hominum, qui ſe veritatis patronos mentiuntur. In Rationali ſummi Judæorum Sacerdotis deſcripta erant hæc verba, *Doctrina & Veritas*. Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ utràmque diligere debent: doctrinam, quia *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ejus ore requirent*. Veritatem, quia Chriſti Miniſtri ſunt, qui Veritas eſt, & ad hoc venit in mundum ut teſtimonium perhiberet veritati. Doctrinam & veritatem ex Scripturæ ſacræ & Traditionis fontibus hauriant; & ſi quæ ſuboriatur difficultas, ſtent judicio Romanæ Eccleſiæ cæterarum Matris & Magiſtræ, quæ veritatis depoſitum incorruptum ſemper cuſtodivit, cuſtodit, & cuſtodiet, Chriſto Eccleſiam ſuam ad finem uſque ſæculi per ſeipſum inviſibiliter per Vicarios verò ſuos viſibiliter regente: & ſancto Petro in ſua Sede præſidente, per Succeſſores ſuos Romanos Pontifices loquente, & præſtante quærentibus Fidei veritatem, Moralis Chriſtianæ puritatem, Diſciplinæ ordinem. In controverſiis autem, quæ nondum finitæ ſunt, ſententiam propriam nemo plus amet quàm veritatem: vinci à veritate glorioſius eſſe cenſeat Eccleſiæ Miniſter, quàm vincere.

In difficultatibus doctrinam fidei & morum ſpectantibus, Romanæ Eccleſiæ judicio ſtandum eſt.

S. Auguſt. Epiſt. 238. alias 164. Ad Paſcentium.

„ Non enim bonum hominis eſt hominem vincere, ſed bonum eſt homini ut eum
„ veritas vincat volentem; quia malum eſt homini ut eum veritas vincat invi-
„ tum. Nam ipſa vincat neceſſe eſt, ſive negantem, ſive confitentem.

10. 11. *Ideo hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem*. Charitas Dei erga Eccleſiam ſuam fons eſt auctoritatis Eccleſiaſticæ: eadèmque charitas finis, regula & menſura illius eſſe debet. Quod ad ædificationem gregis Jeſu Chriſti in uſu auctoritatis & juriſdictionis non tendit, abuſus eſt. Quiſquis exercendæ ſeveritatis occaſiones quærit, tyranno ſimilior eſt quàm patri. Sap. 11. 11. *Hos quidem tanquam Pater monens probaſti: illos autem tanquam durus Rex interrogans condemnaſti*. Qui Paſtoribus ſuis ſecundùm Chriſti mandatum obſequuntur, & vitam ſecundùm Evangelium & doctrinam Apoſtolicam inſtituunt, gaudio interiori perfunduntur. *Eorum enim qui virtutem exercent, proprium eſt lætitia*. Gaudium bonæ conſcientiæ parit deſiderium perfectionis: deſiderium iſtud confirmat & conſolatur animos: ſolatium illud & robur cum aliis per mutuam exhortationem communicata caritatem augent: caritas unanimitatem & pacem efficit: caritate & pace bonorum Chriſtianorum corda, Eccleſiæque ſingulæ templum unum fiunt, in quo Deus adoratur & laudatur in ſpiritu & veritate. *De cætero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum*.

Bonus uſus Paſtoralis auctoritatis.

Theodoret.

12. *Salutate invicem in oſculo ſancto*. Oſculum ſanctum ſignum eſt ſincerum conjunctionis cordium in Chriſto Jeſu, & communionis ſanctorum in ejus Spiritu. *Salutate invicem in oſculo ſancto*, non ficto, non ſubdolo, ut Judas oſculatus eſt Chri-
„ ſtum. Ideo enim in Eccleſia inſtitutum eſt oſculum, ut ſit charitatis fomes, ut
„ affectum inflammet, ut hac ratione nos mutuò amemus, velut fratres invicem
„ ſe amant, patreſque viciſſim filios, imò etiam multò vehementiùs. Illa enim
„ naturæ ſunt, hæc gratiæ. Ad hunc modum animæ inter ſe devinciuntur....
„ Templum Chriſti ſumus: itàque templi veſtibula & aditum oſculamur, cùm a-
„ lii alios oſculamur. Per has januas ingreſſus eſt Chriſtus, & ad nos ingreditur,
„ cùm communicamus. Non enim vulgari quodam honore os noſtrum afficitur,
„ cùm Corpus Dominicum excipit: eàque præſertim de cauſa tum mutua oſcula
„ jungimus. Audiant qui obſcœna loquuntur, qui convitia proferunt, qui obſcœ-
„ ne oſculantur, cogitent quale os contaminent ac dedecorent. Sacerdotes & Ec-
„ cleſiæ Miniſtri os ſuum auguſtius eſſe noverint Propitiatorio, in quo Deus olim
„ oracula edebat: illùdque ab omni macula purum conſervent.

Oſculum ſanctum.

S. Chryſoſt. Homil. 30.

13. Gra-

Digitized by Google

13. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis*. Nullum bonum præſtantius ſibi mutuò deſiderare & adprecari poſſunt Chriſtiani gratiaDei & caritate quæ per Spiritum ſanctum in cor-
„ dibus diffunditur. Priùs quidem nos Deus amavit, cùm hoſtili in eum animo
„ eſſemus, & in gratiam ſuam recepit: poſtea autem amantes jam amare vult.
„ Quamobrem conſtanter eum amemus, ut ab eo etiam amemur. Nam ſi, cùm
„ ab iis amamur qui plurimùm poſſunt, timori omnibus ſumus; multò magis ſi
„ à Deo amemur. Quòd ſi hujus amoris cauſa, opes etiam & corpora ac vitam quo-
„ que ipſam dare opus ſit; ne id efficere dubitemus. Neque enim verbis noſtrum
„ erga eum amorem teſtari ſatis eſt: ſiquidem ipſe non verbis dumtaxat, ſed etiam
„ rebus, ſuum erga nos amorem demonſtrat. Quamobrem tu quoque per opera
„ id oſtende, quæ ipſi grata ſunt operare. Sic enim ipſe lucrum referes. Etenim
„ ille nullà re noſtra indiget. Id quod etiam veri ac ſinceri amoris indicium eſt,
„ nempe quòd, cùm nulla ipſe re indigeat, tamen nihil non faciat ut à nobis a-
„ metur. Eàque de cauſa Moſes dicebat: *Et tunc, Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum: ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua?*

Noſter erga Deum amor ſolis verbis non ſignificandus.

S.Chryſoſt. ibid.

Deuteron. 10. 12.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI APOSTOLI AD GALATAS,

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

CUM ſanctus Paulus certior factus eſſet, Galatas, quibus Evangelium prædicaverat, & quos in Chriſti fide inſtituerat, à Pſeudo-Apoſtolis quibuſdam Semi-Judæis ſeductos fuiſſe, qui Evangelium ad ſalutem non ſufficere illis perſuaſerant, ſed cum eo Circumciſionem & Moſaicæ Legis ceremonias eſſe conjungendas, hominémque ex operibus Legis juſtificari: ut eos ab errore tam damnando ad veritatem revocaret, hanc ad illos Epiſtolam dedit, qua oſtendit hominem non ex operibus Legis, ſed ex fide Jeſu Chriſti juſtificari. Ante Chriſtum natum Judæos ſub Lege fuiſſe, ſicut parvulus ſub tutore eſt: ſed ubi Deus miſit Filium ſuum in terras, qui nobis adoptionem filiorum tribueret, nos à Chriſto fuiſſe libertate dònatos: nec Circumciſionem, nec præputium prodeſſe, ſed fidem quæ per charitatem operatur. Quia verò Pſeudo-Apoſtoli ſancti Pauli auctoritatem elevare modis omnibus nitebantur, quaſi aliis Apoſtolis eſſet inferior, atque eorum doctrinæ contraria prædicaret; ſui dignitatem Apoſtolatus, auctoritatem prædicandi, & doctrinam, non ab hominibus acceptam, ſed à Chriſto immediatè traditam tuetur; ejuſdémque doctrinæ cum reliquis Apoſtolis conſenſionem & concordiam ex habita cum illis collatione comprobat; & ex dextris ſocietatis ſibi datis à Petro, Jacobo & Joanne, qui videbantur columnæ eſſe.

Scripta videtur hæc Epiſtola Epheſi, ut ex peregrinatione S. Pauli intelligitur, & argumenta Latinis exemplaribus præfixa indicant, anno Æræ vulgaris 56. Græcorum Codicum ſubſcriptio miſſam innuit ex urbe Roma, quod minùs veriſimile eſt: ſiquidem in ea non meminit Apoſtolatus vinculorum ſuorum, ut in aliis ex Urbe ſcriptis facere ſolet, & Galatas ſtatim à diſceſſu ſuo in errorem abreptos, ſtatim ab errore ipſum revocaſſe veriſimile eſt. Non ad unius civitatis, ſed ad magnæ Provin-

tiæ ſeu regionis integræ Fideles ſcripta eſt hæc Epiſtola. Eſt enim Galatia regio minoris Aſiæ, quæ etiam Gallo-Græcia dicta eſt, á Septentrione Paphlagonia, ab Oriente Cappadocia, à Meridie & Occaſu Phrygia magna concluditur.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. PAulus, *Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem; qui ſuſcitavit eum à mortuis*. Non ab hominibus ſuopte arbitratu & auctoritate munus Apoſtolicum mihi demandantibus, miſſus ſum, neque per hominem purum, quales erant Apoſtoli & Seniores Eccleſiarum, ſed per Jeſum Chriſtum immediatè vocatus: nullo homine mortali adminiſtro, & per Deum Patrem naturalem Jeſu Chriſti; cujus virtute ſuſcitatus eſt à mortuis, quatenus homo. Ex hoc loco demonſtratur Jeſum Chriſtum eſſe verum Deum, ſiquidem S. Paulus qui ad prædicationem Evangelii à Chriſto miſſus eſt, negat ſe miſſum ab homine, & Præpoſitio *per*, ad Jeſum Chriſtum & Deum Patrem relata, unam utriuſque auctoritatem, virtutem, & divinitatem eſſe oſtendit. Reſurrectionis autem Jeſu Chriſti mentionem faciens, ſe à Chriſto jam immortali & glorioſo è cœlis vocatum & miſſum ſignificat. Priores ſunt cœteri Apoſtoli per Chriſtum adhuc ex parte hominem: noviſſimus eſt Paulus Apoſtolus per Chriſtum „ jam totum Deum, id eſt, omni ex parte immortalem. Sit ergo teſtimonii ejus „ æqualis auctoritas, in cujus honorem implet clarificatio Domini, ſi quid habebat „ ordo temporis minus, ut S. Auguſtinus obſervat. *Et qui mecum ſunt fratres*, diſcipuli in Evangelii prædicatione collaborantes *Eccleſiis Galatiæ*, Ancyranis, Tavianis, Peſſinuntiis. Fratres, qui re communicata Epiſtolam approbarunt, prudenter adjungit, ut doctrinam ſuam ſingularem non eſſe oſtendat.

S. Hieronym. S. Chryſoſt. Theodoret.

S. Auguſt. in Expoſit. hujus Epiſtolæ.

3. 4. 5. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto*. Gratiam perſeverantiæ juſtis, gratiam converſionis, pœnitentiæ, & juſtificationis peccatoribus; utriſque pacem, quæ caritatis fructus eſt, adprecor à Deo Patre, ex cujus erga homines amore, ut primo fonte gratia & pax manant; & à Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui tam divina munera nobis ſanguine ſuo promeritus eſt: *Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei & Patris noſtri, cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen*. Qui voluntariè obtulit ſemetipſum hoſtiam pro peccatorum noſtrorum expiatione, ut eriperet nos à præſentis ſæculi corruptione, & à ſervitute peccati quod in mundo regnat. Sæculum præſens malignum dicitur propter homines malignos & iniquos, qui ſunt in mundo & diligunt mundum: ſicut dicimus malignam domum propter malitiam habitatorum. Nos (inquam) à peccatis quæ in mundo tot cupiditatibus flagrante, tot delinquendi occaſiones miniſtrante committuntur, ut eriperet Chriſtus, ſponte ſe obtulit ad mortem ſecundùm decretum, beneplacitum, & præceptum Dei, qui Pater eſt non ſolùm illius natura & æterna generatione, ſed & noſter gratia ſanctificante, qua nos filios ſuos adoptivos efficit. Cui pro tanto beneficio gloria ſit & honor in omnem æternitatem, & gratiarum actio ſine fine à nobis & ab omnibus electis rependatur.

6. 7. *Miror quòd ſic tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium*. Miror vehementer, quòd poſt fidem Chriſti prædicatione

S. Hieronymus hic hyperbaton agnoſcit, quod ita ſuo ordine conſtrui poteſt: *Miror quòd ſic tam citò transferimini à Chriſto Jeſu, qui vos vocavit in gratiam, dicens, Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*. Verùm nec Græci Commentatores, nec S. Auguſtinus hoc hyperbaton agnoverunt.

Digitized by Google

ne & inſtitutione mea ſuſceptam, tam citò deficiatis à Deo, qui vos ad gratuitam participationem beneficiorum Chriſti vocavit, ut ejus meritis juſti eſſetis: & quòd vos transferri ſinatis à Pſeudo.apoſtolis in aliud Evangelium, ſeu in aliam doctrinam, ei quæ vobis à me tradita eſt, contrariam, quam falſi illi doctores pro Evangelio vobis obtrudunt. *Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.* Cùm tamen non ſit aliud Evangelium, nec eo nomine digna ſit doctrina illi contraria quam vobis prædicavi. Sed quidam ſunt Novatores qui vos conturbant; volentes evertere Evangelium Chriſti. Volunt Evangelium Chriſti mutare, convertere, turbare, ſed non valent: quia hujus naturæ eſt, ut poſſit aliud eſſe quàm verum eſt. Sapientes ſæculi, ut S. Hieronymus

S. Hieron. in Comment.

„ obſervat, eos qui de dogmate transferuntur ad dogmata, *translatos* vocant: ut „ Dionyſius ille, cujus fuit ante ſententia, Dolorem non eſſe malum, poſtquàm „ oppreſſus calamitatibus & dolore cruciatus, cœpit affirmare dolorem eſſe ſummum omnium malorum, ab his appellatus eſt *transpoſitus ſive translatus*, quòd „ ſcilicet à priori decreto recedens in contrarium recidiſſet. Miratur itàque S.Paulus, quòd Galatæ translati ſint ab Evangelii libertate ad legalium operum ſervitutem. Deinde quod tàm citò translati; quia non ejuſdem reatus eſt transferri „ ab aliquo difficulter, & citò transferri, ut in Martyrio non eadem pœna plectitur qui abſque colluctatione & tormentis ſtatim proſilivit ad negandum: & ille „ qui inter equuleos, fidiculas, igneſque diſtortus, compulſus eſt quod credebat „ negare. Non dixit. *Translati eſtis*, ſed *Transferimini*, id eſt, nondum arbitror

S.Chryſoſt.

„ perpetratam circumventionem. Hæc locutio eſt illos ab errore revocare ſtudentis.

*Hypotheſis impoſſibilis & hyperbolica locutio: fieri enim non poteſt ut ſanctus Angelus à Deo miſſus aliud Evangelium annuntiet ab eo quod Paulus Apoſtol' ſpræ dicavit.

8. 9. *Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo** *evangelizet vobis præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Licèt ego ipſe Paulus, aut Angelus de cœlo annunciet vobis ac pro Evangelio proferat aliquid contrarium iis quæ vobis Chriſti nomine & auctoritate prædicavi, ſit maledictus & execrandus. παρ᾽ hic ſignificat, *contra quàm*, ut *Act.* 18. 13. *Rom.* 1. 26. & 4. 18. & 11. 24. παρὰ Græcis, ſicut *præter* Latinis, ſæpè ſignificat *contra*. Unde παράνομος eſt *legis transgreſſor*, & dicimus, *præter morem*, *præter legem*, *præter ſpem*, *præter dignitatem*, id eſt, *contra*. * Vel, Si ego, vel Angelus de cœlo, aliquid addiderimus Evangelio, quo adulteratur, labefactetur, invertatur, cum eo nihil ſit vobis commercii, non magis quàm cum iis quos Eccleſia à ſuo corpore penitus abſcidit, & maledicto devovit. Quod verò Pſeudo-apoſtoli docebant, circumciſionis, aliarùmque ceremoniarum legalium obſervantiam ad ſalutem neceſſariam eſſe, doctrinæ Pauli & cæterorum Apoſtolorum contrarium erat, & Evangelium invertebat, ut ex *Act.* 15. compertum eſt. *Sicut prædiximus, & nunc iterum dico:* quod antea dixi vobis, nunc repeto, & ut maneat alta mente repoſtum, magis inculco: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Si quis vobis tradiderit doctrinam contrariam ei quam à nobis accepiſtis, maledictus ſit & execrandus. Non ait, *Si quis vobis evangelizaverit plus quam accepiſtis*: ſed, *præter quod accepiſtis*. Nam ſi illud diceret, ſibi ipſe præjudicaret, qui cupiebat venire ad Theſſalonicenſes, ut ſuppleret quæ illorum fidei defuerunt. Sed qui ſupplet, quod minus erat addit, non quod inerat tollit. *Qui autem prætergreditur fidei regulam, non accedit in via, ſed recedit de via.*

**S.Chryſoſt.in hunc locum*
S.Hieronym.
1. Theſſal. 3. 10.
S. Auguſt. Tract. 98. in Evangel. S. Joan. n. 7.
S.Chryſoſt.

10. *Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Non jam apud homines judices cauſam hanc ago, ſed ad tribunal Domini mei, cujus judicio eam approbari velim, hominum de doctrina & prædicatione mea judicia minimè reformidans. Abſit ergo, ut rationem Deo redditurus prædicationis doctrinæque meæ, corrumpam Evangelii dogmata. Vel, Num illa doceo quæ homines mihi propitios reddant, an quæ Dei favorem concilient, negotium agens illius à quo miſſus ſum, & qui

per

Digitized by Google

per me loquitur, Chriſti? An veritate poſthabita hominum gratiam aucupari ſtudeo? Si adhuc hominibus placere ſtuderem, verus & fidelis Chriſti miniſter & ſervus non eſſem. Nam ſi voluiſſem hominibus placere, adhuc à Judæis ſtarem, adhuc perſequerer Eccleſiam Dei. Verùm qui totam Judæorum gentem, qui familiares, amicos & cognatos, qui popularem gloriam contempſi: & pro his commutavi inimicitias, bella, perſecutiones, quotidiana mortis pericula, ſatis declaravi me, quæ doceo, non humanæ gloriæ ac laudis ſtudio docere.

11. 12. *Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem*. Scire vos velim, Evangelium quod vobis annuncio, & quam vobis trado doctrinam, nihil humani habere: *Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti*, † id eſt, à Jeſu Chriſto mihi immediatè factam. Evangelium quod ſecundùm hominem eſt, „ mendacium eſt, inquit S. Auguſtinus. Omnis enim homo mendax: quia quic„ quid veritatis invenitur in homine, non eſt ab homine, ſed à Deo per homi„ nem. Ideo quod ſecundum hominem eſt, nec Evangelium dicendum eſt: quale „ illi afferebant, qui in ſervitutem ex libertate attrahebant eos, quos Deus ex ſer„ vitute in libertatem vocabat. Revelatio autem Evangelicarum veritatum S. Paulo facta à Chriſto Jeſu, non ad illud tempus differenda eſt, quo ad tertium cœlum raptus eſt, ſed ad tempus converſionis illius, & vocationis referenda: ſiquidem *continuò in Synagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei ... & confundebat Judæos, qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.*

† Hinc probatur Chriſtum non eſſe merū hominem ſed verū Deū

S. Auguſt. in Expoſit. hujus Epiſt. n. 7.

Act. 9. 10. 21. 22.

13. 14. *Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo; quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam.* Vos audiviſſe non dubito, quod notiſſimum eſt, & per omnium ora volitat, modum quo vixi olim in ſecta Judaica, inter eos qui ex ceremoniis legis ſalutem eſſe, aut ſine illis non eſſe aſſerebant, Legem Moſaicam, quoad Sacramenta & Ritus à Chriſto non eſſe adimpletam & abrogatam contendentes: quo furoris æſtu & impetu perſequebar Eccleſiam Dei, id eſt, Chriſtianorum ſocietatem à Deo in terris congregatam, & eam devaſtabam, paſſim Chriſtianos occidens, aut in vincula conjiciens, aut in fugam compellens. *Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.* Et in ſtudio Legis ita proficiebam, ut pleróſque Judæos ejuſdem mecum ætatis antecellerem, ardentiori zelo traditionum à majoribus meis acceptarum ſuccenſus, præſertim Circumciſionis, aliarúmque ceremoniarum Legis Moſaicæ, quarum obſervantiam neceſſariam „ eſſe ad ſalutem ſtatuebant. Plurimùm prodeſſe debuit Galatis iſta narratio, quo „ modo Paulus vaſtator quondam Eccleſiæ, & Judaiſmi acerrimus defenſor, ad „ Chriſti fidem ſit repente converſus, eo tempore quo Crucifixus primùm annun„ tiabatur in mundo, quo novum dogma & à Gentibus, & à Judæis, totius orbis fini„ bus pellebatur. Dicere enim poterant: Si ille qui à parva ætate Phariſæorum inſti„ tutus eſt, diſciplinis, qui omnes coætaneos ſuos in Judaica traditione ſuperabat, „ nunc defendit Eccleſiam, quam quondam validiſſimè perſequebatur; & magis „ Chriſti gratiam & novitatem vult habere cum invidia omnium, quàm vetuſtatem „ Legis cum laude multorum: quid nos facere oportet, qui ex Gentilitate cœpi„ mus eſſe Chriſtiani? *Audiſtis*, inquit, *converſationem meam aliquando in Ju„ daiſmo*: converſationem, non gratiam: aliquando, non modò: in Judaiſmo, „ non in lege Dei. *Quoniam ſupra modùm perſequebar Eccleſiam Dei.* Non perſe„ quebatur ut cæteri, ſed ſupra modum, quaſi quidam graſſator ac prædo. Non „ ait, Eccleſiam Chriſti, ſed Dei: vel ipſum Chriſtum Deum eſſe ſignificans; vel „ ejuſdem Dei eſſe Eccleſiam, qui quondam legis dator fuit.

Paulus Phariſæi filius cùm legem ipſam, tum ejus interpretationes à Senioribus traditas ardenti ſtudio ſectabatur.

S. Hieronymus.

15. 16. *Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus, continuè non acquievi carni & ſanguini.* Cùm autem Deo viſum eſt, qui me ſingu-

la-

Digitized by Google

S. Chryſoſt.
S. Hieronym.
Theodoret.
Theophylact.

lariter ad Apoſtolatum elegit, antequam natus aut quidpiam promeritus eſſem, & vocavit per gratiam ſuam, quo decreverat tempore: cùm, inquam, ei placuit Filium ſuum mihi revelare inſpiratione fidei, & cognitionis Myſteriorum Evangelii, ut illum, ejuſque Myſteria, & doctrinam, prædicarem Gentibus: ſtatim & ſine mora parui Deo vocanti: nec tunc adii mortalium quempiam, ut conſilium ab eo quærerem, ac velut de re dubia conferrem ac deliberarem. Sive (quæ vis eſt Græci Textûs) *non contuli cum carne & ſanguine*, id eſt, cum nemine hominerem communicavi. Qui enim Dei revelatione edoctus erat, hanc cum aliis conferre, & ſuam doctrinam eorum examini ſubjicere, nec opus erat, nec decebat.

17. *Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abii in Arabiam: & iterum reverſus ſum Damaſcum.* Neque tunc temporis redii Jeroſolymam ad eos qui ante me fuerant ad Apoſtolatum vocati, à Chriſto ſcilicet mortalem in terris vitam agente: ſed è Damaſco abii in Arabiam, ſeu in loca Arabiæ Damaſco proxima. Tunc enim Damaſcus ſub Arabum regno erat. Venit quidem Paulus Jeroſolymam poſt converſionem, ut conſtat ex *Actuum 9. 26.* ſed neceſſitate fugæ compulſus, & quaſi obiter, non ut videret Petrum, aut cum eo vel aliis Apoſtolis conferret. In illo autem tranſitu raptus in extaſim cùm in Templo oraret, vidit Dominum Jeſum, & audivit dicentem ſibi: * *Vade, quoniam ego in Nationes longe mittam te.* Hinc abiit in Arabiam. Hæc prima Gentium eſt cui Paulus Evangelium annunciavit; in hoc Moſi ſimilis, cui poſt relictam Ægyptum prima ſtatio in Arabia fuit. Significat autem Apoſtolus ſe illùc profectum, ubi nemo erat à quo doceretur: *Et iterum reverſus ſum Damaſcum.* Ibi cum cœpiſſet iterum Evangelium prædicare, coactus eſt fugere perſecutionem Proregis, & per murum in ſporta dimiſſus eſt. In Arabia delituiſſe Paulum triennio ſolido, ut ſe ad Apoſtolicas functiones ſacro receſſu, oratione & contemplatione præpararet, pia quidem, ſed minimè fundata recentiorum quorumdam cogitatio eſt, quæ SS. Chryſoſtomum, Auguſtinum, & Theodoretum repugnantes habet.

**Act. 22.*

S. Lucas in Actis omiſit profectionem S. Pauli in Arabiam, quia comes ejus non fuit illo in itinere, nec rerum in illa regione ab eo geſtarum teſtis.

18. *Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim.* Triennio in Arabia exacto, venit Jeroſolymam, Petrum Eccleſiæ caput & Apoſtolici ordinis Principem honoris cauſa inviſurus, non ut ab eo diſceret Evangelicam Doctrinam, quam Damaſci & in Arabia jam prædicaverat. Neque enim tam breve quindecim dierum ſpatium ſatis fuiſſe videtur ad ediſcendum quod Gentibus prædicaret. Ivit Jeroſolymam, inquit S. Hieronymus, ut videret Petrum, *non diſcendi ſtudio, qui & ipſe eumdem prædicationis haberet auctorem, ſed honoris priori Apoſtolo deferendi*. Et Theodoretus: *Cùm humana doctrina non indigeret, ut qui ab univerſorum Deo eam acceperat, Apoſtolorum Principi convenientem honorem tribuit. Propterea enim ad eum venerat, non ut ab eo aliquid diſceret, ſed ut ſolummodo videret.*

Honor S. Petro Apoſtolorum Principi à S. Paulo exhibitus.

19. *Alium autem Apoſtolorum vidi neminem niſi Jacobum fratrem Domini*; * Jeroſolymorum primum Epiſcopum ab Apoſtolis conſecratum, qui tunc in varias regiones ad prædicandum Evangelium erant diſperſi. Frater autem Domini vocatur Jacobus minor, Alphæi & Mariæ Cleophæ filius, quia Domini conſobrinus erat. Matrem enim habuit Matris Domini ſororem.

20. *Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.* Juramentum adhibet ne conficta putentur quæ narrat. Cauſa autem gravis erat, ut crederetur Apoſtolus à Chriſto immediatè vocatus, edoctus, & miſſus, non ab aliis Apoſtolis inſtitutus.

21. *Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ*; poſt quindecim nempe dies, quibus man-

* Jacobum fratrem Domini, Judæ Apoſtoli germanum, unum ex duodecim Apoſtolis eſſe, probat hic locus cum Verſu 9. ſequentis capitis collatus, ubi inter illos numeratur *qui videbantur columnæ eſſe*, & cum Petro & Joanne nominatur, quos è duodecim numero fuiſſe, nemini dubium eſt. Vide Euſebium *Hiſtor. Eccleſiaſt.* lib. 2. cap. 1. duos tantùm Jacobos agnoſcentem, Jacobum ſcilicet fratrem Joannis, & Jacobum juſtum, qui & frater Domini.

Digitized by Google

manſi Hieroſolymis.

22. 23. 24. *Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto*, id eſt, Eccleſiis Chriſtianis Judææ: *Tantum autem auditum habebant: Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.* Rumor tantùm apud eos percrebuerat, eum qui Chriſtianos olim perſequebatur, fidem nunc prædicare, quam olim oppugnabat. *Et in me clarificabant Deum.* Converſionis meæ, & vocationis ad Apoſtolatum gloriam Deo tribuentes, illi gratias „ agebant. Tam brevi tempore poſt converſionem ſuam ſe in judæa fuiſſe narrat *S. Hieron.*
„ Apoſtolus, ut etiam vultu credentibus eſſet ignotus. Ex quo oſtendit, non Pe-
„ trum, non Jacobum, non Joannem ſe habuiſſe doctores, ſed Chriſtum, qui ſibi
„ Evangelium revelaſſet.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. PAulus *Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem*, &c. Miſſio Paſtorum divina eſt origine & inſtitutione. Id perſuaſum ſit Chriſtianis plebibus, ut illis prædicantibus, dirigentibus, monentibus, corripientibus Chriſti nomine, reverentiam & obedientiam exhibeant. Quatuor genera Apoſtolorum ſunt, inquit S. Hieronymus. Unum, quod neque ab hominibus eſt, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum & Deum Patrem, ut duodecim Apoſtoli, & S. Paulus. Aliud, quod à Deo quidem eſt, ſed per hominem, ut Barnabas, Silas, Timotheus, Titus, Soſthenes, Epaphroditus. Tertium, quod ab homine, non à Deo; cujus generis ſunt, qui hominum favore & ſtudio ordinantur, & ad Epiſcopatum, ad Paſtoralem curam, aliave Beneficia Eccleſiaſtica provehuntur: *Ut nunc videmus plurimos non Dei judicio, ſed redempto favore in Sacerdotium ſubrogari.* Quartum, quod neque à Deo, neque per hominem, neque ab homine, ſed à ſemetipſo: quales ſunt hæretici, & Pſeudo-apoſtoli, operarii iniquitatis, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti, qui dicunt: *Hæc dicit Dominus, & Dominus non miſit eos.*

Miſſio Paſtorum origine & inſtitutione divina eſt.

S. Hieron.

Quadruplex Apoſtolorum genus.

2. *Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.* Felices Eccleſiæ, quarum Clerus cum Epiſcopo ad populi correctionem & ſanctificationem conſpirat. *Plurimùm quippe facit ad populum corrigendum, multorum in una re ſententia atque conſenſus.* Non ſolùm in dogmatibus Religionis, ſed in doctrina Morum, cum Epiſcopo ſuo conſentiant ſecundi ordinis Sacerdotes. Amplectantur utrique Doctrinam ſanam, Moralem incorruptam; Animas ſecundùm Regulas à Chriſto & Apoſtolis traditas, ſecundùm Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, ſecundùm Sedis Apoſtolicæ Decreta, ſecundùm ſanctorum Patrum ſcita, uniformi ratione dirigant in viam ſalutis. Populo Chriſtiano inculcent divini verbi Prædicatores, quod S. Ignatius Martyr ad Magneſios ſcribebat: *Quemadmodum Dominus ſine Patre nihil fecit unitus exiſtens, neque per ſeipſum, neque per Apoſtolos; ſic neque vos ſine Epiſcopo & Preſbyteris aliquid operemini. Neque tentetis rationabile aliquid apparere propriè vobis: ſed in idipſum una oratio, unus intellectus, una ſpes in caritate, in gaudio incoinquinato, quod eſt Chriſtus Jeſus, quo melius nihil eſt.... Non erretis extraneis opinionibus.* Et quod ſcribit ad Polycarpum idem S. Martyr, ſubalterni Paſtores, & Directores conſcientiarum audiant & teneant: *Si videri quis velit plus Epiſcopo, corruptus eſt. Decet autem ducentes & ductos cum ſententia Epiſcopi unionem facere, ut ſit ſecundùm Dominum, & non ſecundum concupiſcentiam.*

Cleri cum Epiſcopo conſenſus.

S. Hieron.

3. 4. *Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundum*

vo-

Digitized by Google

Duo gratiæ fontes, Dei bonitas, & Chriſti merita.

voluntatem Dei & Patris noſtri. Miſſio & auctoritas Paſtorum ſine fructu eſſent, niſi Deus gratiam ſuam, charitatem, & pacem ovibus largiretur. Duos gratiæ fontes Apoſtolus indigitat. 1. Dei bonitatem, ut Patris. 2. Chriſti Jeſu merita, ut Salvatoris noſtri. Deus gratias nobis non concedit niſi per Filium ſuum, & per ejus merita. Infinitis illis meritis Salvator noſter, Redemptor, ac Dominus eſt, Sacerdos & victima Deo Patri pro peccatis noſtris oblata. *Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundum voluntatem Dei & Patris noſtri.* Mortuus eſt ut nos à mundi ſervitute eriperet, Næ nos ingratos, qui non modò pro tanto beneficio gratias non agimus, ſed iterum nos mundo & ejus cupiditatibus tradimus. Voluntati Dei & Patris noſtri obſequamur: hæc omnium operum noſtrorum regula ſit: finis verò ejus gloria. *Cui eſt gloria in ſæcula ſæculo-*

S. Auguſt. in Expoſit. hujus loci.

,, *rum Amen.* Quantò magis, inquit S. Auguſtinus, homines non debent arrogan-
,, ter ad ſeipſos referre, ſi quid operantur boni; quando & ipſe Dei Filius in Evan-
,, gelio, non gloriam ſuam ſe quærere dixit, neque voluntatem ſuam veniſſe fa-
,, cere, ſed voluntatem ejus qui eum miſit? Quam voluntatem gloriàmque Patris
,, non commemoravit Apoſtolus, ut ipſe quoque Domini exemplo, à quo miſſus
,, eſt, non ſe quærere gloriam ſuam ſignificaret, nec facere voluntatem ſuam in
,, prædicatione Evangelii. Quas pœnas incurremus, ſi voluntatem noſtram voluntati Dei & Patris noſtri, ſi gloriam noſtram gloriæ Domini noſtri miſeri homunciones, indignique ſervi præponamus?

Quo modo pleriq; Chriſtiani Evangelium Chriſti invertunt.

6. 7. *Miror quòd ſic tam citò transferimini, ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium: Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant & volunt convertere Evangelium Chriſti.* Quàm frequens, heu! apud noſtrorum temporum Chriſtianos, à Chriſti gratia defectio, ad aliud Evangelium tranſitus, & nemo miratur! Vocationis ſuæ immemores, Chriſti Salvatoris ſui gratiæ ingrati, mundi in maligno poſiti placita, moreſque ſequuntur. Si illi evertebant Evangelium Chriſti, qui Judaicas ceremonias à Deo inſtitutas in Chriſtianam Religionem inferre conabantur: quantò magis evertunt, qui pompas diaboli, ſpectacula, choræas, luxum, ludos aleatorios, comeſſationes, mulierum frequentationes ſemper periculoſas, ſæpe exitiales caſtitati, uſuras novo nomine velut honeſtatas, novo fuco adornatas, rerum ſacrarum nundinationes, omniſque generis peccata, cum Religionis Chriſtianæ profeſſione conjungere non dubitant?

S. Hyeron.

Invertit Evangelium, qui id quod in facie & ante oculos eſſe debet, poſt tergum projicit, & ea quæ poſt tergum ſunt, vertit in faciem. Ante oculos Chriſtianorum eſſe debent ſpiritalia & æterna; poſt tergum, temporalia & caduca; ante faciem æternitas; poſt tergum vanitas; ante oculos Deus, poſt tergum fumus. Igitur avari, ambitioſi, impudici, & omnes mundi & voluptatum ejus amatores, Evangelium Chriſti invertunt. Ad extremum illud malum ſenſim ducit rerum, quæ hominum judicio minimæ videntur, ſive in doctrina Fidei, ſive in Morali

S. Chryſoſt. in hunc locum.

Rerum quæ hominũ judicio minoris momenti in religione videntur, neglectus, ſæpe ducit ad damnationem.

,, Chriſtiana neglectus. Nonne audiſtis in veteri Teſtamento, eum qui ſabbato li-
,, gna collegerat, unicum mandatum, nec id maximum tranſgreſſus, extremo af-
,, fectum eſſe ſupplicio? Quodque Oza, quoniam Arcam alioqui ſubvertendam ful-
,, cit, ſubitò mortuus eſt, eò quòd miniſterium ipſi non congruens uſurpavit? Er-
,, gone ſabbatum violatum, & ſolus Arcæ ruituræ contactus, Deum ad tantam in-
,, dignationem provocavit, ut qui hæc auſi fuerunt, nullam veniam ſint conſecu-
,, ti: hic verò qui adoranda & ineffabilia dogmata corrumpit, qui gratiam novi
,, Teſtamenti irritam facit, qui Chriſti ſanguinem, in quo ſanctificatus eſt, con-
,, culcat, qui poſt ſuſcepta Sacramenta citò transfertur ad priſtinas abominationes,
,, excuſationem habiturus eſt, & veniam conſequetur? Hoc ipſum igitur eſt o-
,, mnium malorum cauſa, quòd ob puſilla non indignamur. Ob id majora ſcelera
,, ſubierunt, quòd minoribus debita correctio non adhibetur. Et quemadmodum
,, in corporibus, vulnera neglecta febres gignunt & putrefactiones, ac mortem de-

ni-

Digitized by Google

„ niqueita & in animis qui minora diſſimulant,graviora inducunt.Ille , inquiunt ,
„ labitur in jejunio,neque quidquam eſt magni.Alter,valet quidem recta fide,cœte-
„ rùm temporis gratia ſimulans, profitendi libertatem prodidit. Ne id quidem ali-
„ quid eſt magni mali.Quin & innumera hujuſmodi peccata quotidie à Chriſtianis
„ committuntur , & diſſimulantur. Non judaicæ ceremoniæ , ſed Gentilium ſuper-
„ ſtitiones & mores in Eccleſiam invehuntur. Quamquam à Deo data erat circum-
„ ciſio : verum quoniam non in tempore obſervata , corruptelam inferebat Evan-
„ gelio , nihil non fecit S. Paulus ut eam aboleret. Et nos ne paganas quidem conſuetudines abolebimus ? Evangelii integritas , Moralis Chriſtianæ puritas , nullam patitur extraneæ doctrinæ , aut laxiorum opinionum admixtionem . Hanc qui non diligit , conturbat omnia & invertit , tantùm abeſt ut ædificet . Quemadmodum
„ enim in moneta regia, qui minimum aliquid abraſerit de impreſſa imagine, to-
„ tum numiſma reddit adulterinum : ita quiſquis fidei Chriſtianæ vel minimam
„ particulam , qui Moralis Evangelicæ vel minimam regulam ſubverterit, omnino
„ corrumpitur , ab hoc initio ſemper ad deteriora procedens.

8. *Sed licèt nos , aut Angelus de cœlo evangelizet vobis , præter quàm quod evangelizavimus vobis , anathema ſit.* Quicumque Moralem Evangelicam emollit, relaxat , corrumpit , invertit , per latam viam dirigens animas, cùm Chriſtus per anguſtam , quæ ducit ad vitam , dirigi jubeat : qui ſæculi pompas & voluptates cum vitæ Chriſtianæ profeſſione conciliat,cùm Chriſtus pro diſcipulis ſuis non agnoſcat, niſi eos qui ſemetipſos abnegant , crucem ſuam tollunt , & ipſum ſequuntur : etſi externa ſpecie Paulo ſimilis videatur zelo ſalutis animarum , etſi Angelo ſcientiâ & puritate non impar habeatur , Pſeudo-apoſtolus eſt , operarius iniquitatis , ſeductor , anathemate dignus , alterius Evagelii Prædicator , veri Evangelii, quod unicum eſt & immutabile,interpolator & Reverſor.*Veritas, inquit* S. Auguſtinus,*propter ſe ipſam diligenda eſt , non propter hominem,aut propter Angelum , per quem annuntiatur. Qui enim propter annuntiatores diligit eam ,poteſt etiam mendacia diligere , ſi qua fortè ipſi ſua protulerint.* Caveant Paſtores,Concionatores,Doctores,Conſcientiarum Moderatores , ne pravis moribus , & converſatione ab Evangelii regulis aliena , aliud Evangelium prædicare videantur , evertens pravis exemplis , quod verbis ædificant. Ad præclaram illam S.Gregorii Magni ſententiam attendant. *Sunt nonnulli , qui ſolerti cura ſpiritualia præcepta perſcrutantur : ſed quæ intelligendo penetrant , vivendo conculcant ; repente docent , quæ non opere , ſed meditatione didicerunt : & quod verbis prædicant , moribus impugnant. Unde fit ut , cùm Paſtor per abrupta graditur , ad præcipitium grex ſequatur.*

Quinam aliud Evangelium prædicant?

S.Auguſt.in hunc locum.

S.Gregorius M. Paſtoral. P.1.cap.2.

10. *Modò enim hominibus ſuadeo , an Deo ? An quæro hominibus placere ? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Nimium ſtudium placendi hominibus , & gloriæ ſæcularis amor , ad Evangelii corruptionem impellunt infideles Miniſtros & ſubdolos operarios . Cœterùm ſancti Paſtores , Concionatores & Directores hominibus placere amant , non propter ſe ipſos , ſed ut eis placeat veritas quam prædicant . Sic Apoſtolus alibi ait : *Sine offenſione eſtote Judæis & Gentibus, & Eccleſiæ Dei : ſicut & ego omnibus per omnia placeo , non quærens quod mihi utile eſt , ſed quod multis , ut ſalventur.* Sed ſi fieri poteſt ut pariter Deo & homini-
„ bus placeamus , placendum eſt & hominibus. Sin autem aliter non placemus ho-
„ minibus , niſi Deo diſpliceamus : Deo magis quàm hominibus placere debe-
„ mus . . . *Qui autem ex caritate , quæ non quærit quæ ſua ſunt , ſed quæ aliena ,*
„ *placet omnibus ut ſalventur : utique Deo primùm placet , cui ſalus hominum curæ eſt .* Cupido placendi , & timor diſplicendi hominibus innumerabilium ſunt fontes peccatorum . Vigilent igitur Chriſtiani omnes ne hæc cupido, ne hic timor in eorum animos irrepat. Vigilent præſertim Eccleſiæ Miniſtri , ne his affectibus abripiantur. *Neceſſe eſt* , inquit S. Gregorius Magnus , *ut Rector ſolerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulſet : ne cùm ſtudiosè interiora penetrat , cum*

Cupido placendi & timor diſplicendi hominibus multorum malorum fontes

1. *Cor.*10.

S.Hieron.in hunc locum.

*S.Gregor.M. P.2. Paſtoralis,cap.*8.

providè exteriora ſubminiſtrat, ſe magis à ſubditis diligi quàm veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus a mundo videtur alienus, hunc Auctori reddat extraneum amor ſuus. Hoſtis namque Redemptoris eſt, qui per rectâ opera quæ facit, ejus vice ab Eccleſia amari concupiſcit: quia adulterinæ cogitationis reus eſt, ſi placere ,, *puer ſponſæ oculis appetit, per quem ſponſus dona tranſmiſit.* Ex amore etenim ſuo ,, mens Rectoris in mollitiem vertitur, quia cùm peccantes ſubditos reſpicit, ne ,, erga hunc eorum dilectio torpeat, corripere non præſumit: nonnumquam verò ,, errata ſubditorum, quæ corripere debuerat, adulatione demulcet. Unde bene per Prophetam dicitur. *Væ his qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & fa-* ,, *ciunt cervicalia ſub capite omnis ætatis ad capiendas animas.* Pulvillos quippe ,, ſub omni cubito manus ponere, eſt cadentes à ſua rectitudine animas, atque in ,, hujus mundi ſe delectatione reclinantes, blanda adulatione refovere. Quaſi enim ,, pulvillo cubitus, vel cervicalibus caput jacentis excipitur, cùm correptionis ,, duritia peccanti ſubtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore mol- ,, liter jaceat, quem nulla aſperitas contradictionis pulſat. Sed hæc Rectores qui ,, ſemetipſos diligunt, his exhibent, à quibus ſibi nocceri poſſe in ſtudio gloriæ ,, temporalis timent. Nam quos nil contra ſe valere conſpiciunt, aſperitate rigidæ ,, ſemper invectionis premunt; numquam clementer admonent, ſed Paſtoralis ,, manſuetudinis obliti, jure dominationis terrent. Verumtamen oportet ut Recto- ,, res boni placere hominibus appetant, ſed ut ſuæ æſtimationis dulcedine proxi- ,, mos in affectum veritatis trahant: non ut ſe amari deſiderent, ſed ut dilectio- ,, nem ſuam quaſi quamdam viam faciant, per quam corda audientium ad amo- ,, rem Conditoris introducant. Difficile quippe eſt ut quælibet recta denuncians ,, Prædicator qui non diligitur, libenter audiatur. Debet ergo qui præeſt, & ſtu- ,, dere ſe diligi, quatenus poſſit audiri, & tamen amorem ſuum pro ſemetipſo ,, non quærere, ne inveniatur ei, cui ſervire per officium cernitur, occulta cogi- ,, tationis tyrannide reſultare. Quod bene Paulus inſinuat, cùm ſui nobis ſtudii ,, occulta manifeſtat, dicens: *Sicut & ego omnibus per omnia placeo.* Qui tamen rur- ,, ſus dicit: *Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.* Placet ergo Pau- ,, lus, & non placet: quia in eo quòd placere appetit, non ſe, ſed per ſe homini- ,, bus placere veritatem quærit.

Ezechiel. 13.

1. Cor. 10.
Galat. 1. 10.

11. 12. *Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.* Nec dogmatum Fidei veritas, nec Moralis Chriſtianæ puritas, ſecundum hominem eſt: abſit ut alterutram Chriſtianis abſcon- ,, damus. *Notum vobis facio Evangelium.* Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt. Abſit ut alterutram ſecundùm humana præjudicia, ſecundùm hominum opiniones & probabilitates, non verò ſecundùm verbum Dei ſcriptum & traditum, doceamus & prædicemus. Abſit ut peccatoribus blandiamur, vitam mollem, ſuiſque cupiditatibus, & ſæculi moribus, non Evangelicis & Apoſtolicis regulis conformem, ipſis agere permittentes. Vita quæ ſecundùm hominem eſt, Deo digna non eſt. Evangelium quod ſecundùm hominem eſt, non eſt Evangelium Dei, ſed diaboli. Eccleſiæ doctrina, ſive fidem, ſive mores ſpectans, Deum habet auctorem, Criſtum Jeſum doctorem & magiſtrum unum. Aquæ in vitam æternam ſalientis homines canales ſunt, non fontes. Hujus doctrinæ ſunt depoſitarii, non domini, ut eam pro arbitrio immutent & invertant. Hæc doctrina non eſt humani ingenii inventum, ſed Dei donum per Jeſum Chriſtum. Solus ille docere potuit quo modo vellet ab hominibus coli. *Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici ſed per revelationem Jeſu Chriſti.* Novatores in Fide aut Morali Chriſtiana, Dei Evangelium non tenent, non prædicant. *Heretici*, inquit S. Hieronymus, *non habent Dei Evangelium, quia non habent Spiritum ſanctum, ſine quo humanum fit Evangelium,*

Evangelium quod ſecundùm hominem eſt, non eſt Evangelium Dei, ſed diaboli.

S. Hieron. in hunc locum.

quòd

quod docetur. Nec putemus in verbis Scripturarum eſſe Evangelium, ſed in ſenſu: non in ſuperficie, ſed in medulla: non in ſermonum foliis, ſed in radice rationis. Dicitur in Propheta de Deo: Sermones ejus boni ſunt cum eo. *Tunc Scriptura utilis eſt audientibus, cum abſque Chriſto non dicitur, cum abſque Patre non profertur; cum ſine Spiritu non eam inſinuat ille qui prædicat. Alioquin & diabolus, & omnes hæreſes, ſecundum Ezechielem, inde ſibi conſuunt cervicalia, quæ ponant ſub cubito univerſæ ætatis. Ego quoque ipſe qui loquor, ſi Chriſtum in me habeo, non habeo Evangelium hominis. Si autem peccator ſum, dicitur mihi:* Quare tu enarras „ juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Tu autem odiſti di„ ſciplinam, & projeciſti ſermones meos retrorſum. *Grande periculum eſt in Eccleſia loqui, ne fortè interpretatione perverſa de Evangelio Chriſti, hominis fiat Evangelium, aut quod pejus eſt, diaboli.* Ad hæc attendant, Paſtores, Concionatores, & Moderatores conſcientiarum, & contremiſcant. Michea 2. Ezechiel.13. Pſal.49.

13. 14. *Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam.* Vides ut ſingula cum „ exaggeratione commemorat, nec pudet ſua peccata confiteri. Non enim tantùm „ ſe perſecutum eſſe dicit, ſed omni cum vehementia: nec perſecutum eſſe mo„ dò, verùm etiam expugnaſſe, id eſt, conatum eſſe extinguere, ſubvertere, demoliri, abolere. Non ait ſimpliciter ſe perſecutionem moviſſe contra Chriſtianos, ſed adversùs Eccleſiam Dei, ut ſui gravitatem peccati luculentiùs oſtendat ac probet. Suprà modum, inquit, longè vehementiùs & atrociùs quàm alii perſecutores, qui à Principibus conducti naſcentem perſequebantur Eccleſiam Hieroſolymis: ut innuat ſe Principes Sacerdotum contra Eccleſiam incitaſſe, & perſecutionis non tantùm miniſtrum fuiſſe, ſed incentorem; non in Jeruſalem dumtaxat, ſed per omnem regionem. Apoſtoli humilitatem imitemur, peccata noſtra præterita coram Deo recogitemus in amaritudine animæ noſtræ, illa humiliato & contrito corde Deo & Sacerdoti confiteamur. Non quæramus excuſationes in peccatis, noſtrum eſse „ ut ſimpliciter ac ſincerè fateamur, quod peccavimus: *converſationem meam*: quia quod malè facimus, ex nobis eſt; ex Deo autem quicquid boni facimus. Sed & coram hominibus de peccatis noſtris ſalubriter confundamur, cùm nota ſunt, & publica fuerunt. Pudor interiorem dolorem pariat ob Deum offenſum, ob tremendam ejus majeſtatem & infinitam bonitatem ſupra modum impugnatam. Quantùm abſunt ab his diſpoſitionibus, qui de peccatis ſuis gloriantur? De quibus Propheta: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? ... Propterea Deus deſtruet te in finem.* Et Sapiens: *Qui lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis; quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.* S.Chryſoſt. S.Pauli humilitas in peccatorum noſtrorum confeſſione imitanda. S. Thomas, Lect.3. Pſalm.51. Proverb.2.14.

14. *Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.* Quot impedimenta converſionis hæreticorum! 1. Præjudicia in favorem Sectæ. 2. Odium Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, quæ ſola eſt Eccleſia Dei. 3. Honor & gloria humana, qua fruuntur in Secta. 4. Falſus & cæcus zelus pro erroribus, quos à parentibus & magiſtris quaſi vera dogmata acceperunt. Hæc impedimenta in S. Paulo vicit Gratia Chriſti. Gratias cum illo Deo agamus, qui per ipſum Gentes ab erroribus ad Evangelii veritatem convertit. Oremus Deum ut Gentes quæ Deum non noverunt, & nomen ejus non invocaverunt, Chriſti gratia illuminentur, & virorum Apoſtolicorum opera ad unius veri Dei notitiam & cultum perducantur. Oremus pro Judæis, qui paternas traditiones Dei legi ac mandatis anteponunt, ut Chriſtum, quem Lex & Prophetæ prædixerunt, Jeſum Dei Filium, Dominum ac Salvatorem omnium hominum, finem Legis & Prophetarum agnoſcant, in eum credant, eùmque cum omnibus adorent. Oremus pro hæreticis, ut antiqua præjudicia deponentes, & gloriam Dei magis quàm hominum quærentes, Catholicam veritatem amplectantur, & ad Eccleſiam Catholicam, Apoſtolicam, Romanam redeant, extra quam Impedimenta converſionis hæreticorum.

Digitized by Google

non eſt ſalus. Oremus tandem pro iis omnibus qui Scripturas ſacrâs Judaico ſenſu intelligunt, vel humanas opiniones, & ſæculi conſuetudines, in directione Animarum, legi Dei, Apoſtolicæ traditioni, Eccleſiæ Decretis, Canonibus Spiritu Dei conditis, & totius mundi reverentia conſecratis anteponunt. *Hi enim perſequuntur Eccleſiam Chriſti, & populantur illam, non ſtudio legis Dei, ſed traditionibus hominum depravati.*

S. Hieron. in hunc locum.

15. *Cùm autem placuit ei, qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquievi carni & ſanguini. Neque veni Jeroſolymam*, &c. Effecta & dona miſericordiæ Dei in Apoſtolo Paulo, aliiſque electis, quorum è felici numero faxit Deus ut ſimus, multiplicia ſunt. 1. Electio gratuita, ſeu divinæ beneplacitum voluntatis, nulla ex parte hominum merita ſupponens, ſed omnia merita in ipſis creans. *Cùm placuit ei qui me ſegregavit ex utero matris meæ.* 2. Vocatio efficax, quæ à nullo duro corde reſpuitur, quippe quæ datur ut cordis duritia primitus auferatur; *& vocavit per gratiam ſuam.* 3. Fides in Chriſtum Jeſum. *Ut revelaret Filium ſuum in me.* 4. Zelus fidei ac pietatis propagandæ, ſeu verbo, quod paucis; ſeu exemplo, quod omnibus electis convenit. *Ut evangelizarem illum in gentibus.* Quiſquis enim ſancta converſatione bonus odor Chriſti eſt in omni loco, illum ſuo modo evangelizat. 5. Prompta obedientia inſpirationibus Dei. *Continuò.* 6. Carnalium affectuum abdicatio. *Non acquievi carni & ſanguini.* 7. Receſſus à locis & ſocietatibus in quibus tenera fides vel innocentia periclitari & labefactari poſſunt. S. Paulus ſtatim poſt converſionem ſuam Hieroſolymis commorari noluit, ne propinqui ejus & amici illum ad judaiſmum revocare conarentur, & Chriſti fidem in ejus animo concuterent. *Neque veni Jeroſolymam.* Acquieſcit enim carni & ſanguini, quiſquis carnalibus propinquis & conſanguineis ſuis carnaliter ſuadentibus aſſentitur. Si parentes & cognatos contingat impedimenta filiis aut conſanguineis apponere ne Deo ad perfectioris vitæ ſtatum vocanti obediant; vel, ne ſui ſtatus officiis, ut par eſt, fungantur, per calcatum patrem, per calcatam matrem pergendum eſt, & ad vexillum crucis evolandum. Revocanda in memoriam Chriſti Jeſu Domini noſtri verba: *Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos.* Et, *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* Et illa Moſis tribui Levi benedicentis: *Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ, Neſcio vos: & fratribus, Ignoro vos; & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſervaverunt.* Solerti ergo cura providendum eſt, ne carnis gratia ſubrepat, atque à recto itinere cordis greſſum deflectat, ne vim ſuperni amoris impediat, & ſurgentem mentem ſuperimpoſito pondere deorſum premat. Sic etenim quiſque propinquorum debet neceſſitatibus compati, ut tamen per compaſſionem non ſinat vim ſuæ intentionis impediri: ut affectus quidem mentis viſcera repleat, ſed tamen à ſpiritali propoſito non avertat. Neque enim ſancti viri ad impendenda neceſſaria propinquos carnis non diligunt, ſed amore ſpiritualium ipſam in ſe dilectionem vincunt: quatenus ſic eam diſcretionis moderamine temperent, ut per hanc in parvo ſaltem ac minimo à recto itinere non declinent.

Effecta miſericordiæ Dei in S. Paulo & omnibus electis.

S. Auguſt. in hunc locum.

Luc. 9. 60. 62.

Deuteron. 33. 9.

S. Gregor. M. lib. 7. Moral. cap. 14.

18. 19. *Deinde poſt annos tres veni Jeroſolymam videre Petrum, & manſi apud eum diebus quindecim.* Chriſtiani, præſertimque Miniſtri Eccleſiæ, Concionatores, Viri Religioſi, viſitationum quas officiosè exhibent cujuſcumque ordinis hominibus, hanc regulam intueantur. Non curioſitate, ambitione, cupiditate, aut voluptate ducti viſitationis officium impendant, ſed obſervantia, caritate, neceſſitate negotiorum, ob Dei gloriam, ob mutuam ædificationem. Breves ſint viſitationes, ne tempus inanibus confabulationibus aut ludis aſſiduis teratur, ne ſæculi ſpiritus hauriatur, ne à ſuis abſtrahantur vel retardentur officiis & qui inviſuntur, & qui alios inviſunt. Sanctus Paulus in urbe magna, Judææ Me-

Viſitationum officioſarum regulæ ab Eccleſiæ Miniſtris ſervandæ.

Digitized by Google

Metropoli Jeruſalem, ſolum Petrum & Jacobum inviſit, ut honorem ac reverentiam Apoſtolorum Principi, & Domini cognato, quem Apoſtoli Hieroſolymorum Epiſcopum inauguraverant, deferret. Non ivit Ieroſolymam, ut aliquid humanum in Petro aſpiceret, ſed his oculis aſpexit eum, quibus & modò in ſuis Epiſtolis videtur; his oculis, quibus nunc à prudentioribus quibuſque Paulus conſpicitur. Nec in ea viſitatione longius tempus conſumpſit, ſed quindecim tantùm dies, qui reverentiæ, obſervantiæ, caritatis officiis, collationibus de rebus divinis, & Eccleſiæ propagatione ſatis erant. Petrum & Paulum videre amemus & audire in eorum Epiſtolis; in Romano Pontifice Petri ſucceſſore, in Epiſcopis Apoſtolorum heredibus eorum revereamur auctoritatem. Sancti Petri Primatum, quem Apoſtolus Gentium veneratus eſt, qui in Romanos Pontifices illius Succeſſores jure divino transfuſum non credit, non colit, Chriſtianus Catholicus non eſt. Petrus in Sede ſua vivit & præſidet, Petrus per Clementem XI. loquitur. Ipſum adeamus, ab illo Fidei veritatem, Moralis Chriſtianæ puritatem, Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ordinem quæramus, audiamus, ſuſcipiamus. *S.Hieron.*

20 *Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.* Jurare, cùm id gloria Dei, & bonum ſalutis animarum exigunt, actus religionis eſt, quo Deus honoratur. Jurare abſque neceſſitate, ex levitate, & prava conſuetudine malum eſt, & diſpoſitio ad perjurium. Jurat Apoſtolus; & quid ſanctius hac juratione? Sed non eſt contra præceptum juratio quæ à malo eſt, non jurantis, ſed incredulitatis ejus cui jurare cogitur. Nam hinc intelligitur Dominum prohibuiſſe à jurando, ut quantùm in ipſo eſt quiſque non juret: quod multi faciunt in ore habentes jurationem tamquam magnum aut ſuave aliquid. Quantùm ergo in ipſo eſt, non jurat Apoſtolus: non enim appetit jurationem cupiditate aut delectatione jurandi. Amplius eſt enim quàm, *Eſt, eſt; Non, non,* & ideo *à malo eſt*, ſed infirmitatis aut incredulitatis eorum, qui non aliter moventur ad finem. *S.Auguſt. in hunc locum. Matth.5.37.*

22. 23. *Eram autem ignotus facie Eccleſiis Judææ, quæ erant in Chriſto: tantùm autem auditum habebant, Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat: & in me clarificabant Deum.* De peccatorum converſione gratias Deo agere debemus, cujus gratiæ opus eſt, etſi illos ex facie non noverimus. Cùm verò audimus illos egregium aliquid ad gloriam Dei, & ædificationem Eccleſiæ feciſſe, & pro tuenda veritate, propaganda fide, ſtabilienda pietate, fructuoſe laborare, Deum qui hæc in illis & per illos operatur, glorificare debemus, ſicut Eccleſiæ Judææ Deum glorificabant ob admirabilem Pauli converſionem, & ejus Apoſtolatum. *Et glorificabant in me Deum.* Non dixit, Admirabantur me, laudabant me, ſtupebant, ſed declaravit totum hoc eſſe gratiæ, dicens: *Deum glorificabant in me.* Sic noſtrum in Deum amorem teſtamur, ſic gratiarum ejus incrementum obtinemus Etenim. Gratiarum actio. *S.Chryſoſt.*

—— Fons meriti eſt lucis Pater, inde quod in nos
Fluxerit, hoc nobis majorum eſt cauſa bonorum.
Dum largitori ſua reddimus, æque relatis
Augemur, noſtrumque bonum ſit gloria dantis.

S. Proſper. Carm. De Ingratis, P.3.

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. D*Einde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.* Poſt annos quatuordecim ab eo tempore nume- *S.Hieron. in hunc locum.*

randos, quo profectus erat Jeruſalem, Petrum inviſurus, rurſum aſcendit Jeroſolymam, anno à converſione ſua decimo-ſeptimo, cum Barnaba miſſus ad Jeroſolymitanum Concilium de legalium ceremoniarum quæſtione. Aſſumpſit autem cum Barnaba Judæo Titum hominem Gentilem & incircumciſum, ut ipſo facto oſtenderet Circumciſionem ad ſalutem neceſſariam non eſſe. Confer cum *Act.* 15.

2. *Aſcendi autem ſecundum revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurriſſem.* Aſcendi autem ex revelatione divina, id eſt, non humano dumtaxat conſilio, ſed divino inſtinctu & oraculo; & communicavi doctrinæ meæ rationem, & Evangelium quod prædico Gentibus, cum fidelibus, privatim autem cum iis quorum major erat illa in Eccleſia auctoritas, cum Apoſtolis ſcilicet primariis, Petro, Jacobo, & Joanne, ac Senioribus: ne prædicatio mea, laboreſque mei in Evangelio propagando fructu carerent, ſi fama ſpargeretur aliud me docere, quàm illi, qui ante me vocati erant Apoſtoli. Se contuliſſe dicit cum Apoſtolis, non „ ab iis didiciſſe * Aliud eſt enim conferre, aliud diſcere, ut obſervat S. Hie„ronymus. Inter conferentes æqualitas eſt; inter docentem & diſcentem mi„nor eſt ille qui diſcit.

3. *Sed neque Titus, qui mecum erat, cum eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.* Neque Titum, quamvis utroque parente Gentilis eſſet, Apoſtoli & Primores Eccleſiæ Jeroſolymitanæ circumcidi juſſerunt: quod argumento eſt illos non ſenſiſſe, obſervationem Moſaicæ legis, cujus præcipua pars erat Circumciſio, neceſſariam eſſe ad ſalutem.

4. 5. *Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierant explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto, ut nos in ſervitutem redigerent, quibus uſque ad horam ** non ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelii permaneret apud vos.* Quod autem Titus ab Apoſtolis non ſit ad Circumciſionem compulſus, factum eſt ne falſis fratribus, & ſolo nomine Chriſtianis, qui in Eccleſiam quaſi exploratores in caſtra aliena irrepſerant, ut inſidiosè obſervarent libertatem ab obſervatione Moſaicæ legis, qua fruimur in Eccleſia Chriſti, daretur occaſio nos redigendi in ſervitutem legis, à qua per Chriſtum liberati ſumus. Quibus, nempe falſis fratribus, ne ad minimum quidem tempus ceſſimus ſubjiciendo nos ſervituti legis, ut ſinceritas & veritas Evangelicæ doctrinæ de lege per Chriſtum abrogata, & de ſalute nobis per gratiam, non per legem procuranda, apud vos permaneret. Non permanſiſſet autem apud vos, ſi Titum circumcidi permiſiſſem, quia vobis occaſionem dediſſem exiſtimandi legalium ceremoniarum obſervationem ad ſalutem eſſe neceſſariam.

6. *Ab iis autem qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. Deus perſonam hominis non accipit.) Mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.* Ab iis, qui apud fideles Judæos majori in pretio erant, hoc eſt à primariis Apoſtolis, nihil novi didici. Quales olim fuerint ante vocationem ſuam, non expendo. Deus, quos voluit, Apoſtolos elegit, vocavit, miſit ad prædicandum Evangelium, & fundandas Eccleſias, nulla habita prioris vitæ ratione. Proinde non eſt cur aliqui minori fide me dignum exiſtiment, quod ultimus Apoſtolorum vocatus ſim, quòd cum Chriſto converſatus non fuerim ut alii, quòd Eccleſiam olim perſecutus ſim. De aliis Apoſtolis abſit ut judicem: ſed cum Deus perſonarum acceptor non ſit, nec eorum acci-

piet

Quatuordecim illos annos à S. Pauli converſione numerandos, quæ eſt Pearſonii ſententia, minùs probabile videtur. A Chriſti morte hãc epocham longe improbabiliùs ducit Capellus. Grotii conjicientis pro *quatuordecim* legendum eſſe, *quatuor*, minimè probanda divinatio, Codicum omnium fide, & Interpretũ tam Græcorum quàm Latinorum ſummo conſenſu confutata.

* *S. Hieron. in hunc locum.*

** In Latinis pleriſque Codicibus ante S. Hieronymum legebatur, *Quibus ad horam ceſſimus*, ſed hanc lectionem mendoſam eſſe S. Hieronymus oſtendit tum ex Græci Textus fide, tum ex Apoſtoli ſenſu, cui penitus contraria eſt. Si enim ceſſiſſet, ac permiſiſſet circumcidi Titum, quomodo Galatas à Circumciſione revocaſſet? Mendoſos Codices ſecutus Tertullianus hunc locum abſque negatione legit, & Titum circumciſum fuiſſe opinatus eſt *lib. 5. Contra Marcionem, cap.* 3. Cum Tertulliano ſenſit Primaſius Africanus Epiſcopus.

Digitized by Google

piet qui cedere quibuſdam videntur ad tempus, tametſi ipſi mecum ſentiant. Hæc igitur non ſunt contra Apoſtolos; ſed Evangelicæ doctrinæ, quam prædicat, veritati nihil obeſſe aſſerit indulgentiam & diſpenſationem, qua Judæis ad tempus permiſerunt legalium ceremoniarum obſervationem, de qua diſpenſatione ſoli Deo rationem debent. Sibi ſatis eſſe quòd eumdem Evangelii veritatem cum ipſo teneant, ſcilicet Circumciſionem, cœteraſque legis ceremonias nihil ad ſalutem prodeſſe, neque ex operibus legis, ſed per gratiam & fidem Jeſu Chriſti tam Judæos quàm Gentiles juſtificari apud Deum.

S. Chryſoſt. S. Hieron.

7. 8. 9. *Sed è contra, cùm vidiſſent quod mihi creditum eſt Evangelium præputii, ſicut & Petro Circumciſionis.* Tantùm abeſt ut primarii Apoſtoli doctrinam meam improbaverint ac reprehenderint, quin potius me ut Coapoſtolum agnoverunt, & ut tali dexteram dederunt, cùm audiſſent mihi à Chriſto demandatam eſſe provinciam prædicandi Evangelium Gentibus incircumciſis, ſicut & Petro illud prædicandi Judæis. (*Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatu Circumciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes.*) Qui enim gratiæ ſuæ virtute tribuit Petro ut ejus prædicatio apud Judæos efficax & fructuoſa eſſet, idem mihi tribuit ut prædicatio mea efficax & fructuoſa eſſet apud Gentes, ad quarum præſertim converſionem vocatus ſum Apoſtolus. *Et cùm cognoviſſent gratiam quæ data eſt mihi, *Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras mihi dederunt & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in Circumciſionem.* Cùm (inquam) Petrus, Jacobus, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe quibus Eccleſiæ ſuſtentatur ædificium, cognoviſſent gratiam Apoſtolatus mihi à Deo datam, dextras mihi & Barnabæ dederunt in ſignum ſocietatis & concordiæ, noſque ut Coapoſtolos, & in Evangelii miniſterio pares receperunt. ita ut nos Apoſtolico munere apud Genteſ præcipuè fungeremur, illi verò apud Judæos. Dexteras ſocietatis Paulo & Barnabæ datas Petro Jacobo & Joanne, S. Hieronymus obſervat, ne obſervatione varia, diverſum Chriſti Evangelium putaretur, ſed & Circumciſorum, & habentium præputium una eſſet communio.

*Jacobus hic primùs nominatur, quòd Ieroſolymorum eſſet Epiſcopus, & cognatus Domini. Cephas ipſe Petrus eſt Apoſtolorum Princeps non unus è LXX. Diſcipulis, ut aliqui comenti ſunt indignum judicantes quòd Petrus erraverit, & quòd Paulus Apoſtolici Collegii Principem reprehendere auſus fuerit.

10. *Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.* a Nos tantùm monuerunt ut pauperum, qui Hieroſolymis erant, memores eſſemus, eòſque Gentibus ad Chriſtum converſis commendaremus, pecunias colligentes quibus eorum egeſtas ſublevaretur. Quod quidem ſummo ſtudio & diligentia procuravit. Pauperes autem erant vel ſortis conditione, vel quòd venditis poſſeſſionibus ſuis, & pretio illarum ad pedes Apoſtolorum poſito, paulatim ad inopiam redacti eſſent; vel quòd facultatibus ſuis propter Chriſti fidem à contribulibus ſuis ſpoliati eſſent. Unde S. Paulus ad Hebræos ſcribit: b *Et rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis.*

11. *Cùm autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* c Cùm veniſſet Petrus Antiochiam, poſt Concilium Jeroſolymitanum palam ei reſtiti, quia rem commiſerat reprehenſione dignam. Petrum à Paulo verè fuiſſe reprehenſum, non per ſimulationem & ex compoſito, S. Auguſtinus invictè probat contra S. Hieronymum, qui tandem argumentis S. Auguſtini convictus, in ipſius ſententiam conceſſit. Legatur S. Hieronymi Epiſtola ad Auguſtinum inter S. Auguſtini Epiſtolas LXXV. aliàs XI. & Epiſtola S. Auguſtini ad Hieronymum LXXXII. aliàs XIX. Videſis Diſſertationem noſtram XI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I.

12. *Priùs enim quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat, cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex Circumciſione erant.* Priùs enim quàm venirent Antiochiam ab Jeroſolymis quidam ex Judæis ad Chriſtum converſi, cum Gentibus edebat communes cibos, nulla habita ratione Legis Moſaicæ certorum ciborum uſum prohibentis: hoc facto docens, Legis obſervationem non eſſe neceſſariam Gentibus ad ſalutem. Cùm autem ve-

a *S. Hieron. in hunc locum: & S. Chryſoſt.*
b S. *Hebr.* 10.
c Petrus à S. Paulo ſincerè reprehenſus.

niſ-

Digitized by Google

niſſent illi Jeroſolymitani Legis æmulatores, ſubtrahebat ſe & continebat à convictu & menſa Gentilium, metuens ne Judæos offenderet, quorum erat Apoſtolus, & occaſionem illis daret deficiendi à Religione Chriſtiana, cùm viderent Apoſtolum ſuum aliud in Judæa, aliud inter Gentiles agere.

13. *Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri Judæi, ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.* Et cœteri Judæi, qui Antiochiæ cum Petro erant, ejus exemplum ſecuti ſunt & imitati, quo ſignificare videbatur, ciborum Moſaica Lege vetitorum diſcrimen adhuc obſervandum eſſe ab iis qui Chriſti fidem amplexi eſſent, non ſolùm Judæis, ſed & Gentilibus. Tanta autem exempli à Petro dati vis fuit, ut & Barnabas Collega meus in Apoſtolatu Gentium abreptus ſit in eandem ſimulationem, pariter ſe ſubtrahens à convictu & menſa Gentilium ſeque continens à cibis Lege vetitis: quo facto innuere videbatur legalium ceremoniarum obſervationem cum fidei Chriſtianæ profeſſione eſſe conjungendam. Alia tamen Petri & Barnabæ mens erat, Judæorum infirmitati condeſcendentium. Sed imprudentia peccavit Petrus Gentibus offendiculum opponens, & exemplo ſuo eos inducens ad judaizandum. Cœterùm error iſte *converſationis* fuit, *non prædicationis*. Eadem enim ejus erat doctrina quæ Pauli; Circumciſionem ſcilicet, aliáſque Legis ceremonias nullius eſſe momenti ad juſtificationem & ſalutem: & Gentibus illas obſervantibus Chriſtum nihil prodeſſe.

14. *Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non judaicè, quomodo Gentes cogis judaizare?* Sed cùm vidiſſem quòd eorum converſatio hæc in re non congrueret Evangelicæ doctrinæ puritati, ſeu quòd exemplo & imprudentia facti claudicarent in negotio veritatis Evangelicæ propagandæ; dixi Petro coram omnibus, tamquam ſcandali dati Gentibus auctori: Si tu cùm ſis Judæus genere, vivis more Gentilium, neglectis legis ceremoniis Chriſti paſſione abolitis, ac diſcrimine ciborum, & non Judæorum more legem obſervando: quomodo Chriſtianos ex Gentibus ad Evangelium converſos exemplo tuo provocas ad ceremonias Legis obſervandas inſtar Judæorum.

Juſtificatio per fidem Ieſu Chriſti, non ex operibus Legis.

15. *Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.* Nos origine Iudæi ſumus; ſub lege nati: & non ex Gentibus procreati, idololatræ & divinæ legis ignari, indeque in omne genus peccatorum præcipites.

16. *Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro.* *Cùm autem ſciamus, tu Petre, & ego Paulus, hominem non juſtificari vera, interiore, propriéque dicta juſtitia, quæ remiſſionem peccatorum complectitur, ex operibus legis quibuſcumque, ſed per fidem in Jeſum Chriſtum: etiam nos in Chriſtum Jeſum credimus ut per fidem in illum conſequamur Juſtitiam quam ſua paſſione ac morte nobis promeruit; & non per opera legis. Quia nemo homo, ſive Gentilis, ſive Judæus, juſtificari poteſt per opera legis. Quod igitur credimus, verbo pariter & exemplo doceamus & prædicemus.

*Carnis nomine ſignificatur hominis natura peccato corrupta, & ad omne bonum opus vitæ æternæ meritorium ex propriis viribus impotens.

17. *Quod ſi quærentes juſtitiam in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.* Si autem, quòd lege relicta ad Chriſtum acceſſimus, per fidem in ipſum juſtitiam aſſequi cupientes, hoc nobis imputatum eſt in peccatum, in ipſum Chriſtum Dominum culpa conferetur. Ipſe enim nobis novum Teſtamentum dedit, ipſe nos à ſervitute legis liberavit, ipſe credentibus in eum, baptizatis, & ſecundùm Evangelium viventibus, remiſſionem peccatorum, Spiritum ſanctum, & ſalutem æternam promiſit. Abſit autem à nobis hæc blaſphemia, ut Chriſtum auctorem peccati dicamus.

18. *Si enim quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo*, Si enim poſtquam apertè & conſtanter docui, Legis Moſaicæ obſervationem neceſſariam

Digitized by Google

riam non eſſe ad ſalutem, nunc eſſe neceſſariam doceo, aut facto everto quod prædicatione mea adſtruxi; me ipſum prævaricatorem oſtendo, qui relicta lege fidem Chriſti amplexus ſum. Hæc Pauli verba non ad ipſum tantùm, ſed ad cæteros Apoſtolos referri cenſet Theodoretus. Nam illis quoque viſum eſt, ut qui ex Gentibus crediderant, nequaquam legem ſervarent. Apertè, inquit, tranſgredimur ea quæ ſunt conventa, ea quæ ædificavimus diruentes. Ædificavimus enim gentes non ſuper legis, ſed ſuper Chriſti fundamentum. *Theodoret. in hunc locum.*

19. *Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.* Per legem cognoſcens Jeſum eſſe Meſſiam à Deo promiſſum, * qui veteres figuras & Prophetias implevit, ut Legis & Prophetarum finis, à ſervitute legis ſolutus ſum, ut veram juſtitiam per Chriſti fidem conſecutus, Deo vivam vita nova, quam ſecundùm Evangelium inſtituo. Cum Chriſto typicè crucifixus ſum per baptiſmum, qui mortis Chriſti ſimilitudinem gerit; per baptiſmum veteris hominis vita in me extincta eſt, per illum Chriſto conſepultus, & ad vitam novam mortis ejus merito ſuſcitatus, nihil habeo ultrà cum lege commercii. * *Deuteron. 18. 19. Jerem. 31. 33. Act. 10. 43.*

20. *Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus.* Vivo vita nova, ſpirituali, cœleſti, quam regeneratione ſum conſecutus: imò ego qui olim ſub lege eram, carnalis homo, ſub peccato venundatus, vita illa veteris hominis non amplius vivo: ſed Chriſtus per fidem & charitatem in me vivit, Spiritùque ſuo me ad opera juſtitiæ movet. *Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Quòd autem in hac mortali carne tot vitiis, tot defectibus, & tentationibus obnoxia juſtè vivo, non habeo ex lege, ſed ex fide in Chriſtum Ieſum Filium Dei, qui me immeritum dilexit, & ſe in mortem tradidit ut me à morte peccati & damnationis æternæ redimeret; ac vitæ ſpirituali per gratiam ſuam reſtitutum, ad vitam æternam perduceret.

21. *Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.* Non ſum adeo ingratus, ut gratiam Dei per Chriſtum mihi oblatam & collatam repudiem, quam certe abjicerem, ſi nos ex operibus legis juſtificari docerem. Si enim per opera legis haberi vera juſtitia potuit, Chriſtus fruſtra mortuus eſt. Siquidem finis mortis Chriſti fuit ut nobis remiſſionem peccatorum, veram interioremque juſtitiam, & ſalutem æternam mereretur: Quæ ſi nobis per opera legis contingunt, ſupervacanea erit mors Chriſti, utpote fine ſuo fruſtrata.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. 2. D*Einde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Jeroſolymam cum Barnaba, aſſumpto Tito. Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium, ſeorſum autem illis qui videbantur aliquid eſſe; ne forte in vacuum currerem, aut cucurriſſem.* Sancti Pauli Apoſtoli prudentiam, humilitatem, ſtudium ardentiſſimum Evangelii promovendi, Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ imitentur. Teſtes omni exceptione majores & probatos ſuæ converſationis ſecum habeant, ut Apoſtolus Barnabam & Titum; qui ſuffragio ſuo approbent & confirment bonum quod agunt; & data occaſione famam illorum contra calumniatores tueantur. Hinc antiqui Epiſcopi Syncellos ſeu Concellaneos ex Eccleſiæ diſciplina habuerunt. *Multos habeat actuum conſcios, qui Deo debet innocentiam. Videant æmuli, quia qui teſtes habet, vult probari. Certè vel ſi mens recti ſit conſcia, vindicta dignus eſt, qui alii exiſtit cauſa periculi.* Secundò, ſemper parati ſint Eccleſiæ Miniſtri ad reddendam Eccleſiæ, Sedi Apoſtolicæ, Epiſcopis ſuis doctrinæ ſuæ rationem. Privato lumini, & propriæ eruditioni ne confidant: Eò magis dociles

S. Pauli humilitas & prudentia Paſtoribus & Miniſtris Eccleſiæ imitandæ.

Verba Theodorici Regis in Edicto à Sede Apoſtolica, ſeu à Symmacho Papa probato, apud Ennodium, Opuſc. c. 7.

Digitized by Google

ciles ſint, quò doctiores. Doctrinam ſuam conforment doctrinæ Epiſcoporum Eccleſiæ Catholicæ, maximèque Romani Pontificis, qui eam Sedem tenet in qua S. Petrus vivit & præſidet, ac præſtat quærentibus fidei veritatem. *Et contuli cum illis Evangelium ....* Ipſe Apoſtolus Paulus poſt Aſcenſionem Domini de cœlo vocatus, „ Si non inveniret in carne Apoſtolos, quibus communicando, & cum quibus „ conferendo Evangelium, ejuſdem ſocietatis eſſe appareret, Eccleſia illi omnino „ non crederet. Sed cùm cognoviſſet eum hoc annuntiantem quod illi annuntia- „ bant, & in eorum communione atque unitate viventem, accedentibus etiam per „ eum talibus ſignis, qualia & illi operabantur; ita eum Domino commendante, „ meruit auctoritatem, ut verba illius hodie ſic audiantur in Eccleſia, tamquam „ in illo Chriſtus, ſicut ipſe veriſſime dixit, locutus audiatur. Tertiò, Quoſvis labores, itinera, pericula ſubire debent Paſtores ut veritatem defendant, & animas illis commiſſas ab errore liberent. *Aſcendi Hieroſolymam.* Quartò, ſcandalum & perturbationem Eccleſiæ vitare debent in modo defendendi veritatem, nec de ſublimioribus, difficilibus, & intricatis quæſtionibus diſſerere aut conferre coram promiſcua plebe, cujus captum ſuperant, ſed coram illis qui & eruditione & auctoritate quæſtiones illas elucidare, & de illis judicium ferre valent. *Seorſum autem illis qui videbantur aliquid eſſe.* Quòd Paulus ſeorſum expoſuerit Evangelium „ eis qui eminebant in Eccleſia, inquit S. Auguſtinus, cùm jam illud expoſuiſſet „ coram omnibus, non ideo factum eſt, quòd aliqua falſa dixerat, ut ſeorſum pau- „ cioribus vera diceret: ſed aliqua tacuerat, quæ adhuc parvuli portare non pote- „ rant: qualibus ſe ad Corinthios lac dicit dediſſe, non eſcam. Falſum enim dicere nihil licet; aliquando autem aliquid veri tacere, utile eſt. Quinto, Cùm nihil Eccleſiæ Miniſtris eſſe debeat antiquius, quàm Dei gloriam & animarum ſalutem promovere, omnes obices removere debent qui opus Dei & converſionem peccatorum impedire vel retardare poſſunt. *Ne fortè in vanum currerem, aut cucurriſſem.*

S. Auguſt. lib. 18. Contra Fauſtum, c. 4. — 2. Cor. 13. 3. — S. Auguſt. in hunc locum. — 1. Cor. 3. 2.

Diſciplina tuendis fidei dogmatibus conveniens Epiſcoporum unanimi conſenſu probanda & firmanda eſt.

3. 4. 5. *Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.* Diſciplinam tuendis & confirmandis fidei dogmatibus convenientem & opportunam unanimi Epiſcoporum, qui Apoſtolis ſucceſſerunt conſenſu firmari & obſervari operæpretium eſt. Titi circumciſio fidei non violaſſet integritatem, quo tempore legalia nondum erant mortifera, & tolerabantur adhuc veteres ceremoniæ ut Synagoga cum honore efferretur ad ſepulchrum. Veruntamen ad tuendum hoc fidei dogma, ſcilicet Circumciſionem, aliòſque Legis Moſaicæ ritus neceſſarios ampliùs non eſſe ad ſalutem, nec juſtitiam expectandam eſſe ex operibus legis, ſed ex fide Ieſu Chriſti: Apoſtoli qui Jeroſolymis erant, in eo diſciplinæ capite S. Paulo conſenſerunt, Gentiles ad Chriſti fidem converſos non eſſe circumcidendos. Inſtarent licèt, urgerentque ſubintroducti falſi fratres, ut Titus, aliìque è Gentibus ad Evangelium converſi circumciderentur, nulla ipſorum habita eſt ratio. Immo majori zelo Paulus incubuit ad tuendam Evangelicæ doctrinæ integritatem, diſciplinæ uniformitatem, Chriſtianam denique libertatem. *Sed propter ſubintroductos falſos fratres, &c.* Fuere ſemper, ſunt etiamnum, & erunt ad finem uſque ſæculi in Eccleſia ſubintroducti falſi fratres, qui ejus Doctrinam adulterent, Moralem corrumpant, Diſciplinam emolliant & relaxent, paſtores calumniis ſuis exerceant, veros Eccleſiæ filios inſidioſe frauduleaterque ſubvertere nitantur. Contra hujuſmundi homines paſtores armari debent vigilantia, oratione patientia, zelo, fortitudine & conſtantia, exemplo ſanctorum Epiſcoporum, Cornelii, Cypriani, Athanaſii, Hilarii, Damaſi, Ambroſii, Innocentii, Auguſtini, Thomæ Cantuarienſis, Caroli Borromæi nec umquam cedere adverſariis fidei, vel diſciplinæ Morum, aut libertatis Eccleſiaſticæ. *Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione, ut veritas Evangelii pemnaneat apud vos.*

Falſis fratribus in Eccleſiam ſubintroductis numquam cedendum.

6. *Ab iis autem qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando fuerint, nihil*

mea

Digitized by Google

mea intereſt. Deus perſonam hominis non accipit.) Mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt. Ex his Apoſtoli ſententiis diſcimus, 1. Chriſtianos omnes, maximeque Miniſtros Chriſti & Eccleſiæ, ab omni adulatione & diſſimulatione alienos eſſe debere. Falſam humilitatem eſſe, acceptum referre hominibus, quod ſoli Deo debemus, Apoſtoli ſinceritas imitanda, nec ab ea recedendum propter reverentiam Majoribus debitam. *Mihi enim qui videbantur aliquid eſſe, nihil contulerunt*. 2. Neminem ſpernendum eſſe ob generis obſcuritatem, ob parentum inopiam, ob educationem civilitatis & litterarum expertem, aliorùmque talentorum ſeu naturæ, ſeu fortunæ defectum: ſed ex iis æſtimandum quæ habet in Chriſto Jeſu,& ſecundum Jeſum Chriſtum. Apoſtoli piſcatores fuerant,homines rudes, illiterati, pauperes: numquid ideo minoris faciendi, cùm à Deo electi ſint & à Chriſto vocati ut eſſent Eccleſiæ principes, fundamenta, columnæ, orbis Doctores, Chriſti Vicarii, primi Novi Teſtamenti Miniſtri, lux mundi, ſæculi Judices? *Quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt*. 3. Chriſtianos, & multo minus Eccleſiæ Miniſtros de nobilitate & claritate generis, de parentum ſuorum divitiis, potentia, favore, fama, honoribus, gloriari nam debere, ſeque ſuper alios efferre: quia *Deus perſonam hominis non accipit*. Unus ſplendor, una generis amplitudo, propinquitas cum Deo. Veræ divitiæ, gratia Chriſti, virtutes, Spiritus ſancti dona. 4. In collatione Dignitatum Eccleſiaſticarum, nominatione ad Beneficia, functionumque ſpiritualium diſtributione, perſonas accipi non debere; neque nobilitatis, favoris, divitiarum, affinitatum, ſed uno virtutum, & talentorum à Deo collatorum iis, quos idoneos Eccleſiæ Miniſtros effecit, intuitu, hujuſmodi nominationes, promotiones, diſtributiones eſſe peragendas. Qui aliter ſe gerunt Præſules, principes, & eorum in conſcientiæ rebus Conſiliarii, patroni Eccleſiaſtici & Laici, Deum graviter offendunt, qui *Perſonam hominis non accipit*.

Quatuor præclara documenta hoc uno Verſu comprehenſa

9. *Et cùm cognoviſſent gratiam,quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas,& Joannes, qui videbantur columnæ eſſe,dextras mihi dederunt,& Barnabæ ſocietatis:ut nos in gentes,ipſi autem in circumciſionem.* Epiſcopi,qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſucceſſerunt,firmi eſſe debent,columnarum inſtar, ad veritatem doctrinæ, diſciplinæ integritatem,Eccleſiæque jura ſuſtinenda* *Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam,& in columnam ferream, & in murum æreum, ſuper omnem terram, Regibus Juda, Principibus ejus, & Sacerdotibus, & populo terræ.* Invicta ſit eorum fortitudo & conſtantia neceſſe eſt. *Sacerdos Dei Evangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens occidi poteſt, vinci non poteſt*. Sed & omnes Chriſtiani, tentationibus dæmonis fortiter reſiſtendo, & mundum cum ſuis erroribus, amoribus, & terroribus vincendo, columnæ Eccleſiæ fieri poſſunt. *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei....* Petrus, Jacobus, & Joannes, Apoſtoli primarii, Paulo noviſſimè vocato dexteram dant ſocietatis: nullo æmulationis ſtudio aguntur, quia ſolam Dei gloriam, & regni Chriſti Jeſu propagationem quærunt. Sanctos Apoſtolos imitentur paſtores Eccleſiæ: aliis Miniſtris vocatione poſtremis, ſed tamen in Eccleſia ad animarum ſalutem magno cum fructu, ædificatione, & laude laborantibus non invideant. Summa erit inter Operarios evangelicos & paſtores animorum concordia, ſi nemo quærat quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti; ſi temporalium emolumentorum cupiditas non dirimat penes eos fraternitatem. Se ſocios eſſe in opere Domini meminerint, non diſſideant, non litigent, non contendant. Abrahamum imitentur, qui rixa exortâ inter paſtores gregum Loth nepotis ſui, & paſtores gregum ſuorum, his verbis ipſum Loth prævenit: *Ne, quæſo, ſit jurgium inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos: fratres enim ſumus...*

Epiſcopalis fortitudo & animi firmitas.

**Jerem.*1.18.

S.Cyprian.

*Apocal.*3.12.

S.Hieron.in hunc locum.

Concordia inter Paſtores Eccleſiæ & alios Operarios Evangelicos ſervanda.

*Geneſ.*13.8.

10. *Tantùm ut pauperum memores eſſemus: quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum* fa-

Digitized by Google

Cura pauperum Epiſcopis & ſecundi ordinis Paſtoribus gerenda.

facere. Pia pro pauperibus ſolicitudo digna eſt vicariis caritatis Chriſti Ieſu Domini noſtri, quales ſunt Epiſcopi, & ſecundi ordinis Paſtores; digna omnibus Eccleſiæ Miniſtris. Pauperum cura, proprium ipſorum negotium. Eccleſiaſtica juriſdictio certis finibus continetur: charitas erga pauperes nullos fines habet. Tam latè patet quàm Eccleſia. Si igitur patres pauperum exiſtiment Eccleſiaſtici viri, erga ipſos induant viſcera miſericordiæ, ſibi ſingulatim à Domino dictum agnoſcant. *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor*. Scire convenit *Præſulibus res Eccleſiaſticas non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas*; atque juxta Proſperi, ſeu potiùs Juliani Pomerii documentum, *idcirco ſummopere eſt decertandum, ne aliquis Pontificum ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda, ne aliquis ea propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentumque procuratione ad alios uſus retorqueat: ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſi ſit damnationis augmentum: ſed potiùs ſolerti meditatione indigentibus eas & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuat, ne exinde à Domino velut inutilis diſpenſator damnetur, juxta Evangelicæ parabolæ exemplum: EUGE ſerve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui*. Hæc ſolicitudo S. Cyprianum in ſeceſſu conſtitutum tempore perſecutionis urgebat, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad Clerum Carthaginenſem. *Peto vos* (inquit) *pro fide & religione veſtra, fungamini illic & veſtris partibus, & meis, ut nihil ad diſciplinam, vel ad diligentiam, deſit. Quantum autem ad ſumptus ſuggerendos, ſive illis qui glorioſa voce Deum confeſſi, in carcere ſunt conſtituti; ſive pauperes & indigentes laborant, & tamen in Domino perſeverant, peto nihil deſit: cùm ſumma omnis quæ redacta eſt, illic ſit apud Clericos diſtributa propter ejuſmodi caſus; ut haberent plures, undè ad neceſſitates & preſſuras ſingulorum operari poſſint*.... Apoſtolica illa ſolicitudo S. Ambroſium urgebat ut aliis deficientibus ſubſidiis, vaſa aurea & argentea Eccleſiarum ad alendos pauperes, captivoſque redimendos conflaret. „ Aurum, inquit, Eccleſia habet, non ut ſervet, ſed ut eroget, & „ ſubveniat in neceſſitatibus. Quid opus eſt cuſtodire quod nihil adjuvat? An „ ignoramus quantum auri atque argenti de templo Domini Aſſyrii abſtulerint? „ Nonne meliùs conflant Sacerdotes propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint; quàm ut ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus „ eſt Dominus: Cur paſſus es tot inopes fame mori? cur tot captivi deducti „ in commercio ſunt, nec redempti, occiſi ſunt? Melius fuerat ut vaſa viventium ſervares, quàm metallorum. His non poſſet reſponſum referri. Quid „ enim diceres? Timui ne templo Dei ornatus deeſſet? Reſponderet: Aurum „ Sacramenta non quærunt; neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus Sacramentorum, redemptio captivorum eſt. Verè illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte. Ille verè theſaurus eſt Domini, qui „ operatur quod ſanguis ejus operatus eſt. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſcitur, cùm in utroque viderit redemptionem, ut calix ab hoſte redimat, „ quos ſanguis à peccato redemit. Idem ſanctus Antiſtes Relationi Symmachi Præfecti Urbis reſpondens, conquerentis quòd prædia ablata eſſent Idolorum templis & ſacrificulis. Edictis Imperatorum, Eccleſiis verò & Sacerdotibus relicta: *Poſſeſſio Eccleſiæ* (inquit) *ſumptus eſt egenorum. Numerent quot redemerint templa captivos, quæ contulerint alimenta pauperibus, quibus exſulibus vivendi ſubſidia miniſtraverint*. Apoſtolicam de pauperibus ſublevandis ſolicitudinem S. Auguſtinus imitabatur, de quo Poſſidius in ejus Vita ſcribit: „ Compauperum ſemper memor erat, eiſque inde erogabat, unde & ſibi ſuiſque „ omnibus ſecum habitantibus, hoc eſt, vel ex reditibus poſſeſſionum Eccleſiæ „ vel ex oblationibus fidelium..... Dum Eccleſiæ pecunia deficeret, hoc ipſum „ populo Chriſtiano denuntiabat, non ſe habere quod indigentibus erogaret.

Concil. Aquiſgran. ſecundum an. 836. cap. 2. nu. 7.

Julianus Pomerius lib. 2. De Vita Contemplat. c. 9.

Matth. 25.

S. Cyprian. Epiſt. 4.

S. Ambroſ. lib. 2. de Officiis Miniſtrorum cap. 28.

Idem Epiſt. 18. ad Valentinian. Imp.

Poſſidius in Vita S. Auguſt. cap. 23. & 24.

Nam

Digitized by Google

„ Nam & de vaſis Dominicis propter captivos, & quamplurimos indigentes „ frangi & conflari jubebat, & indigentibus diſpenſari.

11. *Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Libertas & fidelitas ſancti Pauli, humilitas & docilitas ſancti Petri admiratione dignæ ſunt. Juſtam Pauli libertatem minores imitentur, monendo & corripiendo majores, ſalvis debitæ reverentiæ legibus, cùm ſecundùm Evangelii veritatem non ambulant, & pravis exemplis Eccleſiam offendunt, pluri moſque impellunt in ruinam. S. Petri humilitatem imitentur majores, cum ab inferioribus monentur, & corripiuntur. Deus S. Petrum immediate per ſe ipſum, aut Angeli miniſterio hac in occaſione docere noluit, quia humilitatis ejus exemplo docere voluit Eccleſiam. „ Petrus, quod à Paulo fiebat utiliter libertate charitatis, ſanctæ ac benignæ pietate humilitatis accepit: atque ita rarius & ſanctius exemplum poſteris præbuit, quo non dedignarentur, ſicubi forte recti tramitem reliquiſſent, etiam à poſterioribus corrigi; quàm Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda Evangelica veritate, ſalva fraterna caritate reſiſtere: Nam cum ſatius ſit à tenendo itinere in nullo, quàm in aliquo declinare, multò eſt tamen mirabilius & laudabilius, libenter accipere corrigentem, quàm audacter corrigere deviantem. Eſt laus itaque juſtæ libertatis in Paulo, & ſanctæ humilitatis in Petro..... Facilius eſt videre quid in alio corrigas, atque id vituperando vel objurgando corrigere, quàm videre quid in te corrigendum ſit, libenterque corrigi, vel per te ipſum, nedum per alium: adde poſteriorem, adde coram omnibus. Valet autem hoc ad magnum humilitatis exemplum, quæ maxima eſt diſciplina Chriſtiana; humilitate enim conſervatur caritas. Nam nihil eam citiùs violat quàm ſuperbia.

Juſta, S. Pauli libertas S. Petri humilitas

S. Auguſt. Epiſt. 82. alias 19.

Idem in hunc locum.

12. *Priùs enim quam venirent quidam a Jacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe: timens eos qui ex circumciſione erant. Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.* Timore ſcandali numquam ab officio recedendum eſt: compatiendum infirmis, non ſimulandum, nec agendum aliquid quod veritati fidei & Evangelii nocere poſſit. *In quantum ſine peccato poſſumus, vitare proximorum ſcandalum debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur, utilius permittitur naſci ſcandalum, quam veritas relinquatur.* Omnis ſimulatio indigna eſt Religione, cujus principium eſt Veritas increata; fundamentum, Veritas incarnata; regula, Veritas inſpirata & revelata. Simulatio Petri ſeſe à Gentibus ſegregantis ne Judæos offenderet, illis argumentum præbuit credendi veteris legis ceremonias neceſſarias eſſe ad ſalutem. Negligentia & timiditas Paſtorum, ſuperſtitioſas conſuetudines, aut degeneres à Chriſtianæ pietatis ſinceritate devotiones aliquando tolerantium, plebi Chriſtianæ perſuadet illas eſſe licitas, vel earum obſervationem ad ſalutem conducere. Multis neceſſarius eſſet Paulus in faciem reſiſtens, & liberè corripiens.

Omnis ſimulatio indigna eſt religione.

S. Gregor. M. Hom. 7. in Ezechiel.

14. *Sed cùm vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Judæus ſis, gentiliter vivis, & non judaicè, quomodo gentes cogis judaizare?* Lapſum publicum correptione publica emendandum, Petri & Pauli exempla docent. Quòd Paulus Petro id coram omnibus dixit, neceſſitas coegit, ut omnes illius objurgatione ſanarentur. *Non enim utile erat errorem, qui palam noceret, in ſecreto emendari.* Nemo lapſum non timeat, qui Petrum Eccleſiæ columnam lapſum audit. Nemo ſuis magis conſiliis confidat quàm alienis; ſiquidem Petrus proprio nimiùm credens conſilio deceptus eſt. Illos qui rectè alioqui viventes & docentes in Eccleſia, ſibi magis quàm aliis credunt, & pedem extra limitem tendunt, Petrus intra menſuræ lineam revocat, qui poſtquam libertate vocis auctoritatem Principum preſſit, dicens: *Obedire oportet Deo magis quàm* „ *hominibus*; per humilitatem cordis, de non circumcidendis Gentibus Pauli conſilium

Lapſus publicus correptione publica emendandus.

S. Auguſt. in hunc locum.

Act. 5.

Digitized by Google

S.Gregor.M. lib.28.Moral. cap.6.

„ filium audivit. Sic enim ſemetipſum contra adverſarios ex auctoritate curabat „ erigere, ut tamen ſibimetipſi non crederet in his quæ non rectè ſentiret: ut & „ libertate fortitudinis tumentes Poteſtates excederet, & humilitate manſuetudi- „ nis obedientiam in recto conſilio etiam minoribus fratribus exhiberet: & modò „ per ſemetipſum aliis, & modò ſibimetipſi cum aliis obviaret. *In factis igitur Petri quædam ante oculos noſtros auctoritatis & humilitatis linea tenditur, ne mens noſtra aut per timorem ad menſuram non perveniat, aut per tumorem limitem excedat.*

Juſtificatio ex fide Jeſu Chriſti, non ex operibus legis.

16. *Scientes autem quòd non juſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro.* Exterior juſtitia per opera legis haberi potuit: interior & vera juſtitia nonniſi per fidem Je- „ ſu Chriſti, ut homo impleat opera legis, adjuvante infirmitatem ſuam, non „ merito ſuo, ſed gratia Dei. Hanc veritatem perſpectam habentes Apoſtoli non „ exigebant à Gentibus carnales legis obſervationes, ſed per ipſam gratiam fidei, „ ſpiritalia opera legis eos implere poſſe cognoſcebant & docebant. Quoniam ex „ operibus legis, cùm ſuis viribus ea quiſque tribuerit, non gratiæ miſerantis „ Dei, non juſtificabitur omnis caro, id eſt, omnis homo, ſive omnes carnaliter „ ſentientes. Et ideo illi, qui cùm jam eſſent ſub lege, Chriſto crediderunt, non „ quia juſti erant, ſed ut juſtificarentur, venerunt ad gratiam fidei. Verum (inquies) Numquid Patriarchæ & Prophetæ, cæterique Sancti, qui ante Chriſti adventum vixerunt, veram juſtitiam conſecuti non fuerunt? Conſecuti ſunt planè, non ex operibus legis, ſed ex fide Chriſti venturi. Siquidem *Abraham vidit diem Chriſti, & gaviſus eſt*. Et Moſes *majores divitias æſtimavit theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem*. Et Iſaias vidit gloriam Chriſti, ut Ioannes Evangeliſta commemorat, & Iudas de omnibus generaliter: *Commonere* (inquit) *volo ſcientes ſemel omnia, quoniam Ieſus populum de terra Ægypti ſalvans, ſecundò eos qui non crediderunt, perdidit*. Unde non tam legis opera damnantur, quàm hi qui tantùm ex operibus juſtificari ſe poſſe confidunt. *Gratia* igitur *Dei, qua ſemper eſt univerſitas juſtificata Sanctorum, aucta eſt Chriſto naſcente, non cœpta. Et hoc magnæ pietatis Sacramentum tam potens etiam in ſuis ſignificationibus fuit, ut non minùs adepti ſint, qui in illud credidere promiſſum, quàm qui ſuſcepere donatum*. Cùm ſine fide in Chriſtum Ieſum nulla ſit juſtitia interioris hominis, Iudæis & Paganis, quæcumque opera bona faciant, aut facere videantur, nihil proſunt ad ſalutem. Gratias igitur immortales Deo agamus, qui nos ad cognitionem Ieſu Chriſti vocavit, ut in eum credentes vitam habeamus in nomine ipſius, ſi fides noſtra per dilectionem operetur.

S.Auguſt.in hunc locum. *S.Hieron.in hunc locum.* *Ioan.8.* *Hebr.11.* *Iſai.6.* *Epiſt.S.Iudæ.* *S. Leo Serm. 4.in Nativit. Domini.*

Prævaricatores ſunt qui quod verbis ædificant, operibus deſtruunt.

18. *Si enim quæ deſtruxi hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo*. Prævaricatores ſunt Eccleſiæ Miniſtri, ſi quod verbis ædificant, opere & pravo exemplo deſtruant. Prævaricatores Chriſtiani, qui cùm Evangelio ſe credere profiteantur, cùm ſe victuros ſecundum Evangelium in baptiſmo promiſerint, tam ſancti pacti immemores, Dei legem tranſgrediuntur, quaſi Chriſtum non noviſſent, ejus beneficiis ingrati. Prævaricatores, qui peracta pœnitentia, in eadem peccata prolabuntur: *Jam quidem*, inquit Tertullianus, *nullum ignorantiæ prætextum tibi patrocinatur; quòd Domino agnito, præceptiſque ejus admiſſis, denique pœnitentia delictorum functus, rurſus te in delicta reſtituis. Ita in quantum ignorantiæ ſegregaris, in tantum contumaciæ adglutinaris. Nam ſi idcirco te deliquiſſe pœnituerat, quia Dominum cœperas timere, cur quod metus gratia geſſiſti, reſcindere maluiſti, niſi quia metuere deſiiſti? Neque enim timorem alia res quàm contumacia ſubvertit. Cùm etiam ignorantes Dominum nulla exceptio tueatur a pœna (quia Deum in aperto conſtitutum, & vel ex ipſis cæleſtibus bonis comprehenſibilem ignorari non licet) quanto cognitum deſpici periculoſum eſt? Deſpicit porrò, qui bono-*

Tertullian. lib. de Pœnit. cap.5.

rum

Digitized by Google

rum ac malorum intellectum ab illo conſecutus, quod intelligit fugiendum, quodque jam fugit, reſumens, intellectui ſuo, id eſt, Dei dono contumeliam facit: reſpuit datorem, cùm datum deſerit; negat beneficium, cum beneficium non honorat. Quemadmodum ei poteſt placere, cujus munus ſibi diſplicet? Ita in Dominum non modò contumax, ſed etiam ingratus apparet.

19. *Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.* Vivere Deo, eſt abnegare impietatem & ſæcularia deſideria, ut ſobriè, juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo, exſpectantes beatitudinem æternam, cujus nobis ſpem dedit Deus, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Deo vivere, eſt omnia opera ſua facere amore juſtitiæ, non timore pœnæ in divinæ legis tranſgreſſores ab illo conſtitutæ. Deo vivere, eſt gloriam ipſius, non noſtram quærere. Deo vivere Lex non docuit, ſed gratia Salvatoris noſtri erudiens nos, ut veterem hominem cum illo crucifigamus, cui conſepulti ſumus per baptiſmum, ut denique crucem noſtram tollamus, & Chriſti ſequamur exemplum, ejus mortificationem in corpore noſtro circumferentes. *Si quis mortificatis membris ſuper terram, & mundo mortuus, configuratus fuerit morti Jeſu Chriſti, crucifigitur cum Jeſu, & trophæum mortificationis ſuæ in ligno Dominicæ paſſionis affigit.* Hæc obligatio in baptiſmo contracta, Dum enim renunciatur diabolo, & cre-

Deo vivere quid ſit?

S. Hieron. in hunc locum.

S. Leo, Serm. 64 De Paſſ. Dom. 14.

,, ditur Deo, dum in novitatem à vetuſtate tranſitur, dum terreni hominis imago
,, deponitur, & cœleſtis forma ſuſcipitur: quædam ſpecies mortis & quædam ſi-
,, militudo reſurrectionis intervenit, ut ſuſceptus à Chriſto, Chriſtùmque ſuſci-
,, piens, non idem ſit poſt lavacrum, qui ante baptiſmum fuit, ſed *Corpus regenerati fiat caro Crucifixi.*

20. *Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in carne; in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Quid eſt, Vivit in me Chriſtus? *Nihil*, in-
,, quit, *geritur a me, quod nolit Chriſtus.* Sicut enim mortem appellat non iſtam
,, communem, ſed mortem à peccatis: ſic & vitam appellat liberationem à pec-
,, catis: Deo ſiquidem nemo poteſt aliter vivere, niſi mortuus fuerit peccato.
,, *Vetus noſter homo crucifixus eſt*, quod in lavacro factum eſt. Quòd ſi manſeris
,, mortuus peccato, vivis Deo: ſin denuo peccatum ſuſcitaveris, corrupiſti talem
,, vitam. At non talis erat Paulus, qui perſeveravit perpetuò mortuus. Non di-
,, xit, *Vivo ego*, ſed, *Vivit in me Chriſtus.* Quis auſit in hanc vocem erumpere?
,, Quoniam enim ſeipſum Chriſto Domini ac cruci præbuerat, cunctaque rejecerat
,, temporalia, & ad illius voluntatem faciebat omnia, non dixit, *Vivo Chriſto*,
,, ſed quod longe majus erat, dixit: *Vivit in me Chriſtus.* Quemadmodum enim
,, peccatum ſi vicerit, ipſum eſt quod vivit in homine, animum ad quæ vult per-
,, trahens: ita ſi illo mortuo, quæ Chriſto ſunt placita fiant, nec humana dein-
,, ceps eſt ejuſmodi vita, ipſo Chriſto vivente in nobis, hoc eſt, agente ac domi-
,, nante .... *Vivo ego, jam non ego.* Aperta ſui negatio: ſed jam ſequitur glorioſa
,, Chriſti confeſſio, *Vivit verò in me Chriſtus.* Quid eſt ergo, Nega te? Noli tu
,, ipſe vivere in te. Noli facere voluntatem tuam, ſed illius qui habitat in te.

S. Chryſoſt. in hunc locum.

S. Aug. Serm. 330. novæ Editionis.

In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Quòd in fide Filii Dei vivamus, ipſius donum eſt. Ejus gratia vivimus, ſi fides per dilectionem in nobis operetur, quæ ſine operibus mortua eſt. Vivimus in carne, non ſecundum carnem. Hoc amoris unigeniti Filii Dei erga nos pignus; hic paſſionis & mortis ejus pro omnibus nobis, & pro ſingulis fructus. *Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Quid facis, o Paule, dum communia propriè tibi vindicas,
,, quæque pro toto terrarum orbe facta ſunt, tibi facis peculiaria? Non enim di-
,, xiſti, Qui dilexit nos, ſed, *qui dilexit me.* Atque Evangeliſta dicit, *Sic Deus*
,, *dilexit mundum.* Quin & tu ipſe dicis. *Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed*
,, *pro nobis omnibus tradidit illum.* Non igitur pro te, ſed pro omnibus. Cùm

S. Chryſoſt. in hunc locum.

Joan. 3.

Rom. 8.

con-

„ conſideraret Apoſtolus infirmitatem humanæ naturæ, & ineffabilem Dei ſolici-
„ tudinem, tum quibus ipſum malis liberaſſet, quæ bona largitus eſſet, inflam-
„ matus illius deſiderio hunc in modum loquitur. Quandoquidem & Prophetæ
„ non rarò communem omnium Deum proprium ſibi faciunt, hoc modo loquen-
„ tes: *Deus, Deus meus*. Hoc præterea loquendi modo declarat Apoſtolus par eſ-
„ ſe, ut quiſque noſtrum non minùs gratias agat Chriſto, quàm ſi ob ipſum ſo-
„ lum adveniſſet. Neque enim recuſaturus erat vel ob unum tantam exhibere diſ-
„ penſationem, adeo ſingularem quemque hominem pari charitatis modo dili-
„ git, quo diligit orbem univerſum. *Itaque Victima quidem pro tota oblata eſt na-
tura, ac ſufficiebat omnibus ſalvandis. Cæterum ſoli illi qui crediderunt, ſunt qui-
bus uſui fuit beneficium*. Attamen non abſterruit eum ab ejuſmodi diſpenſatione,
„ quòd non omnes accederent: ſed quemadmodum in Evangelio convivium qui-
„ dem omnibus paratum erat; verùm quoniam qui vocati erant, venire noluerunt,
„ non propterea ſuſtulit quæ erant parata, ſed alios vocavit: itidem & hic fecit.
„ Nam & ovis quæ fuerat à nonaginta novem diſtracta, unica erat, nec hanc tamen
„ contempſit. Ergo cùm ille ſic te dilexerit, ut ſemetipſum etiam tradiderit, o-
„ mnique ſalutis ſpe deſtitutum ad novam vitam adduxerit; tu poſt tot accepta
„ bona ad veterem vitam denuo recurris? O ingrati animi vitium horrendum!

Mors Chriſti pro omnibus & ſingulis.

21. *Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.* Qui gratiæ Dei fideliter non cooperatur, illam abjicit. Abjicit gratiam Dei, tam ille qui poſt Evangelium vivit in lege, quam is qui peccato poſt baptiſmum ſordidatur. Qui autem poteſt cum Apoſtolo dicere, *Gratia ejus in me vacua non fuit*, iſte & hoc loquitur confidenter, *Non abjicio gratiam Dei*. Gratiam Dei abjiciunt, qui Deo dicunt factis, ſi non verbis: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Hos pariter abjiciet Deus & in æternum tradet interitum, quia ipſi vivere noluerunt. Quicumque in juſtificationis negotio totum tribuit timori, qui legis eſt effectus, & neceſſitatem divini amoris excludit, qui gratiæ fructus eſt, abjicere videtur gratiam Dei, non minùs quàm ille qui totum tribuit legi terrenti per litteram, non Spiritui vivificanti & dilectionem ac delectationem juſtitiæ infundenti per gratiam. Dicere ergo licet: Si per ſolum timorem pœnæ juſtitia; ergo gratis Chriſtus mortuus eſt: ſiquidem finis mortis ejus eſt ut nos eum diligeremus qui prior dilexit nos, & ſemetipſum tradidit pro nobis.

Gratia Dei non abjicienda.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. O *inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus?* O rudes & parum cordati Galatæ, quis ita menti veſtræ, velut præſtigiator, falſis perſuaſionibus illuſit, ut veritatem paulò ante cognitam & receptam jam non videatis, nec ei obediatis, ſed pro ea falſam Pſeudo-apoſtolorum doctrinam amplectamini? Vel, Neſcio quis invidus & faſcinator dæmon mentes veſtras adhuc teneras infecit erroris judaici inſpiratione, tantumque vobis creavit faſtidium ſalutaris doctrinæ, ut eam priùs acceptam rejiceretis: quibus per meam prædicationem Chriſtus crucifixus tam vivis coloribus depictus ac deſcriptus eſt, ut eum quaſi præſentem intueremini... Hæc verba, *Non obedire veritati*, S. Hieronymus non legebat in Græcis exemplaribus: nec ea legit S. Chryſoſtomus, nec S. Auguſtinus, nec Syriacus Interpres expreſſit. Ex cap. 5. hùc tranſlata, eruditi Critici conjiciunt. *Proſcriptus*, pro *præſcriptus*, in quoſdam Codices irrepſit. Priorem lectionem SS. Hieronymus & Auguſtinus ſequuntur: ſecundam Greci Patres.

Secundùm Textum Græcum, & Vulgatam Verſionem legendum, præſcriptus.

2. *Hoc ſolum à vobis volo diſcere: Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex audi-*

auditu fidei? Hoc unum à vobis noſſe velim: reſpondete mihi: Num ex legalium ceremoniarum prædicatione & obſervatione Spiritum ſanctum, ejuſque dona accepiſtis, an ex doctrina fidei, quam audiviſtis, & cui obediviſtis me prædicante?

3. *Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cæperitis, nunc carne conſummemini?* Ita-ne væcordes & inſipientes eſtis, ut cùm ſpiritualem vitam agere cœperitis, ſecundùm legem Spiritus, id eſt, ſecundùm Evangelium, nunc ad carnales legis ceremonias deflectàtis, quaſi perfectio & ſalus ab iis ſit exſpectanda?

4. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? Si tamen ſine cauſa.* Tot & tam gravia mala paſſi eſtis pro Chriſti nomine ſine fructu? Quod utique futurum erit, ſi à gratia & fide Chriſti ad Legis Moſaicæ carnales ceremonias prolabamini. Vobis enim inutilia reddentur, quæcumque Evangelii cauſa paſſi eſtis. Sed ſpero meliora, vos ſcilicet relicta Lege ad Evangelicæ Doctrinæ puritatem & ad gratiam redituros. Vel, Non leve erat damnum, ſi circumciſionem ſequentes, tantùm priſtinum fidei perdidiſſetis laborem: nunc verò ad hoc detrimentum pœna prævaricationis accedit, ut & præterita ſine cauſa perpeſſi ſitis, & in futuro cruciemini. *Hinc* optimè colligitur, quòd *Quicumque ob Chriſti fidem laboraverit, & poſtea lapſus fuerit in peccatum, ſicut priora ſine cauſa dicitur paſſus fuiſſe dum peccat, ſic rurſum non perdat ea ſi ad priſtinam fidem, & ad antiquum ſtudium revertatur.*

S. Hieron. in hunc locum.

5. *Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?* Qui ergo Spiritum ſanctum ejuſque dona vobis largitus eſt Chriſtus, & apud vos miracula operatus eſt, idne præſtitit vobis ex Legis ceremoniis, an ex fide cujus prædicationem audiviſtis, & ſuſcepiſtis? Ad fidei certè confirmationem Spiritus ſancti chariſmata in vos effuſa, & miracula edita ſunt, non ad legalium ceremoniarum, jam à vobis relictarum renovationem & prorogationem.

Juſtificatio non ex operibus Legis, ſed ex fide in Chriſtum Jeſum, non tamen ſola.

6. 7. 8. 9. *Sicut ſcriptum eſt: Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Sic Deus Spiritum vobis ſubminiſtrat, & virtutes operatur in vobis, ex fide, & non ex operibus legis, ſicut Abrahæ juſtitia obtigit, non ex operibus legis, ſed ex fide qua Dei promiſſioni credidit, cùm adhuc eſſet incircumciſus. Abraham credidit Deo, & fides ejus illi ad juſtitiam imputata eſt, non tamen ſola, ſed cum dilectione Dei conjuncta: quia *Legis opera ſupergreſſus, Deum non metu, ſed dilectione promeruit* (inquit S. Hieronymus.) *Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ.* Intelligite igitur, eos qui juſtitiam ex fide quærunt, filios eſſe ſpirituales Abrahæ, ejus imitatione, meliore titulo quàm Judæos juſtitiam ex lege quærentes. *Providens autem Scriptura, quia ex fide juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ: Quia benedicentur in te omnes Gentes.* Cùm enim Deus, qui loquitur in Scriptura prævidiſſet ac decreviſſet ſe Gentes ex fide juſtificaturum, olim prænuntiavit Abrahæ rem lætiſſimam: In te, id eſt, in ſemine tuo, id eſt Chriſto, qui ex genere tuo naſciturus eſt, benedicentur omnes gentes, omnem benedictionem ſpiritualem, in juſtitia, ſanctitate, & beatitudine vitæ æternæ poſitam, per eum conſequentur. *Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Igitur qui Abrahæ fidem imitantur, & juſtitiam ex fide pariter exſpectant, non ex Circumciſione ſive ex aliis operibus legis, ſpiritualem omnem benedictionem cum Abraham Credentium Patre conſequentur.

Confer cum *Geneſ.* 15. 1. 4. 5. *& Rom.* 4. 16. 18. *& cap.* 9. 7.

Geneſ. 22. 18.

10. *Quicumque enim ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: * Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.* Quicumque ex operibus legis juſtitiam exſpectant, & ſalutis fi-

* *Deuteron.* 27. 26.

Quamvis ab Hebræis Codicibus abſint illa ſigna univerſalia, *omnis*, & *omnibus*: illa tamen à Judæis eraſa fuiſſe, veriſimile non eſt (quod ſalva S. Hieronymi reverentia dictum ſit) illa enim habent LXX. Interpretes, & Samaritanus Pentateuchus: nec illa expreſſiſſet Apoſtolus Hebraicæ Scripturæ peritiſſimus, niſi is fuiſſet ſententiæ ex Deuteronomio laudatæ ſenſus. Certè ut in diſciplinis, ſic in legibus, indefinitas propoſitiones univerſalem habere ſenſum, compertum eſt. Exempla habentur *Exod.* 21. & 22.

Digitized by Google

duciam in lege collocant, maledictioni, pœniſque graviſſimis ſunt obnoxii: ſi quidem in ipſa lege ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui non ſervaverit perſeveranter omnia quæ lex facienda præſcribit. Neminem verò ex operibus legis juſtificari, ſed ex fide in Chriſtum Redemptorem, Propheticum docet Oraculum.

† Habacuch. 2. 4. Confer cum Rom. 1. 17.
* Levit. 18. 5. Ezechiel. 20. 11. Confer. cum Rom. 10. 17.

11. 12. *Quoniam autem in lege nemo juſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: Quia † juſtus ex fide vivit.* Perſpicuum eſt neminem apud Deum juſtificari vera illa æternàque juſtitia, quæ vitæ æternæ ſemen eſt, per legem Moſaicam: Quia juſtus ex fide vivit; vitam ſpiritualem ex fide haurit, ex hac radice habet quòd juſtus eſt, & juſtè operatur. *Lex autem non eſt ex fide, ſed, Qui fecerit ea, vivet in illis.* * Lex fide non nititur, nec opera legis, quatenus talia juſtificare hominem poſſunt: ſed qui ea fecerit, vitam conſequetur, id eſt, veram juſtitiam ac ſalutem æternam obedientia ſua: non tamen per legem, ſed per gratiam & fidem in Chriſtum Jeſum. Vel, *Qui fecerit ea, vivet in illis*, id eſt, habebit præmium ne temporali morte puniatur. Aliud eſt ergo, non juſtificari: aliud non juſtificari apud Deum. § Qui omnino non juſtificatur, nec illa ſervat, quæ temporale habent præmium, nec illa quæ æternum: qui autem in operibus legis juſtificatur, non apud Deum juſtificatur; quia temporalem inde exſpectat viſibilemque mercedem. Sed tamen eſt etiam iſta quædam, ut ſic dicam, terrena carnaliſque juſtitia: nam & ipſe Apoſtolus eam juſtitiam vocat, cùm alibi dicat: () *Secundùm juſtitiam quæ ex lege eſt, converſatus ſine querela.* Sed planior eſt prior expoſitio. Quis dicat non juſtificari eos qui ſunt legi obedientes, quando niſi juſtificarentur, non poſſent eſſe obedientes? Sed dicimus *Lege fieri, ut Deus quid fieri velit, audiatur: gratia verò fieri, ut legi obediatur. Non enim auditores legis, ait Apoſtolus, juſti ſunt apud Deum, ſed factores legis juſtificabuntur. Lex ergo auditores juſtitiæ facit, gratia factores.* De operibus quidem legis ſcriptum eſt: *Qui fecerit ea, vivet in eis:* ſed ut faciat ea, & vivat in eis, *non lex quæ hoc imperat, ſed fides eſt neceſſaria, quæ hoc impetrat. Quæ tamen fides ut hæc accipere mereatur, ipſa gratis datur.*

§ SS. Hieron. & Auguſt. in hunc locum.

() Philipp. 3. 6.

S. Auguſt. lib. 3. ad Boniſacium, cap. 2. & lib. 4. c. 5.

13. 14. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno: Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Chriſtus Sanguinis ſui pretio nos, tam judæos, quàm Gentiles, liberavit à pœna, quam Lex cum exſecratione minatur, ab ira Dei, à morte æterna, cui omnes obnoxii per peccatū eramus; factus pro nobis maledictum, id eſt ſimilitudinem gerens hominis à Deo maledicti, & pro tali ab hominibus reputatus, quatenus pro noſtra redemptione in cruce ſuſpenſus, & inſtar hirci emiſſarii maledictionibus & pœnis univerſo generi humano debitis onuſtus: *Quia ſcriptum eſt:* (Deuteron. 21.) *Maledictus omnis qui pendet in ligno.* Chriſtus (inquam) nos de maledicto legis redemit, ut benedictio Abrahæ promiſſa, quæ totam hominis renovationem & beatitudinem complectitur, ad omnes Gentes Chriſto per fidem inferendas perveniret, in illiſque per Chriſtum compleretur: ut per fidem qua in Jeſum Chriſtum credimus, Spiritum ſanctum ab eo promiſſum accipiamus: Spiritum non ſervitutis in timore, quem acceperant qui ſub lege erant, ſed charitatis, & adoptionis filiorum Dei.

Porrò quod nobis ſolet pro infamia objici à Judæis, quòd Jeſus in quem credimus, & quem ut Salvatorem noſtrum ac Dominum colimus, fuerit ſub maledicto, facile refellitur. Non enim quicumque in ligno pependerit, maledictus eſt apud Deum: ſed qui peccaverit, & propter ſcelus morti fuerit adjudicatus, ſublatuſque

Cùm in Hebræis Codicibus, & in Verſione LXX. Interpretum, nec non Theodotionis & Aquilæ, legatur, *Maledictus à Deo eſt qui pendet in ligno*, ſive, *Maledictio Dei ſuſpenſus:* hæc verba, *à Deo* (quo neſcimus cõſilio) Apoſtolus omiſit. Forte quia ex loci hujus circumſtantia & oppoſitione benedictionis evidens eſt de maledicto coram Deo agi: forte etiam ne duriori verbo imbecilles Galatarum animi offenderentur. Ut ut eſt, verba illa, *à Deo*, in Textum ſacrum à Judæis intruſa, minùs probabile eſt: quamvis à viris maximis ita exiſtimatum, magis probanda ſecunda S. Hieronymi reſponſio, *Apoſtolum ſenſum Scripturarum poſuiſſe, non verba*; quàm aliæ ejuſdem conjecturæ.

„ que in crucem ; non ideo maledictus , quia crucifixus eſt , ſed quia in talem in-
„ ciderit reatum , ut meruerit crucifigi. Deinde illud opponendum , quòd inferiùs
„ cauſa patibuli pleniùs exponatur , Sciptura referente , ob maledictum & blaſ-
„ phemiam Dei eum fuiſſe crucifixum.Quod apertiùs Symmachus tranſtulit dicens:
„ *Quia propter blaſphemiam Dei ſuſpenſus eſt.* Ad extremum interrogemus eos , ſi
„ Ananias & Azarias , & Miſahel , nolentes adorare idolum Nabuchodonoſor, fuiſ-
„ ſent in ligno ſuſpenſi: Eleazarus quoque nonagenarius ſub Antiocho Rege Syriæ,
„ & cum ſeptem filiis glorioſa Mater, utrum maledictos eos æſtimaturi fuerint, an
„ omni benedictione digniſſimos? Certè ſi crucem , quam Aman paraverat Mardo-
„ chæo , non ipſe pro ſuo merito conſcendiſſet , puto Mardochæus in eam , non
„ ut maledictus , ſed ut vir ſanctus aſcenderet. His & cœteris ſimilibus comproba-
„ tur , illum eſſe maledictum, qui dignum facinus patibulo perpetrarit : non eum
„ qui iniquitate judicum , & inimicorum potentia , aut clamore vulgi , aut virtu-
„ tum invidià , aut Regis irà fuerit crucifixus. Hæc adversùs Judæos ſanctus Hie-
„ ronymus in hunc locum.

15. *Fratres (ſecundùm hominem dico :)* exemplo utor à rebus humanis ſumpto. *Tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.* Hominis certe teſtamentum legitimum & authenticum , ſive pactum , aut promiſſionem publica auctoritate per ſolemnes formulas firmatam , nemo convellit , aut immutat , præter teſtatoris , contrahentis , & eorum , quorum intereſt , voluntatem . Multò minus teſtamentum , ſeu pactum , & promiſſio Dei , poteſt à quoquam reſcindi , vel mutari , addendo vel demendo : cùm divina humanis neceſſe ſit eſſe firmiora .

16. *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones , & ſemini ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.* Abrahæ factæ ſunt à Deo promiſſiones , & ſemini ejus, ſeu poſteritati. Non dicit Deus Abrahamo , *& ſeminibus* , in plurali numero , quaſi multas poſteritates ſpirituales deſignans , diviſas, & in unum corpus non coaleſcentes : ſed quaſi de uno ſemine ſingulari ſeu poſteritate ad unum redacta loquens , dicit : *Et ſemini tuo , qui eſt Chriſtus* , ſive , quod ſemen eſt Chriſtus ; de quo promiſſiones factæ ſunt Abrahæ , & per quem promiſſiones de æterna hereditate , per terram Canaam adumbrata , adimplendæ ſunt in veris Abrahæ filiis , fideique ejus ac ſanctimoniæ imitatoribus . Apoſtolus autem eodem Spiritu quo promiſſiones factæ , & Scriptura condita eſt , eam hic interpretatur , quòd ex numero ſingulari unus , id eſt , Chriſtus ſit intelligendus ; qui ſolus eſt per quem , & in quo potuerunt omnes benedici* Nam ipſe ſolus & ſingularis eſt, qui non ſubjacet maledictioni culpæ , etſi maledictio pro nobis dignatus ſit fieri .

Geneſ.12.7.& cap. 13. 15. cap.17.7.cap. 22.18.

Hujuſmodi promiſſiones hiſtoricæ sūt ſimul ac typicæ: hiſtoricæ reſpectu Iſaac & Iſraelita. rum , ex eo ſecūdùm carnem progenitorum: typicæ , reſpectu Chriſti, & fidelium, capitis & membrorum . Caput enim & membra ſunt unus Chriſtus.

17. *Hoc autem dico :* Huc pertinet quod dixi , promiſſa perfectionem ſuam habentia non reſcindi , nec immutari : *Teſtamentum confirmatum a Deo , quæ poſt quadringentos & triginta annos * facta eſt Lex , non irritum facit , ad evacuandam promiſſionem.* Lex quæ poſt annos à promiſſione Abrahamo facta quadringentos & triginta data eſt , non poteſt irritum facere pactum tantò ante firmatum , & ratihabitum à Deo , de benedictione per Chriſtum omnibus Gentibus præſtanda. Id autem contingeret , ſi per legem eſſet benedictio** Pactum cùm Abraham & ſemine ejus à Deo initum , ſeu promiſſio ipſi à Deo confirmata, *Teſtamentum* appoſitè dicitur ab Apoſtolo. 1. Quia quod mors teſtatoris valet ad confirmandum teſtamentum ejus , quia conſilium mutare jam non poteſt : hæc incommutabilitas promiſſionis Dei valet ad confirmandam hereditatem Abrahæ , cui fides reputata eſt ad juſtitiam. 2. Quia pactum illud divinum reſpiciebat mortem Chriſti , ab eaque ut à Deo Patre præordinata , & certo futura, firmitatem jam inde ab initio accipiebat.

*S.*Thomas*, *Lect.*6.

18. *Nam ſi ex lege hereditas , jam non ex promiſſione . Abrahæ autem per repromiſ-*

V 2

*Unde numerandi ſint anni illi 430. docet Hiſtoria noſtra Eccleſ. Veteris Teſtamenti , *Diſſert.* I. *in tertiam Mundi Ætatem.* ** S.*Auguſt.in hunc locum.*

miſſionem donavit Deus. Nam ſi per legem præſtatur benedictio Abrahæ & filiis ejus ſpiritualibus, id eſt fidei ejus imitatoribus à Deo promiſſa, id eſt juſtitia & ſalus; non ergo jam ex pura & liberali Dei promiſſione per Chriſtum exſpectanda erit. Per legem igitur irrita facta eſt promiſſio? Abſit. Abrahæ namque ſpiritualem hereditatem, benedictionem, juſtitiam, ſalutem, per Chriſtum, quem ex ejus ſtirpe naſciturum promiſit, Deus donavit, & quotidie donat veris Abrahæ filiis.

Lib.1.cap.9. *Manet prorſus & quotidie impletur quod Abrahæ Dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donavit* (inquit Auctor librorum *De Vocatione omnium Gentium*)

19. *Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui* *SS.Chryſoſt. & Hieron. in hunc locum.* *promiſerat, ordinata per angelos in manu Mediatoris*. Quorſum igitur lex data eſt? Propter transgreſſiones coercendas terrore & minis: quia vitia populi Iſraelitici in Ægypto increverant, & pœnarum metu debebant coerceri, ne prava illa conſuetudine paulatim ad impietatem prolaberentur. Lex igitur fræni vice fuit impoſita *Lex ad quid data?* hominés erudiens, commonens, prohibens eis tranſgreſſionem præceptorum. 2. *Rom. 3. & 7. 13.* Lex poſita eſt propter transgreſſiones oſtendendas, *Per legem enim cognitio peccati*: ut ſuperbus populus per legem cognoſceret peccata ſua, infirmitatemque ſuam & Chriſti gratia ſibi opus eſſe intelligens ad legem implendam, confugeret ad Medicum. 3. *S.Auguſt.in hunc locum.* Lex poſita eſt *propter trangreſſiones* augendas, non quòd tranſgreſſiones ſint finis legis, ſed quòd lex occaſio tranſgreſſionum fuerit, permittente Deo ut ſuperbus populus quo„ niam gratiam caritatis niſi humiliatus accipere non poſſet, & ſine hac gratia nul„ lo modo præcepta legis impleret, tranſgreſſione humiliaretur ut quæreret gra„ tiam, nec ſe ſuis meritis ſalvum fieri, quod ſuperbum eſt, opinaretur: ut eſſet „ non in ſua poteſtate & viribus juſtus, ſed in manu Mediatoris juſtificantis impium. „ Confer cum Rom. 5. ubi ſcribit Apoſtolus: *Lex ſubintravit ut abundaret delictum* & Rom. 7. 8. *Occaſione accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam*; & Verſ. 11. *Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me & per illud occidit*. Lex, inquam, addita eſt promiſſionem inter & Evangelium medio tempore, duratura donec veniret Chriſtus, finis Legis, ad quem, cum ſuo corpore, quod eſt Eccleſia, promiſſio illa Abrahamo facta ſpectabat: *In ſemine tuo benedicentur omnes Gentes*. Lex autem ſcripta, promulgata & ſubminiſtrata eſt Angelorum opera, internuncio Moſe, inter Deum & populum ſe medium interponente. *Ego*, inquit, *ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos* *Deuteron.5.5* *tempore illo*. SS. Hieronymus & Auguſtinus, Legem datam in manu Mediatoris, id eſt, in potentia & virtute Chriſti, populum Iſrael ad ſuum adventum hoc modo præparantis, interpretantur. Verùm ſalva, quæ tantis nominibus debetur, reverentia, nomine Mediatoris ibi Moſem intelligendum eſſe, non Chriſtum, longè probabilius eſt. 1. Quia hic loquendi modus, *in manu*, non ſummam poteſtatem declarat, ſed miniſterium; ſic dicitur factum verbum Domini *in manu Aggæi Prophetæ*. Et Levit. 8. 35. *Feceruntque Aaron & filii ejus cuncta quæ locutus eſt Dominus per manum Moyſi*. 2. Significat Apoſtolus illum Mediatorem, accepiſſe ab Angelis ut ſuperioribus, Deique Legatis, quod ad Iſraelitas deferret. 3. Hic agitur de *Heb.8.5.6.& c.12 24. Ioan. 1.17.* lege quatenus promiſſioni oppoſita eſt. Chriſtus autem non veteris Teſtamenti, ſed Novi Mediator eſt. Et, *Lex per Moyſen data eſt, Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Denique Theodoretus Mediatoris nomine Moſem ab Apoſtolo deſignatum aſſerit.

20. *Mediator autem unius non eſt: Deus autem unus eſt*. Mediator non unius eſt, ſed duorum ſaltem inter ſe diſſidentium. Unde Moſes Deum inter & populum interceſſit. Deus autem unus eſt, qui & promiſſionem Abrahæ fecit; & legem ſtatuit, & promiſſum implevit. Lex diſpoſita fuit per Angelos, in manu mediatoris: promiſſio à ſolo Deo facta nullo mediatore. Promiſſio igitur ex hoc etiam capite dignior eſt lege. 2. Quia promiſſio principaliter ac primò facta eſt: Lex appoſita & addita. 3. Quia promiſſio benedictionis eſt, & ſeminis in quo gentes omnes bene-

dicen-

Digitized by Google

dicentur, id eſt, Chriſti: Lex propter tranſgreſſiones. 4. Quia promiſſio limitationem temporis non habet: Lex poſita eſt donec veniret ſemen cui promiſerat Deus.

21. *Lex ergo adversùs promiſſa Dei?* Numquid Lex evertit promiſſiones Dei? Abſit. Deus enim legem dando, promiſſum Abrahæ factum non abſtulit, ſed in plenitudine temporis implendum. *Si enim data eſſet Lex, quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia.* Si Lex Moſaica poſſet hominibus præſtare ut recte vivant, illóſque interiùs renovare, & ad vitam æternam perducere, revera juſtitia eſſet ex lege. Deus ergo abolito priore pacto, quod cum Abrahamo pepigerat, ſanxiſſet aliud ei contrarium: quod fieri non poteſt; cùm Deus, qui unus eſt & immutabilis, à ſe ipſo diſſidere non poſſit.

22. *Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus.* Sed Scriptura ſacra declarat omnes homines concluſos & captivos teneri ſub dominio peccati: ut quod Deus Abrahæ promiſerat, ſcilicet benedictio ſpiritualis, juſtitia, & ſalus æterna, per fidem Jeſu Chriſti daretur credentibus in eum.

Confer cum *Rom. 3. Verſ. 9. 10. & ſeq. uſque ad 23.*

23. *Prior autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat.* Priùs quàm veniret tempus revelandæ fidei, ſeu prædicationis Evangelii, ſub legis cuſtodia concluſi tenebamur, & quaſi militari præſidio ſervabamur, & pœnarum timore coercebamur, ne in crimina manifeſta prorumperemus: ſic Lex præparabat homines ad fidem ſuo tempore per Chriſtum revelandam, & per ejus Apoſtolos prædicandam.

24. 25. 26. *Itaque Lex Pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur.* Lex inſtar Pædagogi nos tanquam pueros omnino rudes & ad vitia proclives, timore coercens, duxit ad Chriſtum verum juſtitiæ Doctorem, ut ex ejus fide juſtitiam conſequamur. *At ubi venit fides, jam non ſumus ſub Pædagogo.* At ubi venit tempus revelatæ fidei, per quam Chriſto traditi ſumus, & per eum libertate filiorum Dei donati, quaſi jam adulta ætate, jam non ſumus ſub lege, nec ejus pædagogià indigemus. *Omnes enim filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Omnes enim vos, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſine legis opera filii Dei eſtis; per fidem qua in Chriſtum Jeſum creditis. Fides (inquam) quæ per dilectionem operatur, vos filios Dei adoptivos efficit.

27. *Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Quicumque in Chriſti corpus myſticum per baptiſmi Sacramentum inſiti eſtis, exuto veteri homine, in Chriſtum novum hominem quaſi transformati eſtis.

28. *Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.* In negotio juſtitiæ per Chriſtum adipiſcendæ nulla ratio habetur generis, conditionis, aut ſexus. Nec Judæus ideo melior cenſetur, quia circumciſus eſt, nec Gentilis deterior, quia incircumciſus: ſed pro qualitate fidei, vel Judæus, vel Gentilis melior ſive deterior eſt: poteſt & ſervus libero eſſe melior, & liber ſervum in fidei qualitate prævertere. Maſculus ſimiliter & femina fortitudine & imbecillitate corporum ſeparantur. Ceterùm fides pro mentis devotione cenſetur: & ſæpe evenit ut mulier viro cauſa ſalutis, & mulierem vir in religione præcedat. Cùm autem ita ſe res habeat, omnes unum ſumus in Chriſto Jeſu: ut quomodo Pater & Filius in ſe unum ſunt, ita & nos in ipſis unum ſimus.

S. Hieron. in hunc locum.

29. *Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.* Si vos per baptiſmum & fidem, Chriſti membra facti eſtis, qui eſt verum illud ac ſingulare ſemen Abrahæ promiſſum: ergo filii Abrahæ eſtis, & promiſſæ benedictionis heredes: heredes, inquam, Dei; coheredes autem Chriſti. Cur igitur jugo legalis ſervitutis vos iterum ſubjicitis, veſtræ dignitatis immemores?

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1. O *inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati?* Lingua caritatis aculeum ſuum habet, ſicut & lingua cupiditatis: illa ut ſanet, iſta ut vulneret. Pſeudo-Apoſtolorum ſermo faſcinavit Galatas falſa lenitate, & vera adulatione, ut eos ad amplectendum mendacium pelliceret. Apoſtoli ſermo Galatarum tumorem pupugit, ut ex illorum mentibus ſuperbiæ virus exprimeret, & ad audiendam veritatem excitaret. *O inſenſati Galatæ, &c.* Voces iſtæ non ſunt convitiantis, ſed ex dilectione corrigentis. Sæpe crudelis eſt qui parcit, pius qui ferit. *Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum „ conſilium data ſunt a Paſtore uno.* Verba ſapientium pungere dicuntur, non „ palpare, nec molli manu attrahere laſciviam, ſed errantibus, & tardis, (quales „ erant Galatæ) pœnitentiæ dolores & vulnus infigere. *Si cujus igitur ſermo non „ pungit, ſed oblectationem facit audientibus, iſte non eſt ſermo Sapientis.* Verba „ quippe ſapientium ut ſtimuli. Quæ quoniam ad converſionem provocant delin„ quentem, & firma ſunt, & à conſilio ſanctorum data, & ab uno Paſtore conceſ„ ſa, & ſolida radice fundata ſunt. Veruntamen ſeveritas vel lenitas correptionis adhibenda eſt ſecundùm indolem & diſpoſitionem delinquentis. *Verecundæ etenim mentes, ſi quas fortaſſe culpas admiſerint, leniter arguendæ ſunt, quia ſi aſperiùs increpentur, franguntur potiùs quàm erudiuntur. At contra mentes aſperæ atque impudentes, ſi increpatæ leniter fuerint, ad majores culpas ipſa lenitate provocantur.* Ideo Apoſtolus Corinthios leniter arguit, laudis & conſolationis ſermonem præmittens, ut eorum verecundiæ conſulat. Galatas verò nulla locutionis dulcedine prærogata ſevere increpat: *O inſeſati Galatæ, quis vos faſcinavit?* Mentes etenim „ duræ, niſi aperta eſſent increpatione percuſſæ, nullo modo malum cognoſce„ rent, quod egiſſent. Nam ſæpe hi qui impudentes ſunt, tantùm ſe peccaſſe ſen„ tiunt, quantùm de peccatis quæ fecerint, increpantur: ut minores culpas ſuas „ æſtiment, quas minor invectio caſtigat: & quas vehementer objurgari viderint, „ majores eſſe deprehendant.

Lingua caritatis aculeum habet, ſicut & lingua cupiditatis. Adulari neſcit.

Eccleſiaſtis 12.11.

S. Hieron. in ejus loci Comentar.

S. Gregor. M. Hom. 11. in Ezechiel.

1. Cor. 1.

3. 4. *Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini? Tanta paſſi eſtis ſine cauſa?* Converſionis initia adeo ferventia, fides tam viva, ut Chriſtum crucifixum eorum mentibus præſentem redderet, ut Spiritus ſancti & donorum ejus viſibilem effuſionem impetraret, fides tantis tribulationibus probata, Galatas à lapſu non prohibuit. Quis non contremiſcat? In Chriſtianis non coronantur initia, ſed finis. Non qui bene cœperit, ſed *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Uno momento, uno peccato mortali, omnium bonorum operum fructus, quæ per totam vitæ curriculum facta ſunt; perire poſſunt, & nemo recogitat. Timeamus, humiliemus noſmetipſos in conſpectu Dei, gemamus & ploremus coram Domino qui fecit nos: in uno Chriſto Jeſu, non in viribus noſtris, non in meritis, quæ in nobis nulla ſunt ex nobis, confidamus; nec otioſa ſit fiducia noſtra, ſed bonis operibus in finem uſque vitæ noſtræ comitata. Donum perſeverantiæ aſſiduis & ferventibus precibus à Deo poſtulemus Dominica præſertim Oratione, cujus ſingulæ petiones eò collineant. Caveamus ne illecebris ſenſuum, & voluptatibus ſæculi abrepti, ab anguſta Evangelii via deflectamus, & carnales efficiamur. *Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis: nunc carne conſummemini.* Quàm multos etiam fortes illecebra decepit.

Qui benè incœperunt, timeant ne fortè non perſeverent.

S. Auguſt. lib. De Dono Perſeverant.

5. 6. 7. 8. 9. *Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?* Fides, quæ per dilectionem operatur, fons eſt juſtitiæ Chriſtianæ, fundamentum pietatis, character filiorum Dei, dans jus ad benedictionem omnem ſpiritualem in Chriſto Jeſu, & ad cœleſtem hereditatem. Hæc Spiritum ſanctum impetrat, miracula in Eccleſia operatur, cùm opus eſt, virtutum

Fides per dilectionem operans fons juſtitiæ eſt.

Digitized by Google

tum omnium incrementa per eumdem Spiritum obtinet. *Qui ergo tribuit vobis Spiritum, &c.* Quibus verbis oſtenditur, *per ſingulas horas atque momenta ſemper dignis ſanctum Spiritum miniſtrari, & quantò quis in Dei opere & amore profecerit, tanto magis ſancti Spiritus habere in ſe virtutes, quas auditus fidei, & non legis opera conſummant. Non quo legis opera* (ad Mores, non ad ceremonias pertinentia, *contemnenda ſint, & abſque eis ſimplex fides appetenda, ſed quò ipſa opera fide Chriſti adornentur*, ſine qua non ſufficerent ad ſalutem. Abraham filium ſuum immolan- S.Hieron. in hunc locum.
,, dum Deo obtulit. Magnum opus, ſed ex fide. Laudo ſuperædificationem ope- S.Auguſt. Enarrat. 2. in Pſal. 31.
,, ris, ſed video fidei fundamentum; laudo fructum boni operis, ſed in
,, fide agnoſco radicem. Si autem hoc præter fidem rectam faceret Abraham,
,, nihil illi prodeſſet qualecumque illud opus eſſet. Rurſum ſi ſic teneret fi-
,, dem Abraham, ut cùm Deus imperaret offerre ſibi immolandum filium ſuum)
,, diceret apud temetipſum, Non facio, & tamen credo quia me etiam contemnen-
,, tem juſſa ſua liberat Deus; fides ſine operibus mortua eſſet, & tamquam radix
,, ſine fructu ſterilis atque arida remaneret. Quid ergo? Debemus nulla opera præ-
,, ponere fidei, id eſt, ut ante fidem quiſquam dicatur bene operatus? *Ea enim ipſa opera quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania ſunt. Ita mihi videntur eſſe ut magnæ vires & curſus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera ſua ante fidem: ubi fides non erat, bonum opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentionem fides dirigit.* Ex fide juſtificatum eſſe Abraham certò novimus, non ex operibus fidem præcedentibus, *ſicut ſcriptum eſt; Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Sed ſi fidem opera non præceſſerunt, tamen ſecuta ſunt. Numquid enim fides tua ſterilis erit? Si ſterilis non es, ſterilis non eſt ipſa .... Tene ergo fidem operaturus.... *Nemo jactet bona opera ſua ante fidem, nemo ſit piger in bonis operibus accepta fide.* Sic filius eris Abrahæ, fidem ejus imitando. *Cognoſcite ergo quia qui ex fide ſunt, hi ſunt filii Abrahæ.* Sed opera Abrahæ facienda ſunt: humani affectus Deo immolandi: nulli rei creatæ in mundo inhærendum, ita ut eam propter ſeipſam expetamus, eaque frui velimus: ſic benedictionem omnem ſpiritualem & cœleſtem hereditatem cum Abraham credentium Patre conſequemur. *Qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham.*

10. *Quicumque enim ex operibus Legis ſunt, ſub maledicto ſunt: Scriptum eſt enim, Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro Legis, ut faciat ea.* Qui nullum aliud habet quàm legis auxilium, concupiſcentiæ ſuæ, peccato, juſtitiæ vindici Dei derelictus eſt: ſine gratia enim Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti à peccato ſanari & liberari non poteſt, nec bonum ullum ad ſalutem & vitam æternam conducibile operari. Si maledictionem incurrebant quicumque in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro Legis non permanerent: quantò graviorem maledictionem merentur, qui peccaverint in Evangelium? *Irritam quis faciens legem Moyſi ſine ulla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur; quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterum, Quia judicabit Dominus populum ſuum. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Qui non perſeveraverit in omnium Dei mandatorum & totius Evangelii obſervantia, audiet à Chriſto juſto judice; *Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum.* Nam *Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.... Sic loquimini, & ſic facite. Sicut per legem libertatis incipientes judicari.* Judicabitur plane unuſquiſque Chriſtianus per Evangelium, cujus obſervationem in baptiſmo profeſſus eſt.

Gravior maledictio peccantium in Evangelium, quàm in Legem.

Hebr. 10. 28.

Deuteron. 32. 35.

Jacobi 2. 10. 11. 12.

11. 12. *Quoniam autem in lege nemo juſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt; quia juſtus ex fide vivit.* Fides fundit orationem; fuſa oratio impetrat fidei firmitatem,

Quid ſit, ex fide vivere?

tatem, firma fide gratia & caritas obtinetur. Invocandus igitur Deus per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. *Sic enim ab eo fides impetrat, quod lex imperat.* Nemo apud Deũ juſtificatur ex lege, ſine fide Jeſu Chriſti. Nec Moyſes ipſe legis dandæ mediator & miniſter, nec Abraham, cœterique Patriarchæ & Prophetæ, nec alii veteris Teſtamenti juſti homines, apud Deum juſtificati ſunt, niſi ex fide Jeſu Chriſti, non ex operibus legis *Lex autem non eſt ex fide; ſed, qui fecerit ea, vivet in illis*: non per legis virtutem, quæ exteriùs tantùm docet, monet, præcipit, prohibet, corripit, demonſtrat infirmitatem; non ſanat, non juvat interiùs, non remittit peccata; ſed per gratiam Salvatoris noſtri Dei, & per fidem in illum. *Ille enim juſtificatur apud Deum, qui eum gratis colit, non ſcilicet cupiditate appetendi aliquid ab ipſo præter ipſum, aut timore amittendi. In ipſo enim ſola vera noſtra beatitudo atque perfecta eſt, & quoniam inviſibilis eſt oculis carneis, fide colitur, quamdiu in hac carne vivimus.... Non itaque ex fide vivit, quiſquis præſentia quæ videntur vel cupit vel timet; quia fides Dei ad inviſibilia pertinet, quæ poſtdabuntur.* Ex fide non vivit, quiſquis ſecundùm fidei lumen non cogitat, non judicat, non amat: ſiquidem vita animæ in cognitione & amore poſita eſt. Non igitur ſecundùm humanos affectus, ſecundum hominum opiniones judicandum eſt de credendis, agendis, vitandis, timendis, deſiderandis & ſperandis in negotio ſalutis noſtræ; ſed ex lumine fidei, divino, certiſſimo, invariabli. Ni hil diligendum, nihil deſiderandum, nihil timendum eſt, niſi quod fides diligere, deſiderare, timere docet. Hæc eſt vera juſtitia: *Quia juſtus ex fide vivit.*

S. Auguſt. Ser. 16. in Pſal. 118.

S. Auguſt. in Expoſit. Epiſt. ad Galat. nu. 21.

13. 14. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno: Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Quanta hominis miſeria, qui à maledictione Dei liberari non potuit, niſi Deus hominum ſe maledictioni exponeret! Quanta Dei miſericordia, qui pro nobis factus eſt maledictum, ut nos à maledictione liberaret, nobiſque non ſolùm remiſſionem peccatorum, ſed gratiam bene operandi, & implendæ legis evangelicæ per paſſionem ac mortem ſuam mereretur! Chriſtus pependit in ligno, ut nos liberaret à maledi-
„ cto legis: ut non jam timore juſtificaremur in operibus legis, ſed fide apud
„ Deum, quæ non per timorem, ſed per dilectionem operatur. Spiritus enim ſan-
„ ctus, qui per Moyſen dixit, *Maledictus omnis qui pendet in ligno*, utrumque
„ providit, ut & timore viſibilis pœnæ cuſtodirentur, qui nondum poterant ex
„ inviſibilium fide vivere; & ipſe timorem iſtum ſolveret ſuſcipiendo quod time-
„ batur, qui timore ſublato donum dare poterat caritatis. *Maledictus omnis qui*
„ *pendet in ligno*. Quæ ſententia carnaliter ſentientibus, ſi Judæi ſunt, jugum eſt
„ ſervitutis; ſi Pagani, aut Hæretici, velamentum eſt cæcitatis: ſpiritualiter au-
„ tem intelligentibus ſacramentum eſt libertatis. Non enim mirum ſi Chriſtus de
„ maledicto vicit maledictum, qui vicit de morte mortem, de peccato peccatum,
„ de ſerpente ſerpentem. Maledicta autem mors, maledictum peccatum, male-
„ dictus ſerpens: & hæc omnia in cruce triumphata ſunt. *Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.* Fides, Judæis Gentibuſque communis, per Chriſtum ſubſtituta eſt legi ceremoniali, quæ ad ſolos Judæos pertinebat. Hic fructus crucis, ut timore maledictionis ablato, caritas benedictionis Abrahæ perveniat ad Gentes, propter exemplum fidei, qua Chriſti corpori inſeruntur æque ac Judæi credentes in Chriſtum Jeſum, & Spiritum ſanctum accipiunt, cujus plenitudo in Chriſto reſidet & qui in ejus membra effuſus, benedictio eſt, hereditas, & complementum promiſſionum Abrahamo factarum à Deo in Chriſto Jeſu & ejus electis, quorum typus Iſaac & ejus poſteri Iſraelitæ. *Ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem*: ut non quod timetur in carne, ſed quod ſpiritu diligitur, credituris annuntietur.

Quanta hominis miſeria? quanta Dei miſericordia?

S. Auguſt. in Expoſit. Epiſt. ad Galat. nu. 22.

15. 16. *Fratres (ſecundùm hominem dico) tamen hominis confirmatum teſtamentum*

Digitized by Google

tum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit, Et ſeminibus, quaſi in multis; ſed quaſi in uno: & ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Mira & incomprehenſa Dei bonitas, qui cum creatura ſua pactum init & fœdus irrevocabile! Gratuita prorſus promiſſio, qua Deus creaturæ debitor non fit, ſed ſibi, quia *Fidelis eſt in verbis ſuis*. Nihil autem promiſit Deus, nihil dedit virtute promiſſionis ſuæ, niſi Chriſto Jeſu. Nulla gratia, nullum jus ad cœleſtem hæreditatem, nulla ſpes niſi in ipſo. Omnia Dei promiſſa ad Novum Teſtamentum pertinentia in illo implentur, quatenus *Caput & membra unus eſt Chriſtus.* Quicumque in hac unitate non manet, in æternum perit. Per ſolum Chriſtum Gen-
,, tes omnes benedictionem conſecutæ ſunt. Omnes legis antiquæ juſti, etſi ſemen
,, Abrahæ ſecundùm naturam dicantur, non ſunt tamen illud ſemen quod benedi-
,, ctionem attulit Gentibus, ſed ſolus Chriſtus. Illi ergo adhæreamus per fidem & caritatem, in illo uno confidamus, ut per ipſum omnem benedictionem ſpiritualem in cœleſtibus conſequamur.

Omnis benedictio ſpiritualis in Chriſto & per Chriſtum.

S. *Auguſt.*

Theodoret. in hunc locum.

17. 18. *Hoc autem dico: Teſtamentum confirmatum à Deo, quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.* Nonne Deus, ſibi ipſi quodammodo præcavere videtur in gratiam hominum peccatorum? Nonne ſe ipſum obſtringere voluiſſe Abrahæ & ſemini ejus ànte Legem latam, & ante illius tranſgreſſiones, ne juſtitia ejus miſericordiæ ejus conſiliis obviaret? O amoris ingenium! Lex promiſſionem à Deo ante tot annos confirmatam, inſtar pacti & fœderis ſolemnis, evertere & fruſtrare non potuit: cœleſtis ergo hereditas ex lege non eſt exſpectanda. *Nam ſi ex lege hereditas, jam non ex promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.* Hinc intelligimus omnes Sanctos veteris Te-
,, ſtamenti, non ex operibus legis, ſed ex fide juſtificatos. Quod enim nos ex parte præ-
,, teritum, id eſt, primum adventum Domini; ex parte futurum, id eſt, ſecun-
,, dum adventum Domini credendo ſalvi efficimur: hoc totum illi, id eſt, utrum-
,, que adventum futurum credebeant, revelante ſibi Spiritu ſancto ut ſalvi fierent.
,, Unde Chriſtus ait: *Abraham exultavit ut videret diem meum, vidit, & gaviſus*
,, *eſt*. Ab exordio (inquam) generis humani quicumque in Chriſtum crediderunt,
,, & ſecundùm ejus præcepta pie & juſtè vixerunt, quandòlibet & ubilibet fuerint,
,, per eum proculdubio ſalvi facti ſunt. Sicut enim nos in eum credimus & apud
,, Patrem manentem, & qui in carne jam venerit: ſic in eum credebant Anti-
,, qui & apud Patrem manentem, & in carne venturum. Nec quia pro temporum
,, varietate nunc factum nuntiatur, quod tunc futurum prænuntiabatur, ideo fides
,, ipſa variata, vel ſalus diverſa eſt .... Proinde aliis tunc nominibus & ſignis, a-
,, liis autem nunc, & priùs occultiùs, poſtea manifeſtiùs; & priùs à paucioribus,
,, poſtea à pluribus, una eademque Religio vera ſignificatur & obſervatur.

S. *Auguſt. in Expoſit. hujus Epiſtolæ nu.* 23.

Joan. 8. 56.

S. *Auguſt. Epiſt.* 102. *aliàs* 44. *Quæſt.* 2.

19. 20. *Quid igitur Lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat, ordinata per Angelos in manu Mediatoris.* O cœleſtis Medici ars admirabilis, qui morbi incremento præbet occaſionem, ut ex ipſo morbo primum faciat quaſi medicamentum! Humilitas adeo neceſſaria eſt homini ad ſuſcipiendum Chriſtum Salvatorem, & ad conſequendum benedictionem & hereditatem in ipſo promiſſam & per eum conferendam, ut Deus Legis tranſgreſſiones permittat, quibus eum datis velut occaſionibus ad hanc virtutem perducat. *Superbienti populo Lex poſita eſt*, inquit S. Auguſtinus, *ut quoniam gratiam caritatis niſi humiliatus accipere non poſſet, & ſine hac gratia nullo modo præcepta legis impleret, tranſgreſſione humiliaretur, ut quæreret gratiam, nec ſe ſuis meritis ſalvum fieri, quod ſuperbum eſt, opinaretur: ut eſſet non in ſua poteſtate & viribus juſtus, ſed in manu Mediatoris juſtificantis impium.* Deus per miniſtros ſuos legem & doctrinam hominibus tradit; *Ordinata per angelos in manu mediatoris*. Per ſeipſum verò gratiam & caritatem infundit, qua ſola lex impletur. Miniſtri, quamvis ſcientia & puritate Angelis ſimiles, quamvis prudentia, ſanctimonia, zelo, fidelitate Moyſi non

Neceſſitas humilitatis.

S. *Auguſt. in Expoſit. hujus Epiſtolæ nu.* 24.

impares, Dei legem docere & exponere exteriùs poſſunt: Unus Mediator Dei & hominum Jeſus Chriſtus Deus & homo illam in tabulis cordis Spiritu ſuo & Patris deſcribere poteſt, cum quo unus eſt Deus. Hic electos ſuos colligit in unitatem corporis ſui, ut & ipſi unum ſint, ſicut ille cum Patre unum eſt. *Mediator autem unius non eſt: Deus autem unus eſt.* Unus ille Dei & hominum Mediator liberavit homines à peccatis, jam per tranſgreſſionem legis coactos confiteri, opus ſibi eſſe gratia & miſericordia Domini, ut ſibi peccata dimitterentur, & in nova vita per eum, qui pro ſe ſanguinem fudiſſet, reconciliarentur Deo, quicumque ipſius Chriſti humilitatem & per revelationem antequam fieret, & per Evangelium, poſtea quàm facta eſt, *credendo dilexerunt, diligendo imitati ſunt.*

S. Auguſt. ibid.

21. 22. *Lex ergo adversùs promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia. Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus.* Non ergo Lex data eſt ut peccatum „ auferret, ſed ut ſub peccato omnia concluderet. Lex enim oſtendebat eſſe peccatum, quod illi per conſuetudinem cœcati, poſſent putare juſtitiam: ut hoc modo humiliati, cognoſcerent non in ſua manu eſſe ſalutem ſuam, ſed in manu Mediatoris. *Maximè quippe humilitas revocat, unde nos dejecit ſuperbia. Et ipſa humilitas eſt accommodata percipiendæ gratiæ Chriſti, qui ſingulare humilitatis exemplum eſt.* Lex ergo profuit quidem Judæis, non ut juſtitiam & vitam ſpiritualem daret, ab eo ſolo exſpectandam, qui fidem & caritatem dare poteſt. Profuit ut eos Dei timore concluderet, donec cor eorum per caritatem mutaretur. Et quòd „ prævaricatores ipſius Legis inventi ſunt, non ad perniciem, ſed ad utilitatem „ valuit eis qui crediderunt: *Cognitio enim majoris ægritudinis, & deſiderari Medicum vehementiùs fecit, & diligi ardentiùs.* Lex Judæos cuſtodiebat & concluſos tenebat, ne Idola Gentium colerent, eoſque ſenſim diſponebat ad fidem, quæ veteri Teſtamento adumbrata & velata erat, & in Novo revelanda. Vetus enim Teſtamentum rectè intelligentibus Prophetia eſt Novi: Novum Teſtamentum explicatio veteris. Fides in Chriſtum Jeſum, omnium ſæculorum eſt. *Eadem fides* eſt antiquorum juſtorum, *qui nondum nomine, ſed reipſa fuerunt Chriſtiani*, & eorum *qui non ſolùm ſunt, verùm etiam vocantur, & in utriſque eadem gratia per Spiritum ſanctum.* Moyſes Miniſter veteris Teſtamenti, heres novi: ſimiliter & omnes juſti veteris Teſtamenti ad novum pertinebant. *Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat.*

S. Auguſt. ibid. n. 25.

S. Auguſt. paſſim.

24. 25. *Itaque Lex Pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut in fide juſtificemur. At ubi venit fides, jam non ſumus ſub Pædagogo.* Veteris Teſtamenti Scripturas, & Legis antiquæ ceremonias non intelligit, qui Chriſtum in illis non invenit. Figuræ ſunt enimverò illum repræſentantes, umbræ ſunt illum præcedentes, ſunt denique ad Chriſtum ductrices. *Lex Pædagogus noſter in Chriſto.* Deus Pædagogum dedit Judæis quem timerent, daturus poſtea Magiſtrum Jeſum, cujus fide per caritatem operante juſtificamur. Niſi enim ita credamus, ut ex fide, & ſecundùm fidem vivamus: niſi Criſtum in quem credimus, diligamus: & imitemur, adhuc ſub lege ſumus, adhuc parvuli, adhuc ſub Pædagogo. Utinam in hoc ſtatu Lex nobis proſit! Utinam ea le- „ gitimè utamur! Nam & injuſtus ut juſtificetur, id eſt, ut juſtus fiat, legitimè „ lege uti debet, qua tamquam Pædagogo perducatur ad gratiam, per quam ſo- „ lam quod lex jubet poſſit implere. Injuſtus ergo legitimè lege utitur, ut juſtus „ fiat, quod cùm factus fuerit, ea jam non utitur tamquam vehiculo, cùm per- „ venerit, vel tamquam prædagogo, cùm eruditus fuerit. Quomodo enim juſto „ lex non eſt poſita, ſic & juſto eſt neceſſaria, non qua injuſtus ad juſtificantem gra- „ tiam perducatur, ſed qua legitimè jam juſtus utatur. An fortè, immo verò non „ fortè, ſed certè, ſic legitimè utitur lege jam juſtus, cùm eam terrendis imponit injuſtis? *Ut cùm & in ipſis cœperit inolitæ concupiſcentiæ morbus incentivo prohibitionis & cumulo prævaricationis augeri, confugiant per fidem ad juſtificantem* gra-

Legitimus Legis uſus.

S. Auguſtin. lib. De Spiritu & Littera, cap. 10.

gratiam, & per donum Spiritus ſuavitate juſtitiæ delectati pœnam litteræ minantis
,, *evadant.* Ita non erunt contraria, neque inter ſe duo iſta pugnabunt, ut etiam juſtus
,, bona lege legitimè utatur, & tamen juſto lex poſita non ſit: *Non enim ex ea juſti-
ficatus eſt, ſed ex lege fidei: qua credidit nullo modo poſſe ſuæ infirmitati, ad im-
plenda ea quæ lex factorum juberet, niſi divina gratia ſubveniri.*

26. *Omnes enim filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Unicus eſt Patris æterni Filius natura, plures adoptione. Solus ad divinitatem, per miſericordiam ,, verò ſuam non ſolus ad hereditatem. Goheredes unico ſuo fecit Pater: non quos ,, de ſubſtantia ſua ſicut ipſum genuit, ſed quos de familia ſua per ipſum adoptavit: *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & ſimus.* O inæſtimabilem dignitatem! Non ſimus ergo filii degeneres. Vivamus ut filii Dei, non ut filii ſæculi. Quid prodeſt nomen ubi res non eſt? Quàm multi vocantur Medici, qui curare non norunt? Quàm multi vocantur vigiles, qui tota nocte dormiunt? Sic multi vocantur Chriſtiani & filii Dei, qui revera non ſunt, vita, moribus, fide, ſpe, caritate, quæ ſola diſcernit inter filios Dei, & filios diaboli.

Filiorum Dei adoptio per juſtitiam fidei.

S.Auguſtin. Serm.126. alias 12.ex Homiliis 50.c.7.

Joan.3.1.

27. *Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Induimus ,, imaginem terreni hominis propagatione prævaricationis & mortis, quam no- ,, bis intulit generatio: ſed induimus imaginem cœleſtis hominis gratiæ indulgentiæ vitæque perpetuæ, quod nobis præſtat regeneratio, nonniſi per Mediatorem Dei & hominum hominem Jeſum Chriſtum, qui de cœlo venit, ut terrenæ mortalitatis corpore veſtiret. Indices dignitatis habitus. Si Chriſtus indumentum noſtrum eſt, nihil in nobis præter Chriſtum cernatur. Chriſti caritas, humilitas, puritas, modeſtia, manſuetudo, patientia, & quicquid ad morum ejus ſanctimoniam pertinet, conſpiciatur in nobis. Divinam hanc & incorruptibilem veſtem numquam exuamus, ut ea indutos Pater Æternus agnoſcat, & ut filios admittat ad hereditatem.

S.Auguſt.lib.13. De Civit. Dei,c.23.nu.3.

28. *Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.* In quantum ,, omnes fideles ſunt, omnes unum ſunt in Chriſto Jeſu. Et ſi hoc facit fides, ,, per quam in hac vita juſte ambulatur, quantò perfectiùs atque cumu- ,, latiùs id ſpecies ipſa factura eſt, cùm videbimus facie ad faciem? Nam nunc ,, quamvis primitias habentes Spiritûs, qui vita eſt, propter juſtitiam fidei, ta- ,, men quia adhuc mortuum eſt corpus propter peccatum, differentia iſta vel Gen- ,, tium, vel conditionis, vel ſexus, jam quidem ablata eſt ab unitate fidei, ſed ,, manet in converſatione mortali, ejuſque ordinem obſervandum eſſe, & Apoſtoli ,, præcipiunt, qui etiam regulas ſaluberrimas tradunt, quemadmodum ſecum vi- ,, vant pro differentia gentis Judæi & Græci, & pro differentia conditionis domini & ſervi, & pro differentia ſexus viri & uxores. Cùm omnes in Chriſto unum ſint, nemo Chriſtianus ex nobilitate, dignitate, aut conditione inſoleſcat, & adverſùs alterum extollatur. Nemo propter res temporales à fratribus Chriſtianis diſſideat, quibuſcum per baptiſmum factus eſt unus Chriſtus in unitate corporis ejus quod eſt Eccleſia, per ſancti Spiritus ejus unitatem. Quid de terrenis rebus diſſident & litigant, qui cœleſtis regni ſunt cohæredes? *Si autem vos Chriſti, ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſſionem heredes.*

S.Auguſt.in hunc locum num.28.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. DIco autem: *Quanto tempore heres parvulus eſt, nihil differt à ſervo; cùm ſit Dominus omnium.* Dico inſuper ad aſſertæ ſuperiùs veritatis confirmationem: Filius in minore adhuc ætate conſtitutus, nulla re differt à ſervo,

quantùm ad vitæ rationem, quia alieno regitur arbitrio, nec liberum habet uſum paternorum bonorum; quamvis dominus ſit omnium hereditatis jure, & paterna voluntate. *Sed ſub tutoribus & actoribus eſt, uſque ad præfinitum tempus a patre.* Sed ſub tutoribus & curatoribus eſt, qui ejus bona defendant & adminiſtrent, negotiaque gerant, donec tempus advenerit patris voluntate ſtatutum, aut alioqui lege præfinitum, quo ſit à tutela liber, ſuarumque rerum adminiſtrationem & curam ſuſcipiat. *Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.* Ita & nos Judæi, cùm rudes adhuc eſſemus tamquam pueri, tum cognitione, tum affectu, de Deo & rebus divinis carnaliter ſapientes, rebus etiam ſenſibilibus quibus infantes delectantur, addicti, ſub ſenſibilibus & corporalibus ceremoniis legis Moſaicæ, quadam ſervitute preſſi tenebamur, nondum capaces Evangelicæ Doctrinæ, nondum ad percipiendam benedictionem Abrahæ promiſſam idonei. Rudimenta, ſeu rudior diſciplina, qua manuducuntur pueri & incipientes ad ſcientiam, dicuntur elementa: ita veteris Legis ceremoniæ, Judæis propoſitæ, per quas manuducerentur ad fidem & juſtitiam, dicuntur elementa mundi. Vel, *ſub elementis mundi eramus ſervientes*, id eſt, corporalibus illis ritibus eramus ſubjecti, qui nobis cum mundo ſunt communes victimis, purificationibus, Neomeniis, Sabbato. Id tamen diſcriminis erat Judæos inter & Gentiles, quòd iſti elementis mundi ſervirent & divinum cultum impenderent, Judæi verò ſub eis uni Deo ſerviebant, ſenſibilibus illis ad tempus addicti, ne illorum amore ad idola delaberentur: immò per corporales illos ritus erudirentur, & ad ſpiritualium cognitionem paulatim perducerentur.

S. Thomas, Lect. 1.

4. 5. *At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Quando tempus impletum eſt à Deo præfinitum ut liberaremur à ſervitute legis, & hereditatem acciperemus, miſit Deus Filium ſuum unigenitum in terras, ut ex mulieris ſubſtantia, Spiritus ſancti operatione, homo factus naſceretur; & legi ſubditus fieret; non obligatione, ſed dignatione, & voluntaria ſubjectione atque obſervatione: ut eos qui ſub lege erant, dato pretio ſanguine ſuo, à ſervitute legis; omnes homines à ſervitute peccati, redimeret, ſibique vendicaret: ut ipſius gratia adoptaremur in filios Dei, & hereditatem adoptionis jure debitam aliquando conſequeremur, tam Gentiles, quàm Judæi.

6. 7. *Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.* Quoniam autem vos Galatæ, cœterique Gentiles in Chriſto baptizati, quamvis ſub Legis pædagogia & tutela non fueritis, ſicut Judæi, filii tamen Dei eſtis per adoptionis gratiam, & in ſtatu libertatis filiorum per Chriſti mortem conſtituti; miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra, clamare vos facientem cum fiducia in orationibus veſtris: Pater, Pater. *Itaque jàm non eſt * ſervus, ſed filius. Quòd ſi filius, & heres per Deum.* Itaque nemo veſtrum, qui ad Deum per Spiritum Filii ejus clamatis, Pater, Pater, jam ſervus eſt, ſed filius, ipſius Spiritus ſancti teſtimonio. Quòd ſi filius, & heres Dei, per meritum Chriſti, non per legem.

8. 9. *Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non ſunt dii, ſerviebatis.* Vos quidem, o Galatæ, Legi non ſerviebatis, ut Judæi, ante vocationem veſtram, ſed longè deteriori ſervituti addicti eratis, falſorum ſcilicet Numinum & Idolorum, Deum verum ignorantes. *Nunc autem, cùm cognoveritis Deum, immò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterum ad infima & egena elementa, quibus de-*

Factus ex muliere dicitur Chriſtus Jeſus, quo loquendi modo Marcionis, aliorùmq; hæreticorum, qui putatitiā & phantaſticam carnem Chriſto tribuerunt, vel è cœlo formatum corpus, quod Valentinus effutiit, errores refelluntur. Mulieris autem nomine, non decus virgineum negatur, ſed ſexus femineus oſtenditur.

Miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere: Igitur Maria Virgo Dei genitrix eſt, contra Neſtorium. Miſſio Filii Dei in terras, aſſumptio fuit carnis, non depoſitio majeſtatis. Igitur miſſus non fuit ut miniſter; contra Arium, & Photinum. *Spiritus Filii* vocatur: igitur à Filio non minus quàm à Patre procedit, à quo mittitur.

* Græcè & Syriacè in ſecunda perſona enunciatur. *Itaque jam non es ſervus.*

denuo ſervire vultis? At nunc poſtquam Deum Chriſti beneficiò cognoviſtis, immò potiùs cogniti eſtis & dilecti à Deo qui gratia ſua vos prævenit, quomodo vos convertitis ad alterius generis ſervitutem, quaſi pertæſi libertatis filiorum per Chriſtum partæ, ſcilicet ad ſervitutem legalium ceremoniarum, quæ infirma ſunt & egena elementa, id eſt, quæ rudimenta quidem pietatis fuere Judæis, ſed per ſe ad juſtitiam & ſalutem vitæ æternæ nihil conferentia?

10. 11. *Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.* Sabbata, dies Azymorum, Neomenias, Scenopegia, cæteraſque ſolemnitates Judaicas; primum ſeptimùmque menſem, morem aſcendendi Jeroſolymam ter ſingulis annis, annum Sabbaticum, & Jubilæum, aliàſque Legis ceremonias obſervatis. *Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.* Timeo de vobis, ne fortè prædicatio mea ſine fructu apud vos fuerit. Sermonem inter metum ac ſpem temperat. Non enim ait, Fruſtra laboravi, ſed, *Ne fortè.* Quaſi dicat, Nondum accidit naufragium, ſed tempeſtatem hoc parturientem cerno: propterea metuo, non deſpero. Vobis enim in manu eſt totum hoc corrigere, & ad priſtinam redire tranquillitatem. Videns eos zelum Dei habere, ſed non ſecundùm ſcientiam, nec penitus eorum deſperavit ſalutem, qui pio fuerant errore decepti; nec rurſum irreprehenſos reliquit; ne ipſis perſeverandi in errore, & cæteris occaſionem ſimiliter tribueret errandi.

S. Chryſoſt. S. Hieronym. Theodoret. in hunc locum.

Quàm imperitè hoc loco Hæretici abutantur contra Chriſtianam Catholicam obſervationem dierum feſtorum, & ſtatorum jejuniorum, ex S. Hieronymo oſtenditur,
„ qui eorum objectionem videtur occupaſſe. Dicat aliquis, (ait Doctor ſanctiſſimus)
„ Si dies obſervare non licet, & menſes, & tempora, & annos, nos quoque ſimile crimen
„ incurrimus, quartam ſabbati obſervantes, & Paraſceven, & diem Dominicam, & je-
„ junium Quadrageſimæ, & Paſchæ feſtivitatem, & Pentecoſtes lætitiam, & pro
„ diverſitate regionum diverſa in honorem Martyrum tempora conſtituta. Ad
„ quod qui ſimpliciter reſpondebit, dicet: Non eoſdem Judaicæ obſervationis dies
„ eſſe, quos noſtros. Nos enim non Azymorum Paſcha celebramus, ſed reſurre-
„ ctionis & crucis. Nec ſeptem, juxta morem Iſrael, numeramus hebdomadas in
„ Pentecoſte, ſed Spiritus ſancti veneramur adventum. Et ne inordinata congre-
„ gatio populi fidem minueret in Chriſto, propterea dies aliqui conſtituti ſunt, ut
„ in unum pariter omnes veniremus. Non quò celebrior ſit dies illa qua conveni-
„ mus: ſed quò quacumque die conveniendum ſit, ex conſpectu mutuo lætitia
„ major oriatur. Jejunia autem, & congregationes inter dies, propter eos à viris
„ prudentibus conſtitutos, qui magis ſæculo vacant quàm Deo; nec poſſunt, imò
„ nolunt toto in Eccleſia vitæ ſuæ tempore congregari, & ante humanos actus, Deo
„ orationum ſuarum offerre ſacrificium. Quotus enim quiſque eſt, qui ſaltem hæc pau-
„ ca, quæ ſtatuta ſunt, vel orandi tempora, vel jejunandi, ſemper exerceat? Itaque ſicut
„ nobis licet vel jejunare ſemper, vel ſemper orare, & diem Dominicam accepto Do-
„ mini corpore indeſinenter celebrare gaudentibus: non ita & Judæis fas eſt omni tem-
„ pore immolare agnum, Pentecoſten agere, Tabernacula figere, jejunare quotidie.

S. Hieronym. in hunc locum. Objectionem Hæreticorum hujus temporis cõtra dies feſtos & ſtata jejunia Eccleſiæ Catholicæ occupat.

12. *Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: Fratres, obſecro vos; Nihil me læſiſtis.* Judaicas obſervationes exemplo meo abjicite. Nam in eodem olim errore verſatus ſum, Moſaicæ Legis æmulator fui, prout vos nunc eſtis: & tamen priſcas illas ceremonias neglexi, ut Evangelicæ Doctrinæ puritatem ſectarer, & juſtitiam ac ſalutem æternam à ſolo Chriſto, non à Lege me exſpectare demonſtrarem. Hac in re imitatores mei eſtote, obſecro vos. Nihil me privatim læſiſtis; quòd igitur vos duriùs increpavi, non feci contumelioſe & ex iracundia, quaſi injuria laceſſitus, ſed ex amore, & ſtudio ſalutis veſtræ.

13. 14. *Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem; & tentationem veſtram in carne mea non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.* Scitis quia inter perſecutiones, contumelias, & varia pericula, jampridem vobis Evangelium prædicavi: & afflictio-

S. Hieron. in hunc locum.

nes

Digitized by Google

nes meas, quibus tentari poteratis, & ab audiendo ex ore meo Evangelio abſterreri, non ſpreviſtis. Vel, Quando veni ad vos, non veni in ſermone ſapientiæ, ſed homo humilis atque contemptus, nihil magnum deferens niſi Crucifixum. Cùm igitur me videritis in corpore infirmitatibus obnoxio conſtitutum, regna cœleſtia promittentem, non irriſiſtis, nec æſtimaſtis dignum eſſe contemptu. Intelligebatis quippe humilitatem carnis meæ, & ipſius habitus vilitatem, ad veſtram probationem fieri, an videlicet contemneretis eum, qui ab incredulis miſerabilis putabatur: ſed contra ſummo honore me excepiſtis, quaſi angelum cœlitus à Deo miſſum, immò ſicut Chriſtum Jeſum, cujus ſum miniſter. Revocat illis in memoriam collata ab ipſis in ſe beneficia, ne illis credatur infenſus eſſe, & ut eorum in ſe fiduciam excitet.

15. 16. *Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perbibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi?* Ubi nunc gratulatoriæ illæ voces, quibus vos beatos dicebatis ob adventum ad vos meum, ob prædicationem apud vos meam, ob acceptam à me doctrinam Evangelii? Adeo tener erat erga me amor veſter, tantus grati animi ſenſus, ut me oculis veſtris chariorem haberetis, quos, ſi fieri poſſet, mihique prodeſſe potuiſſet, eruiſſetis, & dediſſetis mihi. Id de vobis teſtari ſoleo. *Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?* An nunc quia vobis vera dico, putatis me inimico in vos eſſe animo?

17. *Æmulantur vos, non bene, ſed excludere vos volunt, ne illos æmulemini.* Pſeudo-apoſtoli, qui me vobis inimicum eſſe ſuggeſſerunt, vos ſibi conciliare & devincire ambiunt, zelum pro ſalute veſtra præ ſe ferentes; ſed rectam non ineunt viam, bona non eſt eorum æmulatio: ſiquidem bonum veſtrum, ſalutem veſtram non quærunt, ſed ſuam gloriam, & lucrum. Vos enim excludere volunt à Chriſtianæ fidei puritate & perfectione, & ad imperfectiorem Legis Moſaicæ ſervitutem dejicere, ut ipſos ceu præceptores revereamini, eoſque æmulemini ac imitemini tamquam diſcipuli, nobis excluſis.

18. *Bonum autem æmulamini in bono ſemper, & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.* Bonum quemque æmulamini, in rebus bonis; non ad horam, ſed ſemper; nec tantùm cùm præſens ſum apud vos. Quaſi dicat, Me Apoſtolum Doctoremque veſtrum, bonam doctrinam vobis tradentem, & ſecundùm eam viventem, imitari debetis, non præſentem ſolum apud vos, ſed & abſentem. Nolite (inquit) „ aſſertores Judaicæ obſervationis imitari, ſed ea quæ bona ſunt imitamini. Quomodò enim qui divitias, potentiam, dignitatem alicujus imitatur, non tam bona, quàm ea quæ fugienda ſunt, æmulatur: ita vos è contrario bonum æmulamini in bono, magis quærentes ſpiritualia, quàm carnalia, ut non illi vos Judæos, ſed vos illos Chriſtianos eſſe doceatis. Hoc autem facite ſemper, ut perſeveranti gradu ad finem boni operis pervenire poſſitis. Æmulabamini ſiquidem bonum in bono, priùs, cùm apud vos eſſem: qui poſtquàm à vobis receſſi, omnia quæ tradideram, perdidiſtis, de ſtatione certa & fido portu rurſum in altum unda relabente ſubtracti.

Secundum Textum Græcum, legendum: *Bonum autem æmulari in bono ſemper.*
S. Hieron. in hunc locum.

19. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* Comparat ſe matri, cujus eſt tenerrimus in filios affectus, alibi patri. Filioli mei, quos in lucem Evangelii prædicatione mea editos, magno nixu & labore conor à Judaiſmo revocare ad Evangelii puritatem, iterùmque parere, donec perfectam Chriſti ſimilitudinem à qua excidiſtis, recipiatis fide rectâ, & per caritatem formata, qua credatis Chriſtum vobis ad ſalutem ſufficere ſine legalium ceremoniarum obſervatione.

20. *Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis,* Utinam nunc vobis adeſſem, ut ſermonem meum, inflectere & accommodare poſſem diſpoſitioni veſtræ, & modò aſperiùs, modò leniùs loquerer, prout vos viderem affectos. Ambigo enim & perplexus ſum, quomodo vobiſcum agam,

Digitized by Google

agam, quid loquar, quid defleam. Non video me prodeſſe, ſi ea loquar, quæ priùs
„ locutus ſum: propter quod ignoro quid agam, & in diverſa diſtractus, laceror,
„ confundor, atque dilanior. Et quo modo Medici, cùm vim artis ſuæ in primo
„ viderint non valere medicamine, tranſeunt ad aliud, & tamdiu experiuntur quid
„ proſit è pluribus, donec perveniant ad curationem: ut quod per mollitiem ali-
„ cujus emplaſtri nequaquam ſanari valuit, mordaciori pulvere & auſteriore cura-
„ tione ſanetur: ita & ego, quia confundor in vobis, & ignorantia hùc atque illùc di-
„ ſtrahor, vellem litterarum vocem præſens de meo ore proferre, ut vos ſolito ſeve-
„ rior ipſe corriperem: quoniam Epiſtola non poteſt vocem objurgantis exprimere,
„ non valet iraſcentis reſonare clamorem, & dolorem pectoris apicibus explicare.

S.Hieron. in hunc locum. Vox ἀπορῶμαι, quam Vulgatus noſter Interpres vertit, *confundor*, Græcis ſignificat, *hæreo, perplexus ſum, inops ſum conſilii.* S. Hieronymus interpretatur, *Quoniã indigeo in vobis.* Non habeo fructus, quos ſolent de diſcipulis habere Doctores, & ſine cauſa ſemen jactum eſt doctrinarum, cùm penitus in vobis patiar egeſtatem.

21. *Dicite mihi qui ſub Lege vultis eſſe, Legem non legiſtis?* Reſpondete mihi, vos qui jugum legis ultro ſubire vultis in perniciem veſtram, non intelligitis ſenſum legis? * Hic Legis nomine ſignificatur Geneſis hiſtoria de Abrahamo, ejuſque uxoribus, ac liberis contexta. Legimus & in alio loco Legis ſignificationem Prophetas & Pſalmos complecti. Audit porrò legem, qui non ſuperficiem, ſed medullam ejus introſpicit. Non audit legem, qui ſimilis Galatis exteriorem tantùm corticem ſequitur, ait S. Hieronymus.

22. 23. *Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera* **. Non eſt ſine myſterio quod Scriptura narrat de duobus Abrahami filiis, Iſmaele ſcilicet, quem ex Agar ancilla, & Iſaac, quem de Sara libera uxore ſuſcepit. *Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt*, id eſt, per vires carnis, ſecundùm conſuetum naturæ ordinem, quo gigni ſolent liberi, juſtis parentum ætatibus: *Qui autem ex libera, per repromiſſionem.* Qui ex libera, ſcilicet ex Sara, natus eſt vi promiſſionis divinæ Abrahamo, & Saræ factæ, & fœcunditatis per miraculum illis ſubminiſtratæ, quibus jam nimiùm ſenibus & ſterilibus naſci non poterant liberi naturali virtute.

24. *Quæ ſunt per allegoriam dicta: Hæc enim ſunt duo Teſtamenta. Unum quidem in Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar.* Quæ quidem, præter hiſtoricum ſenſum, altius quiddam & ſpirituale ſignificant ex intentione Spiritus, quo inſpirante hæc ſcripſit Moſes. Agar enim & Sara ſigna ſunt & figuræ duorum Teſtamentorum, ſeu duorum fœderum, Veteris, & Novi. Quorum primum à monte Sina profectum, in quo Lex data eſt, filios generans ſervituti obnoxios, Judæos ſcilicet multiplicium ceremoniarum oneri ſubditos, & ſolo timore ſervili Legem obſervantes. Cujus fœderis ſeu Teſtamenti veteris typus eſt Agar ancilla.

* *Joan.* 15. 25. 1. *Cor.* 14. 21.
** *Geneſ.* 16. & 21.

25. *Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis.* Sina enim mons Arabiæ, in quo Lex data, ſignificatione conjunctus eſt terrenæ Jeruſalem: quia Sina typus eſt Judaici populi in ſtatum ſervilem geniti: qui populus Hieroſolymis ſedem fixit, ubi ceremoniarum Legis diligentior obſervatio. Qui autem nunc Jeruſalem habitant Judæi, & ſub veteri Teſtamento perſeverant, ſerviunt adhuc Legi in Sina datæ. Mons Sina in Arabia, longè extra fines Terræ promiſſæ ſitus, mons horridus & incultus, aptiſſimus eſt ad vetus Teſtamentum ſignificandum, cujus proprium eſt timorem incutere, & ſervos facere promiſſionis exortes, & ab hereditate alienos. Mons ille Agar olim nuncupatus. Unde Græcus Textus habet: *Agar enim Sina mons eſt in Arabia &c.* Certe montem Sina non eſſe reipſa conterminum, confinem, contiguum Jeruſalem, Geographia demonſtrat: abeſt enim à Jeruſalem itinere viginti circiter dierum. Non igitur de locali conjunctione intelligendus eſt Apoſtolus, cum ait: *Qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem*: ſed de conſentiente ſignificatione: quod Theodoretus paucis verbis exponit. *Etenim*, inquit, *ex monte Sina vetus Lex data eſt, juxta illum autem montem habitavit genus Agar. Ille autem mons conſentit huic terreſtri Jeruſalem.*

26. *Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libera eſt; quæ eſt mater noſtra.* Cœleſtis

leſtis verò Jeruſalem, quæ eſt Eccleſia Chriſtiana, cujus typus fuit Sara, libera eſt à ſervili jugo legis Moſaicæ, & hæc eſt mater noſtra, per baptiſmum nos generans in libertatem adoptionis filiorum Dei, ſive ex Judæis, ſive ex Gentibus ad Chriſtum converſos. Dicitur autem Eccleſia ſuperna Jeruſalem, ratione capitis, ſcilicet Chriſti qui è cœlis deſcendit, & rurſum in cœlos aſcendit, indèque Eccleſiam colligit & regit gratia ſua, & quærere docet ac facit quæ ſurſum ſunt. Confer cum Apocalypſis 21. 2. ubi dicitur: *Et ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo à Deo, paratam ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.*

Iſaiæ 54.1. ſecundum Verſionem LXX.

27. *Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quàm ejus quæ habet virum.* Tu novi Teſtamenti Eccleſia, quæ uſque ad Chriſti adventum ſterilis fuiſti, & ex Gentibus pene nullos, ex Judæis autem pauciſſimos Chriſto filios, eoſdemque ſub ſervitutis velamine latitantes enixa es, lætare & in cantica laudis & gratiarum actionis erumpe: quoniam quæ hactenus ſolitaria fuiſti ac deſerta, nunc fœcunditate per Spiritum Chriſti donata, multò plures paries filios quàm Synagoga legi Moſaicæ quaſi viro conjuncta.

28. *Nos autem, fratres, ſecundùm Iſaac promiſſionis filii ſumus.* Nos autem ad exemplum Iſaaci, qui non virtute carnis, ſed promiſſionis natus eſt, filii promiſſionis ſumus, *Non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati*: ac proinde Legis Moſaicæ ſervituti obnoxii non ſumus, ſicut infideles Judæi, qui non inſtar Iſaaci promiſſionis filii ſunt ex libera; ſed inſtar Iſmaelis, filii carnis ex ancilla.

Joan.1.

29. *Sed quomodo tunc, is qui ſecundùm carnem natus fuerat,* ſcilicet Iſmael, *perſequebatur* * *eum qui ſecundum Spiritum*, id eſt, per miraculum natus erat ex matre ſterili, nempe Iſaacum: *ita & nunc* carnales Iſraelitæ, Legis æmulatores, ſpirituales Iſraelitas, id eſt Chriſtianos odio habent & perſequuntur.

30. *Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam & filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ.* Quid Scriptura commemorat? Ejectam eſſe Agarem ancillam cum filio ſuo, Sara poſtulante, & Deo annuente, excluſumque ab hereditate Abrahami. Quo ſignificabatur repudiatio Synagogæ, & eos, qui ſub lege à Chriſto abrogata vivunt, ejuſque Ritibus ſerviunt, à vera juſtitia & cœleſti hereditate excludi.

31. *Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberavit.* Nos Chriſtiani meminerimus nos non eſſe filios Synagogæ, nec addictos Legi ſignificatæ per ancillam Agarem, ſed filios Eccleſiæ, myſticæ illius Jeruſalem, quæ ſurſum eſt, ſignificatæ per Saram liberam: ac proinde nos à jugo ceremoniarum legalium eſſe liberatos per Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum.

* Luſum Iſmaelis cum Iſaac *Geneſ.* 21.3. Apoſtolus perſecutionem vocat, quia Iſmael, quaſi major natu ſibi primogenita vendicabat, quod Sara nō ſuſtinens, dicit Abrahamo: *Ejice ancillam hanc & filium ejus. Non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.* Vel, *Luſio illa, illuſio erat*, ut loquitur S. *Auguſt.* Irridebat Iſmael pietatem Iſaaci, fidemque promiſſionum divinarum: quod genus eſt perſecutionis.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Peccati ſervitus.

1.2.3. *QUanto tempore heres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cùm ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribus & actoribus eſt uſque ad præfinitum tempus à patre. Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.* Quicumque in ſtatu peccati eſt, addictus eſt miſeræ ſervituti: puer eſt ſenſibus, rebus ſenſibilibus & terrenis inhæret, contempto Deo, rebuſque cœleſtibus poſthabitis. A dæmone regitur, non tutore, ſed proditore, non actore, ſed exactore. Eſto, elementa fidei ac pietatis noverit, ſervit tamen concupiſcentiis ſuis & peccatis. Sed etſi faciat

in.

interdum quæ legis Chriſtianæ ſunt, non facit ea dilectione *juſtitiæ*, ſed timore pœnæ, peccati ſervus, non liber juſtitiæ. Corticem & litteram legis, non Spiritum habet; ſub Chriſtiano nomine Judæis ſimilis eſt. *Rectè hi ſub tutoribus & actoribus eſſe dicuntur, qui habentes ſpiritum timoris, necdum meruerunt Spiritum libertatis & adoptionis accipere.* Deum Patrem noſtrum in ſpiritu humilitatis & animo contrito oremus, ut nos in virum perfectum per gratiam ſuam creſcere faciat in Chriſto Jeſu; ut nos in libertatem filiorum afferat; ut nos ab elementis hujus mundi, ad perfectam Chriſtianæ Religionis intelligentiam, tum quoad dogmata, tum quoad officia, perducat; illa perfectè credere, hæc diligere & perſeveranter implere faciat; noſque tandem admittat præfinito tempore ad poſſeſſionem cœleſtis hereditatis.

S. *Hieron.* in *hunc locum.*

4. 5. *At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum de muliere, factum ſub lege, Ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Miſit Deus Filium ſuum in tempore, quem ab æterno genuit. Miſit convenienti tempore, qui tempori non ſubjacet. Tempus autem illud Incarnationis Chriſti congruè à Deo præordinatum eſt. 1. Ob magnitudinem ejus qui venturus erat, ut multis figuris & prophetiis homines ad ejus adventum, & ad tantum Myſterium credendum diſponerentur. *Paraturam deſiderabat ut credi poſſet*, ait Tertullianus. 2. Ob venientis conditionem: quia enim Medicus erat venturus, neceſſe erat ut ante adventum ejus convincerentur homines de gravitate morbi, & quantùm ad defectum ſcientiæ in lege naturæ, & quantùm ad virtutis defectum in lege ſcripta; & ideo conveniens fuit legem naturæ & legem ſcriptam præmitti Incarnationi Chriſti. Plenum autem dicitur illud tempus, *Ubi venit plenitudo temporis.* 1. Propter plenitudinem veritatis & gratiæ quam Chriſtus hominibus cõmunicavit. *Vidimus gloriam ejus quaſi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.* 2. Propter impletionem figurarum veteris Legis, *Chriſtus* enim *finis Legis & Prophetarum*, *non venit Legem ſolvere, ſed adimplere*. 3. Propter impletionem promiſſionum Dei. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una .... Miſit Deus Filium ſuum in mundum.* Hic primus exinanitionis Filii Dei gradus. 2. Homo factus eſt: en gradus alter. 3. Corpus aſſumpſit, non à Deo immediatè formatum, ut primi Adami corpus, ſed *factum ex muliere*, via nativitatis & infantiæ, incrementis ætatis ſubditum, mortale: en tertium exinanitionis gradum. 4. Formam ſervi accepit, ſeque jugo legis ſubdidit: *Factum ſub lege*: en quartum exinanitionis gradum. 5. Seipſum offert Deo ut victimam ac pretium redemptionis peccatorum: *Ut eos qui ſub lege erant redimeret*; quintus hic exinanitionis gradus. 6. Servos ac peccatores filios Dei facit, & ad hereditatis conſortium admittit: *Ut adoptionem filiorum reciperemus*: Sextus hic exinanitionis gradus. Deum propter nos homines & propter noſtram ſalutem hominem factum, ex muliere Virgine natum, infantem, forma ſervi indutum adoremus, ejus humiliationem & obedientiam imitemur. Nihil faciamus indignum filiis Dei, ne ſimus degeneres, & immemores nobilitatis & dignitatis, ad quam per Chriſtum provecti ſumus. Documenta à Doctore juſtitiæ Chriſto in plenitudine temporis humano generi data ſectemur. „ Ipſa eſt plenitudo temporis, quan-
„ do venit ille temporalia docere contemni, non habere magnum quicquid mali
„ homines cupiunt, pati quicquid mali homines metuunt. Factus eſt via, revocavit ad cognitionem intimam, admonuit quid à Deo quærendum eſſet.

Incarnatio Chriſti. Varii exinanitionis ejus gradus.

S. *Thomas Lect.* 2.

Joan. 1.

Daniel. 9.

S. *Auguſt.* in *Pſal.* 72.

6. 7. *Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem, Abba, Pater. Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quòd ſi filius, & heres per Deum.* Effuſio Spiritus ſancti in corda noſtra, fructus eſt miſſionis Filii Dei in carne, fundamentum adoptionis noſtræ per ipſum, principium totius commercii noſtri cum Deo per religionem. Hic eſt *Inſpirator fidei*, *doctor ſcientiæ*, *fons*

Effuſio Spiritus ſancti in corda noſtra, fructus eſt Incarnationis Filii Dei.

Digitized by Google

S. Leo, Serm. 73. De Pentecoſte 1.

dilectionis, ſignaculum caſtitatis, & totius cauſa virtutis. Hic eſt orationum noſtrarum auctor. Clamare nos facit ad Deum cum fiducia, *Abba, Pater.* Fervor orationis, clamor cordis. Spiritus ſanctus pignus eſt æternæ hereditatis, filiis Dei adoptivis in cœlis repoſitæ. *Quòd ſi filius, & heres per Deum.*

8. 9. *Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non ſunt dii ſerviebatis. Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſervire vultis?* A ſtatu ignorantiæ & tenebrarum, ſcilicet ab Ethniciſmo, ad lucem Evangelii, à ſtatu ſervitutis ad ſtatum libertatis filiorum Dei per ejus miſericordiam vocati ſumus. Gratias agamus Deo & Patri, qui vocavit nos, & per baptiſmum membra unigeniti Filii ſui effecit, ut illi ſerviremus in ſanctitate & juſtitia omnibus diebus noſtris. Quòd ſi vocationi noſtræ non reſpondeamus, notum ſit nobis graviora eſſe peccata noſtra peccatis Paganorum, ſiquidem poſt Dei cognitionem, poſt tot ab eo collata in nos beneficia, iterum ad creaturas convertimur, in illiſque finem conſtituimus ſpreto Creatore? iterum ſervimus divitiis, voluptatibus, vanitati. *Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſervire vultis?*

Vana & ſuperſtitioſa temporum obſervatio claudit nobis regnum Dei.

10. 11. *Dies obſervatis, & menſes, & tempora & annos. Timeo vos ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.* Nunc periculum non eſt ne Chriſtiani cum Judæis Sabbata, Neomenia, Azymorum dies, annos ſabbaticos, aliaque id genus obſervent, ſed metuendum eſt ne in alias ſuperſtitiones, præſertimque dierum, quos fauſtos, vel infauſtos, populari errore eſſe credunt, vanam obſervationem labantur, & naufragium faciant Chriſtianæ libertatis. Ad hos etiam pertinet illa Apoſtoli ſententia: „ *Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.* Væ peccatis hominum, quæ

S. Auguſt. in hunc locum.

„ ſola inuſitata exhorreſcimus. Uſitata verò pro quibus Filii Dei ſanguis effuſus „ eſt, quamlibet magna ſint, & omnino claudi contra ſe faciant regnum Dei, ſæ„ pe videndo omnia tolerando nonnulla etiam facere cogimur: atque utinam, o „ Domine, non omnia quæ non potuerimus prohibere, faciamus (ait hac occaſione S. Auguſtinus, vanam & ſuperſtitioſam temporum obſervationem ex eorum numero peccatorum eſſe docens, *quæ omnino contra ſe claudi faciunt regnum Dei.*)

Divinæ animarum medicinæ ratio.

12. 13. 14. *Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos, nihil me læſiſtis.* Nunc acrioribus & fortioribus remediis, nunc ſuavioribus utendum eſt ut medeamur morbis animarum. Hæc divinæ medicinæ ratio, cujus miniſtri ſunt & adjutores Paſtores & Rectores animarum. Hujus præbet exemplum Apoſtolus Gala„ tarum ſpirituales morbos curans. *Obſecro vos, fratres,* &c. Quæ verba nos ad

S. Hieron. in hunc locum.

„ humilitatem provocant, & ſupercilium decutiunt quorumdam Prælatorum, qui „ velut in aliqua ſublimi ſpecula conſtituti, vix dignantur videre mortales, & al„ loqui conſervos ſuos. Diſcant ab Apoſtolo errantes & inſipientes Galatas fratres „ vocari. Diſcant poſt increpationem blanda verba dicentis, *Obſecro vos,* injurias ſibi illatas non exaggerent Paſtores: ſubditorum culpas aliquando diſſimulent, recta ipſorum facta laudent interdum & commendent, verba ſolatii neceſſariis increpationibus admiſceant, & eorum fiduciam ſibi conciliare ſtudeant Paſtoralis caritatis ſignificatione. *Nihil me læſiſtis. Scitis quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem, & tentationem veſtram in carne mea non ſprevistis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.* Caveant Chri-

S. Hieronym.

ſtiani ne Paſtores ſuos lædant. *Lædit diſcipulus magiſtrum, ſi per negligentiam ſuam præcepta ejus laborèmque diſperdat.* Caveant ne illos contemnant propter ignobilitatem, inopiam, ſermonis inelegantiam, aut alios corporales defectus; multò minus, propter calamitates; ſed revereantur illos ſicut Angelos Dei, ſicut Chriſtum Jeſum. Evangelii miniſterium opus eſſe crucis, & per crucem impleri noverint.

Veritatis amor. S. Auguſt.

16. *Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?* Infinitus eorum numerus eſt, qui *Veritatem amant lucentem, oderunt eam redarguentem.* Speculativas veri-

Digitized by Google

„ veritates pauci ſunt qui non diligant: practicas pauci qui ament & amplectantur. „ Verumtamen obſequium quo putatur amicos fieri veritate demptâ, non tam obſequium eſt, quàm adulatio: quas clandeſtinas inimicitias, magis quàm amicitias „ dici debere, perſpicuum eſt: ſimul autem conſiderandum, quòd hodie quoque „ quandiu parvulis atque lactentibus juxta litteram Scripturas explanamus, laudamur, ſuſpicimur, admirationi habemur. Cùm autem paululum cœperimus „ eos provocare ut tranſeant ad majora, de præconibus noſtris inimici fiunt, & „ malunt Judæos potiùs quàm Apoſtolos ſequi (ait S. Hieronymus.) Amicos amittere & inimicos facere durum eſt: ſed inimicam ſibi facere veritatem, illam in injuſtitia detinendo, & illam ignavo ſilentio prodere, cùm prædicanda & propugnanda eſt, longe periculoſius, & omnino damnabile. Ipſa eſt enim quæ nos judicabit in noviſſimo die. S. Hieron.

18. *Bonum æmulamini in bono ſemper, & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.* Qui ſuis Paſtoribus, & Directoribus ſolo boni ſpiritualis & virtutis amore adhæret, quia per arctam viam, quæ ſola tuta eſt, Animas ad Chriſtum ducunt, quia cupiditati nuſquam blandiuntur, quia mundum cum Evangelio conciliandi artem non noverunt: quia regulas Apoſtolicas, non humanas opiniones & probabilitates in directione ſequuntur; quia eorum vita à prædicatione & directione non diſcordat: illos æmulantur ſive imitantur *in bono*, ſemper, ubique. Non ita Galatæ, qui Pſeudo-apoſtolos imitabantur, ſed non in bono; Apoſtolum autem ſuum Paulum aliquando fuerant æmulati, ſed non diu, & præſentem dumtaxat, non abſentem. Idem in Miſſionibus evenit, quas Epiſcopi ſuis in Diœceſibus pro officio reſidentes, & ſacras Viſitationes ſedulò obeuntes ſuis ovibus procurant. Nam ſi quando Concionator ſermone ornatus & vita Miſſioni præfuerit, qui audientes quaſi ſtimulis quibuſdam concitet ad virtutes; ſi Parochus hujus caracteris populum Chriſtianum rexerit: videmus omnem plebem circa eleemoſynas, orationes, jejunia, caſtitatem, Sacramentorum frequentationem, ſuſceptionem pauperum, aliaque bona opera feſtinare, fervere, diſcurrere. Cùm autem illi receſſerint, paulatim emarceſcere, & quaſi ſubtracto cibo, tenuari, pallere, langueſcere, & interitum ſequi omnium quæ priùs vigebant. Quamobrem quia meſſis multa, boni autem operarii pauci: precemur Dominum meſſis, ut mittat operarios ad metendum: ut ſpicas populi Chriſtiani, quæ ſtant in Eccleſia futuro tritico præparatæ, metant, colligant & in horrea comportantes, nequaquam perire patiantur.

Boni Paſtores in bono ſemper imitandi.

S. Hieronym.

19. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* Tenerrimum matris affectum cum paterna ſolicitudine conjungere debent Animarum Paſtores, exemplo Apoſtoli Pauli, qui cùm alibi dixiſſet: *Si decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres: Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui*: jam non quaſi pater, ſed ut mater loquitur in Chriſto, ut utriuſque anxietatem & pietatem in ſe parientis agnoſcat. Semel filios ſuos parturit mater, Paſtor toto vitæ ſuæ decurſu. Per baptiſmum & pœnitentiam Chriſto membra pariuntur, ſed ſemper in eis imago Chriſti Paſtorum curis reformanda eſt. Quis noſtrum (ait „ S. Hieronymus) ita de diſcipulorum anxius eſt ſalute, ut non paucis horis, aut „ ut multùm biduo triduovè, ſed toto vitæ ſuæ tempore torqueatur, donec Chri- „ ſtus formetur in eis? Quòd liberi non procreentur, cauſa interdum eſt impotentia patris, aliquando ſterilitas matris, nonnumquam utriuſque ad generandum ineptitudo; tunc autem liberi procreantur, cùm vir & uxor fœcundi ſunt. Idem proportione ſervata contingit in Paſtoribus & Concionatoribus, qui verbum Dei ſe- „ minant: *Ut impleat quidem ſuum Doctor officium, ſed ſit ſterilis auditor; vel auditor bonæ indolis ſit, ſed per imperitiã Doctoris verbi ſemen intereat: aut certè tam vecors ſit qui docetur, quàm ille eſt qui præcipit: raròque contingit ut & Magiſter & diſcipulus ſibi conſentiant, ſcilicet ut tantùm iſte doceat, quantùm ille poſſit haurire: vel tantum ſuſcipere doctus, quantùm Doctor ingerere.*

1. Cor. 4.

Matris affectum cum paterna ſolicitudine conjungere debent Rectores animarum.

S. Hieron. in hunc locum.

Digitized by Google

S. *Gregorius lib.30.Moralium cap.9.& 10.*

Filioli, quos iterum parturio, &c. Pauci obſervant quantus labor ſit in prædica-
,, tionibus ſanctorum Paſtorum, quantis doloribus, quaſi quibuſdam conatibus
,, animas in fide & converſatione parturiunt, quàm cauta ſe obſervatione circum-
,, ſpiciunt, ut ſint fortes in præceptis, compatientes in infirmitatibus, in mi-
,, nis terribiles, in exhortationibus blandi, in oſtendendo magiſterio humi-
,, les, in rerum temporalium contemptu dominantes, in tolerandis adver-
,, ſitatibus rigidi, & tamen dum vires ſuas ſibimet non tribuunt, in-
,, firmi: quantus ſit eis dolor de cadentibus, quantus de ſtantibus timor; quo
,, fervore alia adipiſci appetunt, quo panore alia adepta conſervat. Hi ſanctorum
Paſtorum & Doctorum affectus: qui propterea cervis parturientibus comparantur,
ut ad verba illa Job. 39. *Numquid parturientes cervas obſervaſti!* S. Gregorius M.
ediſſerit. *Illi* inquit *veri Doctores ſunt, qui cùm per vigorem diſciplinæ patres ſunt, per pietatis viſcera eſſe matres noverunt. Qui labores ſanctæ conceptionis tolerant, & proferendos Deo filios intra uterum caritatis portant. In edenda enim prole ampliùs matres laborant, quæ creſcentem intra uterum conceptionem longo menſium tempore ſuſtinent, & quæ ex utero procedentem non ſine magnis doloribus deponunt.*

Idem ibidem

20. *Vellem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vo-*
,, *bis.* Ecce mutare vult vocem in partu ſuo, ut prædicationis ſermo in rugitum
,, vertatur doloris. Vult mutare vocem ſuam, quia quos prædicando pepererat, re-
,, formando gemens iterum parturiebat. Qualis in ejus cervæ partu rugitus fuit,
,, quæ diu conceptos filios cum tot difficultatibus peperit; & quandoque partos ad
,, malitiæ uterum rediiſſe cognovit? Conſideremus quid doloris habuerit, quid
,, laboris, quæ & poſtquàm potuit concepta edere, rurſum compulſa eſt extincta
,, ſuſcitare.

Veteris & Novi Teſtamenti diſcrimen.

22. 23. 24. 26. *Scriptum eſt, quia Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera*, &c. *Quæ ſunt per allegoriam dicta: Hæc enim ſunt duo Teſtamenta: Unum quidem in monte Sina in ſervitutem generans, quæ eſt Agar. Illa autem quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.* Exceptis Sacramentis & ceremoniis quæ ſola ſignificandi ratione in Lege veteri ſunt præcepta, cætera quæ ad pietatem bonoſque mores pertinent, maximeque præcepta Decalogi, in Evangelica Lege renovata Chriſtianos etiam omnes ſpectant, non ſub lege, ſed

S. *Auguſt. lib. 3.ad Bonifacium, cap.5.*

ſub gratia conſtitutos. ,, Verùm hæc planè magna diſtantia eſt, quòd faciunt iſta
,, ſub lege poſiti, quos littera occidit, terrenam felicitatem vel cupiditate adipi-
,, ſcendi, vel timore amittendi: & ideò non verè faciunt; quoniam carnalis cu-
,, piditas, qua peccatum commutatur potiùs vel augetur, cupiditate alia non ſa-
,, natur. Hi ad vetus pertinent Teſtamentum, quod in ſervitutem generat; quia
,, facit eos carnalis timor & cupiditas ſervos, non evangelica fides & ſpes & ca-
,, ritas liberos. Sub gratia verò poſiti, quos vivificat Spiritus, ex fide iſta faciunt,
,, quæ per dilectionem operatur, in ſpe bonorum, non carnalium, ſed ſpiritua-
,, lium, non terrenorum, ſed cœleſtium, non temporalium, ſed æternorum; præ-
,, cipuè credentes in Mediatorem, per quem ſibi non dubitant & Spiritum gratiæ
,, ſubminiſtrari, ut bene iſta faciant, & ignoſci poſſe cùm peccant..... Teſta-
,, mentum vetus pertinet ad hominem veterem, à quo neceſſe eſt hominem inci-
,, pere: Novum autem ad hominem novum, quò debet homo ex vetuſtate tranſ-
,, ire: Ideo in illo ſunt promiſſa terrena, in iſto promiſſa cœleſtia: quia & hoc
,, ad Dei miſericordiam pertinuit, ne quiſquam vel ipſam terrenam qualemcum-
,, que felicitatem, niſi à Domino Creatore univerſitatis putet cuiquam poſſe con-
,, ferri. Sed ſi propter illam colatur Deus, ſervilis eſt cultus, pertinens ad filios an-
,, cillæ: ſi autem propter ipſum Deum, ut in æterna vita ſit Deus omnia in o-
,, mnibus, liberalis eſt ſervitus, pertinens ad filios liberæ, quæ eſt mater noſtra
,, æterna in cœlis; quæ priùs tamquam ſterilis apparebat, quando perſpicuos fi-
lios non habebat; nunc autem videmus quod de ea Prophetatum eſt.

27. La-

27. *Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quam ejus quæ habet virum.* Qui Eccleſiam ut matrem diligit, de illius fœcunditate & incrementis lætatur, & Deo gratias agit. Infelix fœcunditas Synagogæ, quæ ſervos ſub Lege generabat! Fœlix fœcunditas Eccleſiæ, quæ tot reges parit quot filios per Spiritum caritatis! A libertate matris noſtræ ne ſimus degeneres, peccato ne ſerviamus, Dei mandata ne metu pœnarum, ut ſervi; ſed caritate impleamus, ut liberi. *Hæc enim eſt apertiſſima differentia duorum teſtamentorum, timor & amor.*

S. Auguſt. lib. Contra Adimantum, cap. 16.

29. *Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui ſecundùm Spiritum, ita & nunc.* Pacem cum carnalibus Chriſtianis ſe in hoc mundo habituros ne ſperent filii gratiæ, filii promiſſionis, cœleſtis Jeruſalem heredes: Studiorum, affectuum, morum, finium tanta diſſimilitudo concordiam non patitur. *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Jeſu perſecutionem patientur.* ,, Verùm faciant quod voluerint carnales homines, & cum Iſmaele perſequantur ,, Iſaac, ejicientur foras cum ancilla matre Ægyptia: nec accipient hereditatem, ,, quam ſolus qui de repromiſſione natus eſt, conſequitur. Sed obſervandum quod ,, Apoſtolus ait, Eum, qui ſecundùm carnem natus eſt, perſequi ſpiritualem. ,, Numquam enim ſpiritualis perſequitur carnalem, ſed ignoſcit ei quaſi ruſticano ,, fratri: ſcit eum proficere poſſe per tempus. Et ſi quando Ægyptiæ filium vide- ,, rit iraſcentem, recordatus unius patris. Cùm patientia toleremus filios diſcordiæ ,, & cupiditatis: appropinquat æternitas, in qua nullos concives habebimus præter filios unitatis, pacis & charitatis.

2. Timoth. 3. 12.

S. Hieron. in hunc locum.

31. *Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberavit.* Libertas ad bene agendum & ad Deum diligendum primi peccati granditate in Adamo perdita, non redit niſi per gratiam Salvatoris, qua ſanatur & adjuvatur voluntas. Primi hominis peccato liberum arbitrium de humano genere funditus periiſſe, nemo niſi hæreticus dixerit. *Libertas quidem periit per peccatum, ſed illa quæ in paradiſo fuit, habendi plenam cum immortalitate juſtitiam. Propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino:* Si vos Filius ,, liberaverit, tunc verè liberi eritis: *utique liberi ad bene juſtèque vivendum. Nam liberum arbitrium uſque adeo in peccatore non periit, ut per illud peccent, maximè omnes qui cum delectatione peccant & amore peccati, hoc eis placet quòd eos libet.* ,, *Unde & Apoſtolus*, cùm eſſetis, *inquit*, ſervi peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ, &c. ,, Nunc autem liberati à peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum ,, in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. *Liberos dixit, juſtitiæ, non liberatos, à peccato autem non liberos,* ſed vigilantiſſimè maluit dicere *liberatos ne ſibi hoc tribuerent.* Liberum igitur arbitrium liberum in bono non erit, quod *Liberator non liberavit: ſed in malo liberum habet arbitrium, cui delectationem malitiæ vel occultus vel manifeſtus deceptor inſævit, vel ſibi ipſe perſuaſit.* Qui gloriam libertatis ad bonum ſibi tribuunt, non gratiæ medicinali Chriſti: & quicumque libertate ſua contra Liberatorem noſtrum abutuntur, in ſervitutis miſerrimam conditionem relabuntur. Verè liberi ſumus, cùm Deo caritate ſervimus, *Libera ſervitus eſt apud Dominum libera ſervitus, ubi non neceſſitas, ſed caritas ſervit . . . . Simul es & ſervus & liber: ſervus, quia factus es; liber, quia amaris a Deo à quo factus es: immò etiam inde liber, quia amas eum à quo factus es.* Hæc libertas eſt novi Teſtamenti, *Qua libertate Chriſtus nos liberavit.* IPSA *eſt vera libertas propter recti facti lætitiam, ſimul & pia ſervitus propter præcepti obedientiam.*

Liberum arbitrium in peccatore penitus non periit.

S. Auguſt. paſſim, ſed & in primis lib. 1. Ad Bonifac. cap. 4.

Joan. 8. 36.

Rom. 6. 20.

Verè liberi ſumus, cùm Deo caritate ſervimus.

S. Auguſt. E. narrat. in Pſ. 99. nu. 7.

Enchirid. cap. 30.

Digitized by Google

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

Græci hoc verbum, *ſtate*, ad poſtremum ſuperioris capitis verſum referunt, ſic legentes: *Libertate igitur qua Chriſtus vos liberavit, ſtate.*

1. STate, & nolite iterum jugo ſervitutis contineri. State in libertate qua Chriſtus per mortem ſuam vos donavit, nec patiamini vobis iterum imponi jugum ſervitutis, vos adſtringi duro legalium ceremoniarum jugo, ſervis congruente, non liberis.

2. *Ecce ego Paulus dico vobis: Quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Ego Apoſtolus veſter, auctoritate à Chriſto mihi data, vobis denuncio, quòd ſi vos circumcidi procuratis, juſtitiam ex circumciſione exſpectantes, eamque ad ſalutem neceſſariam eſſe credentes, Chriſti paſſionem & mortem vobis inutilem reddetis, nec ejus beneficiorum eritis participes. Hanc ſententiam opponit Apoſtolus errori Pſeudo-apoſtolorum dicentium: *Niſi circumcidamini ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.* Hæc autem ſententia, *Si circumcidamini, Chriſtus nihil vobis* proderit, ad Chriſtianos ex Gentibus converſos refertur, non ad eos qui ex Judæis ad Chriſtum converſi erant. His enim legis ceremoniæ, etſi mortuæ, nondum tamen erant mortiferæ. Filios ergo ſuos tunc circumcidere poterant, tum ut Synagogam ad ſepulcrum honorificè deducerent, tum infirmorum ex Judæis fratrum offenſionem vitarent. Quam ob cauſam Paulus Timotheum circumcidit. Ratio autem cur Chriſtus circumciſis profuturus non ſit, hæc eſt. Qui circumciditur, tamquam legem metuens circumciditur. Eam qui metuit, diffidit viribus gratiæ. Porrò qui diffidit, nihil fructus capit ab ea cui diffidit.

Act. 15. 1.

Act. 16.

S. Chryſoſt. in hunc locum.

3. *Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.* Iterum denuncio omni homini inter vos Gentiles ſe circumciſioni ſubjicienti, illum teneri ad totius Legis Moſaicæ obſervationem, cujus ipſa circumciſio profeſſio eſt. Legis enim præcepta inter ſe cohærent. Et qui ex libero deſcriptus eſt in ſervitutem, non ampliùs facit quæ vult, ſed omnibus ſervitutis legibus obſtrictus eſt. Idem accidit in lege: ubi puſillam aliquam legis partem receperis, teque ipſum jugo ſubmiſeris, totum illius dominatum tibi acceſſiſti. Idem fit in hereditate mundana. Qui nihil attigit, ab omnibus liberatus eſt negotiis, quæ ſequuntur defuncti hereditatem. Quòd ſi aliquid attigerit, etiamſi non acceperit omnia, omnibus tamen ſeſe obſtrinxit, qui partem attigit. Idem accidit in lege. Ideo ait Apoſtolus: *Debitor eſt univerſæ legis faciendæ.* Quòd ſi lex habet auctoritatem, noli partem implere, ſed totam. Si non habet auctoritatem, ne partem quidem ſervare velis.

S. Chryſoſt.

4. 5. *Evacuati eſtis a Chriſto, qui in lege juſtificamini, gratia excidiſtis.* Quicumque ex lege juſtitiam quæritis & exſpectatis, à Chriſto excluſi eſtis, nullam cum eo partem habetis, nihil beneficii vobis ab ipſo ſperandum eſt, gratiam ejus perdidiſtis, Evangelio renunciaſtis, quod juſtitiam & ſalutem per fidem in Chriſtum hominibus conferri docet. *Nos enim Spiritu ex fide ſpem juſtitiæ exſpectamus.* Nos qui verè & ex animo Chriſtum colimus, ſperamus juſtitiam per Spiritum ſanctum nobis conferendam vi fidei qua in Chriſtum auctorem juſtitiæ credimus, non ex lege, non ex circumciſione.

6. *Nam in Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per dilectionem operatur.* In Chriſtiana Religione nihil confert ad juſtitiam & ſalutem quòd aliquis ſit circumciſus vel incircumciſus: ſed plurimùm valet fides per caritatem animata, fides viva & actuoſa. Confer cum *Jacobi* 2. *Verſ.* 14. *& ſeqq.* Tertullianus legit: * *Sed fides quæ per dilectionem perficitur.*

7. 8. *Currebatis benè, quis vos impedivit non obedire veritati?* In ſtadio fidei & pietatis magna cum alacritate currebatis; egregiè proficiebatis in via & doctrina

*Tertull. lib. 5 Contra Marcion. c. 4.

Ea-

Evangelii: quis ita vos tranſverſos egit, ut impediret ne veritati Evangelii obediretis? Quis vobis perſuaſit ut ad Judaiſmum retrocederetis? *Perſuaſio hæc non eſt ex eo qui vocat vos*. Error iſte, quem vobis perſuaderi paſſi eſtis, non eſt à Deo, qui jam ante vos ad veritatem Evangelii vocavit: Deus enim ſibi ipſi non poteſt eſſe contrarius: eſt ergo à diabolo, ejuſque miniſtris, qui ſaluti veſtræ inſidiantur.

9. *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Modicum fermentum cum farina conſperſum totam maſſam ſuo ſapore imbuit. Ne igitur putetis paucorum hominum, qui ex Judæa venientes, aliud docent quàm à nobis accepiſtis, inſidias eſſe contemnendas. Perverſæ enim doctrinæ vel modica portio à Pſeudo-apoſtolis Evangelicæ doctrinæ admixta, ſinceritatem ejus corrumpet, ac totum Eccleſiæ veſtræ corpus inficiet.

S. Hieron. & S. Auguſt. in hunc locum.

10. *Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, & portabit judicium, quicumque eſt ille*. De Domini erga vos bonitate & gratia ſpero, quòd non patiemini vos abduci in ſententiam contrariam doctrinæ, quam ex ore meo audiviſtis. Quicumque autem vos conturbant, nova dogmata ferentes, quibuſcumque titulis ſe ornaverint, ut vobis fucum facerent, juſtas pœnas luent.

11. *Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico, quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis*. Si poſt meam ad Chriſtum converſionem, adhuc circumciſionis neceſſitatem prædico (quod Pſeudo-apoſtoli eſſutiunt) cur perſecutionem patior à Judæis, ſola legis æmulatione mihi infenſis? Ergo ceſſavit ſcandalum crucis, id eſt Chriſti crucifixi prædicatio deinceps Judæos non offendet. Non enim prædicatione crucis tam offenduntur, quàm Legis per Chriſtum crucifixum abolitæ aſſertione. Vel, Si circumciſionem adhuc prædico, legaleſque ceremonias ad juſtitiam eſſe neceſſarias: ergo abolita eſt virtus crucis & paſſionis Chriſti, quæ Judæis ſcandalum eſt: ſiquidem non ex fide Jeſu Chriſti, ſed ex Legis ceremoniis juſtificamur. Nam, ut ſupra dictum eſt, *Si ex Lege juſtitia: ergo gratis Chriſtus mortuus eſt*.

S. Hieron.

S. Auguſt.

Cap. 2. 21.

12. *Utinam & abſcindantur*, * *qui vos conturbant*. Vox eſt comminantis, immò Apoſtolica auctoritate denunciantis quam pœnam mereantur falſi Doctores. Utinam à conſortio veſtro abſcindantur per excommunicationis gladium, quod præjudicium quoddam eſt extremi judicii, qui vos labefactant, & à libertate per Chriſtum vobis parta deturbare conantur. Confer cum 1. ad Corinth. 5. ubi de inceſtuoſo Corinthio ſcribit: *Ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit..... Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? Expurgate vetus fermentum... Auferte malum ex vobis ipſis*. Hoc ſenſu Apoſtolicam ſententiam, in cujus expoſitione verſamur, Innocentius 1. Romanus Pontifex intelligendam cenſuit, ut ex illius Epiſtola ad Patres Synodi Milevitanæ compertum eſt, qua Pelagium & Celeſtium hæreticos *Eccleſiaſtica Communione privari, apoſtolici vigoris auctoritate* decernit, *donec reſipiſcant de diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ſecundùm ipſius voluntatem; eoſque interim dominico ovili non recipi, quod ipſi perverſæ viæ ſecuti tramitem, deſerere voluerunt. Abſcindendi ſunt enim qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti ... Abſint atriis Domini, careant cuſtodia paſtorali, ne duarum ovium dira contagia ſerpant forſitan per vulgus incautum*.

13. *Vos enim in libertatem vocati eſtis, fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem* de-

**S. Chryſoſt. Theodoretus, aliique Græci Commentatores, & S. Hieronymus*, alium ſenſum S. Paulo tribuunt, Apoſtolico (ut videtur) ſpiritu minùs dignum: *Utinam non ſolum circumcidantur, ſed pudendorum totali abſciſſione plectantur, qui vos conturbant!* VViſigothicum potiùs quàm Apoſtolicum animum ſapit hujuſmodi comminatio. Leg. VViſigot. 12. *Illi verò qui carnis circumciſiones in Judæis vel Chriſtianis exercere præſumpſerint, quiſquis hoc aut intulit alteri, aut fieri ab altero permiſerit ſibi, veretri ex toto amputatione plectetur*.

Digitized by Google

Non me latet SS. Auguſtinum & Thomam Apoſtoli maledictionem in benedictionem vertere, & ſic interpretari: Utinam fiant ſpadones propter regnum cælorum, & carnalia ſeminare ceſſent. Sed hæc interpretatio litteræ minùs convenire videtur.

detis carnis, ſed per caritatem Spiritus ſervite invicem. Vos in ſtatum libertatis à jugo Legis Moſaicæ vocati eſtis à Chriſto Jeſu. Veruntamen libertatem vobis datam ne putetis agendi quicquid libuerit, & vivendi ſecundùm carnem, ſeu indulgendi cupiditatibus & affectibus carnis: immò per charitatem à Spiritu ſancto in cordibus veſtris diffuſam, vobis mutuò ſervite. Qui enim verè amat, nec ſervire recuſat ei quem amat.

14. *Omnis enim Lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Omnis Lex quatenus præcepta moralia complectitur, generali illo caritatis præcepto impletur: *Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.* Omnis homo proximus noſter eſt, non propinquitate ſanguinis, ſed ſocietate rationis. Dilectionem Dei non excludit Apoſtolus, ſed ſupponit ut radicem & finem dilectionis proximi. Unum enim ſine altero impleri non poteſt: ſed ſolum de proximi dilectione præceptum Apoſtolus hic commemorat, & *Rom.* 13. *verſ.* 8. quia de dilectione Dei poſ„ ſunt mentiri homines, quia rariores tentationes eam probant; dilectionem au„ tem proximi faciliùs convincuntur non habere, dum iniquè cùm hominibus a„ gunt. Conſequens eſt autem ut qui ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente „ diligit Deum, diligat & proximum ſicut ſeipſum: quia hoc jubet ille quem ex „ toto corde, ex tota anima, ex tota mente diligit. Item diligere proximum, id „ eſt, omnem hominem, tamquam ſeipſum, quis poteſt, niſi Deum diligat, cu„ jus præcepto & dono dilectionem proximi poſſit implere? Cùm igitur utrumque „ præceptum ita ſit, ut neutrum ſine altero poſſit teneri, etiam unum horum „ commemorare plerumque ſufficit, cum agitur de operibus juſtitiæ, ſed oppor„ tunius illud, de quo quiſque faciliùs convincitur. Unde Joannes dicit: *Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo poteſt diligere?*

S. Auguſt. in hunc locum.

1 Joan. 4. 20.

15. *Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem conſumamini.* Si vos mutuò mordetis & devoratis contentionibus, detractionibus, calumniis, cavete ne vos mutuò perdatis, & ab æterna ſalute excidatis. Vitio contentionis & in„ vidientiæ pernicioſæ diſputationes inter Galatas nutriebantur, malè de invicem „ loquendo, & quærendo quiſque gloriam ſuam, vanamque victoriam, quibus „ ſtudiis conſumitur ſocietas populi, dum in partes diſcinditur.

S. Auguſt. in hunc locum.

16. *Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis*. Dico igitur vobis: Ductum Spiritus ſancti ſequimini, & ſecundùm ejus inſtinctum Chriſti doctrinæ ſemper conformem vitam inſtituite: & deſideria ſeu concupiſcentias carnis, id eſt, quod caro contra rationis ordinem & Dei legem concupiſcit, non perficietis, nec opere, nec conſenſu.

Ex hoc loco perperam inferebant Manichæi duas eſſe naturas ex contrariis inter ſe principiis confligentes, unam boni, alteram mali.

17. *Caro enim concupiſcit adversùs ſpiritum: ſpiritus autem adversùs carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur, ut non quæcumque vultis, illa faciatis*. Carnalis concupiſcentia, quam ex Adam traximus, & quæ, etiam poſt baptiſmum, in nobis manet ad agonem, excitat & commovet in nobis prava deſideria Spiritui ſancto contraria: & Spiritus ſanctus in nobis excitat pia & ſancta deſideria, quæ carnis, id eſt, naturæ corruptæ deſideriis contraria ſunt. Hæc autem, ſcilicet caro & Spiritus contrariis motibus & deſideriis ita pugnant inter ſe in hominibus juſtis, è quorum numero vos eſſe confido, ut non omnia, quæ vultis, bona ſine difficultate, & repugnantia carnis, faciatis; nec pravis concupiſcentiæ motibus, quos non ſentire velletis, in hoc mortali corpore penitus careatis. Confer cum *Roman.* 7. Verſ. 18. & 19. *Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago*. Carnis nomine, ſignificari ab Apoſtolo propenſionem animi ad deteriora: nomine autem Spiritus, inhabitantem gratiam, quæ animam ad præſtantiora deducit, Theoderetus interpretatur: & hæc verba, *Ut non quæcumque vultis, faciatis*, imperativè accipit, ut

ſic

ſit ſenſus: *Ne ſequamini malas cogitationes*, *id eſt*, *has vincite adjuti à gratia Spiritus*.

18. *Quod ſi Spiritu ducimini*, *non eſtis ſub Lege*. Si ductum Spiritus ſancti vos moventis & agentis ſequimini, non eſtis ſub Lege, quæ Spiritum ſanctum non dabat: non eſtis ſub lege premente, terrente, vindicante: quia Spiritus ſancti impulſu & gratia libenter & delectabiliter facitis quod Lex præcipit.

Opera carnis.

19. 20. 21. *Manifeſta ſunt autem opera carnis*: *quæ ſunt fornicatio*, *immunditia*, *impudicitia*, *luxuria*, *Idolorum ſervitus*, *veneficia*, *inimicitiæ*, *contentiones*, *æmulationes*, *iræ*, *rixæ*, *diſſenſiones*, *ſectæ*, *Invidiæ*, *homicidia*, *ebrietates*, *comeſſationes*, *& his ſimilia*: *quæ prædico vobis*, *ſicut prædixi*, *quoniam qui talia agunt*, *regnum Dei non conſequentur*. Actus ad quos excitat caro, ſeu opera hominum ſecundùm carnem viventium, nota ſunt omnibus ipſo naturæ lumine, ſi ad illud attendant, nec tenebris obſcuratum habeant intellectum. Manifeſtum eſt (inquam) fidelibus hæc non Spiritus ſancti impulſu, ſed carnis inſtigatione fieri. Hæc autem ſunt, *fornicatio*, ſeu omnis concubitus viri cum femina extra nuptias legitimas; *immunditia*, id eſt, omnis libido contra naturam; *impudicitia*, *luxuria*, id eſt, omnia libidinum incitamenta, cogitationes, aſpectus, verba, oſcula, tactus impudici. *Idolorum ſervitus*, ſeu falſorum numinum cultus; *veneficia*, ſeu veneni procurationes, & maleficia ſeu opera magica, per quæ ex pacto cum dæmonibus inito nocumenta inferuntur hominibus; *inimicitiæ*, odium proximi, odium (inquam) non vitiorum, ſed hominum; *contentiones*, verbis probroſis, & inimico animo; *æmulationes*, quibus contendimus palmam & honorem aliis præripere; vel dolemus quòd iis, quæ nos concupiſcimus, alii potiantur, nos careamus; *iræ*, immoderatæ, & ad vindictam exardeſcentes, *rixæ*, vitium quo quis ſemper ad contradicendum & contendendum paratus eſt cum diſpendio charitatis; *diſſentiones*, ſeu diſſidia domeſticorum, civium, fidelium, non in Religionis dogmatibus, ſed in iis quæ Eccleſiæ diſciplinam, aut politicam civilem, vel rectam familiæ inſtitutionem & pacificam adminiſtrationem, concordemque convictum ſpectant, *ſectæ*, ſeu diſſidia opinionum in doctrina Religionis, hæreſes, & ſchiſmata; *invidiæ*, ſeu dolor de bonis alienis. Invidus alium felicem eſſe ægrè patitur; qui verò æmulatione agitur, non dolet de alienis bonis aut felicitate, ſed eum præcellere impotenter cupit. *Homicidia*, in quæ iræ, & rixæ frequenter deſinunt; *ebrietates*, ſeu ingurgitatio vini, aut cujuſcumque potus inebriantis, etiam citra rationis deliquium; *comeſſationes*, ſive exceſſus circa cibos, ſeu epulæ nulla neceſſitatis, ſed voluptatis tantùm cauſa: *& his ſimilia*, *quæ prædico vobis*, abſens per epiſtolam, ſicut præſens viva voce *prædixi*, *quoniam qui talia agunt*, *regnum Dei non conſequentur*. Qui hujuſmodi peccata committunt deliberato conſenſu, etiamſi fortè opere externo implendi facultas non detur, regnum Dei hereditate non poſſidebunt, niſi ante finem vitæ pœnitentia deleantur.

Græcus Textus *mœchiam* ſive *adulterium* fornicationi præmittit, *impudicitiam* prætermitit, *immūditiam* & *laſciviam*, ſeu *luxuriam* Grecè ἀσέλγειαν, tantùm habet. Impudicitia igitur & luxuria uni vocabulo Græco reſpondentes ex diverſis Verſionibus Latinis acceptæ, ſimul junctæ ſunt in Vulgata noſtra. S.Hieronymus nec in Textu, nec in Commentario *impudicitiā* agnoſcit, ſed *immunditiam* tantum. & *luxuriam*, GræcoTexui conſo[illegible]riaca Verſio. S.Hier. S.Auguſtinus lib. 14. *De Civit. Dei*, cap. 2. & in Cōmentario concordat

Obſervandum cum S.Thoma *, omnia peccata hic ab Apoſtolo enumerata eſſe aliquo modo mortalia, quædam ſecundùm genus ſuum, ſicut homicidium, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idololatria, veneficia, ebrietates, & alia hujuſmodi: quædam vero ſecundùm ſuam conſummationem, ut ira, cujus conſummatio eſt in nocumentum proximi: unde accedente conſenſu in ipſum nocumentum, eſt peccatum mortale. Similiter comeſſatio ordinatur ad delectationem cibi, in qua ſi quis finem ſuum conſtituat, ut illi *quorum Deus venter eſt*, mortalis peccati reus eſt.

22. 23. *Fructus autem Spiritùs eſt charitas*, *gaudium*, *pax*, *patientia*, *benignitas*

* S.*Thomas*, *Lect.* 5. Fructus Spiritus ſancti. Novem tantùm fructus Spiritus ſancti Græcus Textus habet: *patientiam*, *modeſtiam*, *& caſtitatem* prætermittit. Conſentiunt Græci Patres, necnon *S.Hieronym.* & *S.Auguſtin.* in Commentar. & *Tract.* 87. *in Joannem*. Conjiciunt eruditi Commentato-

tores eadem vocabula Græca à diverſis vario modo fuiſſe translata ut μακροθυμίαν, *patientiam & longanimitatem*, πραότητα, *modeſtiam & manſuetudinem*, ἐγκράτειαν, *continentiam & caſtitatem*.

tas, bonitas, longanimitas, Manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Adverſùs hujuſmodi non eſt lex. Opera, quæ Spiritus ſanctus in nobis producit, quæ ob ſpiritualem utilitatem & delectationem, fructus appellantur, ſunt *caritas* erga Deum & proximum, quæ reliquorum radix eſt & origo, legiſque complementum; *gaudium*, utiq; ſpiritale, quod Apoſtolus noſter alibi vocat *gaudium in Spiritu ſancto*, hoc eſt de iis bonis quorum auctor eſt Spiritus ſanctus, & quæ ad noſtram vel aliorum ſanctificationem ſpectant; *pax*, quæ eſt in bono, & ad bonum cum aliis tranquillitas; *patientia*, quam nemo habet, niſi qui fervet diligendo; *benignitas*, ſeu humanitas, virtus blanda, lenis, tranquilla, omnium bonorum apta conſortio, invitans ad familiaritatem ſuam, dulcis alloquio, moribus temperata, ait S. Hieronymus; *bonitas*, qua vir Chriſtianus non ſolùm à nocumentis abſtinet, ſed & prodeſſe ac benefacere omnibus paratus eſt; *longanimitas*, ſeu perſeverantia in bono; *manſuetudo* quæ iras, rixas & contentiones moderatur; *fides*, ſeu fidelitas & veracitas in promiſſis pactiſque ſervandis, quæ eſt fundamentum juſtitiæ; *modeſtia*, quæ dictis & factis modum imponit, ut nihil torvum aut elatum ſit in oculis, nihil in verbis, nihil in actu inverecundum; non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior, non vox petulantior; *continentia*, non tantùm à venereis, ſed à cibo & potu; *caſtitas*, quæ præcipua ſpecies eſt continentiæ. Adverſùs homines, in quibus Spiritus ſanctus hujuſmodi fructus parit, non eſt lex arguens, maledicens, damnans, & puniens; immò & ipſis regnum Dei paratum eſt.

24. *Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.* Qui Chriſti Spiritu aguntur carnalem concupiſcentiam cum pravis affectibus & deſideriis in ſe mortificare non ceſſant, atque ita coſtringunt, frangunt, debilitant, vincunt per Spiritum ſanctum, ut non ampliùs ipſis dominentur.

25. *Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus.* Si anima noſtra Dei Spiritu vivit ac movetur, id ſpiritualibus & ſanctis actionibus teſtemur: ne à Spiritu defluamus ad opera carnis. Vel, Ne ex Lege vitam inſtituamus, ſed gratiæ ductum ſequamur.

26. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicèm provocantes, invicem invidentes.* Ne humanæ gloriæ cupiditati indulgeamus, quæ cùm in hominum opinione poſita ſit, inanis eſt: *invicem provocantes* ad pugnas verborum, & alii aliis defectus, errores & vitia exprobrantes, ut ſuperiores cœteris eſſe videamur: *invicem invidentes*, cùm pares aut ſuperiores cœteris eſſe non poſſumus.

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

Solus Sapiens eſt, pius Dei cultor, verè liber eſt.

1. 2. S*Tate, & nolite iterum jugo ſervitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis: Quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Quamvis propriis viribus ſtare non poſſimus, propria tamen voluntate & malitia cadimus. Dominus enim non facit à nobis occaſum, niſi fecerimus caſum. Non excidimus à libertate filiorum Dei, niſi ſuave Chriſti jugū excutientes, mortaliter peccemus, & dœmonis ſervituti nos ipſos ſponte ſubjiciamus. Solus Sapiens, id eſt ſpiritalis homo, & pius Dei cultor, liber eſt. *Eſt Sapienti & ſervire libertas: Stulto & imperare ſervitus eſt, & quod pejus eſt, cùm paucioribus præſit, pluribus dominis & gravioribus ſervit. Servit enim cupiditatibus ſuis, quarum dominatum nec nocte fugere poteſt, nec die, quia intra ſe dominos habet, intra ſe ſervitium patitur intolerabile. Gemina enim ſervitus eſt, altera corporis, animarum altera; domini autem corporis quidem homines, animarum autem malitiæ & paſſiones, à quibus ſola animi libertas,* per Chriſti gratiam parta, *Sapientem vindicat, ut ſervitio ei liceat exire.* Deus ſervos ſuos aliis dominis ſervire non patitur: cor integrum & vivum poſtulat. Fiduciam

S. Ambroſ. Epiſt. 37. nova Edit.

no.

noſtram, amorem noſtrum, Deum inter & creaturam; Moyſen inter & Chriſtum, legem inter & fidem, ſine ſacrilegio dividere non poſſumus. Adhæres avaritiæ, libidini, ambitioni, aliiſque pravis cupiditatibus, multò gravior eſt in Chriſtum injuria, quàm Galatarum ſtudia & propenſio in ceremonias Legis, quam noverant à Deo datam, & quas à Judæis ad Chriſtum converſis adhuc obſervari videbant. Et tamen Apoſtolus Chriſtum nihil illis profuturum denunciat, ſi circumcidantur. *Si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Nos verò Chriſtianis quibuſcumque dicimus: Si membra veſtra arma iniquitatis peccato exhibeatis, ſi opera carnis ab Apoſtolo enumerata faciatis, ſi mortale quodvis peccatum committatis, nec illud vera Pœnitentia emendetis ac à Deo deleri curetis miniſterio Sacerdotis Confeſſarii, nihil vobis Chriſtus proderit: fruſtra orationes veſtræ, fruſtra eleemoſynæ, fruſtra jejunia, fruſtra quævis bona opera: non impedient quin regno cœlorum privemini, quin æterno igne ardeatis; ſed id præſtabunt unum, ut mitiùs forte ardeatis.

3. *Teſtificor autem rurſus omni homini circumcidenti ſe, Quoniam debitor eſt univerſæ Legis faciendæ.* Quantò magis qui per baptiſmum Chriſto conſecratur, debitor eſt totius Evangelicæ Legis implendæ, ad omnia Chriſti præcepta obſervanda tenetur, & ad Chriſtum imitandum, prout ſolemni voto profeſſus eſt; Manichæis Evangelium ex parte recipientibus, ex parte rejicientibus, ajebat S. Auguſtinus: *Qui in Evangelio, quod vultis, creditis, quod non vultis non creditis, vobis potiùs quam Evangelio creditis.* Nos verò Chriſtianis Evangelica præcepta ex parte obſervantibus, ex parte negligentibus ac violantibus dicimus: Qui in Evangelio quod vultis ſervatis, quod non vultis non obſervatis, legem carnis potiùs quàm legem Spiritus, legem Mundi potiùs quàm legem Dei ſervatis; cupiditatibus veſtris potiùs quàm Evangelio Chriſti obeditis.

Chriſtianus totius legis Evangelicæ obſervandæ debitor eſt.

5. 6. *Nos enim Spiritu ex fide ſpem juſtitiæ exſpectamus.* Spiritus ſanctus principium fidei, fides principium veræ & interioris juſtitiæ, qua Deo placemus. *Fides enim eſuriens ſitienſque juſtitiam, renovatione de die in diem interioris hominis proficit in ea, & ſperat in ea ſatiari in vita æterna*, ubi fiet quod ſcriptum eſt: *Qui replet in bonis deſiderium ſuum.* Fides autem non ſterilis & otioſa, ſed caritate formata & animata, ac per eam agens, juſtificationis & ſanctificationis noſtræ fons eſt & radix. Si quod enim ſine dilectione Dei bonum agimus, nullius eſt momenti ad ſanctificationem noſtram, nullius meriti ad ſalutem. *Nam in Chriſto Jeſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per dilectionem operatur,* „ non per timorem; non formidando pœnam, ſed amando juſtitiam. *Unde ergo iſta dilectio, id eſt, caritas per quam fides operatur, niſi unde illam fides ipſa impetravit? Neque enim eſſet in nobis, quantacumque ſit in nobis, niſi diffunderetur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis ... Hæc eſt juſtitia Dei, quam non ſolùm docet per Legis præceptum, verùm etiam dat per Spiritus donum.* Sine dilectione, fides inanis eſt. *Cum dilectione fides Chriſtiani, ſine dilectione fides*
„ *dæmonis.* Neſcio quis non vult credere in Chriſtum, adhuc nec dæmones imita-
„ tur. Jam credit in Chriſtum, ſed odit Chriſtum: habet confeſſionem fidei in ti-
„ more pœnæ, non in amore coronæ: nam & illi puniri timebant. Adde huic fi-
„ dei dilectionem, ut fiat fides qualem dicit Apoſtolus Paulus: *Fides quæ per dile-*
„ *ctionem operatur*; inveniſti Chriſtianum, inveniſti civem Jeruſalem, inveniſti
„ civem Angelorum, inveniſti in via ſuſpirantem peregrinum; adjunge te illi,
„ comes tuus eſt, curre cum illo, ſi tamen & tu hoc es.

Fides ſine Dei amore non juſtificat hominem.

S. Auguſt. lib. De Spiritu & Littera, c. 32.

Pſal. 102. 5.

S. Auguſt. Tract. 10. in Epiſt. 1. S. Johan.

7. 8. 9. *Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire? Perſuaſio hæc non eſt ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* In via Dei non ſolùm ambulandum, ſed cum fervore currendum eſt. Progrediendum ſemper, nec remittendus eſt curſus noſter, donec pervenerimus. Noſtrum enim non pro-

In via Dei cum fervore currendum.

Digitized by Google

Timenda impedimenta & cum Dei gratia removenda.

gredi, reverti eſt. Timenda impedimenta, ab iiſque cavendum: ſed nobis certum eſſe debet ea non eſſe à Deo, ſed ex dæmone, ex mundo, ex nobis ipſis, qui non obedimus veritati nos interiùs per ſanctas inſpirationes docenti, exteriùs per Paſtorum & Concionatorum adhortationes, per ſacrorum librorum lectiones, per Sanctorum exempla erudienti, monenti, corripienti. *Quis vos impedivit veritati non obedire?* Cogitationes, conſilia, colloquia, operàque noſtra commenſuremus officiis vocationis noſtræ: quidquid nobis in animum venerit, aut exteriùs ſuggeſtum fuerit Dei legi, officiiſque noſtris contrarium, reſpuamus, certi hanc perſuaſionem non eſſe ex eo qui nos vocavit. Impedimenta quæ ad curſum noſtrum retardandum à dæmone, vel ab hominibus carnalibus apponuntur, vincamus fide per caritatem operante. Hæc eſt enim victoria quæ vincit mundum fides noſtra; hæc eſt qua poſſumus omnia tela Nequiſſimi ignea extinguere & frangere. Chriſtum per quem currimus, ut viam noſtram, & ad quem currimus ut vitam, ferventer oremus ut per gratiam ſuam omnia curſus noſtri impedimenta removeat: Illi obediamus, qui Veritas eſt nos docens in via, ne ſeducamur; nos beatificans in patria, ſi obedierimus. Quæ videntur minima in vitæ Chriſtianæ, ſtatuſque, ad quem nos Deus vocavit, officiis, ne negligamus: hæc enim negligentia curſus noſtri impedimentum eſt. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Et, *Qui in modico iniquus eſt, & „ in majori iniquus eſt.* Si curare parva negligimus, inſenſibiliter ſeducti, audenter etiam majora perpetramus. *Quia igitur à levioribus malis incipitur, & ad graviora pervenitur, vanitas mentem obnubilat, iniquitas cæcat. Qua nimirum mens amiſſo mox lumine, tantò ſe altiùs per tumorem erigit, quantò & iniquitatis capta laqueis, à veritate longiùs recedit.* Hæc negligentia tranſverſos egit Galatas, & rectum illorum curſum impedivit. Familiaritas denique & conſuetudo cum malis impedimentum eſt recti curſus in via Evangelii. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala: &, *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Unus hæreticus urbem, provinciam, regnum integrum, imò plura regna ſeducere; una cum viro impio aut impudico converſatio animam ſimplicem corrumpere poteſt. Fermen- „ tum res modica videtur & nihili, ſed cùm farinæ conſperſum, totam maſſam ſuo „ vigore corruperit, in illius vim tranſit omne quod mixtum eſt: ita & doctrina „ perverſa ab uno incipiens, vix duos aut tres primùm in exordio reperit audito- „ res, ſed paulatim ut cancer ſerpit in corpore. Scintilla res parva eſt, & pene „ dum cernitur, non videtur; ſed ſi fomitem comprehenderit, & nutrimenta ſui „ quamvis parvus ignis invenerit, mœnia, urbes, latiſſimos ſaltus, regioneſque „ conſumit. Igitur, & ſcintilla ſtatim ut apparuerit, extinguenda eſt, & fermen- „ tum à maſſæ vicinia ſemovendum; ſecandæ putridæ carnes, & ſcabioſum ani- „ mal à caulis omnino repellendum, ne tota domus, maſſa, corpus, pecora, ar- „ deat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Arius in Alexandria una ſcintilla fuit „ ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum orbem ejus flamma populata eſt. Neſtorius in Oriente, Pelagius in Africa, Lutherus in Germania, Calvinus in Gallia, Bucerus in Anglia, Zuinglius apud Helvetios, Socinus in Polonia, alii Novatores alibi, quot incendia excitarunt, quot fideles ſeduxerunt, quod animas perdiderunt? Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

Eccli.19.1.

Luc.16.10.

S.Gregor. lib. 10. Moral. cap. 10.

S.Hieron. in hunc locum.

Hæreſum & Schiſmatum auctores, animarumq; ſeductores, pejores ſunt lapſis in perſecutione.

10. *Qui autem conturbat vos, portabit judicium: quicumque eſt ille.* Animas ab obedientia veritatis, à via ſalutis, à vinculo unitatis abſtrahere, & in errores aut vitia inducere, pacem Eccleſiæ ſectis vel factionibus perturbare, Ordinis Hierarchici ſubverſionem moliri, oves à Paſtoribus avellere, & quam debent illis reverentiam & fiduciam labefactare, convellere, crimina ſunt terribili Dei judicio punienda. Horum auctores certa pene manet damnatio, quia vix unquam pœnitentiam agunt. *Eorum crimen, qui Traditione contempta varias & peregrinas contra doctrinas Fidei aut Morum integritatem adinveniunt & ſpargunt, pejus eſt quàm Lapſorum in perſecu-

S.Cyprian. lib. De Unitate Eccleſiæ.

ſecutione, qui ex infirmitate & ſuppliciorum metu fidem negarunt, ſed tamen in Pœnitentia criminis conſtituti, Deum plena ſatisfactione placare conati ſunt. *Hic Eccleſia quæritur & rogatur: illic Eccleſia repugnatur. Hic poteſt Neceſſitas fuiſſe, illic voluntas tenetur in ſcelere. Hic qui lapſus eſt, ſibi tantùm nocuit: illic qui hæreſim vel ſchiſma facere conatus eſt, multos ſecum trahendo decepit. Hic animæ unius eſt damnum, illic periculum plurimorum. Certè peccaſſe ſe hic & intelligit, & lamentatur, & plangit: ille tumens in peccato ſuo, & in ipſis ſibi delictis placens, a Matre filios ſegregat, oves à Paſtore ſollicitat, Dei Sacramenta diſturbat. Et cum lapſus ſemel peccaverit, ille quotidie peccat.*

11. *Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico, quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.* Si Apoſtoli & Apoſtolici viri Judaicas ceremonias, aut Gentilium ſuperſtitiones, cum fidei Chriſtianæ profeſſione conciliare voluiſſent, illarùmque obſervationem civilis cultus & honoris, ſeu quovis alio ſpecioſi nominis fuco adornatam permittere, perſecutiones avertiſſent ab Eccleſia. Sed hæc ars noviſſimis temporibus ſuggerente dæmone adinventa, Apoſtolis & Apoſtolicis viris incognita fuit. Eccleſiæ pacem interpolatione Evangelicæ doctrinæ, diſſimulatione veritatis, non eſſe redimendam, perſuaſum habeant. Sanguinem Martyrum ſemen Chriſtianorum fore, Eccleſiam perſecutionibus propagandam, martyriis coronandam confidebant: de ſcandalo crucis non erubeſcebant, cujus virtute & merito vocatos ex Judæis & Gentilibus ad Chriſti fidem ſanctificari credebant. Summa pace frui, nihil pati adverſi ab hominibus hujus ſæculi amatoribus facile eſt, ſi veritas deſeratur; aut injuſto ſilentio prematur: ſed pax illa vitæ hujus mortalis tempus non excedit. Veritas deſertores ac proditores ſuos non liberabit, nec ad pacem æternam cœleſtis Jeruſalem admittet. Veritatem igitur ſive Dogmatum Fidei, ſive Moralis Chriſtianæ, puram integramque doceamus, prædicemus, defendamus, politicis artibus nihil indulgentes. *Veritas enim nihil erubeſcit, niſi tantummodo abſcondi.* Philoſophi affectant veritatem, & *affectando corrumpunt, ut qui gloriam captant. Chriſtiani & neceſſario appetunt, & integre præſtant, ut qui ſaluti ſuæ curant.*

Pax Eccleſiæ interpolatione Evangelicæ doctrinæ, aut diſſimulatione veritatis Fidem aut Moralis Chriſtianæ integritatem ſpectantis, nō eſt redimenda.

Tertullian.

12. *Utinam & abſcindantur qui vos conturbant.* Poſtulat Eccleſiæ bonum ut ab ea abſcindantur membra, quæ ipſam profanis novitatibus, aut factionibus conturbant.
,, Cavenda ſunt non ſolùm quæ ſunt aperta atque manifeſta, ſed & aſtutæ
,, fraudis ſubtilitate fallentia. Quid verò aſtutius, quidve ſubtilius, quàm ut
,, Chriſti adventu detectus ac proſtratus inimicus, videns idola derelicta, & per ni-
,, mium credentium populum ſedes ſuas ac templa deſerta, excogitaverit novam
,, fraudem, ut ſub ipſo Chriſtiani nominis titulo fallat incautos? Hæreſes invenit
,, & ſchiſmata, quibus ſubverteret fidem, veritatem corrumperet, ſcinderet u-
,, nitatem. Quos detinere non poteſt in viæ veteris cæcitate, circumſcribit, & de-
,, cipit novi itineris errore. Rapit de ipſa Eccleſia homines, & dum ſibi appropin-
,, quaſſe jam lumini, atque evaſiſſe ſæculi noctem videntur, alias neſcientibus te-
,, nebras rurſus infundit, ut cum Evangelio Chriſti & obſervatione ejus & lege non
,, ſtantes, Chriſtianos ſe vocent, & ambulantes in tenebris, habere ſe lumen exi-
,, ſtiment, blandiente adverſario atque fallente, qui ſecundùm Apoſtoli vocem,
,, transfigurat ſe velut Angelum lucis, & miniſtros ſubornat ſuos velut miniſtros
,, juſtitiæ, aſſerentes noctem pro die, interitum pro ſalute, deſperationem ſub ob-
,, tentu ſpei, perfidiam ſub prætextu fidei, Antichriſtum ſub vocabulo Chriſti, ut
,, dum veriſimilia mentiuntur, veritatem ſubtilitate fruſtrentur. Cùm itaque hujuſmodi ſanæ doctrinæ corruptores, ſeductores fidelium, perturbatores Eccleſiæ, fraudulenter graſſentur in perditionem animarum, ab Eccleſia ſunt abſcindendi, cùm emendari nolunt. *Utinam & abſcindantur qui vos conturbant.*

S.Cyprian.lib. De Unitate Eccleſiæ.

Novatores contumaces, & perturbatores Eccleſiaſticæ pacis, ab Eccleſia ſunt abſcindendi.

13. *Vos enim in libertatem vocati eſtis, fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem Spiritus ſervite invicem.* Chriſtiana libertas,

Chriſtiana libertas in quo poſita?

tas, quam nobis Chriſtus ſanguine ſuo acquiſivit in independentia poſita non eſt, neque in eo quòd voluntatem ſuam quiſque faciat; ſed quòd voluntatem ſuam divinæ ſubjiciat, conformetque voluntati, Deìque legi, ac eorum qui vice Dei illi præſunt, mandatis obtemperet: in eo denique ut proximis ſerviat per caritatem, quæ Spiritus ſancti donum eſt. Non ergo dicat Chriſtianus, Liber ſum, in libertatem vocatus ſum: ſervus eram, ſed redemptus ſum, & ipſa redemptione liber effectus ſum, faciam quod volo, nemo me prohibeat à voluntate mea, ſi liber ſum. Sed ſi iſta voluntate peccatum facis, ſervus es peccati. Noli ergo libertate abuti ad liberè peccandum, ſed utere ad non peccandum. *Erit enim voluntas tua libera, ſi fuerit pia. Eris liber ſi fueris ſervus; liber peccati, ſervus juſtitiæ. Prima libertas eſt carere criminibus.* Tunc verè liberi ſumus, cùm legi Dei ſecundùm interiorem hominem condelectamur, & Deo, proximoque propter Deum, caritate ſervimus. *Qui enim per caritatem ſervit, & ſine miſeria obtemperans Deo, cum amore faciendo quod docetur, non cum timore quod cogitur.* Per caritatem autem ſervit alter alteri, cùm illius infirmitatem habet quaſi ſuam, ut eam æquanimiter ferat, donec ab ea liberetur ille, cujus curat ſalutem. Timeamus ne in hujus mundi lubrico libertate noſtra abuſi, à vera libertate caritatis, ad effrænem cupiditatis libertatem, immò potiùs pudendam ſervitutem tranſeamus. Gratiæ Chriſti auxilium imploremus, ſine qua libertas noſtra non eſt vera libertas, ſed contumacia: Quia *Voluntas tantò liberior, quantò ſanior: tantò ſanior, quantò divinæ gratiæ ſubjectior.*

S. Auguſt. Tract. 42. in Joan.

S. Auguſt. in hunc locum.

Idem lib. 2. De Sermone Domini in Monte, cap. 19. nu. 65.

S. Auguſt.

14. *Omnis enim Lex in uno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut te ipſum.* Hæc nota diſcipulorum Chriſti. *In hoc*, inquit, *cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Vide, inquiebant Ethnici in Eccleſiæ exordiis, *vide ut invicem ſe diligant, & ut pro alterutro mori ſint parati.* Hoc præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit, ajebat dilectus Chriſti Diſcipulus. Domine, da quod jubes & jube quod vis. Quomodo ſine caritate, quam Deus in nobis operatur poſſet lex impleri, quæ ad caritatem tota collineat & redigitur? O deplorandam humani cordis perverſitatem! Solum ab illo amorem poſtulat Deus, & id Deo negat, quod & facillimum, & ſuaviſſimum eſt, æternòque premio donandum. Cùm omnia quæ difficiliora ſunt, vel modica ex parte faciamus: hoc ſolum non facimus, quod & factu facilius eſt, & abſque quo caſſa ſunt univerſa quæ facimus. Jejunii corpus ſentit injuriam, vigiliæ carnem macerant: eleemoſynæ labore quæruntur: ſanguis in martyrio, quamvis ardeat fides, tamen ſine dolore & timore non funditur. Hæc omnia ſunt qui faciant: *Sola caritas ſine labore eſt. Et quia ſola cor mundum efficit, à diabolo expugnatur in nobis, ne Deum pura mente videamus ... Caritatis rara poſſeſſio eſt.* Quis vult ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis, Apoſtolum ſequens? Quis cum lugentibus lugens, cum gaudentibus gaudens, alieno vulnere vulneratur? Quis fratris morte perimitur? Omnes magis amatores noſtri quàm Dei ſumus. Vide quantum bonum ſit caritatis. Si ita martyrium fecerimus, ut noſtras velimus ab hominibus reliquias honorari: ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidè ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram uſque ad mendicitatem propriam dederimus: huic operi non tam præmium quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quàm corona victoriæ. Sola caritas, Deum promeretur, ſola æterno præmio remuneratur.

Joan. 13. 35.

Tertull. in Apolog.

Lex caritatis

S. Hieron. in hunc locum.

15. *Quòd ſi invicem mordetis, & comeditis: videte ne ab invicem conſumamini.* Schiſmate nihil Eccleſiæ exitialius, bello civili & factionibus nihil Reipublicæ pernicioſius, domeſticis inſidiis nihil familiis periculoſius. Væ tam gravium inventoribus malorum. Odium, invidia, calumnia & detractio dentes habent acutiores & crudeliores dentibus leonum & ſerpentium: beſtiæ enim illæ quantumvis feroces propria membra non mordent, non lacerant: ſed Chriſtiani ſibi mutuò inviden-

Invidiæ & detractationis inſana crudelitas.

dentes, ſibi mutuò detrahentes, propria membra mordent & lacerant. Unum enim corpus Chriſti ſunt, *ſinguli autem alter alterius membra*, ait Apoſtolus noſter.
Quando igitur ſedens loquor adversùs fratrem meum, & contra filium matris meæ
pono ſcandalum: quando aliena torqueor felicitate, & alterius bonum meum ma-
lum facio, nonne in me illud impletur: *Si invicem mordetis, & comeditis: videte* *Pſalm.100.*
ne ab invicem conſumamini. David Rex & Propheta ſanctus, eodèm quo Apoſtolus
noſter animatus Spiritu ait: *Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar. Su-*
perbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. Habet epulas ſuas cor pium,
,, habet epulas ſuas cor ſuperbum. Cor ſuperbum unde paſcitur? Si ſuperbus eſt, *S.Auguſt. Enarrat. in hūc*
,, invidus eſt. Superbia mater invidentiæ eſt: non poteſt niſi generare hanc, & *Pſalmum, n.*
,, cum illa ſemper eſſe. Omnis ergo ſuperbus, invidus eſt. Si invidus eſt, malis a- *2.*
,, lienis paſcitur. Unde dicit Apoſtolus: *Si invicem mordetis, & comeditis: vide-*
te ne ab invicem conſumamini. Videte comedentes, nolite his conveſci, fugite ta-
,, le convivium. Neque enim ſe ſatiant gaudendo de malis alienis, quia inſatia-
,, bili corde ſunt: Cave ne capiaris in epulis eorum laqueo diaboli. Cibis talibus
,, paſcebantur Judæi, quando crucifixerunt Dominum. Dicebant enim cùm vide-
,, rent eum pendentem in cruce, inſultantes, quia inſatiabiles corde erant: *Si Fi-* *Matt, 27.40.*
lius Dei eſt, deſcendat de cruce: alios ſalvavit, ſeipſum non poteſt ſalvare. Paſce-
,, bantur cibo crudelitatis ſuæ, & ille paſcebatur cibo miſericordiæ ſuæ. *Pater*,
,, inquit, *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Illi ergo habebant alias epu-
,, las, ille alias, Sed quid dictum ſit de menſa ſuperborum, audite: *Fiat menſa*
eorum in laqueum, & in retributiones, & in ſcandalum. Paſti ſunt, capti ſunt.
,, Quomodo enim aves ad muſcipulam, & piſces ad hamum paſcuntur, ſed capiun-
,, tur, ſic & ipſi.

16. *Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Quicumque à proprio ſpiritu ducitur, cæcum ſequitur, ducitur in præcipitium: qui verò Spiritu Dei agitur, ſequitur lumen vitæ. Spiritus hominis in hoc naturæ corruptæ ſtatu, omnium deſideriorum carnalium principium eſt: Spiritus Dei omnium ſanctorum deſideriorum, juſtorum conſiliorum, & rectorum operum principium eſt.
Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis. Non ait: concupiſcentias car- *S.Auguſt.lib.*
,, nis ne adverſarias habueritis, quoniam videbat perfectam pacem carnis & ſpiri- *6.Operis Im-*
,, tus non poſſe in corpore mortis hujus impleri; ſed ait: Concupiſcentias carnis *perfecti con-*
ne perfeceritis; ubi certamen nobis potiùs quod contra carnem adverſantem de- *tra Julian.n.*
beamus exercere, propoſuit, *Ut concupiſcentias ejus non perficiamus conſentiendo,* *14.*
ſed reſiſtendo vincamus: Pax verò ubi non eas adverſantes repugnanteſque patia-
,, mur, fuit in corpore vitæ illius, quam natura vitiata primi hominis prævari-
catione perdidimus.

17. *Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum, ſpiritus autem adverſùs carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcumque vultis faciatis*. Infelix hæc *Contra concupiſcentiam ſemper pugnandum eſt.*
hereditas filiorum Adam, primique pœna peccati, innata propenſio ad malum,
,, impotentia ad bonum, perpetua hominis pugna contra ſeipſum. Hoc bellum
,, nullum eſſet, ſi natura humana per liberum arbitrium in rectitudine, in qua fa- *S.Auguſt.lib.*
,, cta eſt, perſtitiſſet. Nunc vero quæ pacem fœlix cum Deo habere noluit, ſecum *21. De Civit.*
,, pugnat infœlix, & cùm ſit hoc malum miſerabile, melius eſt tamen quàm prio- *Dei, cap. 15.*
,, ra vitæ hujus. Melius confligitur quippe cum vitiis, quàm cùm ſine ulla con-
,, flictione dominantur. Melius eſt (inquam) bellum cùm ſpe æternæ pacis, quàm
,, ſine ulla liberationis cogitatione captivitas. Cupimus quidem etiam hoc bello
,, carere, & ad capeſſendum ordinatiſſimam pacem, ubi firmiſſima ſtabilitate po-
,, tioribus inferiora ſubdantur, igne divini amoris accendimur. Sed ſi (quod ab-
,, ſit) illius tanti boni ſpes nulla eſſet, malle debuimus in hujus conflictationis
moleſtia remanere, quàm vitiis in nos dominationem non eis reſiſtendo permitte-
,, re.... *Nunc quandiu concupiſcit caro adverſùs ſpiritum, & ſpiritus adverſus car-*
nem,

Digitized by Google

S. Auguſt. lib. De Continentia, cap. 2. & 3.

nem, ſat eſt nobis non conſentire malis quæ ſentimus in nobis. Cùm autem ſit iſta conſenſio, tunc exit ex ore cordis quod coinquinat hominem. Cum verò per continentiam conſenſio non tenetur, malum concupiſcentiæ carnalis, contra quod pugnat concupiſcentia ſpiritualis, nocere non ſinitur. Sed aliud eſt bene pugnare, quod nunc eſt, quando mortis contentioni reſiſtitur, aliud adverſarium non habere, quod tunc erit quando mors noviſſima inimica deſtruetur. Nam & ipſa continentia, cum frænat cohibetque libidines, ſimul & appetit bonum ad cujus immortalitatem tendimus, & reſpuit malum cum quo in hac mortalitate contendimus. Illius quippe amatrix & ſpectatrix, hujus verò & hoſtis & teſtis eſt, & decus appetens, & dedecus fugiens. Hanc pugnam non experiuntur in ſemetipſis, niſi bellatores virtutum debellatoreſque vitiorum: nec expugnat concupiſcentiæ malum, niſi continentiæ bonum.

Caro concupiſcit adversùs ſpiritum, ſpiritus autem adversùs carnem: hæc enim
S. Auguſt. lib. 15. De Civit. Dei, cap. 5. *ſibi invicem adverſantur*. Concupiſcentia ergo ſpiritalis contra alterius poteſt pu-
,, gnare carnalem, vel concupiſcentia carnalis contra alterius ſpiritalem, ſicut in-
,, ter ſe pugnant boni & mali: vel certè ipſæ concupiſcentiæ carnales inter ſe duo-
,, rum bonorum, nondum utique perfectorum, ſicut inter ſe pugnant mali & ma-
,, li, donec eorum qui curantur ad ultimam victoriam ſanitas perducatur.

Quatuor hominis ſtatus.

18. *Quod ſi Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege*. Quatuor humani generis ſta-
S. Auguſt. in hunc locum nu. 46.
,, tus, Apoſtolo duce, S. Auguſtinus diſtinguit 1. Ante Legem. 2. Sub lege. 3.
,, Sub gratia. 4. In pace & gloria cœleſti. Sicut prima hominis vita eſt ante Le-
,, gem, cùm nulla nequitia & malitia prohibetur, neque ulla ex parte pravis cu-
,, piditatibus reſiſtit: quia non eſt qui prohibeat: ſic ſecunda eſt ſub Lege ante gra-
,, tiam, quando prohibetur quidem, & conatur à peccato abſtinere ſe, ſed vin-
,, citur; quia nondum juſtitiam propter Deum & propter ipſam juſtitiam diligit,
,, ſed eam ſibi vult ad conquirendum terrena ſervire. Itaque ubi viderit ex alia
,, parte ipſam, ex alia commodum temporale, trahitur pondere temporalis cu-
,, piditatis, & relinquit juſtitiam: quam propterea tenere conabatur, ut habe-
,, ret illud, quod ſe nunc videt amittere, ſi illam tenuerit. Tertia eſt vita ſub gra-
,, tia, quando nihil temporalis commodi juſtitiæ proponitur: quod niſi caritate
,, ſpiritali, quam Dominus exemplo ſuo docuit, & gratia donavit, fieri non po-
,, teſt. In hac enim vita etiamſi exiſtant deſideria carnis de mortalitate corporis,
Rom. 6. 10. ,, tamen mentem ad conſenſionem peccati non ſubjugant. Ita jam non regnat
,, peccatum in noſtro mortali corpore; quamvis non poſſit niſi inhabitare in eo,
Rom. 7. 25. ,, quamdiu mortale corpus eſt. Primò enim non regnat, cùm mente ſervimus le-
,, gi Dei, quamvis carne legi peccati, id eſt, pœnali conſuetudini, cùm ex illa
,, exiſtunt deſideria, quibus tamen non obedimus. Poſtea verò ex omni parte ex-
Rom. 8. 11. ,, ſtinguitur. *Quoniam ſi Spiritus Jeſu habitat in nobis, qui ſuſcitavit Jeſum Chri-
ſtum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora noſtra propter Spiritum qui habitat
in nobis.* Nunc ergo implendus eſt gradus ſub gratia, ut faciamus quod volumus
Rom. 6. 13. ,, ſpiritu, etiamſi carne non poſſumus: id eſt, non obediamus deſideriis peccati,
,, ad præbenda illi membra noſtra arma iniquitatis, etiamſi non valemus efficere
,, ut eadem deſideria non exſiſtant; ut quamvis nondum ſimus in pace illa æter-
,, na ex omni hominis parte perfecta, jam tamen deſinamus eſſe ſub Lege, ubi
,, prævaricationis rea mens tenetur, dum eam concupiſcentia carnis in conſenſio-
,, nem peccati captivam ducit; ſimus autem ſub gratia, ubi nulla eſt condemna-
,, tio iis qui ſunt in Chriſto Jeſu; quia non certantem, ſed victum pœna conſe-
S. Auguſt. ibid. n. 47. ,, quitur. Ordinatiſſimè itaque ſubjungit, *Quod ſi Spiritu ducimini, non eſtis ſub
Lege*: ut intelligamus eos eſſe ſub Lege quorum ſpiritus ita concupiſcit adversùs
,, carnem, ut non ea quæ volunt faciant: id eſt, non ſe teneant invictos in cari-
,, tate juſtitiæ, ſed à concupiſcente adversùm ſe carne vincantur; non ſolum ea
,, repugnante legi mentis eorum, ſed etiam captivante illos ſub lege peccati, quæ
,, eſt in membris mortalibus. Qui enim non ducuntur Spiritu, ſequitur ut carne
du-

Digitized by Google

„ ducantur. Non autem pati adverſitatem carnis, ſed duci à carne, damnatio eſt.
„ Concupiſcentias autem carnis omnino non habere, non jam certamen, ſed cer-
„ taminis præmium eſt, ſi obtinuerimus victoriam perſeverando ſub gratia. Com-
„ mutatio enim corporis in immortalem ſtatum ſola carnis concupiſcentias non
„ habebit.

19. 20. 21. *Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, diſſenſiones, ſectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Quàm pauci Chriſtiani ad hæc attendunt! Quot ſe ſpirituales exiſtimant, qui opera carnis agunt! Quotuſquiſque eſt qui contentionibus & æmulationibus obnoxius non ſit? Horreamus non modò fornicationem, & nefaria crimina quæ in occulto fiunt, & quæ violant in nobis templum Dei; ſed & liberiores & frequentiores cum perſonis alterius ſexus converſationes, amatoria verba, dulces litterulas, quas ſanctus amor non habet; multò magis turpes cogitationes, obſcœna verba, laſciva oſcula, tactus impudicos, quibus fornicationi, aut aliis gravioribus, quæ vel nominare turpe eſt, præluditur. Non ſolùm idololatriam fugiamus, ſed omnem creaturæ adhæſionem, omne peccatum mortale, quo poſtpoſito Creatore, ad creaturam convertimur. *Per vitia quippe vel maximè dæmones coluntur.* Non ſolùm homicidia, & veneficia, ſed ſcandala, corporum cædibus, & letiferarum potionum propinatione pejora. Non tantùm ebrietates, ſed compotationes & comeſſationes, in quibus temperantiæ regulæ contemnuntur, violantur, & carnis deſideriis nimiùm indulgetur. Non modo inimicitias, ſed iras, contentiones, rixas, diſſenſiones, odiorum incentiva, vel germina. Non ſolùm hæreſes, ſed omnes falſas opiniones Eccleſiaſticis Dogmatibus repugnantes, aut Moralis Chriſtianæ puritatem corrumpentes: quas qui tuetur à Scriptura Sacra, doctrina Patrum, ſanctiorumque Theologorum, & Eccleſiæ Decretis devians nimio propriæ ſententiæ amore, carnalis eſt. Alta mente reponenda illa S. Hieronymi ſententia: *Quicumque Scripturam ſacram aliter intelligit, quam ſenſus Spiritus ſancti flagitat, quo conſcripta eſt, licèt de Eccleſia non receſſerit, tamen hæ-*
„ *reticus appellari poteſt, & de carnis operibus eſt, eligens quæ pejora ſunt.* Non
„ ſolùm vitemus invidiam, ſed pravam æmulationem, *& his ſimilia*, quæ uti-
„ nam tam facile vitare poſſemus, quam facilè intelligimus. Ad hæc Apoſtoli
„ verba qui non contremiſcit, ex fide non vivit: *Quæ prædico vobis, ſicut prædixi,*
„ *quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Nec refert uno quis
„ à beatitudine excludatur, an pluribus, cùm omnia ſimiliter excludant. Tem-
„ plum Dei in nobis ædificemus operante gratia Chriſti. Videte quemadmodum
„ cùm loca ipſa terrena in melius convertuntur, alia diruuntur atque franguntur
alia in meliores uſus commutantur; ſic & nos ſumus. *Opera carnis fuerunt in nobis, dejicienda ſunt, non mutanda. Iſta in nobis tamquam idola frangenda ſunt: in uſus autem meliores vertenda ſunt ipſa corporis noſtri membra, ut quæ ſerviebant immunditiæ cupiditatis, ſerviant gratiæ caritatis.*

Opera carnis.

S. Hieron. in hunc locum.

S. Auguſt. Serm. 163. alias 3. De verbis Apoſtoli, cap. 2.

22. 23. *Fructus autem Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Adverſus hujuſmodi non eſt lex.* Caritas primus Spiritus ſancti fructus eſt, fons, radix, meritum, & vita cœterorum. *Quis enim bene gaudet, qui bonum non diligit unde gaudet? Quis pacem veram niſi cum illo poteſt habere, quem veraciter diligit? Quis eſt longanimis in bono perſeveranter manendo, niſi ferveat diligendo? Quis eſt benignus, niſi diligat cui opitulatur? Quis bonus, niſi diligendo efficiatur? Quis ſalubriter fidelis, niſi ea fide quæ per dilectionem operatur? Quis utiliter manſuetus, cui non dilectio moderetur? Quis ab eo continet unde turpatur, niſi diligat unde honeſtatur?* Addit Apoſtolus; *Adverſùs hujuſmodi non*

Caritas omnium fructuum Spiritus ſancti fons eſt.

S. Auguſt. Tract. 87. in Joan. n. 1.

Digitized by Google

S. Auguſt. in Expoſit. hujus Epiſtolæ, nu. 49.

eſt lex. Ad quid enim timor Legis, ubi caritas animo dominatur? Quod malum formidare poteſt, qui nullum aliud novit, quàm non amare Deum, & legem e-„jus violare? Regnant ergo ſpiritales iſti fructus in homine, in quo peccata non „regnant. Regnant autem iſta bona, ſi tantùm delectant, ut ipſa teneant ani-„mum in tentationibus, ne in peccati conſenſionem ruat. *Quod enim ampliùs* „*nos delectat, ſecundùm id operemur neceſſe eſt*: ut verbi gratia, occurrit for-„ma ſpecioſæ feminæ, & movet ad delectationem fornicationis: ſed ſi plus de-„lectat pulcritudo illa intima & ſincera ſpecies caſtitatis, per gratiam quæ eſt in „fide Chriſti, ſecundùm hanc vivimus, & ſecundùm hanc operamur; ut non „regnante in nobis peccato ad obediendum deſideriis ejus, ſed regnante juſtitia „per caritatem cum magna delectatione faciamus, quicquid in ea Deo placere „cognoſcimus.

Caro cum vitiis & concupiſcentiis crucifigenda.

* S. Auguſt. ibid. n. 53.

Pſal. 118.

S. Auguſt. Serm. 205. alias De Diverſis 68.

24. *Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis*. Quàm pauci Chriſti ſunt, cùm tam pauci carnem ſuam cum vitiis & cu-„piditatibus crucifigant! *Crucifiguntur autem timore illo caſto permanente in ſæ-„culum ſæculi, quo cavemus offendere illum, quem toto corde, tota anima, „tota mente diligimus. Non enim hoc timore timet adultera, ne cuſtodiatur à „viro, quo timet caſta ne deſeratur: illi enim triſtis eſt præſentia viri, huic „abſentia. Et ideo timor ille corruptus eſt, & tranſire non vult hoc ſæculum: „iſte autem caſtus permanet in ſæculum ſæculi. Quo timore crucifigi optat Pro-„pheta, cùm ait: *Confige timore tuo carnes meas*. Carnes, ſunt carnales con-„cupiſcentiæ; clavi, ſunt præcepta juſtitiæ; his illas timor Domini configit, „qui nos illi acceptabilem hoſtiam crucifigit. In hac cruce per totam iſtam vi-„tam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuo debet pendere Chriſtia-„nus. Non enim eſt in hac vita tempus evellendi clavos..... Sic ſemper hic vi-„ve, Chriſtiane, ſi terreno limo greſſus non vis immergere, noli de iſta cru-„ce deſcendere.

Perfecti Chriſtiani ſemper vivunt in ſpiritu.

S. Hieron. in hunc locum.

25. *Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus*. Propenſiones, deſideria, conſilia, motus, opera, vitæ principio reſpondent. Qui Spiritu Dei vivit, ſanctas actiones exercet, propter Deum omnia operatur, mundo morem non gerit, carnis deſideriis non indulget. Quis eſt qui vivit Spiritu, niſi abſconditus homo „noſter, qui & juxta carnem interdum ſolet vivere? Sed cùm Spiritu vixerit, „Spiritu ambulat. Cùm in carne voluerit ambulare, vivens mortuus eſt. Vir „perfectus in Chriſto, ſemper vivit in Spiritu, Spiritui obedit, numquam vi-„vit in carne. Et contra; qui ſe totum carni dederit, & paſſionibus deputarit, „numquam vivit in Spiritu. Inter hos medii ſunt, quos nec ſpirituales poſſu-„mus appellare; nec carnales, ſed qui inter virtutes & vitia fluctuantes, nunc „ad meliora retrahuntur, & ſpiritus ſunt; nunc carnis lubrico ſupplantantur, & caro ſunt.

Inanis gloriæ cupiditas expugnanda.

S. Hieron. in hunc locum.

26. *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes*. Spiritus ſanctus in corda noſtra diffùdens caritatem, deſtruit inanis gloriæ cupiditatem. Caritas concordiam parit, fraterna concordia diſſenſiones & invidiam non patitur. Vana gloria penè commune delictum eorum qui ab iis vitiis alieni ſunt, quæ carne conſummantur. Eleemoſyna, longa oratio, pallor ex jejunio ſequens, caſtitas in virginibus & viduis ſæpe plauſum quærit humanum, & laudem falſam, vacuam, fallacem, ex hominũ judicio plerumq; cæco, ſæpius injuſto, ſemper mutabili dependentem. Quid tam Dei opus quàm Scripturas legere, in Eccleſia prædicare, Sacerdotium cupere, ante altare Domini miniſtrare. Sed & hæc, niſi aliquis omni diligentia cuſtodierit cor ſuum, ſæpe de cupiditate laudis oriuntur, aut certè vanæ gloriæ flatu corrumpuntur, & vera, quæ à Deo eſt, gloria fruſtantur. Videas pleroſ-„que libros de contemnenda gloria inſcribere, & cauſa gloriæ proprii nominis „titulos prænotare. Interpretamur Scripturas, ſæpe vertimus ſtilum, quæ di-

gna

Digitized by Google

„ gna lectione ſunt ſcribimus: & niſi Chriſti cauſa fiant, ſed memoriæ in poſteros, & famæ in populos, totus labor irritus fiet, & erimus quaſi tympanum ſonans,& cymbalum concrepans. Inanis gloriæ cupiditas invidiam parit, cujus late patet multiplex & fœcunda pernicies. Radix eſt malorum omnium, fons cladium, ſeminarium delictorum, materia culparum. Inde odium ſurgit, animoſitas inde procedit. Avaritiam zelus inflammat, dum quis ſuo non poteſt eſſe contentus, videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat; dum cernit quis alium in honoribus auctiorem, zelo excæcante ſenſus noſtros, atque in ditionem ſuam mentis arcana redigente, Dei timor ſpernitur, magiſterium Chriſti negligitur, Judicii dies non providetur. Inflat ſuperbia, exacerbat ſævitia, perfidia prævaricatur, impatientia concutit, furit diſcordia, ira ferveſcit; nec ſe jam poteſt cohibere vel regere, qui factus eſt poteſtatis alienæ. Hinc dominicæ pacis vinculum rumpitur, hinc charitas fraterna violatur, hinc adulteratur veritas, unitas ſcinditur, ad hæreſes atque ad ſchiſmata proſilitur, dum obtrectatur Sacerdotibus, dum Epiſcopis invidetur..., Qualis verò animæ tinea, quæ cogitationum tabes, pectoris quanta rubigo, zelare in altero vel virtutem ejus vel felicitatem, id eſt, odiſſe in eo vel merita propria, vel beneficia divina, in malum proprium bona aliena convertere illuſtrium proſperitate torqueri, aliorum gloriam facere ſuam pœnam?..... Mala cœtera habent terminum; & quodcumque delinquitur, delicti conſummatione finitur. In adultero ceſſat facinus perpetrato ſtupro; in latrone conquieſcit ſcelus homicidio admiſſo: & prædoni rapacitatem ſtatuit præda poſſeſſa; & falſario modum ponit impleta fallacia; *Zelus terminum non habet, permanens jugiter malum, & ſine fine peccatum, quantòque ille cui invidetur ſucceſſu meliore profecerit, tantò invidus in majus incendium livoris ignibus exardeſcit.*

Invidiæ mala. *S.Cyprian.lib. De Zelo & livore.*

CAPUT VI.

SENSUS LITTERALIS.

1. FRatres, *& ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.* Si quiſpiam circumventus fuerit, ſeu ex improviſo, non malitia, ſed infirmitate, ignorantia vel imprudentia lapſus in aliquod peccatum; vos qui perfecti eſtis in doctrina fidei, & Spiritus ſancti ductum ſequi amatis, hujuſmodi hominem inſtruite ſalutaribus documentis & monitis, corripite, inſtaurate, quaſi laxatum membrum loco ſuo reponentes & confirmantes, erigite, perficite, quod deficit, ſupplete; non duriter & ſeverè agendo cum ipſo, ſed cum manſuetudine, quæ fructus eſt Spiritus ſancti. Unuſquiſque autem hoc officium caritatis præſtans proximo, ſeipſum circumſpiciat, & ad propriam infirmitatem ſedulò attendat, timens & cavens ne & ipſe tentationi ſuccumbat.

Caritas erga peccatores. *S.Chryſoſt. Theodoret. S. Hieron.*

2. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*.* Alii aliorum onera ſublevate, alii aliorum vitia & infirmitates manſueto animo tolerate, & emendare ſtudete: & id faciendo adimplebitis mandatum novum dilectionis à Chriſto datum. Vitia & imperfectiones eleganti metaphora onera vocat,quia iram Dei provocando animum gravant. Unde Pſal.37.dicitur: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Præterea, aliorum vitia & imbecillitates aliis oneri ſunt. Alludit autem Apoſtolus ad eos qui onuſti unà iter agunt, quorum alii minùs onuſti, alios nimio onere gravatos adjuvant.

Prærupta numeri mutatio ab Apoſtolo non fit ex imperitia, ut S.Hieronymo viſum eſt,ſed ſtudio, quòd numerus ſingularis aptior eſſet ad urgendam uniuſcujuſq;conſcientiam.

3. 4. 5. *Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* Nam ſi quis

* *Joan.*13.15. 33.34. *& cap.* 15.12.

Digitized by Google

Humilitas.

Si quis magnificè de ſe ſentit, ſéque ſuprà alios extollit, quaſi à vitiis humanæ fragilitatis exemptum, ab oneribus liberum, & ſatis fortem ad vincendas tentationes, ipſe ſe decipit, cùm ex ſe nihil ſit, nihilque ex ſe poſſit quod ad pietatem & ſalutem æternam pertineat. *Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero.* Unuſquiſque vitam ſuam, converſionem ſuam, opera ſua ſcrutetur, diſcutiat, expendat: & apud Deum gloriam inveniet de rectè factis per gratiam illius: (Gloria enim noſtra, teſtimonium bonæ conſcientiæ:) non ſe ipſum cum aliis deterioribus comparando, gloriabitur, ut Phariſæus Publicano inſultans. *Unuſquiſque enim onus ſuum portabit.* Unuſquiſque in Dei judicio pro ſe rationem reddet, propriìque peccati, quod hic per Pœnitentiam non fuerit expiatum, pœnas luet, non pejorum comparatione juſtificabitur, aut ſublevabitur.

Honorarium Paſtoribus & Miniſtris Evangelii tribuendum.

6. *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.* Qui ab alio inſtituitur in Doctrina Chriſtiana, Doctorem ſuum, Paſtorem, Concionatorem participem faciat bonorum ſuorum temporalium, ſecundùm facultates ſuas, & illius neceſſitatem. Æquum enim eſt, ut qui Evangelium annuntiat, de Evangelio vivat. Bona igitur in præſenti loco, juxta vulgi conſuetudinem, morèmque communem, victum & veſtitum, & cætera quæ homines inter bona numerant, appellavit. Confer cum 1. Cor. 9. 7. 8. 9. 11.

7. *Nolite errare: Deus non irridetur.* Variis prætextibus, excuſationibus, & ſubterfugiis divinum mandatum de honorario Paſtoribus veſtris ac Miniſtris Evangelii tribuendo ne eludatis, voſmetipſos decipientes. Deus ſibi impunè illudi non ſinit.

Bonis operibus inſiſtendum. *Matt. 25. 24. 26.* *2. Cor. 9. 6. & ſeq.*

8. *Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet. Quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.* Hebræis *ſerere* ſæpe ſignificat operari; *metere*, pœnam aut præmium ferre. Senſus igitur eſt: Unuſquiſque omnium operum ſuorum præmium vel pœnam in futuro Dei judicio recipiet. Hæc vita, ſementis inſtar eſt: ſemen, opera, meſſis, conſummatio ſæculi; ſeges, præmium aut pœna operibus retribuenda. Qui carnis cupiditatibus indulget ac voluptatibus ſervit, opera ſua ad præſentis vitæ commoda referens, nullo futuræ vitæ reſpectu, ex carne ſua referet corruptionem, miſeriam, & mortem æternam. Qui autem ſeminat in ſpiritu, id eſt, opera ſua facit ſecundùm dictamen & ductum Spiritus ſancti, cœlum magis quàm terram, Dei gloriam magis quàm propria commoda reſpiciens, ejus legi, non propriis cupiditatibus obtemperans, per eumdem Spiritum merebitur & metet vitam æternam, in bonis operibus velut in ſemine contentam, quæ tamen Dei dona ſunt, & nullam vim habent ad æternæ vitæ conſecutionem, niſi ex Spiritu ſancto. Qui

Bonorum operum præmium vita æterna.

S. Proſper Carmine de Ingratis, P. 4.

Quæ dare vult, tribuit, ſervans largita, creanſque
De meritis merita, & cumulans ſua dona coronis.

9. 10. *Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim ſuo metemus non deficientes.* Opera tum juſtitiæ, tum miſericordiæ in hac vita exercentes, ne defatigemur, ne torpeſcamus, ne tædio & moleſtia animum noſtrum languere ſinamus, tempore enim à Deo præfinito fructum percipiemus numquam defecturum, ſi in bonis operibus perſeveremus, nempe vitam æternam. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.* Igitur dum in hoc mundo vivimus, nullam prætermittamus opportunitatem benefaciendi omnibus hominibus, qui proximi noſtri & fratres ſunt jure naturæ matris unius: maximè autem iis qui in unam Dei familiam, quæ eſt Eccleſia, per fidem congregati ſunt, factique *Domeſtici Dei*.

11. *Videte qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu.* Videte qualem Epiſtolam, quàm gravem, quàm formem ad vos ſcripſi manu propria, non per amanuen-

ſem.

Digitized by Google

ſem . Totam Epiſtolam à Paulo manu propria ſcriptam his verbis ſignificari S. Chryſoſtomus cenſet , quod affectus ſinceri erat argumentum . Cæteris enim Epiſtolis ſubſcribebat quidem ipſe , cæterùm alius ſcribebat , idque ex Epiſtola ad Romanos conſtat , cujus ad calcem habetur : *Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi Epiſtolam* . Hanc verò totam ipſe ſcripſerat , non modò ob charitatem, verùm etiam ad tollendam malam ſuſpicionem . Quia enim Pſeudo apoſtoli in vulgus ſparſerant illum circumciſionis ſeu aliarum legis ceremoniarum obſervationem neceſſariam profiteri , diſſimulare tamen quaſi non profiteretur , ideo compulſus eſt Epiſtolam ſua manu ſcriptam mittere , depoſito apud illos teſtimonio . Sanctus verò Hieronymus , ab hoc dumtaxat loco uſque ad finem , manu propria ſcriptam à Paulo hanc Epiſtolam exiſtimat , ſuperiora autem ab alio exarata . Quòd autem hæc verba , *Qualibus litteris ſcripſi vobis mea manu* , ad deformitatem characterum Pauli , qui Græcè non benè pingebat , aliqui referunt , S. Hieronymus ut ridiculum ſugillat .

S. Chryſoſt. Theodoret. Theophylact. Oecumen. in hunc locum.

S. Hieronymus oblique notare videtur S. Chryſoſtomum tacito ejus nomine: *In hoc loco vir apprimè noſtris temporibus eruditus, miror quomodo rem ridiculam locutus ſit, &c.*

12. 13. *Quicumque enim volunt placere in carne , hi cogunt vos circumcidi; tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur* . Quicumque enim volunt placere hominibus ſecundùm carnem ſibi conjunctis , ſcilicet Pſeudo apoſtoli , qui popularium ſuorum Judæorum gratiam aucupantur externa carnalium ceremoniarum Legis obſervatione , de qua apud illos gloriantur : hi non ſtudio & amore Legis tradunt vobis doctrinam quâ ad circumciſionem cogamini, ſed tantùm ut ſuæ ſecuritati conſulant , & perſecutionem vitent , ſinceris crucis Chriſti Prædicatoribus & ſectatoribus , ejus virtute abrogatas eſſe Legis ceremonias docentibus , à Judæis inferri ſolitam . *Neque enim qui circumciduntur , Legem cuſtodiunt : ſed volunt vos circumcidi , ut in carne veſtra glorientur* . Neque enim ipſi , quamvis circumciſi ſint , & circumciſionem prædicent cum Baptiſmo & Evangelii profeſſione conjungendam , Legem obſervant accuratè , Sacrificia non offerunt , cum Jeroſolymis non degant, plurimàque alia Legis præcepta negligunt : ſed vobis perſuadere nituntur circumciſionem , ut de vobis tamquam Proſelytis factis , & ad Circumciſionem atque Judaiſmum converſis , apud Judæos glorientur .

14. *Mihi autem abſit gloriari , niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti : per quem mihi mundus crucifixus eſt , & ego mundo* . Abſit autem à me ut gaudeam & glorier niſi in paſſione & morte Domini noſtri Jeſu Chriſti , quâ crux illius facta eſt fons omnium benedictionum ſpiritualium : per quem ego & mundus , id eſt , homines mundo ſervientes ; mutuo reſpectu planè mortui ſumus, & ab invicem alieni atque averſi . Illi me ut cruciarium deſpiciunt , abominantur , horrent : illorum mores , inſtituta , & quicquid magnifaciunt pariter deſpicio & horreo . Propter Chriſtum crucifixum vita mihi nullius pretii eſt , & morti ſimilis : immortalem enim vitam expecto ,

Theodoret.

15. 16. *In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura* . In negotio ſalutis per Chriſtum obtinendæ nihil prodeſt quòd aliquis circumciſus ſit vel incircumciſus ; ſed ſola vita ſpiritualis , & interior renovatio, quam Deus in nobis per gratiam ſuam efficit & creat , donando ut in eum credamus , & mandata ejus ſervemus . *Et quicumque hanc regulam ſecuti fuerint , pax ſuper illos , & miſericordia , & ſuper Iſrael Dei* . Omnibus verò fidelibus tam ex Gentibus , quàm ex Judæis , qui traditam à me hac in Epiſtola doctrinam ſequuntur , & ſecundùm illam vitam ſuam componunt , pacem & miſericordiam , omniaque ſpiritualia bona à Deo adprecor .

17. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit* . Cæterum nemo veſtrum mihi novas moleſtias inferat , nemo ad afflictiones meas quotidianas addat , deficiendo à doctrina , quam vobis tradidi , & à regula Chriſtianæ vitæ , quam vobis præſcripſi *Ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto* . In corpore meo geſto vibices ac cicatrices ex plagis , lapidationibus , & verberibus propter Jeſu Chriſti

fidem

Digitized by Google

2.Cor.11.

fidem & crucis ejus prædicationem mihi illatis relictas. Hæ ſunt ſervitutis meæ qua Chriſto ſum addictus, immò libertatis qua ſum ab illo donatus, inſignes notæ, & teſtimonia veritatis, quam vobis prædicavi, pro qua omnia adverſa perpeti non refugio. In his glorior & exulto, non in circumciſionis cicatrice.

18. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Fratres. Amen.* Conſuetam benedictionem velut quoddam ſignaculum litteris impoſuit. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti meritis vobis parta, & per illum vobis data, in vobis creſcat & permaneat.

CAPUT VI.

SENSUS MORALIS.

Fraternæ correptionis officium & modus.

1. F*Ratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.* Fraternæ correptionis officium proximis in peccatum lapſis exhibere divino mandato tenemur. Illum enim vere non diligimus, niſi ipſi ad vitam æternam conſulamus, niſi lapſum erigere ſatagamus, nutantem ſuſtentemus, debilem confirmemus ac roboremus. Sed correptionis modum ſervare non ita facile eſt, quem nec plerique noverunt. 1. Excuſandus eſt, quantùm fieri poteſt peccator, ut correptionem ſuſcipiat. Ejus lapſus vel ſubreptioni, ignorantiæ, inconſiderationi, imprudentiæ, vel fragilitatis, vel tentationis vehementiæ, non malitiæ, ut plurimùm tribuendus eſt. *Si præoccupatus fuerit homo, in aliquo delicto.* 2. Ut majori cum auctoritate fiat correptio, majorique cum fructu, laborare debent quibus ex officio incumbit alios corripere, ut ſpirituales ſint, à carnalibus cupiditatibus alieni, irreprehenſibiles. *Vos qui ſpirituales eſtis* 3. Inſtruendi ſunt qui corripiuntur, erigendi, perficiendi, illiſque Lex Dei, Scripturæ ſacræ documenta, officia, contra quæ deliquerunt, ponenda ob oculos. *Hujuſmodi inſtruite.* 4. Corripiendi ſunt compaſſione miſericordiæ, non impetu iracundiæ, non acerbioribus verbis, & ex amaritudine animi ſubinfenſi prodeuntibus, ſed cum benignitate & manſuetudine. *In ſpiritu lenitatis.* 5. Seipſum conſiderare debet, ac humiliare coram Deo qui hoc munus caritatis exercet, perſuaſumque habere, ſe in eadem peccata, quæcumque ſint, pro humana fragilitate labi poſſe, quæ in aliis emendare ſatagit ſalutari correptionis medicamento. 6. Sibi ipſi timere debet, qui peccantem corripit, attendere, vigilare, ne eadem tentatione præoccupetur & corruat, vel ne in ipſo correptionis officio exhibendo ſuperbia, ira, aut amaritudo aliqua ſubrepat. *Conſiderans teipſum, ne & tu tenteris*..... S. Auguſtinum audire præſtat. *Nihil* (inquit) *ſic probat ſpiritalem virum, quàm peccati alieni tractatio, cùm liberationem ejus potius quàm inſultationem, potiùſque auxilia quàm convicia meditatur, & quantùm facultas tribuitur, ſuſcipit.* Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi. *Et ne ſibi quiſque videatur inſtruere, etiam cùm protervè exagitat irridètque peccantem, aut ſuperbè tamquam inſanabilem deteſtatur:* In ſpiritu, *inquit*, lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris.

S. Auguſt. in hunc locum.

,, Nihil enim ad miſericordiam ſic inclinat, quàm proprii periculi cogitatio.....
,, Numquam itaque alieni peccati objurgandi ſuſcipiendum eſt negotium, niſi
,, cùm internis interrogationibus examinantes noſtram conſcientiam, liquidò
,, nobis coram Deo reſponderimus, dilectione nos facere. Quòd ſi convicium,
,, vel minæ, vel etiam perſecutiones ejus quem argueris, laceraverint animum,
,, ſi adhuc ille per te ſanari poſſe videbitur, nihil reſpondeas donec ſaneris prior:
,, ne fortè carnalibus motibus tuis ad nocendum conſentias, & exhibeas linguam
,, tuam arma iniquitatis peccato ad reddendum malum pro malo, aut maledictum

pro

,, pro maledicto. Quicquid enim lacerato animó dixeris, punientis eſt impetus,
,, non caritas corrigentis. Dilige, & dic quod voles: nullo modo maledictum
,, erit, quod ſpecie maledicti ſonuerit, ſi memineris ſenſeriſque te in gladio
,, verbi Dei liberatorem hominis eſſe velle ab obſidione vitiorum. Quòd ſi fortè,
,, ut plerumque accidit, dilectione quidem talem ſuſcipis actionem, & ad eam
,, corde dilectionis accedis, ſed inter agendum ſubrepſerit aliquid, dum tibi re-
,, ſiſtitur, quod te auferat ab hominis vitio percutiendo, & ipſi homini faciat
,, infeſtum; poſtea te lacrymis lavantem hujuſmodi pulverem, multò ſalubriùs
,, meminiſſe oportebit, quàm non debeamus ſuper aliorum ſuperbire peccata, quan-
,, do in ipſa eorum objurgatione peccamus, cùm facilius nos ira peccantis iratos
,, quàm miſeria miſericordes facit. ,, *Inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis.* Ne-
,, que ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis; neque negligentes, ut non
,, arguatis; neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.

S. *Auguſt.* *Serm.* 88. *aliàs* 18. *De verbis Domini*, *n.* 20.

2. *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Proximi onera portare, eſt ipſius peccata cum patientia ſuſtinere, peccantibus in nos ex animo ignoſcere, divinam miſericordiam pro illis humiliter exorare, illos ad pœnitentiam adducere, cum illis & pro illis Deo ſatisfacere in nomine & Spiritu Chriſti, propter Chriſtum, ut mandatum novum nobis ab illo datum impleamus. * *Qui, portant invicem onera ſua, niſi qui habent caritatem? Qui non habent caritatem graves ſunt ſibi: qui autem habent caritatem, portant ſe. Læſit te aliquis, petit veniam: ſi non dimittis, non portas onus fratris tui; ſi dimittis, portas infirmum. Et tu ſi fortè in aliquam infirmitatem cecideris, quaſi homo, oportet ut*
,, *ſic te portet & ille, quemadmodum & tu.* Dicuntur cervi, quando tranſeunt
,, freta in proximas inſulas paſcuæ gratia capita ſuper ſe invicem ponere; & u-
,, nus qui ante eſt ſolus portat caput, & non ponit ſuper alterum: ſed cùm &
,, ipſe defecerit, tollit ſe ab anteriori parte & redit poſteriùs, ut & ipſe in alte-
,, ro requieſcat, & ſic portant omnes onera ſua, & perveniunt ad quod deſiderant,
,, & non patiuntur naufragium, quia quaſi navis eſt illis caritas.... *Dilectionis officium eſt, invicem onera noſtra portare. Sed hoc officium, quod ſempiternum non eſt, perducet ſanè ad beatitudinem æternam, in qua nulla erunt noſtra onera, quæ invicem portare jubeamur. Nunc verò cùm in hac vita, id eſt, in hac via ſumus, onera invicem noſtra portemus, ut ad eam vitam, quæ caret omni onere, perve-*
,, *nire poſſimus.* Neque ulla res officioſum iſtum laborem ad portanda onera alio-
,, rum facit libenter impendi, niſi cùm cogitamus quanta pro nobis pertulerit
,, Dominus. Peccata enim noſtra ſuſcepit; & nos igitur, ad ejus imitationem,
,, invicem onera noſtra portemus. Accedit etiam illa cogitatio, quia ille ſuſce-
,, pit hominem, nos autem homines ſumus: & conſiderare debemus quòd ægri-
,, tudinem ſive animi, ſive corporis, quam in alio homine videmus, etiam nos
,, habere potuimus, aut poſſumus. Hoc ergo exhibeamus illi, cujus infirmita-
,, tem portare volumus, quod ab illo nobis vellemus exhiberi, ſi forte nos in
,, ea eſſemus, & ipſe non eſſet: Deinde etiam illud cogitandum, nullum eſſe
,, hominum, qui non poſſit habere aliquod bonum, quod tu nondum habes,
,, etiamſi lateat, in quo ſine dubio poſſit te eſſe ſuperior. Quæ cogitatio ad con-
,, tundendam edomandamque ſuperbiam valet, ne arbitreris quoniam tua quæ-
,, dam bona eminent & apparent, ideo alterum nulla habere quæ lateant, & for-
,, taſſe majoris ponderis bona, quibus te ſuperat neſcientem... Iſtæ cogitationes
,, deprimentes ſuperbiam, & acuentes caritatem, faciunt onera fraterna invi-
,, cem, non ſolùm æquo animo, ſed etiam libentiſſime ſuſtineri.

Onera noſtra ſeu infirmitates & defectus invicem portare, caritatis officium eſt.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 129. *n.* 4.

S. *Auguſt. lib. De diverſis Quæſtionibus* 83. *Quæſt.* 71. *n.* 1. 3. 4. 5.

3. *Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.* Nihil ſuperbia fallacius, nihil ad ſpiritualem cæcitatem inferendam funeſtius. Ad humilitatem nobis proficiant quotidiani lapſus noſtri: nos erudiant & caſus alieni. Co-
,, gitemus nullum eſſe peccatum quod facit homo, quod non poſſit facere & alter
ho-

Gratia Dei prima, cognitio nihil noſtri.

S. *Auguſt.*

,, homo, ſi deſit Rector à quo factus eſt homo. Talentis naturalibus, aut gra-
,, tuitis donis ne extollamur. Magis humiles ſimus ex eo quod deeſt, quàm elati
,, ex eo quod adeſt. *Nam qui putant ſe aliquid habere cùm hic vivunt, ſuperbiendo non accipiunt quod deeſt: quia magnum putant eſſe quod adeſt. Qui enim putat ſe eſſe aliquid, cùm nihil ſit, ſemetipſum ſeducit. Nec iſti ex hoc magni ſunt. Nam & inflatio & tumor imitatur magnitudinem, ſed non habet ſanitatem..... Ipſa eſt ergo gratia beneficii Dei prima, redigere nos ad confeſſionem, infirmitatis, ut quicquid boni poſſumus, quicquid potentes ſumus, in illo ſimus: ut qui gloriatur, in Domino glorietur;*

Idem in Pſal. 38.n.8. & 18.

Vera gloria non in laudibus hominũ, ſed in conſcientiæ puritate coram Deo poſita eſt.

S.August.in hunc locum.

4. 5. *Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit, & non in altero.* Opera noſtra diſcutiamus, non aliorum comparatione qui legem Dei violare non metuunt, & graviùs forſan ac frequentiùs peccant. Sed nos ipſos, affectum noſtrum, intentionem noſtram, infidelitatem noſtram Dei gratiæ conſiderantes. Secundùm Dei legem judicabimur, ſecundùm illam nos judicemus. Aliorum exemplum coram Deo nos accuſare & damnare poteſt, juſtificare & abſolvere non poteſt. *Unuſquiſque enim onus ſuum portabit.* Ex conſcientiæ noſtræ puritate veram apud Deum gloriam habere ſtudeamus, ex hominum teſtimonio plerumque fallaci ne quæramus. Laudatores enim noſtri non mi-
,, nuunt onera conſcientiæ noſtræ: atque utinam non etiam accumulent, cùm
,, plerumque ne illis offenſis laus noſtra minuatur, aut objurgatione illos curare
,, negligimus, aut jactanter eis aliquid noſtrum oſtentamus, potiùs quàm con-
,, ſtanter oſtendimus. Omitto ea quæ fingunt & mentiuntur de ſe homines pro-
,, pter hominum laudes. Quid enim iſta cæcitate tenebroſius, ad ſuſtinendam
,, inaniſſimam gloriam errorem hominis aucupari, & Deum teſtem in corde con-
,, temnere? Quaſi verò comparandus ſit ullo modo error illius qui te bonum pu-
,, tat, errori tuo, qui homini de falſo bono placere ſtudes, de vero malo diſ-
,, plices Deo.

Eccleſiæ & Evangelii Miniſtris victus à Chriſtiana plebe debetur.

** S.Chryſoſt. in hunc locum.*

6. *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.* Evangelicos operarios & Paſtores à Chriſtiano populo, cui ſpiritualia miniſtrant, ſuſtentari Chriſtus juſſit, ut in illis humilitatem ac modeſtiam fo-
,, veret, in illis caritatem accenderet. * Quoniam enim Paſtoralis aut Doctoralis au-
,, ctoritas frequenter inflat ea præditos, cohibens Doctoris ſpiritum, conſtituit
,, illum in hac neceſſitate, ut opus habeat diſcipulis: & his rurſus præbet occa-
,, ſionem ut faciliores reddantur ad benevolentiam, & ad caritatem excitentur.
,, Alioquin quam ob cauſam Deus, qui ingratos Judæos manna aluit, Apoſtolos
,, in mendicorum neceſſitatem dejeciſſet? Nonne perſpicuum eſt, quòd hinc ma-
,, gna pararet bona, modeſtiam & caritatem? Modeſtiam & humilitatem in Do-
,, ctoribus: probrum enim videtur petere: charitatem in diſcipulis. *Communicet is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.* Hoc eſt,
,, omnem in illum exhibeat liberalitatem; quippe qui majora dat, quàm acci-
,, pit; eò, inquam, majora, quò præſtantiora ſunt cœleſtia terrenis? Itaque
,, ſi Doctor quærit quod naturæ ſatis eſt, nihilo minùs accipiens manet in ſua
,, dignitate: Quandoquidem & hoc laudi dandum eſt, Doctorem ſic aſſiduum eſ-
,, ſe miniſterio ſermonis, ut cæteris egeat, altiſſimàque laboret inopia, contem-
,, nens omnia quæ ad victûs neceſſitatem pertinent. Quòd ſi modum tranſgreſſus
,, fuerit: corrupit ſuam dignitatem, non eo quòd accipit, ſed quòd præter mo-
,, dum. Habentes igitur alimenta, & quibus tegantur, his contenti ſint Evan-
,, gelii Miniſtri.

1.Tim.6.8.

S.Hieron. in hunc locum.

7. 8. *Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.* Prævidens ſpiritu Apoſtolus, eos qui docentur, & debent Magiſtris
,, ſumptus & vitæ neceſſaria, poſſe obtendere paupertatem, & dicere: Ager
,, meus hoc anno aruit ſiccitate, vineam grando contrivit; redditus, qui eſſe

pote-

,, poterant, tributa rapuerunt, non habeo unde tribuam quod debetur; adjecit: *Nolite errare: Deus non irridetur*. Paſtores & Operarios Evangelicos ſtipendiis, ,, & honorariis debitis defraudare, eſt Deum irridere. Scit Deus corda veſtra, ,, non ignorat facultates. Excuſatio veriſimilis hominibus poteſt utcumque place- ,, re, Deum non poteſt fallere. Quod autem exhiberi jubetur, ſemen nominat, ,, ne putes perditum, quod multiplicato fœnore recepturus es. *Quoniam qui* ,, *ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem: qui autem ſeminat in Spiritu de Spiritu metet vitam æternam*. Omne quod loquimur, agimus, cogi- ,, tamus, in duobus ſeminatur agris, carne & ſpiritu. Si bona ſunt, quæ de manu, ,, ore, corde promuntur; ſeminata in Spiritu, vitæ æternæ fructibus redunda- ,, bunt. Si mala, ab agro carnis excepta, corruptionis nobis ſegetem pullulabunt. ,, Ait autem Apoſtolus, *Qui ſeminat in carne ſua*: non ait, Qui ſeminat in ſpi- ,, ritu ſuo; ſed ſimpliciter, Qui autem *ſeminat in Spiritu*, Qui enim bona ſe- ,, minat, non in ſuo quidpiam, ſed in Dei Spiritu ſeminat, de quo & vitam meſſurus eſt æternam. Certum habeamus Spiritum ſanctum non remuneraturum niſi opera, quorum principium, regula, & finis eſt. Si mercedem æternam à Deo ſperamus, opera beata æternitate digna faciamus.

Duo agri in quibus hic ſeminamus, caro & Spiritus

9. *Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes*. Præſens vita, ſementis tempus eſt; meſſis, æternitas. An diuturnior videri debet labor æterna mercede munerandus? An eo poſſumus defatigari? Agricola tempus & occaſionem ſementis obſervat, ſemen in terram ſpargit, & abſcondit, tempus meſſis exſpectat, laborans ſemper, & non deficiens: talis debet eſſe vita hominis Chriſtiani. Laborare ſemper in bonis operibus debet, numquam deficere: niſi enim uſque in finem perſeveraverit, vitam æternam non metet. Quàm pudendum autem, ut cùm peccatores quotidie in malis operibus augeantur, nos in bonis operibus defatigemur & deficiamus? Alta maneat mente repoſtum: *Opus cum fine, merces ſine fine*.

Præſens vita ſementis tempus; Meſſis, æternitas.

10. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei*. Cùm vita iſta tranſierit, operandi tempus in beatam vel miſeram æternitatem deſinet. Unde Salvator ait: * *Operamini dum dies eſt: veniet nox, quando jam nullus poterit operari*. Cùm autem benefaciendi ſe dat occaſio, ne dicamus, Ille debet accipere, hic contemini. Imitemur Patrem noſtrum, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Fons bonitatis omnibus patet. Servus & liber, plebeius & rex, dives & pauper ex eo ſimiliter bibunt. Lucerna cùm accenſa fuerit in domo, omnibus lucet æqualiter. Quòd ſi in cunctos beneficientia exercenda eſt, quantò magis in domeſticos fidei, ſive in Chriſtianos, qui eumdem habent Patrem, & ejuſdem Magiſtri appellatione cenſentur? Quibus Chriſtus ait: *Unus eſt Pater veſter, omnes autem vos fratres eſtis: unus eſt Magiſter veſter*. Titus Imperator tantæ dicitur fuiſſe bonitatis, ut cùm aliquando in cœna recordaretur quòd nihil boni illa die feciſſet, dixerit amicis: *Hodie diem perdidi*. Nos verò putamus non perire nobis horam, ,, diem, momenta, tempus, ætates, cùm otioſum verbum loquimur, pro quo redditu- ,, ri ſumus rationem in die judicii? Quod ſi ille ſine Lege, ſine Evangelio, ſine ,, Salvatoris & Apoſtolorum doctrina, naturaliter & dixit & fecit; quid nos opor- ,, tet facere, qui Evangelium audimus, & credimus, & vitam æternam per ,, Chriſtum Jeſum Salvatorem noſtrum ſperamus?

Antiquus Auctor Sermonis 14. *De Sanctis* ſub S. Auguſtini nomine.

* *Joan.* 4. *Matth.* 5.

Beneficentia.

S. Hieron. in hunc locum.

Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. Perfecta liberalitas fide, cauſa, loco, tempore commendetur; ut primum opereris circa do- ,, meſticos fidei. Grandis culpa, ſi ſciente te, fidelis egeat; ſi ſcias eum ſine ,, ſumptu eſſe, famem tolerare, ærumnam perpeti, qui præſertim egere erube- ,, ſcat: ſi in cauſam ceciderit aut captivitatis ſuorum, aut calumniæ, & non ad- ,, juves: ſi ſit in carcere, & pœnis & ſuppliciis propter debitum aliquod juſtus ,, ex-

S. Ambroſ. lib. 1. *De Officiis Miniſtrorum cap.* 30. *n.* 148 149. 150.

,, excrucietur (Nam etſi omnibus debetur miſericordia, tamen juſto ampliùs) ſi
,, tempore afflictionis ſuæ nihil à te impetret, ſi tempore periculi quo rapitur ad
,, mortem, plus apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri. Perſonarum
,, quidem Deus acceptor non eſt, quia novit omnia. Nos autem omnibus quidem
,, debemus miſericordiam: ſed quia plerique fraude eam quærunt, & adfingunt
,, ærumnam, ideo ubi cauſa manifeſtatur, perſona cognoſcitur, tempus urget,
,, largiùs te debet profundere miſericordia..... Eſt etiam illa probanda liberalitas
,, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas. Melius eſt enim ut
,, ipſe ſubvenias tuis, quibus pudor eſt ab aliis ſumptum depoſcere, aut, ali-
,, cui poſtulare ſubſidium neceſſitati: non tamen ut illi ditiores eo fieri velint,
,, quod tu potes conferre inopibus; cauſa enim præſtat, non gratia. Neque enim
,, propterea te Domino dicaſti, ut tuos divites facias: ſed ut vitam tibi perpe-
,, tuam fructu boni operis acquiras, & pretio miſerationis peccata redimas tua.
,, Putant ſe parum poſcere? Pretium tuum quærunt, vitæ fructum adimere con-
,, tendunt, & ſe juſte facere putant.. Et accuſat quòd eum divitem non feceris,
,, cùm te ille velit æternæ vitæ fraudare mercede.

In ſolo Chriſto crucifixo gloriandum. *S. Auguſt. Serm. 160. alias 11. inter editos ex Carthuſia MSſ.*

14. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Dicere poterat, Mihi abſit gloriari niſi in ſapientia, in majeſtate, in poteſtate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed dixit, Niſi in
,, cruce. Ubi mundi Philoſophus erubeſcit, ibi theſaurum Apoſtolus reperit: non
,, contemnendo vile involucrum; pervenit ad pretioſum involutum. Apoſtole ſan-
,, cte, ibi totum eſt quod quæſiſti; & quid ibi magnum lateret, oſtendiſti. Quale
,, adjutorium? *Per quem mihi*, inquit, *mundus crucifixus eſt, & ego mundo.*
,, Quando tibi crucifigeretur mundus, niſi pro te crucifigeretur per quem factus
,, eſt mundus? Ergo *Qui gloriatur, in Domino glorietur*. Quo Domino? Chriſto
,, crucifixo. *Ubi humilitas, ibi majeſtas; ubi infirmitas, ibi poteſtas; ubi mors, ibi*
,, *vita*. Si vis ad illa pervenire, noli iſta contemnere..... Hæc eſt Doctrina Chri-
,, ſtiana, humilitatis præceptum, humilitatis commendatio, ut non gloriemur
,, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti. Nam non eſt magnum in Chriſti ſapien-
,, tia gloriari: magnum eſt in cruce Chriſti gloriari; unde tibi inſultat impius, in-
,, de glorietur pius; unde inſultat ſuperbus, inde glorietur Chriſtianus. Noli e-
,, rubeſcere de cruce Chriſti: ideo in fronte tamquam in ſede pudoris ſignum
,, ipſum accepiſti. Recole frontem tuam, ne linguam expaveſcas alienam. *Si-*
,, *gnum veteris Teſtamenti circumciſio in latenti carne: ſignum novi Teſtamenti,*
,, *crux in libera fronte*. Ibi enim occultatio eſt, hic revelatio: illud eſt ſub ve-
,, lamine, hoc in facie.... Venit ipſa Petra, omnes nos Spiritu circumcidit, &
,, ſuæ humilitatis ſignum in redemptorum fronte defixit. Jam gloriatio in cruce
,, ſit Chriſti: non nos pudeat humilitatis Excelſi...... Crucifigatur vobis mundus,
,, crucifigimini mundo. Quid eſt hoc? Felicitatem non quæratis de mundo: ab-
,, ſtinete vos à felicitate mundi. *Blanditur mundus, caveatur corruptor: mina-*
tur mundus, non timeatur oppugnator, ſi bona mundi non te corruperint, ſi ma-
la mundi non te corruperint, crucifixus eſt tibi mundus, crucifixus es mundo.

S. Auguſt. Serm. 289. alias 3. ex editis à Vignerio.

Mortificatio Chriſtianis omnibus neceſſaria. *S. Chryſoſt. in hunc locum.*

Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo. Mundum appellat res omnes temporarias, glo-
,, riam, opes, voluptates. Hæc omnia quæ vulgò videntur eſſe magnifica, mi-
,, hi facta ſunt mortua. Talem oportet eſſe Chriſtianum, & hanc vocem ſemper
,, habere in ore. Conſidera Apoſtoli erga Deum caritatem. Non ſufficit illi
,, prior mortificationis modus, ſed & alterum addit, dicens, *& ego mundo*. Et
,, illa (inquit) mihi mortua ſunt, & ego viciſſim illis. Nec illa me capere poſ-
,, ſunt, neque manibus injectis captivum ducere, quippe ſemel mihi mortua;
,, neque ego illorum cupidine teneri, quippe qui mortuus illis. Nihil hac mor-
,, tificatione felicius. Hoc eſt beatæ vitæ fundamentum. Hæc ſanctarum pars a-

,, nima-

Digitized by Google

„ nimirum, quæ unum timere, unum diligere, & in unum Dominum ſperare „ didicerunt, mortificatis cupiditatibus, & crucifixis corporis ſenſibus, ad nul- „ lum hoſtium metum, ad nullum inclinantur obſequium. Voluntatem enim „ Dei etiam ſibi præferunt, *& tantò ampliùs ſe amant, quantò ampliùs pro Dei* „ *amore ſe non amant*. Cùmque audiunt ſibi divinitùs dici: *Poſt concupiſcen-* „ *tias tuas non eas, & à voluntate tua avertere*, dividunt affectus ſuos, & legem „ mentis à corporis lege diſcernunt: *Ut ex quadam ſe parte ſibi denegent, per-* „ *dentes ſe in iis, quæ carnaliter cupiunt, & invenientes ſe in iis, quæ ſpiritua-* *liter concupiſcunt*. Hi ſunt quibus mundus crucifixus eſt, & illi mundo. *S. Leo, Serm. 68. De Paſſ. Dom. 19. c. 5.* *Eccli. 18. 30.*

15. *In Chriſto enim Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed nova creatura*. Qui nos ſine ullis noſtris meritis condidit in prima creatione ut homines eſſemus; ſine ullis noſtris meritis fecit in ſecunda creatione ut novi homines eſſemus. In prima conditi ſumus ex nihilo naturæ; in ſecunda renovati ex nihilo peccati. Id per ſanctum baptiſma factum, in quo veterem hominem exuimus, novùmque induimus: & onus peccatorum deponentes, gratiam Spiritus ſancti ſuſcepimus. Id in beata reſurrectione perficietur, & conſummabitur, cùm deſtructa morte, & concupiſcentia, corruptibile & mortale corpus induet incorruptionem & immortalitatem. Ad quam ut perveniamus, in hoc mundo vivamus ut homines novi.

17. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit: ego enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo porto*. Felix qui ſe Chriſti ſervum non ſolis verbis, ſed crucis ejus participatione profitetur. Mortificationes & afflictiones carnis, perſecutiones propter juſtitiam patienter & cum gaudio toleratę, notæ ſunt Domini Jeſu, quibus ut fideles ejus ſervi agnoſcimur. Hæc inſignia militiæ noſtræ. *Quod crux fuit Chriſto, hoc eſt baptiſma Chriſtiano*. Per baptiſmum contraximus obligationem patiendi, ſicut Chriſtus in cruce paſſus eſt. Et ſicut vita ejus in cruce erat vita patiens & vita moriens, ſic tota vita Chriſtiani debet eſſe vita crucifixi, vita pœnitens, vita patiens, vita mortificata. *Sed & qui crucis nos religioſos putat, conſecraneus erit noſter*. Vita Chriſtiani, debet eſſe vita crucifixi *Tertullian.*

18. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, fratres. Amen*. In Chriſto Jeſu manere non poſſumus, niſi gratia ejus maneat & operetur in nobis, niſi ſpiritus noſter ejus Spiritu non modò regatur, ſed agatur: niſi per ipſum à carnalibus operibus expurgati, ſpirituales homines efficiamur. Apoſtolus in memoriam revocat Chriſtianis Galatis donum, quod non per Legem, ſed per Fidem acceperunt. Hanc nos quoque gratiam cuſtodiamus, & ne Spiritum ſanctum contriſtemus, in quo ſignati ſumus in diem redemptionis: ſed bonam actionem veluti quoddam oleum intelligenti huic luci adhibeamus; ut illuminati recta incedamus, & ſanctum vitæ finem conſequamur in Chriſto Jeſu Domino noſtro. *Amen.* *Theodoret. in hunc locum.*

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS, COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

EPHESUS minoris Aſiæ Metropolis, Dianæ Multi-
mammiæ templo, Oratorum & Philoſophorum ingen-
ti numero celeberrima, in qua S. Paulus per trien-
Act.19. & 20. nium prædicans, idololatriam & magiam ibi regnan-
tem expugnaverat, nobilemque fundaverat Eccleſiam.
Operæ autem pretium duxit Apoſtolus fideles Epheſios
ad Chriſtum converſos in doctrina fidei confirmare,
Cap.3.& ultimo hujus Epiſtolæ. ac de præcipuis Religionis Myſteriis, nec-non de
Chriſtianæ vitæ officiis pleniùs edocere: quod iſta præſtitit Epiſtola, Ro-
mæ ſcripta ex vinculis, & miſſa per Tychicum Diaconum. De præde-
ſtinatione Chriſti & Sanctorum, de redemptione & juſtificatione noſtra
per mortem Chriſti, de illius glorificatione, de vocatione Gentium o-
mnino gratuita; de Eccleſiæ ædificatione, primis quatuor capitibus agit
ſublimi ſtylo, & Myſteriorum, de quibus agit, dignitati reſpondente.
Mutua deinceps virorum & uxorum, parentum & liberorum, domino-
rum & ſervorum officia explicat. Omnes denique ac ſingulos tam-
quam in Chriſti militiam adſcriptos, adverſus impugnationes dœmo-
num armis ſpiritualibus inſtruit. Contra Simonis Magi diſcipulos maxi-
mam partem Judæos, qui de Angelis & Dœmonibus multa fabuloſa ſub
Cap.6. falſo ſcientiæ nomine vulgabant, quædam intermiſcet, docens qui ſint
dœmones, quid valeant, quid ante fuerint, & quomodo poſt adventum
S. Hieron. in Proœmio. Comment. Chriſti ſunt diruti atque deſtructi. *Mediam* hanc *Apoſtoli Epiſtolam* S.Hie-
ronymus vocat, *non quo primas ſequens, extremis major ſit, ſed quomodo
cor animalis in medio eſt: ut intelligatur quantis difficultatibus, & quàm
profundis quæſtionibus involuta ſit.*

CA.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

v. 2. **P***Aulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu*. Paulus, non meis meritis, non humana electione, ſed ſola Dei voluntate ad Apoſtolatum Jeſu Chriſti vocatus, omnibus in Chriſtum credentibus, ab ipſo, per ipſum, & in ipſo ſanctificatis, qui ſunt Epheſi. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. Deus Pater noſter, fons totius Deitatis, & omnium beneficiorum ſpiritualium auctor; & Dominus Jeſus Chriſtus, Mediator noſter, per quem omnia donat Pater, gratiam & pacem vobis largiantur.

Confer cum 1. *Cor*. 1. 1. 2. *Cor*. 1. 1. *Gal*. 1. 4.

3. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, in cœleſtibus, in Chriſto Jeſu*. Laudetur & adoretur Deus noſter, idemque Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nos omnibus donis ſpiritualibus, ad ſalutem & vitam æternam, in cœlis nobis paratam, conducentibus & provehentibus, per Chriſtum Jeſum auxit & cumulavit.

Confer cum *Rom*. 1. 7. 1. *Cor*. 1. 3. 2. *Cor*. 1. 2. *Galat*. 1. 3.

4. *Sicut elegit nos in ipſo ante mundi coſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in caritate*. Secundùm quòd nos elegit & prædeſtinavit ab æterno per ipſum Chriſtum, gratuito voluntatis ſuæ propoſito, nullo ad merita noſtra habito reſpectu, ut eſſemus ſancti per remiſſionem peccatorum & mentis renovationem, & irreprehenſibiles in omni vita & converſatione noſtra, non hominum tantùm, ſed Dei qui omnia intuetur, judicio. Hæc autem electio ad caritatem Dei erga nos unice referenda eſt.

Prædeſtinatio ſanctorum omnino gratuita.

5. 6. *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*. Qui nos æterno conſilio & propoſito bonæ voluntatis ſuæ prædeſtinavit ut filii ejus adoptivi efficeremur per meritum Jeſu Chriſti, tum adoptione inchoata per gratiam, tum perfecta, quam exſpectamus, per gloriam. Nos autem prædeſtinavit ad tantam dignitatem & felicitatem, ut laus & gloria ejus gratiæ, & bonæ in nos voluntati, æternæque caritati tribuatur, per quam nos ſibi gratos & acceptos effecit, propter meritum Filii ſui ſingulariter à ſe dilecti.

Secundùm Græcum Textum, redundant hæc verba, *Filio ſuo*, & habetur ſolùm, *in Dilecto*; ſuffragante S. Hieronymo. Hæc igitur verba, *Filio ſuo*, explicationis gratia in Latinis Codicibus adjecta ſunt.

7. 8. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum ſecundum divitias gratiæ ejus, quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia & prudentia* *. Per quem Dilectum Filium Dei Jeſum Chriſtum redempti ſumus à captivitate peccati, mortis, ac diaboli, ſoluto pro nobis in cruce pretio ſanguinis ipſius. Cujus quidem redemptionis primarius fructus eſt remiſſio peccatorum, ex infinita ejus bonitate, & divite gratia, quam in nos copioſiſſime effudit, unà cum præclaris cœleſtis ſapientiæ & prudentiæ donis. Sapientia reſpicit res credendas & cognoſcendas; prudentia res agendas, vitam & Mores Chriſtiani. Vel: Quam gratiam mira ſapientia & prudentia nobis elargitus eſt. Sapientiæ ſcilicet fuit adinvenire rationes redimendi & ſanandi generis humani; prudentiæ verò eas diſponere. Sanguis autem Chriſti pretium fuit non modò ſufficiens, ſed ſuperabundans redemptionis omnium hominum, & ſatisfactio ſecundùm ſtrictos juris apices, ob infinitam perſonæ ſatisfacientis dignitatem, utpote
„ Dei & hominis. Non enim aliter Deo ſatisfieri potuit, niſi ſolveretur pro pec-
„ cato hominis aliquid majus, quàm omne quod Deus non eſt. Illum quoque qui
„ de ſuo poterit Deo dare aliquid quod ſuperat omne quod ſub Deo eſt, majorem
„ eſſe neceſſe eſt, quàm omne quod non eſt Deus. Nihil autem eſt ſupra omne quod
„ Deus non eſt, niſi Deus. Sed nec ſatisfacere debet niſi homo. Neceſſe ergo fuit
„ ut ſatisfaceret Deus homo. Nullatenus enim poteſt homo accipere à Deo, quod
„ Deus illi dare propoſuit, ſi non Deo reddit totum quod illi abſtulit: ut ſicut per

* Redemptionis per Chriſtum noſtræ Myſterium. *S. Anſelm. lib.* 2. *Cur Deus homo, cap.* 6. *Idem lib.* 2. *cap.* 23.

illum

,, illum Deus perdidit, ita per illum Deus recuperet. Quod non aliter fieri valet;
,, niſi ut quemadmodum per victum hominem tota natura corrupta & quaſi fer-
,, mentata eſt peccato, cum quo nullum Deus aſſumit ad perficiendam illam civi-
,, tatem cœleſtem: Ita per vincentem juſtificentur à peccato tot homines, quot il-
,, lum numerum completuri erant, ad quem complendum factus eſt homo. Sed hoc
,, facere nullatenus poteſt homo peccator; quia peccator peccatorem juſtificare ne-
quit. Satisfactio igitur condigna & accurata exhiberi Deo non potuit niſi à Deo homine, dilecto Filio ſuo Jeſu Chriſto, qui ſolus nobis eſt *Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cœlis factus.*

Hebr. 7. 26.

Pro *inſtaurare*, S. Hieronymus vertit *recapitulare*, vel *in unum colligere*, & ea vis eſt verbi Græci.

Chriſtus omnium figurarum & prophetiarũ veteris Teſtamenti complementum.

9. 10. *Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo, In diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo.* Ut nobis revelaret arcanum voluntatis ſuæ conſilium, Myſterium nempe redemptionis ac ſalutis humanæ, diu abſconditum figurarum involucris, & obſcuris Prophetarum oraculis: Quod quidem Myſterium Apoſtolis, & per illos Judæis & Gentibus patefecit, non ob eorum merita, ſed ex gratuita benevolentia, & quia ſic ei placuit. Qua benevolentia noſtrique amantiſſima voluntate propoſuerat & conſtituerat apud ſe, ut completis temporibus ab ipſo præfinitis ad tanti Myſterii executionem, in Chriſto ut in capite recapitularet & colligeret omnia quæ in cœlis & quæ in terra ſunt, Chriſto Angelorum & hominum capite conſtituo, & Angelorum ruinis ex hominibus electis per ipſum inſtauratis. Vel: Ut ſtatuto tempore in Chriſto colligeret, impleretque omnia, quæ à mundi initio in Eccleſia per umbras & figuras geſta ſunt, prædicta & promiſſa, ſive Angelorum, ſive ſanctorum hominum miniſterio Chriſtus enim totius veteris Teſtamenti ſcopus & finis eſt, tot figurarum veritas, tot prophetiarum & promiſſorum complementum. Sed prior expoſitio convenientior videtur, & à S. Irenæo temporibus Apoſtolicis viciniore tradita. *Jeſus Chriſtus Dominus noſter* (inquit) *inviſibilis & viſibilis factus, & incomprehenſibilis factus comprehenſibilis, & impaſſibilis paſſibilis, & Verbum homo, univerſa in ſemetipſum recapitulans, uti ſicut in ſupercæleſtibus & ſpiritalibus & inviſibilibus princeps eſt Verbum Dei: ſic & in viſibilibus & corporalibus principatum habeat, in ſemetipſum primatum aſſumens, & ut caput Eccleſiæ, univerſa attrahat ad ſemetipſum apto tempore.*

S. Irenæus lib. 3. cap. 18.

11. 12. *In quo etiam & nos forte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus; qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ: Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante ſperavimus in Chriſto.* Per quem, ſcilicet Chriſtum, nobis etiam jus ad cœleſtem hereditatem velut ſorte obvenit, cùm eſſemus ad hæc beneficia prædeſtinati certo ejus decreto, qui efficaciter operatur omnia, quæ ad ſalutem noſtram pertinent, liberrima voluntate: ut nos ex Judæis vocati, qui priores in Chriſtum credidimus & ſperavimus, ſimus materia & ſeges gloriæ & laudis divinæ, id eſt, ut Deus in nobis glorificetur & laudetur tanquam in opere ſuo, in quo ejus ſapientia, bonitas, miſericordia, & omnipotentia admirabiliter eluceſcunt: utque ipſum ob tanta beneficia laudemus & glorificemus.

13. 14. *In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis (Evangelium ſalutis veſtræ) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.* In quo, ſcilicet Chriſto, & vos ex Gentibus ad eamdem hereditatem cœleſtem vocati ſpes veſtras collocaſtis, poſtquam audiviſtis & obediente animo ſuſcepiſtis verbum veritatis, à ſumma nempe veritate profectum, nullaque mixtum falſitate, ut Philoſophorum doctrinæ, quod vobis ſalutem æternam annunciat, & viam certiſſimam & unicam vobis demonſtrat, qua ad illam pervenitur: Per quem etiam, ſcilicet per Chriſtum, poſtquam in illum credidiſtis, obſignati eſtis intus Spiritu ſancto, quem promiſerat: quo veſtra ad æternam hereditatem vocatio confirmata eſt, ſicut ſigno an-

Joel. 2. 28. Luc. 24. 49. Act. 1. 14. & c. 2. 33.

annuli tabulis contractus impreſſo promiſſio vel donatio roboratur. Qui Spiritus arrha eſt & pignus hereditatis nobis promiſſæ uſque ad diem redemptionis perfectæ, quo illam obtinebimus & poſſidebimus. Qua de re glorificandus & laudandus Deus Redemptor eſt. Perfectæ redemptionis tempus eſt conſummatio ſæculi, cùm ab omni ſervitute & miſeria liberati, in perfectam libertatem vindicabimur. Dicitur autem Spiritus ſanctus arrha cœleſtis hereditatis ratione donorum, quæ credentibus tribuit, tum externorum, tum internorum. Eſt enim arrha pars pretii in anteceſſum data, quò minus de plena ſolutione dubitetur. Sic dona Spiritus ſancti, interna præſertim, ut juſtitia, caritas, pietas, &c. portio quædam ſunt cœleſtis & æternæ hereditatis, & nos de illa ſecuros faciunt, ſi datam nobis arrham in fine vitæ repræſentemus, id eſt, in juſtitia & caritate perſeveremus.

Spiritus ſanctus arrha cœleſtis hereditatis.

15. 16. *Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes Sanctos, non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.* Propter hæc ego Apoſtolus veſter audiens integritatem, firmitatem, & profectum fidei veſtræ, quà in Dominum Jeſum creditis; & veſtræ caritatis in fideles omnes per opera probatæ teſtimonium, continuas Deo pro vobis gratias ago pro donis ab eo vobis collatis; & pro vobis oro, ut illa in vobis augeat & coronet, novaque etiam vobis impertiatur.

17. 18. *Ut Deus Domini noſtri Jeſu Chriſti Pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione ejus: Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in ſanctis.* Orationibus, inquam, aſſiduis ſupplex poſtulo, ut Deus Pater glorioſus Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum quo gloriam omnem ſuam communicat, det vobis ſapientiam cœleſtem ac divinam, unum ex Spiritus ſancti donis, qua in illius cognitione proficiatis, & Myſteria divina, quæ ſola revelatione, non humana ratione percipi poſſunt, ut par eſt, intelligatis. Precor ut illuminet oculos cordis veſtri, ut pleniùs ac perfectiùs cognoſcatis quæ & quanta ſint bona ad quæ ſperanda ab illo vocati eſtis; quàm divitis, quàm ſplendida, quàm magnifica ſit gloriæ cœleſtis hereditas, Sanctis à Deo promiſſa, & ab iis, ut filiis adoptivis, poſſidenda.

Spes hic ſumitur metonymicè pro re ſperata.

19. *Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus.* Deum etiam precor, ut cognoſcatis magnitudinem & excellentiam ſupereminentem potentiæ, quam in nos exerit in ipſum credentes, ſecundùm operationem efficaciſſimam & fortiſſimam virtutis ſuæ, faciendo ut tam ardua & ab humano ſenſu remota Myſteria credamus, ut terrenis bonis poſthabitis cœleſtem hereditatem ſperemus, ut mundum cum ſuis erroribus, amoribus, & terroribus vincentes, uni Deo adhæreamus, non tranſitoria, ſed manſoria dilectione, qua denique potentia nos aliquando cœleſti hereditate donabit.

20. 21. *Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens eum ad dexteram ſuam in cœleſtibus, ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem & Virtutem, & Dominationem & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.* Quam operationem ſupremæ, excellentiſſimæ, & efficaciſſimæ potentiæ in Chriſto oſtendit, cùm illum ſuſcitavit à mortuis, & ſedere fecit ad dexteram ſuam, ad ejuſdem gloriæ, dignitatis, poteſtatis, majeſtatis, æternique regni conſortium, in ſupremo cœlo, Dei ſede, exaltatum, longè ſupra omnes Dei Miniſtros Spiritus, ſupra Principatus, Poteſtates, Virtutes, Dominationes, & cœteros, ſi qui ſint excellentiores Angelorum Chori, aut ſubliniores perſonæ, quarum nomina in hoc ſæculo nos lateant, in futuro cognoſcenda.

D. Chriſo. homil. e loquitur Apoſtolus. *Ad dexteram ſedere* locutio eſt Orientalium, proximam à Rege dignitatem ſignificans. 3. *Reg.* 2. 19. *Pſ.* 45. 9. *Matt.* 20. 21. *Apocal.* 22. 1. 3.

22. 23. *Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus:* & omnes tam Angelos, quàm homines, bonos & malos, omnemque creaturam, ſupremo ejus imperio ac domi-

nio

nio ſubjecit: quæ ſubjectio paulatim impletur, & in fine ſæculi omnino adimplenda eſt, cùm inimicos ſuos conteret, ſeque & corpus electorum ſuorum omni ex parte perfectum Deo & Patri ſuo in æternùm ſubjectum exhibebit. Confer cum pſal. 8. Verſ. 6. & Hebr. 2. 8. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam.* * Et ipſum ſupremum caput Eccleſiæ conſtituit, quod non ſolùm eam regat & defendat, ſed etiam vivificet occulto gratiæ ſuæ influxu, & ſupernaturaliter operandi virtutem membris ſuis ſubminiſtret, Eccleſiæ adhærentibus, *Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* Quæ Eccleſia corpus Chriſti myſticum eſt, in qua plenitudinem, integritatem, & perfectionem omnium membrorum ſuorum obtinet, qui omnia in omnibus adimplet, gratiam, virtutes, dona, operationes, officia Eccleſiæ membris diſtribuens, totùmque corpus jugiter vivificans, perficiens, & regens. Unde Apoſtolus noſter ait in hac ipſa Epiſtola; *Aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.* Et alibi; *Ut ſit Deus omnia in omnibus.*

* Secundùm Græcum Textum, & S. Hieronymum: *Et ipſum dedit caput ſuper omnia Eccleſiæ*

Cap. 4. 10.
1. Cor. 1.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

Ad Miniſterium Eccleſiaſticum ſine Dei vocatione non eſt aſcendendum.

1. PAulus *Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.* Nemo ad ſacrum Miniſterium, ad prædicationem Evangelii, ad regimen Animarum, niſi per Dei voluntatem vocatus aſcendat. Per voluntatem Dei non aſcendit, quem ambitio & ſpes dignitatum ac Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quem temporalia bona invitant. Qui ſe in Principis miniſterium non vocatus ingerit, ex albo Miniſtrorum ejus expungitur, ex Aula ejicitur, nullum ſtipendium accipit. Hæc ſors hominum, qui inconſulto Deo Clericalem ſtatum amplectuntur, Miniſterium Eccleſiaſticum uſurpant & exercent, & beneficia ambiunt ut otio indulgeant, ut commodiùs vivant, ut in curribus & in equis, numeroſo famulitio, magnificis ædibus, divite ſupellectile, lautiore menſa glorientur & gaudeant: qui ab ambitioſis parentibus Clero deſtinantur & Abbates vocantur, antequam ex ephebis exierint, & puerilia crepundia abjecerint. Hi per voluntatem carnis, *non per voluntatem* Dei Jeſu Chriſti Miniſtri ſunt. Ab illo proinde non agnoſcentur, de quo ſcriptum eſt: *Cognovit Dominus qui ſunt ejus.* Dicet illis, *Neſcio vos:* nomina eorum in Aula cœleſti non ſcribuntur, ſtipendium æternæ beatitudinis non recipient.

Chriſtiani omnes ſancti eſſe debent ac fideles Chriſto Jeſu.

Omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu. Chriſtiani omnes intelligant ſe profeſſione & ſtatu ſanctos, morum integritate ac puritate, vitæ ſanctimonia implere teneri quod profitentur. Etſi in ſæculo, etſi in conjugio vivant, etſi in aula, etſi in caſtris, etſi in negotiis, ſancti ſint oportet, ac fideles Chriſto Jeſu, quia Chriſtiani ſunt. Stabilem & perſeverantem ſanctitatem ac obſervantiam evangelicæ legis fidelitas Chriſto Jeſu in baptiſmo ſolemniter promiſſa importat. Quàm pauci in Eccleſia ſancti! Quàm rara virtus! Quantùm à „ primævo Chriſtianiſmo decidimus ac defecimus! Plures ſunt fideles, ſed non „ in Chriſto Jeſu. Si quis reddet depoſitum, ſi commodata non abneget, fide„ lem ſe amicum exhibeat, animam magis quàm fidem paratus ſit prodere (quod „ de nonullis Philoſophis, immò & de Athenienſi meretrice, memoriæ proditum „ eſt, iſte quidem fidelis eſt, ſed non in Chriſto Jeſu, niſi cujuſcumque criminis & mortalis peccati purus ſit, & ſecundùm Evangelium vivat.

S. Hieron. in hunc locum.

2. *Gratia vobis & pax a Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Gratia panis quotidianus eſt, quem in Oratione Dominica poſtulare à Deo Patre noſtro debemus. Unde Innocentius I. Pontifex Maximus quotidianam gratiam vocat, ad ſin-

Innocentius 1. Epiſt. ad Concil. Carthag.

Digitized by Google

ſingulos ſcilicet actus bonos neceſſariam. *Quid enim tam iniquum eſſe poteſt, tam Chriſtianis mentibus inimicum, quàm huic te negare debere quicquid in quotidiana gratia conſequeris, cui te ipſe debere confiteris quod natus es? Ergo eris tibi in providendo præſtantior, quàm poteſt is eſſe, qui te ut eſſes, effecit? Et cùm te putes ei debere quòd vivis, quomodo te non putas illi debere, quòd quotidianam ejus conſequendo gratiam, taliter vivis?* Pax hereditas eſt quam ſperamus & expectamus. *Quia filii ſumus, hereditatem habebimus. Et quid ipſa hereditas, niſi pax? Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Jeruſalem interpretatur *Viſio pacis*. Qui non commovebuntur in æternum? Qui habitant in Jeruſalem. Et, *Pax ſuper Iſrael*. Ergo Iſrael, qui videns Deum eſt, videns pacem eſt: igitur Deus ipſe eſt pax. Summa deſideriorum noſtrorum, æterna in Deo requies, *Propter hanc totum agitur quod Chriſtiani ſumus. Hac pax finem temporis non habebit, ſed omnis piæ noſtræ intentionis actioniſque finis ipſa erit. Propter hanc ſacramentis ejus imbuimur, propter hanc mirabilibus operibus ejus & ſermonibus erudimur, propter hanc Spiritus ejus pignus accepimus, propter hanc in eum credimus, & ſperamus, & ejus amore quantum donat accendimur: hac pace in preſſuris omnibus conſolamur, hac à preſſuris omnibus liberamur: propter hanc omnem tribulationem fortiter ſuſtinemus, ut in hac feliciter ſine ulla tribulatione regnemus.* Utrumque verò bonum gratiæ & pacis per Domini noſtri Jeſu Ghriſti merita à Deo Patre noſtro ſuppliciter poſtulare & exſpectare debemus.

Gratia & pax ſumma deſideriorum hominis Chriſtiani.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſ. 125.

Idem Tract. 104. in Joan.

3. *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto.* Una Dei maledictio ſuper Adamum peccatorem & ejus poſteros mala omnia complectitur: una Dei benedictio ſuper Chriſtum Jeſum & ejus electos, omnia bona infert: Bona, inquam, ſpiritalia & cœleſtia. *Omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus.* Benedictio temporalis veteris Teſtamenti propria erat: Benedictio ſpiritualis, Teſtamenti novi. Qui temporalia bona deſiderant, ſuámque in illis felicitatem conſtituunt, carnalibus Judæis ſimiles ſunt. * Temporalis fœlicitas plerumque reproborum portio eſt: bona ſpiritualia, cœleſtia, æterna, hereditas eſt electorum. Temporales certè benedictiones, ſcilicet benedictos eſſe in urbibus, in agris, affluere opibus & honoribus, in Prophetis impletas non videmus: hominibus qui in melotis & in pellibus caprinis erraverunt, in egeſtate, in anguſtia, in deſertis montibus, in ſpeluncis & cavernis terræ, perſecutorum impetus declinantes: ſed ſpiritualem omnem benedictionem à Deo Patre Domini noſtri Jeſu Chriſti habebant, & in cœleſtibus per Chriſtum venturum exſpectabant, ad novum Teſtamentum pertinentes, licèt in veteri viverent. Quis non potiùs eligat cœleſtem omnem benedictionem, quàm terrenam; ſpiritalem, quàm carnalem; æternam, quàm „ temporalem & tranſitoriam? Quid tibi deeſt, Chriſtiane? Factus es immortalis, factus es liber, factus es filius, factus es juſtus, factus es frater, factus es cohæres: ſimul regnas, ſimul glorificaris. Omnia tibi gratis donavit. Quomodo non etiam cum ipſo nobis omnia donabit? Primitiæ tuæ adorantur ab „ Angelis, à Cherubim & Seraphim. Quid adhuc deeſt? *In omni benedictione ſpirituali*. Nihil eſt hic carnale. Propterea Diſcipulis ſuis Chriſtus Jeſus dixit: *In „ mundo preſſuram habebitis*. Nam quomodo qui habebant carnalia, ſpiritualia „ audire non poterant: ita qui aſſequuntur ſpiritualia, ea non poſſunt aſſequi, ni„ ſi priùs diſcedant à carnalibus. Quid eſt benedictio ſpiritualis in cœleſtibus? „ Non in terra, ſicut apud Judæos. *Bona terræ comedetis... In terram fluentem lacte & melle... Benedicet Deus terram tuam.* Hic autem nihil tale. Sed quid? *Qui diligit me, mandata mea ſervabit.* Et, *Ego & Pater ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus... Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Vides

Benedictiones ſpirituales Novi Teſtamenti propriæ, portio electorum, à Chriſto donantur.

S. Hieron. in hunc locum. Heb. 11.

S. Chryſoſt. Hom. 1. in hanc Epiſtolam. Rom. 8. Joan. 16.

Levit. 20. Num. 13. Deuteron. 15. Pſal. 84. Joan. 14. Matth. 5.

ubique cœlos, nuſquam terram, neque ea quæ ſunt in terra. Omnis benedictio ſpiritualis in cœleſtibus in ChriſtoJeſu pars eſt eorum quorum converſatio in cœli s eſt, qui non ſunt de mundo, nec diligunt mundum; qui depoſita imagine terreni hominis, portant imaginem cœleſtis, & in carne non vivunt, ſed in ſpiritu; & theſaurizant ſibi in cœlis, ubi & cor habent.

Electio ad gratiam & gloriam ſine meritorum prævisione.

S. Auguſtin. Serm. 26. aliàs De verbis Apoſtoli 11. c. 11.

** Pſal. 94.*

S. Auguſt. lib. De Prædeſt. Sanctor. cap. 18.

4. *Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate.* In mundo iſto facti ſumus, nec mundus erat
„ quando electi ſumus. Ineffabilia mirabilia. Quis hoc explicare ſuffecerit? Quis
„ ſaltem quod explicet cogitare? Eliguntur qui non ſunt: nec errat qui eligit
„ nec vane eligit. Eligit tamen & habet electos, quos creaturus eſt eligendos:
„ habet autem apud ſe ipſum, non in natura ſua, ſed in præſcientia ſua. Ergo
„ nolite extolli: homines ſumus; *Ipſe fecit nos*. Fideles ſumus, etiam fideles,
„ etiam juſtos, quia juſtus ex fide vivit, * *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos*. Si ma-
„ gna gratia eſt qua conditi ſumus, cùm nihil boni mereremur; *Quanta gratia*
„ *eſt, quando tantùm mali merebamur*? Qui nondum erat, bene non mereba-
„ tur; peccator & malè merebatur. Nondum erat qui factus eſt, nondum erat;
„ ſed nec offenderat. Nondum erat, & factus eſt: offendit, & ſalvus eſt. Qui
„ nondum erat, nihil ſperabat, factus eſt: lapſus autem damnationem exſpecta-
„ bat, & liberatus eſt. Hæc eſt gratia per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.
„ Ipſe fecit nos, & antequam eſſemus omnino ipſe fecit nos, & factos & lapſos
„ ipſe & juſtos fecit nos, & non ipſi nos. Elegit nos ante mundi conſtitutionem,
„ non quia futuri eramus ſancti, ſed ut eſſemus. Gratiam & gloriam electis ſuis
præparatam commiſit Chriſto Jeſu Filio ſuo, in quo uno benedicuntur, ſanctificantur, & glorificantur, ut ejus membra, cui Pater illos dedit, & de cujus manu nemo illos rapere poteſt. *Elegit nos in ipſo, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus*. Nemo quippe verè ſanctus eſt, qui non judicio Dei ſanctus eſt. Plerique enim in conſpectu hominum ſancti ſunt, ſive ſanctitatem mentiuntur, qui judicio Dei cordium ſcrutatoris, quem nemo fallere poteſt, ſancti non ſunt & immaculati, ſed ſepulcris dealbatis ſimiles, & lupi ſub pellibus ovium. Elegit

S. Chryſoſt. Hom. 1. in hanc Epiſt.

autem nos *in charitate*. Nec tamen à ſola ejus charitate ſalus noſtra eſt, ſed &
„ à noſtra virtute. Nam ſi à charitate ſola, oporteret omnes eſſe ſalvos. Si au-
„ tem à noſtra ſola virtute, ſupervacaneus fuiſſet ejus adventus, & quæcumque
„ pro nobis incarnatus fecit & paſſus eſt. Sed neque à ſola charitate, neque à
„ noſtra virtute, ſed ex utriſque. Nullum ſalvum feciſſet virtus, niſi Dei cha-
„ ritas virtutem dediſſet. Nam quid profuiſſet Paulo, niſi ipſum evocaſſet è ſupe-
„ ris, & dilectum ad ſe traxiſſet? Sed charitas Dei operatur charitatem in nobis, qua verè ſancti ſumus & immaculati in conſpectu ejus.

Prædeſtinatio ſanctorũ in ſola Dei miſericordia & bonitate fundatur.

S. Auguſt. lib. De Prædeſtin. Sanctor. cap. 18. n. 37.

5. 6. *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo.* Prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum, ut qui natura homines ſumus, per gratiam ſimus divinæ conſortes naturæ, & Unigeniti co-
„ heredes. Fecit autem hoc ſecundùm placitum voluntatis ſuæ, ut nemo de ſua,
„ ſed de illius erga ſe voluntate glorietur: fecit hoc ſecundùm divitias gratiæ
„ ſuæ, ſecundùm bonam voluntatem ſuam, quam propoſuit in dilecto Filio ſuo,
„ in quo ſortem conſecuti ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum, non no-
„ ſtrum, ſed ejus, qui univerſa operatur, uſque adeo ut ipſe in nobis operetur
„ & velle. Operatur autem ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, ut ſimus in
„ laudem gloriæ ejus. Hinc eſt quod clamamus, ut nemo glorietur in homine,
„ ac per hoc nec in ſe ipſo, ſed qui gloriatur, in Domino glorietur.... Ex hoc
„ propoſito ejus eſt illa electorum propria vocatio, quibus omnia cooperantur in
„ bonum, quia ſecundùm propoſitum vocati ſunt, & ſine pœnitentia ſunt dona
& vocatio Dei. In natura per peccatum corrupta, in voluntate vulnerata & infir-

ma

Digitized by Google

In Chriſto, per Chriſtum, & propter Chriſtũ prædeſtinati ſunt Sancti.

ma ne quæramus cauſam prædeſtinationis Sanctorum, quæ in ſola Dei bonitate & miſericordia fundatur. Per Chriſtum, in Chriſto, propter Chriſtum prædeſtinati ſunt, vocati, ſanctificati, glorificandi, quicumque ſecundùm propoſitum divinæ voluntatis electi ſunt. Per Chriſtum (inquam) id eſt, per ejus Myſteria, mediationem, merita, ſacerdotium, & ſacrificium. In Chriſto, id eſt, in ejus perſona, in ejus corpore, illi adhærendo ut fratres, & membra adoptata, ab eòque ut capite ſpiritum & vitam recipientia. Propter Chriſtum, id eſt, ut corpus ejus myſticum omnibus membris ſuis perficiatur, ut Myſteria ejus adimpleantur, ut ejus gratiæ virtus omnipotentiſſima in æternum laudetur. Jam nunc Deum glorificemus & laudemus, ut felicis æternitatis candidati. Deus bonorum „ noſtrorum non eget: ſed vult à nobis laudari & glorificari, ut in ipſum cha„ ritas ſit in nobis ferventior. Ex noſtris nihil aliud cupit, quam noſtram ſalu„ tem. Qui enim gratiam ſibi factam laudat & admiratur, attentior erit & diligentior. *In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*. Per gratiam ſuam nos ſibi gratos & amabiles fecit in Chriſto Jeſu dilecto Filio ſuo Deus Optimus Maximus. Diſplicentes amati ſumus, & nobis dedit unde „ placeremus. Velut ſi quis ſenem deformem, ſcabioſum, egenum, pannoſum „ in juventutem & admirabilem pulcritudinem reformaret, purpuràque & dia„ demate ornaret. Ita Deus noſtram per Chriſtum renovavit animam, pulchram „ fecit, inſtruxit, ornavit; ita ut in ipſa Propheticum illud oraculum impleatur: *Et concupiſcet Rex decorem tuum*.

S. Chryſoſt.

Pſal. 44.

7. 8. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundum divitias gratiæ ejus, Quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia & prudentia*. Chriſtus Jeſus Dei Filius unigenitus proprium ſanguinem dedit, ut nos à peccati & diaboli miſerrima turpiſſimàque ſervitute liberaret, ac libertate filiorum Dei donaret. Codrum, Curtium, & Decium profana jactet Antiquitas, qui ſe devoverunt in certum interitum ut peſtilentiam, famem & bella ab urbibus averterent: quanto major filii Dei bonitas, miſeratio, & caritas qua dilexit nos, qui ſanguine ſuo non urbem unam, ſed orbem univerſum purgavit, redemit? Quis non admiretur ſervum Filii Dei ſanguine redemptum peccatorem juſtificatum, cæcum luce ſapientiæ ejus illuminatum, pauperem & nudum bonis ejus ditatum, ipſomet indutum & impletum? Talis eſt, filius Adam, quem Deus prædeſtinavit in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum, quem Chriſtus Jeſus membrum ſuum effecit. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus*, „ *redemptionem peccatorum*. Nihil eſt æquè magnum ac Dei ſanguinem pro no„ bis eſſe effuſum. Et filiorum adoptione, & aliis donis hoc eſt majus, quòd ne „ Filio quidem ſuo pepercerit. Magna res eſt remiſſa eſſe peccata, ſed majus eſt „ quòd per ſanguinem dominicum. Hæc gratiæ illius in nos ſuperabundantia. *Secundùm divitias gratiæ ejus, quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia & prudentia*: Sapientia ſcilicet qua illuminamur in cognitione myſteriorum fidei, & omnium quæ ad Religionem & ſalutem pertinent; & prudentia Spiritus, quâ dirigimur in agendis, ut mala vitemus, & quæ bona ſunt agamus, quando, ubi, & quomodo oportet, Dei dona ſunt ex theſauro inexhauſto gratiæ ejus in nos abundanter profuſa.

Omnium hominum redemptio per ſanguinem Chriſti.

S. Hieron.

S. Chryſoſt. in hunc locum.

Quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia & prudentia. Gratia in Apoſtolis præſertim abundavit, quos ſicut ad ſingularem dignitatem vocavit, ita ſingularis gratiæ privilegio donavit: quibus proinde aliquem cœterorum Sanctorum comparare, temerarium eſt. In illis, inquam, ſuperabundavit gratia Dei in omni ſapientia primis Eccleſiæ Paſtoribus neceſſaria, de quibus ſcriptum eſt: *Dabo vobis Paſtores ſecundùm cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina*. Duo nempe ſpectant ad Paſtores. 1. Sublimior cognitio rerum divinarum, ut doceantur ſubditi. 2. Induſtria in rebus agendis, ut in exterioribus optimè gubernentur.

Sapientia & prudentia Paſtoribus neceſſariæ.

S. Thomas, Lect. 3.

Jerem. 3.

Digitized by Google

Illud ſapientia præſtat, iſtud prudentia. Unde Chriſtus utramque dotem Apoſtolis abundantiùs contulit. *Dabo vobis os & ſapientiam*, inquit, *cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri*. Et, *Eſtote prudentes*, &c.

Luc. 21. *Matt. 10.*

Incarnati Verbi Myſterium inſtauratio eſt omnium quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt per Chriſtum Jeſum.

9. 10. *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo, in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo*. Verbum Incarnatum, veritas eſt veterum omnium figurarum, quas Deus ſub Lege naturæ & ſub Lege ſcripta hominibus delineavit, ut illos ad tanti myſterii fidem diſponeret: complementum eſt omnium prophetiarum quibus prænunciatum eſt: executio eſt æterni conſilii, liberrimique & maxime gratuiti beneplaciti voluntatis Dei de generis humanæ reparatione: promiſſionum ejus Patriarchis antiquis factarum exhibitio; finis Legis; reconciliatio peccatorum, inſtauratio naturæ; reſtitutio gratiæ; Angelorum & hominum vinculum, & conſolatio, & pax, creaturarum omnium recapitulatio. Pro Angelis quidem Chriſtus non eſt mortuus: *Sed ideo etiam pro Angelis fuit, quicquid hominum per ejus mortem redimitur & liberatur à malo, quoniam cum eis quodam modo redit in gratiam, poſt inimicitias quas inter homines & ſanctos Angelos peccata fecerunt, & ex ipſa hominum redemptione angelicæ ruinæ reparantur. Et utique noverunt Angeli ſancti docti de Deo, cujus veritatis æterna contemplatione beati ſunt, quanti numeri ſupplementum de genere humano integritas illius civitatis exſpectet. Propter hoc ait Apoſtolus*, Inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo. *Inſtaurantur quippe ea quæ in cœlis ſunt, cum id quod inde in Angelis lapſum eſt, ex hominibus redditur: inſtaurantur autem quæ in terris ſunt, cùm ipſi homines qui prædeſtinati ſunt ad æternam vitam, à corruptionis vetuſtate renovantur. Ac ſic per illud ſingulare ſacrificium, in quo Mediator eſt immolatus, quòd unum multæ in Lege victimæ figurabant, pacificantur cœleſtia cum terreſtribus, & terreſtria cum cœleſtibus*. Ad hoc Myſterium cognoſcendum enitamur, ejus intelligentiam à Patre luminum poſtulemus, divinæ imaginis inſtaurationem in nobis cum gratia Chriſti adimpleamus, ad ipſam imaginem primigeniem Chriſtum Jeſum attendentes. Hic enim Incarnationis Filii Dei finis. Quomodo enim rationales ſunt homines, ſi non cognoſcant

S. Auguſt. Enchiridii c.62.

S. Athanaſ. lib. De Incarnat. Verbi.

,, Patris Rationem ſeu Verbum, cujus opera creati ſunt? Aut cur ita Deus eos con-
,, didiſset, ſi ab iis cognoſci non optabat? Quamobrem ut hoc fieret, cum bonus
,, ſit, ſuam imaginem in creationem illis impertitus eſt, ut agnoſcentes imagi-
,, nem Patris etiam ad Patris intelligentiam contenderent, quò ita cognito ſuo
,, Creatore, verè beatam viverent vitam. Verùm ſtulti ex negligentia tantæ ipſis
,, impenſæ gratiæ, miris modis ſeſe à Deo averterunt, menteſque ſuas quaſi luto
,, contaminaverunt. Quid igitur Deo conveniebat ut faceret; aut quid par erat ut
,, fieret, *Niſi ut exemplar imaginis renovaret, ut per id denuo ipſum homines cognoſcere poſſent? Id autem quomodo confici potuit, niſi ipſa imago Dei Salvator noſter Chriſtus superveniret? Ut enim forma aliqua in tabulis depicta, ſordibuſque aliunde obliterata inſtaurari nequit, niſi ejus præſentia adhibeatur, ad cujus ſpeciem primitus tabula depicta fuit; eodem modo bonus Patris Filius, imago & character Patris, ad regiones noſtras profectus eſt: ut hominem ad ſui ſimilitudinem factum denuò reficeret, & perditum condonatione peccatorum recuperaret*.

Prædeſtinationis gratuitæ Myſteriū.

11. 12. *In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ: Ut ſimus in laudem gloriæ ejus, &c.* Prædeſtinationis Myſterium æternæ ſapientiæ ac voluntatis conſilio à Deo diſpoſitum, adorare par eſt, non curioſè ſcrutari. Beatam illam ſortem, omnino gratuitam, & independenter à meritis humanis præparatam, ſatagere debemus ut per bona opera certam faciamus. *Satagite ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando*. Quamvis enim quòd Deus efficaciſſimo & abſolutiſſimo ſuæ voluntatis propoſi-

Petri 40.

to

to ſtatuit, nulla poſſit ratione non fieri, ſtudia tamen non tolluntur orandi, & bene operandi, *Cùm implendæ voluntatis Dei ita ſit præordinatus effectus, ut per laborem operum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum, fiant incrementa meritorum; & qui bona geſſerint, non ſolum ſecundùm propoſitum Dei, ſed etiam ſecundum ſua merita coronentur. Ob hoc enim in remotiſſimo ab humana cognitione ſecreto præfinitio hujus electionis abſcondita eſt. Et de nullo ante ipſius finem pronuntiari poteſt, quòd in electorum gloria ſit futurus, ut perſeverantem humilitatem utilis metus ſervet; & qui ſtat, videat ne cadat.* Nihil ergo de noſtris viribus aut meritis præſumendum, ſed omnis ſpes noſtra in Chriſto collocanda, gratiæ Deo agendæ per ipſum pro beneficiis toti electorum corpori collatis & conferendis; orandum ſine intermiſſione ut ex felici illo numero ſimus; in obſervantia mandatorum ejus perſeverandum eſt, *Ut ſimus in laudem gloriæ ejus.* Electos omnes Chriſto dedit Pater æternus, & nemo ex illis peribit. Solus Chriſtus condignas pro illorum electione, vocatione, juſtificatione, & glorificatione gratias & laudem agere & referre poteſt. Deum adorat & laudat in nobis & pro nobis; in nobis, ut caput noſtrum; pro nobis, ut Sacerdos noſter; qui tamen cum Patre & Spiritu ſancto adoratur & laudatur à nobis, ut Deus noſter. Agnoſcamus voces noſtras in eo: demus operam ut agnoſcat voces ſuas in nobis.

Auctor antiquus librorum De Vocatione omnium Gentium ſub nomine S. Proſperi, lib. 2. cap. 26.

13. 14. *In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis Evangelium ſalutis veſtræ, in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.* Non Judæi ſolùm, ſed & Gentiles, olim ſine Deo in hoc mundo, per gratiam & fidem Chriſti Jeſu vocati ſunt in adoptionem filiorum, & cœleſtem hereditatem, quæ eſt ipſe Deus: & Spiritum ſanctum pariter receperunt ut ſigillum divinæ adoptionis, & arrham æternæ hereditatis. Per Spiritum ſanctum Deus hominem poſſidet in hac vita: per eumdem Spiritum homo Deum poſſidebit in futura. Hic imaginem qua Patri cœleſti ſimiles ſint electi in illis delineat; in gloria perficiet. Hic illorum redemptionem ab amore creaturarum inchoat per caritatem, quam in cœlis conſummabit, penitus deſtructa cupiditate. Igitur Spiritus ſanctus pignus eſt hereditatis noſtræ. *Si autem arrabo tantus, quanta erit ipſa poſſeſſio?* .... Arrha portio eſt totius. *Emit „ Chriſtus noſtram ſalutem, & interim nobis dedit arrham. Cur ergo non ſtatim to„ tum dedit? Quoniam neque nos totum fecimus. Credidimus. Hoc eſt principium. „ Ipſe quoque dedit arrham: quando fidem per opera oſtenderimus, tunc addet to„ tum. Immò vero aliud quoque dedit pretium, proprium ſanguinem, & rurſum aliud eſt pollicitus. Perinde ac ſi gentibus bellum eſſet adversùs gentes, dant obſides: ita Deus dedit Filium ſuum, pignus pacis & fœderum, & Spiritum ſanctum, qui eſt ex ipſo. Nam qui vere ſunt Spiritus participes, ſciunt eum eſſe arrham hereditatis.* Si Spiritus ſancti verè participes eſſemus, ut eſſe nos oporteret, gemeremus in hoc mundo, perfectam adoptionem & redemptionem expectantes, noſtraque converſatio in cœlis eſſet. Spiritus ſanctus *pignus eſt hereditatis noſtræ.* Qui datam arrham non repræſentat quando res promiſſa accipienda eſt, excidit à jure accipiendi. Igitur niſi Spiritum ſanctum pro arrabone acceptum uſque in finem ſervaverimus, in juſtitia & caritate perſeverantes, ab hereditate promiſſa excidemus. *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Spiritus ſanctus ſigillum eſt divinæ adoptionis, arrha æternæ hereditatis.

S. Hieronym.

S. Chryſoſt. Hom. 21.

Apocal. 2. 10.

15. 16. *Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos, Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.* Caritas & bona opera ſunt ſigna & teſtimonia certiſſima fidei, quæ ſine caritate & operibus otioſa eſt, languens, mortua. Qui credit in Dominum Jeſum, & non diligit, nomen habet quòd vivat, & mortuus eſt. Sicut vitam corporis ex pulſu & motu cognoſcimus, ita vitam fidei ex bonis operibus comprobamus. Fides autem & caritas dona ſunt gratiæ, ſi enim in nobis eſſent ex nobis, non Deo donante & operante, fruſtra prò illis gratiæ Deo agerentur, & oraretur.

Oratio & gratiarum actio, clariſſima gratiæ teſtificatio.

Ora-

S. Auguſt. paſſim contra Pelag.

Oratio enim *eſt clariſſima gratiæ teſtificatio.* Nam *Quid ſtultius, quàm orare ut facias, quod in poteſtate habeas?* Si quis homini gratias ageret pro eo quod eum vel putaret non præſtitiſſe, vel noſſet, adulatio vel irriſio veriùs quàm gratiarum actio diceretur. Nonne *Irriſoria petitio eſt, cùm id à Deo petitur, quod ſcit ur non ipſum dare, ſed ipſo non dante eſſe in hominis poteſtate; ſicut irriſoria eſt etiam illa actio gratiarum, ſi ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non donavit ipſe, nec fecit?* Gratias autem Deo agere, & orare debemus, non ſolùm pro nobis, ſed pro omnibus corporis Chriſti membris, & Apoſtoli caritatem hujus officii perfunctione imitari.

Gratiæ virtus & operatio in nobis. *Daniel. 2.* *Sapient. 9.* *Matt. 11.*

17. 18. 19. 20. 21. *Ut Deus Domini noſtri Jeſu Chriſti, Pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis in agnitione ejus.* Quàm potens, quàm efficax, quàm victrix gratia Chriſti Jeſu in cordibus noſtris! Ut Chriſtum & ejus myſteria cognoſcamus, & in eorum cognitione proficiamus, ſpiritu ſapientiæ & revelationis opus eſt, qui à ſolo Deo datur. *Eſt Deus in cælis revelans Myſteria* (inquit Propheta) *Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de Altiſſimis?* (ait Sapiens.) Hæc abſcondit Deus à ſapientibus & prudenbus ſæculi, & revelat ea parvulis, quia ita ipſi placet. Lumen igitur neceſſarium ad cognoſcendum ea quæ ad religionem & pietatem pertinent, ad cognoſcendum Deum, ſicut oportet, ut eum amando colamus, & quem miſit Jeſum Chriſtum, humili & ferventi oratione à Deo poſtulemus: ſiquidem *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt:* & *Animalis homo non percipit quæ Dei ſunt.* Si Deum didicerimus, ut ſcire oportet: ſi

2. Cor. 3. *1. Cor. 2. 14.* *S. Chryſoſt. Hom. 3.*

„ Deum didicerimus, à quo diſcere oportet, nempe ab ipſo Spiritu, non ampliùs
„ de ulla re dubitamus. 2. Gratiæ Chriſti virtus & operatio ſimilis eſt virtuti & operationi, qua Deus gloriam in Sanctis operatur. Ad hanc cognoſcendam illuminatis oculis cordis opus eſt. *Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in ſanctis.* Ad hæc cæcutiunt amatores mundi, acuti ad vana, hebetes ad æterna, perſpicaces in temporalibus negotiis, cæcutientes in cognitione vocationis ſuæ, officiorum ſuorum, divinæ legis, cœleſtis hereditatis, ad quam vocati ſunt, in negotio ſalutis ſuæ unicè neceſſario. Quotuſquiſque eſt qui recogitet Deum ſolum eſſe hereditatem credentium & ſanctorum, quam deſiderare; ad quam tendere, propter quam nullum non ſubire laborem, quam rebus omnibus præponere debent Chriſtiani? *Dominus pars hereditatis meæ. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* 3. Gratiæ Chriſti virtus & efficacia non vulgaris eſt, neque cauſarum naturalium efficaciæ comparanda, ſed magna, ſupereminens, omnipotens, incomprehenſa. *Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos qui credimus ſecundum operationem potentiæ virtutis ejus.* Quàm eminens gratiæ virtus, quæ facit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes, ex oppugnantibus amantes! 4. Virtus & efficacia gratiæ Chriſti quodam modo par eſt & ſimilis virtuti omnipotentiſſimæ qua Deus Chriſtum à mortuis ſuſcitavit, & ad dexteram ſuam in cœleſtibus collocavit. *Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus.....Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus.* Deus enim per gratiam ſuam homines à morte peccati ſuſcitat ut Deo vivant, & eorum converſatio ſit in cœlis, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, ut quæ ſurſum ſunt ſapiant, non quæ ſuper terram: & cupiditates, mundum, dœmones illis ſubjicit per gratiam victricem & charitatem, qua fiunt ſuperiores & fortiores principatibus & poteſtatibus, mundi rectoribus tenebrarum harum, Spiritibus nequam per aerem diffuſis. *Non ergo parvi ſtudii eſt ut ſciamus ſpem vocationis, & divitias hereditatis Dei in ſanctis. Ea quippe indigemus ad hæc cognoſcenda virtute, qua etiam in Filio ſuo Deus uſus eſt ſuſcitando, quem ſuſcitavit non ſemel, ſed ſemper à mortuis. Quotidie enim Chriſtus reſurgit à mortuis, quotidie in Pœnitentibus ſuſcitatur.*

S. Hieron. in hunc locum.

22. 23. *Et ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* Revereamur noſtrum Caput, *S. Chryſoſt.*
,, cogitemus cujus capitis ſumus corpus, cui omnia ſunt ſubjecta. Hoc exem- *Hom.* 3.
plo nos Angelis oportet eſſe meliores, ut qui iis ſumus honore præpoſiti. Non *Hebr.* 2.
enim *Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ...* Revereamur propinquitatem co-
,, gnationis. Timeamus ne quis abſcindatur ab hoc corpore; ne quis invenia- Chriſtus ca-
,, tur indignus. Si quis diadema noſtro impoſuerit capiti, ſi coronam auream, put noſtrum.
,, nonne omnia faciemus ne indigni videamur inanimis lapidibus? Nunc autem Qui fructus
,, non tantùm capiti noſtro impoſitum eſt terrenum & fragile diadema, ſed ca- ex hac veri-
,, put noſtrum factus eſt Chriſtus. Et Angeli quidem ipſum reverentur, ipſique tate colligen-
,, odediunt: nos autem cùm ſimus corpus ejus, illum inhonoramus, ab ipſo diſ- di?
,, jungi pro nihilo ducimus. Quænam eſt ſpes noſtræ ſalutis? Cogita thronum
,, regium, cogita ſummum honorem. Hoc nos magis terrere debet quàm ge-
,, henna. Nam ſi non eſſet gehenna, tanto affectos honore inventos eſſe indi-
,, gnos & malos, quàm non haberet pœnam, quod non ſupplicium? Cogita
,, prope quem ſedeat tuum Caput, ad cujus ſedeat dexteram in cælis; ſuper om-
,, nem Principatum & Poteſtatem, & Virtutem; ejus autem corpus, teipſum,
,, à dæmonibus permittis conculcari. Sed abſit: Hoc non fuerit ampliùs corpus.
,, Si quis pedes regis canibus objiciat, & in compedes injiciat, nonne obnoxius
,, erit extremo ſupplicio? Tu Chriſti corpus objicis feris immanibus, cupidita-
,, tibus, vitiis, diabolo tradis, & non horres? Sed quoniam agitur de corpore
,, Domini, age illius etiam meminerimus, quod in crucem actum fuit, quod
,, clavis confixum, & quod ſacrificatur. Si es Chriſti corpus, fer crucem, nam
,, ille tulit. Fer ſpinas, fer colaphos, fer clavos. Tale erat illud corpus. Cor-
,, pus illud non fecit peccatum, nec eſt inventus dolus in ore ejus. Manus ejus
,, omnia agebant ad benefaciendum iis qui egebant. Os ejus nihil emiſit quod
,, non deceret. Audivit, Habes dæmonium, & nihil dicebat.. Quicumque Corporis ſu-
,, mus participes, quicumq; Sanguinem guſtamus, cogitemus nos illius Sanguinem
,, guſtare, qui ſupra ſedet, qui adoratur ab angelis, qui prope accedit ad illam Vir-
,, tutem in quam non cadit interius. Quàm multæ viæ nobis patent ad ſalutem?
,, Nos corpus ſuum fecit, ſuo Corpore nos impertit: & nihil ex his nos avertit à
,, malis. O tenebras! o abyſſum! o ſtuporem & ſenſus egeſtatem! Non videtis quòd
,, in noſtro corpore abſcinduntur quæ ſupervacanea ſunt & inutilia: & nullum lu-
,, crum attulerit corpori id quando fuerit mutilatum, mortuum, putrefactum.
,, Ne ergo nobis blandiamur quòd fuerimus Chriſti corpus, ſi morte peccati mo-
,, riamur, ſi pravo habitu & mala conſuetudine corrumpamur & putreſcamus,
,, ſi alios pravis exemplis & ſcandalis corrumpamus.

Quæ eſt corpus ipſius & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur. Ple-
nitudo Chriſti, Eccleſia. Plenitudo enim capitis eſt corpus, plenitudo corporis Quomodo
eſt caput. Sicut ergo adimpletur Imperator, ſi quotidie ejus augeatur exercitus, Chriſtus in
,, & fiant novæ Provinciæ, & multitudo populorum ſuccreſcat: ita & Dominus omnibus ad-
,, noſter Jeſus Chriſtus in eo quòd ſibi credunt omnia, & per dies ſingulos ad fidem impletur?
,, ejus veniunt, ipſe adimpletur in omnibus. Verùm tunc perfectè adimplebitur in *S. Hieron. in*
,, membris ſuis, cùm erit Deus omnia in omnibus. Nunc enim quaſi per partes in *hunc locum.*
,, ſingulis eſt: in alio juſtitia, in alio caſtitas, in alio temperantia, in alio ſapien-
,, tia, in alio fortitudo: & difficile eſt etiam in ſanctis viris atque perfectis o-
,, mnes pariter eſſe virtutes. Cùm autem in fine mundi ei fuerint univerſa ſubjecta,
,, adimplebitur omnia in omnibus: ut juxta id quod Deus eſt cunctis virtutibus
,, plenus, omnia in omnibus adimpleatur, & ſint univerſi habentes omnia, quæ
,, ante ſingula ſinguli poſſidebant.

Qui omnia in omnibus adimpletur. Adimpletur Chriſtus ac veluti plenè con-
ſummatur per omnia membra in omnibus fidelibus: veluti quoad manum adim- *Theophilact.*
ple-

Digitized by Google

pter immenſam caritatem ſuam qua nos dilexit, etiam cum eſſemus mortui morte peccati, tum quod origine contraxeramus, tum quod propria voluntate addideramus, nos participes fecit vitæ Chriſti per regenerationem ſpiritualem & juſtificationem, quam ejus gratia operata eſt (noſtra enim ſalus ejus gratiæ accepta referri debet) Et nos una cum Chriſto reſuſcitavit ad vitam immortalem, data ſpe & pignore futuræ noſtræ reſurrectionis ad gloriam & vitam æternam: & una cum Chriſto ſedere nos fecit in cœlis, data nobis arrha cœleſtis hereditatis. Quò enim præceſſit Caput, ſequetur & corpus. Utitur autem Apoſtolus verbis præteriti temporis *convivificavit*, *& conſedere fecit*, ad ſignificandum id quod futurum eſt, quia mos iſte eſt Scripturarum, ut quòd juxta præſcientiam Dei certò futurum eſt, quaſi jam factum enuncietur: verbi gratia, de cruce & paſſione Domini: *Foderunt manus meas & pedes meos.... Quaſi ovis ad victimam ductus eſt... Livore ejus ſanati ſumus*. Hoc autem ideo, ne, quia futura ſemper incerta ſunt hominum, ſpes fluctuet & vacillet, ea quæ Deus futura cognovit (apud quem nihil ambiguum eſt) quaſi jam facta memorantur: ut quia præterita ſecundùm Philoſophos quoque fieri infecta non poſſunt: qui audierunt, quaſi jam facta habeant quæ futura ſunt.

S. Hieronym. in hunc locum.

7. *Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu*. Tanta porrò beneficia nobis contulit Deus, ut his extremis ac venturis temporibus ſuperabundantes gratiæ ſuæ divitias demonſtraret, quam effuſione bonitatis ſuæ in nos, & beneficiis per Chriſtum Jeſum nobis collatis comprobavit. Vel; Ut oſtenderet in futuro ſæculo, &c. Nunc enim „ bonorum quæ ſperantur magnitudo eſt quidem omnino ignota infidelibus, fide- „ les autem vident tamquam in ſpeculo & ænigmate: per fidem enim ambulant, „ non per ſpeciem: tunc autem videbunt facie ad faciem. Tunc fideles & infide- „ les videbunt naturam ex nobis ſumptam ab omni creatura adoratam, & San- „ ctos una regnantes.

Theodoret.

8. 9. *Gratia enim eſtis ſalvati per fidem: & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt; Non ex operibus, ut ne quis glorietur*. Tota enim ſalutis veſtræ œconomia ab initio ad finem uſque ex gratia Dei eſt, qua vocati, qua juſtificati eſtis virtute fideiqua in Chriſtum credidiſtis; quæ quidem fides ſalutis initium & fundamentum eſt. Et hæc ipſa fides in Chriſtum Ieſum, non ex naturæ aut liberi arbitrii viribus eſt, non ex meritis operum illam præcedentium, quæ nulla fuerunt: Dei enim donum eſt & opus ut credatis in eum quem ille miſit. Tota (inquam) ſalus noſtra uni gratiæ Dei, non operibus accepta refertur: ne quis in ſe ipſo glorietur, ſed gloriam omnem Deo tribuat, cui ſoli debita eſt.

Tota ſalutis noſtræ œconomia gratiæ Dei accepta referenda eſt.

10. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus*. Ipſius enim Dei creatura ſumus, non ſolùm in ordine naturæ, quatenus homines; ſed & in ordine gratiæ, quatenus Chriſtiani, per baptiſmum regenerati, non ſolùm ad opera bona, ſed in bonis operibus creati per merita Chriſti Jeſu. Hæc enim opera Deus in nobis operatur gratiæ ſuæ virtute efficaciſſima, quæ prædeſtinatione ſua præparavit ut illa liberè exerceamus, & in illis proficiamus.

Opera noſtra bona, ſunt à Deo præparata, & per ejus gratiam effecta, nobis libere cooperantibus.

11. 12. *Propter quod memores eſtote, quod aliquando vos Gentes in carne, qui dicimini præputium, ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manufacta: quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis * ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo*. Ut autem collati vobis à Deo beneficii magnitudinem melius intelligatis, memores eſtote quòd vos aliquando Gentiles eratis carnali origine, ex illorum numero qui à Judæis per contemptum vocantur incircumciſi, ut ab illis diſcernantur qui circumciſi ſecundùm carnem vocantur, ea circumciſione quæ fit manibus hominum. Memineritis, inquam, quòd tunc temporis eratis ſine Chriſti cognitione, fide,

* *Promiſſio* pro re promiſſa hic & paſſim in Scriptura ſacra ſumitur.

Evangelio, gratia, religione: omnino ſeparati & abalienati à ſocietate, ac vitæ ratione & inſtituto Iſraelitici populi, alieni à fœdere & pactis quæ Deus cum illo populo pepigit, nullam ſpem habentes bonorum quæ Deus illi populo promiſit, & ſine Deo in hoc mundo, utpote qui unum verum Deum non cognoſcebatis, neque colebatis, ſed falſa numina & muta ſimulacra. Pluralitas enim Deorum, nullitas Deorum eſt.

13. *Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longe, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.* Nunc autem vos olim tam remoti à veri Dei cognitione & à ſpe vitæ æternæ, per Chriſtum Jeſum propinqui & familiares facti eſtis Deo, ad illius notitiam adducti, ut populo ejus in unum Eccleſiæ corpus conjuncti per virtutem ſanguinis Chriſti, & meritum paſſionis & mortis ejus.

14. 15. 16. *Ipſe enim eſt pax noſtra: qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens,* * *inimicitias in carne ſua.* Ipſe enim pacis conciliator eſt, qui ex duobus populis, Gentibus ſcilicet ac Judæis Evangelio ſuo credentibus, unum Eccleſiæ corpus, unumque populum Chriſtianum fecit; per paſſionem & mortem, quam in carne ſua ſuſtinuit, diruens intergerinum velut parietem ſeu murum quo Gentiles à Judæis dividebantur, ſolvens ſcilicet inimicitias quæ inter utrumque populum intercedebant. *Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem.* Cauſſam (inquam) inimicitiarum ſuſtulit, Legem Moſaicam innumeris mandatis gravem abrogans, & Circumciſionem cœteráſque ceremonias abolens Evangelicis dogmatis & præceptis; ut ex duobus illis populis unum novum hominem formaret in ſemetipſo, novum corpus, novum populum, nova lege utentem, concordia inter illos conſtituta. Evangelicam Doctrinam *Decreta* appellari Theodoretus obſervat, quòd in animi electione ſita ſit perfectionis recta executio. *Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.* Et ut ambos in unum corpus conjunctos Deo Patri ſuo reconciliaret per meritum paſſionis ſuæ, extinctis in carne ſua, in qua paſſus eſt & crucifixus pro nobis, inimicitiis, quas peccatum Deum inter & homines excitaverat. Confer cum Ezechielis 37. 22. *Et faciam eos in gentem unam in terra in montibus Iſrael, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna.... Et ſervus meus David rex ſuper eos, & Paſtor unus erit omnium eorum.*

*Alludere videtur Apoſtolus ad parietem illum lapideum qui Atrium Gentium ab Atrio Judæorum diſterminabat in Templo Hieroſolymitano ne Gentiles, in interiorem illam partem Domus Dei ingrederentur, in quam ſolis Judæis, & quidem mundis, patebat aditus. Vide *Ezech.* 44. 7. 1. *Machab.* 9. 54. *Act.* 21. 28 *Joſephum lib.* 12. *Antiquit. cap.* 2. *& lib.* 5. *cap. ult.*

17. 18. *Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longè fuiſtis & pacem iis qui propè.* Et cùm veniſſet in hunc mundum, annunciavit pacem, quam ipſe daturus erat, vobis Gentibus, qui longè eratis à Deo, & iis qui proximi erant Deo per ejus notitiam, legem, cultum, fœdus, & promiſſiones, nempe Judæis. *Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.* Per ipſum namque ut Mediatorem noſtrum utrique aditum habemus ad Patrem, uno Spiritu ſancto duce, qui non ſolùm concordiæ & pacis Spiritus eſt, qua inter nos conjuncti ſumus, ſed etiam Spiritus adoptionis filiorum, quà Deum ut Patrem noſtrum cum fiducia interpellamus.

Confer cum Iſaiæ 57. 19. *Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longè eſt, & qui propè, dicit Dominus.* Multos ab Oriente & Occidente venturos, & cum Abraham Iſaac, & Jacob in regno cœlorum recubituros Chriſtus prædixit, & Evangelium ſuum omnibus Gentibus prædicatum iri; & poſt exaltationem à terra ſuam per mortem crucis, omnia ſe tracturum ad ſe ipſum: & alias oves, quæ de ſuo non erant ovili, ſe adducturum, ut fiat unum ovile, & unus Paſtor. Hæc annunciatio & promulgatio pacis.

19. 20. *Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei: Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Igitur jam non eſtis extranei reſpectu populi

Dei,

Digitized by Google

Dei, neque ut advenæ & hoſpites reſpectu civitatis & domus Dei, ſed eſtis cives ſanctorum, tum qui in cœlis cum Deo regnant, tum qui in terris adhuc militant, & Deo ſerviunt, ad cujus familiam & vos pertinetis. Super Apoſtolos & Prophetas ædificati, qui ſunt Eccleſiæ fundamentum ratione doctrinæ quam tradiderunt: ita tamen ut ſummus & præcipuus lapis angularis & fundamento, & toti ædificio præſtans firmitatem, ſit Chriſtus Jeſus. *Fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum* S. Paulus dicit, non fundamenta, ut conſenſum & concordiam doctrinæ Apoſtolicæ cum Prophetica ſignificet. Chriſtum verò, quem alibi Eccleſiæ fundamentum vocat, primarium ſcilicet, quatenus per ejus fidem ſuſtentatur univerſum Eccleſiæ ædificium, hic ſummum angularem lapidem appellat: quia ſicut lapis in extremo anguli fundamento poſitus duos parietes conjungit; ita Chriſtus duos in ſe populos, Judaicum & Gentilem connectit, continet, ſuſtentat; ut in unum Eccleſiæ conſurgant ædificium. *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* Et Iſaiæ 28. 16. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum angularem, pretioſum, in fundamento fundatum.* Confer cum *Pſal.* 117. 22. *Matt.* 21. 43. & 1. *Petri* 2. 7.

21. 22. *In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.* In quo lapide angulari Chriſto totum ædificium certa proportione & ſymmetriâ compaginatum ſurgit & creſcit quotidie Judæis & Gentibus ad Eccleſiam accedentibus, ut ſit Templum Domino conſecratum, & ſanctitate inhabitantis dignum. *In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.* In quo lapide angulari Chriſto & vos Gentiles unà cum Judæis ædificamini, ut Deus in vobis per Spiritum Sanctum inhabitet, qui caritate in cordibus veſtris diffuſa vos omnes connectit & conglutinat.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

℣. 2. 3. ET *vos, cùm eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris, in quibus aliquando ambulaſtis ſecundum ſæculum mundi hujus, ſecundùm principem poteſtatis aeris hujus, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & cæteri.* Quis hominis peccatoris ſtatum conſiderans, non exhorreat; 1. Coram Deo mortuus eſt, quamvis hominibus vivere videatur. **Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* 2. Spiritu hujus mundi regitur & agitur: *In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſeculum mundi hujus*: Non ſpiritu Dei. Dæmonis tyrannidi ſubjicitur, & pravis ejus perſuaſionibus cedit, captivuſque ducitur ad illius voluntatem. *Secundum Principem poteſtatis aeris hujus*: Cui, heu! totum fere hominum genus „ ſe ipſum dedit, & omnes ſua ſponte ei ſerviunt, & ex libero animi inſtituto & „ arbitrio: & Chriſto quidem bona promittenti innumerabilia ne animum qui„ dem adhibet quiſpiam: illi autem nihil tale pollicenti, ſed ad gehennam tranſ„ mittenti cedunt omnes. Sed principatus ejus eſt in hoc ſæculo, & is plures habet „ ſervos quam Deus, & ei magis credentes quam Deo: idque propter noſtram ſocordiam; & quia ſumus *filii diffidentiæ*, id eſt quia fructum paſſionis Chriſti à nobis repellimus: & quia ex malitia peccamus. In his enim qui ex malitia peccant, diabolus operatur ad nutum, & quamvis de illis deſperandum non ſit habita ratione virtutis & miſericordiæ divinæ; ſpectata tamen eorum malitia & in profundum peccati per pravos habitus & inveteratam conſuetudinem immerſione, de illis plurimùm diffidendum eſt, ſecundùm illud Pſalmi 68. *Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.* 3. Peccator Fidei lumini claudens oculos, Dei legi ac verbo aures obturans, nullam ſequitur regulam niſi cupiditates ſuas, & corru-

Miſerrimus hominis peccatoris ſtatus.

**Apocal.* 3. 1.

S. *Chryſoſt. Hom.* 4.

S. *Thomas, Lect.* 1.

ptam voluntatem. *Facientes voluntatem carnis & cogitationum.* 4. Dignus eſt qui à Deo irato penitus deſeratur, & dæmoni tradatur. *Et eramus natura filii iræ.* Hoc eramus omnes per peccatum originis, à quo nos liberavit Chriſtus Jeſus Mediator noſter per baptiſmum & gratiam regenerationis. Gratias illi agamus immortales, qui nos à morte peccati ſacrificio ſingulari mortis ſuæ liberavit; illique unicè vivamus. *In hac ira cùm eſſent homines per originale peccatum, tantò gravius & perniciosius quantò majora vel plura inſuper addiderunt, neceſſarius erat Mediator, hoc eſt Reconciliator, qui hanc iram Sacrificii ſingularis, cujus erant umbræ omnia ſacrificia Legis & Prophetarum, oblatione placaret.*

S. Auguſt. Enchiridii cap. 33.

4. 5. 6. 7. *Deus autem qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam caritatem ſuam, qua dilexit nos, Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati) & conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu.* Deus in miſericordia dives, nos miſeri & egeni. *Mendici Dei ſumus,* Abyſſus abyſſum invocet, abyſſus miſeriæ abyſſum miſericordiæ... *Ego verò egenus & pauper ſum, Deus, adjuva me.* Miſericordiæ ſuæ theſauros aperuit indignis: propter immenſam caritatem quà dilexit nos, cùm eſſemus mortui morti peccati, nos convivificavit in Chriſto, gratiam quam in primo Adam amiſeramus, per ſecundùm Adam admirabiliùs & abundantiùs reparavit. Prima enim gratia quæ data eſt primo Adam, fecit ut haberet homo juſtitiam, ſi vellet. *Sed hac potentior eſt in ſecundo Adam, qua etiam fit ut* homo *velit, & tantùm velit, tantòq; ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat... Primo homini datum eſt adjutorium, non quo fieret ut perſeveraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeverare non poſſet. Nunc verò ſanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis non tale adjutorium perſeverantiæ datur, ſed tale ut eis perſeverantia ipſa donetur, non ſolùm ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verum etiam ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint.* Gratiam tantæ virtutis per Chriſtum nobis contulit miſericordiarum Pater, ut per eam *cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus ſuis vincatur hic mundus*. Gratiâ Adamo collata lætior: gratia nobis per Chriſtum data uberior & potentior. Hac præveniente, operante, adjuvante, liberamur à peccato, juſtificamur, Dei mandata implemus, tentationes vincimus, in bono perſeveramus, æternamque ſalutem conſequimur. *Cujus gratia eſtis ſalvati*: gratia magis quàm operibus. Nihil enim poſſumus Domino retribuere pro omnibus quæ retribuit nobis. Gratia Chriſtiana ex Chriſti Jeſu Myſteriis derivatur, vitæ ipſius & ſanctitatis in nos transfuſio: mortis ejus, reſurrectionis & aſcenſionis applicatio eſt & appropriatio, quarum virtus operatur in nobis ut peccato & ejus concupiſcentiis moriamur, novam vitam agamus, in carne non ſecundùm carnem viventes; & habentes converſationem in cælis; ut ubi theſaurus noſter eſt, ibi ſit & cor noſtrum.

S. Auguſt.
Gratia per Chriſtum data uberior & potentior eſt ea quæ primo homini data eſt.
S. Auguſt. lib. De Corrept. & Gratia, c. 11.

Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu: Ut divitias gratiæ ſuæ, cujus theſaurus nunc in nobis occultus eſt, quia ipſum habemus in vaſis fictilibus, conſummet & compleat in nobis in futuro ſæculo, in regno ſuo, de quo dictum eſt: *Regnum tuum, regnum omnium ſæculorum*. Ibi ſine fine laudabimus Dei bonitatem ſupra nos, id eſt, ſupra noſtrum deſiderium, ſupra noſtrum intellectum, ſupra capacitatem noſtram. Et hoc per Chriſtum Jeſum: ſicut enim gratia nobis per ipſum confertur, ita & gloria conſummata. Per ipſum enim beatificamur, per quem & juſtificamur. *Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu.*

S. Tomas; Lect. 2.

Pſal. 144.

Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Jeſu. In Salvatore omnes
„ reſurreximus, omnes reviximus, omnes ad cæleſtia tranſmigravimus. Eſt enim in
„ illo uniuſcujuſque noſtrum carnis & ſanguinis portio. Ubi ergo portio mea regnat,
„ regnare me credo: ubi dominatur ſanguis meus, me ſentio dominari: ubi glo-
„ rificatur caro mea, me glorioſum eſſe cognoſco. Quamvis enim peccator, de
„ hac

S. Maximus Taurinenſis Epiſcopus. Hom. 6. in feſto Paſchæ.
Chriſti reſurrectio nos facit de reſurrectione noſtra ſecuros.

Digitized by Google

,, hac communione gratiæ non diſſilat: quia etſi peccata nos prohibent, ſubſtan-
,, tia nos requirit: & ſi delicta propria nos excludunt, communio non repellit.
Nam propter bonitatem divinitatis peculiarem nobis Salvator debet affectum; quia
ſicut Deus noſter in ſe ipſo eſt, ita & ſanguis noſter in illo eſt ..... Non tam im-
,, mitis eſt Dominus ut non diligat carnem ſuam, membra ſua, viſcera ſua. Ait
,, ſanctus Apoſtolus, *Nemo unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fovet*
,, *eam, ſicut Chriſtus Eccleſiam*. Nihil ergo de venia deſperemus, nihil de odio
,, timeamus. *Habemus prærogativam ſanguinis noſtri, in Chriſto enim caro noſtra*
nos diligit .... Hic ſequeſter Dei atque hominum appellatus, ex utriuſque partis
depoſito commiſſo ſibi, carnis quoque depoſitum ſervat in ſemetipſo, arrhabonem ſum-
mæ totius. Quemadmodum enim nobis arrhabonem Spiritus reliquit, ita & a nobis
arrhabonem carnis accepit, & vexit in cælum, pignus totius ſummæ illuc quandoque
redigendæ. Securæ eſtote caro & ſanguis, uſurpaſtis & cælum & regnum Dei in
Chriſto.

Tertullian. lib. De Reſurrectione carnis.

8. 9. *Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum*
eſt; non ex operibus, ut ne quis glorietur. Fides à Deo datur ante omne meritum,
ut ipſa ſit omnis meriti principium. Verbo fidei liberè credimus & adhæremus:
inſpirationi boni liberè conſentimus & obedimus? ſed fides, adhæſio, conſenſus,
obedientia, gratiæ Chriſti effectus, Dei nos miſericorditer prævenientis & in no-
bis potenter operantis dona ſunt. *Fides prima datur, ex qua impetrentur cætera,*
quæ propriè opera nuncupantur, in quibus juſtè vivitur. Deus qui neminem bonum
invenit, neminem ſalvat quem non prævenit. Cùm ergo pias cogitatio-
nes & inſpirationes boni in nobis ſentimus, cùm nos eis conſentire experi-
mur, cùm ſecundùm illas operamur, nihil horum attribuamus aut noſtræ
voluntati quæ infirma eſt; aut Dei neceſſitati, quæ nulla eſt; ſed ſoli
gratiæ qua plenus eſt. ,, Ipſa excitat liberum arbitrium, cùm ſeminat cogita-
,, tum; ſanat, cùm immutat affectum; roborat, ut perducat ad actum; ſer-
,, vat, ne ſentiat defectum..... Non partim gratia, partim liberum arbitrium,
,, ſed totum ſingula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum
,, illa; ſed ut totum in illo, ſic totum ex illa. Gratia eſtis ſalvati. Tolle libe-
,, rum arbitrium, non erit quod ſalvetur. Tolle gratiam, non erit unde ſalve-
tur. Si bona opera in nobis eſſent ante gratiam, quidni de ipſis gloriari poſſe-
mus? Ne forte dicas, Promerui, & ideo accepi, dictum eſt, *Non ex operibus*. Non
putes te promerendo accepiſſe, qui non promerereris, niſi accepiſſes. Gratia
præceſſit meritum tuum; non gratia ex merito, ſed meritum ex gratia. Nam
,, ſi gratia ex meritis, emiſti, non gratis accepiſti. * *Pro nihilo ſalvos facies*
,, *eos*. Nihil in eis invenis unde ſalves, & tamen ſalvas. Gratis das, gratis ſal-
,, vas. Omnia merita præcedis, ut dona tua conſequantur merita mea. Prorſus
,, gratis das, gratis ſalvas, qui nihil invenis unde ſalves, & multùm invenis
,, unde damnes.

Nullum in nobis meritum ſine gratia. Nos Deus gratis ſalvat.

S. *Auguſt. lib. De Prædeſtin Sanctor. c.* 7.

S. Bernardus lib. *De Gratia & Libero Arbitrio*, c. 14.

Idem cap. 1.

S. *Auguſt. Serm.* 169. *alias* 15. *De verbis Apoſtoli, cap.* 2.

* *Pſal.* 55. 8.

10. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præ-*
paravit Deus ut in illis ambulemus. Creatum eſſe in Chriſto Jeſu quid eſt, niſi
nullum eſſe ſupernaturale, nullam vitam ſpiritualem, nullum motum ad bonum,
nullam operationem ſanctam habere, niſi ex ejus virtute & meritis, per ejus Spi-
ritum & gratiam? Quid ſupponit creatio? Nihilum, & impotentiam ad bonum,
ex qua ſolus Deus nos educere poteſt, ex qua ut educamur, promereri non vale-
mus..... *Noli ergo putare te aliquid operari, niſi in quantum malus es. Averte ab*
opere tuo te, ad opus illius qui fecit te; ipſe formavit; & ipſe quod formaverat, &
tu exterminaſti, reformet. Ut enim ſis, ipſe operatus eſt: ut bonus ſis, ſi bonus
es, ipſe operatur. Vive & operare in nobis, Domine Jeſu, ut vivamus & ope-
remur in te. *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceri-*
bus meis..... Expandi manus meas ad te: Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.

Gratia Chriſti bona opera creat in nobis.

S. Auguſt. in Pſal. 142. *n.* 10.

,, Com-

Digitized by Google

Pſal. 84. 13. „ Comple me ad faciendum fructum bonum. Dominus enim dabit ſuavitatem, „ ut terra noſtra det fructum ſuum. Anima mea velut terra ſine aqua, non mihi, „ ſed tibi. Sitire tibi poſſum, me irrigare non poſſum. Exigis à me opera bona; Da quod jubes. Operare quæ præparaſti & prædeſtinaſti. Ea enim prædeſtinaſti, quæ fueras ipſe facturus. Fac ut in illis ambulem, & proficiam, & perſeverem. Creatus es in Chriſto Jeſu, frater mi Chriſtiane, non ut otieris, verùm ut opereris, & in bonis operibus ambules, hoc eſt, omnem ætatis tuæ curſum in *Theophylact.* hiſce perficias. *Ut in illis ambulemus*. Non in uno opere, ſed in omnibus. Nam ſi unum deſit, mutilata eſt virtus.

Quo modo veteris noſtræ vitæ ac ſtatus memores eſſe debemus?

11. 12. 13. *Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos Gentes in carne...... Quia eratis in illo tempore ſine Chriſto alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti*. Veteris vitæ ac ſtatus meminiſſe juvat, non cum delectatione, quæ gratiam deſtruit; non cum diffidentia & anxietate, quæ profectum in gratia impediunt: ſed cum dolore amoris pœnitentis comite, & cum gratiarum actione Liberatori noſtro, quæ gratiam augent. Ideo Apoſtolus ait: *Propter quod memores* *S. Chryſoſt. Homil.* 5. „ *eſtote, &c.* Solemus enim omnes quando ab humili admodum & abjecta condi„ tione ad contrarium & ei ex adverſo reſpondentem ſtatum, aut etiam majorem „ evecti fuerimus honorem, ne priorum quidem meminiſſe, ut qui illa nutria„ mur gloria. Propterea dicit, *Propter quod memores eſtote*. Ideo memores, quia „ creati ſumus in Chriſto Jeſu in operibus bonis. Hoc enim ſufficit ad perſuaden„ dum nobis ut geramus curam virtutis. Sufficit enim illa recordatio ad grati a„ nimi ſenſum excitandum erga Benefactorem & Liberatorem noſtrum. Quot Gentes à veri Dei cognitione, fide, Evangelio, promiſſionibus, à Chriſto Salvatore & ſalute per ipſum parta alienatæ ſunt, & in regione umbræ mortis verſantur? Deo gratias, quòd ex parentibus Chriſtianis nati, quòd in verâ Religione educati ſumus. *Non fecit taliter omni nationi*. Verùm cavendum eſt ſumma ſolicitudine & vigilantia ne à Deo & Chriſto ſeparemur, creaturas præ illo diligentes; ne à divinis promiſſionibus & cœleſti hereditate excidamus. Heu! quot nomine Chriſtiani hoc etiam tempore ſine Chriſto ſunt, quem, ut par eſt, non cognoſcunt, cujus Religionem & Evangelium ignorant, cujus legem violare pro nihilo ducunt, cujus ſanguinem conculcant: alienati à converſatione ſanctorum, ſecundùm carnem & corruptos ſæculi mores viventes, promiſſionum Dei immemores, Deum in ſpiritu & veritate non adorantes, ſed propriarum cupiditatum idola, quibus ſerviunt, litant, & ſalutis ſuæ hoſtiam immolant! Dum tempus habent, ad Deum revertantur, à quo longe ſunt, pœnitentiam agant, ut per Chriſti ſanguinem, cujus virtus in Sacramentis operatur, illi proximi fiant. Diu noctùque lacrymas fundant, nec laborioſis parcant operibus ut Chriſti ſatisfactionem ſibi applicari impetrent, qui pro noſtra redemptione & reconciliatione ſanguinem fudit. *In Chriſto Jeſu vos qui aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti*. Alioqui ſine Chriſto in perpetuùm erunt, ab ejus corpore in æternum ſeparati, ab adoptione divina & cœleſti hæreditate excluſi, à ſanctorum beata ſocietate alienati, nullam promiſſionis ſpem ampliùs habentes, æternis ſuppliciis damnati, ſine Dei viſione, amore, fruitione, quem ſuis peccatis amiſerunt dum in hoc mundo viverent. *Et ſine Deo in hoc mundo*.

Chriſtus pax noſtra. Qui ſine pace eſt, Chriſtum non habet.

14. 15. 16. *Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua: Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem, & reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo*. Chriſtus pax noſtra eſt, quia victimam ſeipſum obtulit Patri pro peccatis noſtris. *Theodoretus in hunc locum* „ Ipſe fuit pacis conciliator. Ipſe effecit ut qui ex Judæis & Gentibus credebant, „ in

Digitized by Google

„ in unum corpus redigerentur : & fecit ut Lex ceſſaret, quæ inſtar cujuſdam mu-
„ ri illos invicem dirimebat. „ Priùs autem inimicitias quæ cum Deo interce-
„ debant ſuſtulit, carnem ſuam pro nobis donans pretium redemptionis. Interfe-
„ cit inimicitias in cruce hoſtiam offerens immaculatam. Reconciliavit autem u-
„ troſque, nempe eos qui erant ex Gentibus, & eos, qui ex Judæis, in uno cor-
„ pore quod pro omnibus oblatum eſt, ut ipſi eſſent unum corpus. Omnes autem
„ credentes vocavit unum hominem : quoniam omnium unum eſt caput Chriſtus
Dominus ; corporis autem locum obtinent qui ſalute digni ſunt habiti. Salutem noſtram cum timore & tremore, ſed abſque perturbatione operemur, fiduciam in Chriſto, qui ſolus pax noſtra & mediator eſt, habentes, & ad ejus implenda mandata ſemper parati, ut dicere verè poſſimus : *Paratus ſum, & non ſum turbatus.* *Pſal.* 118. 86. Solvamus & finiamus prorſus inimicitias, quæ nos à Deo dividunt, parietem illum maceriæ, peccata, quæ nos à Deo ſejungunt. *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & Deum veſtrum, & peccata veſtra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.* *Iſai.* 59. 2. Mortificatione carnis noſtræ delicta noſtra expiemus, ſicut Chriſtus inimicitias *in carne ſua* interfecit. Crucem feramus reliquo tempore vitæ noſtræ, ut reconciliati Deo per crucem. Novi homines ſimus, digna Chriſti membra, Eccleſiæ diligamus unitatem, pacem cum omnibus proximis noſtris, quantum fieri poteſt, habeamus. *Si Chriſtus credentium pax eſt, quicumque ſine pace eſt, conſequenter non habet Chriſtum.* *S. Hieronymus in hunc locum.*

17. 18. *Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuiſtis : & pacem iis, qui propè. Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.* Chriſtus Jeſus Deus eſt pacis per naturam divinam, Rex pacis per Incarnationem ſuam, Mediator pacis per ſanguinem & ſacrificium ſuum, vinculum pacis per Spiritum ſuum, Apoſtolus & Evangeliſta pacis per verbum ſuum. *Et veniens evangelizavit pacem vobis, &c.* Non per alium miſit, neque per aliquem alium hæc ſignificavit, ſed *S. Chryſoſt. Hom.* 6.
„ ipſe per ſe. Non miſit Angelum, quandoquidem tam multa mala corrigere nul-
„ lius erat alterius, ſed ejus præſentiæ, & annunciare ea quæ facta ſunt. Mini-
„ ſtri ac propemodum famuli locum ſuſcepit Dominus, & venit, & pacem evan-
„ gelizavit, id eſt, pacis bonum & fauſtum nuncium annunciavit. Quòd per ipſum
„ habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem. Ipſe enim dicit : *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis .... Confidite, ego vici mundum ;* & , *Quæcumque petieritis in nomine meo, accipietis..... Quoniam Pater vos diligit.* Hæc ſunt ſi- Pacis amor.
„ gna pacis. Nos Patri reconciliavit per paſſionem & mortem ſuam : nos adduxit
„ ad Patrem per Spiritum ſuum. Pacem amemus, ſervemus & inter proximos
diſſidentes procuremus. *Hanc nobis hereditatem Chriſtus dedit : dona omnia ſuæ pollicitationis & præmia in pacis conſervatione promiſit. Si heredes Chriſti ſumus, in Chriſti pace maneamus. Si filii Dei ſumus, pacifici eſſe debemus.* Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. *Pacificos eſſe oportet Dei filios, corde mites, ſermone ſimplices, affectione concordes, fideliter ſibi unanimitatis nexibus cohærentes. Hæc unanimitas ſub Apoſtolis olim fuit ; ſic novus credentium populus Domini mandata cuſtodiens caritatem ſuam tenuit.* *S. Cyprian. lib. De Unitate Eccleſiæ Catholicæ.* Multitudinis credentium erat cor unum & anima *Act.* 4. 5.
una, &c.... „ In nobis verò unanimitas ſic diminuta eſt, ut & largitas operationis
„ infracta eſt. Domos tunc & fundos venundabant, & theſauros ſibi in cœlo depo-
„ nentes, diſtribuenda in uſus indigentium pretia Apoſtoli offerebant. At nunc de
„ patrimonio nec decimas damus, & cùm vendere jubeat Dominus, emimus po-
„ tiùs & augemus. Sic in nobis emarcuit vigor fidei, ſic credentium robur elan-
„ guit.

19. *Ergo jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei.* A domo & civitate Dei extranei ſunt, quicumque ſæculum diligunt. *Fecerunt civitates duas amores duo, terrenam ſcilicet amor ſui uſque ad contemptum Dei, cæleſtem verò amor Dei uſque ad contemptum ſui. Illa in ſeipſa, hæc in Domino gloria-* *S. Auguſt. lib.* 14. *De Civitate Dei, c.* 28.

Digitized by Google

Terrenæ & cœleſtis civitatis diſcrimen. *riatur . Illa enim quærit ab hominibus gloriam : huic autem Deus conſcientiæ teſtis magna eſt gloria . Illa in gloria ſua exaltat caput ſuum: hæc dicit Deo ſuo,* * Gloria mea & exaltans caput meum . *Illi in principibus ejus , vel in eis quas ſubjugat nationibus , dominandi libido dominatur : in hac ſerviunt invicem in caritate, & Præpoſiti conſulendo , & ſubditi obtemperando . Illa in ſuis Potentibus diligit virtutem ſuam : hæc dicit Deo ſuo ,* Diligam te , Domine , virtus mea . „ Ideòque in illa Sapientes ejus ſecundùm hominem viventes , aut corporis , aut animi ſui bona , aut utriuſque ſectati ſunt ...... In hac autem nulla eſt hominis ſapientia niſi pietas , qua rectè colitur verus Deus , id exſpectans præmium in ſocietate ſanctorum , non ſolùm hominum , verùm etiam Angelorum , ut ſit Deus omnia in omnibus . Hinc agnoſcat quiſque an civis ſit Babylonis, an civis Sanctorum : an ſit in Eccleſia ut hoſpes & advena , an ut domeſticus & filius adoptivus Dei .

*Pſal. 3. 4.

Pſal. 17. 2.

20. 21. 22. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum , ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu. In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino . In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu*

Eccleſiæ dignitas. Magna opera Domini , mirabilia , exquiſita : ſed omnium, poſt hominem Deum, & ejus Myſteria , admirabilius & excellentius, Eccleſia. Chriſti corpus eſt ; quid divinius ? Chriſti ſponſa , quid amabilius ? Templum & domus Dei ; quid auguſtius? *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus , & habitabit cum eis &c.* Quid venerabilius? Super Apoſtolorum & Prophetarum doctrina, eorumque prædicatione , miniſterio, laboribus ædificata eſt , quid antiquius ? Chriſti Jeſu ut fundamento ſuperſtructa eſt , quid ſolidius & magis indeficiens ? Ipſomet Chriſto angulari lapide compaginata : quid ſublimius ? Quid indiſſolubilius ? „ Si ſacramenta cogites , Chriſtus Sanctus ſanctorum : ſi gregem ſubditum cogites , Chriſtus Paſtor Paſtorum : ſi fabricam cogites , Chriſtus fundamentum fundamentorum , Fundamentum & lapis angularis ipſe eſt , ab imo ſurges ; ſi tamen ab imo. Etenim origo fundamenti hujus ſummitatem tenet : & quemadmodum fundamentum corporeæ fabricæ in imo eſt , ſic fundamentum ſpiritalis fabricæ in ſummo eſt . Si ad terram ædificaremur , in imo nobis ponendum erat fundamentum : quia cœleſtis fabrica eſt , ad cœlos præceſſit fundamentum noſtrum . Ipſe ergo angularis lapis , monteſque Apoſtoli , Prophetæ magni , portantes fabricam civitatis , faciunt vivum quoddam ædificium . Architectus eſt Spiritus ſanctus ; quid magis commenſuratum & proportionatum , quid meliùs diſpoſitum ? Ex lapidibus electis omnis generis componitur , Judæis & Gentilibus , omnis ſexus , ætatis , conditionis; quid ea varietate ſpecioſius? Templum eſt conſecratum Domino ; quid ſanctius & inviolabilius ? „ Erigeris in hanc fabricam affectu pio , religione ſincera , fide , ſpe , caritate : & ipſum ædificari ambulare eſt . In illis civitatibus alia eſt fabrica ædificiorum , alii ſunt cives inhabitantes in fabrica : illa civitas civibus ſuis ædificatur , ipſi ſunt lapides qui ſunt cives , lapides enim vivi ſunt . Unde Apoſtolorum Princeps ait : *Et ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis* . Et Apoſtolus noſter : *In quo & vos coædificamini in habitaculum* Deo *in Spiritu* . Creſcimus in templum ſanctum Domino , quando creſcimus in gratia , in caritate & bonis operibus . A principio quidem juſtificationis noſtræ templum Dei ſumus : ſed quantò magis proficimus , tantò magis Deus habitat in nobis. *Sanctum eſt templum tuum,* Domine , *mirabile in æquitate* , ait Rex Propheta. *Ipſum templum nolite præter vos cogitare . Amate juſtitiam , & eſtis templum Dei* .

Apocal. 12.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 86. *n.* 3.

1. *Petri* 2.

S. Thomas , Lect. 6.

Pſal. 64. 5.

S. Auguſt.

CAP-

Digitized by Google

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. H*ujus rei gratia ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu pro vobis Gentibus* . * Hujus rei gratia , ut ſcilicet compleatur & perficiatur ex vobis templum ſanctum Dei per Spiritum ejus , utque digni ſitis in quibus Deus inhabitet, ego Paulus, celeber ille captivus pro nomine Jeſu Chriſti , eò quòd ejus Evangelium vobis Gentibus prædicaverim , oro & obſecro Deum ut vos in fide confirmet , & hinc oriundam ſalutem præbeat .

2. 3. 4. *Si tamen audiſtis † diſpenſationem gratiæ Dei , quæ data eſt mihi in vobis.* Audiſtis enim proculdubio quomodo Deus gratia ſua munus Apoſtolicum mihi contulerit , ut illud in ſalutem Gentium obirem . *Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum , ſicut ſupra ſcripſi in brevi* . Quòd nempè Deus per revelationem notum mihi fecit Myſterium redemptionis & juſtificationis hominum per Chriſtum , & vocationis Gentium , ſicut paucis verbis ad vos ſcripſi in hac ipſa Epiſtola . *Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in Myſterio Chriſti* . Ex quorum lectione cognoſcere poteſtis quantam mihi Myſterii hujus intelligentiam Deus dederit. * *Verè enim ſi quis ſuperiora hujus Epiſtolæ contempletur , videbit Paulo revelata Myſteria , quorum partem quamdam modicam ſuo ſermone perſtrinxit , non tam totum quod noverat proferens , quàm oſtendens ex modico quid taceret* .

5. *Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum , ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus & Prophetis in Spiritu.* a Quod quidem Myſterium aliis retro ſæculis hominibus notum non fuit ita clarè , plenè & perfectè , quoad particulares & determinatas circumſtantias , ſicut hoc tempore revelatum eſt à Deo ſan-
„ ctis Apoſtolis ejus , & Prophetis novi Teſtamenti . Notum quidem fuit antiquis
„ Prophetis , ſed non ſicut nunc . Non enim res videbant , ſed de rebus ante ſcri-
„ bebant . Ita etiam dixit Dominus in Evangelio : b *Multi Prophetæ & Reges & ju-*
„ *ſti cupierunt videre quæ vos videtis , & non viderunt* . Nunc autem per Spiritum
„ ſanctum primis revelavit Apoſtolis , ex promiſſo Chriſti , deinde Prophetis.
„ Multi enim tempore Apoſtolorum Propheticam gratiam acceperunt .

6. 7. *Gentes eſſe coheredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium.* Illud autem eſt Myſterium : Quod Gentiles pariter & Judæi vocati ſint ad cœleſtem hereditatem ut filii Dei adoptivi ; quod ſint ejuſdem corporis membra ſub uno capite Chriſto , & participes benedictionis à Deo factæ Abrahamo , quæ omnia bona Novi Teſtamenti complectitur ; ſive Spiritus ſancti Eccleſiæ promiſſi ; idque per Chriſti Jeſu meritum , & per Evangelii prædicationem: *Cujus factus ſum Miniſter , ſecundùm donum gratiæ Dei , quæ data eſt mihi ſecundùm operationem virtutis ejus* . c Cujus Evangelii Miniſterium & Apoſtolicum Munus mihi concreditum eſt , non meis meritis , ſed gratuito Dei dono , quod mihi collatum eſt per efficacem divinæ virtutis ejus operationem .

8. 9. *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc , in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti , Et illuminare* d *omnes , quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo , qui omnia creavit* . Mihi ſcilicet omnium Chriſtianorum longè minimo , & olim Eccleſiæ Dei perſecutori , data eſt à Deo gratia hæc Apoſtolatus,ut Gentibus annuntiarem incomprehenſibiles divitias Chri-

Tom. II. E e ſti ,

c Virtus Dei in Apoſtolo efficax ad Gentium converſionem & editionem miraculorum pro confirmatione fidei d *Confer cum* 1. *Cor.* 15. 8. † Chriſtus omnes homines illuminat interius & principaliter : Apoſtoli , Paſtores , Doctores , exteriùs & miniſterialiter. Unde Apoſtolos *lucem mundi* Chriſtus ipſe vocat.

* Orationem eſſe ſuſpenſam longo hyperbato uſque ad illa verba Verſ. 8. *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc*, cenſent cum Oecumenio nonnulli Interpretes . Hyperbaton ad illa uſque verba dumtaxat , *ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt Sacramentum* , S. Hieronymus agnoſcit. Alii protrahunt ad Verſus uſque 14. *Hujus rei gratia flecto genua mea*, &c. ut Theodoretus

† Quod vertit Latinus Interpres, *Si tamen audiſtis*, Græcè habetur εἴγε ἠκούσατε , *Siquidem audiſtis* .

* S. Hieron.
a S. Chryſoſt. *Homil.* 6.
S. Hieron.
Theodoret.
b *Lucæ* 10. 24.
oan. 16. 13.

ſti, id eſt, immenſitatem beneficiorum quæ per Chriſti meritum abundantiſſime ; velut ex infinito theſauro, in homines effunduntur : & ut miniſterio meo, doctrina, prædicatione, omnes illuminarem, ipſis pateſaciendo admirabilem œconomiam & executionem Myſterii per tot ſæcula ſoli Deo noti, & in ejus mente, conſilio, & prædeſtinatione abſconditi, qui omnia creavit, tum prima creatione in ordine naturæ, tum ſecunda in ordine gratiæ *per Jeſum Chriſtum*, ut habent plurimi Codices Greci. Quamvis hæc additio in vetuſto Codice Mſ. Alexandrino, in Syriaca Verſione, & in Arabica Erpenii non legatur, hanc agnoſcunt S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius. His verbis, *Qui omnia creavit* refelluntur tum Simoniani Hæretici, qui mundum per angelos creatum dicebant, tum Marcionitæ, Valentiniani, Manichæi, qui alterum mundi; id eſt viſibilium & alterum aſſerebant inviſibilium Conditorem : hunc juſtum eſſe dicentes, illum neſcio quem ſemper ignotum, tantùm bonum, qui Pater Chriſti ſit. Ecce, Deus in quo Myſterium Chriſti ab omnibus retro ſæculis abſconditum fuit, creator omnium ab Apoſtolo prædicatur. Ex quo oſtenditur eumdem eſſe Deum novi & veteris Teſtamenti.

S. Hieron.

S. Gregorius Nyſſen. apud Theophylact. S. Thomas, Lect. 3.

10. 11. 12. *Ut innoteſcat Principatibus & Poteſtatibus in cœleſtibus, per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei*. Unde fit, ex prædicatione ſcilicet & manifeſtatione Myſterii à ſæculis abſconditi in Deo, & ex aggregatione ac inſitione Gentium pariter ac Judæorum in unum Chriſti corpus, ut ſapientia Dei in operum ſuorum varietate admirabilis pleniùs ac perfectiùs innoteſcat (quoad ſingulares nimirum circumſtantias) non ſolùm Angelis inferiorum Ordinum, ſed ſuperiorum, qui Deo in cœlis adſiſtunt : dum arcanum illud Myſterium, & tanta tamque multiplicia divinæ ſapientiæ opera ad illud pertinentia, in Eccleſia impleri conſpiciunt. Quemadmodum illi quibus architectus conſilium ſuum de regiæ domus ædificatione aperuit, pleniùs ac perfectiùs operis magnificentiam cognoſcunt, cùm Regiam illam ædificari vident, quæ priùs in mente & idæa ſapientis & periti architecti latebat : & tunc ejus ſapientiam & peritiam cognoſcunt magis & ſuſpiciunt. *Secundùm præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro*. Hæc autem, ſecundùm quòd æterno ſuo conſilio propoſuit ac decrevit Deus, implevit præfinito tempore per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. *In quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem ejus*. In quem, ſcilicet Chriſtum Jeſum, credentes, per fidem ejus liberum & intrepidum acceſſum habemus ad Deum, fiduciàmque illum propitiandi per Filium ejus, Mediatorem nobis ab illo datum.

S. Hieron. & Theodoret. in hunc locum.

13. *Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis : quæ eſt gloria veſtra*. Quapropter vos rogo ne animos deſpondeatis propter afflictiones meas, & vincula quæ patior in functione Miniſterii mei propter ſalutem veſtram. Gloria enim veſtra eſt, quòd ad confirmationem fidei, quam vobis prædico, tanta mala fortiter perferam. Quod Latinus Interpres vertit, *ne dificiatis*, poteſt juxta Græci ſermonis ambiguitatem ita reddi, *ne deficiam*, μὴ ἐκκακεῖν, *non deficere*. Ut ſit ſenſus : *Propter quod peto ne deficiam in tribulationibus meis pro vobis*. Hoc eſt ergo quod Apoſtolus rogat, & à Domino magnoperè deprecatur, ne deficiat in preſſuris ſuis. Ad doctrinam ipſius deferebantur idola, & cultoribus templa deſerta, ſqualore & ſordibus replebantur, ob quam cauſam omnis exercitus dæmonum, omnis turba inimicarum fortitudinum contra ipſum facto cuneo dimicabat, ut per tribulationes & anguſtias Evangelium Chriſti deſineret prædicare, & laſſus aliquando requieſceret. Hoc eſt itaque quod ait : *Peto ne deficiam in tribulationibus meis pro vobis*. Totum enim quod patior, veſtræ ſalutis eſt cauſa, dum vobis Evangelium annunciare deſidero. Quæ tribulationes meæ, veſtra eſt gloria.

14. 15. 16. 17. *Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu*

Chri-

Digitized by Google

Chriſti, * *Ex quo omnis paternitas* a *in cælis & in terra nominatur*. Id ut impetrem, flecto genua ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ex quo omnis illa familia tam numeroſa Angelorum in cœlis, & hominum in terris, ceu à principio & capite originem ducit, *Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus, in interiorem hominem.* Ut pro abundantia bonitatis ac miſericordiæ ſuæ vos in homine interiori, mente ſcilicet ac voluntate per Spiritum ſuum corroboret adversùs omnes tentationes. *Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris, in caritate radicati & fundati*. Det vobis ut Chriſtus per fidem perpetuo habitet in cordibus veſtris, utque caritas veſtra firma ſit & conſtans. Conſtantiam & firmitatem duabus ſimilitudinibus recte exprimit, arboris in altum radices agentis, & ædificii bene fundati. Confer cum *Matth.* 7. 24. *& cap.* 13. 6. 21. *Luc.* 6. 48. *Coloſſ.* 2. 7.

18. 19. *Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo & longitudo, & ſublimitas, & profundum.* b Ut cognitione aſſequi valeatis & dignè æſtimare quàm longe lateque pateat virtus Myſterii Hominis Dei, & charitatis ejus erga electos ſuos, quàm ſublime ſit, quàm incomprehenſibile. Longitudo ejus eſt, quòd ante ſæcula definitum fuerit. Latitudo verò, quòd ad univerſos ejus beneficentia extendatur: ad eos qui fuerunt ante legem, in lege, & poſt legem, ad vivos & mortuos, ad Judæos, Græcos, & Barbaros, ad omnes gentes, ad cœleſtia ac terrena: pacem namque inter ipſos operatus eſt Chriſtus, cùm diſſiderent inter ſe mutuò Angeli & homines. Profunditas, quòd ad inferni penetralia ineffabilem ſuam potentiam & beneficentiam exhibuit, illo quidem captivitati ſubjugato, captivis autem redemptis, ac libertati reſtitutis. c Sublimitas, quoniam is qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit: quoniam ſuper cœlos evexit Primitias noſtras, ſuper omnem Principatum ac Poteſtatem, & Virtutem ac Dominationem. S. Gregorius Nyſſenus per longitudinem, latitudinem, profunditatem & ſublimitatem, crucem ſignificari cenſet, atque adeo Apoſtolum Epheſiis comprecari, ut poſſint comprehendere crucis Myſterium. Aliter explicat S. Thomas. Per latitudinem ſcilicet, deſignari cenſet extenſionem virtutis & ſapientiæ divinæ ſuper omnia: d *Effudit illam ſuper omnia opera ſua*. Per longitudinem, æternam ejus durationem: *Tu autem Domine, in æternum permanes.* Per ſublimitatem, perfectionem & nobilitatem naturæ ejus, quæ in infinitum excedit creaturam: e *Excelſus ſuper omnes gentes Dominus*. Per profundum, incomprehenſibilitatem ſapientiæ ejus: f *Alta profunditas, quis inveniet eàm?* Hanc cognitionem, quæ finis eſt fidei & caritatis noſtræ S. Paulus Epheſiis adprecatur, *Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem* Dei. g Precor tandem ut animo complecti, & pro dignitate æſtimare poſſitis charitatem qua nos dilexit Chriſtus, majorem certè quàm ut penitus a nobis intelligi poſſit: ut & caritate, omnibuſque virtutibus ad æternam beatitudinem conſequendam neceſſariis abundetis.

20. 21. *Ei autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabudanter quàm petimus, aut intelligimus, ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis: Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen.* Ei, nempe Deo, qui per virtutem, quæ operatur in nobis, vel ut Græca verba ſonant, h *Per virtutem quam operatur in nobis*, poteſt nobis abundantiùs & cumulatiùs benefacere quàm petere aut cogitare audeamus, ſit gloria in Eccleſia, ſive pro Eccleſia, quam inſtituit; & regit per Jeſum Chriſtum, quem nobis dedit, in omnes omnium ſæculorum ætates, & in æternum. *Amen.* Virtus quam Deus operatur in

* Hæc verba *Domini noſtri Jeſu Chriſti*, a Latino quodam interprete addita, conſtat ex S. Hieronymo, qui illa non agnoſcit, niſi Græci Commentatores in ſuis Exemplaribus legiſſent, τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

a Ex his verbis, *Ex quo omnis paternitas in cælo & in terra &c.* Valentinus Æonum ſuorum ridiculas conjugationes aſſeruit.

b Hæc dimenſionum nomina in ſenſu metaphorico uſurpantur. *Longitudo, latitudo ſublimitas, & profundum, ſignificant magnitudinem quoniam ſunt argumenta magnitudinis* ait Theodoretus.

c *Oecumenius in hunc locum. S. Gregorius Nyſſ. Orat.* 1. *In Chriſti Reſurrectione. Theophylact.* d *Eccli.* 1. 10. *Pſal.* 101. 13. e *Pſal.* 112. 4. f *Eccleſiaſt.* 12. 25. g *S. Thomas, Lect.* 5. *ex S. Dionyſio lib. De Nominibus divinis, cap.* 1. Alludere videtur Apoſtolus ad hæc verba Job. 11. 8. 9. *Excelſior cælo eſt profundior inferno, longior terra menſura ejus, & latior mari.* h . Κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν.

nobis, eſt gratia, caritas, virtutes, dona Spiritus ſancti, chariſmata collata Apoſtolis ad confirmationem fidei, & ipſa imprimis gratia evangelizandi Gentibus incomprehenſibiles divitias Chriſti, & illuminandi omnes, manifeſtando ipſis Myſterium abſconditum à ſæculis in Deo..

CAPUT III.
SENSUS MORALIS.

Pati pro Chriſto, glorioſum. 1. Hujus rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu pro vobis Gentibus. Carcerem, vincula, & quævis alia mala pati pro Chriſto & ejus Eccleſia, pro fidei veritate, vel pro quacumque alia virtute, longè glorioſius eſt quarumlibet ſplendore dignitatum. Verum *Martyrem non facit pæna, ſed cauſa*. Pœna ſimilis eſt bonis & malis: cauſa, ſcilicet pati pro Chriſti nomine, aut pro Eccleſiæ utilitate, propria eſt bonis.. Unde Propheta non ait: Judica, Domine, pœnam meam, ſed, *Judica cauſam meam*. Ad omne afflictionum genus pro Chriſto & ejus Eccleſia perferendum fideles ejus Miniſtri & Eccleſiæ Paſtores parati ſint, Pauli Apoſtoli exemplo. *Ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu pro vobis Gentibus*. Si enim „ Dominus meus propter vos eſt actus in crucem, multò magis ego vincula pro „ ejus Evangelio & veſtra ſalute perpeti debeo. Non ſolùm ipſe vinctus fuit, ſed „ etiam Apoſtolos ſuos vinciri permittit pro vobis Gentibus; & ego tantam adeptus ſum gratiam. Hæc vincula mihi non ſunt oneri, ſed honori; non tormen„ to, ſed ornamento.

S. Auguſt. — *Pſal. 34. 1.* — *S. Chryſoſt. Homil. 6.*

Eccleſiaſtici Miniſterii dignitas. Miniſtrorum officium. 2. 3. 4. *Si autem audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis: quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum*, &c. Paſtores & Sacerdotes ſunt diſpenſatores gratiæ Dei: quis non contremiſcat ad ſacri Miniſterii functiones accedens? Eccleſiaſticum Miniſterium ad diſpenſationem Sacramentorum; ad Evangelii prædicationem, ad Eccleſiæ regimen & utilitatem, ad Animarum ſalutem à Chriſto inſtitutum, gratia Dei eſt: ad illud accedere quis audeat ſine ejus vocatione? Miniſterium illud Angelis ipſis reverendum à Deo datur hominibus ut exemplo Chriſti, cujus ſacerdotii ſunt participes, laborent pro Dei gloria, pro Eccleſiæ ædificatione, pro converſione peccatorum, pro perfectione juſtorum. Quis ad illud aſpiret ut in otio vivat? Sacerdotes & Paſtores Eccleſiæ noſſe debent divina Myſteria pleniore & perfectiore cognitione quàm populus quem inſtituere & docere ipſis incumbit, omnia fidei Catholicæ dogmata, omnia Chriſtianæ vitæ officia, omnes Miniſterii ſui functiones intelligere, non ex hominum opinione, quæ errori obnoxia eſt; non ex privata revelatione, quæ expectanda non eſt; ſed ex revelatione communi & publica, quam Apoſtoli à Chriſto, Eccleſia ab Apoſtolis accepit in Scriptura ſacra & Traditione conſignatam. Hoc ſcrutentur depoſitum, hæc monumenta evolvant, legant, meditentur, vitàmque ſuam, doctrinam, prædicationem, regimen & adminiſtrationem ad divinas illas regulas exigant & componant: ut prudentiam eorum in Myſterio Chriſti Chriſtiana plebs intelligat.

Ad quæ bona vocati ſumus per Evangelium? 5. 6. *Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus & Prophetis in Spiritu, Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium*. Quod ſanctis Apoſtolis & Prophetis per Spiritum ſanctum revelatum eſt, ad Chriſtianos omnes pertinet, qui filii Dei ſunt per gratiam adoptionis, non filii hominum. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii Excelſi omnes*.. O nos felices, quibus lux magna Evangelii per Dei gratiam illuxit! Quis dignè Deo gratias agit pro tanto beneficio? Concorporales Chriſti facti ſumus, ejuſdem corporis membra, *Unus Chriſtus*. Nobis igitur invicem ſuccurramus, condoleamus, collætemur. Etſi diverſa ſint officia noſtra in corpore myſtico Jeſu Chriſti, uno tamen Spiritu anime-

Pſal. 81.

Digitized by Google

memur; una charitate connectamur, Chriſti coheredes ſumus: non quòd aliqua inter nos poſſeſſio dividatur, ſed quòd ipſe Deus ſit hereditas noſtra atque poſſeſſio. Caveamus ne à divina illa hereditate per peccatum excidamus. Comparticipes ſumus promiſſionis bonorum ſpiritualium & æternorum; terrenis & temporalibus ne inhæreamus. Indivulsè adhæreamus Chriſto Jeſu per fidem, ſpem, & charitatem: ſiquidem per ipſum Deus Pater *Magna & pretioſa nobis miſſa donavit: ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ; fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem*. Per Evangelium ad tanta bona vocati ſumus: ſecundùm Evangelium vivamus, ut illa conſequi mereamur. 2. *Petri.* 1. 2.

7. *Cujus factus ſum Miniſter, ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundùm operationem virtutis ejus*. Paſtores & Miniſtri Evangelii humilitatem ſervent in Miniſterio, quod gratiæ Dei donum eſt, quo proinde ſe indignos exiſtimare debent. Illud tamen obeant & impleant cum fiducia & ſancta libertate, ut qui agant in Dei nomine, ejuſque auctoritate & potentiſſima virtute, qui in ſuis Miniſtris, & per illos operatur. Utrumque admirabiliter ſplendeſcit in Apoſtolo Paulo. *Cujus*, inquit, *factus ſum miniſter, ſecundùm donum gratiæ Dei, ſecundùm operationem virtutis ejus*. Sed non ſuffeciſſet donum, niſi illi indidiſſet virtutem ac poteſtatem. Nec enim humana ſufficiebat diligentia & induſtria.

Humilitas, & ſancta libertas in Miniſterio Eccleſiaſtico.

Tres porrò dotes eximias ad prædicationem ſanctus Apoſtolus attulit. 1. Ferventem & intrepidam animi alacritatem, & ad quodvis ſuſtinendum pro Chriſto & Eccleſia paratam animam. 2. Intelligentiam & ſapientiam. 3. Vitæ irreprehenſibilis puritatem. Quæ tria virtus Spiritus ſancti in eo operata eſt. Audi eum ſcribentem: *Ut non vituperetur miniſterium noſtrum*. Et rurſus: *Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.... Neque aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis; neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt*. Et rurſus: *Providentes bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Tres illas dotes habere debent Eccleſiæ Miniſtri. 1. Intelligentiam Myſteriorum & ſcientiam divinæ legis, officiorùmque ſuorum: 2. Magnanimitatem & invictam animi fortitudinem ad quævis pericula pro Dei gloria & Eccleſiæ utilitate, animarùmque ſalute ſubeunda: 3. Mores integerrimos & vitam irreprehenſibilem. Nam ſi alterum ab altero fuerit ſeparatum, reliquum fit inutile. Quid enim juvat eſſe propenſum ad adeunda pericula, ſi vita ſit obnoxia reprehenſioni? *Si enim lumen quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt*? Quid autem juvat ejus eſſe vitæ in quam non cadat reprehenſio, eſſe autem hebetem, pigrum, & ſomnolentum? *Si quis* enim *non tollat crucem ſuam & ſequatur me, non eſt me dignus, &, Niſi quis animam poſuerit pro ovibus*. Quid autem prodeſt hæc duo habere, & non eſſe aptum ad diſpenſandum, ad docendum, ad regendum animas? Hæc omnia habens Paulus, totum acceptum referebat gratiæ. Hoc eſt grati famuli, & beneficiorum memoris. Proh! quantum diſſimiles Paulo Eccleſiæ Miniſtri, qui voluptates & delicias conſectantur, qui divitias quærunt & gloriam ſæcularem, qui otium & quietem amant, & vel minimis periculis ſe exponere pro Dei gloria & ovium ſalute refugiunt; à ſapientia autem tantùm abſunt, quantùm cœlum à terræ! Propterea & qui illorum ſubditi ſunt regimini, plurimùm diſtant ab iis qui tunc erant, Chriſtianis; quandoquidem ii, qui tunc erant, diſcipuli, iis qui nunc ſunt Magiſtri erant præſtantiores ac meliores.

Tres dotes Miniſtrorum Eccleſiæ.
S. Chryſoſt. Homil. 6.
2. *Cor.* 6.
1. *Theſſal.* 2
1. *Cor.* 15.
Matt. 6. 23.
Matt. 10. 38.
Joan. 10.

8. 9. *Mihi autem omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti*. Quò majoribus beneficiis aliquis à Deo augetur, quò ad ſublimiorem dignitatem, præſtantiuſque munus aſſumitur, eò magis ſe demittere & humiliare debet exemplo ſancti Apoſtoli Pauli. *Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: quoniam magna poten-*

S. Pauli humilitas Paſtoribus & Prædicatoribus imitanda.
Eccli. 3. 20.

potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Paulus Apoſtolus Jeſu Chriſti, Doctor Gentium, ſublimiorum intelligentia myſteriorum à Deo illuſtratus, ad tertium cœlum raptus, in Lege doctiſſimus, mundi, dœmoniſque victor, idololatriæ expugnator & triumphator, & magnarum fundator & rector Eccleſiarum, operis Chriſti vicarius, laboribus pro Chriſto exanthlatis, & afflictionibus pro ejus nomine toleratis, præ omnibus Apoſtolis celeber, miraculorum dono illuſtris, ſe

1. Cor. 15. omnium Chriſtianorum longè minimum profitetur: *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc*. Non ſolùm ſe dicit Apoſtolorum minimum, ut olim ad Corinthios ſcribens, ſed omnium ſanctorum, hoc eſt, Chriſtianorum infimum. Sic proficiebat in humilitate. Hanc Apoſtoli ſancti virtutem Eccleſiæ Paſtores, & Evangelii Prædicatores imitentur, ut aſſequi valeant Myſteriorum Chriſti, & Eccleſiæ ejus notitiam, ad plebes ipſis commiſſas, aut ex eorum ore verbum ſalutis audientes, illuminandas neceſſariam. Myſteria enim ſua Deus parvulis & humilibus revelat, ſuperbis verò ſæcularis ſapientiæ opinione tumentibus abſcondit. In id incumbant, ut Chriſtum, ejuſque Myſteria, Evangelium, Eccleſiam, populis nota faciant, non perfunctoriè, non ſteriliter, ſed diligenter, efficaciter: ut qui ipſos audiunt, non modò illuminentur, ſed ad Dei amorem accendantur, Chriſti divitiis ac donis repleantur, & Myſteriorum ejus fructum percipiant. *Et illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit*.

10. 11. *Ut innoteſcat Principatibus & Poteſtatibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei, ſecundum præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro*. Incarnati Verbi Myſterium, generis humani redemptionem per paſſionem & mortem ejus, illius in Eccleſia ſua formanda admirabilem ſapientiam & œconomiam aſſiduè meditentur Paſtores animarum, Prædicatores verbi Dei, omneſque Eccleſiaſtici Viri: & quæ ſanctis meditationibus à Deo didicerint, populum fidelem doceant. Hæc vera Sacerdotum, omniumque Chriſtianorum ſcientia, quæ magnitudinem, virtutem, & ſapientiam Dei, effectuum varietate admirabilem, illis qui ad eam animam pio cum affectu applicant notas facit. Cur ſcientiam illam negligimus, quam ſancti Angeli deſiderarunt & exquiſierunt; cùm tamen propter nos, non propter ipſos hæc Myſteria ab æterno prædeſtinata ſint, & per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum impleta? Admirabilem illam Dei ſapientiam & œconomiam Scriptura ſacra Veteris Novique Teſtamenti nobis ponit ob oculos. Adamo & Eva conditis legem facilem dedit Deus. Labi permiſit ad coercendam humanam ſuperbiam de ſuis viribus nimiùm confidentem: ſivit vitia creſcere ante diluvium, quo terram univerſam ſubmerſit, ſolo Noe cum ejus uxore, tribus filiis, & tribus eorum uxoribus admirabiliter à communi exitio in arca ſervatis. Rurſus poſt diluvium auctis vitiis, & vitiorum maximo idololatria, Abrahamum excitavit, per quem veri Dei cultus inſtauraretur; cum illo fœdus pepigit, promiſitque naſciturum ex illius ſtirpe Chriſtum, in quo Gentes omnes benedicerentur. Ejus poſteros experiri voluit quantùm eſſet diſcriminis inter inſtituta Abrahami & aliarum Gentium, etiam earum quæ ſapientiſſimæ habebantur. Iſraelitis in Ægyptum ob ſeptennem famem profectis, Religionem & Eccleſiam in familia Jacob ſervavit, ex eaque auctum populum elegit, ſuumque eſſe voluit, ab Egyptiis duræ ſervituti ſubjectum, & afflictum ex Ægypto eduxit per Mare Rubrum Moyſe duce, & per annos quadraginta in locis ſolitariis peregrinos aluit, protexit, defendit, miraculis in eorum gratiam editis, Lege data, ceremoniis inſtitutis, quibus in vera Religione, Deique unius cultu continerentur: morbis etiam, & mortibus contumaces, ſeditioſos, idololatras, fornicatores; murmuratores punivit, ut eorum exemplo alii terrerentur, & officii tenaces eſſent. Deinde Regibus & populis terræ Canaan auxilio ſuo profligatis, dedit eis terram feraciſſimam, Duceſque & Judices Dei Spiritu donatos, ut probarent quanta res eſſet à Deo, viriſque ab

Summa Hiſtoriæ ſacræ Veteris Novique Teſtamenti, divinæ ſapientiæ admirabilem œconomiam in Eccleſiæ formatione demonſtrans.

Digitized by Google

eo delectis regi. Volentibus cœterarum Gentium exemplo, permiſit habere Reges, & pleroſque malos. Sub Regibus tamen fines bene tutati ſunt & protulere: ſed Dei beneficiis abuſi, & Regum exempla ſecuti, prolapſi ſunt in idololatriam, & ad omnia vitia quæ ex illo principali generis humani crimine ſequi ſolent. Deus per gradus eos admonuit, caſtigavit, ſciſſo primùm Regno, deinde parte utraque multùm vexata per Principes externos, poſtea decem tribuum primùm parte exigua à Theglathphalaſar Aſſyriorum Rege, deinde quod reliquum erat à Salmanaſar in Aſſyriam deportatis. Cùm ne hac quidem Dei admonitione & animi verſione rectè uſæ eſſent Tribus quæ reſtabant in Regno Juda, eas quoque obſeſſi, à Nabucodonoſor Hieroſolymis in Babylonem abduci fecit, & longa durâque ſeptuaginta annorum captivitate probavit, purgavit, emendavit. Populum carnalem, protervum, contumacem, ingratum non penitus abjecit Deus Optimus; ſed & ante captivitatem, & in ipſa captivitate, per Prophetas ad utrumque Regnum Iſrael & Juda miſſos erudivit, corripuit, ad pœnitentiam hortatus eſt. Prophetæ Spiritus ſancti afflatu tum mala illis imminentia, tum ab illis liberationem, Chriſti adventum, Myſteria, regnum, Gentium ac Judæorum per illum ſalvandorum in unam Eccleſiam toto orbe diffundendam congregationem & adunationem, variis figuris ac vaticiniis prædixerunt: Deumque ſic impleturum promiſſiones Abrahamo & Davidi factas. Probatos in exilio Babylonico Judæos Deus per Cyrum Perſarum Regem, Zorobabele duce, in patriam reſtituit, non tamen cum plena libertate, ut paulatim contemptui rerum terrenarum, & ſpei cæleſtium, quas plenè revelaturus erat Chriſtus, aſſueſcerent. Dario & Artaxerxe Regibus Perſarum faventibus, Eſdras & Nehemias Templum inſtaurant, Urbem reædificant & muniunt, Dei cultum reſtituunt. His temporibus Aggæum & Zachariam Prophetas Deus ſuſcitavit, qui populum ad pœnitentiam hortarentur, ad pietatem erudirent præclaraque de Chriſto & Eccleſia vaticinia ederent. Tempus omne quod captivitatem Babylonicam ſecutum eſt, uſque ad Chriſti Domini adventum, veſtibulum (ut ita loquar) fuit Evangelii: Nam & multi ex Gentibus ad veri Dei cognitionem & cultum traducti ſunt Judæorum exemplo. At cùm rurſus idem populus ad vitia plurima prolapſus eſſet, per Macedonas primum, deinde per Romanos eorum ferociam repreſſit Deus, ac pleriſque ad meliorem frugem minimè redeuntibus, miſit Joannem Baptiſtam Spiritu & virtute Eliæ donatum, qui Pœnitentiæ prædicatione populum ad Chriſtum recipiendum & audiendum præpararet, quemadmodum à Malachia Propheta prædictum fuerat. Tandem Meſſiam promiſſum miſit Deus, Filium ſuum unigenitum, Deum hominem propter homines factum: quem illis Redemptorem, Salvatorem, Mediatorem, Legiſlatorem, Magiſtrum ac Dominum dedit. Is doctrina ſua, ſanctitate, miraculis, Prophetas omnes, ipſumque Moyſen tantùm ſuperans, quantùm ſervos Dominus, omnia fecit quæ fieri poterant ad Judæos ſcientia ſalutis imbuendos, & ad meliorem frugem revocandos. Frugem collegit aliquam, ſed in tanta multitudine exiguam. A Judæis contemptus, malè habitus, crucifixus, Morte & Reſurrectione ſua, glorioſaque in cœlos Aſcenſione, œconomiam ſuam & humanæ reparationis opus complevit. Miſſo, quem promiſerat, in Apoſtolos ac Diſcipulos ſuos Spiritu ſancto Patris ac ſuo, Legem illam ritualem per manus Moyſis datam, ut iſtis ceremoniis onerata plebs ceremoniarum amans ab idololatricis ſuperſtitionibus avocaretur; utque res majores illis figuris adumbratas intelligeret, antiquavit: conditaque Eccleſia, & nova Lege promulgata, Gentes in ſe credentes, & præceptis ſuis obedientes, ſe non minoris facere quam Judæos, oſtendit. Innumera hominum multitudo per Apoſtolos, & maximè per S. Paulum, ad Chriſti fidem perducta, in unum Eccleſiæ corpus ſub eodem capite Chriſto inſerta eſt. Exinde Eccleſia per ſecutionibus creſcens, martyriis coronata, per totum orbem diffuſa, inconcuſſa tot naſcentibus hæreſibus fide, incolumi tot ſchiſmatibus ipſam ſcindere fruſtra conantibus unitate, in-

vio-

Digitized by Google

Violata inter tot malorum Chriſtianorum vitia ſanctitate ſua, ſtetit, floruit, ſtabitque ſemper ac florebit, ſupra Petrum voce Domini fundata, portis inferi numquam adversùs illam prævaliturìs. Qui tandem illam in conſummatione ſæculi, omnibus membris ſuis completam & perfectam Patri ſuo glorioſam exhibebit ſine macula, ut ſit Deus omnia in omnibus, & ab omnibus electis ſuis per eumdem Chriſtum Jeſum Filium ſuum in æternum glorificetur. Hoc opus dexteræ Excelſi. Hæc œconomia admirabilis multiformis ſapientiæ Dei, ad Chriſtum Jeſum ordinata, in ipſo & per ipſum, ſecundùm præfinitionem æternam, adimpleta, & adimplenda. Hoc *omnium ſæculorum negotium*.

Nihil à Deo ſperare aut impetrare poſſumus, niſi per Jeſum Chriſtum.

12. 13. *In quo habemus fiduciam & acceſſum in confidentia per fidem ejus*. Si quis coram Deo ſe ſiſtere aliter præſumat quàm per Chriſtum Jeſum, ut membrum ipſius, & in fide nominis illius, ut inimicus repelletur, & maledictionem pœnaſque referet, non gratiam ac beneficia. Toto animi affectu, ſemper, & ubique conjuncti ſimus Chriſto Jeſu Domino noſtro, ſine quo nec Deum ut par eſt orare, nec aliter quàm per ipſum aliquid à Deo ſperare aut impetrare poſſumus. Hunc animi affectum identidem in nobis renovemus. Hæc veræ devotionis praxis. Si liberum acceſſum ad Regem, cum fiducia obtinendi ab ejus Majeſtate res temporales, haberemus, quis noſtrum opportunitatem negligeret? Libertatem habemus accedendi ad Deum quotidie, quoties volumus, cum fiducia obtinendi liberationem ab omnibus malis, gratias omnes, æternam gloriam & fœlicitatem, Jeſu Chriſto Domino noſtro Mediatore: & id negligimus. Næ nos de ſalute noſtra veriſque bonis parùm ſolicitos! *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*. Ab illo petamus patientiam & longanimitatem in tribulationibus, & ut fiduciam gloriamque noſtram in Chriſti cruce collocemus. *Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ eſt gloria veſtra*. Hic ſanctorum Eccleſiæ Paſtorum ac Miniſtrorum, bonorumque Chriſtianorum character, in afflictionibus animo non deficere, in cruce gloriari. Homines etiam fideles hac vel maximè quæſtione tentantur, quare ſanctis viris & Deo ſervientibus multa adverſa eveniant, iniqui verò floreant, vigeant, ſint divites & potentes. Quorum verba ſub perſona ſua David exprimens, ait: *Quam bonus Iſrael Deus rectis corde! Mei autem penè moti ſunt pedes, quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns ...... Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas, & fui flagellatus tota die*. Ad hanc tentationem ſuperandam & verba & exemplum Apoſtoli plurimùm valent: magis autem verba exemplum Chriſti. Sed gratiæ illius auxilium implorandum eſt, ne in noſtris, vel piorum afflictionibus deficiamus. *Quæ quidem preſſuræ apud incredulos pœnæ ſunt, apud fideles gloria atque victoria: quia viciſſe, eſt adverſarius in anguſtiis non ceſſiſſe*.

Hebr. 4. 16.

Non deficiendum in tribulationibus.

Pſal. 72.

S. Hieronym. in Commentar. hujus Capitis.

14. 15. 16. 17. *Hujus rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti &c. Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem*. Genuflexio corporalis humilitatem ſignificat orantis. Veruntamen de interioris hominis genuflexione hic intelligendus eſt Apoſtolus, quemadmodum cùm ait: *Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum*. Subjectionem igitur mentis, & inclinationem animæ, cordiſque obſequium genuflexionis nomine hic ſignificat. Quomo-„ do autem quicumque ſubjectus eſt Salvatori, flectere ei genu dicitur: ſic qui „ peccati ſervus eſt; & habet ſpiritum ſervitutis iterum in timore, genu flexiſſe ſcribitur peccato. *Dereliqui mihi* (ait Dominus) *ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal*, idolo ſcilicet atque peccato. Qui fornicator „ eſt, & per lupanaria ſcortaque diſcurrit, libidini flectit genu ſuum. Qui furioſus, flexo adorat iram genu. Qui Mammonam ſuſpicit, & Deus ejus eſt ven-„ ter, flectit genua avaritiæ atque luxuriæ. *Toties diabolo flectimus genua, quoties*

Genuflexio Interioris hominis in oratione.

Philipp. 2.

S. Hieron. in hunc locum.

Act. 20.

„ *ties peccamus*. Hæc autem ſpiritaliter exponentes, orandi conſuetudinem fixo
„ in terram poplite non tollimus. Legimus enim & Paulum in littore ſic oraſſe,
„ & geniculationes in oratione præceptas. Sed ſicut illud ædificat ſimplices, ſic
„ verùm eſſe docemus in animo: quia multi corporale flectentes genu, animæ
„ nequaquam poplitem curvaverunt; & contra, alii erecto Deum corpore depre-
„ cantes, magis ſe animo curvaverunt; Orandus igitur, eſt Deus ſumma animi ſubjectione & humilitate, ut nos in tentationibus & rebus adverſis corroboret per Spiritum ſanctum, ne deficiamus. *Nulla* enim vera *fortitudo abſque Spiritu ſancto eſt*. Fortes fuere Gentiles Philoſophi, Ducèſque nonnulli in profanis Hiſtoriis celebres, ſed exterioris hominis, non interioris fortitudine. Quis in ſpeciem fortior Calano Indorum Gymnoſophiſta, qui ad Alexandrum Macedonum Imperatorem his verbis ſcribit: Maximus ignis viventibus corporibus dolorem inurit;
„ & gignit corruptionem: ſuper hunc nos ſumus; viventes enim exurimur. Non
„ eſt Rex, neque Princeps, qui extorqueat nobis facere quod non propoſuimus.
„ Nec ſimiles ſumus Græciæ Philoſophorum, qui verba pro rebus meditati ſunt
„ ad opinionis celebritatem: nobis res ſociæ verbis, & verba rebus: res cele-
„ res, & ſermones breves: in virtute nobis libertas beata eſt. Quæ S. Ambro-
„ ſius commemorans: Præclara verba, inquit, ſed verba: præclara conſtantia, ſed viri: præclara Epiſtola, ſed Philoſophi. Apud nos autem & puellæ de morris appetentia ſublimes, uſque ad cœlum erexere virtutem gradus, per Spiritum ſanctum corroboratæ. Nos ergo non corporis vires, ſed animæ quærimus; nec exteriorem hominem cupimus roborari, ſed interiorem; cujus ratio & lumen, fides eſt; cujus cor & vita, charitas; cujus anima & fortitudo, Spirtus ſanctus; cujus ſubſiſtentia, Chriſtus Jeſus; cujus pater Deus, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur; cujus hereditas, gloria & divitiæ ſpiritales, incorruptibiles, æternæ in domo Dei. Corroboramur autem per Spiritum ſanctum in interiori homine, ut Chriſtus habitet per fidem in ipſius interioris hominis principali, & in eo non ad tempus, ſed perpetuò inhabitet. Hæc enim verbi Græci * emphaſis. *Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris*. Habitatio autem iſta, quæ per exordium fidei fabricatur, radices & fundamentum in charitate habet, ut quoniam Dei agricultura ſumus, Dei ædificatio, omnia in charitate ſuccreſcant atque ædificentur. *In charitate radicati atque fundati*. Sed niſi amore proprio, ſæculique affectibus vacuum ſit cor noſtrum, in eo non manet Chriſtus per charitatem. Ubi enim regnat carnalis cupiditas, ibi non eſt Dei charitas: &, *Quantò magis regnum cupiditatis deſtruitur, tanto charitatis augetur*. Charitas radix eſt arboris bonæ, quæ bonos fructus facit: ſi radix deſit, areſcet arbor, & in ignem mittetur. Charitas fundamentum eſt ſpiritualis ædificii. Si poſitum non fuerit, aut firmum non ſit fundamentum, totum ædificium ſubvertetur. *Caritas in quantùm adeſt, exerceatur benè vivendo: in quantum autem minus eſt, impetretur petendo*. Ab illo enim datur, à quo jubetur.

S. Ambroſ. Epiſt. 37. ad Simplicianum.

* Κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν.

S. Auguſt. lib. 3. De Doctrina Chriſt. cap. 10.

S. Auguſt. Serm. 209. *alias De Diverſis* 73.

18. 19. *Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit latitudo & longitudo, & ſublimitas, & profundum*. Caritatis Chriſti erga nos magnitudinem, crucis ejus dimenſiones, hæc verba ſignificant. Latitudinem crucis comprehendit, qui Eccleſiam toto orbe diffuſam ex latere Chriſti morientis proceſſiſſe cogitat, & virtutem crucis ad mille mundos extendi poſſe; ejus meritum per omnia ſæcula diffundi. Comprehendit longitudinem crucis, qui Chriſti crucifixi divinam longanimitatem conſiderat, paratumque animum ad paſſionem crucis per multa ſæcula pro noſtra redemptione perferendam, ſi Pater æternus ita decreviſſet. Comprehendit ſublimitatem crucis, qui conſiderat quanta ſit gloriæ cœleſtis excellentia, ad quam nos crucis humilitas provehit. Crucis profundum comprehendit, qui novit Dominum pro ſervis, Filium Dei pro inimicis crucifixum. Chriſti pro nobis crucifixi charitatem his dimenſionibus adumbratam imitemur. Latitu-

Dimenſiones crucis Chriſti ſpirituali ſenſu explicatæ.

S. Thomas, Lect. 5. do crucis eſt in ligno tranſverſo, cui manus Redemptoris noſtri affixæ ſunt, quia charitas noſtra & affectu & opere dilatari debet ad inimicos etiam noſtros. *Eduxit* Pſalm. 17. *me in latitudinem Dominus.* Longitudo cernitur in ligno erecto, cui totum corpus innititur: quia charitas, quæ ſuſtinet & ſalvat hominem, debet eſſe perſeverans. Matth. 10. *Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Sublimitas conſpicitur in ligno ſuperiori, cui caput incumbit, quia ſpe ad æterna & divina aſſurgere debemus, omnia propter Dei gloriam agentes, & in Chriſtum ut exemplar noſtrum reſpicientes. 1. Cor. 11. *Caput viri Chriſtus... Omnia propter Dei gloriam facite.* 1. Cor. 10. Profundum crucis non videtur: ſed latet ſub terra, & ſuſtinet crucem: quia profundum amoris divini ſuſtinet nos, nec tamen videtur: & prædeſtinationis arcanum humanam mentem excedit. Rom. 11. *Quis enim cognovit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit?*

S. Auguſt. Epiſt. 140. alias 120. Capp. 26. & 36.

„ Felices nos, ſi comprehendere poſſimus, *quæ ſit latitudo* in
„ bonis operibus, quibus benevolentia porrigitur uſque ad diligendos inimicos;
„ & *longitudo*, ut longanimiter, pro hac latitudine, moleſtiæ tolerentur: &
„ *altitudo*, ut pro his æternum, quod in ſupernis eſt præmium, non vanum
„ aliquid temporale ſperetur: *& profundum*, unde gratuita gratia Dei ſecundùm
„ ſecretum & abditum voluntatis ejus exſiſtit. Ibi enim radicati, ibi ſumus fun-
„ dati: radicati, propter agriculturam; fundati, propter ædificationem; quæ
„ quoniam non eſt ab homine, dicit alio loco idem Apoſtolus: *Dei agricultura* (1. Cor. 3. 9.)
„ *eſtis, Dei ædificatio eſtis....* Intelligentes igitur peregrinationem noſtram in
„ hac vita, mundo crucifigamur, extendentes manus in latitudinem bonorum
„ operum, & longanimitate uſque in finem perſeverantes, atque habentes cor
„ ſurſum, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, totumque hoc non nobis, ſed
„ illius miſericordiæ tribuentes, cujus profunda judicia omnem ſcrutatorem
„ fatigant. Hæc eſt enim non inaniter fabuloſa, ſed utiliter verax latitudo,
„ longitudo, altitudo, profundum, unde perveniamus etiam ad ſupereminentem
„ ſcientiam caritatis Chriſti, & impleamur in omnem plenitudinem Dei. Hujus

Vera ſpiritualis hominum ſcientia.

plenitudinis capacem animam quicquid Deo minus eſt non implebit. *Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ caritatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.* S. Thomas. Noſſe, pro humano captu, quantùm Chriſtus dilexerit nos, vera eſt ſpiritualium hominum ſcientia, omnibus ſcientiis naturalibus, omnibus eruditorum hominum ſpeculationibus anteponenda. Melior ſcientia afficiens ſcientia merè ſpeculatrice. Salutaris cognitio, ex qua magis accenditur amor. S. Auguſt. lib. 10. Confeſſ. 1. *Cognoſcam te cognitor meus, cognoſcam te, ſicut & cognitus ſum. Virtus animæ meæ, intra in eam, & coapta tibi, ut poſſideas ſine macula & ruga..... O amor, qui ſemper ardes, & numquam extingueris! Caritas, Deus meus, accende me.* Fac ut nihil amem pluſquam te, nihil niſi in te, & propter te. *Minùs enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.*

Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ caritatem Chriſti, &c. Grandem & immen-

S. Hieron. in hunc locum.

„ ſam ſcientiæ caritatem habet Chriſtu, id eſt, eorum qui ſe ſcire deſiderant, qui
„ in lege ejus meditantur nocte ac die, qui verba vertunt in opera, & quod ore
„ meditantur, conſummant manu. Qui autem talis eſt ut dignus ſit per ſcientiam
„ ſuam habere Chriſti ſupereminentem caritatem, ille nihil debet aliud præter
„ ſcientiam cogitare. Atque ita implebitur in omni plenitudine Dei, non ſolùm
„ in præſenti ſæculo, ſed etiam in futuro; ut qui nunc plenus eſſe cœpit in ſtudio
„ per lectionem, poſtea perfectiùs impleatur, Deo, qui eſt plenitudo omnium,
„ ſe complente.

20. 21. *Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecundùm virtutem quæ operatur in nobis: ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu.* Infinitam Dei potentiam, & immenſam beneficentiam demonſtrant & ea quæ propter nos & in nobis operatus eſt. Nec enim mens humana intelligere po-

Infinita Dei potentia, immenſa in nos beneficentia. S. Thomas, Lect. 5.

potuiſſet, nec affectus petere auſus eſſet à Deo ut fieret homo, & homo fieret Deus, & conſors divinæ naturæ. *Quis ſufficiet enarrare opera illius? Quis inve-* Eccli. 18. 3. 4.
ſtigabit magnalia illius? Virtutem autem magnitudinis quis annunciabit? Quis enarrabit mirabilia quæ quotidie in animis hominum per gratiæ ſuæ omnipotentiſſimam efficaciam operatur, etiam rebelles ad ſe compellendo & convertendo voluntates? Quis miſericordiæ divinæ ſuperabundantiam intelligere, aut dignè explicare valeat, nobis plura donantis quàm petamus, & ſpes noſtras effectibus vincentis? Nam quod oportet orare, neſcimus, & ſæpe contra nos petimus, æſti-
„ mantes eſſe pro nobis. Quantò enim melius erat fornicatori ægrotare & debili- S. Hieron.
„ tate torqueri, quàm Chriſti templum facere membra meretricis? Potens eſt ergo
„ Deus non ſolùm ſupra id quod petimus, ſed etiam ſupra id quod intelligimus,
„ tribuere. Evenit interdum ut ſenſum noſtrum non exprimamus in vocem, &
„ mentem verba non explicent, tacitoque cogitatu gemitibus inenarrabilibus,
„ ut ipſe Apoſtolus ait, neſcio quid, quod dicere non poſſumus, deprecemur. Rom. 8.
„ Præſtabit igitur ſuper quàm petimus aut intelligimus, ſecundùm eam virtutem
„ quæ operatur in nobis; ut quomodo nunc non juxta meritum noſtrum, ſed
„ ſupra vota dat nobis aliqua, quæ nec petere auſi fuimus, nec ſi petiiſſemus
„ æſtimavimus nos mereri: ita & cetera tribuat, quæ nec mens poteſt cogitare,
„ nec lingua proferre. Ipſi itaque Deo ſit gloria, primùm in Eccleſia, quæ eſt
„ pura, non habens maculam, neque rugam, & quæ propterea gloriam Dei re-
„ cipere poteſt, quia corpus Chriſti eſt. Deinde in Chriſto Jeſu, quia in corpore
„ aſſumpti hominis cujus ſunt univerſa membra credentium, omnis divinitas
„ inhabitat corporaliter. Illi gratias agamus in tempore hujus vitæ, ut in gratiarum actione & laude gratiæ ejus permaneamus in æternitate. Amen. Fiat.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. O*Bſecro itaque vos ego vinctus in* Domino, *ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis*. Vos hortor & obſecro, ego captivus propter Chriſtum Dominum & ejus Evangelium, ut eo modo vivatis, qui conveniat ſtatui ad quem vocati eſtis; ut vita ſancta ſit, & inculpata converſatio, ſicut & Chriſtiana Religio quam profitemini, & ad quam per Dei miſericordiam vocati eſtis. *Cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in caritate*. In omnibus humilitatem habete & manſuetudinem ſeu animi lenitatem, cum patientia ſuſtinentes & tolerantes alii aliorum infirmitates & defectus, ex charitate, quæ patiens eſt. *Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis*. Studioſè & ſolicite operam detis, ut ſervetur inter vos animorum conjunctio, pace velut vinculo animos veſtros connectente.

4. 5. 6. *Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ*. Unum corpus myſticum effecti eſtis, *per Spiritum ſanctum*, qui Eccleſiam vivificat, movet, ac regit, una ſpes vobis data eſt bonorum æternorum, reſurrectionis, & regni cœleſtis. Ad hæc vocati eſtis. *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma*. Unus omnium fidelium Dominus Chriſtus Jeſus. Una regula fidei invariabilis & irreformabilis, quam omnes ſequimur: Unum fidei objectum, quod & nos credimus, & juſti veteris Teſtamenti crediderunt. Tempora variata ſunt, non fides. Unum baptiſma, quo regeneramur, & fidem profitemur. *Unus Deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis*. Unus Deus eſt, qui & pater eſt omnium hominum, maximè fidelium, qui eſt ſuper Theodoret.
omnes, ſupremo dominio; & per omnia, generali providentia; & in omnibus

Digitized by Google

Eccleſiæ membris, inhabitatione. Alii τὸ *ſuper omnes*, referunt ad Patrem, qui omnium auctor, primùmque principium dicitur per appropriationem, quamvis id ſit tribus adorandæ Trinitatis Perſonis commune: *Per omnia*, ad Filium, per quem omnia facta ſunt: *In omnibus*, ad Spiritum ſanctum, cujus templum ſumus, in quo Pater & Filius & ipſe Spiritus ſanctus habitant.

* De gratia gratis data hic loquitur Apoſtolus. *S. Hieron. in hunc locum.*

7. *Unicuique autem noſtrum data eſt gratia* * *ſecundum menſuram donationis Chriſti*. Unicuique noſtrum gratiam aliquam habenti data illa gratia à Deo eſt, non una & par, ſed huic major, illi minor, non pro dignitate aut meritis recipientium, ſed prout Chriſto placuit. Mare immenſum eſt, & capacitas ejus ſoli Deo nota: ex hoc tamen ſi quis velit multis hominibus, ſecundùm id quod geſtaſſe queunt, tradere, neceſſe eſt ut ad menſuram unicuique tribuat, & partes ejus menſuram recipiant, quod ſecundùm ſe totum immenſurabile eſt. Ita Spiritus ſanctus immenſus quidem eſt, & magnificentiæ ejus non eſt finis: tamen unicuique dona ejus tribuuntur ſecundùm quòd expedire videtur Chriſto ad Eccleſiæ utilitatem.

Pſalm. 67. 8.

8. *Propter quod dixit: Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus*. Propter quod dixit Propheta: Cùm aſcenderet Chriſtus ſuper omnes cœlos, duxit triumphans multitudinem ingentem captivorum, ſcilicet antiquos Juſtos, qui in inferioribus partibus terræ captivi detinebantur, donec cœlum primi hominis peccato humano generi clauſum ab ipſo hominum Redemptore & Mediatore Chriſto reſeratum eſſet: illoſque ſecum in cœlum introduxit. Vel, Captivum cepit diabolum, & mortem, & maledictionem, & peccatum, noſque diabolo ſubjectos, & peccato, morti, maledictioni obnoxios. Dedit dona hominibus, ſcilicet Spiritum ſanctum, & varia ejus chariſmata. Habetur in Pſalmo, † *Accepiſti dona in hominibus*: nec tamen Apoſtolus dicens, *Dedit dona hominibus*, à Prophetæ ſenſu recedit. Nam *accipere* interdum ſumitur in ſcriptura pro *dare*, ut *Geneſ.* 34. 8. *Exod.* 31. 10. *Judic.* 14. 9. Unde S. Paulus intelligens *Accepiſti* poſitum in Pſalmo pro *dediſti*, Prophetæ ſenſum expreſſit his verbis, *Dedit dona hominibus*. Accepit nempe ut homo & Mediator dona à Patre, ut daret hominibus. Unde Chaldaica Paraphraſis Pſalmi laudati habet: *Dediſti dona filiis hominum*. Verſio Syriaca: *Et largitus es dona hominibus*. Æthiopica: *Dediſti dona tua hominibus*. Arabica: *Et dedit hominibus dona*. Pſalterium etiam Romanum, & quod S. Hilarius commentatur, habent: *Dedit dona in hominibus*: quamvis in expoſitione conſtanter legatur: *Accepit dona in hominibus*, Gentes ſcilicet in hereditatem, ut idem ſanctus Epiſcopus explicat. S. Juſtinus Martyr in „ Dialogo cum Tryphone Judæo: Poſt Chriſti, inquit, in cœlum reditum, vatici„ nio prænunciatum eſt, captivos ipſum nos ducturum ab errore, & daturum „ nobis dona. Sunt autem hæc ipſa verba: *Aſcendit in altum, captivam duxit* „ *captivitatem, dedit dona hominibus*. Itaque nos donis ab eo qui in altum „ aſcendit, Chriſto acceptis, vos qui in vobis ipſis ſapitis, ex ſermonibus Pro„ pheticis oſtendimus inſipientes eſſe. In eamdem ſententiam verbum Pſalmiſtæ ab Aben-eſra accipitur. S. Hieronymus ait, Apoſtolum hic eleganter poſuiſſe, *Dedit dona hominibus* cùm in Pſalterio ſcriptum ſit, *Accepiſti dona in hominibus*: Verùm ibi quia needum factum erat, ſed futurum promittebatur, propterea dicitur accepiſſe. Hic verò cùm Apoſtolus ſcribit, quia jam dederat, & in univerſo orbe Eccleſiæ fundatæ erant, idcirco non accepiſſe ſcribitur, ſed dediſſe. Uno verbo, Chriſtus accepit dona in homines eroganda. Confer cum S. Petri verbis Act. 2. 33. *Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis.*

Theophylact.

† Quamvis Pſalmū 67. ad ſalutem Judæis allatam Sennacherib Regis Aſſyriorum tempore pertinere cenſeant eruditi Interpretes, ſecūdùm ſenſùm tamen litteralem & Propheticum quem Spiritus ſanctus intendit, non ſecundùm ſolam accommodationem Chriſtum ſpectare certiſſimum eſt. Vide *Theodoret.* in Commentario ejuſdem Pſalmi.

9. 10. *Quod autem aſcendit, quid eſt niſi quia & deſcendit primùm in inferiores*

par-

Confer cum Eccli. 24. 45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes & illuminabo omnes ſperantes in Domino.*

Digitized by Google

partes terræ? Cæterùm quod dictum eſt, *Aſcendit*, quid ſignificat, niſi illum deſcendiſſe primùm in terram, quæ mundi pars infima eſt, per Incarnationem; tum in ſepulchrum poſt mortem; tum denique ad inferos ſecundùm animam, ut ſanctorum animas, quæ ibi tenebantur incluſæ, ſecum ad cœlos victor abduceret. *Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.* a Idem planè qui deſcendit Filius Dei, merito humilitatis ſuæ ad ſummum cœlum, ſupremamque ejus partem, & digniorem locum aſcendit, & ſuper omnes cœleſtes Virtutes, velut accepta poſſeſſione regni ac dominii quod ſecundùm naturam aſſumptam habet ſuper omnes creaturas. Id autem factum eſt, ut potentia dominationis ſuæ omnia loca repleret, terram, inferos, cœlos, quos penetravit, ſummum cœlum in quo ſedes ejus eſt ad dexteram Patris. Vel, *ut impleret omnia*, quæ de ipſo ſcripta erant, inter quæ & admirabilis in cœlos Aſcenſio continetur. Deſcendit ergo, & aſcendit, ut non tantùm Legem Prophetaſque compleret, ſed & alias quaſdam occultas diſpenſationes, quas ipſe ſolus novit cum Patre. *Neque enim ſcire poſſumus quomodo & Angelis, & his qui in inferno erant* veteribus Juſtis, *Chriſti ſanguis profuerit: & tamen quin profuerit, neſcire non poſſumus* (inquit S. Hieronymus. Vel, *ut impleret omnia*, quæ ad ſalutem noſtram neceſſaria erant. Vel, ut impleret omnia Eccleſiæ membra. Vel, ut impleret omnia dominatione & operatione ſua, idque ut homo Deus, quandoquidem ut Deus antea cuncta replebat.

11 b *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores.* Ipſe Chriſtus dona ſua hominibus liberaliter diſtribuens, quoſdam Eccleſiæ ſuæ dedit Apoſtolos, quibus poteſtatem dedit fundandi Eccleſias per orbem univerſum, ordinandi Epiſcopos, conſtituendi omnia quæ regimen Eccleſiæ ſpectarent, prædicandi ubique Evangelium, & libros ſacros ſcribendi Spiritu ſancto afflante, cum id è bono Religionis eſſe judicarent. Tales duodecim, quibus Paulus decimus-tertius acceſſit. Quos Chriſtus à ſe electos, gratiis & donis ad munus Apoſtolicum dignè obeundum neceſſariis miſſo de cœlis Spiritu ſancto cumulavit. Quoſdam autem Prophetas, qui veterum Prophetarum vaticinia de Chriſto & Eccleſia, & quævis arcana myſteria explicarent, infideles arguerent ac dijudicarent, quidam etiam futura prædicerent, ut Agabus, & alii. c Alios vero Evangeliſtas, qui ad Evangelium prædicandum ab Apoſtolis in varia loca mitterentur, ut illorum coadjutores, quorum etiam aliqui ad ſcribendum Evangelium impulſi ſunt & adhibiti à Spiritu ſancto. In hujuſmodi Evangeliſtarum numero fuere Stephanus & Philippus Diaconi, Apollo, Timotheus, Titus, aliique Apoſtolorum diſcipuli, Lucas & Marcus Evangelii non modo Prædicatores, ſed Scriptores. Alios autem Paſtores & Doctores, quorum munus eſt regere & docere populum Dei. Quo in ordine primum locum tenent Epiſcopi, ſecundùm locum Presbyteri Parochiarum ſub Epiſcopis Rectores. Non ait Apoſtolus, Alios Paſtores, alios Doctores; ſed, Paſtores & Doctores: quia Paſtoribus omnibus munus docendi Chriſtianum populum illorum regimini commiſſum incumbit. Hæc dona vel iiſdem perſonis plura, vel quibuſdam unicum, Chriſtus pro beneplacito ſuo, ut Pater familias talenta ſervis ſuis, diſtribuit.

12 *Ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Hæc autem dona contulit Chriſtus à ſe delectis hominibus, ut quiſque eorum, in opus miniſterii ſui diligenter incumbat, ad perfectionem inſtructionemque fidelium; ut Eccleſia, quæ Chriſti corpus myſticum eſt, ædificetur, omnibuſque membris ſuis ac partibus compleatur.

13 *Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum*, d *in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Tamdiu porrò durabit mi-

niſte-

a Contra Ebionitas & Photinianos, qui dixerunt Chriſtum ante Mariam nõ fuiſſe, nec-nõ contra Neſtoriũ, qui duos filios, ſeu duas in Chriſto perſonas confinxit, pugnat hic locus Apoſtoli. Non enim alius deſcendit, & aliùs aſcendit ſed aliter deſcendit & aliter aſcendit. Deſcendit enim incorporeus, ut carnem aſſumeret; aſcendit cum corpore, ut naturam aſſumptam in ſede magnitudinis in cœlis collocaret.

b Confer cum 1. *Corinth.* 12. 28. ubi Deus poſuiſſe dicitur in Eccleſia Apoſtolos, Prophetas, Doctores, &c. hic autem Chriſtus eos dediſſe dicitur. Ex hoc loco manifeſtiſſimè comprobatur Patris & Filii una divinitas, & æqualis poteſtas.

c Hierarchiæ divina inſtitutio.

d Ex hoc loco omnes homines in ætate perfecta reſurrecturos, in qua & Chriſtus reſurrexit, Theologi poſt SS. Auguſtinum & Thomam probant.

Digitized by Google

niſterium ſacrum à Chriſto inſtitutum, variiſque donis ornatum, tamdiu Miniſtrorum labor exercendus eſt, donec perveniamus omnes, ſeu donec perveniant omnes electi, ad ejuſdem fidei & agnitionis Filii Dei unitatem, & ita proficiamus in fide per dilectionem operante, ut virile robur & conſtantiam in ea aſſequamur, tamquam menſuram per fectæ plenæque ætatis Chriſti in corpore ſuo myſtico. *Vir perfectus Caput & corpus, quod conſtat omnibus membris, quæ ſuo tempore complebuntur. Quotidie tamen eidem corpori accedunt, dum ædificatur Eccleſia.*

S. Auguſt. lib. 22. De Civit. Dei, cap. 18.

14. *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.* Eccleſiæ ſuæ Apoſtolos, Evangeliſtas, Prophetas, Paſtores & Doctores dedit Chriſtus, qui nos ad fidem & cognitionem illius adducerent, ac in ea perficerent, ut non ampliùs pueri ſimus intelligentia, & in judicio inconſtantes; ne inſtar navis in mari procelloſo poſitæ, & hùc illùc à ventis impulſæ, in diverſas opinionum partes jactemur & circumagamur, veram doctrinam à falſa per nos ipſos diſcernere non valentes; & nequitia ac fallacia, maliſque artibus ſeductorum, ſeu Philoſophorum Gentilium, ſeu Judæorum, ſeu Hæreticorum, ſeu Magorum, circumveniamur, & in errorem abducamur.

15. 16. *Veritatem autem facientes in caritate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.* Sed ut veritatem fidei ſectantes, & ſecundùm veritatem doctrinæ in qua ſumus inſtituti, vitam noſtram componentes per caritatem, quæ vita eſt fidei, bonorùmque operum radix, in omni virtute creſcamus & proficiamus in Chriſto, & meritis & influxu Chriſti capitis noſtri. *Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſura uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in caritate.* Ex quo Capite totum Eccleſiæ corpus, cujus partes tam mirabili proportione connexæ ſunt, per omnes commiſſuras, per quas ſubminiſtratur & quaſi trajicitur ſpiritus & vita, accipit incrementum quod illi divinum Caput tribuit per efficacem virtutis ſuæ operationem & influxum, ſecundùm menſuram unicuique membro convenientem: ut ſic formetur & ædificetur per caritatem. *Sicut eſt ergo menſura uniuſcujuſque partis; ita totius corporis, quod omnibus ſuis partibus conſtat, eſt menſura plenitudinis,* de qua dictum eſt, *In menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.*

S. Auguſt. ibid.

17. 18. 19. *Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.* Vos hortor, & per Dominum obteſtor, ne deinceps vivatis ut Gentiles nondum ad Chriſtum converſi vivunt & converſantur, cogitationum ſuarum vanitatem, ſeu pravum & erroneum corruptæ mentis judicium ſecuti, & toti in rebus vanis occupati. *Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis* * *ipſorum.* Tenebris erroris & ignorantiæ obnubilatam & obſcuratam mentem habentes, alienati à vita quæ ſecundum Deum eſt, & quam lex ejus ſancta & immaculata præſcribit, propter ignorantiam veritatis; quæ illis ab Adami peccato ingenita, & pravis affectibus confirmata eſt; & propter cæcitatem ac indurationem cordis ipſorum, ex pertinacia in peccatis ortam. *Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in avaritiam.* Qui indolentes, & præ ſtupore omni conſcientiæ ſtimulo, omni ſenſu mali carentes, (id enim Græca vox ἀπηλγηκότες, * ſignificat) ſemetipſos tradiderunt effræni libidini, ad perpetrandam omnis generis immunditiam & turpitudinem, ardenti & inſatiabili cupiditate. *Avaritiam* enim *pro immoderatione* poſuit Apoſtolus, Theodoreto interprete.

* Vox Græca *πώρωσις, callum* ſignificat, Inolita ſcilicet vitia callum veluti obducunt cordi. *Extremum ſtuporem,* quo bona monita non perſentiſcunt, Theodoretus intelligit.

* Veriſimile eſt Interpretem Latinum pro ἀπηλγηκότες, legiſſe ἀπηλπικότες, quod ſignificat *deſperantes*.

20.

20. 21. 22. *Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum*. Vos autem hæc in Schola Chriſti non didiciſtis. *Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis ſicut eſt veritas in Ieſu*. Siquidem illius Evangelium vobis annunciatum audiviſtis & ſuſcepiſtis; & edocti eſtis ſecundùm veritatem quam Jeſus verbo & exemplo tradidit. *Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris*. Scilicet, exuere vos debere veterem hominem, ſecundùm quem vixiſtis antequam in Chriſtum crederetis. Qui quidem vetus homo fit deterior, & magis ac magis corrumpitur, fallacium cupiditatum illuſione deceptus ac ſeductus. Veterem hominem appellat Apoſtolus, non naturam, ſed peccati operationem. Novum autem hominem vocavit eum qui ex lege Evangelica vitam inſtituit. *Theodoret.*

23. 24. *Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ*. Didiciſtis etiam renovari vos oportere ſecundùm mentem, ſecundùm interiorem hominem. *Et induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis*. Et induere vos debere novi hominis mentem, affectus, vitam, operationes: qui ſecundùm imaginem Dei qua divinæ conſortes naturæ efficimur, ſecundùm ejus voluntatem, ejuſque legem, conditus eſt à Deo, nullis præcedentibus meritis; ſed ex mera gratia, in vera juſtitia & ſanctitate. Vel: Induite vos Dominum Ieſum *Rom. 13.*
,, Chriſtum. Iſte quippe eſt novus homo, quo univerſi credentes debemus indui. *S. Hieron. in*
,, Quid enim in homine qui à Salvatore noſtro aſſumptus eſt, non novum fuit? *hunc locum.*
,, Conceptus, nativitas, partus, infantia, doctrina, vita, virtutes, & ad ex- *Proverb. 8.*
,, tremum crux & paſſio, exſpoliantis in ea Principatus, & contrarias ſorditudi-
,, nes oſtentui habentis, reſurrectio quoque & aſcenſus in cœlum. Hic ergo verè
,, creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis, quia Deus verus, Dei veri Filius
,, fuit, & tota in illo religio atque juſtitia Dei veritate completa eſt. Quòd autem dicitur *ſecundùm Deum creatus*, ſicut de ſapientia Salomon ait, *Dominus creavit me initium viarum ſuarum*: ſcrupulum movere non debet. Creationis enim & conditionis voces numquam niſi in magnis rebus uſurpantur, ut S. Hieronymus obſervat. Verbi gratia, mundum creatum, urbem conditam dicimus: domum verò, quamvis magna ſit, ædificatam potiùs dicimus, quam conditam vel creatam. Cum igitur iſte novus homo, qui ſecundum Deum in Chriſto formatus eſt, ſit maximum Dei opus, rectè creatus dicitur.

25. *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cùm proximo ſuo; quoniam ſumus invicem membra*. Propterea longè à mendacio recedite, & unuſquiſque cum proximo ſuo apertè & ſincerè loquatur quod verum eſt. Hoc officium juſtitiæ, quam omnis homo debet alteri: & potiori jure Chriſtianus Chriſtiano: quoniam alter alterius membra ſumus ſub uno capite Chriſto Jeſu. Unum autem membrum alterum non decipit, non cædit, ſed adjuvat. Confer cum *Zachar. 8. 16.*

26. 27. *Iraſcimini, & nolite peccare: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* *Pſal. 4. Verſ. 4.* Si vos iraſci contingat, cavete ne peccatis. Ne ſinatis ire motum ad injuriam uſque progredi, in odium verti, in vindictam prorumpere. Iram ſtatim comprimite, ſedate. *Nolite locum dare diabolo*. Neque locum detis diabolo vos tentandi, & ad plura & graviora peccata impellendi, ſcilicet ad jurgia, rixas, vindictam, odium, homicidium, quæ ex ira frequenter ſequuntur.

28. *Qui furabatur, † jam non furetur: magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti*. Qui furabatur, non ampliùs furetur: ſed potiùs laboret diligenter, artem honeſtam exercens, & operans quod bonum ſit & utile, ut non tantùm habeat ipſe unde vivat, ſed inſuper aliquid quo egenos adjuvet.

29. *Omnis ſermo * malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificatio-*

* Παροργισμὸς non ſimplicem iræ commotionem, ſed *exacerbationem* ſignificat.

† Furti nomine hic intelligitur fraus quælibet injuſtaque ablatio vel detentio rei alienæ.

* Λόγος σαπρὸς *ſermo putridus* πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας *ad ædificatio-*

tione opportunus ad ædificationem. Interpretem Latinum propter euphoniam vertiſſe, *ad ædificationem fidei*, S. Hieronymus obſervat. Veleſius legit in ſuo Codice Mſ. τῆς, πίστεως *fidei* Sic etiam legitur in Mſſ. San-Germanenſi & Collegii Claromontani. S. J. Paris.

tionem fidei, ut det gratiam audientibus. Nullus ſermo malus, ſive putridus; fœdus, turpis, maledictum, calumnia, blaſphemia, mendacium ex ore veſtro procedat, ſed boni dumtaxat, & opportuni ad nutriendam fidem, & ad pietatem audientibus inſpirandam ſermones proferantur: vel, qui grati ſint auditoribus, iiſque ſint utiles ad ſpiritualem profectum.

30. *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei; in quo ſignati eſtis in diem redemptionis*. Nolite Spiritum ſanctum offendere, & efficere ut à vobis recedat, & ab iis qui pravos & fœdos ſermones ex ore veſtro audiunt, eiſque delectantur, vel ad malum quovis modo pertrahuntur. Quo Spiritu obſignati eſtis velut impreſſo ſigillo; uſque in diem perfectæ redemptionis, id eſt reſurrectionis, ſervando, quo ad Chriſti ovile pertinere agnoſcamini. *Nam Spiritus ſanctus ſignavit nos, atque è Chriſti grege eſſe oſtendit: is non permiſit nos ſtatui cum obnoxiis iræ Dei, ſed obſignavit nos & ſegregavit, ut ab eadem redempti ſimus* (inquit Theophylactus) Triſtitia porrò Spiritus ſancti metaphoricè intelligenda eſt, quomodo ira Dei, & cœteræ in ſimilitudinem hominum paſſiones. Non quò contriſtetur Spiritus ſanctus, & ullam perturbationem divinitas ſentiat, ſed quò ex verbis noſtris Dei diſcamus affectus (ait S. Hieronymus) vel; ſecundùm eum locutionis modum, quo dictum eſt, a *Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, quia poſtulare nos facit, dixit idem Apoſtolus: *Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei*: hoc eſt, b Nolite nos contriſtare, qui ſecundùm Spiritum Dei contriſtamur ex vobis. Caritate quippe contriſtabantur, quam diffundebat Spiritus ſanctus in cordibus eorum, & per hoc eos de malis fratrum triſtes ipſe faciebat.

a *Rom.* 8. 26.

b *S. Aug. lib. Contra Sermonem Arianorum cap.* 25.

c *S. Hieronymus*.

31. *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia*. Omnis offenſi & exacerbati animi ſenſus, qui ex averſione à proximo naſcitur, & furor, & ira, & indignatio (ut vertit S. Hieronymus) & clamor inordinatus, in quem erumpunt homines irati, & blaſphemia in Deum ac maledicentia convitiumque in proximum, longè ſit à vobis, cum omni malignitate & nequitia quæ juſtitiæ & caritati erga proximum repugnat. c Furor incipiens ira eſt, & ferveſcens in animo indignatio. Ira, cujus amaritudo & furor ſpecies ſunt, eſt quæ furore ſeu primo excandeſcentis animi impetu reſtincto deſiderat ultionem, & eum, quem nocuiſſe putat, vult lædere. Confer cum Pſal. 36. 8. 9. *Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari ut maligneris. Quoniam qui malignantur exterminabuntur*.

32. *Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis*. Eſtote invicem comes & ſuaves, quod iræ opponitur: miſericordes, ſeu (quæ vis eſt Græcæ vocis, *bonorum viſcerum*) boni affectus, malis alicuis compatientes, quod opponitur amarulentiæ; vobis invicem condonantes injurias, ſicut & Deus per Chriſti Jeſu meritum vobis peccata condonavit.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Pauci Chriſtiani dignè vocatione ſua ambulant

Salvianus lib. *De Gubernatione Dei.*

1. O*Bſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis*. Si ad ſtatus noſtri, id eſt Chriſtianiſmi ſanctitatem, ad filiorum Dei adoptionem, ad bona nobis à Deo promiſſa & per Chriſtum parta feriò attenderemus, vitam certè ſanctam, & noſtra vocatione dignam ageremus. Sed „ heu! præter paucos quoſdam qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus „ Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum? In hanc morum probroſitatem prope omnis Eccleſiaſtica plebs redacta eſt, ut in cuncto populo Chriſtiano genus „ quodammodo ſanctitatis ſit minùs eſſe vitioſum. Digne vocatione ſua ambulare,

Digitized by Google

„ re, eſt Dei mandata, ſicut in baptiſmo promiſimus, religioſe ſervare. Quàm
„ pauci porrò Dei mandata cuſtodiunt? Jubet Deus ut nobis invicem chari ſimus,
„ omnes autem nos mutua infeſtatione laceramus. Jubet Deus ut cuncti egentibus
„ ſua tribuant; cuncti admodum aliena pervadunt. Jubet Deus ut omnis qui Chri-
„ ſtianus eſt etiam oculos caſtos habeat: Quotuſquiſque eſt qui non ſe luto forni-
„ cationis involvat? Quid aliud eſt cunctorum negotiantium vita quàm fraus atque
„ perjurium? Quid aliud curialium, quàm iniquitas? Quid aliud omnium mili-
„ tantium, quàm rapina? Quis eſt vel dives omnino vel nobilis, aut innocentiam
„ ſervans, aut à cunctis ſceleribus manus abſtinens? ...... Atrociùs ſub ſancti no- *Idem lib. 4.*
„ minis profeſſione peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa.
„ Ipſa enim errores noſtros Religio, quam profitemur, accuſat. Criminoſior eſt
„ ejus impudicitia, qui promiſerit caſtitatem. Fœdius inebriatur ſobrietatem
„ fronte prætendens. Nihil eſt Philoſopho turpius vitia obſcœna ſectante, quia
„ præter eam deformitatem quam vitia in ſe habent, ſapientiæ nomine plus no-
„ tatur. Et nos igitur in omni humano genere Philoſophiam Chriſtianam pro-
„ feſſi ſumus: ac per hoc deteriores nos cunctis gentibus credi atque haberi ne-
„ ceſſe eſt, quia ſub tam magnæ profeſſionis nomine vivimus, & poſiti in Reli-
gione peccamus. Numquid de nobis dicere non poſſent infideles; Ubi eſt Lex
„ Catholica quam credunt? Ubi pietatis & caſtitatis præcepta quæ diſcunt? Evan-
„ gelia legunt, & impudici ſunt: Apoſtolos audiunt, & inebriantur: Chriſtum
„ ſequuntur, & rapiunt: vitam improbam agunt, & probam legem habere ſe
dicunt...... In nobis Chriſtus patitur opprobrium, in nobis patitur lex Chriſtiana
maledictum..... Dignè vocatione ſua ambulat, qui Chriſtum ſequitur, qui ait,
Ego ſum via, non declinans ad dextram neque ad ſiniſtram, & avertens pedem *Joan. 14.*
ſuum ab omni via mala, in quo denique illud completur: *Apud Dominum greſſus* *Pſal. 36. 23.*
hominis dirigentur, & viam ejus volet.

2. 3. *Cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invi-
cem in caritate.* Humilitas, caritas, manſuetudo, patientia, dignæ ſunt Chriſtiana *Vera humi-*
vocatione virtutes. Veram humilitatem non habet, niſi qui in omnibus humilis *litas.*
„ eſt. *Cum omni humilitate.* Omnis autem humilitas non tam in ſermone, quàm *S. Hierony-*
„ in mente eſt: ut humiles nos eſſe conſcientia noverit, & numquam nos vel ſci- *mus.*
„ re, vel intelligere, vel eſſe aliquid æſtimemus; ut nos non ſolùm infra ſupe-
riores, non ſolùm infra æquales, ſed etiam infra inferiores noſtros toto mentis
affectu demittamus, ut verè dicere poſſimus: *Domine, non eſt exaltatum cor meum,* *Pſal. 130. 1.*
neque elati ſunt oculi mei. Humiliatio noſtra in medio noſtri. Qui enim terram
& cinerem ſe eſſe novit, & poſt paululum in pulverem diſſolvendum, numquam
ſuperbia elevabitur. Et qui Dei æternitate perſpecta, breve & pene ad puncti
inſtar humanæ vitæ ſpatium cogitarit, ante oculos ſuos mortem ſemper habens,
in omnibus erit humilis, ſibi ipſi dicens: *Quid ſuperbis, terra & cinis?* Qui ſe
cogitat peccatorem, æterna damnatione dignum, nullius boni non ſolùm facien-
di, ſed ne quidem cogitandi ex ſe ipſo capacem, ſe in omnibus humiliabit. Vera *Proximorum*
autem & ſincera humilitas manſuetudinem & patientiam parit, non ſolùm erga *defectus ſuſti-*
magnos & potentes, ſed etiam erga pauperes & infimæ ſortis homines; non ſolùm *nendi ſunt ex*
erga amicos, ſed etiam erga inimicos. Non eſt denique vera humilitas, vera man- *caritate.*
ſuetudo, vera patientia, niſi quæ comitem habet caritatem. *Supportantes invicem
in caritate.* Sunt qui aliorum defectus ſuſtineant ex animi indolentia, alii ex na-
tiva quadam indolis lenitate, nonnulli ex ſeculari urbanitate vel humana compla-
centia, alii commodi temporalis intuitu, alii ex Phariſaica hypocriſi, quæ ſimia
eſt caritatis. Qui verò aliorum ignorantiam, mores incommodos, moroſos, in-
ſuaves, aſperos, vitioſos ex caritate ſuſtineant; qui ob illorum infirmitates aut
injurias illos non deſinant amare, & illis benefacere, pauci ſunt admodum. *Sup-
portantes invicem in caritate.* Si proximum non ſuſtines, quomodo te ſuſtinebit *S. Chryſoſt.*
„ Deus? *Hom. 9.*

„ Deus? Si ipſe non fers conſervum, quomodo te feret Deus? Ubi eſt caritas, ferri poſſunt omnia. Nec tamen vitia proximi omnino diſſimulari caritas jubet, aut patitur, ſed opportuno loco & tempore corripi ad ejus ſalutem, non ſtatim ex iræ impetu, & cùm acerbius malum ex intempeſtiva reprehenſione & punitione evaſurum veriſimile eſt. Pax autem, fructus eſt caritatis & humilitatis. Qui pro tanti boni conſervatione non eſt ſolicitus, pretium ejus non novit. Theſaurus eſt cœleſtis, non utcumque, ſed cum ſolicitudine ſervandus. *Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis*. Quàm pulcrum hoc vinculum! Hoc & nos invicem, &

Pacis ſtudium. *S. Chryſoſt. Hom. 6.*

„ cum Deo vinciamus & conjungamus. Non affligit nec comprimit colligatas
„ manus hoc vinculum, ſed relaxat, & efficit ut qui ſunt victi ſint lætiores &
„ animo magis tranquillo. Fortis etiam cum debili ligatus, & illum portat, &
„ non ſinit perire; & ſi cum ſegni & ignavo fuerit alligatus, ipſum magis exci-
„ tat. *Frater enim qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma*. Hoc vinculum
„ non poteſt prohibere viarum ſpatium, non cœlum, non terra, non mors, nec
„ aliud quidquam, ſed eſt omnibus potentius ac validius: Quid ergo vinculum
„ pacis abrumpit ac diſcindit? Amor pecuniæ, imperii, honorum gloriæque
„ cupiditas, ac rivalitas quævis. Hæc diſſidiorum fomes. Pax inveniri non poteſt niſi cum juſtitia & virtute. *Juſtitia & pax oſculatæ ſunt*. Denique non eſt vera pax, quæ de radice caritatis non conſurgit.

Proverb. 18.

Quæ rationes non ad pacem ſervandam excitare debent?

4. 5. 6. *Unum corpus, & unus Spiritus; ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ*. Ad pacem & unitatem in Eccleſia ſervandam multa nos excitare debent ac movere. 1. Unitas corporis Chriſti, cujus membra ſumus. 2. Unitas Spiritus ſancti, quo velut vinculo in Chriſti corpore connexi ſumus, vivimus, operamur & movemur. *Unum corpus, & unus Spiritus*. 3. Unitas divinæ hereditatis ad quam vocati ſumus: unitas eſſentiæ divinæ, quam videndo & amando in unum conſummabimur, Deo ſimiles effecti. *Sicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ*. 4. Unitas Domini à quo redempti ſumus, unitas Sacrificii quo ſeipſum pro noſtra redemptione & ſalute immolavit idem Sacerdos & victima. *Unus Dominus*. 5. Unitas fidei quam profitemur, unitas Evangelii cui credimus, & cui mores noſtros conformare tenemur. *Una fides*. 6. Unitas baptiſmi quo omnes in Chriſto regenerati ſumus, & filii Dei effecti. *Unum baptiſma*. 7. Unitas Creatoris à quo conditi ſumus, & ex eadem maſſa perditionis miſericorditer diſcreti. *Unus Deus*. 8. Unus Pater cœleſtis, qui nos in familiam ſuam cooptavit, qui nos eadem auctoritate regit, implet præſentia, caritate complectitur, ſibique conjungit. *Unus Deus & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Deus in operibus ſuis omnia ad unitatem revocat; præſertim verò in opere omnium excellentiſſimo quod eſt Eccleſia. Unus Chriſtus, caput & membra, ſponſus & ſponſa, duo in carne una. Qui Eccleſiæ dividit unitatem, alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt, Chriſti caritatem non habet, contra Dei diſpoſitionem, contra Chriſti miſſionem pugnat, *hoſtis altaris, adverſus ſacrificium Chriſti rebellis, pro fide perfidus, pro religione ſacrilegus, inobſequens ſervus, filius impius, frater inimicus. Qui pacem Chriſti & concordiam rumpit, adverſus Chriſtum facit. Habere jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet matrem. Dicit Dominus*: Ego & Pater unum ſumus; *& quiſquam credit hanc unitatem de divina firmitate venientem, ſacramentis cœleſtibus cohærentem, ſcindi in Eccleſia poſſe, & voluntatum collidentium divortio ſeparari? Hanc unitatem qui non tenet; Dei legem non tenet, non tenet Patris & Filii fidem, vitam non tenet & ſalutem*.

S. Cyprianus lib. De Unitate Eccleſiæ.

S. Aug. Serm. 268. alias 20. ex editis à Sirmondo.

„ *Unum corpus, & unus Spiritus*. Si membrum præcidatur de corpore, numquid
„ ſequitur ſpiritus? Et tamen membrum agnoſcitur quid eſt; digitus eſt, manus
„ eſt, brachium eſt: *Pater corpus habet formam, ſed non habet vitam*. Sic & homo
„ ab Eccleſia ſeparatus. Quæris ab illo Sacramentum, invenis: Quæris baptiſmum,
„ in-

Digitized by Google

,, invenis : Quæris ſymbolum , invenis . Forma eſt : *Niſi intus Spiritu vegeteris,*
fruſtra foris de forma gloriaris .

,, *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma*, una incorrupta Catholica Eccleſia; *Idem lib. 1.*
,, non in qua ſola unus Deus colitur, ſed in qua ſola unus Deus piè colitur ; nec in *contra Creſco-*
,, qua ſola una fides tenetur, ſed in qua ſola una fides cum caritate retinetur ; nec *nium,cap.29.*
,, in qua ſola unus baptiſmus habetur , ſed in qua ſola unus baptiſmus ſalubriter
,, habetur .

7. *Unicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis* Donorum
Chriſti . Donorum varietas unitatem Spiritus inter fideles commendat . Nullus eſt Spiritus ſan-
noſtrum, qui non ſit divinæ gratiæ particeps . *De plenitudine ejus omnes accepi-* cti varietas.
mus , gratiam pro gratia : At iſta gratia non eſt data omnibus uniformiter ſeu *Joan. 1.*
æqualiter , ſed prout eam ſingulis admenſus eſt Chriſtus . Ille ſolus Spiritum ſine Quod habet
menſura accepit : unicuique autem membrorum ſuorum ad menſuram diſtribuit , unus, habent
non ſecundùm dignitatem & merita , ſed ſecundùm voluntatem Patris, conſilium- omnes per u-
que ſuum , quantùm neceſſe eſt ad officia & functiones , ad quas illum in corpore nitatem & ca-
ſuo myſtico deſtinavit . Suam igitur menſuram unuſquiſque cum humilitate & ritatem.
gratiarum actione recipiat, & ſine invidia communicet . Qui plus accepit, adver-
sùs alterum non efferatur : qui minùs accepit , alteri ne invideat . Quod enim
habet unus , habent omnes & ſinguli per unitatem & caritatem . *Si amas unita-* *S.Aug. Tract.*
tem , etiam tibi habet quiſquis in illa habet aliquid . Tolle invidiam , & tuum eſt *32. in Joan.*
quod habeo : tollam invidiam , & meum eſt quod habes . Livor ſeparat , caritas
jungit . Oculus ſolus videt in corpore : ſed numquid ſibi ſoli oculus videt? Et manui
videt, & pedi videt, & cæteris membris videt .... Sola manus operatur in corpore :
ſed numquid ſibi ſoli operatur ? ..... Habemus Spiritum ſanctum ſi amamus Ec-
cleſiam : amamus autem, ſi in ejus compage & caritate conſiſtimus . Nam ipſe Apo-
ſtolus cum dixiſſet diverſa dona dari diverſis hominibus , tamquam officia quorum-
que membrorum : Adhuc , *inquit* , ſupereminentiorem viam vobis demonſtro : *1. Cor. 12.*
& cæpit loqui de caritate ..... Ipſum habeto , & cuncta habebis .

8. *Propter quod dixit : Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem , dedit*
dona hominibus . Glorioſa Chriſti in cœlos Aſcenſio , & miſſionis ejus , & repara- Glorioſa
tionis noſtræ felix conſummatio fuit . Aſcendit ante nos pandens iter : aſcendit Chriſti A-
Sanctis , quos in limbo captivos poſt mortem ad inferos deſcendens liberaverat, ſcenſio in cœ-
comitatus triumphator . Tunc impletum eſt Iſaiæ vaticinium : *Numquid tolletur* lum.
a forti præda, aut quod captum fuerit a robuſto, ſalvum eſſe poterit? Quia hæc dicit *Iſai. 49. 24.*
Dominus : Equidem , & captivitas à forti tolletur : & quod ablatum fuerit à robu- *25.*
ſto , ſalvabitur . Neque verò mortuos ſolùm, verùm etiam viventes qui ſub pec-
cato captivi tenebantur, ab ejus ſervitute liberavit, & ſervos fecit juſtitiæ,ſuiſque
ſubjecit obſequiis : ſicque captivos duxit, non ad perniciem, ſed ad ſalutem . Cor
noſtrum, Domine Jeſu , ſit tui captivum , ſolve illud à vinculis cupiditatis & va-
nitatis , trahe illud poſt te vinculis caritatis ; à terra tolle , duc in cœlum, & tibi
ſubjice in æternum . Gratiæ tuæ donis imple in præſenti , dono gloriæ tuæ poſt Dona à Chri-
hanc vitam . *Aſcendens in altum dedit dona hominibus* . Alia ſunt dona ad animæ ſto homini-
ſanctificationem , alia ad Eccleſiæ illuſtrationem & regimen à Chriſto collata . bus collata.
Utraque ſunt fructus triumphi Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri , & conſummationis
Myſteriorum ejus . Illorum diſtributio ſolius eſt Dei magnificentiæ & miſericor-
diæ : illorum dignus uſus & divinæ miſerationis atque virtutis eſt , & voluntatis
cooperationiſque noſtræ . Dona accepimus à Chriſto , dona illi rependamus , illi
offeramus hoſtiam ſanctam , placentem , de ejus donis ac datis . Nam & à nobis
dona accipere dignatur, majora daturus . *Aſcendiſti in altum, capiſti captivitatem,* *Pſal. 67.*
accepiſti dona in hominibus . Dedit ut unus cum Patre Deus ; accepit in Eccleſia
ſua, in membris ſuis , in ſanctis & fidelibus ſuis , quibus dicitur . *Vos eſtis corpus* *1.Cor. 12.27.*
Chriſti, & membra . Et cùm ipſe dicat, *Quando uni ex minimis meis feciſtis, mihi* *Matt. 25.40.*

Digitized by Google

S. Auguſt. in Pſal. 67. n. 25.

feciſtis: quid dubitamus eum accipere in membris ſuis, quæ dona membra ejus accipiunt?

Toti Chriſto Jeſu debemus impleri.

10. *Qui deſcendit: ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.* Horrendum in omni genere humano vacuum fuit à primi hominis peccato uſque ad Domini Jeſu Chriſti adventum. Venit Chriſtus unigenitus Patris, plenus gratiæ & veritatis, in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, ut mentium noſtrarum, & cordium inane repleret: inane mentium veritate & ſapientia ſua, inane cordium gratia & caritate ſua. Verùm neceſſe eſt nos eſſe vacuos mundo, ut impleamur Deo; vacuos eſſe cupiditate, ut impleamur caritate; vacuos eſſe terrenis deſideriis, ut impleamur cœleſtibus bonis. Omnes animæ noſtræ facultates Chriſto impleantur; intellectus, ejus fide & cognitione; voluntas, ejus deſiderio & amore; memoria beneficiorum ejus recordatione; omnes ſenſus noſtri in illo ſint defixi, eoque repleti; oculis noſtris ſemper obverſetur Jeſus; aures noſtræ verbis Chriſti Jeſu, os noſtrum ejus laude, manus noſtræ bonis operibus ejus gratiæ & Spiritus virtute editis; totum corpus ejus mortificatione repleatur. Humilitate deſcendamus, ut de peccato, de diabolo, ac tandem de morte triumphare Chriſto donante mereamur, & repleri bonis domus ejus, ſicut ſcriptum eſt. *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tuæ.*

Pſal. 64. 5.

11. 12. 13. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, Ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Ex vera intelligentia, ſana interpretatione, & bona diſpenſatione verbi Dei maxime pendet Eccleſiæ ſtatus, & ſalus animarum. Prophetæ à Chriſto dati ſunt ut Scripturarum ſenſus reconditiores aperiant. Evangeliſtæ, ut Evangelium infidelibus prædicent, Paſtores & Doctores, ut illud fideliter diſpenſent domeſticis fidei. Deum laudemus, qui Eccleſiaſticam Hierarchiam tot graduum, miniſteriorum, & donorum varietate diſtinctam per Chriſtum inſtituit. Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores, Paſtores omnes & Rectores animarum, verbi Dei Prædicatores ab Epiſcopis miſſos revereamur, illis ſecundùm Deum pareamus; omnium donis edocti, illuminati, & directi in viam ſalutis, cum gratiarum actione proficiamus: ſi quidem non pro ſe ipſis, ſed propter nos, propter noſtram utilitatem ſpiritualem & ſalutem, dona illa & talenta à Chriſto acceperunt. Meminerint Paſtores Doctorum officio ſe fungi debere, in id ſe poſitos in Eccleſia, ut populum Chriſtianum ſalutari doctrina paſcant, ut non ſolùm rudes catechizent, ſed etiam ſpirituales illuminent, parvulis lac, adultis ſolidum cibum præbeant. Attendant lectioni, exhortationi & doctrinæ: ad diſcendum quotidie in ſacrorum librorum lectione illos invitet *ſuavitas veritatis*: ad docendum illos compellat *neceſſitas caritatis*. Paſtorale munus non otii & deliciarum, ſed operis & laboris opus eſt; non imperioſæ dominationis, ſed humillimæ ſervitutis; non in deſtructionem, ſed in ædificationem; non in proprium commodum; ſed in commune Eccleſiæ bonum inſtitutum, ſuſcipiendum, & obeundum; non ad adulandum, ſed ad ſanctificandùm homines, ad parandum Domino plebem perfectam; non ad gloriam Paſtorum qui meri miniſtri ſunt, ſed ad gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſupremi Paſtoris animarum noſtrarum. *Ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti. Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.*

Divina Hierarchiæ inſtitutio, & finis.

S. Auguſt.

14. *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.* Eccleſiæ fides in finem uſque mundi expoſita erit hæſitationibus, erroribus, verſutiis & malis artibus, cavillationibus, impugnationibus, circumventionibus hæreticorum & falſo-

Cautio in conſervanda & tuenda Fidei veritate, & Moralis Chriſtianæ puritate.

ſorum Doctorum . Sana doctrina ſive fidei , ſive morum , ſuos ſemper habebit ad-
verſarios , homines nequam & corruptæ mentis , adulatores , opinionum ſuarum
probabilitatem & benignitatem venditantes , circumvenientes animas in negotio
ſalutis , & in errorem inducentes . Quamobrem orandum , vigilandum , pugnan-
dum eſt , adhærendum verbo Dei & Eccleſiæ regulis , ac Decretis, non vanis opi-
nionibus hominum , ſecuritatem ſpondentium , ſed præſtare non valentium . He-
reticorum , Libertinorum , falſorum Doctorum , Sapientum ſæculi diſputationes
& ratiunculæ contra Religionis dogmata aut ſaniorem Morem diſciplinam nequa-
quam audiendæ ſunt , ne parvulorum inſtar fluctuantes , circumferamur omni ven-
„ to doctrinæ , & in gurgitem infidelitatis mergamur . Nam hujuſmodi homi- *S. Hieron.*
„ num diverſa compugnanteſque rationes naufragium audientibus aut inferunt *in hunc lo-*
„ aut minantur : dum alii abſque voluntate fallaciæ , ea tamen , quæ falſa ſunt , *cum.*
„ prædicant : alii verò omni calliditate erroris laqueos componentes , nos decipe-
„ re & vincere feſtinant. Ab illis caveamus, nec hæſitemus in fide & ſana morum
„ doctrina . Nihil enim in negotio ſalutis periculoſius , hæſitatione . *Qui hæſitat* , *Jacob.* 1. 6.
„ *ſimilis eſt fluctui maris* , *qui à vento movetur & circumfertur* . Nihil de veritate *S. Gregor.*
„ propter hominum opiniones detrahendum . Quiſquis enim rei cujuſpiam gra- *Nazianz.*
„ tia virtuti ſtudet , is profectò neutiquam firmas in virtute radices egit . Simul *Oratione* 27.
„ enim atque ea res effluxerit , recti quoque ſtudium deponet: quemadmodum qui
„ quæſtûs cauſa navigat , niſi lucrum præſto ſit , navigare deſiſtet . At qui bonum
„ ipſum propter ſe colit & amplectitur , quoniam rem fixam & ſtabilem amat ,
„ certam quoque & conſtantem circa illud animi alacritatem habet : adeo ut di-
„ vinum aliquid ſentiens , his quoque Dei verbis uti poſſit : *Ego idem ſum* , *& non*
„ *mutor* . Quamobrem nec ab animo ſuo migrabit , nec immutabitur atque à ſe *Malach.* 3.
„ deſciſcet , nec cum temporibus ac rebus collabetur , alias alios mores induens ,
„ ac novos ſubinde colores aſſumens , non ſecus ac polypi , petrarum ad quas ac-
„ ceſſerint , colores referunt: verùm idem ſemper ſuiſque ſimilis permanebit , fi-
„ xus in rebus minimè fixis , immotus in incertis & fluctuantibus , non aliter ac
„ rupes quædam ventorum fluctuùmque impetu non modò non concutitur , ſed
„ etiam incurſantes undas circa ſe frangit atque abſumit .

15. 16. *Veritatem autem facientes in caritate* , *creſcamus in illo per omnia* , *qui
eſt caput Chriſtus: Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem junctu-
ram ſubminiſtrationis* , &c. Scientia veritatis , ſi caritate & bonis operibus deſti- Creſcere de-
tuta ſit , non creſcimus niſi in nobis , & in vanitate ſenſus noſtri , in ſuperbia & bemus in o-
inani gloria . Sola caritas incrementum in Chriſto Jeſu nobis dare poteſt . Verita- mni virtute
tem ſpeculari non ſufficit , ſed facere oportet , ſeu ad praxim reducere per opera per Chriſtum
bona , non ex hypocriſi , neque ex timore , ſed ex caritate edita , ſine qua nihil Jeſum.
proſunt cœtera , & per quam proſunt omnia . Et quia in via Dei non progredi, re-
gredi eſt , creſcere debemus & augeri per omnia, in omni virtute & dono ſpiritua-
li , operante Chriſto , qui nos myſtici corporis membra fecit , cujus ipſe caput eſt .
Cujus commiſſuræ membra capiti , & inter ſe invicem connectentes , ſunt fides *S. Thomas*,
ſpes & caritas ; cujus veluti venæ, per quas ſpiritus vitales à capite in membra ſin- *Lect.* 5.
gula vehuntur & fluunt , ſunt Sacramenta ; cujus alimentum , Corpus & Sanguis
Chriſti , Deique verbum eſt : in quo diverſa miniſteria , variæ ſunt membrorum
functiones . Sua unicuique ſufficiat, non uſurpet alienam , munia ſua fideliter obeat
in ſuo ordine : virtutem operandi à Chriſto capite cum fiducia exſpectet , cum hu-
militate recipiat . Chriſtus enim per gratiam ſuam vires agendi efficaciſſimas
membris ſingulis ſubminiſtrat , & *Omnia in omnibus operatur* . Unde Theodore- 1. *Cor.* 12.
„ tus : *Quemadmodum* , inquit , *caput omnibus membris corporis ſuppeditat ope-* *Theodoret.*
„ *rationem ſenſus : ſentiendi enim facultatis fons eſt cerebrum : ita etiam Chriſtus* *in hunc lo-*
„ *Dominus obtinens locum capitis, diſpertit dona Spiritus, in unam compagem con-* *cum.*
„ *nectens membra corporis* .

Plurimi in Ecclesia nomine & ſpecie Chriſtiani, animo & vita Pagani.

17. 18. 19. *Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.* Si fidei lumen in nobis extinguatur. ſi directionem illius ſequi refugiamus, & ſenſus noſtri vanitatem, corruptæque mentis judicium ſequi malimus, quàm Dei legem & regulam ſanctiſſimam Evangelii, vita noſtra nihil diſtabit à vita Paganorum. Heu! quot ſunt in Eccleſia nomine & externa ſpecie Chriſtiani, animo & vita Pagani? Cogitationum ſuarum illuſionibus, cupiditatum ſuarum ſumo excæcantur, mundi vita vivere malunt quàm vita Dei; tenebras ſuas & ignorantiam amant, luci veritatis divinæque legis claudentes oculos, ad duritiam cordis, & inſenſibilitatem perveniunt, quod ſummum eſt hominis peccatoris hac in vita malum, graviſſimum peccatum, præcedentium peccatorum pœna, & omnium ſubſequentium cauſa, donec malitiæ menſura compleatur. *Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis ipſorum.* Conſuetudine peccandi callum (ut ita loquar) conſcientiæ obduxerunt, nullos ejus ſtimulos ſentiunt, nullo divini judicii metu tanguntur, nullo pudore à peccatis turpiſſimis deterrentur, nulla ſpe bonorum æternorum moventur, in omne libidinis genus, etiam contra naturam, effuſi, nullum modum ponunt fœdiſſimis voluptatibus; ſed quò magis illas explent, eò magis illas ſitiunt, non ſecus ac avari quò majores divitias congregant, eo deſiderant ampliores. *Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ: in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.* Hi ſunt qui poſt-

S. Hieronymus.

,, quam peccaverint, non dolent; qui nequaquam ſentientes ruinam ſuam, ferun-
,, tur in pronum, & tanquam beſtiæ ferrum videntes, in mortem ruunt. Pone duos
,, in uno vitio deprehenſos; alterum qui intelligat plangatque quod fecit, alte-
,, rum qui delectetur in ſcelere, & non ſolùm non doleat, verùm etiam glorietur,
,, & putet ſe quamdam turpitudinum palmam & victoriam conſecutum: nonne ti-
,, bi videtur ille dolere, & hic penitus non dolere? Hi ſunt qui *relinquunt iter*

Proverb. 2. 14.

rectum, & ambulant per vias tenebroſas; qui lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis: quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.

20. 21. 22. 23. 24. *Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum, ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.* Chriſtum Jeſum diſcere, unum neceſſarium Chriſtiani ſtudium, ſola vera ſcientia eſt. Hujus ſtudii ſchola viſibilis, Eccleſia: præceptores exteriùs docentes, Paſtores, Doctores, Prædicatores Evangelii, ſchola inviſibilis, cor noſtrum, Magiſter interior Deus; liber ſcriptus intus & foris, Chriſtus Jeſus. Audiamus Chriſtum ad cor noſtrum loquentem. Si o-

Chriſtum Jeſum diſcere, unum neceſſarium Chriſtiani ſtudium.

S. Auguſt. lib. De Magiſtro cap. 11. n. 38.

S. Hieron. in hunc locum.

,, mnes qui Chriſtum in Eccleſia per Paſtores & Concionatores loquentem audire
,, videntur, illum revera audirent, numquam ad Epheſios, & certe illos, quibus
,, Sacramenta Chriſti revelaverat, Apoſtolus diceret; *Si tamen illum audiſtis.* Ad
,, hanc ſcientiam pervenitur Dei amore, & Chriſti Jeſu imitatione. Si quis Chri-
,, ſtum audivit, & didicit, non ambulabit in vanitate ſenſus ſui, nec obſcuratus
,, mente gradietur; neque erit abalienatus à vita Dei: habebit ſcientiam, ignora-
,, tione diſcuſſa & immiſſo tenebris lumine, omnis de oculis cordis ejus cæcitas
,, auferetur. Quòd cùm habuerit, non ſe tradet impudicitiæ, neque conceſſos fi-
,, nes prætergredietur nuptiarum. Si autem aliquando contigerit ut aliqua paſſione
,, ſuperetur, dolebit ſuper vulnere ſuo, & conſcientiæ tormenta patietur; quòd
,, puritatem immaculatæ mentis amiſerit. Diſcamus igitur Chriſtum, & audia-
,, mus illum: ſi quis eſt qui poſſit dicere, *An experimentum quæritis ejus qui in*

2. Cor. 13.

me loquitur Chriſtus? Curramus ad eum, ad os ejus & ad eloquium penetremus:
,, Chriſtus nobis loquitur, Spiritus ſancti ſunt verba quæ promit. Statuit enim
,, Deus in Eccleſia Apoſtolos, Paſtores, & Doctores. Sed nec illud eſt deſperandum,
,, quòd aliquando ipſe in mentibus noſtris Chriſtus loquatur, & per ſemetipſum
nos doceat, & organum oris non quærat alieni. Tantùm non ſimus ſubditi peccato,

Veterem hominem exuere, & novum induere debet omnis Chriſtianus.

to, nec cor noſtrum delicta poſſideant, & ingredietur in illud Sapientia, intuſque docebit veritatem doctrinæ Chriſti Jeſu, ut illam diligamus, & ſecundùm illam vivamus. Hujus autem doctrinæ ſumma eſt, ut veterem hominem exuamus, id eſt, nos ipſos, ut pravis cupiditatibus, corruptiſque deſideriis perpetuò repugnemus, illáque vincamus; ut Chriſtum induamus, ejuſque imaginem in nobis exprimamus. Hic eſt novus homo. *Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ. Et induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt, in juſtitia & ſanctitate veritatis.* Qui Chriſti Jeſu converſationem imitatur, & uni- *S. Hieronymus.*
,, verſas illius exprimit in ſe virtutes, ut ſit manſuetus, ſicut ille fuit manſuetus
,, & humilis corde; & ponat animam ſuam pro amicis, ſicut ille poſuit pro ovi-
,, bus ſuis, verberatus non reſpondeat, maledictus non remaledicat, ſed vincat
,, in humilitate ſuperbiam, iſte indutus eſt novum hominem, nihil in eo videtur
,, veteris hominis. Hoc eſt omnium Chriſtianorum officium. *Qui* enim *dicit ſe in* *1. Joan. 2. 6.*
Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, &c. Hoc eſt *S. Joannes Chryſoſt. Hom. 13. in hanc Epiſtolam.*
,, ergo Chriſtum diſcere, recte vivere. Qui enim improbe vivit, Deum ignorat
,, & ab eo ignoratur. *Non ita edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Chriſto Jeſu:* Hoc eſt,
,, non his conditionibus pactum conventum in baptiſmate feciſtis; Nam *Quæ ſunt apud nos, non ſunt vanitas, ſed veritas. Sicut dogmata ſunt vera, ita & vita. Peccatum enim eſt vanitas, mendacium & falſitas. Vita autem recta eſt veritas. Induite novum hominem, &c.* Cur virtutem appellat hominem, & cur hominem vitium? Quoniam hominem oſtendit operatio ſive bonum, ſive malum. Quomodo autem facile eſt
,, exui, ita etiam licet videre in virtute & vitio. Juvenis ſeu novus homo fortis eſt,
,, ergo nos quoque ſimus fortes ad bona opera. Juvenis non habet rugam; nec
,, nos habeamus. Juvenis ut plurimùm ſanus eſt corpore; ſani ſimus mente &
,, corde. *Induite novum hominem.* Noſtræ ſunt partes ne exuamur veſtimento ju-
,, ſtitiæ quod Propheta vocat *veſtimentum ſalutaris*, ut Deo ſimus ſimiles. Ipſe
,, enim indutus eſt juſtitiam. Hoc veſtimento induamur. Indui autem nihil aliud
,, ſignificavit, quàm numquam deponere. Audi Prophetam dicentem: *Induet* *Pſalm. 108.*
maledictionem ſicut veſtimentum, & veniet ei. Et rurſus, *Qui induitur lumine ſic-* *Pſalm. 103.*
ut veſtimento. Vult itaque nos non unum, aut duos, aut tres dies, ſed perpetuò
,, eſſe in gratia & virtute, & hanc veſtem numquam exuere. Hominem enim non
,, adeo dedecet eſſe nudum corpore, atque nudum virtute. Hic conſervi eum ab-
,, jiciunt indecore ſe gerentem; illic autem Dominus & Angeli. Non ignoſcimus
,, mendicis, qui aleis ludentes, ſuas perdiderunt veſtes: Quomodo ergo nobis i-
,, gnoſcet Deus, qui juſtitiæ & ſanctitatis indumentum perdiderimus? Quando dia-
,, bolus quempiam viderit nudum virtute, ſtatim faciem ejus obſcurat, maculat,
,, ſauciat. Simus nudi pecuniis, ne nudemur juſtitia. Pecuniarum amictus hanc
,, perdit veſtem, eſt amictus ſpinarum. Impudicitia nudat hac veſte, eſt enim i-
,, gnis hanc veſtem conſumens. Hæc ergo deponamus, ut ſimus juſti, ut novum
,, hominem induamus. Virtus non eſt difficilis, non eſt laborioſa. Nihil difficile
Deum amanti. Jugum ejus ſuave, & onus leve eſt.

Deponere vos veterem hominem . . . & induite novum. Mutate mores, ſeculum *S. Auguſt. Serm. 9. De decem Chordis, aliàs 96. De Tempore, cap. 7.*
,, diligebatis, Deum diligite; Nugatoria iniquitatis, temporales voluptates dili-
,, gebatis; proximum diligite. Si dilectione facitis, canticum novum cantatis, ſi
,, timore facitis, facitis tamen; portatis quidem pſalterium, ſed nondum canta-
,, tis: ſi autem nec hoc facitis; projicitis ipſum pſalterium. Melius eſt vel porta-
,, re, quàm projicere: ſed rurſus melius eſt cum voluptate cantare, quàm cum o-
,, nere portare: Nec pervenit ad canticum novum, niſi jam cum voluptate can-
,, tans. Nam qui portat cum timore, adhuc in vetuſtate eſt..... Non concordavit
,, cum adverſario ſuo, qui cum timore adhuc facit: timet enim ne veniat Deus,

& da-

Digitized by Google

„ & damnet illum. Nondum delectat caſtitas, nondum delectat juſtitia, ſed judi-
„ cium Dei formidans, à factis temperat: non concupiſcentiam ipſam damnans,
„ quæ ſævit in eo. Nondum illum delectat quod bonum eſt: nondum ibi habet
„ ſuavitatem ut cantet canticum novum, ſed de vetuſtate pœnas timet.

Nemo decipiendus à Chriſtiano. S. *Chryſoſt. Homil.* 13. *Theodoret. in hunc locum.*

25. *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.* Qui proximum ſuum ut membrum ejuſdem corporis Chriſti ſpectabit, nunquam illum mendacio, aut quavis fraude vel dolo decipiet. Longè abſurdiſſimum eſt ut qui membra invicem ſumus, nos invicem fallamus. Hoc enim non eſt membrorum proprium. Oculi enim præcipi-
„ tia foſſaſque cernentes, ea pedibus ſignificant ut declinent, & non totum corpus
„ damno afficiant, & aures ſonorum ſenſum excipientes, eos oculis ſignificant. Nec
„ mentiuntur ſibi invicem ſenſus: commune ſiquidem damnum eſt mendacii....

S. *Auguſt. Serm.* 166. *aliàs De Diverſ.* 25. *cap.* 3. *Joan.* 44.

Deponentes mendacium, loquimini veritatem. Si homo vis eſſe, mendax eris. Noli
„ velle eſſe homo, & non eris mendax. *Indue Chriſtum, & eris verax: ut quæ lo-*
„ *cutus fueris, non tua ſint quaſi propria, & abs te inſtituta, ſed illuſtrantis te &*
„ *illuminantis Veritatis. Nam ſi ſpoliaberis lumine, remanebis in tenebris tuis, &*
„ *non poteris niſi mendacia loqui. Ait enim ipſe Dominus, Qui mendacium loqui-*
„ *tur, de ſuo loquitur:* quia Omnis homo mendax. *Qui ergo loquitur veritatem, non de ſuo loquitur, ſed de Dei. Non quidem ita, ut eum dicamus loqui aliena: fiunt enim ſua, cùm amat quod accipit, & gratias agit illi qui dedit. Nam ſi ablata fuerit homini illuſtratio veritatis, remanebit tamquam nudus indumento luminis, & non poterit niſi mendacia loqui. Hoc enim in illo remanebit, quod in Pſalmo ſcriptum eſt*, Omnis homo mendax.

Pſal. 115.

Ira reprimenda.

26. 27. *Iraſcimini, & nolite peccare: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo.* Chriſtiani hominis ira ad deſtructionem peccati tendere debet, ne fiat ipſa peccatum. Non debet eſſe diuturna, ne in odium hominis degeneret, ac in ultionem incendatur. Cavendum eſt ne tentationi amaritudinis convitiorum & rixarum, maledicentiæ, calumniæ, &c. aditus detur. *Etiam ſi ſurgat motus animi, qui jam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate, ſaltem non conſentiat ei ratio & mens, quæ intus regenerata eſt ſecundum Deum, ut mente ſerviamus legi Dei, ſi adhuc carne ſervimus legi peccati.... Ejice iram de corde, antequam occidat lux iſta viſibilis, ne te deſerat Lux illa inviſibilis.* Si Chriſtus in men-

S. *Auguſt. in Pſal.* 6. *Enarrat.* 2. *in Pſal.* 25.

„ te tua per fidem, in corde per caritatem habitet, non tantùm in te valet ira-
„ cundia quæ in te naſcitur, ut Sol juſtitiæ occidat ſuper iracundiam tuam, ut de-
„ ferat Chriſtus mentem tuam, quia non vult habitare cum iracundia tua. Vide-
„ tur enim a te occidere, cùm tu ab ipſo occidas: quia ira cùm inveteraverit, o-
„ dium fit; cùm factum fuerit odium, jam homicida es. *Omnis enim qui odit fratrem ſuum, homicida eſt... Omnis, qui odit fratrem ſuum, in tenebris manet.* Et non mirum ſi ille in tenebris manet, à quo occidit Sol. Ne detur aditus tentatori. Deus tentat ad probationem, diabolus ad everſionem. Deus tentat ut doceat, diabolus ut decipiat. Cui tamen niſi ille qui tentatur dederit locum, inanis tenta-
„ tio & irridenda repellitur. Ideo Apoſtolus ait: *Nolite locum dare diabolo.* Dant
„ autem locum homines diabolo ex concupiſcentiis ſuis. Non enim vident homines diabolum cum quo pugnant, ſed facile habent remedium. *Seipſos interius vincant, & de illo foris triumphant.*

1. *Joan.* 3. 15. 1. *Joan.* 2. 9.

S. *Auguſt. Serm.* 2. *aliàs De Tempore* 72. *n.* 3.

Quo fine laborare debeant Chriſtiani?

28. *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.* Rem alienam injuſte non auferre aut retinere, fraudem non facere in negotiatione, cum injuria & damno proximi lucrum non facere, virtus eſt Paganis non ignota: ſed manibus ſuis operari, non ſolùm ad vitandam otioſitatem, quæ mater eſt vitiorum, noverca virtutum, peſtis animæ; laborare non ſolùm ad victum ſibi comparandum, non ſolùm ad conterendum & mortificandum corpus, & ad eluenda peccata ex otio & tor-

Digitized by Google

corpore nata; non ſolùm ad reſtituendum rem alienam, ſed ad ſublevandam pauperum inopiam, propria Chriſtiani hominis virtus eſt. Sed quis eſt hic? & laudabimus eum? Non ſolùm nobilium ac divitum, ex fundorum ſuorum fructibus aut certis reditibus viventium, hoc officium eſt; ſed etiam negotiatorum, & operariorum, ſeponere aliquid ex lucro vel mercede ſua, quod tribuant neceſſitatem patientibus. In arcam Eccleſiæ ad recipiendas eleemoſynas deſtinatam, primis Eccleſiæ ſæculis *Unuſquiſque modicam ſtirpem menſtrua die, vel cùm volebat, & poterat, conferebat. Hæc quaſi depoſita pietatis, egenis alendis, humandiſque, & pueris ac puellis re & parentibus deſtitutis, ſenibus, ac naufragis* juvandis diſpenſanda. *Tertull. Apolog. c. 39.*

Magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt &c. Non ſatis eſt à peccato quieſcere, ſed contraria via eſt adeunda, diverſum ab eo conficiendum iter. Antea operabatur malum; jam nunc operetur bonum, ac impertiat etiam aliis. O vim Evangelii admirabilem, eos efficientis Angelos, qui pene dæmones fuerant? *Theophylact.*

29. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Sermones & colloquia cordis affectum produnt. Cœli civis, Deìque filius adoptivus, de cœlo loquitur, quaſi ſermones Dei. Sermones turpes & obſcœni, maledici, otioſi, ex corde putrido prodeunt. Loquere ergo quod ædificet proximum nihil autem ſupervacaneum. Propterea enim tibi os & linguam dedit Deus, ut ipſi gratias agas, ut proximum ædifices. Quòd ſi ædificium ſpirituale ſermonibus tuis deſtruas, melius eſt ſilere, & numquam loqui. Os eſt cauſa omnium malorum: imò verò non os, ſed qui eo male utuntur. Hinc contumeliæ, maledicta, blaſphemiæ, voluptatum fomites, & incendia, cædes, adulteria naſcuntur. Quomodo cædes? A contumeſia ad iram, ab ira ad verbera, à verberibus ad cædes devenitur. Quomodo adulterium? Hæc vel illa, inquit, te amat, boni quidpiam de te eſt locuta: hoc ſermone animi tui robur emollitur & relaxatur, accenditur cupiditas. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Fratri in peccatum lapſo ſi inſultes, nihil proderis, ſed ſi ei ſuadeas quæ ſunt agenda, magnam ei das gratiam; ſi erudias ut os habeat quod bona verba eloquatur, ſi docueris ut neminem maledicto appetat, maximè eum erudis, & ei das gratiam. Si loquaris de caſtitate, de temperantia & ſobrietate, hæc omnia ejus molliunt animum, & ad virtutem ædificant. Pro his omnibus fatebitur ſe tibi habere gratiam. Sed ſi riſum moveris, ſi turpe locutus fueris, accendis; ſi laudaveris nequitiam, dejicis & perdis. *Sed ſi quis ſermo bonus ad ædificationem, ut det gratiam audientibus*, Quomodo enim unguentum dat gratiam iis qui ſunt ejus participes, ita etiam ſermo bonus.

Qualis Chriſtianorū ſermo? *S. Chryſoſt. Hom. 14.*

30. *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem Redemptionis.* Anima Chriſtiana Dei poſſeſſio eſt, quam ſignaculo ſuo, ſcilicet Spiritu ſancto obſignat & munit, ut eam ſibi ſervet, ejúſque aditum diabolo obſtruat. Sermo caritati aut caſtitati contrarius Spiritum ſanctum contriſtat & in proferente, & in audientibus. Quicumque Dei Spiritum habet, non poteſt non affligi, cum peſtem peccati ſermonibus malis afflari ac diffundi conſpicit. Qui ſignaculum illud divinum in die judicii non repræſentaverit, redemptionis fructum, beatitudinem æternam non conſequetur, Dei poſſeſſio non erit, ſed diaboli. Hoc ſignaculum ſit in ore, ne ſigilla ſuſtuleris. Os ſpirituale nihil tale loquitur. Ne dicas, Nihil eſt ſi turpe verbum dixero, ſi hunc aut illum contumelia affecero. Propterea magnum eſt malum, quoniam nihil eſſe videtur. Nam quæ nihil eſſe videntur, facile contemnuntur. Quæ autem contemnuntur, etiam augentur. Quæ autem augentur, ſunt incurabilia. Os habet ſpirituale? Cogita quod verbum dixeris primum quando es locutus, quanta ſit dignitas oris. Patrem vocas Deum, & fratrem ſtatim injuria afficis? Cogita undenam Deum vocas Patrem. A natura? Sed non potueris. A virtute? minimè. Unde ergo? A ſola benigni-

A pravis ſermonibus temperandum. *S. Chryſoſt. Hom. 14.*

tionē opportunus ad ædificationem. Interpretem Latinum propter euphoniam vertiſſe, *ad ædificationem fidei*, S. Hieronymus obſervat. Veleſius legit in ſuo Codice Mſ. *τῆς, πίστεως fidei* Sic etiam legitur in Mſſ. San-Germanenſi & Collegii Claromontani. S. J. Paris.

tionem fidei, ut det gratiam audientibus. Nullus ſermo malus, ſive putridus; fœdus, turpis, maledictum, calumnia, blaſphemia, mendacium ex ore veſtro procedat, ſed boni dumtaxat, & opportuni ad nutriendam fidem, & ad pietatem audientibus inſpirandam ſermones proferantur: vel, qui grati ſint auditoribus, iliſque ſint utiles ad ſpiritualem profectum.

30. *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei; in quo ſignati eſtis in diem redemptionis*. Nolite Spiritum ſanctum offendere, & efficere ut à vobis recedat, & ab iis qui pravos & fœdos ſermones ex ore veſtro audiunt, eiſque delectantur, vel ad malum quovis modo pertrahuntur. Quo Spiritu obſignati eſtis velut impreſſo ſigillo; uſque in diem perfectæ redemptionis, id eſt reſurrectionis, ſervando, quo ad Chriſti ovile pertinere agnoſcamini. *Nam Spiritus ſanctus ſignavit nos, atque è Chriſti grege eſſe oſtendit: is non permiſit nos ſtatui cum obnoxiis iræ Dei, ſed obſignavit nos & ſegregavit, ut ab eadem redempti ſimus* (inquit Theophylactus) Triſtitia porrò Spiritus ſancti metaphoricè intelligenda eſt, quomodo ira Dei, & cœteræ in ſimilitudinem hominum paſſiones. Non quò contriſtetur Spiritus ſanctus, & ullam perturbationem divinitas ſentiat, ſed quò ex verbis noſtris Dei diſcamus affectus (ait S. Hieronymus) vel; ſecundùm eum locutionis modum, quo dictum eſt, a *Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, quia poſtulare nos facit, dixit idem Apoſtolus: *Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei*: hoc eſt, b Nolite nos contriſtare, qui ſecundùm Spiritum Dei contriſtamur ex vobis. Caritate quippe contriſtabantur, quam diffundebat Spiritus ſanctus in cordibus eorum, & per hoc eos de malis fratrum triſtes ipſe faciebat.

31. *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia*. Omnis offenſi & exacerbati animi ſenſus, qui ex averſione à proximo naſcitur, & furor, & ira, & indignatio (ut vertit S. Hieronymus) & clamòr inordinatus, in quem erumpunt homines irati, & blaſphemia in Deum ac maledicentia convitiumque in proximum, longè ſit à vobis, cum omni malignitate & nequitia quæ juſtitiæ & caritati erga proximum repugnat. c Furor incipiens ira eſt, & ferveſcens in animo indignatio. Ira, cujus amaritudo & furor ſpecies ſunt, eſt quæ furore ſeu primo excandeſcentis animi impetu reſtincto deſiderat ultionem, & eum, quem nocuiſſe putat, vult lædere. Confer cum Pſal. 36. 8. 9. *Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari ut maligneris. Quoniam qui malignantur exterminabuntur*.

a Rom. 8.26.
b S. Aug. lib. *Contra Sermonem Arianorum cap.* 25.
c *S. Hieronymus*.

32. *Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis*. Eſtote invicem comes & ſuaves, quod iræ opponitur: miſericordes, ſeu (quæ vis eſt Græcæ vocis, *bonorum viſcerum*) boni affectus, malis alicuius compatientes, quod opponitur amarulentiæ; vobis invicem condonantes injurias, ſicut & Deus per Chriſti Jeſu meritum vobis peccata condonavit.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Pauci Chriſtiani dignè vocatione ſua ambulant

1. O*Bſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis*. Si ad ſtatus noſtri, id eſt Chriſtianiſmi ſanctitatem, ad filiorum Dei adoptionem, ad bona nobis à Deo promiſſa & per Chriſtum parta ſeriò attenderemus, vitam certè ſanctam, & noſtra vocatione dignam ageremus. Sed „ heu! præter paucos quoſdam qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus „ Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum? In hanc morum probroſitatem prope omnis Eccleſiaſtica plebs redacta eſt, ut in cuncto populo Chriſtiano genus „ quodammodo ſanctitatis ſit minùs eſſe vitioſum. Digne vocatione ſua ambulare,

Salvianus lib. *De Gubernatione Dei.*

„ re, eſt Dei mandata, ſicut in baptiſmo promiſimus, religioſe ſervare. Quàm „ pauci porrò Dei mandata cuſtodiunt? Jubet Deus ut nobis invicem chari ſimus, „ omnes autem nos mutua infeſtatione laceramus. Jubet Deus ut cuncti egentibus „ ſua tribuant; cuncti admodum aliena pervadunt. Jubet Deus ut omnis qui Chri- „ ſtianus eſt etiam oculos caſtos habeat: Quotuſquiſque eſt qui non ſe luto forni- „ cationis involvat? Quid aliud eſt cunctorum negotiantium vita quàm fraus atque „ perjurium? Quid aliud curialium, quàm iniquitas? Quid aliud omnium mili- „ tantium, quàm rapina? Quis eſt vel dives omnino vel nobilis, aut innocentiam „ ſervans, aut à cunctis ſceleribus manus abſtinens? ...... Atrociùs ſub ſancti no- „ minis profeſſione peccamus. Ubi ſublimior eſt prærogativa, major eſt culpa. „ Ipſa enim errores noſtros Religio, quam profitemur, accuſat. Criminoſior eſt „ ejus impudicitia, qui promiſerit caſtitatem. Fœdius inebriatur ſobrietatem „ fronte prætendens. Nihil eſt Philoſopho turpius vitia obſcœna ſectante, quia „ præter eam deformitatem quam vitia in ſe habent, ſapientiæ nomine plus no- „ tatur. Et nos igitur in omni humano genere Philoſophiam Chriſtianam pro- „ feſſi ſumus: ac per hoc deteriores nos cunctis gentibus credi atque haberi ne- „ ceſſe eſt, quia ſub tam magnæ profeſſionis nomine vivimus, & poſiti in Reli- gione peccamus. Numquid de nobis dicere non poſſent infideles; Ubi eſt Lex „ Catholica quam credunt? Ubi pietatis & caſtitatis præcepta quæ diſcunt? Evan- „ gelia legunt, & impudici ſunt: Apoſtolos audiunt, & inebriantur: Chriſtum „ ſequuntur, & rapiunt: vitam improbam agunt, & probam legem habere ſe dicunt...... In nobis Chriſtus patitur opprobrium, in nobis patitur lex Chriſtiana maledictum ..... Dignè vocatione ſua ambulat, qui Chriſtum ſequitur, qui ait, *Ego ſum via*, non declinans ad dextram neque ad ſiniſtram, & avertens pedem ſuum ab omni via mala, in quo denique illud completur: *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur, & viam ejus volet*.

Idem lib. 4.

Joan. 14.

Pſal. 36. 23.

2. 3. *Cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in caritate.* Humilitas, caritas, manſuetudo, patientia, dignæ ſunt Chriſtiana vocatione virtutes. Veram humilitatem non habet, niſi qui in omnibus humilis „ eſt. *Cum omni humilitate*. Omnis autem humilitas non tam in ſermone, quàm „ in mente eſt: ut humiles nos eſſe conſcientia noverit, & numquam nos vel ſci- „ re, vel intelligere, vel eſſe aliquid æſtimemus; ut nos non ſolùm infra ſuperiores, non ſolùm infra æquales, ſed etiam infra inferiores noſtros toto mentis affectu demittamus, ut verè dicere poſſimus: *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei*. Humiliatio noſtra in medio noſtri. Qui enim terram & cinerem ſe eſſe novit, & poſt paululum in pulverem diſſolvendum, numquam ſuperbia elevabitur. Et qui Dei æternitate perſpecta, breve & pene ad puncti inſtar humanæ vitæ ſpatium cogitarit, ante oculos ſuos mortem ſemper habens, in omnibus erit humilis, ſibi ipſi dicens: *Quid ſuperbis, terra & cinis?* Qui ſe cogitat peccatorem, æterna damnatione dignum, nullius boni non ſolùm faciendi, ſed ne quidem cogitandi ex ſe ipſo capacem, ſe in omnibus humiliabit. Vera autem & ſincera humilitas manſuetudinem & patientiam parit, non ſolùm erga magnos & potentes, ſed etiam erga pauperes & infimæ ſortis homines; non ſolùm erga amicos, ſed etiam erga inimicos. Non eſt denique vera humilitas, vera manſuetudo, vera patientia, niſi quæ comitem habet caritatem. *Supportantes invicem in caritate*. Sunt qui aliorum defectus ſuſtineant ex animi indolentia, alii ex nativa quadam indolis lenitate, nonnulli ex ſeculari urbanitate vel humana complacentia, alii commodi temporalis intuitu, alii ex Phariſaica hypocriſi, quæ ſimia eſt caritatis. Qui verò aliorum ignorantiam, mores incommodos, moroſos, inſuaves, aſperos, vitioſos ex caritate ſuſtineant; qui ob illorum infirmitates aut injurias illos non deſinant amare, & illis benefacere, pauci ſunt admodum. *Supportantes invicem in caritate*. Si proximum non ſuſtines, quomodo te ſuſtinebit „ Deus?

Vera humilitas.

S. *Hieronymus.*

Pſal. 130. 1.

Proximorum defectus ſuſtinendi ſunt ex caritate.

S. Chryſoſt. Hom. 9.

Digitized by Google

„ invenis: Quæris ſymbolum, invenis. Forma eſt: *Niſi intus Spiritu vegeterit, fruſtra foris de forma gloriaris.*

„ *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma,* una incorrupta Catholica Eccleſia; „ non in qua ſola unus Deus colitur, ſed in qua ſola unus Deus piè colitur; nec in „ qua ſola una fides tenetur, ſed in qua ſola una fides cum caritate retinetur; nec „ in qua ſola unus baptiſmus habetur, ſed in qua ſola unus baptiſmus ſalubriter „ habetur. *Idem lib. 1. contra Creſconium, cap. 29.*

7. *Unicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.* Donorum varietas unitatem Spiritus inter fideles commendat. Nullus eſt noſtrum, qui non ſit divinæ gratiæ particeps. *De plenitudine ejus omnes accepimus, gratiam pro gratia:* At iſta gratia non eſt data omnibus uniformiter ſeu æqualiter, ſed prout eam ſingulis admenſus eſt Chriſtus. Ille ſolus Spiritum ſine menſura accepit: unicuique autem membrorum ſuorum ad menſuram diſtribuit, non ſecundùm dignitatem & merita, ſed ſecundùm voluntatem Patris, conſiliumque ſuum, quantùm neceſſe eſt ad officia & functiones, ad quas illum in corpore ſuo myſtico deſtinavit. Suam igitur menſuram unuſquiſque cum humilitate & gratiarum actione recipiat, & ſine invidia communicet. Qui plus accepit, adverſùs alterum non efferatur: qui minùs accepit, alteri ne invideat. Quod enim habet unus, habent omnes & ſinguli per unitatem & caritatem. *Si amas unitatem, etiam tibi habet quiſquis in illa habet aliquid. Tolle invidiam, & tuum eſt quod habeo: tollam invidiam, & meum eſt quod habes. Livor ſeparat, caritas jungit. Oculus ſolus videt in corpore: ſed numquid ſibi ſoli oculus videt? Et manui videt, & pedi videt, & cæteris membris videt .... Sola manus operatur in corpore: ſed numquid ſibi ſoli operatur? ..... Habemus Spiritum ſanctum ſi amamus Eccleſiam: amamus autem, ſi in ejus compage & caritate conſiſtimus. Nam ipſe Apoſtolus cum dixiſſet diverſa dona dari diverſis hominibus, tamquam officia quorumque membrorum:* Adhuc, *inquit*, ſupereminentiorem viam vobis demonſtro: *& cœpit loqui de caritate ..... Ipſum habeto, & cuncta habebis.*

Donorum Spiritus ſancti varietas. *Joan. 1.*

Quod habet unus, habent omnes per unitatem & caritatem.

S.Aug. Tract. 32. in Joan.

1. Cor. 12.

8. *Propter quod dixit: Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Glorioſa Chriſti in cœlos Aſcenſio, & miſſionis ejus, & reparationis noſtræ felix conſummatio fuit. Aſcendit ante nos pandens iter: aſcendit Sanctis, quos in limbo captivos poſt mortem ad inferos deſcendens liberaverat, comitatus triumphator. Tunc impletum eſt Iſaiæ vaticinium: *Numquid tolletur a forti præda, aut quod captum fuerit a robuſto, ſalvum eſſe poterit? Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robuſto, ſalvabitur.* Neque verò mortuos ſolùm, verùm etiam viventes qui ſub peccato captivi tenebantur, ab ejus ſervitute liberavit, & ſervos fecit juſtitiæ, ſuiſque ſubjecit obſequiis: ſicque captivos duxit, non ad perniciem, ſed ad ſalutem. Cor noſtrum, Domine Jeſu, ſit tui captivum, ſolve illud à vinculis cupiditatis & vanitatis, trahe illud poſt te vinculis caritatis; à terra tolle, duc in cœlum, & tibi ſubjice in æternum. Gratiæ tuæ donis imple in præſenti, dono gloriæ tuæ poſt hanc vitam. *Aſcendens in altum dedit dona hominibus.* Alia ſunt dona ad animæ ſanctificationem, alia ad Eccleſiæ illuſtrationem & regimen à Chriſto collata. Utraque ſunt fructus triumphi Jeſu Chriſti Salvatoris noſtri, & conſummationis Myſteriorum ejus. Illorum diſtributio ſolius eſt Dei magnificentiæ & miſericordiæ: illorum dignus uſus & divinæ miſerationis atque virtutis eſt, & voluntatis cooperationiſque noſtræ. Dona accepimus à Chriſto, dona illi rependamus, illi offeramus hoſtiam ſanctam, placentem, de ejus donis ac datis. Nam & à nobis dona accipere dignatur, majora daturus. *Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus.* Dedit ut unus cum Patre Deus; accepit in Eccleſia ſua, in membris ſuis, in ſanctis & fidelibus ſuis, quibus dicitur. *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra.* Et cùm ipſe dicat, *Quando uni ex minimis meis feciſtis, mihi* feci.

Glorioſa Chriſti Aſcenſio in cœlum.

Iſai. 49. 24. 25.

Dona à Chriſto hominibus collata.

Pſal. 67.

1.Cor. 12.27.

Matt. 25.40.

Digitized by Google

S. *Auguſt.* in *Pſal.*67.n.25. *feciſtis* : quid dubitamus eum accipere in membris ſuis, quæ dona membra ejus accipiunt?

Toti Chriſto Jeſu debemus impleri.

10. *Qui deſcendit: ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia.* Horrendum in omni genere humano vacuum fuit à primi hominis peccato uſque ad Domini Jeſu Chriſti adventum. Venit Chriſtus unigenitus Patris, plenus gratiæ & veritatis, in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, ut mentium noſtrarum, & cordium inane repleret: inane mentium veritate & ſapientia ſua, inane cordium gratia & caritate ſua. Verùm neceſſe eſt nos eſſe vacuos mundo, ut impleamur Deo; vacuos eſſe cupiditate, ut impleamur caritate; vacuos eſſe terrenis deſideriis, ut impleamur cœleſtibus bonis. Omnes animæ noſtræ facultates Chriſto impleantur; intellectus, ejus fide & cognitione; voluntas, ejus deſiderio & amore; memoria beneficiorum ejus recordatione; omnes ſenſus noſtri in illo ſint defixi, eoque repleti; oculis noſtris ſemper obverſetur Jeſus; aures noſtræ verbis Chriſti Jeſu, os noſtrum ejus laude, manus noſtræ bonis operibus ejus gratiæ & Spiritus virtute editis; totum corpus ejus mortificatione repleatur. Humilitate deſcendamus, ut de peccato, de diabolo, ac tandem de morte triumphare Chriſto donante mereamur, & repleri bonis domus ejus, ſicut ſcriptum eſt. *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tuæ.*

Pſal. 64. 5.

11. 12. 13. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, Ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Ex vera intelligentia, ſana interpretatione, & bona diſpenſatione verbi Dei maximè pendet Eccleſiæ ſtatus, & ſalus animarum. Prophetæ à Chriſto dati ſunt ut Scripturarum ſenſus reconditiores aperiant. Evangeliſtæ, ut Evangelium infidelibus prædicent, Paſtores & Doctores, ut illud fideliter diſpenſent domeſticis fidei. Deum laudemus, qui Eccleſiaſticam Hierarchiam tot graduum, miniſteriorum, & donorum varietate diſtinctam per Chriſtum inſtituit. Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores, Paſtores omnes & Rectores animarum, verbi Dei Prædicatores ab Epiſcopis miſſos revereamur, illis ſecundùm Deum pareamus; omnium donis edocti, illuminati, & directi in viam ſalutis, cum gratiarum actione proficiamus: ii quidem non pro ſe ipſis, ſed propter nos, propter noſtram utilitatem ſpiritualem & ſalutem, dona illa & talenta à Chriſto acceperunt. Meminerint Paſtores Doctorum officio ſe fungi debere, in id ſe poſitos in Eccleſia, ut populum Chriſtianum ſalutari doctrina paſcant, ut non ſolùm rudes catechizent, ſed etiam ſpirituales illuminent, parvulis lac, adultis ſolidum cibum præbeant. Attendant lectioni, exhortationi & doctrinæ: ad diſcendum quotidie in ſacrorum librorum lectione illos invitet *ſuavitas veritatis*: ad docendum illos compellat *neceſſitas caritatis*. Paſtorale munus non otii & deliciarum, ſed operis & laboris opus eſt; non imperioſæ dominationis, ſed humillimæ ſervitutis; non in deſtructionem, ſed in ædificationem; non in proprium commodum; ſed in commune Eccleſiæ bonum inſtitutum, ſuſcipiendum, & obeundum; non ad adulandum, ſed ad ſanctificandum homines, ad parandum Domino plebem perfectam; non ad gloriam Paſtorum qui meri miniſtri ſunt, ſed ad gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſupremi Paſtoris animarum noſtrarum. *Ad conſummationem ſanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti. Donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.*

Divina Hierarchiæ inſtitutio, & finis.

S. Auguſt.

14. *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.* Eccleſiæ fides in finem uſque mundi expoſita erit hæſitationibus, erroribus, verſutiis & malis artibus, cavillationibus, impugnationibus, circumventionibus hæreticorum & falſo-

Cautio in conſervanda & tuenda Fidei veritate, & Moralis Chriſtianæ puritate.

ſorum Doctorum. Sana doctrina ſive fidei, ſive morum, ſuos ſemper habebit adverſarios, homines nequam & corruptæ mentis, adulatores, opinionum ſuarum probabilitatem & benignitatem venditantes, circumvenientes animas in negotio ſalutis, & in errorem inducentes. Quamobrem orandum, vigilandum, pugnandum eſt, adhærendum verbo Dei & Eccleſiæ regulis, ac Decretis, non vanis opinionibus hominum, ſecuritatem ſpondentium, ſed præſtare non valentium. Hereticorum, Libertinorum, falſorum Doctorum, Sapientum ſæculi diſputationes & ratiunculæ contra Religionis dogmata aut ſaniorem Morem diſciplinam nequaquam audiendæ ſunt, ne parvulorum inſtar fluctuantes, circumferamur omni ven-
,, to doctrinæ, & in gurgitem infidelitatis mergamur. Nam hujuſmodi homi- *S. Hieron.*
,, num diverſæ compugnanteſque rationes naufragium audientibus aut inferunt *in hunc lo-*
,, aut minantur: dum alii abſque voluntate fallaciæ, ea tamen, quæ falſa ſunt, *cum.*
,, prædicant: alii verò omni calliditate erroris laqueos componentes, nos decipe-
,, re & vincere feſtinant. Ab illis caveamus, nec hæſitemus in fide & ſana morum
,, doctrina. Nihil enim in negotio ſalutis periculoſius, hæſitatione. *Qui hæſitat,* *Jacob. 1. 6.*
,, *ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur.* Nihil de veritate *S. Gregor.*
,, propter hominum opiniones detrahendum. Quiſquis enim rei cujuſpiam gra- *Nazianz.*
,, tia virtuti ſtudet, is profectò neutiquam firmas in virtute radices egit. Simul *Oratione 27.*
,, enim atque ea res effluxerit, recti quoque ſtudium deponet: quemadmodum qui
,, quæſtûs cauſa navigat, niſi lucrum præſto ſit, navigare deſiſtet. At qui bonum
,, ipſum propter ſe colit & amplectitur, quoniam rem fixam & ſtabilem amat,
,, certam quoque & conſtantem circa illud animi alacritatem habet: adeo ut di-
,, vinum aliquid ſentiens, his quoque Dei verbis uti poſſit: *Ego idem ſum, & non* *Malach. 3.*
,, *mutor.* Quamobrem nec ab animo ſuo migrabit, nec immutabitur atque à ſe
,, deſciſcet, nec cum temporibus ac rebus collabetur, aliàs alios mores induens,
,, ac novos ſubinde colores aſſumens, non ſecus ac polypi, petrarum ad quas ac-
,, ceſſerint, colores referunt: verùm idem ſemper ſuiſque ſimilis permanebit, fi-
,, xus in rebus minimè fixis, immotus in incertis & fluctuantibus, non aliter ac
,, rupes quædam ventorum fluctuùmque impetu non modò non concutitur, ſed
,, etiam incurſantes undas circa ſe frangit atque abſumit.

15. 16. *Veritatem autem facientes in caritate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis*, &c. Scientia veritatis, ſi caritate & bonis operibus deſtituta ſit, non creſcimus niſi in nobis, & in vanitate ſenſus noſtri, in ſuperbia & inani gloria. Sola caritas incrementum in Chriſto Jeſu nobis dare poteſt. Veritatem ſpeculari non ſufficit, ſed facere oportet, ſeu ad praxim reducere per opera bona, non ex hypocriſi, neque ex timore, ſed ex caritate edita, ſine qua nihil proſunt cœtera, & per quam proſunt omnia. Et quia in via Dei non progredi, regredi eſt, creſcere debemus & augeri per omnia, in omni virtute & dono ſpirituali, operante Chriſto, qui nos myſtici corporis membra fecit, cujus ipſe caput eſt. Cujus commiſſuræ membra capiti, & inter ſe invicem connectentes, ſunt fides ſpes & caritas; cujus veluti venæ, per quas ſpiritus vitales à capite in membra ſingula vehuntur & fluunt, ſunt Sacramenta; cujus alimentum, Corpus & Sanguis Chriſti, Deique verbum eſt: in quo diverſa miniſteria, variæ ſunt membrorum functiones. Sua unicuique ſufficiat, non uſurpet alienam, munia ſua fideliter obeat in ſuo ordine: virtutem operandi à Chriſto capite cum fiducia exſpectet, cum humilitate recipiat. Chriſtus enim per gratiam ſuam vires agendi efficaciſſimas membris ſingulis ſubminiſtrat, & *Omnia in omnibus operatur.* Unde Theodore-

Creſcere debemus in omni virtute per Chriſtum Jeſum.

S. Thomas, Lect. 5.

1. Cor. 12.

,, tus: *Quemadmodum*, inquit, *caput omnibus membris corporis ſuppeditat ope-* *Theodoret.*
,, *rationem ſenſus: ſentiendi enim facultatis fons eſt cerebrum: ita etiam Chriſtus* *in hunc lo-*
,, *Dominus obtinens locum capitis, diſpertit dona Spiritus, in unam compagem con-* *cum.*
,, *nectens membra corporis.*

17. 18.

Plurimi in Eccleſia nomine & ſpecie Chriſtiani, animo & vita Pagani.

17. 18. 19. *Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, ut jam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.* Si fidei lumen in nobis extinguatur, ſi directionem illius ſequi refugiamus, & ſenſus noſtri vanitatem, corruptæque mentis judicium ſequi malimus, quàm Dei legem & regulam ſanctiſſimam Evangelii, vita noſtra nihil diſtabit à vita Paganorum. Heu! quot ſunt in Eccleſia nomine & externa ſpecie Chriſtiani, animo & vita Pagani? Cogitationum ſuarum illuſionibus, cupiditatum ſuarum fumo excæcantur, mundi vita vivere malunt quàm vita Dei; tenebras ſuas & ignorantiam amant, luci veritatis divinæque legis claudentes oculos, ad duritiam cordis, & inſenſibilitatem perveniunt, quod ſummum eſt hominis peccatoris hac in vita malum, graviſſimum peccatum, præcedentium peccatorum pœna, & omnium ſubſequentium cauſa, donec malitiæ menſura compleatur. *Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis ipſorum.* Conſuetudine peccandi callum (ut ita loquar) conſcientiæ obduxerunt, nullos ejus ſtimulos ſentiunt, nullo divini judicii metu tanguntur, nullo pudore à peccatis turpiſſimis deterrentur, nulla ſpe bonorum æternorum moventur, in omne libidinis genus, etiam contra naturam, effuſi, nullum modum ponunt fœdiſſimis voluptatibus; ſed quò magis illas explent, eò magis illas ſitiunt, non ſecùs ac avari quò majores divitias congregant, eo deſiderant ampliores. *Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ: in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.* Hi ſunt qui poſt„ quam peccaverint, non dolent; qui nequaquam ſentientes ruinam ſuam, ferun„ tur in pronum, & tanquam beſtiæ ferrum videntes, in mortem ruunt. Pone duos „ in uno vitio deprehenſos; alterum qui intelligat plangatque quod fecit, alte„ rum qui delectetur in ſcelere, & non ſolùm non doleat, verùm etiam glorietur, „ & putet ſe quamdam turpitudinum palmam & victoriam conſecutum: nonne ti„ bi videtur ille dolere, & hic penitus non dolere? Hi ſunt qui *relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebroſas; qui lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis: quorum viæ perverſæ ſunt, & infames greſſus eorum.*

S. Hieronymus.

Proverb. 2. 14.

Chriſtum Jeſum diſcere, unum neceſſarium Chriſtiani ſtudium.

20. 21. 22. 23. 24. *Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum, ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.* Chriſtum Jeſum diſcere, unum neceſſarium Chriſtiani ſtudium, ſola vera ſcientia eſt. Hujus ſtudii ſchola viſibilis, Eccleſia: præceptores exteriùs docentes, Paſtores, Doctores, Prædicatores Evangelii, ſchola inviſibilis, cor noſtrum, Magiſter interior Deus; liber ſcriptus intus & foris, Chriſtus Jeſus. Audiamus Chriſtum ad cor noſtrum loquentem. Si o„ mnes qui Chriſtum in Eccleſia per Paſtores & Concionatores loquentem audire „ videntur, illum revera audirent, numquam ad Epheſios, & certe illos, quibus „ Sacramenta Chriſti revelaverat, Apoſtolus diceret; *Si tamen illum audiſtis.* Ad „ hanc ſcientiam pervenitur Dei amore, & Chriſti Jeſu imitatione. Si quis Chri„ ſtum audivit, & didicit, non ambulabit in vanitate ſenſus ſui, nec obſcuratus „ mente gradietur; neque erit abalienatus à vita Dei: habebit ſcientiam ignora„ tione diſcuſſa & immiſſo tenebris lumine, omnis de oculis cordis ejus cæcitas „ auferetur. Quòd cùm habuerit, non ſe tradet impudicitiæ, neque conceſſos fi„ nes prætergredietur nuptiarum. Si autem aliquando contigerit ut aliqua paſſione „ ſuperetur, dolebit ſuper vulnere ſuo, & conſcientiæ tormenta patietur; quòd „ puritatem immaculatæ mentis amiſerit. Diſcamus igitur Chriſtum, & audia„ mus illum: ſi quis eſt qui poſſit dicere, *An experimentum quæritis ejus qui in me loquitur Chriſtus?* Curramus ad eum, ad os ejus & ad eloquium pendeamus: „ Chriſtus nobis loquitur, Spiritus ſancti ſunt verba quæ promit. Statuit enim „ Deus in Eccleſia Apoſtolos, Paſtores, & Doctores. Sed nec illud eſt deſperandum, „ quòd aliquando ipſe in mentibus noſtris Chriſtus loquatur, & per ſemetipſum nos doceat, & organum oris non quærat alieni. Tantùm non ſimus ſubditi peccato,

S. Auguſt. lib. De Magiſtro cap. 11. n. 38.

S. Hieron. in hunc locum.

2. Cor. 13.

Veterem hominem exuere, & novum induere debet omnis Chriſtianus.

to, nec cor noſtrum delicta poſſideant, & ingredietur in illud Sapientia, intuſque
docebit veritatem doctrinæ Chriſti Jeſu, ut illam diligamus, & ſecundùm illam
vivamus. Hujus autem doctrinæ ſumma eſt, ut veterem hominem exuamus, id
eſt, nos ipſos, ut pravis cupiditatibus, corruptiſque deſideriis perpetuò repugne-
mus, illáque vincamus; ut Chriſtum induamus, ejuſque imaginem in nobis ex-
primamus. Hic eſt novus homo. *Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem
veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris. Renovamini autem
ſpiritu mentis veſtræ. Et induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt,
in juſtitia & ſanctitate veritatis*. Qui Chriſti Jeſu converſationem imitatur, & uni- *S. Hierony-*
,, verſas illius exprimit in ſe virtutes, ut ſit manſuetus, ſicut ille fuit manſuetus *mus.*
,, & humilis corde; & ponat animam ſuam pro amicis, ſicut ille poſuit pro ovi-
,, bus ſuis, verberatus non reſpondeat, maledictus non remaledicat, ſed vincat
,, in humilitate ſuperbiam, iſte indutus eſt novum hominem, nihil in eo videtur
,, veteris hominis. Hoc eſt omnium Chriſtianorum officium. *Qui* enim *dicit ſe in* *1. Joan. 2. 6.*
Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

Deponere vos ſecundùm priſtinam converſationem veterem hominem, &c. Hoc eſt *S. Joannes*
,, ergo Chriſtum noſcere, rectè vivere. Qui enim improbe vivit, Deum ignorat *Chryſoſt.*
,, & ab eo ignoratur. *Non ita edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Chriſto Jeſu*: Hoc eſt, *Hom. 13. in*
,, non his conditionibus pactum conventum in baptiſmate feciſtis; Nam *Quæ ſunt* *hanc Epiſto-*
apud nos, non ſunt vanitas, ſed veritas. Sicut dogmata ſunt vera, ita & vita. Pec- *lam.*
*catum enim eſt vanitas, mendacium & falſitas. Vita autem recta eſt veritas. Indui-
te novum hominem, &c.* Cur virtutem appellat hominem, & cur hominem vitium? Quo-
niam hominem oſtendit operatio ſive bonum, ſive malum. Quomodo autem facile eſt
,, exui, ita etiam licet videre in virtute & vitio. Juvenis ſeu novus homo fortis eſt,
,, ergo nos quoque ſimus fortes ad bona opera. Juvenis non habet rugam; nec
,, nos habeamus. Juvenis ut plurimùm ſanus eſt corpore; ſani ſimus mente &
,, corde. *Induite novum hominem*. Noſtræ ſunt partes ne exuamur veſtimento ju-
,, ſtitiæ quod Propheta vocat *veſtimentum ſalutaris*, ut Deo ſimus ſimiles. Ipſe
,, enim indutus eſt juſtitiam. Hoc veſtimento induamur. Indui autem nihil aliud
,, ſignificavit, quàm numquam deponere. Audi Prophetam dicentem: *Induet* *Pſalm. 108.*
maledictionem ſicut veſtimentum, & veniet ei. Et rurſus, *Qui induitur lumine ſic-* *Pſalm. 103.*
ut veſtimento. Vult itaque nos non unum, aut duos, aut tres dies, ſed perpetuò
,, eſſe in gratia & virtute, & hanc veſtem numquam exuere. Hominem enim non
,, adeo dedecet eſſe nudum corpore, atque nudum virtute. Hic conſervi eum ab-
,, jiciunt indecore ſe gerentem; illic autem Dominus & Angeli. Non ignoſcimus
,, mendicis, qui aleis ludentes, ſuas perdiderunt veſtes: Quomodo ergo nobis i-
,, gnoſcet Deus, qui juſtitiæ & ſanctitatis indumentum perdiderimus? Quando dia-
,, bolus quempiam viderit nudum virtute, ſtatim faciem ejus obſcurat, maculat,
,, ſauciat. Simus nudi pecuniis, ne nudemur juſtitia. Pecuniarum amictus hanc
,, perdit veſtem, eſt amictus ſpinarum. Impudicitia nudat hac veſte, eſt enim i-
,, gnis hanc veſtem conſumens. Hæc ergo deponamus, ut ſimus juſti, ut novum
,, hominem induamus. Virtus non eſt difficilis, non eſt laborioſa. Nihil difficile
Deum amanti. Jugum ejus ſuave, & onus leve eſt.

Deponere vos veterem hominem . . . & induite novum. Mutate mores, ſeculum *S. Auguſt.*
,, diligebatis, Deum diligite; Nugatoria iniquitatis, temporales voluptates dili- *Serm. 9. De*
,, gebatis; proximum diligite. Si dilectione facitis, canticum novum cantatis, ſi *decem Chor-*
,, timore facitis, facitis tamen; portatis quidem pſalterium, ſed nondum canta- *dis, aliàs 96.*
,, tis: ſi autem nec hoc facitis; projicitis ipſum pſalterium. Melius eſt vel porta- *De Tempore,*
,, re, quàm projicere: ſed rurſus melius eſt cum voluptate cantare, quàm cum o- *cap. 7.*
,, nere portare: Nec pervenit ad canticum novum, niſi jam cum voluptate can-
,, tans. Nam qui portat cum timore, adhuc in vetuſtate eſt..... Non concordavit
,, cum adverſario ſuo, qui cum timore adhuc facit: timet enim ne veniat Deus,
& da-

Digitized by Google

„ & damnet illum. Nondum delectat caſtitas, nondum delectat juſtitia, ſed judi-
„ cium Dei formidans, à factis temperat: non concupiſcentiam ipſam damnans,
„ quæ ſævit in eo. Nondum illum delectat quod bonum eſt: nondum ibi habet
„ ſuavitatem ut cantet canticum novum, ſed de vetuſtate pœnas timet.

Nemo decipiendus à Chriſtiano. S. *Chryſoſt. Homil.* 13. *Theodoret. in hunc locum.*

25. *Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.* Qui proximum ſuum ut membrum ejuſdem corporis Chriſti ſpectabit, nunquam illum mendacio, aut quavis fraude vel dolo decipiet. Longè abſurdiſſimum eſt ut qui membra invicem ſumus, nos invicem fallamus. Hoc enim non eſt membrorum proprium. Oculi enim præcipi-
„ tia foſſaſque cernentes, ea pedibus ſignificant ut declinent, & non totum corpus
„ damno afficiant, & aures ſonorum ſenſum excipientes, eos oculis ſignificant. Nec
„ mentiuntur ſibi invicem ſenſus: commune ſiquidem damnum eſt mendacii ....

S. *Auguſt. Serm.* 166. *aliàs De Diverſ.* 25. *cap.* 3. *Joan.* 44.

Deponentes mendacium, loquimi veritatem. Si homo vis eſſe, mendax eris. Noli
„ velle eſſe homo, & non eris mendax. *Indue Chriſtum, & eris verax: ut quæ lo-*
„ *cutus fueris, non tua ſint quaſi propria, & abs te inſtituta, ſed illuſtrantis te &*
„ *illuminantis Veritatis. Nam ſi ſpoliaberis lumine, remanebis in tenebris tuis, &*
„ *non poteris niſi mendacia loqui. Ait enim ipſe Dominus, Qui mendacium loqui-*
„ *tur, de ſuo loquitur:* quia Omnis homo mendax. *Qui ergo loquitur veritatem, non de ſuo loquitur, ſed de Dei. Non quidem ita, ut eum dicamus loqui aliena: fiunt enim ſua, cùm amat quod accipit, & gratias agit illi qui dedit. Nam ſi ablata fuerit homini illuſtratio veritatis, remanebit tamquam nudus indumento luminis, & non poterit niſi mendacia loqui. Hoc enim in illo remanebit, quod in Pſalmo ſcriptum eſt*, Omnis homo mendax.

Pſal. 115.

Ira reprimenda.

26. 27. *Iraſcimini, & nolite peccare: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite locum dare diabolo.* Chriſtiani hominis ira ad deſtructionem peccati tendere debet, ne fiat ipſa peccatum. Non debet eſſe diuturna, ne in odium hominis degeneret, ac in ultionem incendatur. Cavendum eſt ne tentationi amaritudinis convitiorum & rixarum, maledicentiæ, calumniæ, &c. aditus detur. *Etiam ſi ſurgat motus animi, qui jam propter pœnam peccati non eſt in poteſtate, ſaltem non conſentiat ei ratio & mens, quæ intus regenerata eſt ſecundum Deum, ut mente ſerviamus legi Dei, ſi adhuc carne ſervimus legi peccati.... Ejice iram de corde, antequam occidat lux iſta viſibilis, ne te deſerat Lux illa inviſibilis.* Si Chriſtus in men-

S. *Auguſt. in Pſal* 6. *Enarrat.* 2. *in Pſal.* 25.

„ te tua per fidem, in corde per caritatem habitet, non tantùm in te valet ira-
„ cundia quæ in te naſcitur, ut Sol juſtitiæ occidat ſuper iracundiam tuam, ut de-
„ ſerat Chriſtus mentem tuam, quia non vult habitare cum iracundia tua. Vide-
„ tur enim a te occidere, cùm tu ab ipſo occidas: quia ira cùm inveteraverit, o-
„ dium fit; cùm factum fuerit odium, jam homicida es. *Omnis enim qui odit fratrem ſuum, homicida eſt... Omnis, qui odit fratrem ſuum, in tenebris manet.* Et non mirum ſi ille in tenebris manet, à quo occidit Sol. Ne detur aditus tentatori. Deus tentat ad probationem, diabolus ad everſionem. Deus tentat ut doceat, diabolus ut decipiat. Cui tamen niſi ille qui tentatur dederit locum, inanis tenta-
„ tio & irridenda repellitur. Ideo Apoſtolus ait: *Nolite locum dare diabolo.* Dant
„ autem locum homines diabolo ex concupiſcentiis ſuis. Non enim vident homines diabolum cum quo pugnant, ſed facile habent remedium. *Seipſos interius vincant, & de illo foris triumphant.*

1. *Joan.* 3. 15. 1. *Joan.* 2. 9.

S. *Auguſt. Serm.* 2. *aliàs De Tempore* 72. *n.* 3.

Quo fine laborare debeant Chriſtiani?

28. *Qui furabatur, jam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.* Rem alienam injuſte non auferre aut retinere, fraudem non facere in negotiatione, cum injuria & damno proximi lucrum non facere, virtus eſt Paganis non ignota: ſed manibus ſuis operari, non ſolùm ad vitandam otioſitatem, quæ mater eſt vitiorum, noverca virtutum, peſtis animæ; laborare non ſolùm ad victum ſibi comparandum, non ſolùm ad conterendum & mortificandum corpus, & ad eluenda peccata ex otio & tor-

Digitized by Google

corpore nata; non ſolùm ad reſtituendum rem alienam, ſed ad ſublevandam pauperum inopiam, propria Chriſtiani hominis virtus eſt. Sed quis eſt hic? & laudabimus eum? Non ſolùm nobilium ac divitum, ex fundorum ſuorum fructibus aut certis reditibus viventium, hoc officium eſt; ſed etiam negotiatorum, & operariorum, ſeponere aliquid ex lucro vel mercede ſua, quod tribuant neceſſitatem patientibus. In arcam Eccleſiæ ad recipiendas eleemoſynas deſtinatam, primis Eccleſiæ ſæculis *Unuſquiſque modicam ſtirpem menſtrua die, vel cùm volebat, & poterat, conferebat. Hæc quaſi depoſita pietatis, egenis alendis, humandiſque, & pueris ac puellis re & parentibus deſtitutis, ſenibus, ac naufragis* juvandis diſpenſanda. *Tertull. Apolog.c.39.*

Magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt &c. Non ſatis eſt à pecca- *Theophylact.*
„ to quieſcere, ſed contraria via eſt adeunda, diverſum ab eo conficiendum iter.
„ Antea operabatur malum; jam nunc operetur bonum, ac impertiat etiam aliis.
„ O vim Evangelii admirabilem, eos efficientis Angelos, qui pene dæmones fuerant?

29. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Sermones & colloquia cordis affectum produnt. Cœli civis, Deìque filius adoptivus, de cœlo loquitur, quaſi ſermones Dei. Sermones turpes & obſcœni, maledici, otioſi, ex corde putrido prodeunt. Loque- *Qualis Chriſtianorũ ſermo?*
„ re ergo quod ædificet proximum nihil autem ſupervacaneum. Propterea enim *S. Chryſoſt.*
„ tibi os & linguam dedit Deus, ut ipſi gratias agas, ut proximum ædifices. Quòd *Hom.14.*
„ ſi ædificium ſpirituale ſermonibus tuis deſtruas, melius eſt ſilere, & numquam
„ loqui. Os eſt cauſa omnium malorum: imò verò non os, ſed qui eo male utun-
„ tur. Hinc contumeliæ, maledicta, blaſphemiæ, voluptatum fomites, & incendia, cæ-
„ des, adulteria naſcuntur. Quomodo cædes? A contumelia ad iram, ab ira ad
„ verbera, à verberibus ad cædes devenitur. Quomodo adulterium? Hæc vel illa,
„ inquit, te amat, boni quidpiam de te eſt locuta: hoc ſermone animi tui robur
„ emollitur & relaxatur, accenditur cupiditas. *Omnis ſermo malus ex ore veſtro*
„ *non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audienti-*
„ *bus.* Fratri in peccatum lapſo ſi inſultes, nihil proderis, ſed ſi ei ſuadeas quæ
„ ſunt agenda, magnam ei das gratiam; ſi erudias ut os habeat quod bona verba
„ eloquatur, ſi docueris ut neminem maledicto appetat, maximè eum erudis, &
„ ei das gratiam. Si loquaris de caſtitate, de temperantia & ſobrietate, hæc o-
„ mnia ejus molliunt animum, & ad virtutem ædificant. Pro his omnibus fatebi-
„ tur ſe tibi habere gratiam. Sed ſi riſum moveris, ſi turpe locutus fueris, accen-
„ dis; ſi laudaveris nequitiam, dejicis & perdis. *Sed ſi quis ſermo bonus ad ædifi-*
„ *cationem, ut det gratiam audientibus*. Quomodo enim unguentum dat gratiam
„ iis qui ſunt ejus participes, ita etiam ſermo bonus.

30. *Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in diem Redemptionis.* Anima Chriſtiana Dei poſſeſſio eſt, quam ſignaculo ſuo, ſcilicet Spiritu ſancto obſignat & munit, ut eam ſibi ſervet, ejùſque aditum diabolo obſtruat. Sermo caritati aut caſtitati contrarius Spiritum ſanctum contriſtat & in proferente, & in audientibus. Quicumque Dei Spiritum habet, non poteſt non affligi, cum peſtem peccati ſermonibus malis afflari ac diffundi conſpicit. Qui ſignaculum illud divinum in die judicii non repræſentaverit, redemptionis fructum, beatitudinem æternam non conſequetur, Dei poſſeſſio non erit, ſed diaboli. Hoc ſignacu- *A pravis ſermonibus temperandum.*
„ lum ſit in ore, ne ſigilla ſuſtuleris. Os ſpirituale nihil tale loquitur. Ne dicas,
„ Nihil eſt ſi turpe verbum dixero, ſi hunc aut illum contumelia affecero. Propter- *S. Chryſoſt.*
„ ea magnum eſt malum, quoniam nihil eſſe videtur. Nam quæ nihil eſſe viden- *Hom.14.*
„ tur, facile contemnuntur. Quæ autem contemnuntur, etiam augentur.
„ Quæ autem augentur, ſunt incurabilia. Os habet ſpirituale? Cogita quod
„ verbum dixeris primum quando es locutus, quanta ſit dignitas oris. Patrem vo-
„ cas Deum, & fratrem ſtatim injuria afficis? Cogita unde eam Deum vocas Pa-
„ trem. A natura? Sed non potueris. A virtute? minimè. Unde ergo? A ſola be-

,, nignitate & clementia, &multa miſericordia. Quando ergo Deum vocas Patrem,
,, non ſolùm hoc cogita, quòd facis indigna illa generis nobilitate, contumelia
,, afficiens: ſed quòd etiam à benignitate & clementia habes nobilitatem generis.
,, Ne eam ergo dedecore afficias; crudelitate & ſævitia uſus adversùs fratres. Deum
,, vocas Patrem, & eum contumelia afficis? Quódnam eſt opus Filii Dei? Inimicis
,, remittere, pro crucifigentibus orare, pro iis qui oderunt ſanguinem effundere.
,, Hæc ſunt digna Filio Dei, inimicos, ingratos, inſidiatores, fratres facere &
,, heredes; non autem qui facti ſunt fratres, eos tamquam mancipia afficere con-
,, tumelia. Cogita quænam verba locutum eſt os tuum, qua Menſa ſit dignatum,
,, quænam tangat, quænam guſtet, quo fruatur alimento. Te fratri nihil grave
,, facere exiſtimas de eo maledicens? Quomodo ergo vocas fratrem? Et ſi non eſt
,, frater, quomodo dicis, *Pater noſter*? Patrem habes in cœlis, nihil agas, nihil
,, dicas terrenum. Cogita cum quibus ſtes tempore tremendorum Myſteriorum,
,, cum Cherubim & Seraphim, quorum os unum implet munus, nempe Deum
,, laudandi & glorificandi. Quomodo cum illis poteris dicere, *Sanctus*, *Sanctus*,
,, *Sanctus*, qui ore uſus es ad contumeliam? Non vides hæc ſancta vaſa? Numquid
,, non ad unum ſemper eis eſt opus? Num audet quiſpiam eis uti ad aliud? Tu his
,, vaſis multò ſanctior. Cur ergo te ipſum polluis & inquinas? Stas in cœlis, cum
,, Angelis verſaris, Dominico oſculo dignatus es, & contumelia afficis? Noli,
,, quæſo. Tam grave malum, & tantorum cauſſa malorum procul ſit ab animo
,, Chriſtiano.

31. *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malitia.* Varii illi gradus iracundiæ & inimicitiarum horrendam
,, in anima ſtragem edunt, niſi radicitus evellantur. Quomodo in vas & veſtimen-
,, tum immundum nunquam ſe dem ttunt apes (Propterea enim & ſuffitibus, &
,, unguentis, boniſque odoribus locum aſpergunt qui apum habent examina, vi-
,, niſque ſuave olentibus illinunt calathiſcos, in quibus ſunt inceſſuræ ex alueis, ne
,, gravis odor eas abigat) idem in Spiritu ſancto cogita. Vas quoddam eſt anima
,, noſtra ad excipienda examina gratiarum & donorum ſpiritualium: ſed ſi ſit in-
,, tus amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia, & callida ma-
,, lignitas, quam avari & triſtes ſæpe tacitè machinantur, mordentes ſine latra-
,, tu, ut canum peſſimi, effugit Spiritus ſanctus, avolant examina.

Varii gradus iracundiæ. S.Chryſoſt. Hom.15.

32. *Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem, ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.* In locum vitiorum veteris hominis, iſ ſerantur novi hominis virtutes. Non enim ſatis eſt à malis abſtinere ut regnum cœlorum conſequamur, niſi bonum operemur. Eſtote igitur benigni, quod opponitur iræ; miſericordes, quod opponitur amaritudini; condonantes invicem, id eſt, ad veniam propenſi, & peccantibus in vos dimittentes injurias; quod opponitur malitiæ & blaſphemiæ. Sicut & Deus donavit vobis cum periculo & mactatione Filii ſui unigeniti. Et tu quidem fortaſſe citra periculum donas; ille verò non ſic: tu fratri tuo; Deus verò tibi, cùm hoſtis eſſes, remiſit ac donavit. Aliis verò condonans ac remittens injurias, tibimetipſi gratiam impendis. Condonando fratri, reddere quodammodo potes Deo miſericordiam ab illo acceptam. Injuriarum oblivione, & miſericordia erga proximum, debita, quibus Deo teneris obſtrictus, exſolvere quadam ex parte potes, & tantum bonum negligis? Nae te Dei indignatione, odio, & damnatione dignum, ſi Chriſtianum fratrem oderis, & adversùs illum vindictam mediteris! *Si dimittitis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus; nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Qui condonat injurias, & ſuam juvat animam,
,, & illius cui veniam donat. Hoc enim modo non ſolùm ſe ipſum, ſed illum
,, quoque facit mitiorem & modeſtiorem redundantia quadam benignitatis & miſericordiæ.

Virtutum oppoſitarum pravis. Theophylact.

Condonatio injuriarum.

Matth.6.14.

S.Chryſoſt. Hom.16.

CA-

Digitized by Google

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. E*Stote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi: Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Adoptionem accepiſtis, Deum Patrem appellatis, illum igitur imitamini, ut filios dilectos decet, vitæ ſanctimonia, & beneficentia in illos etiam à quibus injuria affecti eſtis. Et totam vitam in caritatis affectu, & officiis, in quibus non poſtremum locum habet injuriarum condonatio, exercete exemplo Chriſti, qui prior dilexit nos omnes, Judæos & Gentes, & ſemetipſum tradidit in mortem pro nobis ut victimam propitiatoriam Deo gratiſſimam.

3. 4. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos; aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio.* Omnis ſexuum commixtio extra legitimum matrimonium, quæ & adulteria, & ſcortationes, & ſtupra, & inceſtus complectitur: & omne libidinis genus, quæ contra finem generationis exercetur, nec apud vos nominetur (nam ſenſus afficiunt & commovent, quæ ſæpe nominantur) nec inſatiabilis omnia laſciviæ genera deguſtandi & experiundi appetitus. Vel, immodica rem augendi per fas & nefas cupido, quæ in urbibus mercatricibus, qualis erat Epheſus, maximè regnat. Hæc enim vitia inter Chriſtianos ad ſanctitatem vocatos ne audiri quidem debent. Aut turpitudo tactuum, oſculorum, geſtuum obſcœnitas, & inverecundia verborum; aut jocularitas & facetiæ ad riſum excitandum compoſitæ, quarum plurimæ in turpitudine aliqua ingenioſa & ſcurrili poſitæ ſunt: Quæ quidem ſcurrilitas & ſtultiloquia, verborumque abſcœnitas, Chriſtianæ profeſſioni non conveniunt: ſed magis gratiarum actio Deo pro univerſis ejus beneficiis reddita, ex ore veſtro procedat & audiatur. Vel, Sed potiùs gratia ſermonis, ſive ſermo gratioſus & honeſto ſale conditus.

Cap. Superiori Verſ. 19.

S. Hieron. in Commentario hujus loci.

S. Hieron. & Sedul.

5. *Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hæreditatem in regnò Chriſti & Dei.* Scitote quòd omnis fornicator aut immundus, aut avarus, qui idololatræ ſimilis eſt, quia ſicut Paganus in idolo, ſic ille idoli materia argento & auro fiduciam ſuam collocat, ejuſque gratia omnia facit, non habet jus ad hereditatem regni Chriſti & Dei Patris. Vel, regni Chriſti, qui Deus eſt. Vel, regni Dei & Chriſti hominis, ut regis à Patre conſtituti, per quem unum ut Mediatorem electis aditus patet ad regnum æternum. Hanc denunciationem excluſionis à regno Dei, ad turpitudinem, ſtultiloquium & ſcurrilitatem non extendi S. Hieronymus cenſet; contrarium docet S. Thomas; quia alia utrique fuit horum peccatorum notio. Nam S. Hieronymus exiſtimat turpitudinem hic ſignificare abſ„ conditam cogitationem, cùm inflammatur ſenſus noſter ad libidinem, & car„ nis titillationibus anima ignita ſuccenditur, & nihilominus Dei timore & mentis judicio refrænatur. Scurrilitatem autem & ſtultiloquium ad fatuas & ineptas fabulas refert, ſeu ad facetias quæ riſum movent audientibus. Hæc autem ex genere ſuo non ſunt peccata mortalia. Unde ait: Si enim ita ſtultiloquus & ſcurra alie„ ni eſſent à regno Dei, quomodo tres quos ſpecialiter ſeparavit, videretur ſententia „ eſſe crudelis non ignoſcere imbecillitati fragilitatis humanæ, cùm etiam per jo„ cum nos dicta damnarent. Qui enim in ſermone non labitur, perfectus eſt. Ne„ que verò (inquit) iſta dicentes, locum ſtultiloquio & ſcurrilitati damus, dum non

Non ſcribit Apoſtolus, καὶ τοῦ Θεοῦ, ſed unico articulo τοῦ ſubjicit nomini Χριστοῦ & Θεοῦ. Et, pro relativo pronomine *qui*, interdum in Scriptura ponitur, ut Pſal. 117. 27. *Deus Dominus & illuxit nobis*, id eſt, *qui illuxit nobis.*

Digitized by Google

„ non excluduntur à regno, ſed quomodo apud Patrem diverſæ ſunt manſiones, & ſtella à ſtella differt in gloria, ſic & reſurrectio mortuorum. Quamvis „ aliquis à fornicatione, immunditia, atque laſcivia, alienus ſit, tamen ſi ſtultiloquus & ſcurra fuerit, non tenebit eum locum, quem poſſeſſurus erat, ſi hæc vitia non haberet. Sanctus Thomas verò turpitudinis nomine ſignificari cenſet turpes tactus & amplexus, oſculàque libidinoſa; ſtultiloquii verò & ſcurrilitatis nomine verba provocantia ad mortale peccatum, ſeu animo libidinoſo prolata, aut ad mortale peccatum ordinata.

S. *Thomas*, *Lect.* 2.

6. 7. *Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergo effici participes eorum.* Ne vos vanis & fallacibus ſeductorum verbis decipi ſinatis, qui carnalia peccata ſupra dicta, & avaritiam, ac fraudes, & uſuras ab ea imperatas non excludere Chriſtianos à regno Dei aſſerunt: propter hæc enim pœna æterna à Deo irato quaſi præceps ruet in caput hominum contumacium, qui his in criminibus, & ſimilibus perſeverant. Cavete ergo ne efficiamini comparticipes ſeu conſortes eorum in peccatis ſupra dictis, ne ira Dei vos pariter conterat.

S.Hieronymus obſervat nomen Græcum ἀπειθεία *inſuaſibilitatem*, magis quàm *diffidentiam* ſignificare. Filii porrò *inſuaſibilitatis*, Hebræa phraſi vocantur homines imperſuaſibiles, increduli, inobedientes, cõtumaces, & rebelles veritati.

8. 9. 10. *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate.* Olim in tenebris infidelitatis & ignorantiæ Dei, rerumque agendarum verſabamini, in peccatis ambulabatis ut cæci; nunc autem fidei ac juſtitiæ luce per Chriſti gratiam illuſtrati eſtis. Vitam ergo ducite veſtræ vocationi congruentem, & internam fidei lucem in mente veſtra fulgentem bona opera exterius prodant. (*Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate.*) Fructus autem quem lux fidei profert in omni genere virtutum & bonorum operum conſiſtit, ſive ad beneficentiam proximis exhibendam, ſive ad juſtitiam illis reddendam pertineant, non ſimulatè, ſed recto ſinceròque affectu. *Probantes quid ſit beneplacitum Deo.* Solicitè explorantes quæ ſint opera divinæ legi ac voluntati conſentanea, & Deo grata, ut ea ſola faciatis. Sic autem ordinandus eſt horum trium Verſuum contextus, S. Hieronymo interprete: *Nolite ergo fieri comparticipes eorum, probantes quid ſit beneplacitum Deo. Etſi enim eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux eſtis in Domino; quaſi filii lucis ambulate, fructus luminis oſtendentes in omni bonitate, & juſtitia, & veritate.*

11. *Et nolite communicare operibus infrugiferis tenebrarum, magis autem redarguite.* Et ne conſortes ſitis operum tenebrarum, quæ nullum fructum pariunt, niſi mortem: immò potius ea redarguite docendo & faciendo opera lucis, opera bona, juſta, ſancta, quæ illorum turpitudinem manifeſtent & palam convincant. Tenebrarum opera vocat, quia tenebras captant & lucem fugiunt, qui his ſe polluunt peccatis; quia ex Dei ignorantia & cordis cæcitate plerumque procedunt; quia eorum ſuaſor eſt princeps tenebrarum.

12. *Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.* * Quæ enim ſecretò fiunt ab ipſis, nocte pudorem adimente, turpe eſt & dicere, quantò magis illis communicare? Ad Gentiles in tenebris ignorantiæ & infidelitatis viventes, ſive ad filios diffidentiæ, de quibus ſupra locutus eſt, hæc referuntur, hyperbato longiore, quod Apoſtolo familiare eſt; ut S. Hieronymus cenſet.

* Contra Simonis Magi diſcipulos, & Gnoſticos infandarum libidinum magiſtros hæc etiam dicta non immeritò videntur.

13. *Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim quod manifeſtatur, lumen eſt.* Omnia quæ redarguenda ſunt, opera tenebroſa, & lucem fugientia, produntur & manifeſtantur à filiis lucis, à probis Chriſtianis, qui ſanctæ vitæ luce & morum integritate eorum turpitudinem manifeſtam faciunt, ut flagitioſi homines pudefacti, ſuarumque turpitudinum cognitione donati, convertantur ad Dominum & filii lucis pariter fiant. Omne enim quod res in tenebris poſitas & occultas manifeſtat, lumen eſt.

Vox Græca φανερούμενον, activè accipi poteſt. Unde Syrus Interpres vertit: *Omne quod revelat lux eſt.*

14. *Pro-*

14. *Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exſurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* * Ut excitet vos ad opera lucis agenda, Deus per me Apoſtolum ſuum ſicut olim per Prophetas loquens, dicit: Expergiſcere, qui gravi & mortifero criminum ſomno opprimeris, & exſurge à morte peccati; & Chriſtus lux vera te illuminabit. Apoſtolum proſopopeiam Spiritus ſancti ad exhortationem Pœnitentiæ
„ hic figuraſſe, dici poteſt, quod S. Hieronymus non improbat. Vel, Quomodo
„ olim Prophetæ in concione populi loquebantur, *Hæc dicit Dominus*, &, *Quoniam Dominus locutus eſt*: ita & Apoſtolum Spiritu ſancto plenum, repente in ver-
„ ba, quæ in ſe Chriſtus loquebatur, erupiſſe, atque dixiſſe: *Hæc dicit Dominus*. Dixerit quiſpiam, in reconditis eum Prophetis, & his quæ vocantur apocrypha,
„ hæc lecta in medium protuliſſe) ſicut in aliis quoque locis eum feciſſe manife-
„ ſtum eſt,) Non quòd apocrypha comprobaret; ſed quòd & Arati, & Epimenidis,
„ & Menandri verſibus ſit abuſus ad ea quæ voluerat in tempore comprobanda:
„ Nec tamen Arati, & Epimenidis, & Menandri, tota quæ ſcripſere ſunt ſancta,
„ quia eos vere aliquid dixiſſe teſtatus eſt.

15. 16. 17. *Videte, fratres, quomodo cautè ambuletis: non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus,* * *quoniam dies mali ſunt.* Vos qui ad Evangelii lucem vocati eſtis, utimini lumine fidei veſtræ, & circumſpecte vos gerite, vitamque accuratè inſtituite ad legis divinæ mandata: non quaſi inſipientes, qui in errores aut peccata incaute & imprudenter impingunt; ſed ut ſapientes, qui maxima circumſpectione ambulant in via periculis plena. Quovis pretio, rerùmque veſtrarum ac voluptatum diſpendio, præſentis vitæ tempus, ad æternam ſalutem vobis procurandam opportunum, in bonis operibus impendite: quoniam tempora plena ſunt periculis & laqueis tentationum. *Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.* Ne ſitis igitur imprudentes & incauti, ne ullam detis offenſionem Ethnicis, & Judæis, ſeu quibuſvis pravis hominibus, aut occaſionem ullam excitandæ in Eccleſiam gravioris perſecutionis: ſed date operam ut intelligatis & attendatis ſemper quid Deus à vobis fieri velit.

18. 19. 20. *Et nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria:* † *ſed implemini Spiritu ſancto.* Ne inebriemini vino, quòd immodicè epotum provocat ad luxuriam, omniſque diſſolutionis occaſio eſt: ſed implemini gratia et lætitia ſpirituali, boniſque operibus, quæ dona ſunt Spiritus ſancti. *Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.* Pſalmos, hymnos, & cantica ſpiritualia non ſolùm in Eccleſiæ conventu, ſed et in privatis colloquiis recitantes et canentes, non lingua tantùm, ſed devoti cordis affectu, ad laudem et gloriam Chriſti Domini, ac mutuam ædificationem. * *Gratias agentes ſemper pro omnibus; in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Deo & Patri.* Gratias agentes Deo Patri, ut fonti et principio bonorum omnium, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, cujus nomine, reſpectu, ac merito omnia bona ſpiritualia nobis proveniunt, omni tempore, et pro omnibus beneficiis ab eo acceptis.

21. *Subjecti invicem in timore Chriſti.* Subjecti eſtote inferiores Superioribus ſecundum ordinem naturalem, civilem, Eccleſiaſticum, ex animo, propter Deum qui hoc jubet; ob Chriſti Domini, qui ſubjici propter nos dignatus eſt, reverentiam.

22. 23. 24. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino.* Mulieres viris ſuis ſponte et ſincerè ſubditæ ſint, Chriſtum Dominum, qui caput eſt et ſponſus Eccleſiæ in iis conſiderantes. *Quoniam vir caput eſt mulieris: ſicut* * *Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe Salvator corporis ejus.* Vir uxorem regere debet ad bonum ejus et totius familiæ, ſicut Chriſtus Eccleſiam regit & gubernat ad ipſius Eccleſiæ utilitatem.

* Id nullibi in Scriptura ſacra legitur iiſdem verbis. Senſum *Iſaiæ cap. 60. verſ. 1. & 2.* ab Apoſtolo expreſſum, et per accommodationem aſſumptum ad exhortationem peccatoris, cenſet S. Thomas Lect. 5.

* Metaphora eſt à mercatoribus ſumpta, qui ſtudiosè ac diligenter occaſiones emendi et vendendi obſervant et captant, nec opportunū tempus ad lucrū ſibi elabi patiuntur.

† *Ex Proverb. 23. Verſ. 20. & 31.* ſecundùm Verſionem L X X. Interpretum, ſumptum eſt.

* Plinius Junior Chriſtianos *Carmen Chriſto ut Deo dicere* ſolitos teſtatur. Tertull. in Apologet. *Ut quiſq; de Scripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, provocatur in medium Deo canere.*

* *Tò Sicut* ſimilitudinem ſignificat, non æqualitatem, alio enim præſtantiorique modo Chriſtus caput eſt Eccleſiæ, quam maritus uxoris.

tatem. Ipſe Salvator ejus eſt, tamquam corporis ſui, influendo et ſubminiſtrando jugiter Spiritum, dirigendo, ſuſtentando, protegendo; ad ſalutem æternam perducendo. Sic et vir uxorem ſuſtentat, protegit, ſublevat ut proprium corpus. *Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus.* Quemadmodum ergo Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ut corpus capiti, ita et mulieres ſubjectæ ſint viris ſuis, in omnibus quæ ad domeſticam gubernationem pertinent, et quæ Dei legi contraria non ſunt.

Joan. 15. 3. 1.*Petri* 1. 23. & *cap.*3.21. & *Jacob.*1.18. *S. Auguſt.Tract.* 80. *in Joannem.*

25. 26. 27. *Viri, diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea.* Et vos, mariti, uxores veſtras diligite ad eum modum quo Chriſtus Eccleſiam ſuam dilexit. Ejus amorem erga Eccleſiam imitemini, qui tantus fuit, ut ſe ipſum pro ea morti traderet, quo nullum amoris teſtimonium majus. *Ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ut illam ſanctam efficeret dato Spiritu ſancto velut conjugali dono, cùm illam mundavit Baptiſmo aquæ, & verbo vitæ, quo conſecratur Baptiſmus: Vel, baptiſmo, et verbo evangelicæ doctrinæ, verbo fidei, verbo veritatis. *Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi: ſed ut ſit ſancta & immaculata.* Ut ſiſteret et adjungeret eam ſibi in conſummatione ſæculi et beata reſurrectione, decore et gloria fulgentem, non habentem maculam peccati, aut rugam ullam vetuſtatis, ullamve deformitatis aut fœditatis notam: ſed ut ſit ſancta et irreprehenſibilis.

*S.Auguſt.lib. De Perfect. Juſtit.c.*15.*n.* 37. & lib. 1. *Retractat. c.* 7.*nu.*5.

28. *Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua*, ut unam carnem, exemplo Chriſti, qui Eccleſiam ut corpus ſuum dilexit. *Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit*: Caput enim et corpus unum quid conſtituunt. Conjuges unum ſunt per individuam vitæ ſocietatem. *Non ſunt duo, ſed una caro.*

*Matt.*19.6.

Theodoret.

29. 30. *Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fovet eam, ſicut Chriſtus Eccleſiam.* Nemo ſanæ mentis carnem ſuam odit, ſed nutrit eam, omniàque illi ſubminiſtrat ad conſervationem et ſalutem neceſſaria: ita et viros uxorum ſuarum curam gerere oportet, ſicut Chriſtus Eccleſiæ, nutriens eam et fovens, et ſuum ei dans Corpus et Sanguinem. *Quia membra ſumus corporis ejus, de carne ejus & de oſſibus ejus.* Eccleſiæ, quæ Chriſti corpus eſt, membra ſumus: per Corporis et Sanguinis ejus, pretium redempti, illi inſerti, et regenerati, formata de latere morientis Eccleſia, ſicut Eva de Adami dormientis latere formata eſt. Eodemque Corpore et Sanguine pretioſo in Euchariſtia nutrimur et potamur. *Quoniam membra ſumus corporis ejus, & de oſſibus ejus, ut beatus Apoſtolus ait, non de ſpirituali aliquo & inviſibili homine dicens hæc (Spiritus enim neque oſſa, neque carnes habet) ſed de ea diſpoſitione, quæ eſt ſecundùm verum hominem, quæ ex carnibus, & nervis, & oſſibus conſiſtit, quæ de calice qui eſt Sanguis ejus nutritur; & de pane qui eſt Corpus ejus, augetur.* Eodem pere modo hunc locum interpretatur Theodoretus: *Sicut enim*, inquit, *Eva ex Adam formata eſt, ita nos ex Chriſto Domino. Cum eo enim in baptiſmo conſepelimur, & unà cum eo reſurgimus, & Corpus ejus comedimus, & Sanguinem bibimus.*

S.Irenæus lib. 5.*cap.*2.

Theodoret. in Comment.

*Geneſ.*2.24. Secundùm Hebraicum Textum Geneſ. & Græcù: *Et erunt in carnem unam.*

31. *Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ.* Ad conjunctionem illam arctiſſimam Chriſti cum Eccleſia ſignificandam ſcriptum eſt: Relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam, quoad cohabitationem & converſationem domeſticam, & adhærebit; ſive (quæ vis eſt Græci verbi) *agglutinabitur*, id eſt, firmiſſimo & indiſſolubili vinculo conjungetur uxori ſuæ, & erunt duo velut una caro, ſeu unum corpus.

Matrimonii Sacramentum

32. *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Arctiſſima illa conjunctio viri & mulieris, de qua ſcriptum eſt: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, &c.* magnæ, ſacræ, & arcanæ rei ſignum eſt: ergo autem myſterium illud intelligendum doceo de Chriſto & Eccleſia. Chriſtus enim deſcendit è ſinu Patris, & Synagogam matrem reliquit, ut unum cum Eccleſia corpus fieret

Digitized by Google

ret, illique indiſſolubili amoris vinculo conjungeretur. Secundum Græcum: *Ego autem dico in Chriſtum & in Eccleſiam:* Id eſt, id eſſe referendum ad ſpirituales Chriſti cum Eccleſia nuptias. Ajunt Hebræi, *Mulierem de latere viri eductam ad ſignificandum conjugium Viri ſupremi benedicti.* (eſſe *innuit* hic Apoſtoli locus, ex Concil. Trident. *Seſſ.* 24.)

33. *Veruntamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſe ipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.* Itaque & unuſquiſque veſtrum ad ſe ſingulatim pertinere noverit, quod de Chriſto ſecundùm myſterium dictum eſt: & uxorem ſuam, ſive pulchram, ſive deformem; ſive divitem, ſive pauperem; ſive morigeram, ſive immorigeram, diligat tanquam ſeipſum. Uxor autem non ſolùm diligat virum ſuum; ſed etiam timeat, non metu ſervili, ſed liberali, ex amore & reverentia profecto, ut ſuperiorem & caput ſuum, ſecundùm Dei verbum: *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.* (*Geneſ.* 3. 17.)

CAPUT V.
SENSUS MORALIS.

1. *Estote ergo imitatores Dei, ſicut filii chariſſimi.* Nihil dignius filiis, quàm patris perfectiones & virtutes imitari. Ad id eniti omnibus ſtudiis debent, maximè ſi videant à patre ſe amari, illique ſe magis amabiles reddere velint. Adoptione filii Dei ſumus: nos ita dilexit, ut pro nobis Filium ſuum unigenitum daret: illum imitando majorem ipſius in nos amorem nobis conciliabimus. Patrem ergo noſtrum cœleſtem imitemur in ſanctitate, caritate, miſericordia, beneficentia: (Dei imitatio)

„ & quomodo ille clemens eſt, & pluit ſuper bonos & malos, ſic etiam nos „ bonitatem noſtram ſuper omnes homines effundamus. Quod cùm fecerimus, erimus filii dilecti Dei. Quid ad hæc reſpondebimus, vel quam excuſationem habere poterimus? Si tibi aliquis dicat ut virtutes quas fecit Dominus debeas imitari, juxta poteſt eſſe excuſatio tua: quia virtutes et mirabilia facere non omnibus datum eſt: juſte & caſte vivere, et caritatem cum omnibus cuſtodire, cum Dei adjutorio promptum eſt. Non ait Dominus, Diſcite mortuos ſuſcitare, ſuper aquas ſiccis pedibus ambulare: ſed, *Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: & Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt, &c.* (*S. Hieron.* — *S. Cæſarius Serm.* 50. *in Append. Sermon. S. Auguſt.* 225. *aliàs* 47. *De Sanctis.*)

2. *Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.* Chriſtus per caritatem ad nos venit: per caritatem ad illum redire debemus. Illius erga nos dilectio in ejus Sacrificio maximè elucet; in quo non victimas extraneas, ſed ſemetipſum offert; non partem ſui; ſed ſe totum immolat; non ut oblationem inanimem, ſed hoſtiam viventem, paſſioni et morti ſe tradit: non ab alio ſe immolari patitur, ſed ipſe ſemetipſum immolat, idem Sacerdos et victima; non ex neceſſitate, ſed ex caritate; non diis alienis, ſed Deo vero, Patri ſuo; non pro amicis, ſed pro inimicis; non pro ſanctis, ſed pro impiis; non ut victimam execrationis, ſed ut hoſtiam puram, ſanctam, immaculatam; Deo dignam. Nos cum ipſo, et per ipſum Deo in ſacrificium offeramus, ut holocauſtum in ara crucis ejus, igne ſerviciæ caritatis conſumendum. Caritatem ipſius non uno aut altero actu, ſed perpetuo vitæ tenore imitemur, progredientes ſemper et proficientes in ea, *Et ambulate in dilectione.* (Chriſti caritas à nob imitanda.)

„ Qui pro aliorum ſalute uſque ad ſanguinem contra peccatum dimicat, „ ita ut et animam ſuam tradat pro eis, iſte ambulat in caritate imitans Chriſtum, „ qui nos in tantum dilexit, ut crucem pro ſalute omnium ſuſtineret. Quomodo „ enim ille ſe tradidit pro nobis, ſic et iſte, pro quibus poteſt libenter occumbens, imitabitur eum, qui oblationem et hoſtiam in odorem ſuavitatis ſe Patri tradidit: et fiet etiam ipſe oblatio et hoſtia Dei in odorem ſuavitatis. (*S. Hieron. in Commentar.*)

3. 4. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in*

vo-

A fornicatione & omni impudicitia alienus omnino Chriſtianus eſſe debet.

Theophylact.

vobis, *ſicut decet ſanctos*. Corpus fornicatione, & quavis impudicitia contaminatum; & cor bonorum terrenorum cupiditate corruptum, indigna ſunt quæ cum ſacroſancto corpore & corde Jeſu Chriſti, velut una victima, Deo in ſacrificium offerantur; qui tamen finis eſt baptiſmatis, ut Chriſto incorporati, & membra ejus effecti, unà cum ipſo immolemur Deo. Profeſſione ſancti ſumus, à peccatis igitur abhorreamus, præſertim à carnalibus, idque non ſolùm animo & corpore, verùm etiam ſermone. *Nec nominetur in vobis*. Toti puri ſitis. Verba enim ad „ opera viam præbent. Itaque ſi ſancti eſtis, & lingua veſtra ſancta ſit: oculos, „ aures, os, ſenſus omnes vigilantiſſima caſtitas ab omni inquinamento ſervet.

Daniel. 5.

Vaſa Deo ſacra polluere & ad profanos uſus adhibere, ut Rex Baltaſar, ſacrilegium eſt à Deo graviſſimis pœnis puniendum: quantò gravius crimen eſt os & aures longè ſanctiore modo Deo conſecratas, ſermonibus impudicis, carminibus & canticis amatoriis, verbis obſcœnis comœdorum & hiſtrionum amorem profanum & libidinem excitantium, dum fingunt, maculare?

S. Chryſoſt. Homil. 17. Theophylact.

Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed magis gratiarum actio. Turpiloquium & facetiæ ſunt *fornicationis vehiculum*. Chriſtianus ad ſanctitatem vocatus, nec loqui, nec audire debet quæ non conveniunt ad ſanctificationem. Quid Pœnitentiæ cum facetiis? Quid certamini cum jocis & ſcurrilitate? Quid gratiarum actio„ni cum fabulis, nugis, & ſermonibus ridiculis? Non riſus, facetiarumque præ„ſens tempus eſt, ſed luctus & certaminis. Hoſtis circuit dentibus frendens ad„verſùs te, & tu ludis, & ad riſum alios provocas? Difficile eſt te illum vincere, „ etiamſi acriter certes, quantò magis ſi ludas?

Ariſt. lib. 7. Politic. c. 17.

Chriſtianos damnabunt Ethnici Philoſophi, qui turpes ſermones e Republica eliminandos docuerunt. *Legislatorem* (inquit Ariſtoteles) *oportet omnino ſermonis turpitudinem è civitate evellere. Nam facilè turpia loquendo efficitur ut homines his proxima faciant.* Chriſtianus nulli rei niſi Pœnitentiæ, orationi, gratiarum actioni natus, ad fatuas & ineptas fabulas, ad turpes aut facetos ſermones os Chriſti Corpore conſecratum, aures verbo Dei ſan-

S. Hieronymus in Comment.

„ ctificatas aperire non debet. Hæc à ſanctis viris, quales omnes Chriſtiani eſſe „ debent, propellenda, quibus magis convenit flere atque lugere, ut in Hebraico „ quoque Evangelio legimus Dominum ad Diſcipulos loquentem: *Et numquam*, „ inquit, *læti ſitis, niſi cùm videritis fratrem veſtrum in caritate*. Stultiloquum „ & ſcurram non decet eſſe Chriſtianum. Decet autem ſermonem ejus eſſe ſale „ conditum, ut gratiam apud audientes habeat.

5. *Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus, non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei.* Solis filiis, ſolis Chriſti membris regni cœleſtis hereditas promiſſa, & Chriſti ſanguine parta eſt: ab illa excluduntur, qui tollentes membra Chriſti, faciunt membra meretricis, & per illicitas voluptates templum Dei in ſe violant & corrumpunt. Hinc impudicos quædam olim Eccleſiæ à Communione in perpetuum removebant, ſi poſt actam Pœnitentiam in eadem impudicitiæ peccata relaberentur.

Concil. Illiberit. can. 3. & 7.

Si poſt pœnitentiam fuerint mœchati, (inquit Synodus Illiberitana) *placuit ulteriùs eis non eſſe dandam Communionem, ne luſiſſe de Dominica Communione videantur*. Chriſtus animarum noſtrarum ſponſus, impudicos execratur & repudiat. Lugendum quòd Chriſtiani his verbis ab impudicitia non deterreantur: *Omnis fornicator aut immundus non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei*.

Avaritia affinis idololatriæ.

An verò ad cœleſtem illam hereditatem admittentur avari idololatris affines? *Aut avarus, quod eſt idolorum ſervitus*. Avarus & idololatra unam eamdemque rem colunt, aurum & argentum, alter in ſimulacris, alter in nummis. Spem ſuam omnem in pecunia collocat avarus, ab ea omne auxilium expectat: omnes totius vitæ labores & cogitationes ad divitias cumulandas refert, ſummum in iis bonum, ultimumque finem conſtituit: nummos quaſi rem ſacram & divinam diligenter aſſervat, reverenter habet, eorum forma delectatur, uſu conſumere non audet: pecuniæ ſervit, illam-

que

Digitized by Google

S. Auguſt. Tertullian. De Idololat.

que colit: *Hoc* enim *colitur, quod diligitur.... Colis*, avare, nummos tuos, *non ſpi-*
„ *ritu viliſſimi nidoris alicujus, ſed tuo proprio; nec anima pecudis impenſa, ſed*
„ *anima tua. Illis ingenium tuum immolas, illis ſudorem tuum libas, illis pru-*
„ *dentiam tuam accendis. Plus es illis quàm ſacerdos. Diligentia tua numen illorum eſt. Illis ſaginatiorem, auratiorem, & majorem hoſtiam cadis, ſalutem tuam....* Nemo poteſt duobus Dominis ſervire. Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ. Beati pauperes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Igitur avari non habebunt hereditatem in regno Chriſti & Dei.

Matth. 8. Matth. 5.

Amat decipi, qui falſos doctores audit. Iſai. 5. 20.

6. 7. *Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergo effici participes eorum.* Seduci amat & decipi, qui libenter audit hæreticos, impios, falſos doctores, & Moralis Chriſtianæ corruptores, qui per blandos ſermones ſeducunt corda innocentium. Qui dicunt malum bonum,
„ & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras; ponentes ama-
„ rum dulce, & dulce in amarum. Et in Magiſtros, & in eos qui ipſos libenter audiunt ſuis cupiditatibus blandientes, qui à falſis Prophetis non cavent, ſecundùm Chriſti præceptum, in illos, (inquam) ruit ira Dei: quia regnum veritatis oderunt, mendacii & erroris diligunt, & quantùm in ipſis eſt ſtabiliunt & firmant.
„ Verba ſeductorum inania ſunt, vacua, fraudulenta. *Quæ videntur florem quem-*
„ *dam habere ſermonum, & blandiri peccatoribus: ſed dum fiduciam tribuunt, magis eos ferunt ad æterna ſupplicia: quia de nulla re ſic iraſcitur Deus, quo modo ſi peccator ſuperbiat, & erectus ac rigidus non flectatur in fletum, nec miſericordiam poſtulet pro delicto.*

S. Hieron. in Commentar.

Bona opera fructus lucis ſive fidei.

8. 9. 10. *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate.* Cogitate quid eratis, & quid facti eſtis, quòd è tenebris lumen facti ſitis. Olim & in dogmatibus, & in vitæ converſatione tenebræ reipſa eratis: nunc verò lumen eſtis, utpote & Deum cognoſcentes per fidem, & lucis opera facientes per charitatem. Hoc autem contigit vobis non à veſtra virtute, ſed *in Domino*, hoc eſt per divinam gratiam. *In voluntate enim cujuſque eſt, utrum tenebræ ſit, an lux: ſed cùm tenebra, in ſe ipſo, hoc eſt, peccatis quæ ipſius ſunt propria: cùm autem lux, non in ſe ipſo, ſed in Domino, à quo illuminatur, ut quemadmodum dicit Iſaias, tenebræ ejus ſint velut meridies.* Unde & in Pſalmis dicitur: *Deus meus, illumina tenebras meas.* Verùm non ſatis eſt illuminatum eſſe luce fidei, niſi illa utamur ad ambulandum & progrediendum in via ſalutis. *Ut filii lucis ambulate.* Alioqui ſimiles erimus viatoribus, qui per diem ſomno indulgent, & nocte præoccupati pervenire non poſſunt ad metam itineris, aut à via aberrant, & in præcipitia ruunt, vel in latrones incidunt, à quibus ſpoliantur, vulnerantur, occiduntur. Sola luce viator non pervenit ad patriam, ſed uſu lucis, Sola fide Chriſtianus homo non pervenit ad regnum cœlorum, ſed fructibus fidei. operibus bonis ſecundùm ſubſtantiam & genus ſuum: *Fructus enim lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate:* & ſecundùm intentionem facientis, ex animo ſcilicet placendi ſoli Deo, illumque promerendi: *Probantes quid ſit beneplacitum Deo.* Homo rectè ſe habeat ad ſe ipſum per bonitatem; ad proximum per juſtitiam; ad Deum per cognitionem, confeſſionem, & defenſionem veritatis. *Fructus lucis eſt in omni bonitate, & juſtitia, & veritate.* Fructus lucis in corde ſit per bonitatem, in ore per veritatem, in opere per juſtitiam. Bonitas, amarulentiæ & iræ: juſtitia, avaritiæ & ſurculis ejus, rapinæ, fraudi, uſuræ: veritas, falſæ voluptati impuritatis opponitur. *Probantes quid ſit beneplacitum Deo.* Probantes (inquam) non in ſtateris probabilium opinionum, ſed in ſtatera verbi Dei; ad lucem fidei, non philoſophicarum ratiuncularum, examinantes quid Deo placeat, quid ejus legi conforme ſit, *in morem prudentiſſimi trapezitæ, qui ſculptum numiſma non ſolùm oculo, ſed & pondere & tinnitu probat.* Omnia facienda cum conſilio. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſi-*

Theophylact. S. Auguſt. lib. Annotat. in Job cap. 39.

S. Thomas, Lect. 4.

Quomodo ſit examinandū quid ſit beneplacitum Deo.

Theophylact.

S. Hieronym.

Eccli. 37. 20.

„ *lium ſtabile*. Probare perfectorum eſt, qui judicare poſſunt. Imperfectæ itaque „ & pravæ mentis eſt non eligere neque velle quæ Deo placeant. In conſcientiæ „ rebus conſilium quære à viro erudito, ſapiente, ſancto. *Cor boni conſilii ſtatue tecum, non eſt enim tibi aliud pluris illo... Et in his omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate viam tuam.*

Theophylact. Eccli. 37.

11. *Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.* Fruſtra ſe in bonis operibus exercet, qui alienorum fit particeps peccatorum, conniventia, approbatione, conſilio, conſenſu, adulatione, auxilio, patrocinio: nec animam ſuam coram Deo liberant pater, dominus, præceptor, Magiſtratus, Paſtor, conſcientiæ Moderator, amicus, & quicumque auctoritate præſtans, quia malum non approbat: ſed peccantes admoneat, doceat, redarguat, vituperet, damnet, ac puniat, reſpective, ſervatiſque ſervandis, neceſſe eſt. *A malis corde ſemper disjungimini, ad tempus cautè corpore copulamini. Nec tamen negligentes ſitis in corrigendis veſtris, ad curam ſcilicet veſtram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuſcumque modis poteſtis, agite. Nec cùm invenitis in Scripturis & in exemplis Sanctorum, ſive qui ante, ſive qui poſt Domini adventum in hac vita fuerunt, quòd mali bonos in unitate non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos. Duobus modis non te maculat malus: ſi non conſentias, & ſi redarguas: hoc eſt non communicare, non conſentire. Communicatur quippe, quando facto ejus conſortium voluntatis vel approbationis adjungitur.* „ *Hoc ergo nos admonens Apoſtolus ait,* Nolite communicare operibus infructuoſis „ tenebrarum. *Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſ„ ſciplinæ:* Magis autem, *inquit,* redarguite. *Videte quemadmodum utrumque „ complexus eſt,* Nolite communicare, magis autem redarguite. *Quid eſt,* Nolite communicare? *Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt,* Magis autem redarguite? *Reprehendite, corripite, coercete.*

Cavere debet quiſque ne ſit alienorum peccatorum particeps.

S. Auguſt. Serm. 88. aliàs 18. De Verbis Domini, cap. 18.

12. 13. 14. *Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim quod manifeſtatur lumen eſt.* Corripiendi cum charitate, prudentia, & manſuetudine, qui turpia loquuntur aut faciunt; ne audeant clam etiam turpiora. Non ſtant enim iſta ubi incipiunt, & nox pudorem adimit. In his reprehendendis maxima circumſpectio adhibenda eſt, ne turpia dicere videantur ipſi qui reprehendunt. Cedendum neceſſitati objurgationis, parcendum pudori & eorum qui ab his ſpurcitiis mundi ſunt & inſontes: parcendum & noſtro. Pudore tamen ſalutari ſuffundendi ſunt impudici, aliique peccatores, ut emendentur. Agendum ut fidei lumine manifeſta illis fiat peccati fœditas & deformitas: & caſtæ vitæ exemplis turpitudo illorum redarguenda eſt... Nulla exhortatio efficacior, nulla correptio ſuavior & modeſtior vitæ exemplaris luce. *Omnia quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur.* Vos eſtis „ lumen: lux autem manifeſtat quæ in tenebris ſunt. Si igitur vos virtutibus „ conſpicui ſitis, non poterunt latère ſceleſti. Ut enim lucerna lucente fur non „ ingreditur: ſic lumine virtutis veſtræ lucente, illi capientur, à vobis præſertim „ ſermonibus erudiendi vim habentibus redarguti. *Omne enim quod manifeſta„ tur lumen eſt.* Quemadmodum vulnus; ſi contegatur, nullam curam recipit, „ ſic & peccatum. Cùm autem manifeſtatum fuerit, diſpelluntur tenebræ, & „ peccator ſalutaribus correptionibus, & bonis exemplis ad pœnitentiam addu„ ctus, fit lux in Domino. Verùm divinæ lucis & gratiæ proprium eſt quærere eos, qui ſedent in tenebris & umbra mortis, qui oculos avertunt, ne illam videant; excitare à ſomno oblivionis Dei ſalutiſque ſuæ peccatores torpentes, boni operis expertes, ſomniis & phantaſmatibus inanibus deluſos. Gratiæ proprium eſt ſuſcitare peccatores à morte peccati, dare illis vitam, & operationem ſpiritualem. *Propter quod dicit, Surge qui dormis, & exſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus:* Diſcrimen autem inter dormientem & mortuum aſſignat Theophylactus, quòd

Correptio prudens & ſalutaris peccantium.

Theophylact.

quòd ad morum informationem attinet. *Plerique enim qui malum quidem patrant, patratum autem non comprobant, dormientes dici poſſunt, qui & celeriter excitantur: ad quos pertinet quod dicit Apoſtolus,* Surge qui dormis. *Nonnulli*
,, *autem & faciunt malum, & patrocinantur ei, qui mortui dici queant, ut qui difficiliùs ad bonum revocari poſſint.* Attamen & his Spiritus ſanctus inclamat, *Exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* Non enim de mutabili natura deſperandum eſt.

15. 16. *Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis: non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Prudentia Evangelica & circumſpectio Chriſtiana maximè neceſſaria eſt tot inter hoſtes veritatis, ſalutis, & Eccleſiæ. Cavet ne quem offendat, curat ut omnes ædificet. Zelum illuminat, ne cæcus ſit, imprudens, acerbus; patientiam parit, qua omnia incommoda, contradictiones omnes & perſecutiones ſuſtinentur potiùs quàm veritas deſeratur, aut caritas amittatur: redimit denique dies ſalutis, nos ab iis omnibus ſeparans & avellens, quæ ſaluti contraria ſunt; nos omnia deſerere docens, ſi opus fuerit, ut

Prudentiæ Chriſtianæ effectus.

,, animam noſtram ſalvemus. Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum
,, lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur! Aut quam commutationem
,, dabit homo pro anima ſua? Quando in bono opere tempus conſumimus, emi-
,, mus illud, & proprium facimus, quod malitia hominum venditum fuerat. Ne-

S. Hieron. in Comment.

mo autem vitæ hujus immodica ſolicitudine quærens neceſſaria, & divitiis congregandis ſtudens, & honorum gloriæque ſæcularis ambitioſa cupiditate flagrans, & carnalium ſectator voluptatum, poteſt ſibi tempus redimere. *Redimentes autem tempus, quod in diebus malis eſt, quodammodo immutamus illud, & dies malos in bonos vertimus, & facimus illos non præſentis ſæculi, ſed futuri.* Redimere tempus, eſt ſemper adhærere & obedire veritati; non habere fidem temporum, ſed Evangeliorum; unum eumdemque ſanctæ vitæ tenorem ſervare; non cum varietate temporum commutari, ſed diverſitatem temporum unum ſibi tempus efficere; non in morem ſtulti quaſi luna mutari, ſed in adverſis rebus pariter ac in proſperis, in perſecutione, pariter ut in favore hominum, conſtantes eſſe in defenſione veri-

Redimere tempus quid ſit?

,, tatis, & in obſervatione pietatis. Sic Joſeph Patriarcha unum habebat propo-
,, ſitum, placere Deo. Hoc nulla varietate temporis immutatum eſt; nec fratrum
,, invidia, nec conditione ſervitutis, nec ætatis illecebris, nec dominæ promiſſis,
,, nec ſqualore carceris, nec poſtea tumore Ægyptiacæ poteſtatis; ſed ſemper unus
,, fuit, & veritatem temporum ſibi redimens, malos dies vertit in bonos. Sic vir
,, ſanctus Job per varia tentamenta vexatus, nec divitiis, nec damnis, nec orbi-
,, tate, nec vulnere, nec exprobratione amicorum, nec ſolitudine, nec poſtea bo-
,, norum omnium reſtitutione mutatus eſt. Redemerat enim ſibi tempus, & dies
,, malos fecerat bonos.
,, *Redimentes tempus.* Non eſt tempus veſtrum. Nunc eſtis inquilini & pere-
,, grini, hoſpites & alieni. Ne quæratis honorem, gloriam, potentiam, ultionem.
,, Omnia ferte, & hoc tempus redimite. Cogita quempiam qui domum habeat
,, ſplendidam, deinde ingredi aliquos ut eum perimant, & illum multa dare ut ſe
,, eripiat, tunc dicimus eum ſe redemiſſe. Ita tu domum habes magnam, fidem
,, veram, pietatem ſinceram: veniunt hoſtes ut omnia deprædentur quæ poſſides:
,, da quodcumque petierint, ſerva caput, fidem ſcilicet ac pietatem Chriſtianam.

S. Chryſoſt. Hom. 19.

17. *Propterea nolite fieri imprudentes, ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.* Prudentia Chriſtiana poſita eſt in inquiſitione & ſtudio voluntatis Dei; ſcientia Chriſtiana in ejus cognitione; vera virtus in ejus executione. *In omni ergo opere primum conſiderandum quid velit Deus, & habito judicio id poſtea faciendum, quod illi placere fuerit comprobatum.*

Prudentia Chriſtiana.

S. Hieron.

18. 19. 20. *Et nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria: ſed implemini Spiritu ſancto.* Ebrietas & luxuria comites ſunt penè indivulſæ. *Sedit populus manducare*

Ebrietatis malum.

Tertullian. „ *& bibere, & ſurrexerunt ludere.* Intellige, inquit Tertullianus, Scripturæ ſanctæ
lib. De Jeju- „ verecundiam: *luſum niſi impudicum non denotaſſet. Cæterùm quotuſquiſque*
niis, c.6. „ *meminerit religionis, occupatis memoriæ locis, impeditis ſapientiæ membris?*
„ *Nemo ita ut decet, ita ut par eſt, ita ut utile eſt, recordabitur Dei eo tempore,*
„ *quo ipſum ſibi hominem excidere ſolemne eſt.* Quo modo non poſſumus duobus
S. Hieron. „ dominis ſervire, Deo & Mammonæ: ſic non poſſumus Spiritu impleri pariter
„ & vino. Qui enim Spiritu impletur, habet prudentiam, manſuetudinem, vere-
„ cundiam, caſtitatem. Qui vino, habet inſipientiam, furorem, procacitatem,
Spiritualis libidinem. Duplicem ebrietatem Apoſtolus indigitat; ebrietatem corporis ex
ebrietas. immodica vini potatione, & animi ebrietatem ex Spiritus ſancti plenitudine. *Im-*
plemini Spiritu ſancto. Prima corpori tribuit vires pernicioſas, ardorem impu-
rum, gaudium carnale, Dei oblivionem parit, rationem obnubilat. Altera gau-
dium ſanctum, animum humilem, robur ſalutare, oblivionem mundi & carnalium
voluptatum ingenerat. Sancta hac ebrietate ab uſu rationis corruptæ excedimus,
Theodoret. ut ſupremam rationem, quæ Dei lex eſt, ſemper & in omnibus ſequamur. *Damnoſa*
ebrietate rejecta, in ejus locum ſpiritualem repoſuit: Hoc enim eſt quod dixit; *Im-*
Pia Cantica. *plemini Spiritu ſancto*: Deum ſcilicet perpetuò laudantes, & pro cantilenis profa-
nis, ineptis, amatoriis, impudicis, quibus ſe oblectant homines ebrioſi & diſſoluti,
cantantes pſalmos, hymnos, & cantica ſpiritualia. *Loquentes vobiſmetipſis in pſal-*
mis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus. Non voce tantùm, ſed intimo cordis affe-
ctu canentes, non ad modulos ſæculares, theatrales, effeminatos, inflexa voce; non
ad voluptatem, ſed ad gloriam Dei, & audientium ædificationem. *Cantantes &*
S. Hieron. *pſallentes in cordibus veſtris Domino.* Sic cantet ſervus Chriſti, ut non vox ca-
„ nentis, ſed verba placeant, ut ſpiritus malus qui erat in Saule, ejiciatur ab his
„ qui ſimiliter ab eo poſſidentur, & non introducatur in eos qui de Dei domo
Gratiarum „ ſcenam fecere populorum. Sacrificium laudis & gratiarum actionis offeramus
actio in om- Deo, non ſolùm temporibus & locis ejus Majeſtati conſecratis, ſed ſemper, & ubi-
nibus, etiam que, pro omnibus bonis quæ ab illo recipimus, quæ per illum operamur, & quæ
in adverſis. propter illum poſſidemus: non tantùm pro his quæ bona putamus, ſed etiam pro
„ his quæ nos coarctant; & contra noſtram eveniunt voluntatem, in Dei præco-
Job 5. „ nium mens læta prorumpat, & dicamus: *Nudus exivi de utero matris meæ, &*
nudus revertar illuc. Sicut Domino placuit, ita factum eſt: Sit nomen Domini be-
S. Hieron. „ *nedictum.* Hæc gratiarum actio apud prudentes viros & generaliter & ſpeciali-
„ ter obſervatur. Generaliter, ut gratias agamus Deo, quòd nobis ſol oritur, dies
„ currit, nox mutatur in requiem, ſplendore lunæ tenebræ temperantur, & ortu
S. Chryſoſt. „ occaſuque ſtellarum tempora mutantur & redeunt; quòd nobis ſerviunt pluviæ,
Homil. 19. „ terra parturit, elementa famulantur; quod tantæ animalium varietates, vel ad
Etſi ratio- „ vehendum, vel ad operandum, vel ad veſcendum, vel ad tegmen, vel ad exem-
nem neſcias „ plum, vel ad miraculum datæ ſunt; & ad extremum, quòd nati ſumus, quòd
eorum quæ „ ſubſiſtimus, quòd in mundo quaſi in quadam domo potentiſſimi Patris familiàs
tibi accidunt, „ procurationem gerimus, & totum quicquid in mundo eſt noſtri cauſa intelligi-
age gratias. „ mus procreatum. Specialiter verò, quando in Dei beneficiis, quæ nobis acci-
In rebus ſe- „ dunt, gratulamur. Sed hoc & Gentilis facit, & Judæus, & Publicanus. *Chriſtia-*
cundis nihil *norum propria virtus eſt etiam in his, quæ adverſa putantur, referre gratias Creatori.*
dicas ante hoc „ Si domus corruerit, ſi amantiſſima uxor & filii vel captivitate, vel veneno, vel
verbum, Gra- „ naufragio intercepti ſint; ſi divitias proſcriptione perdidimus; ſi ſanitatem in-
tias tibi ago, „ numerabiles morbi, & ſemper expectanda miſeris podagræ debilitas fregerit.
Domine. Pro *Gratias agentes ſemper, pro omnibus, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Deo &*
afflictionibus „ *Patri.* Qui ſibi ſanctiores videntur, ſolent Deo referre gratias, quòd de peri-
age gratias. „ culis, vel de miſeriis liberati ſunt. Sed juxta Apoſtolum hæc virtus eſt maxima,
Pro ipſa ge- „ ut in ipſis periculis atque miſeriis Deo gratiæ referantur, & ſemper dicamus:
henna pro pœ- „ Be-
nis & ſuppliciis quæ illic ſunt, gratias age. Metus enim gehennæ frænum eſt, nos à peccato cohibens.

Digitized by Google

,, Benedictus Deus : minora me ſcio ſuſtinere quàm merear : hæc ad mea peccata
,, parva ſunt : nihil mihi dignum redditur . Hic animus Chriſtiani eſt ; hic cru-
,, cem ſuam tollens, ſequitur Salvatorem, quem nec orbitas, nec damna debilitant.
Hic gratias agit *Deo*, illumque laudat in unitate eſſentiæ, perfectionumque divinarum, in Trinitate Perſonarum, in ſanctitate operationum intra illum manentium, & exteriùs prodeuntium, in creatione, conſervatione, gubernatione creaturarum, in redemptione omnium hominum, in vocatione, juſtificatione, & glorificatione electorum. Deo gratias agit ut *Patri* in Trinitate, in Incarnatione Filii ejus unigeniti, in Chriſtiana adoptione filiorum. Gratias denique agamus *in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti*, in ejus perſona, ut laudes & gratiarum actiones ab ipſo oblatas Patri tempore vitæ ſuæ mortalis, offerre in terris pergamus ut ejus membra; per ejus merita, per ejus Spiritum, in ejus diſpoſitionibus, illi conjuncti, qui vera & ſubſiſtens laus eſt Dei Patris, ſola illo digna.

Mutua Chriſtianorum ſubjectio per caritatem.

21. *Subjecti invicem in timore Chriſti*. Ille Deum in nomine Jeſu Chriſti non laudat, cujus mores cum lingua non concordant. Optima laus Domini noſtri Jeſu Chriſti eſt humilitatis ejus imitatio. Quicumque apud Chriſtianos aliis præfecti ſunt, intelligent ſubjectis ſuis ſe eſſe ſubjectos: per charitatem ſerviant invicem, ſicut Salvator formam ſervi accepit ut ſerviret Diſcipulis, & pedes eorum lavit. *Hoc intereſt inter Gentium Principes, & Chriſtianorum: quòd illi dominantur ſubditis, nos ſervimus: & in eo majores ſumus, ſi minimi omnium fuerimus*... Mutua ſit, (S. Hieronym.)
,, quamvis diverſi generis ſubjectio. *Subjecti invicem*, &c. Non ſolùm uxor viro,
,, & filii parentibus, & ſervi dominis: ſed etiam viri mulieribus, juxta officium
,, quod præceptum eſt; & patres filiis, ne illos ad iracundiam provocent; & do-
,, mini ſervis, ut remittant minas, & præbeant his neceſſaria, invicem ſint ſub-
,, jecti, & hoc ex Chriſti reverentia faciant: ut quo modo ſervis ſuis fuit ille ſu-
,, bjectus, ſic & hi qui majores videntur, ſubjiciantur minoribus ſuis, reddendo
,, officia quæ jubentur.

Uxorum erga viros officia.

22. 23. 24. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: Quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe ſalvator corporis ejus*. Matrimonium prima generis humani ſocietas, ſancta eſſe debet, ſiquidem imago eſt ſacroſanctæ conjunctionis & ſocietatis Verbi divini cum natura humana, & ipſius Chriſti Jeſu cum Eccleſia. Auctoritas mariti in uxorem ſancta eſt, utpote participatio auctoritatis Chriſti in Eccleſiam; ea igitur auctoritate abuti maritus non debet, ſed Eccleſiam in ſponſa ſua revereri. Illi ergo ſubjici debet uxor, & Chriſtum Jeſum in marito ſuo venerari & amare. Adhæſionem & fidem inviolatam illi debet ut ſponſo: ſubjectionem & obedientiam in omnibus (Dei honore & lege ſalvis) ut capiti, ſuperiori, domino. Sic mulieres ſanctæ ſubditæ fuerunt viris ſuis. Sic Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans. Illi denique debet fiduciam & amorem ut ſervatori, protectori, ſuſtentatori. *Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. Mulieris ſubjectio naturalis; vir enim ad imperium, mulier ad obedientiam condita eſt. Per peccatum ſubjectio mulieris pœnalis evaſit. *Sub viri poteſtate eris*, ait Deus, *& ipſe dominabitur tui*. Per gratiam Evangelii, jugum illud ſubjectionis ſuave redditum eſt propter imaginem Chriſti & Eccleſiæ in Chriſtiano matrimonio expreſſam. *Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus*. In rebus honeſtis, & quæ Domino placent, non in peccatis, non in uſu Matrimonii contra naturam, non in occaſionibus peccandi adeundis, non in iis, quæ pietati, caritati, juſtitiæ, caſtitati conjugali contraria ſunt; non in iis quæ ſanctificationi ſuæ, aut corporis incolumitati, aut ſuo vel filiorum ſpirituali, vel temporali bono adverſantur. Mulieres viris ſuis pareant, *in omnibus*, ſed *intra limites diſciplinæ*, ut loquitur Tertullianus.

Virorum erga uxores officia.

25. 26. 27. *Viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſeipſum pro eà, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ; Ut*

ſibi-

exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam; aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata. Mariti conjuges ſuas non modò regere debent ut capita, ſed amare, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, amore ſincero, magno, conſtanti, ſancto & caſto, non ut ſcorta, ſed ut vitæ ſocias, ut ma-
1. *Petri* 3. 7. tres filiorum, ut *Coheredes gratiæ vitæ*. Exemplar amoris illorum in uxores ſit amor Chriſti erga Eccleſiam: menſura, vitæ ſanguiniſque profuſio, ſi opus fuerit pro ſalute & tuitione uxorum. *Sicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſeipſum prò ea*. Finis proximus, ſponſarum ſanctificatio in hac vita. *Ut illam ſanctificaret*. Finis ultimus, ut uxorem ſuam Chriſto Jeſu ſponſam ſanctam, immaculatam, illoque dignam exhibeat, illi in gloria cœleſti conjungendam. *Sed ut ſit ſancta & immaculata*. Multi viri ſolent infirmitates uxorum ſuarum duritiæ & inhumanitati ſuæ prætexere. Hinc jubet Apoſtolus illos contemplari qualem ſponſam nactus ſit Chriſtus, & quanta caritate & patientia ſordes ejus omnes non modo non ſit dedignatus, ſed ſuo etiam ſanguine abluerit, omnem ejus deformitatem abſtulerit; illamque

S. *Chryſoſt. Hom.* 20.

„ gratiarum & virtutum omnium decore ornaverit. Quamcumque acceperis uxo-
„ rem, non talem accipies ſponſam, qualem Chriſtus Eccleſiam, nec quæ à te tan-
„ tùm abſit, quantùm Eccleſiam à Chriſto. Sed tamen non eſt eam abominatus,
„ nec odio habuit propter ſummam deformitatem. Immo pro ea ſeipſum tradi-
„ dit tanquam pro ſpecioſa & amabili.

28. 29. 30. *Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit. Nemo enim carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam*. Triplex conjunctio, triplex amoris conjugalis ſtimulus. 1. Conjunctio corporum. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*. 2. Conjunctio animorum. *Qui ſuam uxorem diligit, ſeipſum diligit*. 3. Conjunctio myſtica & Sacramentalis ſponſi & ſponſæ in Chriſto Jeſu. *Sicut & Chriſtus Eccleſiam* .... *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia*. Uxor ſubjectionem ſuam ſanctificare, fidem ſuam commendare, ſuam reverentiam, amoremque erga virum teſtari ſtudeat. Maritus uxori ſuæ neceſſaria in victu, veſtitu, & ornatu ſubminiſtret, luxum ejus & ambitionem non foveat: illam dirigat, non contriſtet: ſubditam teneat, non cogat ut ancillam. Mulier de capite viri formata non eſt, ne imperium ſibi arrogaret; non de pedibus, ne ancillæ in modum tractaretur; ſed de latere ut eam maritus diligere tamquam ſociam doceretur, ſine zelotypiæ perturbatione: • illi honorem tribuere, ſine ejus elatione, illi ex caritate ſervire, ſine auctoritatis ſuæ imminutione. Alter alterius ſanctificationem Chriſtianæ vitæ exemplo promo-
„ vere ſatagat. Tale jugum fidelium duorum unius ſpei, unius voti, unius diſci-
„ plinæ, ejuſdem ſervitutis, Ambo fratres, ambo conſervi, nulla ſpiritus carniſ-
„ ve diſcretio: verè duo in carne una: illi complacere ſine adulatione: Ubi caro una,
„ unus & ſpiritus. Simul orant, ſimul jejunia transfigunt, alterutro docentes, al-
„ terutero ſuſtinentes. In Eccleſia Dei pariter utrique, pariter in convivio Dei, pa-
„ riter in anguſtiis, in perſecutionibus in refrigeriis. Neuter alterum celat, neuter
„ alterum vitat, neuter alteri gravis eſt. Liberè æger viſitatur, indigens ſuſtenta-
„ tur, eleemoſynæ ſine tormento, ſacrificia ſine ſcrupulo, quotidiana diligentia ſine
„ impedimento. Sonant inter duos Pſalmi & hymni, & mutuò provocant quis me-
„ liùs Deo ſuo cantet. Talia Chriſtus videns & audiens gaudet, his pacem ſuam
„ mittit. Ubi duo, ibi & ipſe: ubi & ipſe, ibi & Malus non eſt.

S. Chryſoſt. Homil. 20. *Mulier eſt ſecundus Principatus. Neque ipſa exigat æqualitatem honoris, eſt enim ſub capite: neque ille eam deſpiciat tamquam ſubjectam, eſt enim corpus*. Tertullian. lib. 2. *Ad Uxorem, cap. ult.*

29. *Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam*. Qui carnem frigore, jejuniis, humicubationibus & vigiliis, cilicio & flagellis macerat, qui martyrio propter Chriſtum exponit, non odit eam, ſed diligit, quia hæc in bonum ejus cedunt, ut mortificata ſpiritui ſubjiciatur, & cum eo cohæreat Deo, ut Spiritus ſancti organum fiat, inſtrumentum virtutum, particeps meritorum, beatitudinis æternæque gloriæ ſocia. *Non poſſunt ſeparari*

Carnem non odit, qui macerat.

in ter.

Digitized by Google

in mercede, quas opera conjungit. Nam & ſacrificia Deo grata, conflictationes dico Tertullian.
animæ, jejunia, & ſeras & aridas eſcas, & appendices hujus officii ſordes, caro de lib. De Reſur-
proprio ſuo incommodo inſtaurat. Virginitas quoque & viduitas, & modeſta in occul- rect. Carnis
to matrimonii diſſimulatio, & una notitia ejus, de bonis carnis adolentur. Age, quid c. 8.
de ea ſentis, cùm pro Nominis fide in medium extracta, & odio publico expoſita decertat? Cùm in carceribus maceratur, teterrimo lucis exilio, penuria mundi, ſqualore, pædore, contumelia victus: ne ſomno quidem libera: quippe ipſius etiam cubilibus vincta, ipſiſque ſtramentis lancinata: cum jam & in luce omni tormentorum machinatione laniatur: cùm denique ſuppliciis erogatur: enisa reddere Chriſto vicem moriendo pro ipſo, & quidem per eandem crucem ſæpe, nedum per atrociora quoque ingenia pœnarum..... Ita caro dum miniſtra & famula animæ deputatur, conſors & coheres invenitur, ſi temporalium, cur non & æternorum?

32. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Sanctitas & unitas Matrimonii Chriſtiani, ex conjunctione Chriſti Jeſu cum Eccleſia promanarunt. Hinc gratiam haurit, & myſticam illam conjunctionem quodammodo perficit & conſummat, Eccleſiæ filios, membra Chriſto Jeſu parturiens, ejus Spiritu regeneranda. Quo pudore, qua reverentia, qua caſtitate, qua religione converſari debent Chriſtiani conjuges, ne tam ſanctum Sacramentum inhonorent & polluant? Triplex Matrimonii bonum, quo par eſt in pretio habeatur, *Fides, proles, Sacramentum. In fide attenditur ne præter vinculum conjugale, cum altera vel altero concumbatur, In prole, ut amanter ſuſcipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur. In Sacramento, ut conjugium non ſeparetur, & dimiſſus aut dimiſſa nec cauſſa prolis alteri conjungatur. Hæc eſt tamquam regula Nuptiarum, qua vel naturæ decoratur fœcunditas, vel incontinentiæ regitur pravitas.*

Chriſtiani Matrimonii ſanctitas.

Matrimonii triplex bonum.

S. Auguſt. lib. 9. De Geneſi ad litteram, c. 7.

33. *Verumtamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.* Unitas & fides matrimonii mutua dilectione ſervantur. Hoc officium gratuitum non eſt, ſed debitum. Fidem & caſtitatem conjugalem, quam ab uxore maritus exigit, ipſe debet uxori. *Tu exigis hoc ab uxore, & non vis hoc reddere uxori: & cùm debeas in virtute præcedere uxorem, quoniam caſtitas virtus eſt, tu ſub uno impetu libidinis cadis, & vis uxorem tuam victricem eſſe, tu victus jaceas: & cùm tu caput ſis uxoris tuæ, præcedit te ad Deum, cujus caput es. Vis domum tuam capite deorſum pendere? Caput enim mulieris eſt vir: ubi autem meliùs vivit mulier quàm vir, capite deorſum pendet domus. Si caput eſt vir, meliùs debet vivere vir, & præcedere in omnibus bonis factis uxorem ſuam, ut illa imitetur virum, & ſequatur caput ſuum. Quomodo caput Eccleſiæ Chriſtus eſt, & jubetur Eccleſia ut ſequatur Caput ſuum, & ut per veſtigia ambulet Capitis ſui: ſic uniuſcujuſque domus habet caput virum, & tamquam corpus feminam. Quò caput ire ducit, illuc debet corpus ſequi. Quare ergo vult caput ire, quò non vult ut corpus ſequatur? Quare vult ire vir, quò non vult ut uxor ſequatur?*

S. Auguſt. Serm. 9. De decem Chordis, aliàs 96. De Tempore cap. 3.

C A P U T VI.

SENSUS LITTERALIS.

1. F*ilii, obedite * parentibus veſtris in Domino: hoc enim juſtum eſt.* Obedite parentibus veſtris, propter Dominum qui id juſſit[illegible]odò legi ejus illorum mandata non repugnent. Juſtum eſt enim, ut illis o[illegible]ntiam reddas, a quibus vitam acceperis.

Filiorum erga parentes, & parentum erga filios officia.

2. 3.

* Secundùm vim Græci verbi, *Auſcultate*, id eſt, cum omni reverentia parentum mandata audite, promptèque implete.

Digitized by Google

2. 3. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione.* † Legis naturalis præceptum eſt in Decalogo conſcriptum, non Judæos tantum, ſed Chriſtianos etiam ſpectans. Honor omne officiorum genus, ſed præſertim liberalem rerum neceſſariarum ſubminiſtrationem hic ſignificat. Confer cum *Matth.* 15. 4. & 5. & *Marci.* 7. 10. 11. Quod mandatum primum eſt cui ſit adjuncta ſpecialis & expreſſa promiſſio. Id unum præceptum eſt jubens in ſecunda tabula, cœtera vetantia. Preceptis vetantibus minas addi; promiſſa jubentibus, Hebræi obſervant. Hæc ſunt autem verba promiſſionis: *Ut bene ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram*; id eſt, ut feliciter, diùque vivas. Hæc promiſſio impletur vel ſimpliciter & ſecundùm litteram, vel hujus beneficii commutatione in aliud majus & excellentius, ſcilicet in vitam & felicitatem æternam.

† Exod. 20. & Deuteron. 5. ſecundùm Verſ. LXX. Interpretum.

„ Temporalia enim (ait S. Thomas) non ſunt bona homini, niſi quatenus per ea juvatur ad ſpiritualia. nec fortuna bona dicenda eſt, ſi impediat à virtute. Itaque diuturnitas vitæ eatenus bona eſt, quatenus ad ſervitium Dei eſt ordinata. „ Unde quandoque ſubtrahitur ne vitæ æternæ conſecutionem impediat. *Raptus eſt, (inquit Sapiens) ne malitia mutaret intellectum ejus.*

S. Thomas Lect. 1.

Sap. 4. 11.

4. *Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.* Et vos patres, ne filiorum animos nimia ſeveritate, duris imperiis, verbis contumelioſis exacerbetis: ſed educate illos adhibita inſtitutione & correptione benigna & ſalutari, ſecundum legem & doctrinam Chriſti.

Officia ſervorum erga dominos, & dominorum erga ſervos,

5. 6. 7. 8. *Servi, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto.* Obedite dominis veſtris ſecundùm carnem, ſeu dominis temporalibus, cum magna ſolicitudine & reverentia, recto, ſincero, & ſimplici corde, Chriſti auctoritatem & perſonam in illis conſiderantes: *Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo.* Non ſolùm præſentibus & inſpicientibus dominis in officio veſtro ſeduli, illis autem abſentibus vel non attendentibus, res eorum & negotia parum curantes, & ſtudentes ſolùm hominibus placere, qui ab oculis ſuis remota non vident: ſed ut decet ſervos Chriſti, non coacte, ſed lubenter, & propenſa erga dominos veſtros voluntate eis ſervitè, præcepto Dei, qui vos dominis veſtris parere jubet, obedientes. *Cum bona voluntate ſervientes Domino; & non hominibus.* Affectu benevolo illis ſervite cum fidelitate, non illorum intuitu dumtaxat, ſed ob Chriſti Domini reverentiam. *Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.* Siquidem fidei lumine noviſtis & certum habetis, unumquemque ſive liberum, ſive ſervum, omnis boni quod fecerit præmium à Domino recepturum. Conditionum enim diſcrimina Chriſtus non reſpicit; nec in judicio reſpiciet. * Oſtendit igitur „ Apoſtolus, dominum & ſervitutem præſenti vita circumſcribi: poſtquam vero ab hac peregrinatione exceſſerimus, non ampliùs ſervitutis & dominii, ſed „ virtutis & vitii futuram differentiam.

Chriſtum eſſe Deum, non merum hominem, Apoſtolus his verbis ſignificat. Bonorum operum merita & merces.

* *Theodoret.*

9. *Et vos domini, eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum & veſter Dominus eſt in cœlis, & perſonarum acceptio non eſt apud eum.* * Et vos domini, viciſſim in ſervos veſtros benevolentiam oſtendite, illos durè & acerbè non tractantes, quin potiùs remittentes pœnas, quas comminati eſtis, cùm officio fortè ſuo defuerunt: ſcientes quòd & vos & illi communem Dominum ac Judicem in cœlis habetis Chriſtum Jeſum, qui perſonas non reſpicit, ſed merita: nec vos abſolvet, quia domini eſtis, nec illos puniet, quia ſervi.

* *Deuteron.* 10. 17. & 2. *Paralip.* 19. 7.

10. 11. *De c[illegible] fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.* Tandem, fratres, corroboramini per Chriſtum Jeſum & per auxilium potentiſſimum & efficaciſſimum gratiæ ejus, adversùs hoſtes ſalutis veſtræ. *Induite vos armaturam* * *Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli.* Induite vos omnia

* Græcè τὴν πανοπλίαν *univerſam armaturam.*

omnia arma Dei ut diabolo reſiſtere poſſitis, & ſtare firmi ac imperterriti adverſùs ejus inſultus, & inſidias ſeu verſutias.

12. *Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſùs carnem & ſanguinem, ſed adverſùs principes & poteſtates, * adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.* Non eſt nobis pugna adverſus homines imbecillos ex carne ſcilicet ac ſanguine compoſitos, ſed adverſus angelos apoſtatas. Quibus poteſtas in hoc aere caliginoſo à Deo permiſſa eſt in pœnam vel exercitationem hominum; contra ſpiritus malos, qui in aere verſantur. Hæc autem omnium
„ Doctorum opinio eſt, inquit S. Hieronymus, quod aer iſte, qui cælum & ter-
„ ram medius dividens inane appellatur, plenus ſit hujuſmodi ſpiritibus malis.
„ Unuſquiſque autem, juxta perverſam ſuam voluntatem diverſa miniſteria ad
„ tentandum homines, eiſque nocendum ſortitus eſt. Quomodo enim in urbibus
„ eos qui aliquid commiſere flagitii, videmus vel beſtias alere, vel ſecare mar-
„ mora, vel mundare ſpurcitias cloacarum, vel præeſſe gladiatoribus, & fun-
„ dendo reorum ſanguini deſtinari; ita & dæmones ex proprii arbitrii libertate,
„ inſidiarum, fraudum, ſcelerum, atque perjurii, &c. reliquam vitiorum pro-
„ vinciam eſſe ſortitos, ut ſint rectores tenebrarum, quia lucis principes eſſe
„ noluerunt.

Pugna adverſus dæmones.
*Principes & poteſtates vocat ob varietatem Ordinum è quibus ceciderunt.
S.Hieron.

13. *Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.* * Quæ cùm ita ſint, accipite arma omnia vobis a Deo ſubminiſtrata, ut reſiſtere poſſitis tempore periculoſo & difficili, cùm tentationes ingruunt ab hoſtibus fidei, tyrannis, hæreticis, hypocritis, diabolo malorum omnium inſtigatore: & poſtquam perfeceritis omnia quæ boni militis ſunt; vel, cùm perfectè inſtructi & armati fueritis ad pugnam, ſtetis in prælio, ne loco cedere cogamini, aut victoria vobis e manibus effluat. Diem malum, diem
„ Judicii poſſe quoque intelligi S. Hieronymus cenſet, quando diabolus inimicus
„ & vindex in ſua nos cupiet parte retinere. De qua liberabitur, qui intelligit ſuper egenum & pauperem. *In die* enim *mala liberabit eum Dominus*, (ut Pſalm. 40. ſcriptum eſt.

14. 15. 16. 17. *State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, ** & induti loricam juſtitiæ.* State ergò in prælio circumcincti lumbos veſtros ſpirituales amore veritatis quaſi baltheo, ut ad reſiſtendum erroribus parati ſitis. Mendaciorum & errorum magna laxitas eſt: veritas & bona fides hominem adſtringunt. Juſtitia ut nobis pro thorace militari ſeu lorica pectus muniente. Juſtitiam generalem intelligit, quæ virtutes omnes complectitur. *Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis.* Spiritualibus calceis, fervore ſcilicet ac zelo actiones veſtræ muniantur, ad Evangelium liberè & intrepidè confitendum, &, ſi ad hoc vocati fueritis, infidelibus prædicandum: utque ad Chriſtianæ vitæ iter ſine offenſione peragendum parati & expediti ſitis. *Evangelium pacis* appellatur, quia pacem & reconciliationem hominum cum Deo annunciat & affert. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela Nequiſſimi ignea extinguere.* Super omnia fide ut ſcuto firmiſſimo utamini, quo diaboli tentationes inſtar ignitorum jaculorum cor penetrantes, inflammantes & vulnerantes, retundere & extinguere valeatis. Et fiduciam in Chriſto Jeſu, ſpemque ſalutis æternæ per ipſum partam habete inſtar galeæ qua caput protegatis. *Et galeam ſaluti aſſumite; & gladium Spiritus quod eſt verbum Dei.* Et gladium ſpiritualem, ſive à Spiritu ſancto ſubminiſtratum, & per illum efficax, accipite & manu tenete. Hoc autem eſt verbum Dei, quo diabolum profligamus & in fugam vertimus. Confer cum *Pſal.* 149. 6. & *Iſai.* 49. 2.

* S.Hieronymus vertit, *Et univerſa operati ſtare.* S. Cyprianus Epiſt.57. *Induite tota arma Dei, ut poſſitis reſiſtere in die nequiſſimo, ut cum omnia perfeceritis, ſtetis.*

** Iſai.11. *Et fides cinctorium renum ejus.* Sive, ſecundùm LXX. Verſionem, *Veritas cinctorium renum ejus.* Cingulum Domini, fides credentium (ait S. Hieronymus.)

18. 19. 20. *Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in Spiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis.* Ut autem fortitudinem & felicem pugnæ exitum atque victoriam obtineat is, aſſiduis

orationibus Deo ſupplicate, non ſolùm voce, ſed fervente cordis affectu: magna ſedulitate vigilantes & perſeverantes in precibus pro omni fidelium cœtu. *Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii.* Pro me etiam orate, ut Deus os meum aperiens, det mihi ſermonem & gratiam annuntiandi confidenter, liberè, * intrepide myſterium Evangelii. *Pro quo legatione fungor in catena, ita ut ipſo audeam prout oportet me loqui.* Cujus propagandi gratia legatione Chriſti fungor etiam in vinculis: Deum (inquam) orate ut in exercendo legationis hujus Apoſtolicæ munere, ea libertate iiſque verbis utar, quæ Evangelii dignitati conveniant.

* Hanc Epiſtolam Romæ è carcere ſcriptam ab Apoſtolo probat hic locus.

21. 22. *Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater & fidelis Miniſter in Domino.* Quod ſtatum meum attinet, & quid agam in carcere conſtitutus, omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater noſter & fidelis Miniſter Domini. *Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.* Quem ad vos miſi, ut ab eo diſcatis quo ſtatu ſint res noſtræ, utque vos conſoletur, ne animo deficiatis ob tribulationes quas patior Evangelii cauſa, utque vos exhortetur ad perſeverandum in fide & pietate Chriſtiana. S. Tychicus diſcipulus fuit S. Pauli, cujus meminit S. Lucas *Act.* 20. In Catalogo Hyppoliti Martyris; in Menologio Imperatoris Baſilii Porphyrogeniti, & in Sinaxario Colegii Pariſienſis Societatis Jeſu, dicitur Epiſcopus Colophonis in Aſia. Diaconum dumtaxat, non Epiſcopum appellat Uſuardus in Martyrologio. Apoſtolorum diſcipulum abſque alio titulo vocant Ado & Notkerus. In Synopſi Pſeudepigrapha Dorothei dicitur Epiſcopus Chalcedonis in Bithynia: in Vita S. Auxilii Epiſcopi Soliorum in Cypro, dicitur Epiſcopus Neapoleos in eadem Inſula. In Martyrologio Romano dicitur tantum diſcipulus B. Pauli Apoſtoli, ejuſque memoria apud Paphum in Cypro celebrari die 29. Aprilis.

Vide Bollandi Continuatores ad diem 29. Aprilis.

Caritatem & pacem non minùs præſtat Filius quàm Pater.

23. *Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.* Pacem fratribus noſtris, & charitatem fidei formam, paciſque radicem, adprecor à Deo Patre ut auctore & largitore, & Domino Jeſu Chriſto ut Mediatore, qui morte ſua hæc bona nobis promeritus eſt.

24. *Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.* Gratiam adprecor omnibus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum diligentibus amore caſto & incorrupto. Fiat.

Gratiæ nomine omne genus beneficentiæ divinæ ad ſalutem vitæ æternæ pertinentis Apoſtolus hic ſignificat.

CAPUT VI.

SENSUS MORALIS.

Filiorum erga parentes officia.

1. *Filii obedite parentibus veſtris in Domino: hoc enim juſtum eſt.* Pietas filialis reverentiam, obedientiam, & ſuſtentationem, omneque officii genus erga parentes imperat. Illud non meræ honeſtatis & urbanitatis officium, ſed ſtrictæ juſtitiæ debitum eſt. Enimverò ſi illis nos parere æquum eſt, quibus leges humanæ, ſors amorum, nativitas, aut electio propria nos ſubjiciunt: quid juſtius, quàm ut illis obtemperemus, quibus jure divino, jure naturæ, & jure Gentium ſubditi ſumus? Quid juſtius quàm ut eis obedientiam reddas, per quos in rerum naturam introductus es, quibus parem gratiam numquam reddere poſſis? Tria habemus à parentibus, eſſe, vivere, & diſciplinam. Ipſis ergo debemus reverentiam, ut majoribus; obedientiam, ut Magiſtris; ſuſtentationem, ut altoribus & educatoribus. Ipſi poſt

S. Thomas Lect. 1.

S. Chryſoſt. Hom. 21.

„ Deum fuerunt nobis auctores vitæ (inquit S. Chryſoſt.) quare juſtum eſt ut pri-
„ mi bonorum noſtrorum fructum percipiant, deinde omnes alii homines. Nam ſi quis

,, quis hoc non habeat, numquam erit bonus & æquus in extraneos. Veruntamen
ſi parentes aliquid contra Dei legem jubeant, ſi nos à meliore bono & via perfectio-
nis avocent, ipſis minimè parendum eſt. Magis obedire oportet Deo, quàm homi-
nibus. Magis obediendum primo illorum & noſtro omniumque Patri, qui dat no-
bis vitam, & inſpirationem, & omnia. *Numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedi-
te, & fecit, & creavit te?* ,Tam pater nemo, tam pius nemo, (ait Tertullianus.(Recor- Tertull.
,, dare tyrocinii tui diem, quo Chriſto in Baptiſmate conſepultus, in Sacramenti S. Hieron. E-
,, verba juraſti, pro nomine ejus non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce piſt. ad Helio-
,, adverſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere; ecce donativum, quod dorum.
,, militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licèt ſparſo crine & ſciſſis veſti-
,, bus, ubera, quibus te nutrierat, mater oſtendat: licèt in limine pater jaceat:
*Per calcatum perge patrem, ſiccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis
genus eſt in hac re eſſe crudelem. Aries iſte pietatis, quo fides quatitur, Evangelii
retundendus eſt muro. Mater mea & fratres mei hi ſunt, quicumque faciunt volun-
tatem Patris mei, qui in cælis eſt; ſi credunt in Chriſtum, faveant mihi pro ejus no-
mine pugnaturo; ſi non credunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos.*

2. 3. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in
promiſſione, ut bene ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.* Religionis eſt legi Dei o-
bedire; grati animi eſt, bene uti beneficiis acceptis; prudentiæ eſt, felicem pro-
lixàmque vitam ſibi comparare, illos honorando per quos vitam accepimus: ſed
majora & excellentiora promiſſa illis qui parentes honoraverint, à Deo facta intel-
ligimus, ſi ex fide vivimus, ſpiritualium ſcilicet æternorumque bonorum. Mul-
tos fuiſſe certum eſt, qui & parentibus obſequentes citò mortui ſint, & in parentes
impii uſque ad extremam venerint ſenectutem. Temporalis ergo longævitas Judæis
ut pueris & carnalibus promiſſa eſt: *Ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus
tuus dabit tibi.* Sed hoc promiſſum typicum fuit, alterius ſcilicet figura, de vitæ
,, æternæ fruitione in cœleſti Jeruſalem. Quærenda eſt ergo terra, quam Dominus S. Hierony-
,, repromittit & tribuit his qui ſpiritualem Ægyptum reliquerint, & cum omni mus.
,, patientia, magna & terribilia vitæ iſtius deſerta tranſierint, & vicerint reges
,, magnos, quos percutit Dominus, & tranſierint in Judæam quæ lacte & melle
,, fluit: & ſub Jeſu duce Jericho corruente, atque vaſtata Hai, quam inter-
,, pretamur *abruptum*, Jeruſalem noverint, & ædificetur eis templum ſub Sa-
,, lomone pacifico, & poſſideant terram quæ manſuetis eſt præparata. *Beati* quip- Pſalm. 26.
,, pe *mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram*; quæ verè eſt *terra viventium*. Hujus Proverb. 3. 16
,, vitæ longitudinem & ſapientia habet in manu dextera, in ſiniſtra tenens divi-
tias & gloriam. Honor parentibus debitus conſiſtit in reverentia & obedientia, in
rerum neceſſariarum ſubminiſtratione (ut diximus) in omni officiorum genere,
in ſermone de eis honorifico, in tolerandis illorum morbis, moroſitatibus, & a-
liis, incommodis, in procuranda illorum ſalute; in ſuprema eorum voluntate
exequenda, in precibus ſpeciatim pro illis fundendis, & quandiu in hac mortali
vita ſunt ſuperſtites, & poſt illorum obitum, ut Deo fruantur; eoſque in æternæ
claritatis gaudio, illo donante videamus. Quemadmodum autem iis qui grati ſunt
in parentes, eoſque debita reverentia & obſervantia proſequuntur, illiſque obe- Exod. 21. 17.
dientiam exhibent, promiſſio facta eſt vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ; ſic ingratis Proverb. 19.
impiiſque filiis graviſſimas pœnas Deus paſſim in Scripturis ſacris comminatur. 26
Chami, qui patrem ſuum Noe ebrium ac nudatum irriſit, nota maledictio in filio Prov. 20. 20.
Chanaan. Injuriarum patri Davidi illatarum debitas pœnas dedit Abſalon, quem Proverb. 30.
ob ejus ſcelus è quercu ſuſpenſum, & tribus lanceis confixum miſera morte perire 17.
voluit Deus judex. Pietatem Iſaac erga patrem Abraham, Joſeph erga Jacob, Re- Ezech. 22. 7.
chabitarum erga patrem, * Jonadab, junioris Tobiæ erga ſenem patrem, Chriſti 10.
Jeſu erga parentes, filii ſibi proponant imitandam. In parentibus, Præceptori- Geneſ. 9.
bus, Principibus & eorum Miniſtris, ac Magiſtratibus, revereantur & honorent 2. Reg. 18.
Jerem. 35.

Digitized by Google

auctoritatem Dei Patris, qui nos illorum miniſterio regit; ſapientiam Filii, qui
illorum opera nos inſtituit & erudit; & charitatem Spiritus ſancti, qui per illos
nos adjuvat & ad officium compellit.

4. *Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos*
Parentum erga filios officia. *in diſciplina, & correptione Domini.* Chriſtiana liberorum educatio, præcipuum
parentum, officium eſt. Caveant ne illos intempeſtivis clamoribus & moroſitate,
verbis contumelioſis, duris imperiis, iniquis præceptis, minis, ſævitia & inju-
ſtis vel nimiis verberibus exacerbent. Eos ad omnem honeſtatem & virtutem in-
forment: in doctrina Chriſtiana & Dei lege inſtituant: peccati horrorem illis in-
ſpirent. Naſcentes illorum cupiditates refrænent, coerceant, & comprimere do-
ceant; corripiant illos & emendent, ſimul atque aliquam liciti & illiciti cognitio-
nem haurire poſſunt; non ex iræ impetu, non ex conſuetudine, ſed moderamine
rationis ac prudentiæ, & caritatis impulſu illos puniant, cùm neceſſe fuerit. Hoc
Tobiæ 4. eſt illos educare, inſtituere & corripere ſecundùm Dominum. Sint liberis ſuis pa-
rentes tales, qualis Tobias extitit: dent utilia & ſalutaria præcepta pignoribus,
1.Reg.1. qualia ille filio dedit: tales ſint qualis Anna Samueli. Illis præluceant omnium,
virtutum Chriſtianarum exemplo. Pro illis orent Deum ut mandata ejus exquirant
Job.1.5. & opere impleant; ut Deus potiùs illos ex hoc mundo eripiat, quàm lethali pec-
cato à ſuo amore & obſequio permittat averti. Sanctum Job imitentur ſacrificia pro
filiis ſuis Domino offerentem. Caveant ne diſſoluta indulgentia & nimia lenitate
ac facilitate filios perdant. *Noli ſubtrahere à puero diſciplinam. Si enim percuſſeris*
eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, & animam ejus ab inferno libe-
Proverb.23.13.14. *rabis.* Negligentiam paternæ in filios diſciplinæ graviſſimo ſupplicio ultus eſt Deus
in Heli ſummo Sacerdote, qui de ſella cadens retrorſum, fractis cervicibus mor-
Vide & Eccli.30.1.2.9.10. tuus eſt, duo filii ejus occiſi, Iſraelitæ à Philiſtæis profligati, Arca Domini capta,
tranſlatum ab ejus familia ſummum Sacerdotium, multæque calamitates poſteris
11.12.13. ejus illatæ, ut Dominus per Samuelem prænunciaverat.* Curent parentes ut filii ab
1.Reg.2.3.& 4. ,, ineunte ætate aſſueſcant lectioni Scripturarum et piorum librorum. Doceant il-
,, los deſpicere divitias, et gloriam: Hæ maximæ divitiæ. Hæc per divina elo-
** S. Chryſoſt. Hom. 21. in hanc Epiſtolam.* ,, quia diſcuntur. Non quærant ut longam in terris vivant vitam, ſed æternam
,, in cœlis. Curent magis ut optimi Chriſtiani fiant, quàm ut inſignes Oratores,
,, Poetæ, aut Philoſophi. Ad ſalutem opus eſt moribus, non dicendi facultate;
,, vitæ modeſtia, non orationis vehementia; factis, non verbis. Hæc regnum cœ-
,, leſte conciliant, hæc donant quæ verè ſunt bona. Ne exiſtimes quòd ſolis Mo-
,, nachis opus eſt his documentis quæ ex Scripturis ſacris ſumunt. Maximè enim
,, illis opus eſt pueris qui ſeculari vitæ deſtinantur. Quomodo navis inſtructione,
,, & gubernatore, & nautarum juſto numero non æquè indiget in portu ac in alto
,, mari. Educate filios in diſciplina & timore Domini, & magna vobis merces a-
,, pud Deum reponetur. Nam ſi homines qui regum faciunt ſimulacra & pingunt
,, imagines, commendantur; nos qui Regis regum ornamus imaginem (Dei
,, enim imago eſt homo) bonis non fruemur innumeris, divinam ſimilitudinem
,, in filiorum animis & moribus exprimentes? Quando filios erudierimus ut ſint
,, boni, ut non ſint ad iram prompti, ut non ſint injuriæ memores, ut ſint beni-
,, gni, benefici, ut nihili ducant terrena & temporalia bona: hi ſunt divinæ ſi-
,, militudinis proprii caracteres. Hæc ſit parentum cura. Alioqui qua fiducia ſta-
1.Tim.3. ,, bunt ante tribunal Chriſti? Nam ſi indignus eſt Epiſcopatu, qui filios habet non
,, rectè inſtitutos, quantò magis regno cœlorum indignus eſt?

5. 6. 7. 8. *Servi, obedite dominis carnalibus.* Servi reverentiam & obedientiam
Servorum erga dominos officia. dominis ſuis debent, reverentiam non exteriorem ſolùm ſed interiorem & ſince-
ram, non timore objurgationis & pœnæ, ſed offenſæ: *cum timore & tremore.* Ex
animi propenſione dominis ſuis ſervire, eorum utilitatibus intendere; illis obſe-
qui ſine contradictione, ſine murmuratione, bona & ſimplici voluntate: *In ſimpli-*

cita-

Digitized by Google

citate cordis veſtri. Ex affectu benevolentiæ, ut amicis, non ut extraneis, aut inimicis. In illis gratiam vel fidem, auctoritatem & perſonam Chriſti Domini revereri: *Sicut Chriſto*. Officio ſuo fungi non ſolùm ut hominibus placeant ſub quorum ſunt oculis, ſed Deo qui corda intuetur. Chriſti Domini gloriam, magis quàm domini temporalis ſervitium intueri; ſe gerere in omnibus ut Chriſti Jeſu ſervos; heris non ſervire ad peccatum, & in iis rebus quæ legi divinæ quovis modo repugnant. *Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti*. Conditionem ſuam, quamvis humilem, diligere, quia hæc eſt voluntas Dei, hic providentiæ ejus ordo, ut ſervi ſint: *Facientes voluntatem Dei ex animo.* Se Chriſti ſervos cogitare, quos pretioſo ſanguine ſuo redemit, ac proinde jus habet in eo ordine conſtituendi, & ad ea officia deſtinandi in corpore ſuo myſtico, quæ voluerit. Cum animi diſpoſitione digna Jeſu Chriſto, cui ſerviunt, laborare, & heris ſuis famulari. *Cum bona voluntate ſervientes ſicut Domino, & non hominibus*. Moleſtias & labores ſervitutis ferre cum gaudio, ſpectantes non mercedem & remunerationem temporariam à dominis carnalibus retribuendam, ſed vitæ æternæ præmium, ſervis æque ac dominis à Deo paratum ac rependendum, ſi Chriſtianè vixerint, & ſuæ conditionis officiis bene perfuncti fuerint. *Scientes quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.* Servi igitur *ſuam ſervitutem quodammodo liberam faciant, non timore ſubdolo, ſed fideli dilectione ſerviendo..... Non vult te ſuperbum facere Chriſtus, non ideo Chriſtianus effectus es, ut dedigneris ſervire. Cum enim Chriſto jubente ſervis homini, non illi ſervis, ſed illi qui juſſit.* Non dixit Chriſtus, Indignum eſt ut juſtus ſerviat iniquo, ſed ut corroboraret ſervum, ait *Exemplo meo ſervi, prior ſervivi iniquis. Si Dominus cæli & terræ, per quem facta ſunt omnia, ſervivit indignis, rogavit pro ſævientibus & furentibus, & tamquam Medicum ſe exhibuit advenient. (Nam & Medici & arte & ſanitate meliores ſerviunt ægrotis;) quantò magis non debet dedignari homo ex toto animo, & ex tota bona voluntate, cum tota dilectione ſervire Domino etiam malo?*

S. *Auguſt. lib.* 19. *De Civit. Dei, cap.* 15. *& Enarrat. in Pſalm.* 124.

9. *Et vos domini, eadem facite illis, remittentes minas, ſcientes quia & illorum & veſter Dominus eſt in cælis: & perſonarum acceptio non eſt apud Deum*. Chriſtianus dominus ſpectare ſe ac gerere debet ut ſervum domeſticorum ſuorum ſecundùm Deum, ut eorum in Chriſto fratrem, ut ejuſdem corporis membrum, ut ejuſdem ſupremi Domini ſervum. *Quia & illorum & veſter Dominus eſt in cælis*. Dominorum erga ſervos officia ſunt benevolentia ſincera & charitas, cura illorum, cùm in neceſſitatibus animæ, tum corporis; diſciplina & correctio manſuetudine temperata. *Remittentes minas*. Qui in ſervos ſuos durus & immiſericors eſt, quà ratione miſericordiam à Deo expectare poteſt? Si in Lege veteri ſervi benignè tractati fuere, quia Deus ſibi eos acquiſiverat educendo ex Ægypto: quantò nunc magis, cùm idem Dominus & dominos & ſervos à ſervitute multò duriore liberaverit? *Tametſi corporum ſit diverſa conditio, nobis tamen ſervi non ſunt; ſed eos & habemus & dicimus ſpiritu fratres, religione conſervos*. Præclara ſancti Auguſtini ſententia: *In domo juſti viventis ex fide, & adhuc ab illa cæleſti Civitate peregrinantis, etiam qui imperant, ſerviunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, ſed officio conſulendi; nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia. Hoc naturalis ordo præſcribit, ita Deus hominem condidit.* Dominetur, *inquit*, piſcium maris, & volatilium cæli &c. *Rationalem factum ad imaginem ſuam noluit niſi irrationalibus dominari: non hominem homini, ſed hominem pecori. Inde primi juſti paſtores pecorum magis quàm reges hominum conſtituti ſunt: ut etiam ſic inſinuaret Deus, quid poſtulet ordo creaturarum: quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe ſervitutis jure intelligitur impoſita peccatori. Proinde nuſquam Scripturarum legimus ſervum, antequam hoc vocabulo Noe juſtus peccatum filii vindicaret. Nomen itaque iſtud culpa meruit, non natura....*

Dominorum erga ſervos officia.

Levit. 25. 42.

Lactantius.

S. *Auguſt. lib.* 19. *De Civit. Dei, cap.* 14. *& cap.* 15.

Geneſ. 9. 25.

Ho-

Digitized by Google

Hominibus autem illo pacis ordine quo aliis alii ſubjecti ſunt, ſicut prodeſt humilitas ſervientibus, ita nocet ſuperbia dominantibus. Chriſtianos dominos, quorum ſuperba & immitis eſt in ſervos dominatio & Philoſophus Ethnicus damnabit. *Servi ſunt*, (inquit) *imò homines, imò contubernales, imò humiles amici, imò conſervi. Arrogantiæ Proverbium eſt, Totidem eſſe hoſtes, quot ſervos. Non habemus illos hoſtes, ſed facimus. Sic tu cum inferiore vivas, quemadmodum tecum ſuperiorem velles vivere*.

Seneca Epiſt. 47.

Difficile perpetuumq; bellum contra dæmonem Chriſtianis gerendum.

11. 12. 13. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli*. Chriſto Jeſu ex omni parte induti & armati eſſe debemus, ut ſalutis noſtræ inimico reſiſtamus. Omnes virtutes Chriſtianæ nobis neceſſariæ ſunt adversùs diabolum pugnaturis. Si vel ex una parte nudi & inermes ſimus, mortifera vulnera excipiemus. Terrenas opes, tranſitorios honores, vitam ipſam corporis exponere non dubitemus, ut vitam animæ, ut gratiam & caritatem, qua in Deo & de Deo vivimus, tueamur adversùs dæmonum inſidias, quorum ſpiritualis natura, numerus maximus, terribilis poteſtas, regnum longè latèque diffuſum, mille nocendi artes, nequitia conſummata; qui nos in omni loco, omni tempore, omnibus modis obſident, infeſtant, impugnant. *Quoniam non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem, ſed adversùs principes & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus*. Rectores mun-

S.Auguſt. Enarrat.in Pſ. 76.n.7.

,, di dixit, quia ipſi regunt dilectores mundi. Talem mundum illi regunt, qui
,, non cognoſcit Chriſtum. Contra hos habemus inimicitias perpetuas. Quaslibet
,, habeas inimicitias adversùs hominem, cogitas finire, ſive illius ſatisfactione,
,, ſi ipſe te læſit, ſive tua, ſi ipſe læſiſti; ſive alterutrius, ſi invicem læſiſtis; la-
,, boras ſatisfacere & concordare: cum diabolo autem & angelis ejus nulla con-
,, cordia eſt. Ipſi nobis invident regnum cælorum. Miteſcere omnino non poſ-
,, ſunt. Plus illi vigilaverunt ad decipiendum, quàm ego ad cuſtodiendum me.

S. Hieron. in hunc locum.

,, Ubique ſcandala, ubique muſcipulas poſuerunt..... Ob quam cauſam fortiùs la-
,, borandum eſt, ut qui audivimus: *Ego elegi vos de mundo*, & jam *de mundo non*

Joan.15.19.

eſtis; ſi de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret: Non redea-
,, mus ad mundum, nec ſubjiciamur ei: ſed crucifigatur nobis mundus, &
,, nos ei, ut rector lucis Jeſus proprio mundo nos copulet, & ſub Patris faciat eſ-
,, ſe ditione, erutos de ſpirituali nequitiæ poteſtate.

Niſi Dominus nos omnibus armis ſuis induat & protegat, niſi gratia ſua nos muniat, nec pugnare, nec reſiſtere diabolo poſſumus in die malo, in hac mortali vita, quæ dies mala eſt, quia militia eſt & tentatio continua, ex qua felix vel infelix æternitas pendet. *Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.* Si tam difficile bellum eſt, ſi tales ſunt acies, ſi mundi rectores, ſi ſpiritualia nequitiæ, quomodo deliciis indulges, quomodo laxus es & diſſolutus? Quomodo inermes ſuperare poterimus? Hæc unuſquiſque ſibi dicat quotidie, quando ei dominatur ira, libido, avaritia, ambitio: *Non eſt nobis colluctatio adversùs carnem & ſanguinem ſed adversùs principes & poteſtates &c.* Hoc bellum eſt ſenſibili gravius, pugna vehementior. Attende qua ratione pugnes, qua ratione vincas. Quomodo luctabimur cum tenebris? Si lux facti fuerimus. Quomodo cum ſpiritualibus nequitiæ? Si boni facti fuerimus. Quòd ſi ipſi quoque ſimus tenebræ, omnino capiemur & ſuperabimur. Quomodo ergo ipſos ſuperabimus? Si quod illi ſunt à natura, effecti fuerimus ex virtute, nempe extra carnem & ſanguinem. Nullam hoſti demus anſam qua nos apprehendat. Divitiæ dant ei anſam, ambitio, voluptates, ſæpe eum erigunt. Conculcemus diaboli potentiam, omnibus animi perturbationibus ac vitiis conculcatis, ut gratia Dei operante conteratur Satanas ſub pedibus noſtris.

S.Chryſoſt. Homil.22.

Theodoret. in Comment.

14. 15. 16. 17. *State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate*. Stare debet ad prælium ſemper paratus, qui ab hoſte non vult intercipi & profligari. Lumbos

veri-

Digitized by Google

Armatura Chriſtiani.

veritate ſuccingat, ut illuſionibus diſſipatis, libidine carniſque voluptatibus devictis, vera ſtabiliaque bona, & caſtas virtutis delicias conſectetur. Juſtitiæ amore velut lorica protectus & undique contectus, nihil cogitet, nihil expetat, niſi quod juſtum eſt. Et bonæ conſcientiæ fiducia illum in omnibus tentationibus intrepidum ſecurúmque præſtabit. *Induis loricam juſtitiæ*. Ne affectu moveatur unquam ad peccatum, ſed ferventi ſtudio Chriſtianæ perfectionis tendat ad Deum per vias duras Evangelii, paratus ſemper ad currendum quocumque illum Dei voluntas vocaverit, caritas impulerit, ad colendum Deum, ad benefaciendum proximo, ad pacem hominum cum Deo, & inter ſe invicem conciliandam, qui finis eſt Evangelii. *Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis*. Fidem habeat loco clypei, quo multiplices variaſque tentationes rerum proſperarum & adverſarum, illecebrarum & malorum hujus vitæ, cupiditatis & timoris repellat. Fides enim Deum præſtat auxiliatorem, belli præmia reſerat, victorum præconia, & coronas eorum qui fortiter ſe geſſerunt. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela Nequiſſimi ignea extinguere*. Se Chriſtum caput & Salvatorem habere certus, & attendens ad omnia quæ pro ſalute noſtra & geſſit mira, & dixit magna, & pertulit dura, in ſpem erigatur: & tentationes omnes diffidentiæ ac deſperationis repellat. *Et galeam ſalutis aſſumite*. Verbo Dei tamquam gladio ſpirituali contra humani ingenii illuſiones, mundi errores, & dæmonis ſuggeſtiones utatur: & diabolum in fugam convertet. *Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei.* Nam *Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*. Et qui hujus ſpiritualis enſis donum habet, & quæ Dei ſunt loquitur, Spiritus malos expugnat, eorumque inſultus facile repellit.

Præparatio Evangelii vita optima, inquit S.Chryſoſt. Homil. 24.

Hebr. 4. 12.

18. *Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis*. Arma ſpiritualia quæ ad hoſtes ſalutis noſtræ vincendos gratia Dei ſubminiſtrat, humilis, fervens, aſſidua, & perſeverans obtinet oratio. Vigilare debet cor noſtrum, ne in ipſa oratione tentationes ſubrepant, quæ nos avocent à Deo & ad terrenas curas & negotia mentem deprimant, ne muſcæ morientes perdant ſuavitatem unguenti: *Quando ſtamus ad orationem, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & ſæcularis abſcedat, nec quidquam tunc animus, quàm id ſolùm cogitet quod precatur. Claudatur contra adverſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter & penetrat, & ſubtiliter fallens preces noſtras à Deo avocat, ut aliud habeamus in corde, & aliud in voce, quando intentione ſincera Dominum debeat non vocis ſonus, ſed animus & ſenſus orare. Quæ autem ſegnitia eſt alienari & rapi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris; quaſi ſit aliud quod magis debeat cogitare quam quòd cum Deo loqueris? Quomodo te à Deo audiri poſtulas, cùm te ipſe non audias? Vis eſſe Deum memorem tui cùm rogas; quando tu ipſe memor tui non ſis? Hoc eſt ab hoſte in totum non cavere, majeſtatem Dei negligentia orationis offendere: hoc eſt vigilare oculis & corde dormire; cùm debeat Chriſtianus & cùm dormit oculis, corde vigilare.* Unde *ſcriptum eſt*: Ego dormio, & cor meum vigilat. *Quapropter ſolicitè & cautè Apoſtolus admonet dicens*: Inſtate orationi vigilantes in ea: *docens ſcilicet & oſtendens, eos impetrare quod poſtulant de Deo poſſe, quos Deus videat in oratione vigilare*. Orandum in ſanctorum communione pro univerſali Eccleſia & omnibus ejus membris, Deo ſupplicandum eſt pro omnibus ejus neceſſitatibus, ut eam regere, conſervare, propagare, defendere, perficere, & conſummare dignetur. *In omni inſtantia & obſecratione pro omnibus ſanctis*. Ante omnia pacis Doctor atque unitatis Magiſter ſingillatim noluit & privatim precem fieri, ut quis cùm precatur, pro ſe tantùm precetur. *Publica eſt nobis & communis oratio: & quando oramus, non pro uno, ſed pro toto populo oramus; quia totus populus unum ſumus. Deus pacis & concordiæ Magiſter qui docuit unitatem,*

Orationis vigilantia.

S. Cyprianus De Orat. Dom.

Pro omnibus Chriſti membris orandũ.

S. Cyprian. ibidem.

tem, ſic orare unum pro omnibus voluit, quo modo & in uno omnes ipſe portavit.

19. 20. *Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere Myſterium Evangelii: pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam prout oportet me loqui.* Pro Paſtoribus, Prædicatoribus, & Miſſionariis Apoſtolicis, omnibuſque Operariis Evangelicis præſertim orandum eſt, ut illis Deus os aperiat, non vanitas & auræ popularis captandæ ſtudium, non Dignitatum Eccleſiaſticarum & Beneficiorum ambitio, non cupiditas bonorum temporalium & pinguis honorarii. Ut Deus det illis linguam eruditam, ſermonem aptum & efficacem ad opus ſuum perficiendum, ſapientiam & argumenta quibus reſiſtere non poſſint adverſarii fidei: ut oratione, & ſtudio Scripturarum ſacrarum, lectione ſanctorum Patrum diſcant quod populo Chriſtiano prædicent, *diſcant* (inquam) *cor Dei, in verbis Dei*. Ut verba ipſa, dicendique modum convenientem Evangelii dignitati det illis Spiritus ſanctus: ſermonem Apoſtolicum, non Academicum. Quid enim Athenis commune cum Hieroſolymis? Quid Academiæ cum Eccleſia? Sermonem ad perſuadendum, ad movendum ad flectendum auditorum animos, ad Deum convertendos idoneum. *Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei*. Ut palam, cum ſancta libertate, nihil ab hominibus ſperantes, nihil timentes, Fidei, Moraliſque Chriſtianæ puritatem doceant ac prædicent. *Cum fiducia*. Religionis Myſteria, doctrinámque Evangelicam, ſine ulla interpolatione, aut rerum profanarum admixtione auditoribus tradant & prædicent: non proprios ſenſus, propriaque cogitata venditantes & oſtentantes, ſed ſenſus à Spiritu ſancto ſanctis hominibus Dei inſpiratos, & Eccleſiæ traditos fideliter reddentes & aperientes. *Notum facere Myſterium Evangelii*. Ut denique tamquam Dei legati in omnibus ſe gerant, & loquantur, ſecundùm lumen & prudentiam Spiritus, non ſecundùm prudentiam ſæculi, nulliſque tribulationibus à ſui Miniſterii functionibus deterreantur. Sunt enim hæc Miniſtrorum Chriſti Jeſu ſtipendia. *Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me loqui.*

Pro Paſtoribus & omnibus Operariis Evangelicis orandum.

S. Greg. M.

23. 33. *Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.* Pacis & charitatis inæſtimabile bonum hereditas noſtra eſt, adoptione Dei Patris, redemptione Chriſti Jeſu, inhabitatione Spiritus ſancti donatum Chriſtianis, qui fratres merentur vocari. Nullum bonum hoc excellentius Paſtores ovibus ſuis hoc in ſæculo poſſunt adprecari. Pacem & caritatem in illis conſervare & augere pro viribus laborent, extinguere diſſidia, ſedare inimicitias, lites componere & finire. Fidem ſine charitate erga Deum, erga proximos, erga ipſos inimicos, nihil ad ſalutem prodeſſe, illis inculcent & perſuadeant. *Pax fratribus, et charitas cum fide*. Pax fructus eſt caritatis: utriúſque radix gratia, ſine qua Deum diligere non poſſumus. Caritas in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum diffuſa, frequentibus dilectionis actibus & ſanctis operibus meretur augeri, ut aucta mereatur perfici. Bona omnia ad ſalutem æternam pertinentia expectare licet à Chriſto Jeſu iis qui illum amore caſto incorrupto, & conſtanti diligunt; non diligentibus verò malorum omnium cumulus; æterna ſcilicet damnatio timenda. *Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione*. Quis diligit Dominum Jeſum Chriſtum in incorruptione? Qui ea ſola amat & proſequitur, quæ diligit Chriſtus; qui ea ſola odio habet & refugit, quæ Chriſtus averſatur: Qui non amat divitias, gloriam mundi, voluptates; ſed paupertatem, humilitatem, caſtitatem, crucem ac mortificationem, bona incorruptibilia: Qui odio habet ac refugit peccatum, quæ eſt animæ corruptio. Sicut enim virginem corrumpi dicimus, ita & animam. Propterea & Paulus alibi ait, *Ne corrumpantur ſenſus veſtri*: &, *Corrupti mente*. Dilectionem igitur erga Chriſtum oſtendamus tum per vitæ puritatem, tum per hoc quòd incorruptibilia bona inquiramus: per vitam denique omni virtute conſpicuam, quæ incorruptam ſervat animam in Chriſto incorruptibili Sponſo Virginum & incorruptarum animarum: Cui laus, honor & gloria in ſæcula. Amen.

Pacis & caritatis inæſtimabile bonum.

Theophilact.
2. Cor. 11. 3.
2. Tim. 3. 8.

IN

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES, COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HÆC Epiſtola eodem anno ſcripta qua ſuperior, & ex eodem carcere quo Romæ detinebatur Apoſtolus propter Evangelium Jeſu Chriſti. Philippi, Macedoniæ primaria civitas, à Philippo Rege Macedoniæ condita, & ex ejus nomine appellata. Philippenſes à S. Paulo Apo- *Act. 16.* ſtolo, cùm primùm in Macedoniam cœleſti monito ingreſſus eſt, converſi, ſingulare in illum ſtudium demonſtrarunt ac opere comprobarunt, illi Romæ vincto ſubſidium mittentes, quo ſe in carcere ſuſtentaret, quod & antea fecerant Theſſalonicæ degenti. Detulerat ſubſidium illud Ephaphroditus, qui cùm ex gravi morbo convaluiſſet, ab Apoſtolo remiſſus eſt ad ſuos cum hac Epiſtola, qua ipſis conſtantiam in fide & caritate gratulatur. Suum cum illis gaudium communicat de fructu Evangelico vinculorum ſuorum, quæ facta eſſe celebria ſcribit in toto Prætorio, nonnullis ex Cæſaris etiam Domo ad Chriſti Jeſu fidem converſis. Hortatur ipſos ad mutuam dilectionem, concordiam, & humilitatem, exemplo Chriſti, qui ſemetipſum humiliavit, & in præmium humiliatis ſuæ nomen accepit à Patre omni nomine auguſtius & ſublimius. Monet ipſos ne Pſeudo-apoſtolis Ceremoniis Legis Moſaicæ cum Evangelio conjungendas eſſe ſuadentibus fidem adhibeant. Illos denique ad perſeverantiam, ſpiritale gaudium, orationem & pacem hortatur, & pro miſſo ſubſidio gratias agit, illorum caritatem commendans.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Paulus & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis et Diaconibus*. Paulus & Timotheus in Miniſterio Evangelii Jeſu Chriſto ſervientes, omnibus Chriſtianis ad ſanctam Philipporum Eccleſiam pertinentibus, nec-non Epiſcopis & Diaconis totius regionis, cujus Metropolis eſt Philippi. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. * Gratiam & pacem à Deo Patre noſtro, & à Domino Jeſu Chriſto vobis adprecamur. Epiſcoporum nomine ſignificantur & Presbyteri, ſiquidem Presbyteratus in Epiſcopatu ut ſuperiori Ordine, primòque Hierarchiæ Eccleſiaſticæ gradu continetur. Vel, Epiſcopi nomen Apoſtolicis temporibus Presbyteris etiam commune fuit, ut ex *Act.* 20. 17. *&* 28. *& Ad Titum* 1. 5. colligunt Græci Commentatores.

3. 4. 5. *Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri, ſemper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, ſuper communicatione veſtra in Evangelio Chriſti a prima die uſque nunc*. a Semper veſtri memor cum gaudio in omnibus orationibus meis, gratias ago Deo meo, quòd Evangelii prædicationem receperitis, & in fide Chriſti ad hanc uſque diem inconcuſſi permanſeritis. Vel: Gratias ago, quòd ſubſidium contuleritis ad Evangelium Chriſti prædicandum & propagandum, Miniſtris ejus, & mihi inprimis ſubminiſtrando neceſſaria à prima die converſionis veſtræ ad præſens uſque tempus.

6. *Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu*. Perſuaſus ſum enim & firmam habeo fiduciam, quòd Deus qui cœpit in vobis bonum opus per gratiam ſuam, illud perficiet, donans vobis perſeverantiam in fide, charitate, & ſancta converſatione, uſque ad adventum Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.

7. *Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis: eo quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & in confirmatione Evangelii,* b *ſocios gaudii mei omnes vos eſſe*. Et juſtum eſt ut ita ſentiam & confidam de omnibus vobis, & ſolicitè pro vobis orem ac gratias agam Deo, eo quòd intimo cordis affectu vos complectar, ut vinculis meis compatientes, ut ſocios & participes gaudii mei in defenſione & confirmatione Evangelii, quam captivitas & tribulationes non impediunt, ſed juvant, quia verbum Dei non eſt alligatum.

8. *Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos* c *in viſceribus Jeſu Chriſti*. Deum cordium ſcrutatorem teſtem apppellò, quòd vos tenerè diligam, non illo communi, humano & carnali amore, quo ſe homines diligere ſolent, ſed amore Chriſtiano, quatenus membra Chriſti eſtis, cujus dilectione, & miſericordiæ donis vos dignos effici vehementer deſidero.

9. 10. 11. *Et hoc oro, ut charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu*. Et hoc à Deo poſtulo, ut caritas veſtra creſcat in dies, ac ſcientia ſalutis, prudentiaque & diſcretione in agendis magis ac magis illuſtretur, dirigatur, perficiatur, *Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti*. Ut quid rectum ſit intelligatis, & in quibuſvis rerum circumſtantiis, quæ meliora ſunt, & ſaluti convenientia eligatis: ut dignoſcatis quænam ſit vera doctrina, quæ falſa & erronea, nec à Pſeudo-apoſtolis decipiamini. Ut fides, intentiòque veſtra, puræ ſint & incorruptæ, integræ, nulla permixtione errorum, nulla hypocryſi depravatæ. Ut inoffenſo curſu pergatis in via mandatorum Dei, & in bonis operibus uſ-

Timotheum nomen ſuo adjungit in ſalutatione, quòd in utroq; Philippos itinere Paulum eſſet comitatus, notus ob id charuſq; Philippenſibus.

*Patris & Filii una gratia, una pax. *S. Chryſoſt. Homil.* 1. *Theodoret. Theophylact. Oecumen.*

a Subventionem Apoſtolus paſſim *cõmunicationẽ* vocat, *Rom.* 12. 13. 2. *Cor.* 8. & 9. *Galat.* 6. 6 *Philipp.* 4 14. 15. *Hebr.* 13. 16.

b Secundùm Græcum, *Socios gratiæ meæ vos eſſe*. Τῆς χάριτος. Gratiam autem perpeſſionis ſuas vocat. Pro Chriſto enim pati magna gratia eſt.

c *Viſcera* ſignificant intimũ affectum amoris aut miſericordiæ, ſecundum loquendi modum Scripturæ ſacræ.

uſque in diem adventus Chriſti, id eſt, ad finem uſque perſeveretis. *Repleti fructu juſtitiæ * per Jeſum Chriſtum, in laudem & gloriam Dei.* Ut bonis operibus, quæ ſunt juſtitiæ fructus, per gratiam & merita Jeſu Chriſti abundetis, non ad veſtram gloriam, ſed ad laudem & gloriam Dei, cujus dona ſunt.

* Secundùm Textum Græcum, *Repleti fructibus juſtitiæ.*

12. 13. 14. *Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii.* † Vos certiores facio, quòd ea quæ mihi acciderunt adverſa, perſecutio, captivitas & vincula mea, tantùm abeſt ut Evangelii curſum & profectum impedierint, ut eum magis promoverint. *Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni Prætorio, * & in cæteris omnibus.* Ita ut in Aula Imperatoris, & omnibus Romanis civibus notum eſſet, me ſolius Chriſti cauſa vinctum eſſe, & præberetur illis occaſio inquirendi quale eſſet Evangelium propter quod hæc patior. ** *Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.* Et plures Chriſtiani, ſumpta ex vinculis meis fiducia, videnteſque me læto animo ærumnas ſuſtinere, Evangelium intrepidè prædicarunt.

† *Profectum Evangelii* vocat multitudinem credentium.

* Aula Imperatoris *Prætorium* dicebatur.

** Chriſtianos vocat *fratres in Domino*, ut à Judæis diſtinguat, quos fratres ſecundùm carnem ſolebat appellare.

15. 16. 17. *Quidam quidem & propter invidiam & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant.* Sed non idem eſt omnium ſcopus, nec eodem omnes affectu moventur ad Evangelium prædicandum. Quoſdam enim ad id impellit invidia & contentioſa indoles. Gloriæ enim noſtræ ex conſtantia prædicationis in ipſis vinculis, & ex tanto Evangelii profectu in urbe Imperii principe, promananti invident, & Evangelii Romam invecti laudem ad ſe transferre, ſeque in ejus prædicatione præ nobis excellere contendunt: Quidam autem bono animo id faciunt, propter Chriſti gloriam, hominùmque ſalutem. *Quidam ex charitate, ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum.* Quidam charitatis impulſu Chriſtum annuntiant, mihi in Evangelii propagatione cooperari ſtudentes, & vinculorum meorum impedimentum ſupplere, cùm certò noverint me propter Evangelii defenſionem in carcere detineri, & ad illud prædicandum à Deo vocatum eſſe. *Quidam * autem ex contentione Chriſtum annuntiant, non ſincerè; exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis.* Quidam verò Chriſtum annuntiant contentionis & æmulationis ſtudio, ut gloriam aucupentur, meque deprimant, non recta & pura intentione: ſeque novam afflictionem mihi vincto inferre exiſtimant. Sed oppidò falluntur.

* Quidam, non hæretici, non Gentiles, aut Judæi, ſed falſi fratres, ut ex Verſibus 14. & 18. compertum eſt.

18. *Quid enim? Deum omni modo ſive per occaſionem, ſivè per veritatem Chriſtus annuntietur, & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.* Quid enim intereſt, dum Chriſtus annuntietur, ſive per ſpeciem pietatis, bonique zeli, & rectæ intentionis, cùm re vera gloriæ humanæ & lucri cauſa, Evangelium prædicent, utque vincula mea novi (ut exiſtimant) mœroris acceſſu reddant graviora; ſive ſincere & recta intentione id agant; gaudeo de bono illo quod Deus per ipſos operatur, ſcilicet quòd Chriſtus annuntietur infidelibus, & quòd Evangelium propagetur, & ea de re perpetuò gaudebo. Amore gloriæ corrupti erant, quos hic Apoſtolus notat, quòd per invidiam & contentionem, non caſtè Chriſtum annuntiarent; quibus tamen prædicantibus gaudet „ ſciens fieri poſſe ut dum illi ſectantur humanæ gloriæ cu-
„ piditatem, tamen his auditis fideles naſcerentur; non ex eorum invida cupidi-
„ tate, qua ſe volebant vel æquari vel anteponi Apoſtolicæ gloriæ, ſed per Evan-
„ gelium, quod etiamſi non caſte, tamen annuntiabant, ut de malo illorum Deus
„ operaretur bonum: ſicut fieri poteſt ut homo ad concubitum non ingrediatur
„ voluntate generandi, ſed luxuriandi libidine rapiatur; & tamen naſcatur ho-
„ mo, bonum Dei opus de fœcunditate ſeminum, non de turpitudine vitiorum.

S. Auguſt. lib. 22. Contra Fauſtum, cap. 48.

19. 20. *Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem per veſtram orationem, & & ſubminiſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti.* Perſuaſum enim habeo & confido, invidiam & contentionem, quæ illos ad prædicandum Evangelium impellit, ut gloriam meam obſcurent, mihique moleſtiam creent, mihi profuturam ad ſalutem,

Digitized by Google

dum fervorem conſtantiamque majorem in Miniſterio Apoſtolico inter preſſuras & afflictiones donabit mihi Deus precibus veſtris exoratus, ſuumque & Jeſu Chriſti Spiritum, cujus virtute corroborer & perſeverem, mihi ſubminiſtrabit. *Secundùm exſpectationem & ſpem meam, quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia, ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.* Firmiter ſpero id ita futurum, nec exſpectationem meam fruſtratum iri: liberè & intrepide me prædicaturum et defenſurum Evangelium, ut antehac feci per gratiam Dei. Et nunc me vinculis alligato, ſicut ſemper ab initio Apoſtolatus mei, glorificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive me ex hoc periculo evadere, et vivere contingat, ſive mori. Si enim vixero, corpus meum impendam et conſecrabo laboribus Evangelicis in honorem Chriſti: ſi moriendum ſit, corpus meum Chriſto devovebo et immolabo ut hoſtiam illi gratam, et Evangelium ſanguine meo obſignabo. Utrumque autem in ſalutem meam cedet, gloriàmque mihi apud Deum et homines pariet immortalem.

21. *Mihi enim vivere Chriſtus eſt*, * *& mori lucrum.* Vita enim mea Chriſtus eſt, propter Chriſtum vivo, ejus obſequiis totum quod ſum, quod vivo, quòd moveor et ago, conſecratum eſt: et mors mihi lucrum eſt vitæ melioris et beatæ; maximè ſi pro Chriſto moriar.

22. 23. 24. *Quòd ſi vivere in carne hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.* Quòd ſi in hac vita mortali ſim adhuc permanſurus, hæc erit occaſio fructum majorem afferendi Eccleſiæ miniſterio meo, plurimos ad Chriſti fidem adducendo. Quòd ſi res ita ſe habeat, adeo bonum meum ſaluti proximorum non præpono, ut etiam dubitem utrum è duobus eligam, vivere, an mori. Et vitæ me tenet deſiderium, ut vobis proſim: et mortis, ut cum Chriſto verſer. Difficilis ergo mihi eſt optio, quando et vitæ novi lucrum, et diſceſſus ex hoc mundo ineffabilem voluptatem. *Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto* † *multò magis melius: Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.* Diſtineor ac trahor in diverſa, hinc deſiderio Chriſti, illinc amore fratrum. Deſidero quidem vehementer ſolutionem animæ meæ à corpore, ut ſim cum Chriſto, et Deo fruar: quod mihi longè melius: In hac autem vitâ aliquandiù adhuc permanere, et evangelicis inſiſtere laboribus, neceſſarium eſſe video propter veſtram aliorumque fidelium ſalutem.* O admirabilem Apoſtoli caritatem! Propter eos volebat vivere, pro quibus paratus erat mori.

25. 26. *Et hoc confidens ſcio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum, & gaudium fidei.*** Et hac fiducia fretus, ſcio me adhuc manſurum in vita, & apud vos juſto tempore ad profectum veſtrum & utilitatem ſpiritualem, & gaudium fidelium, qui me ex vinculis liberari & adhuc ſervari in bonum fidei vehementer deſiderant. *Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto Jeſu in me, per meum adventum iterum ad vos.* Ut cùm vobis fuero reſtitutus, gratulari vobis poſſitis, & in Chriſto Jeſu gloriari, ſive gratias illi agere. Vel, Ut glorier ampliùs in Chriſto Jeſu de fidei pietatiſque veſtræ incrementis.

27. *Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cùm venero & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii.* Interim vos hortor ut vitam veſtram ad Evangelii doctrinam componatis, ut ſive præſens vobis fuero, ſive abſens à vobis, audiam cum gaudio veſtram in divinis rebus conſenſionem, & in mutua dilectione perſeverantiam, in pietate conſtantiam, communèque veſtrum omnium ſtudium, concertationem, labores pro fide Evangelii.

28. *Et in nullo terreamini ab adverſariis: quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem ſalutis, & hoc a Deo.* Audiam etiam cum incredibili animi voluptate, vos ab ho-

* Id quo moventur homines ad operandum, dicunt vitam ſuam, ut venatores venationem, & amici amicũ. Cùm ergo Chriſtus ſit principium vitæ noſtræ & operationis, meritò ait Apoſtolus: *Mihi vivere Chriſtus eſt.*

† Animæ juſtorum ex hac vita ſine peccato migrantium, ſtatim beatifica Dei viſione fruũtur.

* *S. Aug. Tract. 5. in Epiſt. 1. S. Joannis.*

** Hanc Epiſtolam ex primis vinculis, è quibus ereptus eſt Apoſtolus ſcriptam eſſe, ex hoc loco perſpicuum eſt. Quod S. Chryſoſt. Theodoret. & Oecumen. confirmant.

hoſtibus Evangelii, ſive Chriſtianum nomen apertè perſequentibus, ſive doctrinam Evangelii fraudulenter corrumpere conantibus, nullatenus terreri, ſed ſtare intrepidos: quæ perſecutio & oppugnatio Evangelii illis cauſſa perditionis eſt, vobis autem occaſio ſalutis, Deo fidem veſtram, patientiam, fortitudinem, & perſeverantiam, quæ ſunt ejus dona, coronante.

29. 30. *Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini.* Vobis enim ex gratuita Dei miſericordia donatum eſt per Chriſti merita, non ſolùm ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo adverſa quæque patiamini.* *Idem certamen habentes quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.* In ſimili certamine conſtituti, & iiſdem expoſiti perſecutionibus & periculis, quibus & olim me impeti vidiſtis in urbe veſtra, & nunc me premi Romæ auditis. *Utrumque ergo ad Dei gratiam pertinet, & fides credentium, & tolerantia patientium, quia utrumque dixit Apoſtolus eſſe donatum.*

Ipſum fidei initium eſt Dei donum, contra Semipelagianos.
* *Act.* 16.
S *Auguſt. lib. De Gratia & Libero Arbitrio, cap.* 14.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. PAulus & *Timotheus ſervi Jeſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis,* &c. Quàm honorifica, quam ſuavis Chriſti Jeſu ſervitus! De illa gloriabantur Apoſtoli, cùm vel ipſum ejus nomen probro & dedecori eſſet apud Judæos & Gentes: & nos modò pudebit Chriſti ſervos appellari? At ſi minus de nomine, de operibus & officiis tam glorioſæ ſervitutis erubeſcemus? Servus eſt peccati, ſervus mundi, ſervus cupiditatum ſuarum, ſervus diaboli, quicumque refugit ſervum eſſe Jeſu Chriſti. *Quàm multos dominos habet, Qui unum refugerit! Sed nos non refugiamus. Quis refugiat eum, quem ſequuntur alligati vinculis, ſed vinculis voluntariis, quæ ſolvunt, non alligant, quibus vincti vinculis gloriantur dicentes.* Paulus vinctus Jeſu Chriſti, & Timotheus. *Glorioſiùs ab hoc ſtringimur, quàm aliis abſolvimur & relaxamur. Quis igitur fugiat pacem? Quis fugiat ſalutem? Quis fugiat miſericordiam? Quis fugiat redemtionem?* Nulla major dignitas, nulla ſuavior voluptas, quam ſervire Chriſto Jeſu. Felix ſervitus, ubi non neceſſitas, ſed caritas ſervit!

Chriſto Jeſu ſervire, glorioſum & ſuave eſt.

S. *Ambroſ. Epiſt.* 63. *nova Edit. n.* 96.

2. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Gratia in terris, pax in cœlis, patrimonium eſt filiorum Dei, à Patre promiſſum, a Filio ejus Jeſu Chriſto redemptum. Hoc à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto certà cum fiducia exſpectemus. Gratia & pax inchoantur & creſcunt in terris, conſummantur in cœlis. Patris & Filii una eſt gratia, una eſt pax: ſed hæc gratia & pax fructus eſt Spiritus. *Et bona pax & neceſſaria, ut nemo diſputationum turbetur incertis, neque paſſionum corporalium tempeſtate quatiatur: ſed ſimplicitate fides, & tranquillitate mentis quietus circa Dei cultum perſeveret affectus.* Gratia & pax fructus eſt Evangelii, non Legis. Hinc Moſes typus Legis in terram promiſſam non intravit; quia iſta Evangelio gratia debebatur. *Lex pacem non potuit dare; ideo Moyſes quoad vixit; ſemper præliatus eſt: ſemper Legis populus in ancipiti bellorum eſt: Jeſus autem Nave plebis animos profunda pace compoſuit; quoniam qui ſub Lege eſt, agitatur incertis: qui ſub Evangelio audit dicentem: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Ideoque diligentibus non eſt ſcandalum.*

Gratia & pax, patrimonium filiorum Dei.

S. *Ambroſ. lib.* 1. *De Spiritu ſancto, cap.* 12.

Idem Serm. 21. *in Pſal.* 118. *n.* 20.

3. 4. 5. *Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri: ſemper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens ſuper communicatione veſtra in Evangelio Chriſti.* Gratiarum actio unum eſt ex præcipuis Chriſtianæ Religionis

Gratiarum actio unum ex præcipuis Chriſtianæ Religionis officiis.

Digitized by Google

Paſtorum erga oves ipſis concreditas ſanctus amor

7. 8. *Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione & confirmatione Evangelii ſocios gaudii mei vos eſſe*. Qui erga proximos ex charitate bene eſt affectus, bene de ipſis ſentit: Prout enim quiſque affectus eſt, ſic judicat. Juſtum eſt ut de illis bene ſentiamus, & illos in bono perſeveraturos confidamus, quos ad omne opus bonum propenſos, in omni virtute exercitatos videmus. Paſtores, Præpoſiti, Moderatores conſcientiarum, oves ſuas, ſubditos, filios ſuos ſpirituales intima ſinceraque dilectione proſequi debent, ſed amore ſpirituali, non carnali, amore ex Chriſti viſceribus derivato, ex ejus caritate profecto, amore ſimili ei quo nos dilexit Chriſtus: illos habere in corde, ut Chriſti viſceribus illos inſerant, ut ad illum ducant: *Ad illum* enim *debemus & quos diligimus ducere, & à quibus diligimur duci*. Omnem dare operam ut Chriſto adhæreant & conjungantur, non ſecus ac filii qui matris utero geſtantur & confoventur. Illos diligere non propter ſua commoda, vel ob officia ſibi ab illis impenſa, non ob humanas rationes, ſed hoc in illis amare quod Chriſtiani ſunt, quod pii ſunt, quod in caritate & bonis operibus proficiunt. Non aliquibus tantùm, ſed omnibus, non divitibus dumtaxat, ſed pauperibus; non nobilibus solùm, ſed plebejis, paternum amorem oſtendere; curam æqualem impendere in iis quæ ſunt æternæ ſalutis. *Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti*. Non cupiditate, ſed judicio & caritate alios aliis præponere, ut Paulus Philippenſes. *Quantæ illud eſt laudis Pauli corde contineri, qui non temerè, ſed recto judicio, quos dignos exiſtimaſſet, amore proſequebatur?* Ea ſola dilectio dicenda eſt, quæ vera eſt, alioqui cupiditas eſt. *Hæc eſt vera dilectio, ut inhærentes veritati juſtè vivamus...... Ille veraciter amat amicum, qui Deum amat in amico, aut quia eſt in illo, aut ut ſit in illo. Propter aliud ſi nos diligimus, odimus potiùs quàm diligimus*. Charitas ovium erga Paſtores efficere debet ut eorum bonis operibus, afflictionibuſque communicent. Tribulationum participatio, gaudii & gratiæ ſocietas eſt. Unde † *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumèliam pati*. Et Apoſtolus alter: * *Omne gaudium exiſtimate, fratres, cùm in varias tentationes incideritis, ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, ut ſitis perfecti & integri in nullo deficientes*. Ex tribulationum ſuarum participatione de Philippenſium perſeverantia & ſalute felix omen ſumit Apoſtolus. Nam qui vos (inquit) fuerim expertus, optimèque omnium

Theophilact.

S. Auguſt.

S. Auguſt. lib. 8. De Trinit. cap. 7. Idem Serm. 336. aliàs De Tempore 256. c. 2.

† Act. 5. 41.

* Jacobi 1. 2.

S. Chryſoſt. Hom. 1. in hanc Epiſtolam.

„ vos & veſtra benefacta noverim, qui vel tanto à nobis intervallo ſejuncti, omnem
„ contentionem adhibetis ne calamitatibus à nobis ſejungamini, ſed periculorum,
„ quæ pro Evangelio ſubeunda ſunt, participes ſitis, & procul poſiti nihil minùs
„ me ipſo habeatis qui in certamina ipſa deſcendi, æquum planè eſt ut hæc relin-
„ quam teſtata .... Hæc igitur initia fidem mihi faciunt, vos uſque ad finem tales
„ fore. Vix enim fieri poteſt ut principium adeo ſplendidum extinguatur atque
„ evaneſcat; ſed magnos quoque ac præclaros exitus præſtat. Quoniam igitur a-
„ lia quadam ratione licet eſſe participem gratiæ & periculorum & calamitatum,
„ ſimus non quoque participes. Licet, ſi vultis, facilè iſtud aſſequi. Quomodo? Si
„ iis qui Apoſtolico Miniſterio funguntur, qui pro Chriſto male excipiuntur, ſub-
„ ſidium alacriter feratis. Vides periclitari fratrem, manum porrige. Vides Pa-
„ ſtorem & Doctorem perſecutionem pati propter defenſionem veritatis aut pieta-
„ tis, ſuccurre. Nemo quidem eſt Paſtorum & Miniſtrorum Evangelii cum Paulo
„ comparandus, ſed idem eſt Eſtangelium quod & hodie prædicatur, eadem veritas
„ quæ ſuos etiamnum impugnatores & defenſores habet. Qui autem Evangelii cauſa

Ovium erga Paſtores, & Evangelicos Operarios caritas.

perſecutionem, calumnias, exilia, carceres patiuntur. Evangelicam veritatem perpeſſionibus ſuis & patientia confirmant. Tribulationes *Evangelii confirmationem* jure merito appellavit Apoſtolus. Qui enim decipere aggrediuntur, pro tempori-
„ bus mutantur, nec falſum defendere ad mortem uſque ſuſtinent. Qui autem pro

Theodor. in Comment.

præ-

Digitized by Google

„ prædicatione innumerabilia pericula ſuſcipit, & in eiſdem perſiſtit, apertè oſtendit ſe vera docere, & doctrinam confirmat perpeſſionibus. Perſecutiones pro veritate toleratæ, *æternæ gloriæ pignora ſunt*. *Bonorum mens*, ait S. Gregorius, *quò duriora pro veritate tolerat, eò æternitatis præmia certiùs ſperat: tantò namque in Deum ſpes ſolidior ſurgit, quantò pro illa quiſque graviora pertulerit: quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic priùs pia tribulatione ſeminatur*.

S. Gregorius lib. 10. Moral. cap. 12.

9. 10. 11. *Et hoc oro, ut charitas veſtra magis ac magis abundet in ſcientia & in omni ſenſu.* Qui vult animabus dominari, cæcam ab illis obedientiam exigit: qui ſervit illis propter Deum, dat operam ut ambulent in viis ejus cum ſcientia & prudentia. Scientia quæ in charitate non creſcit, præſtringit mentis oculos, non illuminat: charitas quæ ſcientiam & prudentiam adjunctam non habet, facilè impingit & cadit. Populum è captivitate Ægyptiaca eductum fuiſſe in *manu Moyſi & Aaron* Propheta teſtatur. Ad exeundum de Ægypto non ſufficit una „ manus Moyſi, quæritur & manus Aaron. Moyſes indicat ſcientiam Legis, „ Aaron ſacrificandi Deo & immolandi peritiam. Opus eſt ergo ut exeuntes de „ Ægypto non ſolùm ſcientiam legis & fidei, ſed operum quibus Deo placetur „ fructum habeamus. Etenim ſi exiens de Ægypto, & converſus ad Deum abjiciam ſuperbiam, per manus Aaron taurum ſacrificavi. Si petulantiam laſciviamque peremero, hircum Domino jugulaſſe me Aaron manibus credam. Si „ libidinem vicero, vitulum, ſi ſtultitiam, ovem immolaſſe videbor. Hæc ergo „ cùm animæ vitia purgantur, manus Aaron operatur in nobis: & manus Moyſi „ nobiſcum eſt, cùm ad hæc ipſa intelligenda illuminamur ex lege. Et ideo utraque manus neceſſaria eſt de Ægypto exeuntibus, ut inveniatur in eis non ſolùm „ fidei & ſcientiæ, ſed & actuum operumque perfectio. Ideo Seraphim Iſaiæ „ viſa *duabus alis volabant*. Alæ iſtæ *agnitio & devotio*, quibus in eum, qui ſupra ipſos eſt, Seraphim rapiuntur. *Levat quippe cognitionis ala, ſed ſola non ſufficit. Ruit citiùs qui una tantum ala volare contendit: & quò magis attollitur, pejus colliditur.... Ubi verò intelligentiam caritas, agnitionem devotio comitatur, volet ſecure quiſquis ejuſmodi eſt, volet ſine fine, quia volat in æternitatem*. Satagite igitur ut creſcatis in cognitione & amore officiorum veſtrorum, *Ut probetis potiora*, ut non humanarum opinionum figmenta & illuſiones, quæ veſtris cupiditatibus blandiuntur, ſed legis divinæ ſtrictos apices ſequamini in rebus ſalutis; & in dubiis arctiori & tutiori viæ, quæ ducit ad vitam inſiſtatis: *Ut ſitis ſinceri*, mente, corde, intentione, verbis, operibus, Chriſto ut ſponſæ caſtiſſimæ placere ſtudentes, non ſolùm graviora peccata, vitiorum monſtra ſolicitè fugientes & caventes, ſed „ vel minimas Dilecti offenſas; non tam conſiderantes quod juſſum ſit, quantùm „ quis juſſerit, nec quantitatem imperii, ſed imperantis cogitantès dignitatem. *Cura enim diſciplinæ, dilectio; & dilectio, cuſtodia legum illius eſt, cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt: incorruptio autem facit eſſe proximum Deo*. Ideo Apoſtolus noſter addit: *Ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa*. His ſtudiis impetrabimus perſeverantiam, quam mereri non poſſumus. Vigilandum, orandum, bonis operibus jugiter inſiſtendum eſt, *Uſque in diem Chriſti*, uſque ad finem vitæ inoffenſo pede in via pietatis pergendum: ut Chriſto plenos juſtitiæ fructus, quos à nobis expoſcit, offeramus; non flores, ſed fructus; non aliquarum dumtaxat, ſed omnium Chriſtianarum virtutum; non aliquot dierum, menſium, vel annorum, ſed totius vitæ; non immaturos, ſed perfecta caritate quæ plena & perfecta juſtitia eſt, ad maturitatem perductos. *Repleti fructu juſtitiæ*, Quod repletum eſt, nihil præter id ex quo repletum eſt recipit. Ut igitur repleti fructibus juſtitiæ Chriſto Domino ſiſtamur, demus operam ut nihil ſit in nobis præter fructus juſtitiæ, bona ſcilicet opera, non pecuniæ æſtus, non voluptatum ſtimulus, non ambitionis ardor, non odiorum malignitas, non invidiæ aculeus, non conviciorum furor, non ſuperbiæ

Scientiæ cum caritate conjunctio.

Pſalm. 76. 21.

Origenes Hom. 27. in Numeros.

Iſai. 7. 22.

S. Bernardus Serm. 4. De Verbis Iſaiæ.

S. Paulinus Epiſt. Ad Celantiam inter Epiſtolas S. Hieronymi

Sapientiæ 6. 19. 20.

Studere debemus ut fructibus juſtitiæ pleni ſimus in adventu Chriſti.

Digitized by Google

biæ amentia, non cætera quæ diaboli ſemina ſunt,& malarum arborum germina. Ut autem pleni juſtitiæ fructibus in die Chriſti ſimus, ei ſemper adhærendum eſt amore caſto, quia vacui & ſine fructu inveniemur, niſi Sol juſtitiæ Chriſtus bona opera in nobis produxerit. *Per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*. Id verbis illis ſancti Patriarchæ ſignificatur: *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*. Niſi enim Dominus animæ noſtræ benedixerit, eamque gratiæ ſuæ rore irrigaverit, ac fœcundaverit, juſtitiæ fructus non dabit. Hinc Sponſa pulcherrimos & ſuaviſſimos horti ſui fructus cœleſti Sponſo acceptos refert: *Veniat*, inquit, *dilectus meus in hortum ſuum, ut comedat fructus pomorum ſuorum*. Sed cavendum, ne juſtitiæ fructus inanis gloriæ verme corroſi putreſcant. Unam igitur Dei gloriam in bonis operibus proponere nobis debemus, hanc ſolam exquirere, & deſiderare. *In gloriam & laudem Dei*.

Geneſ.27.27.
Cantic. 5. 1.

12. 13. 14. *Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii: ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni Prætorio*. Opera Dei, Miniſtrorum ejus tribulationibus promoventur & firmantur. Quæ ab hominibus opponuntur impedimenta, media ſunt quibus utitur Deus ad æterni conſilii ſui executionem. * *Eccleſia perſecutionibus crevit, Martyriis coronata eſt*. Fremebant gentes, iraſcebantur populi, ſæviebant Reges, & Poteſtates contradicebant, ſuperſtitiones, & totius mundi reluctabantur errores; ſed de reſiſtentibus, furentibus, perſequentibus, populum ſuum Chriſtus augebat, & per vincula ac ſupplicia morteſque Sanctorum roborabatur fides, vincebat veritas, perque univerſum mundum Dominicæ ſegetis multiplicabatur ubertas: Tanta enim deſuper præbebatur conſtantia fidei, fiducia ſpei, fortitudo tolerantiæ, ut ille ignis dilectionis, quem in cordibus fidelium Spiritus ſanctus accenderat, nullo modo ab opprimentibus poſſet extingui; cùm & qui cruciabantur vehementiùs inardeſcerent, & qui ſæviebant, eamdem quam perſequebantur, flammam ſæpe conciperent.... Hæc charitas diffuſa per Spiritum ſanctum, fecit ut mundus fidelium mundum vinceret impiorum. Hæc Neronis crudelitatem, Domitiani furorem, multorumque poſt eos Principum rabiem glorioſo innumerabilium Martyrum fine confudit, donante Chriſto imitatoribus ſuis, de perſecutionibus Regum æternarum ſtemmata coronarum. Paulus vinculis ſuis in Aula Neronis & tota Urbe celeber evaſit, Apoſtolica libertate & invicta fortitudine Chriſtianæ fidei cauſſam agens. Nero non credidit, ſed in ipſa Neronis Aula trophæum de idololatria in quibuſdam ejus domeſticis devicta Paulus erexit. Aulæ ingenium cum Chriſti Spiritu, mores aulicorum cum Evangelio non conveniunt. Fœdæ cupiditates, turpiſſima vitia in penetralibus Regum pullulant plerumque, & infeſtant aulicos. *Edidit terra eorum ranas in penetralibus Regum ipſorum*. Si Chriſtiana fides ea pateretur vitia quæ in aula ut plurimùm regnant, Chriſto & Apoſtolis Reges crediidiſſent. *Sed & Cæſares credidiſſent ſuper Chriſto, ſi aut Cæſares non eſſent ſæculo neceſſarii, aut ſi Chriſtiani potuiſſent eſſe Cæſares*. Magnanimitas, ſancta libertas; invictaque fortitudo Pauli non ſolùm filios plurimos Jeſu Chriſto Romæ peperit, ſed imperterritos fidei Confeſſores & Evangelii Prædicatores effecit. *Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui*. Paſtorum, Prædicatorum, & Doctorum patientia in tolerandis pro Catholicæ Veritatis defenſione tribulationibus & ærumnis fœcunda eſt. Unde hæc Prophetæ verba illis jure accommodantur: *Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi, & bene patientes erunt ut annuntient*. Quem locum tractans S. Gregorius ait: *Bene patientes ſunt ut annuntient, quia cæleſtia prædicantes, tantò robuſtiùs adverſa tolerant, quantò & per tolerantiam ſuam animarum commoda locupletiùs reportant*. Paſtores, Doctores, Prædicatores veritates Fidei Moraliſque Chriſtianæ, ubi à Novatoribus impugnantur, etſi in ſæculo potentibus, immò terribilibus, ſine timore loquantur & defendant Apoſtoli Pauli exem-

Opera Dei tribulationibus Miniſtrorũ ejus ſæpe promoventur & firmantur.

* *Tertullian.* Auctor librorum *De Vocatione omnium Gentium, lib. 2. c. 15.*

Pſal.104.30.

Tertullian. Apologet.cap. 21.

Pſal. 91. 16.
S.Gregor. M. *lib.35.Moral. cap. 10.*

Luc. 9. 26. exemplo & vinculis animati. Chriſti comminatione magis terreantur: *Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate*

S. Fulgentius lib. 1. Ad Traſimundum Regem c. 1.

„ *ſua*. Nec immeritò talis ſervus & abjicitur & punitur, quoniam uno eodemque
„ ſilentio firmat errorem, qui terrore ſeu torpore poſſeſſus, ſilentio non adſtruit
„ veritatem. Dominicam quoque gloriam qui non firmarit, evacuat, & divinam
„ contumeliam qui non refutarit, accumulat. Plerumque miles ignavus regia ca-
„ ſtra, ſomnolento torpore depreſſus, oppugnantibus tradit, dum competentibus
„ excubiis non defendit.... *Cùm de Deo res agitur, non levis reatus eſt, ſi quod ad*
„ *ſalutem pertinet, taceatur*. Ita namque nos oportet credere ad juſtitiam, ut
„ oris confeſſio fiat pariter ad ſalutem: quoniam verbum Dei non eſt vinctum.
„ Huc accedit, quòd illud divinæ præceptionis oraculum omnis Eccleſiaſtici Præ-
„ dicatoris perſonam, non tantùm fidei, ſed etiam ſervitii quadam communione

Iſai. 58. perſtringit: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam*.

Quinam Côcionatores ſincerè Chriſtum annunciant.

15. 16. 17. 18. Ad verbi divini Miniſterium variis ſtudiis & affectibus Concionatores impelli, malum eſt amaris lacrymis deflendum. Quoſdam excitat invidia famæ alienæ & æmulatio gloriæ præſtantiſſimorum, & celeberrimorum Evangelii Præconum; nonnullos ſtudium contentionis; quoſdam occulta malitia, ut aliis ad Miniſterium Evangelicum vocatis moleſtiam creent: quoſdam ambitio & popularis applauſus ſtudium, deſiderium ad Dignitates, & Beneficia Eccleſiaſtica perveniendi: alios cupiditas & amor lucri temporalis: paucos admodum charitas de corde puro, & conſcientia bona. Illi ſoli ſincerè prædicant Evangelium, qui unum Dei regnum, unam animarum ſalutem concionibus ſuis quærunt; qui Hierarchicum ordinem colunt, & ſub Epiſcopis unanimiter in doctrina ſana & pietate promovenda collaborant; qui non quærunt quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; qui ab adulatione procul remoti ſunt; qui nihil ſperant præter Deum partem unicam hereditatis ſuæ; nihil timent, quàm illi diſplicere; quibus tota gloria, tota utilitas, unum gaudium eſt, Chriſtum annuntiare, & regnum ejus propagare. *Quidam quidem & propter invidiam.... Quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſtum prædicant. Quidam autem ex contentione Chriſtum annuntiant, non ſincerè, exi-*

S. Auguſt. Serm. 137. alias 49. De Verbis Domini, cap. 8.

„ *ſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis*. Quòd annuntiant rectum eſt, ſed
„ qui annuntiant, non ſunt recti. Quare non eſt rectus? Quia aliud quærit in Ec-
„ cleſia, non Deum quærit. Si Deum quæreret, caſtus eſſet; quia legitimum ma-
„ ritum anima Deum habet. *Quiſquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non*
„ *caſtè Deum quærit*. Videte, fratres, ſi uxor amat maritum quia dives eſt, non
„ eſt caſta. Non enim maritum amat, ſed aurum mariti. Si autem maritum amat,
„ & nudum amat, & pauperem amat. Si enim propterea amat, quia dives eſt;
„ quid ſi proſcribatur, & ſubitò egens remaneat? Renuntiat illi forte, quia quod
„ amabat, non maritus erat, ſed res ejus. Si autem verè maritum amat, etiam
„ pauperem plus amat quia cum miſericordia amat.... Qui ergo annuntiant Deum,
„ amantes Deum, paſcunt oves, & non ſunt mercenarii. Ipſam caſtitatem exige-
„ bat ab anima Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quando dicebat Petro, *Petre amas*
„ *me*? Quid eſt, *Amas me*? Caſtus es? Non eſt cor tuum adulterum? Non tua quæ-
„ ris in Eccleſia, ſed mea? Si ergo talis es; & amas me, *Paſce oves meas*. Non
enim eris mercenarius, ſed Paſtor. *Quid enim? Dum omni modo ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo*. Ve-

S. Auguſt. Tract. 46. in Joan. n. 6.

„ ritas eſt Chriſtus; veritas à mercenariis occaſione annuntietur, veritas à filiis
„ veritate annuntietur: filii æternam hæreditatem Patris patienter exſpectant,
„ mercenarii temporalem mercedem conducentis feſtinanter exoptant: mihi hu-
„ mana gloria, cui mercenarios invidere video, minuatur; & tamen per linguas
„ & mercenariorum & filiorum divina Chriſti gloria diffametur, cùm ſive occa-
„ ſione, ſive veritate Chriſtus annuntietur.

19. *Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubmini-*

Digitized by Google

miniſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti . Per Spiritum Jeſu Chriſti & adverſis & proſperis rebus bene utimur , omnia nobis proveniunt ad ſalutem , inimicorum noſtrorum invidia, contentiones, odia, calumniæ, perſecutiones . Invocandus eſt humiliter, ferventer, perſeveranter . Deſideriis, gemitibus , & orationibus Eccleſiæ ſubminiſtratur ; qui in illa deſiderat , gemit & orat . Meritum & præmium mercenariorum transfertur ad veros Paſtores, & caſtos Evangelii Miniſtros . Ipſa illorum invidia ſinceris verbi divini Præconibus ſalutaris eſt ; illorum impedimenta, Deo in bonum conatus improbos convertente, adjumenta fiunt veritatis. *Vel inviti* *Theodoret.*
veritatis hoſtes veritatem adjuvant .

20. 21. *Secundùm exſpectationem & ſpem meam, quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia ſicut ſemper , & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo ſive per vitam , ſive per mortem* . Bono Paſtori & Evangelii Miniſtro nihil antiquius eſt , quàm Miniſterium implere ſuum . Nulli eventus , nullæ res adverſæ libertatem ejus , pacem , ſpem atque fiduciam convellere vel labefactare poſſunt , cùm operi Dei ſe inſiſtere certus eſt . Quid nobis contingat, divitiæ an paupertas ; libertas , an ſervitus ; gloria, vel ignominia; hominum favor & benevolentia, an odia; maledicta, calumniæ ; ſanitas, an morbi ; mors, an vita; nihil intereſt , modò Chriſtus in nobis & à nobis glorificetur, ut in Apoſtolo, & ab Apoſtolo Paulo . Non eſt
in arbitrio victimæ eligere quomodo Deum honoret . Gloria ejus eſt ad Dei glo- Chriſti Mini-
riam immolari & conſumi . Faciat quod voluerit de hoſtia ſua . Gaude hoſtia ra- ſtri, & Chri-
tionabilis & exſulta, quia ubique ſecura es, & ubique illæſa . Si tentaris, proficis; ſtiani omnes,
ſi humiliaris, erigeris ; ſi pugnas, vincis ; ſi occideris, coronaris ; in ſervitute li- ſe ut victi-
bera; in periculo tuta ; in cuſtodia læta; in morte vivens . *Magnificabitur Chriſtus* mam Chriſto
,, *in corpore meo , ſive per vitam , ſive per mortem* . Si enim pericula ſuperavero, devovere de-
,, omnes admirabuntur eum, qui me ex talibus & tantis laqueis eripuerit : ſin au- bent.
,, tem interemptus fuero, admirabuntur omnes virtutem prædicationis , quæ effi- *Theodoret,*
cit ut Prædicatores vel mortem ipſam contemnant . *Sapientia filiis ſuis vitam* *Eccli.* 4. 12.
inſpirat . Alia lectio habet : *Sapientia jugulavit filios ſuos* . Sapienter utique jugu- *Tertullian.*
lavit, dum in vitam, & rationaliter , dum in gloriam . O parricidii ingenium ! ò *Scorpiaci* ,
,, ſceleris artificium! ò argumentum crudelitatis, quæ idcirco occidit, ne moriatur *cap.* 7.
,, quem occiderit ! ò bonam matrem ! Opto & ipſe in filios ejus redigi , ut ab ea
,, occidar . Opto occidi, ut filius fiam . *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum* .
Mors lucrum eſt homini , qui cùm nonniſi pro Chriſto Jeſu vixerit , vitam ſuam
,, in illo moriendo invenit . Non negat Apoſtolus naturalem ſe vitam vivere, ſed *S. Chryſoſt.*
,, eam quæ peccatorum eſt, quam omnes homines vivunt. Nam qui præſentis vitæ *Hom.* 3.
,, cupidus non eſt, quomodo hanc vivit ? Qui ad alteram feſtinat , quomodo hanc
,, vivit ? Qui mortem contemnit , qui nihil ex iis quæ in hoc mundo ſunt amat,
,, quomodo hanc vivit ? Qui nihil eorum quæ ad hanc vitam faciunt , curat : iis
,, nec vivit . Nos hanc vitam vivimus, qui pro illa omnia facimus . *Mihi vivere*
,, *Chriſtus eſt, & mori lucrum* : Quoniam major mihi illius notitia erit , & fami-
,, liariùs cum ipſo verſabor . Nihil in me durius facient , qui interfecerint , ad
,, meam me emittentes vitam, & ab hac quæ mihi apta non eſt, liberantes .
,, *Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum* . Aliud ad neceſſitatem vitæ , *S. Ambroſ.*
,, aliud ad mortis utilitatem refert. Chriſtus enim nobis vivere eſt, cui ſervimus, *lib.* De *Bono*
,, cui oportet ut à ſanctis ſuis in Evangelii prædicatione deferatur obſequium . *Mortis, cap.* 2.
,, Denique & Simeon qui ait : *Nunc dimittis ſervum tuum* , propter Chriſtum ex-
,, ſpectabat . Chriſtus enim Rex noſter eſt ; & ideo quod Rex jubet , deſerere non
,, poſſumus & contemnere . Quantos Imperator terræ hujus in peregrinis locis
,, aut honoris ſpecie , aut muneris alicujus cauſa jubet degere ? Numquid hi in-
,, conſulto Imperatore diſcedunt ? Et quantò amplius eſt divinis parere , quàm Quotidianus
,, humanis ? Vivere ergo Sancto Chriſtus eſt , & mori lucrum . Unde Apoſtolus uſus morien-
,, quaſi ſervus non refugit vitæ obſequium, & quaſi ſapiens lucrum mortis ample- di.

Digitized by Google

,, ſtitur. Lucrum eſt enim evaliſſe incrementa peccati, lucrum fugiſſe deteriora, ,, & ad meliora tranſiſſe. *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. Quid eſt ,, Chriſtus, niſi mors corporis, Spiritus vitæ? Et ideo commoriamur cum eo, ut ,, vivamus cum eo. Sit quidam quotidianus uſus in nobis affectuſque moriendi, ,, ut per ſegregationem à corporeis cupiditatibus anima noſtra ſe diſcat extrahe- ,, re, & tamquam in ſublimi locata, quò terrenæ adire libidines, & eam ſibi glu- ,, tinare non poſſint, ſuſcipiat mortis imaginem, ne pœnam mortis incurrat. Re- ,, pugnat enim lex carnis legi mentis, & eam legi erroris addicit. Omnes impu- ,, gnamur, omnes ſentimus, ſed non omnes liberamur. Et ideo infelix ego homo, ,, niſi remedium quæram. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei* ,, *per Jeſum Chriſtum*. Habemus Medicum, ſequamur remedium. Remedium no- ,, ſtrum Chriſti gratia eſt, & corpus mortis corpus eſt noſtrum. Ergo peregrine- ,, mur à corpore, ne peregrinemur à Chriſto: etſi in corpore ſumus, tamen quæ ,, ſunt corporis non ſequamur.

S. Ambroſ. lib. De Fide Reſurrectio- nis, n. 40.

Rom. 7. 24. 25.

Mortis bo- num.

,, *Mori lucrum*. Non ergo formidabilis mors, nec amara egentibus, nec gra- ,, vior divitibus, nec injuſta ſenioribus, nec ignava fortibus, nec perpetua fi- ,, delibus, nec improviſa ſapientibus. Quàm multi enim vitam ſolo mortis ti- ,, tulo conſecrarunt, quantos vivere puduit, mori profuit? Morte unius plerum- ,, que accepimus maximos populos liberatos: morte Imperatoris fugatos exerci- ,, tus hoſtium, quos vivus vincere nequiviſſet. Morte Martyrum Religio defen- ,, ſa, cumulata fides, Eccleſia roborata eſt: Vicerunt mortui, victi perſecu- ,, tores ſunt. Itaque quorum vitam neſcimus, horum mortem celebramus...... ,, Quid plura? Unius morte mundus redemptus eſt. Potuit enim Chriſtus non ,, mori, ſi voluiſſet: ſed neque refugiendam mortem quaſi ignavam putavit, ne- ,, que meliùs nos quàm moriendo ſervaſſet. Itaque mors ejus vita eſt omnium.

Idem Ambroſ. ibid. n. 44. & ſeq.

,, *Mori lucrum*. Prævaricatione damnata in labore diuturno, gemitùque into- ,, lerando vita hominum cœpit eſſe miſerabilis: debuitque dari finis malorum, ,, ut mors reſtitueret quod vita amiſerat. *Immortalitas enim oneri potiùs quam* ,, *uſui eſt, niſi aſpiret gratia*...... Non naturæ mors iſta eſt, ſed malitiæ; manet ,, enim natura, malitia moritur. Reſurget quod fuit: atque utinam ut jam pec- ,, candi liberum, ita vacuum culpæ prioris! Plane mors timeatur, ſed ab illis qui dicere non poſſunt, *Mihi vivere Chriſtus eſt*: non ab illis qui nihil magis ti- ment quàm Deum offendere; nihil magis dolent, quàm peccandi periculis ſem- per expoſitos eſſe. *Non eſt timendum, quod nos liberat ab omni timendo*.

Tertullian. lib. De Teſtim. Animæ.

22. 23. 24. *Quod ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro*. Felix qui vitam parvipendit, niſi Chriſto fructuoſa ſit. Felices Paſtores, Concionatores, Doctores, omneſque Eccleſiæ Miniſtri, ac Viri Religioſi, qui vitam ſuam inutilem arbitrantur, niſi Chriſto & Eccleſiæ ſerviant, non in otio, ſed in laboribus continuis pro illuſtratione, defenſione, & confirmatione verita- tis, pro incremento pietatis, pro animarum ſalute. Felices, quibus ita domina- tur charitas, ut hinc deſiderio ad Chriſtum migrandi & cum illo in æternum vi- vendi, illinc ardore ferviendi Eccleſiæ & animarum ſaluti, illecti, accenſi, ab- repti hæreant in ancipiti quid eligant, & totum divinæ voluntati committunt, à qua unice pendere ſummo ducunt honori & felicitati. *Coarctor autem è duobus, de- ſiderium habens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, multo magis melius: permanere autem* ,, *in carne, neceſſarium propter vos*. Eorum, qui ſic affecti ſunt, anima per a- ,, morem Sponſo inviſibili jungitur, ut ejus deſiderio ardeat, nulla jam quæ in mundo ,, ſunt concupiſcat, præſentis vitæ longitudinem pœnam deputet, exire feſtinet, ,, & amoris amplexu in cœleſtis Sponſi viſione requieſcere. Mens itaque quæ jam ,, talis eſt, nullam præſentis vitæ conſolationem recipit, ſed ad illum quem di- ,, ligit medullitus ſuſpirat, fervet, anhelat, anxiatur. Vilis fit ei ipſa ſalus ,, corporis, quia transfixa eſt vulnere amoris: unde & in Canticis dicit, *Vul-*

Vita parvi- pendenda, ni- ſi Chriſto fru- ctuoſa ſit.

S. Gregorius, Hom. 15. in Ezechielem

,, *nera-*

Digitized by Google

„ *nerata caritate ego ſum*. Cùm verò jam anhelare in cœleſte deſiderium, & ſentire vulnus amoris cœperit, fit anima ſalubrior ex vulnere, quæ priùs ægrotabat ex ſalute. Menti autem Sponſum ſuum fortiter amanti, de mora vitæ præſentis una ſolet eſſe conſolatio, ſi per hoc quod ipſa ab ejus viſione differtur, aliorum animæ ejus verbo proficiant, & ad cœleſtem Sponſum amoris facibus inardeſcant. Mœret, quia differri ſe conſpicit: triſte eſt ei omne quod aſpicit, quia illum adhuc non videt, quem videre concupiſcit. Sed eſt non parva conſolatio, ſi cùm fervens anima differtur, per eam multæ colliguntur, ut tardè eam cum multis videat, quem ſola videre citiùs volebat. Unde rurſus in Canticis Sponſa dicit: *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Quid namque ſunt flores, niſi animæ bonum jam opus inchoantes, & deſiderium cœleſte redolentes? Quid mala de floribus, niſi perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis de initio ſanctæ propoſitionis? Quæ ergo amore languet, fulciri quærit floribus, ſtipari malis: quia ſi illum quem deſiderat, videre adhuc non permittitur, magna eſt ei conſolatio ſi de aliorum profectibus lætetur. Anima ergo ſancta amore languida, floribus maliſque fulcitur, ut requieſcat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei.

25. *Et hoc confidens ſcio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum, & gaudium fidei*. Diſſolutionem corporis deſiderare ut ad Deum migremus, Chriſtiana perfectio eſt, beatitudinis ſuæ dilationi conſentire ad animarum ſalutem procurandam, zeli Apoſtolici culmen eſt. *Sunt homines qui cum patientia moriuntur: ſunt autem quidam perfecti qui cum patientia vivunt. Qui adhuc deſiderat iſtam vitam, quando illi venerit dies mortis, patienter tolerat mortem: luctatur adversùm ſe, ut ſequatur voluntatem Dei; & hoc potiùs agit animo quod eligit Deus, non quod eligit voluntas humana: & ex deſiderio vitæ præſentis fit lucta cum morte; & adhibet patientiam & fortitudinem ut æquo animo moriatur: iſte patienter moritur. Qui autem deſiderat diſſolvi & eſſe cum Chriſto, non patienter moritur; ſed patienter vivit, delectabiliter moritur*. Huic tamen delectationi mortalis hujus vitæ labores & ærumnas præponit S. Apoſtolus, ut fidelium profectum & ſalutem promoveat. *Et permanebo omnibus vobis ad profectum veſtrum, gaudium fidei*.

Perfectus Chriſtianus patienter vivit, delectabiliter moritur.

S. *Auguſt. Tract.* 9. in *Epiſt.* 1. ſancti Joannis n. 2.

27. 28. *Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cum venero, & videro vos, ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii*. Chriſtianæ vitæ regula Evangelium Chriſti eſt. Qui vitam ſuam Evangelio non conformat, Chriſtiano indignus eſt nomine. Sancta unanimitas, concordia, & mutua dilectio, quæ nos Deo & Chriſto Jeſu conformes efficit, honor eſt & triumphus Evangelii, diſcipulorum Chriſti caracter. Stare debent ut athletæ ad pugnam ſemper parati, ſuo quiſque modo collaborantes fidei, & conjunctis viribus decertantes, Paſtores & Doctores prædicationibus, litteris, libris, Principes & Magnates auctoritate, legibus, patrocinio; populus precibus; omnes confeſſione fidei aperta & conſtanti, & patientia in quibuslibet tribulationibuſ pro fide ac pietate tolerandis. *Et in nullo terreamini ab adverſariis*. Spectaculum Deo dignum Chriſtianus contra Mundum, ac diabolum pugnans, ac de omnibus eorum tentationibus, terroribus, inſidiis, perſecutionibus victor per fidem, ſpem, caritatem, & patientiam. *Et hoc à Deo*, Anima juſti, framea Dei. *Erue ab impiis, Deus, animam meam, frameam tuam ab inimicis manus tuæ*, ait Propheta Rex. *Apprehendis enim animam meam, & debellas inimicos meos. Et quid eſt anima veſtra quamvis ſplendida, quamvis producta, quamvis acuta, quamvis uncta, quamvis luce ſapientiæ & coruſcatione vibrata, niſi Deus illam teneat, & pugnet de illa? Nam qualibet optimè facta framea, niſi habeat bellatorem, jacet*.

Pſalm. 21.

S. *Auguſt. Serm.* 1. in *Pſal.* 34. n. 2.

29. *Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut*

etiam

Digitized by Google

Credere in Chriſtum & pro Chriſto pati, ſumma vitæ Chriſtianæ.

etiam pro illo patiamini. Credere in Chriſtum Jeſum, & pro illo pati, ſumma vitæ Chriſtianæ eſt. Utrumque gratiæ divinæ opus eſt in nobis. * *Horum quippe unum pertinet ad initium, alterum ad finem: utrumque tamen eſt Dei donum: quia utrumque dictum eſt eſſe donatum. Quod enim eſt initium verius Chriſtiano, quàm credere in Chriſtum? Quis finis melior, quàm pati pro Chriſto?* Gratia patiendi pro Chriſto longè excellentior dono ipſo fidei. Illa quippe principium iſtius eſt. Fides in Chriſtum Jeſum, Chriſtianum initiat; paſſio & mors pro Chriſto, Martyrem conſummat & conſecrat. *Chariſma & donum longe admirabilius, quam mortuum ad vitam revocare, ac cætera miracula facere. Nam ibi quidem ego ſum debitor: hic vero debitorem habeo Chriſtum* (ait S. Chryſoſtomus.) Si nunc deſint occaſiones moriendi pro Chriſto, non deſunt patiendi propter Chriſtum. Habet Eccleſia & in pace Martyres ſuos. Numquam deeſt tribulatio perſecutionis, ſi numquam deſit obſervantia pietatis. Perſeverantiam à Deo ſupplices poſtulemus, quia ejus donum eſt: gratiis illius fideliter reſpondeamus, quia in eo quod accepimus & tenemus, perſeverabimus, ſi velimus. *Utroque enim opus eſt, nempe & noſtra animi promptitudine, & divino auxilio. Neque enim iis qui animi alacritatem non habent, ſufficit gratia Spiritus: nec rurſus animi prompta voluntas, ſi ſit gratia deſtituta, poteſt virtutis divitias colligere.*

*S. Auguſt. lib. De Dono Perſeverantiæ cap. 2.
S. Chryſoſt. Homil. 4.
Theodoret. in hunc locum.

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

Oratio blanda comprimis & pathetica.

1. 2. SI * *qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium caritatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis; implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.* Si quid mihi ſolatii in Chriſto à vobis exſpectandum eſt; ſi quid conſolationis à veſtra caritate ſperare licet, ſi quæ eſt inter nos in rebus ſpiritualibus per Chriſtum, cujus membra ſumus, communio; ſi quis erga me Apoſtolum veſtrum in vinculis Chriſti cauſa conſtrictum miſerationis ſenſus; gaudium quod ex præclaris veſtris initiis concepi, implete & cumulate veſtra conſenſione & concordia, mutua caritate, ſententiis ſtudiiſque conjuncti.

* Si, hic vim habet affirmandi, ut cùm dicitur, ſi quam mei rationem habes, ſi quid bene unquam de te merui, hoc facito.

3. 4. *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.* Nihil agatis contentionis ingenio, aut inanis gloriæ ſtudio, ſed ſinceræ humilitatis affectu alios vobis præſtantiores exiſtimate, quod ſpectat gratiæ virtutumque dona. *Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum.* Nemo veſtrum privata ſua commoda utilitati & ſaluti proximorum anteponat. Græcè, ϰὶ τὰ τ ἑτέρων: *Sed & quæ aliorum ſunt.*

Chriſtus natura Deus,

5. 6. 7. *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu.* Ita ſitis affecti erga vos invicem, ſicut affectus fuit erga nos omnes Chriſtus Jeſus. *Qui cùm in forma* * *Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Qui cùm natura Deus eſſet, non exiſtimavit rei alienæ uſurpationem eſſe quòd Deo æqualis eſſet, ut propterea ſe humiliaverit, quaſi deponere volens quod uſurpaverit: *Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Sed ſponte ſe ad humillimum ſtatum dejecit, ſervilem formam, ſcilicet naturam humanam aſſumens; factus homo aliis hominibus in natura ſimilis, & ex omnibus quæ oculis mortalium in ipſo obverſabantur, corpore ſcilicet, actionibus, infirmitatibus, perpeſſionibus, ab omnibus agnitus eſt ut verus homo.

* Temere Eraſmus *formam* hoc loco pro externa ſpecie, ſive pro externis operibus in quibus fulgebat divinitas ab Apoſtolo poſitam commentatur, repugnantibus S. Athanaſio Orat. 4. contra Arianos, S. Chryſoſt. comment. in hunc locum, S. Hilario lib. 8. De Trinit. p. 55. &c.

Non

Digitized by Google

Non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualem Deo, quia non alienum arbitratus eſt eſſe quod natus eſt: ſed tamen quærens noſtra, non ſua, ſemetipſum exinanivit, non formam Dei amittens, ſed formam ſervi accipiens. Non enim eſt mutabilis illa natura, ut ſe exinaniret perdendo quod erat, ſed accipiendo quod non erat: nec conſumendo quæ ſua ſunt, ſed aſſumendo quæ noſtra ſunt.

Par Grotii temeritas, cujus in hunc locum Commentarius Socinianiſmum ſapit.

8. 9. 10. 11. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Non ab aliis humiliatus eſt, & coactus, ſed ultro ſeipſum humiliavit Chriſtus Filius Dei, factus obediens decreto Patris de morte ſubeunda ob humani generis redemptionem, in cruce, quod mortis genus eſt atrociſſimum & ignominioſiſſimum. Tò *uſque*, totum tempus vitæ & mortis complectitur. *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen:* ob cujus humilitatis, obedientiæ, paſſionis & mortis meritum Deus illum ad ſummum gloriæ apicem extulit, exaltavit illum ut hominem ſupra omnes cœlos, illique poteſtatem omnem & imperium dedit in cœlo & in terra, in omnes Angelos & homines: & dedit illi ut, quod erat ab æterno, verus Dei Filius ubique & ab omnibus agnoſceretur. Illud nomen de quo alibi Apoſtolus noſter: *Sedet ad dexteram Majeſtatis in excelſis, tanto melior Angelis factus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum, Ego ero illi in Patrem, & ille erit mihi in Filium.* Cùm igitur ſe ipſum humiliavit, non ſolum non perdidit quod habebat ut Deus, ſed hoc etiam accepit ut homo. *Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, celeſtium, terreſtrium, & infernorum.* Ita ut omnes quicumque uſquam ſunt, ſive in cœlis, ſive in terris, ſive in inferis, cognoſcant Jeſum eſſe verum Deum, & Dei Filium, ſeſe illi ſubmittant, illumque adorent, vel ſponte, ut Angeli ſancti, piique homines; vel coactè, ut dæmones, hominèſque reprobi. *Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jeſus Chriſtus, in gloria eſt Dei Patris.* Et omnes confiteantur Dominum Jeſum Chriſtum eamdem habere gloriam cum Patre, vel Omnes agnoſcant & confiteantur Chriſtum eſſe univerſorum *Dominum*: quæ confeſſio fit ad gloriam Dei Patris.

S. Auguſt. lib. 2. Contra Maximum Arianum. cap. 5.

Chriſtus ſibi nobiſque meruit.

Hebr. 1.
Theodoret.

Chriſtus verus Deus & verus homo.

Plurimas hæreſes ab Apoſtolo his & ſuperioribus Verſibus expugnari Theodo-
,, retus obſervat: tum eos qui Unigeniti divinitatem blaſphemant, & qui ejus
,, humanitatem negant, tum eos qui perſonas confundunt. Et Sabellium quidem,
,, & Photinum & Paulum Samoſatenum, impios eſſe convincit, duas oſtendens Per-
,, ſonas. Dixit enim: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe*
,, *ſe æqualem Deo*, Nemo autem dicitur eſſe ſibi ipſi æqualis. Arium verò & Eu-
,, nomium blaſphemare iſdem verbis oſtendit. Non enim dixit, Qui cùm in
,, forma Dei factus eſſet, ſed, *Qui cùm in forma Dei eſſet*: & ſubjunxit, *Non*
,, *rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*. Eſt enim proprium eorum qui alie-
,, na rapiunt, de iis quæ habent jactare ſe, & efferri. Deus autem Verbum
,, natura eſt Deus. In Dei enim forma erat, & non rapinam arbitratus eſt quòd
,, eſſet Deo æqualis: Natura enim hanc habuit æqualitatem. Quòd ſi Dei for-
,, mam dicunt non eſſe Dei ſubſtantiam, interrogentur quid intelligant per ſervi
,, formam. Neque enim ut Valentinus, & Marcion, & Manes, negant carnis
,, aſſumptionem. Si ergo ſervi forma ſervi eſt ſubſtantia, Dei ergo ſubſtantia
,, Dei quoque forma eſt. Ita etiam eos interrogemus qui phantaſiam ſeu appa-
,, ritionem introducunt, Forma Dei eſt Dei ſubſtantia? Omnino fatebuntur:
,, non enim negant Deum eſſe Chriſtum Dominum. Ergo ratiocinemur: Si
,, forma Dei eſt Dei ſubſtantia, ſervi utique ſubſtantia eſt forma ſervi: & inve-
,, nientur qui contraria ſentiunt, per ea quæ confitebuntur, ea confirmare quæ
,, nolunt confiteri. Præterea docens humilitatem divinus Apoſtolus attulit Chri-
,, ſti exemplum. Si autem æqualis non erat, ſed minor Patre Filius, non per
,, humilitatem obedit, ſed ſuo officio functus eſt.

Hæreſes ab Apoſtolo hoc loco confutatæ.

Hunc Theodoreti Commentarium Eraſmi & Grotii novellis & temerariis commentis oppone.

12. Ita

Hoc loco refellitur inanis certitudo & ſecuritas æternæ ſalutis, de qua ſibi blandiuntur Heretici.

12. *Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obediſtis,) non ut in præſentia mei tantùm, ſed multò magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini*. Itaque, fratres chariſſimi, ſicut ſemper obediſtis Evangelio & præceptis Chriſti, ita obedire pergite, non ſolùm cùm præſens ſum apud vos, ſed multò magis nunc me abſente: opera ſalutem veſtram promoventia & ſtabilientia cum magna ſolicitudine & timore filiali exercere ſatagite, unum Deum promereri, non nobis placere ſtudentes.

Confer eum Pſal. 2. 11. *Servite Domino in timore, & exſultate ei cum tremore.*

* Gratiæ divinæ efficacia ὁ ἐνεργῶν efficaciter agens.

† *S. Auguſt. lib. De Perſeverantia Dono cap. 13.*

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti, cap. 10.

13. *Deus eſt enim, qui operatur* * *in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate*. Timete (inquam) quia bonum ſalutare velle & operari non eſt poſitum in naturæ lapſæ & liberi arbitrij viribus: ſed Deus eſt qui voluntatem boni operis ad ſalutem conducentis in nobis operatur efficacia gratiæ ſuæ, & eadem gratiæ ſuæ potentiſſima virtute ac energiâ facit ut quod volumus bonum, opere impleamus & perficiamus. Id autem operatur non meritorum noſtrorum intuitu; alioqui gratia non eſſet gratia ſed ex mero voluntatis ſuæ beneplacito.† *Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere & dicere, hoc eſt pium: hoc eſt verum, ut ſit humilis ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo*. Opeeari in nobis velle & perficere, eſt operari in nobis vires efficaciſſimas ad bonam voluntatem, id eſt ad dilectionem boni, & ad ejus operationem neceſſarias. Dicunt nonnulli, Deum in nobis operari velle & perficere, ſi velimus: ſed Semipelagianum & ineptum iſtud commentum eſt. Ridicule enim aliquid exigas ut conditionem ſui ipſius, velut ſi dixeris: Deus me facit vivere, ſi vivam. Nec dicit Apoſtolus, Deum in nobis operari ut poſſimus velle & perficere ſi velimus, ſed etiam ut reipſa velimus & faciamus. Operatio enim gratiæ Dei ab humanæ voluntatis aſſenſu non pendet, ſed & aſſenſum, & executionem in nobis operatur ut incipiens, qui volentibus cooperatur ut perficiens. Nec ſuadendo ſolùm, & præmia pollicendo, ut commentatur Pelagius (quod ad legem atque doctrinam pertinet) nam poteſt eſſe in docendo & exhortando etiam hominis operatio. At gratia Chriſti non ſolùm ſuadetur omne quod bonum eſt, verùm etiam perſuadetur ut ad eum veniant, quia trahuntur à Patre: non ſolùm futuræ gloriæ magnitudo promittitur, ſed etiam creditur & ſperatur; nec ſolùm revelatur ſapientia; verùm & amatur. Hanc gratiam confiteantur neceſſe eſt, quicumque volunt eſſe Chriſtiani. Veteres & novi Semipelagiani dicunt, Deum operari, quantùm in ipſo eſt, ut velimus, cum nobis nota fiunt ejus eloquia: ſed ſi eis adquieſcere nolumus, nos ut operatio ejus nihil nobis proſit efficimus. Sed hæc qui dicunt, profectò Eccleſiæ orationibus contradicunt. *Exſere* (inquit S. Auguſtinus) *contra orationes Eccleſiæ diſputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis, ut eos Deus convertat ad fidem, & pro Catechumenis, ut eis deſiderium regenerationis inſpiret, & pro fidelibus, ut in eo quod eſſe cœperunt ejus munere perſeverent, ſubſanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id eſt, Deum pro infidelibus ut eos fideles faciat, non rogare, eo quòd non ſint iſta divinæ miſerationis beneficia, ſed humanæ officia voluntatis*.

S. Auguſt. Epiſt. 217. aliàs 117. Ad Vitalem.

Græcè διαλογισμῶν, *diſceptationibus.*

14. 15. 16. *Omnia autem facite ſine murmurationibus & hæſitationibus*. Omnibus Chriſtianæ vitæ, & ſtatus veſtri officiis fungimini prompto & alacri animo, nec adversùs difficultates & labores, aut contradictiones hominum murmuretis, multò minùs adversùs Superiores veſtros, nec diſceptetis aut hæſitetis an obediendum ſit, cùm ea vobis præcipiuntur quæ ſunt officii veſtri. *Ut ſitis ſine querela, & ſimplices: filii Dei ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo*. Ut ſitis irreprehenſibiles, ſinceri, & (ſicut filios Dei decet) immaculati in medio nationis pravæ & corruptæ: in qua velut in tenebris, lucetis ſplendore fidei ac bonorum operum, ſicut ſidera in mundo. *Verbum vitæ continentes*, Evangelicæ doctrinæ lumen in vobis conſervantes, & aliis prætendentes, *ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in va-*

Digitized by Google

In vanum laboravi. Ut de ſalute veſtra, quæ gloria mea eſt], gaudere poſſim in die judicii, quòd prædicatio, laboreſque apud vos mei ſine fructu non fuerint.

17. 18. *Sed etſi immolor ſupra ſacrificium & obſequium fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis*. Sed etſi ſanguis meus totus effundatur ac libetur ſuper victima & ſacrificio fidei veſtræ, quam Deo quotidie offero, vóſque ipſos, fideles; attamen triſtitia non afficior tamquam moriturus, verùm lætor quidem, quòd immoler Deo, & ſanguine meo teſtimonium reddam fidei veritati: congaudeo autem quòd fidem veſtram veluti hoſtiam Chriſto acceptam offeram illi ut ejus Miniſter. *Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi*. Gaudete ob fidei veſtræ bonum, congaudete & congratulamini mihi ob immolationem martyriumque meum.

19. 20. 21. *Spero autem Domino Jeſu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt*. Spero me, Chriſto favente & adjuvante, miſſurum ad vos Timotheum, idque brevi, ut ego lætis de rerum veſtrarum ſtatu per ipſum acceptis nunciis, bono ſim animo & alacri in laboribus, tribulationibúſque quas patior Evangelii cauſa. *Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit*. Neminem enim habeo animo & ſtudiis ita mihi conjunctum in negotio Chriſti, & qui ſinceriore affectu majoríque ſolicitudine ſit in bonum veſtrum ac profectum ſpiritualem propenſus. Vel, qui genuinè, hoc eſt, paternè res veſtras curaturus ſit. *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti*. Plurimi enim privata ſua commoda gloriæ Jeſu Chriſti, & Evangelii promovendi negotio præponunt.

22. 23. *Experimentum autem ejus cognoſcite, quia ſicut patri filius mecum ſervivit in Evangelio*. Cognoſcite probatas mihi eſſe diuturno convictu & ſocietate præclaras ejus dotes, & ſincerum in vos affectum, quia mecum Chriſto ſervivit in Evangelii prædicatione, ſicut filius patri, honorem & obedientiam mihi præſtans, eâdemque docens, eodem ſpiritu, eodemque fine gloriæ Dei & ſalutis animarum. *Hunc igitur ſpero me mittere ad vos; mox ut videro quæ circa me ſunt*. Hunc igitur ſpero me ad vos miſſurum, mox ut videro quem exitum habituræ ſint res meæ, ſeu vincula mea: ſeu, ſtatim atque rebus meis proſpexero. *Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò*. A Domini bonitate mihi polliceor, quod & ipſe citò ad vos veniam.

Hanc Apoſtoli ſpem uacuam non fuiſſe, nec inanem promiſſionem longè probabilius eſt.

25. 26. 27. 28. *Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ mittere ad vos*. Operæ pretium eſſe duxi ad vos interim remittere Epaphroditum fratrem noſtrum in Chriſto, collegam adjutorémque meum in Evangelii prædicatione, participem etiam certaminum & periculorum meorum, veſtrum autem Epiſcopum, vel legatum, qui ſubſidia mihi à vobis deſtinata ad me pertulit, mihique in carcere neceſſaria veſtro nomine miniſtravit. *Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum*. Quia vos omnes reviſere vehementer optabat, & mœſtus erat & anxius animi, quòd nuntium de graviſſimo ejus morbo ad vos perveniſſe noſſet, *indéque vos magno dolore affectos, à quo ejus reditus vos recrearet. *Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem: ſed Deus miſertus eſt ejus; non ſolùm autem ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem*. Et certè lethali ægritudine laboravit, ſed Deus miſertus eſt ejus, eripiens eum periculo, & ſanitati reſtituens. Nec verò ipſi ſoli ſed

S. Epaphroditum Philippenſium Epiſcopum fuiſſe cenſet *Theodoret.* in Commentario capitis 1. hujus Epiſtolæ Ejus memoria in Romano Martyrologio celebratur die 22. Martii. Epiſcopum à S. Petro ordinatum ſcripſit Metaphraſtes; Serm. in Natali Apoſtolorum. Menologia Græcorum ejus memoriam celebrant & Andracæ ſeu Adricæ perhibent Epiſcopum Adriacæ ſeu Adriæ, Synopſis nomen Dorothei Martyris falſo præferens. Andriam ſeu Adrianam in Syria collocat Baronius. Andranam urbem Thraciæ potius intelligi debere, Bollandi Continuatores, exiſtimat. Sed hæc prorſus incerta, Theodoreti veriſimilior opinio.

Digitized by Google

ſed & mihi hanc miſericordiam præſtitit Deus, ne dolorem quem patiebar ex ejus infirmitate, novus dolor, iſque acerbior exciperet. Vel, ne ad afflictionem vinculorum meorum nova afflictio ex jactura tanti viri, Eccleſiæque veſtræ tam utilis, mihi verò amiciſſimi adderetur. *Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.* Sine mora igitur illum ad vos remiſi, ut eum ſalvum & incolumen videntes gaudeatis; & ego minùs doleam, cùm eum ad vos proſperè perveniſſe cognovero.

29. 30. *Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejuſmodi cum honore habetote.* Excipite igitur illum in Domino cum gaudio communi ac perfecto, & ejuſmodi viros de Eccleſia tam bene meritos debito honore proſequimini. *Quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.* Nam ex nimiis laboribus propter Chriſtum ſuſceptis, ex prolixo itinere, ex miniſterio in carcere mihi aſſiduè impenſo, ex diligentia in rebus meis extra carcerem gerendis, gravem morbum incurrit, vitam ſuam negligens ut Evangelii negotium promoveret, utque ſuppleret officia, quæ mihi abſentes & tanto locorum intervallo diſſiti, impendere non poteratis.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

Totius Chriſtianæ diſciplinæ ſumma in caritate, concordia & pace poſita eſt.

S. Gregor. Hom. 27. in Evang.

S. Leo, Serm. 47. in Quadrageſ. 10.

Cap. 3.

Joan. 13. 35.

1. Joan. 4. 7.

1. 2. S*I qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas Spiritus, ſi qua viſcera miſerationis: Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.* Quibus unum caput eſt Chriſtus Jeſus; eadem vita, ſcilicet charitas; eadem anima, ſcilicet Spiritus ſanctus; eadem viſcera, nempe miſeratio: una illorum ſententia eſt, finis idem, cor unum. Totius Chriſtianæ diſciplinæ ſumma in charitate, concordia & pace poſita eſt. *Omne mandatum de ſola dilectione eſt, & omnia unum præceptum* „ *ſunt; quia quicquid præcipitur, in ſola charitate ſoli datur.* Quamvis magnum „ ſit habere rectam fidem, ſanámque doctrinam, & multa laude digna ſit circum„ ciſio gulæ, lenitas manſuetudinis, puritas caſtitatis, *nudæ ſunt* tamen *omnes ſi*„ *ne charitate virtutes: nec poteſt dici in qualibet morum excellentia fructuoſum, quod non dilectionis partus ediderit. Unde in Joannis Evangelio Dominus dicit:* In „ hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invi„ cem *Et in ejuſdem Apoſtoli Epiſtola legitur:* Chariſſimi, diligamus invicem, „ quoniam charitas ex Deo eſt, & omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cogno„ ſcit Deum: & qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas eſt. *Diſcutiant ergo ſe fidelium mentes, & intimos ſui cordis affectus vera examinatione dijudicent: ac ſi repoſitum aliquid in conſcientiis ſuis de fructibus charitatis invenerit, Deum ſibi ineſſe non dubitent: & ut magis magiſque tanti hoſpitis ſint capaces, fiant perſeverantis miſericordiæ operibus ampliores. Si enim dilectio Deus eſt, nullum habere debet terminum charitas, quia nullo poteſt claudi fine divinitas.*

Fructus caritatis.

Charitas afflictos conſolatur, non humanis rationibus, ſed Chriſti verbis & exemplis: *Si qua conſolatio in Chriſto.* Charitas ſocietatem init, non cum hominibus carnalibus, & impiis, quos mundi nomine Salvator noſter indigitat, ſed cum hominibus ſpiritualibus, id eſt ſecundùm Evangelii legem viventibus. *Si qua ſocietas Spiritus.* Charitas malis proximorum intimo affectu condolet: *Si qua viſcera miſerationis.* Gaudium interius, conſenſus & concordia conſiliorum, voluntatum, ſtudiorum, fructus ſunt charitatis. Dilectio ejuſdem Dei, ejuſdem Chriſti, ejuſdem Evangelii, ejuſdem Eccleſiæ, eorumdem Paſtorum & Prædicatorum, conſenſum, concordiam, unanimitatem parit. Contra, diverſis amoribus homines in diverſa conſilia & ſtudia diſtrahuntur. *Eamdem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.* Concordia gregis, gaudium eſt Paſtoris. *Implete gaudium meum.* Generoſo animo cadit

Digitized by Google

cedit omni ſolatio & auxilio quod ab ovibus jure expectare poteſt , modò ſe mutuò *S. Chryſoſt.*
diligant . Concordiam illorum beneficii locu ducit , & perinde accipit ac ſi miſe- *Homil. 9.*
ricordiam ab illis eſſet conſecutus , *Si quæ viſcera miſerationis , eadem ſapiatis ,* *Theophylact.*
eamdem charitatem habentes , unanimes .

3. 4. *Nihil per contentionem , neque per inanem gloriam , ſed in humilitate ſupe-*
riores ſibi inuicem arbitrantes . Quatuor ſunt diſſenſionum , diſſidiorum & conten- Diſſenſionum
tionum fontes : 1. Nimius privatarum opinionum amor, & deſiderium prævalendi. & contentio-
2. Gloriæ humanæ cupiditas . 3. Dominationis & Prælationis appetitus 4. Priva- num fontes .
torum commodorum ſtudium. Ut igitur pax & concordia conſervetur, quam Chri-
ſtus Jeſus Incarnatione ſua conciliare voluit, Chriſtianus quiſque . 1. Proprio ſenſui
diffidat , proprias opiniones nimiùm ne diligat , ne ſingularibus ſententiis dele-
ctetur , in rebus præſertim Religionis , nec eſſe ſtudeat de ſingularitate famoſus .
Hinc enim ad contentiones & nova dogmata prolapſio . *Nihil per contentionem.* Cir-
ca quæſtiones & pugnas verborum languere , puſilli eſt animi. *Honor eſt homini qui* *Prouerb.* 20.
ſeparat ſe à contentionibus ; omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis . In concerta- 3.
tionibus quæ fidem aut mores hinc inde meliores non ſpectant , *cedamus , ut ſupe-* *S. Gregor.Na-*
remus , ſicut athletæ , qui ex eo plerumque quod humi ſe deprimunt , adverſariis ſu- *zianz.Orat.*3.
pernè incumbentibus victoriam extorquent. 2. Chriſtianus pacis amator inanem glo- *De Pace.*
riam fugiat , celebritatem nominis , laudes & applauſus hominum non quærat ,
deſideret . Inanis enim gloriæ cupiditas contentionum mater eſt . Hinc pugnæ & *S. Chryſoſt.*
,, lites , hinc invidia & vincendi ſtudium , hinc charitatis refrigeratio : Cùm ho- *Hom.* 5
,, minum gloriam amamus , cùm honori qui à multis exhibetur ſervimus ; tunc
,, omnia hæc accidunt . Minimè enim fas eſt gloriæ ſervientem , Dei etiam genui-
,, num eſſe ſervum . *Neque per inanem gloriam .* Tantò quiſque eſt Deo ſimilior ,
,, quantò eſt ab hac immunditia mundior . Quæ in hac vita etſi non funditus eradi-
,, catur ex corde , quia etiam bene proficientes animos tentare non ceſſat ; ſaltem *S. Auguſt.lib.*
,, cupiditas gloriæ ſuperetur dilectione juſtitiæ ; ut ſi alicubi jacent , quæ apud 5.*De Civit.*
,, quoſque improbantur , ſi bona , ſi recta ſunt , etiam ipſe amor humanæ laudis e- *Dei,cap.* 14.
,, rubeſcat , & cedat amori veritatis . Tam enim eſt hoc vitium inimicum piæ fi-
,, dei, ſi major ſit in corde cupiditas gloriæ quàm Dei timor vel amor , ut Domi-
,, nus diceret : Quomodo poteſtis credere gloriam ab invicem exſpectantes, & glo- *Joan.*5. 44.
,, riam , quæ à ſolo Deo eſt non quærentes ? Item de quibuſdam qui in eum cre-
,, diderant , & verebantur palam confiteri , ait Evangeliſta ; Dilexerunt gloriam
hominum magis quàm Dei . 3. Verus Chriſtianus ſubjectionem amare debet , nul- *Joan.*12.43.
li ſe præponere aut præponi velle . *Sed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbi-*
trantes . De præſtantia graduum , honorum , talentorum naturalium non agitur ,
ſed probitatis & virtutum . (ut diximus) Nec ſimulatè , ſed verè & ex animo ſic
de aliis ſentire debet , quantumcumque in virtutibus profeciſſe videatur . Qui a- *S.Auguſt.lib.*
lium dono virginitatis antecellit , cogitet illum forſan patientia , manſuetudine , *Quæſtionum*
humilitate , pietate charitate ſe ſuperiorem eſſe . Etſi alios in externis actionibus 83.*Queſt.*71.
videat ſe eſſe peiores; tamen aliquid occultum in illis eſſe poſſe exiſtimet ſecundùm & lib.*De ſan-*
quod ipſo ſuperiores ſint . Eſt enim inſcrutabile cor hominis, & quis cognoſcet il- *cta Virginita-*
lud ? Denique etſi fortè melior ſis ſecundùm præſentem juſtitiam , exiſtimare de- *te,c.*43.& 44.
bes alterum , qui pejor exteriùs videtur , te fortè meliorem eſſe ſecundùm præde- *Idem Serm.*
ſtinationem æternam : Hæc ſi cogitetis ; non eritis apud vos magni . *Magis enim* .354.*alias* 53.
cogitare debetis quid vobis deſit , quàm quid vobis adſit . Quod habes , cave ne per- *De Verbis*
das : quod nondum habes , ſupplica ut habeas . In quantis ſis minor , tibi cogitan- *Domini, c.*5.
dum eſt , non in quantis ſis major . Si enim cogitas quantùm præceſſiſti alterum, ti-
me tumorem . Si verè cogitas quantum tibi adhuc deeſt , ingemiſcis ; & cùm ingemi-
ſcis , curaris , tutior ambulabis , non præcipitaberis , non inflaberis , 4. Deniquè
verus Chriſtianus ad pacem conſervandam commoda ſua & propria emolumenta a-
liorum commodis & emolumentis , ſemper autem bono publico , poſtponere de-

 bet .

Digitized by Google

Theophilact.

bet. *Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed quæ aliorum*. Cùm enim ego quod
„ tibi prodeſt, tu vero quod mihi confert, quæris, neque vanæ gloriæ locus re-
„ linquitur, neque contentioni neque cuipiam malorum, ſed vita hic eſt angelica
„ & divina. Qui ſic affecti ſunt, non ſolùm Deo placent, ſed & hominibus. *Non eſt* enim *majus vinculum hominibus placendi: quàm ut nemo ſui cauſa velit iis placere quibus placeat: quia quod in profectum propriæ utilitatis efficitur, non poteſt non aliquam interdum offenſionem ex cauſis accedentibus excitare: cùm quod alii utile eſt, alteri ſæpe fiat incommodum. At verò qui nihil ſui cauſa vult, & omnia in profectum alienæ utilitatis exerceat, neceſſe eſt ut cauſam ſibi inoffenſæ placabilitatis acquirat; quia & ex alienis utilitatibus placeat, nec offendat ex propriis. Et hanc ſibi eſſe cauſam probabilem placendi cunctis Apoſtolus docuit, quia utilitatis ſuæ negligens, utilitati ſe dediſſet alienæ.*

S. Hilarius Tract. in 52. Pſalmum, n. 15.

5. 6. 7. *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu: qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Nihil juſtius exigitur à ſervis, quàm ut omnium Dominum imitentur; nihil æquius poſtulatur à membris, quàm ut eoſdem affectus habeant, quos in ſuo capite fuiſſe cognoſcunt: nihil rationabilius à Chriſtianis, quàm ut humilitatem & obedientiam Chriſti Jeſu in ſeipſis exprimant. Divinitatem ſuam non prætexuit unigenitus Dei Filius, Patrique per omnia æqualis, ut infinitam humiliationem ac abjectionem declinaret, *ſed ſemetipſum exinanivit*: in omnibus (excepto peccato) hominibus ſimilis effectus eſt; & natura ſervus, ut homines, ſervos contumaces ac rebelles à peccati diabolique ſervitute liberaret, ac ad filiorum adoptionem proveheret formam ſervi accipiens. Gloriæ ſui corporis, omnibuſque illius juribus renuntiavit, eamque toto vitæ ſuæ mortalis decurſu ſuſpenſam eſſe voluit, ut pro nobis pati & mori poſſet, noſque ad unitatem ſuam revocaret.

Superbiæ tumor ſola Dei humiliatione curari potuit.

Et habitu inventus homo. Quàm grave humanæ ſuperbiæ vulnus, quod ſola Dei exinanitione curari potuit! *Propter hoc vitium, propter hoc magnum ſuperbiæ peccatum, Deus humilis venit. Iſte ingens morbus animarum, omnipotentem Medicum de cælo deduxit, uſque ad formam ſervi humiliavit, contumeliis egit, ligno ſuſpendit: ut per ſalutem tantæ medicinæ curaretur hic tumor. Jam tandem erubeſcat homo eſſe ſuperbus, propter quem factus eſt humilis Deus.*

S. Auguſt. in Pſalm. 18. Enarrat. 2. n. 15.

„ *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu*; cujus humilitas nulli aſpernanda
„ divitum, nulli eſt erubeſcenda nobilium. Nec enim in tantum provehi poteſt
„ quælibet felicitas humana faſtigium, ut æſtimet ſibi pudendum, quod manens
„ in forma Dei Deus, non eſt arbitratus indignum. Imitamini quod operatus eſt;
„ diligite quod dilexit, & invenietis in vobis Dei gratiam. Veſtram in illo re-
„ damate naturam, quoniam ſicut ille paupertate divitias non amiſit, gloriam
„ humilitate non minuit, æternitatem morte non perdidit; ita & vos eiſdem
„ gradibus, eiſdem veſtigiis, ut cœleſtia apprehendatis, terrena deſpicite.

S. Leo, Serm. 70. De Reſur. Dom. 2.

Chriſti humiliatio & obedientia.

8. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem*
„ *crucis*. In Paradiſo defecit humilitas, & ideo venit è cœlo. In Paradiſo orta
„ eſt inobedientia, & ideo obedientia cum Salvatore deſcendit. Inflabat caro, unde
„ ſubjectio manſuetudinis inveniri non poterat in terris: veniens Dominus Jeſus
„ primùm ſe exinanivit, ut humilitatem in terris reſtauraret. Quoniam ergo à
„ vanitate ſuperbiæ priùs ad humilitatem deponendi ſumus, ut inde ſurgentes
„ ſolidam celſitudinem teneamus, non potuit hoc nobis tantò magnificentiùs,
„ quantò blandiùs inſpirari, ut noſtra ferocitas non vi, ſed perſuaſione ſedaretur,
„ niſi Verbum illud per quod Angelis ſe indicat Deus Pater, quod Virtus & Sa-
„ pientia ejus eſt, quod corde humano viſibilium rerum cupiditate cæcato videri
„ non poterat, Perſonam ſuam in homine agere atque oſtendere dignaretur. *Ut magis homo timeret extolli faſtu hominis, quàm humiliari exemplo Dei*. Filius Dei homo

S. Ambroſ. in Pſalm. 118. Serm. 18. n. 32.

S. Auguſt. Epiſt. 232. alias 42.

homo factus eſt, ut humilitas conſecraretur, ut deificaretur; ut cum Deo humiliari, quàm cum homine ſuperbire glorioſius eſſet; ut ambiri nihil poſſet illuſtrius, quàm cum Deo abjici, & in imis jacere. Itaque non Chriſtus regno terreno decoratus, nec terrenis opibus dives, nec ulla terrena felicitate præfulgens, ſed Chriſtus crucifixus, per totum terrarum orbem prædicatur. Quod riſerunt priùs populi ſuperborum, & adhuc rident reliquiæ: crediderunt autem priùs pauci,
„ nunc populi; quia tunc ad fidem paucorum, & contra irriſionem populorum,
„ cùm Chriſtus crucifixus prædicaretur, claudi ambulabant, muti loquebantur,
„ ſurdi audiebant, cæci videbant, mortui reſurgebant. Sic tandem animadvertit
„ terrena ſuperbia, nihil in ipſis terrenis eſſe potentius humilitate divina, ut
„ etiam ſaluberrima humilitas humana contra inſultantem ſibi ſuperbiam divinæ
„ imitationis patrocinio ſe tueretur. Exaltavit ſe homo, & cecidit; humiliavit ſe Deus & erexit. Nec tantùm ſe humiliavit, ut humanæ ſuperbiæ vulnus ſanaret, verùm etiam obediens factus eſt, aſſumpta forma ſervi, ut hominis inobedientiam
„ expiaret, Dei hominumque Mediator. Factus eſt obediens uſque ad mortem,
„ quia primus homo factus eſt inobediens uſque ad mortem. Ubi enim magna
„ eſt inobedientiæ pœna propoſita, & res à Creatore facilis imperata, quinam
„ ſatis explicet quantum malum ſit, non obedire in re facili, & tantæ poteſtatis
„ imperio, & tanto terrentis ſupplicio? Denique, in illius peccati pœna, quid ino-
„ bedientiæ niſi inobedientia retributa eſt? Nam quæ hominis eſt alia miſeria,
„ niſi adverſùs eum ipſum inobedientia ejus ipſius, ut quoniam noluit quod po-
„ tuit, quod non poteſt velit? Inobedientiæ tam gravis reatum Chriſtus obedientia ſua diluit, *factus obediens uſque ad mortem*. Quouſque factus eſt obediens?
„ Uſque ad Incarnationem Verbi, uſque ad participationem mortalitatis huma-
„ næ, uſque ad trinam diaboli tentationem, uſque ad irriſionem populi Judæo-
„ rum, uſque ad ſputa & vincula, uſque ad alapas & flagella. Si parum eſt, *uſque*
„ *ad mortem*. Et ſi adhuc aliquid de genere mortis addendum eſt, *Mortem autem crucis*. Habemus tale humilitatis exemplum, ſuperbiæ medicamentum. Quid Deo pro nobis exinanito, Deo pro nobis obedienti, Deo pro nobis morienti, Deo pro nobis crucifixo debemus, niſi humilitatem, obedientiam, mortificationem & crucifixionem carnis noſtræ per pœnitentiam, mortem cupiditatum, vitiorumque noſtrorum, vitam noſtram, ſanguinem noſtrum?

S. Auguſt. lib. 14. De Civit. Dei, cap. 15.

Idem Serm. in feſto S. Laurentii, cujus verba à Venerabili Beda, ſeu à Floro; in hũc locum referuntur.

9. 10. 11. *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine Jeſu omne genu flectatur &c.* Gloria Chriſti Jeſu humiliationibus ejus, obedientiæ, laboribus, perpeſſionibus, mortis ignominiæ & acerbitati reſpondet. Quantis digni ſunt ſuppliciis, qui illum ad dexteram Patris ſedentem, gloriaque & honore coronatum, ſuperbia ſua, aliiſque criminibus humiliant, quantùm in ipſis eſt, & inhonorant; tantùm abeſt ut glorificent? Creda-
„ mus ad ipſius gloriam, & vivamus ad ipſius gloriam: alterius enim ſine altero
„ nulla eſt utilitas. Nam cùm illum verbis glorificamus, ſed non rectè vivimus,
„ tunc maximè in ipſum contumelioſi ſumus, quippe qui illum Dominum, ac Ma-
„ giſtrum inſcriptione ipſa præ nobis ferentes, nihilominus eum contemnimus,
„ nec terribile illud tribunal pertimeſcimus. Gentiles quidem impurè vivere,
„ neque mirandum eſt, neque tanto dignum ſupplicio. At Chriſtianos tantorum
„ Myſteriorum participes, tantæque gloriæ compotes, adeo impuram vitam vi-
„ vere, hoc ſuperat omnem improbitatem. Chriſtus uſque ad ultima obedientiæ
„ officia deſcendit: propterea ad excelſum illum honoris gradum pervenit; ſer-
„ vus factus eſt, propterea omnium factus eſt Dominus, & Angelorum, & cætero-
„ rum omnium. Quamobrem nos etiam minime de ſtatu dignitatis noſtræ dejici
„ exiſtimemus, cùm nos ipſos humiliaverimus. Tunc enim potiùs verè in ſubli-
„ me ferimur, tunc maximè digni ſumus qui ſuſpiciamur.... Gloriæ conſequendæ
„ alia ratio non eſt, quàm gloriam fugere. Si vis in gloria eſſe, gloriam ne con-

Humilitas gradus ad gloriam.

S. Chryſoſt. Hom. 7. in hanc Epiſt.

„ cu-

S. Aug. Serm. 117. alias 38. De Verbis Domini.

„ cupiſcas: ſi vis celſus eſſe, ne te ipſe in ſublime efferas. *Ad magna tendimus, parva captamus, & magni erimus. Vis capere celſitudinem Dei? Cape priùs humilitatem Dei. Cùm ceperis humilitatem ejus, ſurgis cum illo, non quaſi & ipſe ſurgat ſecundùm quod Verbum eſt, ſed tu potiùs, ut magis magiſque à te capiatur... Arborem attendite, petit ima prius, ut ſurſum excreſcat. Figit radicem in humili, ut verticem tendat in cœlum. Numquid nititur niſi ab humilitate? Tu autem ſine charitate, ſine humilitate vis excelſa comprehendere, ſine radice auras petis. Ruina eſt iſta, non incrementum.*

Vera adoratio & laus Domini Jeſu.

10. 11. *Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur* &c. Jeſum Chriſtum ut par eſt non adorat, qui illum non amat. Fruſtra illi genu flectit, qui ſervili timore coactus illum reveretur, ut dæmones, qui credunt eſſe Filium Dei, & contremiſcunt. Vere illum colit, & genua cordis illi flectit, qui amore caſto & religioſo illi ſe ſubmittit ut cœleſtes Spiritus. Vera adoratio eſt ſubmiſſio voluntatis noſtræ voluntati Dei, & legi Chriſti Jeſu. Opera, lingua cordis. Jeſum confitetur & laudat, qui imitatur. Laus digna ejus celſitudine, eſt vita animata ejus charitate. *Et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

12. 13. *Cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Salutis noſtræ negotium & Dei eſt, qui velle & perficere per gratiam ſuam in nobis operatur, nullis in nobis præcedentibus meritis: & noſtrum eſt, qui liberrimè cooperamur, & tantò liberiùs, quantò nos ad bonum movet efficaciùs. Cauſa metus & tremoris, eſt Dei operatio in nobis, ne fortè gratiam nobis auferat indignis. *Si Deus operatur in te, gratia Dei bene operaris, non viribus tuis. Ergo ſi gaudes, & time: ne fortè quod datum eſt humili, auferatur ſuperbo. Hæc* (inquam) *ſanctis cauſa eſt tremendi atque metuendi, ne ipſis pietatis operibus elati, deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ.* Hæc eſt ſumma eruditionis: *Servite Domino in timore, & exſultate ei cum tremore.* Exſulta ei, non tibi, ei à quo es quod es, & quod homo es, & quod juſtus es, ſi tamen jam juſtus es. Si autem putaveris quòd ab illo quidem homo es, à te autem juſtus es, non ſervis Domino in timore, nec exſultas ei in tremore, ſed tibi in præſumptione. Et quid tibi fiet, niſi quod ſequitur? *Ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Non ait, Ne quando iraſcatur Dominus, & non intretis in viam juſtam, ſed, ne *pereatis de via juſta.* Jam enim videris tibi juſtus non rapiendo alienum, non adulterando, non homicidium faciendo, non falſum teſtimonium adversùs proximum dicendo, patrem & matrem honorando, unum Deum colendo, idolis & dæmoniis non ſerviendo: de hac via peribis, ſi tibi iſta præſumpſeris, ſi tibi iſta à teipſo eſſe putaveris. Infideles enim non intrant in viam juſtam, ſuperbi pereunt de via juſta. Quid ergo faciendum eſt ne pereatis de via juſta. Quid ergo faciendum eſt ne pereatis de via juſta? *Beati omnes qui confidunt in eo.* Si beati qui confidunt in eum, miſeri qui confidunt in ſe. Maledictus enim omnis homo qui ſpem ſuam ponit in homine. Ergo nec in te, quia & tu homo es. Si enim ſpem tuam poſueris in alio homine, inordinatè humilis eris: ſi ſpem tuam poſueris in te, periculosè ſuperbis. Utrumque perniciosum. Inordinatè humilis non levatur: periculosè ſuperbus præcipitatur.

S. August. Enarrat. in Pſalm. 65.
S. Leo, Serm. 37. De Epiphania 8.
Pſal. 2. 11.
S. Aug. Serm. 13. alias De Tempore 94. cap. 2. & 3.

„ *Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim qui operatur in vobis velle & perficere.* Si ita eſt, cur dictum eſt, Veſtram ſalutem operamini? Quia ſic in nobis operatur, ut & nos operemur. *Adjutor meus eſto.* Deſignat & ſe operatorem, qui invocat adjutorem. Sed voluntas (inquit) bona mea eſt. Fateor, tua. Sed & ipſa à quo data & à quo excitata? *Deus eſt qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Quid eſt ergo quod tibi arrogabas? Redi ad cor tuum, inveni te malum; & ut ſis bonus, invoca Bonum. *Non enim in*

Pſal. 26. 9.
S. Cyprian. Epiſt. 1. *Sit tantum timor innocentiæ cuſtos, ne accepta ſecuritas indulgentiam pariat, & vetus hoſtis denuo obrepat.*

Digitized by Google

„ *in te placet Deo, niſi quod habes ex Deo; quod autem habes ex te, diſplicet Deo.* *Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini*. Timendum ne gratiam Dei in vanum recipiamus, ne otioſi ſimus vel negligentes in rebus ſalutis. Timendum inter tot, quæ nos undique circumſtant, lapſuum pericula; viribus noſtris diffidendum, ad Deum confugiendum, eique firmiter adhærendum eſt: quomodo qui matris ulnis geſtatur infans in præcipiti loco, tantò arctiùs matrem amplectitur & ſtringit, quanto caſus magis eſt metuendus: itaque ſibi diffiſus, matri fidit, certus ſe caſurum, niſi adhæreſcat. *Et ego* inquit Deus, *quaſi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & neſcierunt quòd curarem eos*. In pericula ne nos ipſi conjiciamus, ne in peccandi occaſionibus hæreamus. Qui enim amat periculum, in illo peribit, Deumque ſibi adfuturum inaniter confidit ut ex eo emergat, niſi faciat quod in ſe eſt. Hinc S. Iſidorus Peluſiota Zoſimum quemdam volupta-

Salus noſtra cum timore operanda eſt.

Oſee 11. 3.

S. Iſidorus Peluſiota lib. 4. Epiſt. 2.

„ rium his verbis perſtringit: Riſu profectò dignus es, quando precaris. *Confige* „ *timore tuo carnes meas*. Eorum enim hæc eſt precatio, qui quod in ſe eſt confe- „ runt, & jejunant, & ſua ſorte contenti, parvoque beati vivunt, eaque ratione „ carnis exſultantem laſciviam caſtigant & compeſcunt, quique cœlitus opem & „ auxilium ſuæ exercitationi mitti poſtulant. At illis minimè convenit, qui, „ quemadmodum tu facis, crapula immodica corpus ſaginant, & vanis immodi- „ ciſque deliciis ejus petulantiam tantùm abeſt ut reprimant, ut potiùs excitent, „ & bene curata cuticula ipſos etiam athletas vincunt. Perinde namque facere „ videris, ac ſi in meretricis hærens amplexibus, & ſcorti amori dans operam, „ interea pudicitiæ compos fieri optes. Eorum enim eſt illud votum, qui mere- „ tricis artibus altiùs evolant, non eorum, qui ipſius compedibus ultro ſeipſos in- „ duunt. Vel perinde, quaſi ex navi te ipſum in immenſum pelagus projiciens, „ pro ſalute & conſervatione tui ſupplicares. Et quo pacto, quæſo, talem homi- „ nem, ipſa, ſi velit, ſalus ſervare poſſit? Nam iis, qui omnia, quæ in ſe ſunt, „ implent, quique artem ſuam in auxilium vocant, ne à tempeſtate ſubmergan- „ tur, ejuſmodi convenit precatio: nequaquam verò iis, qui etiam antequam orta „ in mari fuerit tempeſtas, ſe ipſos in pelagus præcipitant. Deſine igitur indul- „ gere deliciis.

14. 15. 16. *Omnia autem facite ſine murmurationibus, & hæſitationibus: ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis pravæ, & perverſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes*, &c. Hi ſunt veri perfectique Chriſtiani characteres. 1. Ut Dei legem officiaque ſua, omni ex parte impleat, nullum tranſgrediens mandatum, nihil uſquam negligens. Nullum enim mandatum Dei nobis negligendum videri poteſt, ſi imperantis ſæpe cogitemus majeſtatem, poteſtatem, bonitatem, propoſitam obedientibus remunerationem, pœnas verò in tranſgreſſores decretas. *Omnia facite*. 2. Ut obediat Superioribus vice Chriſti ipſum regentibus, ſine murmurationibus & hæſitationibus, ſine diſceptationibus, non ut ſervi formidine pœnæ compulſi & coa-

Veri perfectique Chriſtiani characteres.

„ cti, ſed ut filii, ex dilectione & delectatione juſtitiæ. Aliud eſt enim voluntate „ benefaciendi benefacere, aliud autem ad malefaciendum ſic voluntate inclinari, „ ut etiam faceret, ſi hoc poſſet impunè permitti. Nam ſic profectò in ipſa intus „ voluntate peccat, qui non voluntate, ſed timore non peccat. Nec difficultates, „ nec labores, nec pericula murmurationes excuſant. *Prompto & alacri animo ferte labores qui pro virtute ſuſcipiuntur, quæ pro Euangelio adeantur pericula, & moleſtias quæ occurrunt, iniquo animo non ferentes, nec diverſis quidem cogitationibus & rationibus utentes. Vobis enim ipſis divitias congregatis. Nemo autem maxima lucra cum colligit, triſtatur & murmurat* .... Eſt iniqui ac ſtupidi ſervi ob- „ murmurare. Quis enim filius eſt, qui in bonis paternis, ac ſibi ipſi laborans ob- „ murmuret? Illorum verò proprium eſt murmurare qui aliis laborant; aliis ſu- „ dant: qui autem ſibi ipſi colligit, cur obmurmurat? Qui ſponte, nulla impoſita

S. Aug. lib. 1. Ad Bonifacium, cap. 9.

Theodoret. Comment.

Murmurationes vitandæ.

S. Chryſoſt. Hom. 8. in hanc Epiſt.

„ ne-

Digitized by Google

,, neceſſitate facit, cur obmurmurat? Satius eſt nihil agere, quàm murmurando
,, agere. Nam & hoc ipſum quod fit perit. An non vides in ipſiſmet domibus no-
,, ſtris hoc nobis ſemper in ore eſſe: Satius eſt hæc minimè fieri, quàm murmu-
,, rando fieri? Ac ſæpe malumus miniſterio, quod nobis exhibetur, carere, quàm
,, ferre murmurantem. Gravis res murmuratio, ac prope ad blaſphemiam acce-
Numer. 11. & ,, dit; alioqui cur tantum de hujus delicti reis ſumptum eſſet ſupplicium? Vitium
1.*Corinth.* 10. ,, iſtud crimen ingrati animi eſt. Qui murmurat, ingratus eſt erga Deum: qui
,, verò erga Deum ingratus eſt, profectò blaſphemus eſt. Ac verò Apoſtolicis tem-
,, poribus continua Chriſtianis pericula imminebant, continuæ perſecutiones, nunc
,, verò ſumma pax & tranquillitas. Cur igitur murmuras? Quòd pauper es? Job
,, cogita. Morbo laboras? Quid faceres, ſi tantorum tibi bonorum ac recte facto-
,, rum conſcius ac ſanctus ille vir, in morbum æque gravem incidiſſes, ab omni-
,, bus derelictus? At filius tibi obiit? Quid ſi omnes amiſiſſes, & acerba quidem
,, morte, ut ille? 3. Veri perfectique Chriſtiani caracter eſt, irreprehenſibilem
eſſe, in via mandatorum Dei ſine querela ambulare, id eſt occaſionem dare nemini
de ipſo conquerendi, nemini male velle; quibus poteſt, fideliter conſulere, & be-
nefacere, nec contra cujuſque injurias tenere libidinem vindicandi. *Ut ſitis ſine
querela....* 4. Veri Chriſtiani caracter eſt, ut ſimplicitate cordis ac ſinceritate, fi-
ctionem prorſus omnem ac duplicitatem excludente, ſe filium Dei genuinum ac
Primaſius in legitimum demonſtret, non degenerem. Filius enim eſt ſimilis patri: Deus autem
hunc locum. ſimplex eſt. Unde *ſimplices* ſumus *ſicut filii Dei*, cùm intentio noſtra ad unum glo-
S. Thomas, riæ Dei finem rectà dirigitur. Nam *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus*
Lect. 4. *viis ſuis*. Et Salvator noſter Diſcipulis ſuis jubet ut ſint *ſimplices ſicut columbæ*.
Jacobi 1. 8. Duplex eſt, qui & Deo placere cupit & mundo. Qui divitiarum amorem, gloriæ
Matt. 10. 16. ſæcularis cupiditatem, voluptatum fruitionem, cum Chriſtiana profeſſione conjun-
git. Sed vos qui filii Dei eſſe cœpiſtis, in ſimplicitate cordis quærite illum, eique
S. Auguſt. uni placere ſtudete. *Quomodo autem eris ſimplex?* (inquit S. Auguſtinus) *Si te non*
Tract. 23. *in* *mundo implicaveris, ſed ex mundo explicaveris: explicando enim te, ſimplex eris.*
Joann. Simplicitas in mente noſtra, per veritatem; in corde, per caritatem; in ore per
ſermonis ingenuitatem; in opere, per veram minimeque fucatam juſtitiam elu-
ceat. *Et ſimplices filii Dei.* 5. Veri Chriſtiani character eſt, immaculatum eſſe
vel inter infideles & improbos, ſine offenſione vivere, ſine crimine, ut dicere
Tertullian. poſſit; *Innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam novimus, ut à perfecto Magiſtro*
Apolog. c. 45. *revelatam; & fideliter cuſtodimus, ut ab incontemptibili diſpectore mandatam.*
Quid eſt Chriſtianus? Vir ſimplex, filius Dei, ſanctus & immaculatus, irreprehen-
ſibilis. *Sine reprehenſione in medio nationis pravæ & perverſæ.* 6. Verus Chriſtia-
nus inſtar ſyderis fulgere debet in Eccleſia morum ſanctimonia & exemplorum
luce: & quemadmodum ſydera nuſquam ſplendeſcunt magis quàm nocte; ita veri
Chriſtiani nuſquam Deo magis fideles ſunt, quàm tenebroſis afflictionum & perſe-
cutionum temporibus. *Inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Stellæ in cœlo
fixæ terram illuminant: bonorum Chriſtianorum converſatio in cœlis eſt. Stellæ
curſus ſuos eodem tenore peragunt: boni Chriſtiani conſtantes ſunt in via manda-
S. Auguſt. torum Dei, nec à curſu pietatis deviant. Stellas nox non extinguit; mentes fide-
Enarrat. in lium adhærentes firmamento Scripturæ ſacræ, & cœleſtibus deſideriis non extin-
Pſal. 93. *n.* 5. guit mundana iniquitas. Quanta de cœleſtibus luminaribus fingunt homines, &
patienter ferunt? Sic juſti patienter ferre debent omnes de ſe falſas criminationes.
Cùm dicitur, Hæc ſtella Saturni eſt, iſta Mercurii, illa Jovis, convicia fiunt ſtellis.
Numquid propterea non moventur, aut non conficiunt curſus ſuos? Ita boni Chri-
ſtiani lucentes in medio nationis pravæ & perverſæ ſicut luminaria in mundo,
injuriis, conviciis, calumniis iniquorum non moventur, & curſum ſuum ſecun-
S. Aug. in Pſal. dùm legem Chriſti conficiunt. Numerat Deus multitudinem ſtellarum, & omni-
146. *num.* 9. bus eis nomina vocat: Numerat pariter omnes ſecum regnaturos, omnes aggre-
gan-

gandos corpori Unigeniti ſui. Animadvertat quiſque utrum luceat in tenebris, utrum iniquitate ſæculi tenebroſa non ſeducatur: Si non fuerit ſeductus, nec victus, tamquam ſtella erit, quam jam numerat Deus. 7. Boni denique Chriſtiani doctrinam Evangelicam fide conceptam, ſpe nutritam, caritate & bonis operibus in corde ſuo conſervant & continent. *Verbum vitæ continentes*. Quin etiam dare debent operam ut peccatores ſecundùm animam mortuos verbo & exemplo vivificent. *Quemadmodum luminaria & lucent, & reſocillatione corpora vivificant; ſic & vos conamini eſſe vitalis aliis hominibus potentia* (inquit Theophylactus.) *Theophylact. in Comment.*

17. *Sed etſi immolor ſupra ſacrificium & obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis*. Paſtores, Concionatores, Moderatores conſcientiarum, exemplo Chriſti Sacerdotes eſſe debent & victimæ; Sacerdotes, qui oves ſuas, auditores ſuos, filios ſuos ſpirituales Deo quotidie offerant in ſacrificium, vitia & pravas cupiditates in illis mactantes; omnia bona opera, quæ Deo per ipſos exhortante, & in illis operante ab illis fiunt, eidem bonorum omnium auctori, & ſupremo Domino, ut holocauſta ſuaviſſima immolantes. Doceant illos totam Chriſtiani hominis vitam, ſi ſecundùm Evangelium vivant, crucem eſſe ac martyrium. Habere & Eccleſiæ pacem Martyres ſuos. Nam iracundiam mitigare, libidinem fugere, juſtitiam cuſtodire, avaritiam contemnere, ſuperbiam humiliare, magnam eſſe martyrii partem: Id quidem Martyrium eſſe horrore mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Sed & ſeipſos ut victimas devovere debent quicumque vocati ſunt ad Eccleſiæ regimen, ad ſacrum miniſterium, ad Evangelii prædicationem, ad directionem conſcientiarum, ſtudia ſua, vigilias, labores ſanctificare & conſecrare Deo debent, parati vitam ipſam, ſi opus fuerit, cum ſanguine profundere vel ad unius animæ ſalutem, quam Filius Dei Jeſus Chriſtus pretio ſanguinis ſui redimere dignatus eſt.

Paſtores exemplo Chriſti Sacerdotes eſſe debent & victimæ. *S. Auguſt.*

19. 20. 21. 22. *Spero autem in Domino Jeſu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt*. Paſtores & Miniſtri Evangelii, Viri Apoſtolici in prædicatione Evangelii, in regimine aut fundatione Eccleſiarum, in converſione infidelium & peccatorum, humanis mediis niti non debent, ſed uni Deo fidere, in eo ſpes omnes collocare, nullum niſi per Chriſtum Jeſum fructum exſpectare. *Spero in Domino Jeſu Timotheum me citò mittere ad vos.* 2. Charitatem ovibus ſuis, diſcipulis ſuis teneriimam; & magnam de ipſorum ſalute ſolicitudinem demonſtrare: per ſeipſos, aut per alios de illorum ſtatu, converſatione, profectu inquirere; ſpiritualibus ipſorum incrementis animum ſuſtentare ſuum ac recreare: *Ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.* 3. Summi Paſtores, ſcilicet Epiſcopi, ſecundi ordinis Sacerdotes ſub ipſorum regimine curam animarum gerentes fidelibus populis commendare debent, magnam de illis exiſtimationem, debitam reverentiam, filialem fiduciam illis erga Rectores ſuos, Præpoſitos, & Evangelii ac Sacramentorum Miniſtros inſpirare. Hi verò & inter ſe, & cum Epiſcopis ſuis, unanimes eſſe debent in doctrina, ſive quæ Fidem, ſive quæ Moralis Chriſtianæ regulas, Sacramentorum adminiſtrationem, hierarchici ordinis conſervationem, ſpectat, ac (ut duobus verbis omnia complectar) in dogmatibus & diſciplina. Nullis verò curam animarum credant, aut verbi miniſterium vel animarum Directionem committant, qui non ſint in doctrina & diſciplina concordes, ſimilique affectione ac zelo ad animarum ſalutem promovendam propenſi. *Neminem habeo tam unanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.* 4. Paſtores, Concionatores, Doctores, Moderatores conſcientiarum, omnes univerſim Eccleſiæ Miniſtri, unam Dei gloriam, animarum ſalutem, Eccleſiæ utilitatem ob oculos habere debent, non privata commoda. Sed, heu! *Omnes quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti*. Quaſi Miniſter ſibi ipſi, non Domino laborare debeat. Plerique propriam quietem quærunt, & ut ſint in tuto. Qui autem propriam quietem quærit in Sacerdotio, in Clero, vel in Vita Religioſa, Chriſtum *Theophylact.*

Paſtorum officia.

Digitized by Google

non quærit. Proh dolor! quanto à Chriſto, & ab ejus Apoſtolis diſtamus intervallo! Quanti ſunt in Eccleſia Præpoſiti & Miniſtri ſua quærentes, non Chriſtum „ gratis diligentes, „ non Deum propter Deum quærentes, temporalia commoda „ conſectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes? Hæc quando „ amantur à Præpoſito, & propter hæc ſervitur Deo, quiſquis eſt talis, mercena- „ rius eſt, inter filios ſe non computet. De his & Dominus dicit: *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam*. Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ animum cœleſtibus rebus, Chriſti negotiis conſecratum, terrenis rebus implicare non debent. *Vacuum à ſolicitudine rerum minorum & vilium oportet eſſe animum tam magnis & tam multis intentum rebus. Oportet liberum, quem nulla ſibi vindicet violenta occupatio. Oportet ingenuum, quem nulla deorſum trahat indigna affectio. Oportet rectum, quem nulla ſeorſum avertat ſiniſtra intentio. Oportet cautum, quem nulla ſubeat furtiva ſuſpicio. Oportet vigilem, quem nulla à ſeſe abducat peregrina & curioſa cogitatio. Oportet firmum, quem nulla concutiat repentina turbatio. Oportet invictum, quem nulla fatiget vel continua tribulatio. Oportet amplum, quem nulla coarctet rei temporalis amiſſio. His te non dubites & bonis privandum, & feriendum malis, ſi animum dividens, & Dei rebus, & tuis pariter ſeculis volueris impartiri.*

S. Auguſt. Tract. 46. in Joan. n. 5.

Matt. 6. 5.

S. Bernard. lib. 4 De Conſideratione ad Eugenium, cap. 6.

25. 26. 30. *Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos.* Epiſcopus frater eſt Apoſtolorum in fide, cooperator in miniſterio, commilito in præliis adversùs errores & vitia, adversùs mundum & diabolum, propriæ Diœceſis Apoſtolus, ſeu Apoſtolorum ſucceſſor, pater, procurator, & miniſter pauperum. Paſtorem inter & oves tam ſtricta debet eſſe conjunctio, ut illæ Paſtoris præſentiam deſiderent, hic abſentiam à grege ſuam, tametſi juſtam, & pro tempore neceſſariam moleſtè ferat, reſidentiam amet, ac ſancta ad illas redeundi impatientia teneatur. *Quoniam quidem omnes vos deſiderabat, & mæſtus erat &c.* Vitam denique ſuam, nedum vitæ commoda, & fortunæ bona exponere debet bonus Paſtor propter opus Chriſti, charitate urgente, quæ morte fortior eſt. *Quoniam propter opus Chriſti uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam.*

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. D*E cætero, fratres, gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.* * Quod ſupereſt, fratres mei, vos depulſo mœrore, quem ex vinculis meis, & ex chariſſimi noſtri Epaphroditi periculoſo morbo concepiſtis, gaudere velim ſpirituali gaudio, quale Chriſtianos decet. Eadem vobis ſcribere & inculcare, mihi quidem minimè grave ac moleſtum eſt, vobis autem neceſſarium, ut à periculis tutiores ſitis.

* Græcè ἀσφαλές, *Vobis autem tutum*

2. *Videte canes, † videte malos operarios, videte conciſionem.* Cavete à falſis Doctoribus, Judaizantibus, qui canum inſtar impudentes, Apoſtolos mordent & lacerant calumniis & convitiis, eorumque doctrinæ paſſim oblatrant. Cavete malos operarios, qui in Evangelio Chriſti bona fide non verſantur, nec ædificant, ſed ædificium ſpirituale diruere conantur, Chriſtianiſmum Judaiſmo miſcentes & corrumpentes. Cavete eos, qui circumciſionis neceſſitatem obtrudentes, naſcentem Eccleſiam in partes ſcindere conantur, & ſe ipſos à Chriſti corpore abſcindunt.

3. *Nos*

† Judæi Gentiles olim canes vocabant: *Non eſt bonum accipere panem filiorum & dare canibus*, ait Chriſtus. Sed cum rebus tranſlata ſunt nomina: & Gentes quidem ad Chriſtum converſæ vocantur filii, Judæi autem canes. * Alia lectio habet: *Qui Spiritui Dei ſervimus*, quam *S. Ambroſius* lib. 2. *De Spiritu ſancto*, cap. 5. & *S. Auguſt.* lib. 1. *De Trinit.* cap. 6. ſequuntur, ut omnibus pene Græcis Codicibus, & pluribus Latinis conſonam: ſic enim in Græcis ſcriptum, οἱ πνεύματι τῷ Θεῷ λατρεύοντες & ex eo loco probant Spiritum ſanctum eſſe Deum, ſiquidem non creaturæ, ſed Creatori ſerviendum eſt.

Digitized by Google

3. *Nos enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus* Deo*, *& gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes.* Nos enim ſumus verè circumciſi circumciſione ſpirituali, circumciſione cordis, qui ſpirituali ac interiori cultu Deo ſervimus, & in Chriſto Jeſu tamquam ſalutis noſtræ auctore gloriamur, non in Moyſe; omne bonum ad ſalutem æternam pertinens, & ad eam conducens, ipſius Chriſti meritis acceptum referentes; non in Ritibus externis legis Moſaicæ, vel in rebus carnalibus. quales ſunt eſſe Iſraelitam, eſſe circumciſum, eſſe Phariſæum, &c. fiduciam collocantes.

4. 5. 6. *Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis.* Sic autem loquor, non quòd mihi deſit argumentum gloriandi & confidendi in carnalibus illis rebus, nempe circumciſione, origine ex Iſraele, &c. Si quiſquam alius ex his rebus gloriam ſibi captare poſſe videatur: Ego multò magis de his gloriari poſſem. *Circumciſus octavo die, ex genere Iſrael, de tribu Benjamin, Hæbræus ex Hæbræis, ſecundùm legem Phariſæus.* Quippe qui ſum circumciſus octavo die, ut Iſaac & ejus poſteri, non adulta ætate, aut quovis alio tempore, ut proſeliti. Ex genere Iſrael oriundus ſum, non ex Iſmaelitis, Idumæis, aut Ethnicis. Ex tribu Benjamin, quæ primum Iſraelitis regem dedit, & quæ tribui Juda conjunctiſſima ſemper fuit religione & republica. Hæbræus ex parentibus qui gentis characterem ſervarunt, linguam incorruptam & Scripturas retinentes, non ex Judæis inter Gentes diſperſis: ſecundùm Legis inſtitutionem, ex Phariſæorum ſecta, apud Judæos probatiſſima. *Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei.* Quod zelum ſtudiumque religionis attinet, tam vehemens in me fuit, ut Chriſtianos tamquam Legis adverſarios perſecutus ſim. *Secundùm juſtitiam quæ in Lege eſt, converſatus ſine querela.* Quod ſpectat denique juſtitiam in externa legis obſervatione poſitam, irreprehenſibilis, ita ut nemo gravem tranſgreſſionem legis mihi objicere poſſit, ac de me juſtè conqueri.

7. *Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.* Sed quæ tunc mihi videbantur glorioſa, & utilia ad juſtitiam & ſalutem æternam conſequendam, ea comparatione Chriſti, & juſtitiæ per ipſum partæ, detrimenti loco duxi, poſtquàm in Jeſum Chriſtum credidi: utpote quæ non ſolùm inutilia ſint ad ſalutem, ſed etiam impedimenta ſint cognoſcendæ veritatis, & juſtitiæ per Chriſtum obtinendæ. Comparatione potiorum damnum vocavit ea quæ ſunt deteriora. Supervacanea eſt enim lucerna, ſi Sol apparuerit: ſupervacaneus pædagogus his qui perfectam acceperunt ſapientiam: Inutile lac nutricis iis qui ſolido cibo veſcuntur. *Theodoret. in hunc locum.*

8. 9. 10. 11. *Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora**, *ut Chriſtum lucrifaciam.* Quin etiam exiſtimo non ſolùm legalem juſtitiam, non ſolùm generis claritatem, ſectæ dignitatem, legis peritiam, ſed & omnia temporalia, quæ ab hominibus hujus ſæculi magnifiunt, damnum ac detrimentum eſſe comparatione eminentis cognitionis Jeſu Chriſti Domini mei, & Myſteriorum ac beneficiorum ejus, ac fructuum qui ex illa cognitione percipiuntur: propter quem Dominum meum ac Salvatorem Jeſum Chriſtum omnia abjeci ut quiſquilias & ſtercora, ut Chriſtum poſſideam, ac bonorum ejus particeps efficiar. *Et inveniar in illo, non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu: quæ ex Deo eſt juſtitia in fide.* Et ut Chriſto inſertus & incorporatus, ut palmes viti, ut membrum corpori, non habeam juſtitiam legalem, quam meam reputem, & quæ vera juſtitia non eſt; ſed veram illam juſtitiam, quæ ex fide in Chriſtum Jeſum oritur, in eaque fundatur: juſtitiam, inquam, fidei per dilectionem operantis, quæ à Deo auctore eſt, non ex naturæ viribus, & ſola commonitione legis. *Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti ejus.* Ut cognoſcam Chriſtum Jeſum,

* Græcè σκύβαλα, duriorem & craſſiorem paleam, quæ fert frumentum coque collecto abjicitur. Theodoretus interpretatur.

Digitized by Google

Perſonam ejus, officium, & beneficia in genus humanum, & efficaciam reſurrectionis ejus, quæ reſurrectionis noſtræ cauſſa & pignus eſt, utque perpeſſionum ejus ſim particeps, & morti ejus conformis fiam, pro nomine ejus quotidianis mortis periculis expoſitus. *Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.* Sic enitor ut ad beatam reſurrectionem, quæ juſtorum exſpectatio eſt, perveniam.

12. * *Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus ſim* † : *ſequor autem, ſi quo modo comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.* Hæc autem dixi, non quòd jam ad Chriſtianæ juſtitiæ & perfectionis apicem pervenerim, aut bravium beatæ reſurrectionis jam contingam, aut de illa ſim omnino certus ac ſecurus: ſed curſum meum perſequor, & omnibus ſtudiis ac viribus enitor & contendo ut apprehendam perfectionem ad quam Chriſtus me vocavit ac deſtinavit, me extra viam errantem per gratiam ſuam præveniens, ac velut injecta manu apprehendens, ut in viam ſalutis reduceret.

13. 14. *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor, ad bravium * ſupremæ vocationis Dei in Chriſto Jeſu.* Ego jam tot annos Apoſtolus, tot pro Chriſto perfunctus laboribus & periculis, me nondum perveniſſe arbitror ad perfectionem ad quam tendo. Unum autem ago, ea ſcilicet quæ à tergo ſunt negligens, ut ii qui in ſtadio currunt, præteritorum laborum prædicationis, & omnium quæ pro Chriſto egi vel pertuli, obliviſcor, ad ea quæ ante me ſunt, ad ulteriores ac magis arduos perfectionis gradus, ad plura & majora pro Chriſti gloria & Eccleſiæ propagatione peragenda totis viribus enitor & contendo; ad ſcopum, quem præ oculis ſemper habeo, continuo curſu propero, ut referam præmium ſupernæ felicitatis, ad quam nos vocavit Deus per fidem in Chriſtum Jeſum, & per ejus merita.

15. *Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Quicumque ergo ſpirituales & in rebus divinis exercitati, noſtra vel aliorum opinione, ſumus; quicumque in Religione Chriſtiana magis profecimus, & aliorum infirmorum adhuc & parvulorum in Chriſto comparatione perfecti ſumus, hoc ſentiamus, ea quæ retro ſunt, oblivioni tradenda eſſe; In bonis operibus quæ hucuſque egimus, non eſſe acquieſcendum, ſed proficiendum ſemper, donec ad metam curſus noſtri pervenerimus: Quia *perfecti hominis eſt non ſe exiſtimare perfectum.* Et ſi quid aliter ſentitis ea de re, ſi uos jam perfectionis metam attigiſſe putatis ex ignorantia magis quàm ex improbitate, Deus uobis oſtendet uos eſſe deceptos.

16. *Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus, & in eadem permaneamus regula.* Verumtamen quod ſpectat rerum divinarum cognitionem, quam aſſecuti jam ſumus, in eadem ſententia & regula fidei ac morum nobis à Chriſto revelata & tradita permaneamus unanimes. Regula enim neque additionem, neque detractionem ſuſcipit. Eos igitur ne toleretis, qui legis Moſaicæ ritus Evangelio admiſcendos docent ac prædicant.

17. 18. 19. *Imitatores mei eſtote, fratres, & obſervate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram.* Pari ſtudio imitatores mei eſtote, & eos diligenter conſiderate, eorumque inſiſtite veſtigiis, qui vitam ſuam & converſationem inſtituunt ad exemplar quod ipſis præbuimus. *Multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti.* Multi enim inter vos converſantur, de quibus ſæpe vos commonui, nunc autem cum lachrymis ex ſummo in vos affectu manantibus iterum commoneo, ut vobis ab illis caveatis: Quos meritò dixerim inimicos crucis Chriſti, tum ratione doctrinæ, quia vir-

* Certitudinem & ſecuritatem conſequendæ ſalutis hic locus excludit, remque eſſe arduam probat ad cœleſtem beatitudinem pervenire. De qua noſter Apoſtolus confidebat quidem ſed omnino ſecurus non erat.

† Theophylacti Interpres vertit, *Quatenus*, ſive, *quoniam & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.* Interpres verò Oecumenii: *Si etiam apprehendam in his ob quæ & apprehenſus ſum à Chriſto Jeſu.* Verſio Syriaca. *Curro, ſi forte aſſequar id, propter quod me eſt aſſecutus Chriſtus Ieſus* Theodoret

* Similitudo ſumpta à curſoribus. Bravium ſive præmium ſuſpendebatur ſuper metam. Agonothetes verò ſedebat in ſublimi loco, ex quo per præconem vocabat curſores ſingulos, & ei qui prior ad metam pervenerat, præmium conferebat. *S. Chryſoſt. Homil.* 12.

virtutem crucis evacuant, legalium ceremoniarum obſervantiam ad ſalutem eſſe neceſſariam aſſerentes. (*Si autem ex lege juſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt*) tum ratione vitæ corruptæ, mollis & voluptariæ. *Quorum finis interitus: quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* Quos æterna manet damnatio, qui ventrem pro Deo habent, finem ſuum in deliciis cibi & potus conſtituentes: qui gloriantur in iis, quorum illos pudere oporteret: ea dumtaxat cogitantes, diligentes, curantes, quæ ad vitam animalem pertinent: curvæ in terras animæ, & cœleſtium inanes.

Galat. 2.

20 21. *Noſtra autem converſatio* * *in cœlis eſt: unde etiam Salvatorem exſpectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.* Nos autem animo jam in cœlis ſumus & vivimus ut cœli cives; & inde venturum Salvatorem noſtrum ac Dominum Jeſum Chriſtum expectamus; qui in ſecundo ſuo adventu ſalutis noſtræ complebit opus, corpora noſtra beata immortalitate donans. *Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ, ſecundùm operationem, qua etiam poſſit ſubjicere ſibi omnia* † Qui corpus noſtrum, quamvis humile & abjectum, miſeriiſque & corruptioni obnoxium transformabit, ut illud conforme reddat corpori ſuo glorioſo & immortali, operatione illa efficaci, qua ſibi etiam ſubjicere creaturas omnes poteſt. Poteſtatem habet ſibi omnia ſubjiciendi, ergo & interitum & mortem: potiùs autem ex eadem poteſtate hoc etiam facit (ait S. Chryſoſtomus.

* Secundùm Græcum: *Municipatus noſter in cœlis eſt.* Hanc Verſionem S. Hieron. variis in locis, & Caſſianus *Collat.* 3. *cap.* 7. amplexi ſunt. Syriaca Verſio: *Noſtrum exercitium in cœlis eſt.*

† Pater ſibi ſubjecit omnia, 1. *Cor.* 15. 28. & *Heb.* 2. 8. Filius ſibi pariter ſubjicit omnia. Una eſt igitur Patris & Filii poteſtas: una igitur divinitas.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1. De *cætero, fratres, gaudete in Domino.* Nullum gaudium Chriſtiano dignum, niſi quod ſecundùm Deum eſt, niſi gaudium bonæ conſcientiæ, niſi gaudium quod ex caritate oritur, gaudium de veritate, de pietate, de Dei honore, de Chriſti gloria, de Eccleſiæ profectibus & incrementis, de peccatorum converſione, de juſtorum progreſſu & perſeverantia, de animarum ſalute; gaudium de quo Chriſtus Dominus: *Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.* Perfectum & ſuaviſſimum
„ gaudium eſt, quod in Deo eſt, & propter Deum, & de bonis operibus, pro-
„ pter ſpem firmam & inconcuſſam, & quia de iis quibus par eſt non ſolum nos,
„ ſed & ipſum Jeſum lætari contigit: imperfectum verò gaudium mundi aſſeri-
„ mus, cum propter levitatem & inconſtantiam, tum quod ob ea quæ minus
„ decent oriatur, id eſt ob res mundanas, quæ phantaſmatum & umbræ inſtar
„ avolant.

Gaudium Chriſtiano dignum.

Joan. 15, 11.

S. Cyrill. Alexandr. lib. 10 *in Joan. p.* 886

Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium. Bono Paſtori numquam moleſtum aut tædioſum eſt Evangelicas veritates & Chriſtianæ vitæ officia ſeu viva voce è ſacro ſuggeſtu, ſive per litteras ovibus ſuis inculcare & exponere. Nuſquam tædere debet populum fidelem monita ſalutis à Paſtore ſuo audire. In iis tradendis, non eorum guſtui, ſed neceſſitati conſulat divinæ
„ animarum Medicinæ peritus & pius Miniſter. Quemadmodum enim feris ul-
„ ceribus non uno medicamento opus eſt, ſed multiplici remedio, eoque jugi &
„ continuo tandem expugnantur: ſic animo contumaci & præfracto crebra &
„ continua à Magiſtris remedia adhibenda ſunt. Nec enim una tantum admoni-
„ tio deliniet, ſed identidem, licèt iiſdem verbis repetita. Unde Salvator
„ cum-

Salutis monita Chriſtiano populo à Paſtoribus inculcanda.

S. Cyrill. Alexandr. lib. 4. *in Joan. p.* 352 *ad Verſ.* 51. *cap.* 6.

Digitized by Google

,, eumdem ſermonem Judæis inculcans variè proponebat , modo ænigmate & ,, obſcuritate involutum , modo nudum & apertum , ut niſi crederent , condem- ,, nationem non effugerent . Sic primorum Eccleſiæ ſæculorum Paſtores ſalutis

Tertull. Apolog. cap. 39.

,, monita Chriſtiano populo inculcabant , Tertulliano teſte. ,, Coimus . (*inquit*) ,, ad litterarum divinarum commemorationem , ſi quid præſentis temporis qua- ,, litas aut præmonere cogit , aut recognoſcere . Certe fidem ſanctis vocibus ,, paſcimus , ſpem erigimus , fiduciam , diſciplinam præceptorum nihilominus ,, inculcationibus denſamus . Sic antiqui Chriſtiani Paſtorum ſuorum ſalutaria monita ſæpius repetita, avidè & cum gaudio audiebant. Non mirum ergo quòd mo-

Caſſiodorus lib. 11. Variar. Epiſt. 2.

res illorum tam ſanctè erant compoſiti. Nam *Difficilius errat ovis , quæ voces deſiderat audire Paſtoris ; nec facilè efficitur vitioſus , cui admonitor inſiſtit aſſiduus .*

Quantum Eccleſiæ noceant mali operarii?

2. *Videte canes , videte malos operarios , videte conciſionem .* Nulli magis nocent Eccleſiæ , quàm apoſtatæ à fide vel pietate , quàm mali Paſtores , Concionatores , & conſcientiarum Moderatores , primi , canum inſtar , contra veritatem oblatrant , illi pertinaciſſime reſiſtunt , illamque quantùm in ipſis eſt , perimere , ſi fieri poſſit , conantur (ut loquitur S. Auguſtinus .) Hi Prædicatores

S. Auguſt. lib. 2. De Sermone Domini in Monte, cap. 20

& Doctores Catholicos mordent , lacerant , proſcindunt calumniis , libellis famoſis . *Videte canes .* Sunt & intra Eccleſiam canes , qui blandis caudæ motibus, dulcibus ſermonibus , Prælatis & Magnatibus adulantur ; viroſque integerrimæ fidei , pietate etiam & doctrina conſpicuos , ex ſævitia cordis , non ex ratione, ſed ex nocendi conſuetudine , & prava æmulatione , velut hæreticos teterrimos traducunt . Sunt qui damnata jam à Sede Apoſtolica & ab Epiſcopis dogmata, ſeu Fidem , ſeu Moralem Chriſtianam ſpectantia , ſuſcitare moliuntur ; Summorum Pontificum Conſtitutiones evanidis diſtinctionibus eludere ; illis ingenio impudente , audace , contumace obſtrepere ; debitam illis ſinceram & interiorem reverentiam & obedientiam (quod ſpectat Auctorum & librorum damnationem) negare ; ſtudiis partium Eccleſiam concidere , illos Scriptis maledicis laceſſere, qui eorum adverſantur factioni & erroribus . Quid neceſſarium magis quàm illos obſervare , & ab illis ſollicite cavere ? *Videte canes , videte conciſionem .* Cavendi qui in vinea Domini non fideliter laborant , ſed ſuper frumentum ſeminant zizania errorum : quod opus otio longè deterius eſt . Tales ſunt qui humanarum ac novellarum opinionum vanitatem in rebus Moralibus , etiam in adminiſtrando Pœnitentiæ Sacramento , Scripturæ ſacræ , Traditioni , Canonibus ac Decretis ſummorum Pontificum Spiritu Dei conditis , & totius mundi reverentia conſecratis , Eccleſiæque ſanctiſſimæ Diſciplinæ ac moribus præponere non dubitant; ſicque avellunt , diſſipant , diruunt , quæ bene ſunt plantata , ædificata & conſtituta . Non ædificant ſuper fundamentum Chriſtum Jeſum , ſed ſuper figmenta ſua , & aliena ; ſuper arenam , non ſuper firmam petram ; ſæculi corrupti conſuetudini , non veritati ; privatis commodis , non animarum ſaluti ſervientes:

Ezech. 13. 17.

prophetantes de corde ſuo , *conſuentes pulvillos ſub omni cubito manus , & facientes cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas .* De Concionatoribus quid dicam , qui verbum Dei cauponantur (ut ita loquar (adulterant, & inanis eloquentiæ lenociniis enervant ad gratiam auditorum captandam ? *Videte*

S. Baſil. in Iſaiam, p. 555.

malos operarios . De his præclarè S. Baſilius : *Vinum* , inquit , *exhilarat cor hominis ; mentem exhilarant documenta Scripturarum , per ſanctos Apoſtolos & Prophetas vinum id ſuadente nobis Spiritu ſancto ad percipiendam jucunditatem æternam . Quæ quidem documenta plerique adulterant & cauponantur* , Scripturam *ipſam in aquam convertunt , permiſcentes quæ ſuo intellectu excogitarunt , in extremam perniciem auditorum . Dum enim per blandiloquia & ſuaves ſermones ipſorum gratiam ſtudent demereri , alunt illorum vitia , enervantes auſteritatem & vigorem Scripturarum vitioſos utiliter perſtringentem ; ad auditorum ſubverſionem*

nem enarrantes multimodam erga homines benignitatem planè ineruditam, condonationes item peccatorum nullo diſcretionis ſale conditas, & talia quædam ad „ *captandam multorum gratiam, quibus effeminant animas*. Mali certè operarii, qui fidei noſtræ pietatem, quæ priùs ſimplex atque artis expers erat, artificioſam reddiderunt, ac *Novum quoddam Politicæ genus à foro ad ſancta translatæ, & à theatris ad Sacrarium, vulgi oculis minimè inſpectandum: ita ut (ſi audacter hoc dicere oporteat) duæ jam ſcenæ ſint, inter quas hoc duntaxat interſit, quòd illa omnibus pateat, hæc quibuſdam; illa rideatur, hæc in honore ſit; illa theatricæ, hæc ſpiritualis nominetur*. S. Grégor. Nazianz. Orat. 27.

3. *Nos enim ſumus circumciſio, qui Spiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes*. Vera & ſincera pietas non in exteriori tantum luxus, lautiorum epularum, ludorum, ſpectaculorum circumciſione poſita eſt; ſed in circumciſione cordis præſertim, & pravorum affectuum atque cupiditatum, in interno ſinceròque Dei cultu & ſervitute. Spiritu Deo ſerviunt, qui illum amore caſto diligunt, ejus mandata non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ obſervantes, propter unam ejus gloriam, non ob aliam ab ipſo mercedem: qui illi obſequuntur non ut ſervi, non ut mercenarii, ſed ut filii. *Si ſervus es, plagas metue: ſi mercenarius, mercedem duntaxat* „ *exſpecta; ſin autem ſuper hos aſſurgis ac filius es, Patrem verere, ac bonis* „ *operibus ſtude; quia bonum eſt Patri obtemperare: etiamſi ex ea re nihil quæſtus ad te rediturum ſit, hoc ipſum merces eſt, Patri obſequi*. Spiritu Deo ſerviunt, qui illum adorant per Jeſum Chriſtum, omnem fiduciam ſuam in Domino Jeſu collocant, nullam juſtitiam, nullum meritum, nullum præmium, nullam ſalutem, niſi ab ejus meritis exſpectant, nullam legem ac regulam præter ejus Evangelium, ac Eccleſiæ Decreta & præcepta agnoſcentes, nullas vires niſi ab ejus gratia collatas, *Qui Spiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu*. Serviunt denique Deo in Spiritu, qui externis exercitiis ad pietatem promovendam conducentibus utuntur ſine ſuperſtitione, ſine oſtentatione, non in iis tanquam in fine conquieſcentes, non in illis fiduciam ſalutis conſtituentes. Abſtinentia, jejunia, vigiliæ, cilicia, carnis macerationes, Roſaria, Scapularia, ſimileſque Confraternitates, adminicula ſunt pietatis; ſed qui in illis confidunt, ac interiorem Dei cultum, qui in caritate conſiſtit, & mandatorum ejus in Spiritu caritatis obſervantiam negligunt, fiduciam in carne, Judæorum inſtar habent. *Et non in carne fiduciam habentes*.

Vera & ſincera pietas in quo conſiſtit?

S. Bernard.

7. *Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta*. Longe perſpicaciores oculi fidei, oculis carnis. Longe fideliores; quippe qui mundum talem eſſe renuntiant, qualis in ſe eſt, promiſſorum ejus falſitatem, voluptatum amaritudinem, bonorum ejus vanitatem & nihilum demon- „ ſtrant..... Paulus vitæ rationem tam exquiſitam, & ab ineunte ætate ſuſceptam, „ tantam nobilitatem, tanta ſtudia, tantos conatus, labores, pericula parvi- „ fecit ac damna putavit (cùm antea lucra viderentur) ut Chriſtum lucrifaceret: „ Nos verò neque pecuniam contemnimus ut Chriſtum lucremur; ſed malumus „ futuræ vitæ jacturam facere; quàm præſentium rerum, quamquam hæ nihil „ aliud ſint quàm damnum. Cur de rebus inſtabilibus pendemus? cur infirmis „ alligamur? Quouſque non perſequemur ſtabiles, permanentes, æternas? Uni „ Chriſto adhæreamus, quem nobis invitis nulla creatura eripiet. *Nemo tibi Chriſtum poteſt auferre, niſi te illi ipſe auferas*.

S. Chryſoſt. Homil. 10.

S. Ambroſ. lib. 5. in Lucam, n. 10.

8. *Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam*. Quiſquis Chriſtum rectè novit, & guſtavit, omnia mundi bona, ut illum acquirat & poſſideat, facile contemnit ut vilia, & homine ad imaginem Dei, & ad ejus fruitionem condito indigna: illa rejicit ut noxia;

Mundi & omnium ejus bonorum contemptus.

noxia ; *propter quem omnia detrimentum feci* Quin etiam ab illis abhorret ut à rebus fœdis, quibus ſi adhæreat anima, inficitur, maculatur, obſcuratur, bono Chriſti odore privatur : *& arbitror ut ſtercora*. Quò magis divitias, honores & gloriam hujus ſæculi, terrenaſque voluptates faſtidimus, eò magis Chriſtum Jeſum, ejus Myſteria, religionem ac legem cognoſcimus, eorùmque fructum percipimus : *Propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei*. Jactura non eſt, ſed negotiatio, tenebras amittere ut lucem acquiras ; quiſquilias abjicere ut aurum optimum poſſideas, ſpernere vanitatem, ut fruaris veritate ; deſpicere modica, tranſitoria, terrena, ut aſſequaris maxima, æterna, cæleſtia. Quicquid pro Chriſto dimittitur, longè excellentius, magnificentius, cumulatius in
Tertulian. Ad Martyres. illo invenitur. *Si aliqua amiſiſtis vitæ gaudia, negotiatio eſt aliquid amittere ut majora lucreris*.

℣. 10. 11. Et inveniar in illo, non habens meam juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed
Fructus contemptionis rerum terrenarum. *illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu : quæ ex Deo eſt juſtitia in fide*. Contemptionis rerum terrenarum primus fructus eſt intima cum Chriſto Jeſu conjunctio, ceu membrorum cum capite. *Et inveniar in illo*. Fructus alter eſt ſanctificatio & juſtificatio noſtra per gratiam ipſius & fidem. *Non habens juſtitiam meam, quæ*
Chriſtiani hominis juſtitia. ,, *ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu*. Juſtitia ex lege non ſancti-
,, ficat hominem. Lege enim Dei propoſita quiſquis timuerit, & ſuis viribus eam
S. *Auguſt. Serm. 169. aliàs 15. De Verbis Apoſtoli cap. 6.* ,, implere ſe poſſe putaverit, & fecerit quod lex jubet, non amando juſtitiam,
,, ſed timendo pœnam ; fit quidem ſecundùm juſtitiam quæ ex lege eſt homo ſine
,, querela ; non furatur, non adulterat, non dicit falſum teſtimonium, non
,, facit homicidium, non concupiſcit rem proximi ſui, poteſt hoc, poteſt for-
,, taſſis ; unde ? Timore pœnæ. Quamquam qui timore pœnæ non concupiſcit,
,, puto quia concupiſcit. Terrore ingenti armorum atque telorum, & circum-
,, dantis forſitan multitudinis vel obviam euntis, etiam leo revocatur à præda:
,, & tamen leo venit, leo redit ; prædam non rapuit, non malitiam poſuit. Si
,, talis es, adhuc juſtitia eſt, qua juſtitia tibi conſulis ne torquearis. Quid ma-
,, gnum eſt pœnam timere ? Quis eam non timet ? Quis latro, quis ſceleratus,
,, quis nefarius ? Sed hoc intereſt inter timorem tuum, timoremque latronis,
,, quòd latro timet leges hominum, & ideo facit latrocinium, quia ſperat ſe
,, fallere leges hominum : tu autem leges ejus times, ejus pœnam times, quem
,, fallere non potes. Nam ſi fallere poſſes, quid non feciſſes ? Ergo & concu-
,, piſcentiam tuam non amor tollit, ſed timor premit. Ad ovile venit lupus;
,, latratu canum & clamore paſtorum ab ovili reverſus eſt lupus : ipſe tamen ſem-
,, per eſt lupus. In ovem vertatur. Facit enim & hoc Dominus : ſed ipſa eſt ju-
,, ſtitia ejus, non tua. Nam quamdiu habes tuam, potes timere pœnam, non
,, amare juſtitiam.... Noli ergo velle habere juſtitiam tuam.... Juſtitia ſit, ſed
,, ex gratia ſit, à Deo tibi ſit, non tua ſit. Geme, plora, crede, ut impe-
tres. Eſt enim *ex fide Chriſti Jeſu*.... Tertius fructus contemptionis bonorum hujus ſæculi, eſt cognitio Chriſti, non ſpeculatrix ſolùm, ſed practica ; non per
Eminens cognitio Chriſti Jeſu à Chriſtianis acquirenda quid complectatur ? fidem tantum, ſed per ſuaviſſimam experientiam & guſtum ſpiritualem. *Ad cognoſcendum illum*. Quatuor autem complectitur eminens hæc ſcientia. 1. Cognitionem Jeſu Chriſti à mortuis redivivi, jurium ejus, poteſtatis ejus ac dominii quod in nos habet ut Caput noſtrum, ut Sacerdos noſter, ut Rex noſter, ut Deus noſter : cognitionem virtutis qua Pater nos ad illum trahit, nos illi conjungit, nos in ipſo & per ipſum ſanctificat, animas noſtras nunc à morte peccati ſuſcitans, corpora etiam noſtra mortalia vivificaturus in die generalis retributionis. *Et virtutem reſurrectionis ejus*. 2. Eminens illa Chriſti cognitio, quæ ejus gratiæ donum eſt, habet etiam pro objecto diſpenſationem Myſteriorum ejus, unitatem & ſocietatem capitis & membrorum, qua fit ut una ſint victima, cùm Chriſtus paſſiones ſuas illis communicet, quibus juſtitiæ Dei pro peccatis illorum

ſatis-

ſatisfit accuratius & plenius, quàm ſi pro peccatis ipſi ſuis mortem acerbiſſimam
pertuliſſent. *Et ſocietatem paſſionum illius.* 3. Intelligunt Chriſtiani excellenti
illa Chriſti cognitione imbuti, paſſionis & ſatisfactionis Chriſti merita ſibi per
Baptiſmum, aliaque Sacramenta applicari, ſe per Baptiſmum conformes fieri
cœpiſſe Chriſto Jeſu: ſeque inde obligationem contraxiſſe totius vitæ tempore la-
borandi, cooperando gratiæ Dei, ut imago Chriſti crucifixi perficiatur in nobis
per vitioſorum affectuum, & exterioris etiam hominis mortificationem, cru-
ciſque tolerantiam, pro Dei gloria, pro expiatione peccatorum noſtrorum, pro
Eccleſia, pro ſalute fratrum, ſi opportunitas adfuerit. *Configuratus morti ejus.*
,, Quamobrem vexationes, incommoda, anguſtiæ, cruces tantùm abeſt ut nos S. *Chryſoſt.*
,, perturbare debeant, ut potius inde lætandum ſit, quòd per hæc conformes *Hom.* 11. *in*
,, reddimur morti ejus: quod & alibi Apoſtolus expreſſit his verbis: *Mortifica- hanc Epiſto-*
,, *tionem Domini Jeſu in corpore circumferentes*. Et id verò ex magna fide fit. *lam.*
,, Non enim ſolùm reſurrexiſſe credimus, ſed etiam poſt reſurrectionem habere 2. *Cor.* 4.
,, magnam potentiam. Propterea eadem via iter facimus, qua ille: id eſt, hac
,, etiam ex parte fratres illius efficimur: perinde ac ſi diceret, *Ex hac re effici-*
mur Chriſti quidam. 4. Intelligunt, nulli parcendum eſſe labori, nihil non agen-
dum, patiendumque, ut ad beatam reſurrectionem perveniamus, quæ Chri-
ſtum Jeſum, ejuſque Myſteria conſummabit in nobis, & cœleſtis hominis imagi-
nem perficiet, numquam deinceps delendam vel obſcurandam. *Si quo modo oc-*
curram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis. Morere, ut vivas: ſepelire, ut
,, reſurgas. Cùm enim ſepultus fueris, & reſurrexeris; tunc verum erit, *Sur-*
ſum cor.... Tanto affectu eſt in tribulatione gaudendum, quanto conatu eſt per S. *Auguſt.*
ſpem, & operis perfectionem, in filiorum hereditatem nitendum. S. *Anſelm.*
12. 13. 14. *Non quòd jam acceperim, aut jam perfectus ſim; ſequor autem, ſi* *Epiſt.* 44. *lib.*
quo modo comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu. Quis ſibi de 1.
perfectione Chriſtianæ juſtitiæ blandiatur, cum Apoſtolus tantis pro Chriſto per- In ſtudio vir-
functus laboribus, tantis meritis inſignis, tantis virtutibus doniſque Spiritus tutis & perfe-
ſancti dives, ſe nondum perfectionis metam attigiſſe exiſtimet? Semper igitur ctionis Chri-
in ſtudio virtutis & perfectionis progrediendum, & totis viribus ad metam cur- ſtianæ ſemper
rendum eſt; oblivioni tradendum ſi quid boni hucuſque geſſimus, conſideran- progredien-
dum quid nobis deſit, totis viribus repellenda & frangenda ſunt impedimenta dum eſt.
curſus noſtri, nuſquam retrocedendum in via Dei; ad id quod ſupereſt conficien-
dum extendendi ſunt affectus noſtri, conatus noſtri, opera noſtra. *Unum autem*
quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea vero quæ ſunt priora extendens me ipſum.
Unum nobis curæ ſit, animæ noſtræ ſalus: ad unum ſcopum contendamus &
collimemus, ad cœlum ſcilicet ac beatam æternitatem; ad quam pervenire non
poſſumus niſi voluntatem Dei facimus, & noſtræ vocationis officia accurate & fer-
venter impleamus. *Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei*
,, *in Chriſto Jeſu*. Quiſquis putat ſe modò poſſe implere juſtitiam, cùm vixerit S. *Auguſt.*
,, bene atque innocenter ſecundùm probabilitatem exiſtimationis humanæ, in *Serm.* 170.
,, via remanſit, non deſiderat melius, quia impleſſe ſe putat, maximèque ſibi *aliàs* De
,, tribuens; erit ſuperbus. *Et melior eſt peccator humilis; quam juſtus ſuper-* *Tempore* 49.
,, *bus......* Proficite, Fratres mei, diſcutite vos ſemper ſine dolo, ſine adulatio- & *Serm.* 169.
,, ne. Non enim aliquis eſt tecum, cui erubeſcas, & jactes te. Eſt ibi, ſed cui *alias* 15. *De*
,, placet humilitas: Ipſe te probet. Proba & te ipſum tu ipſe. ,, Semper tibi *Verbis Apoſt.*
,, diſpliceat quod es, ſi vis pervenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi pla- *cap.* 15.
,, cuiſti, ibi remanſiſti. Si autem dixeris, Sufficit; & periſti. Semper adde,
,, ſemper ambula, ſemper profice: noli in via remanere, noli retro redire,
,, noli deviare. Remanet qui non proficit; retro redit, qui ad ea revolvitur,
,, unde jam abſceſſerat: *Conſidera teipſum, ut ſcias quid deſit tibi. Nam cui non*
,, *deſit?* Omnia illi deſunt, qui nil ſibi deeſſe putat. Infirmum te noris eſſe, ſi S. *Bernard.*

„ ſummum putas. Quis ſummus? Cui addi non poſſit. Graviter erras, ſi te
„ illum eſſe exiſtimas. Abſit... Niti te ad ſummum velim, non putare ſummum,
„ aut putari velle antequam ſis. Nam quomodo proficis, ſi jam ſufficis tibi?
„ Non ſit proinde tibi aut pigrum veſtigare quid deſit, aut fateri quod deſit ve-
„ recundum,

lib. 2. De Conſiderat. cap. 7.

15. *Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Deſipit profectò qui aliter ſapit. Virtus enim quæ eſt in homine juſto, perfecta hactenus nominatur, ut ad ejus perfectionem pertineat „ etiam ipſius imperfectionis & in veritate cognitio, & in humilitate confeſſio. „ Tunc enim eſt ſecundùm hanc infirmitatem pro ſuo modulo perfecta parva iſta „ juſtitia, quando etiam quid ſibi deſit intelligit. Ideoque Apoſtolus & imper„ fectum & perfectum ſe dicit: imperfectum ſcilicet, cogitando quantùm illi „ ad juſtitiam deſit, cujus plenitudinem adhuc eſurit & ſitit, perfectum autem, „ quòd & ſuam imperfectionem confiteri non erubeſcit, & ut perveniat bene pro„ cedit. Sicut poſſumus dicere perfectum eſſe viatorem, cujus bene promove„ tur acceſſio, quamvis non perficiatur intentio, niſi fuerit facta perventio. *In ea ergo quæ perficienda eſt juſtitia multùm in hac vita ille profecit, qui quàm longè ſit à perfectione juſtitiæ proficiendo cognovit,*

Ille tantùm perfectus, eſt Chriſtianus, qui ſe cognoſcit & confitetur imperfectum.

S. Auguſt. lib. 3. Contra duas Epiſtolas Pelagianorum, *cap. 7.*

16. *Veruntamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus, & in eadem permaneamus regula.* Infirmi in fide confirmandi ſunt à Paſtoribus & Doctoribus, iiſque inculcandum ut regulæ fidei, ſcilicet verbo Dei ſcripto & tradito immobiliter adhæreant. Siquidem *Regula fidei una omnino eſt ſola immobilis & irreformabilis.* Tam mutari non poteſt hæc regula quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto acceperunt, quàm non poteſt mutari æterna Veritas, quæ Deus eſt. Sed nec præcepta & regulæ morum à Deo & Chriſto traditæ, nec via ſalutis quam ut nobis monſtraret, in eàque greſſus noſtros dirigeret, Filius Dei factus eſt homo, ullam ſubire mutationem poſſunt. Ideo Apoſtolus ait; *Ad quod pervenimus, in eadem permaneamus regula.* Regulam intelligit curſus ſecundùm Deum, quæ an„ te tradita eſt, ſcilicet oblivisci præteritorum bonorum operum, florere ve„ rò & extendi uſque in priora, ut quaſi modò bona inchoantes opera, quotidie „ intelligentes illud *Hodie*, & dicentes ſibi ad extremum uſque vitæ ſpiritum. Oportet enim ad id uſque tempus currere curſum Dei, & cum adverſariis pugnare.

Idem lib. De Spiritu & Litera, cap. 36.

Regula fidei & Morum ac via ſalutis immutabiles.

Tertullian. lib. De Virginibus velandis, c. 1.

Eulogius Alexandrinus lib. contra Novatianos, in Bibliotheca Photii, *p.* 1614.

18, 19. *Multi enim ambulant, quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti: Quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt.* Deflenda certè cæcitas Judæorum carnalium, qui ſpem ſalutis ſuæ in carne animalium Deo immolatorum, quâ ventrem implebant ſuum, reponebant, non in ſacrificio Dei viventis; qui gloriam ſuam in pudenda corporis plaga & circumciſione carnali, non in circumciſione cordis conſtituebant; qui in promiſſis temporalium bonorum hærebant, illaque dumtaxat deſiderabant, nec ad cœleſtem & æternam hereditatem ſuſpirabant & tendebant: ſed longe magis deflendi ſunt Chriſtiani, qui cùm Jeſu Chriſti membra ſint, ventrem ſibi Deum faciunt ingluvie, crapula, ebrietate, cibi potuſque voluptatibus: Quorum *Agape in cacabis fervet, fides in culinis calet, ſpes in ferculis jacet. His Deus venter eſt, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & ſacerdos cocus, & ſanctus Spiritus nidor, & condimenta chariſmata, & ructus Prophetia*: famem, ſitim, abſtinentiam, jejunia, ſeu ab Eccleſia præſcripta, ſeu ſponte ſuſcepta, cœteraſque carnis mortificationes ad communicandum paſſioni Chriſti, tolerare non noverunt. *Inimicos crucis Chri„ ſti....* Duo ſunt opera carnalia, quibus conſtat genus humanum, in quæ duo „ opera prudentes & ſancti ex officio deſcendunt; imprudentes autem in ea per „ cupiditatem ruunt. Primum eſt, quod pertinet ad ſumenda alimenta (quæ „ utique non poſſunt ſine aliqua per carnem delectatione ſumi,) manducare & bibe-

Intemperantiæ & incontinentiæ vitia.

Ad alimenta ſumenda, & ad opus nuptiarum prudentes & ſancti officio deſcendunt, imprudentes per cupiditatem & libidinem ruunt.

Digitized by Google

,, bibere, ſi non feceris, morieris. Sed per hoc ſuſtentaculum ſuſtentantur ho- *Tertullianus*
,, mines quod ad ſeipſos attinet: ſucceſſioni autem non conſulunt manducando *lib. De Jeju-*
,, & bibendo, ſed uxores ducendo.... Ad utrumque ſapiens & prudens & fidelis *niis.*
,, officio deſcendit, non libidine cadit. Ad manducandum & bibendum quàm *S. Auguſti-*
,, multi voraciter irruunt, ibi ponentes totam vitam quaſi ipſam cauſam vi- *Serm.51.alias*
,, vendi? Nam cùm ideo manducent ut vivant; ideo ſe putant vivere ut man- *De Diverſis*
,, ducent. Iſtos omnis ſapiens reprehendit, & maxime divina Scriptura, edaces *63. cap. 14.*
,, ebrioſos, helluones, *quorum Deus venter eſt*. Illos ad menſam non ducit niſi
,, concupiſcentia carnis, non indigentia refectionis. Itaque iſti cadunt in eſcam
,, & potum. Illi autem qui deſcendunt ex officio vivendi, non ideo vivunt ut
,, comedant; ſed ideo comedunt, ut vivant. Itaque iſtis prudentibus & tem-
,, perantibus ſi offerretur ut ſine cibo & potu viverent; quanto gaudio ample-
,, cterentur hoc beneficium, ut quo cadere non conſueverunt, nec deſcendere
,, cogerentur; ſed ſemper ſuſpenderentur in Domino, non deponeret eorum in-
,, tentiones neceſſitas fulciendarum corporis ruinarum!... Sic & illo officio con-
,, jugali, libidinoſi homines uxores non propter aliud quærunt: & ideo vix
,, tandem ipſis uxoribus contenti ſunt.... Sed matrimonii cancellos egreſſi, libi-
,, dinem quoquo modo ſatiant. Hinc fornicationes, ſtupra, adulteria, & his
pejora, non tam crimina, quàm monſtra. De impudicis amoribus tantùm abeſt
ut erubeſcant, ut etiam eos feſtivæ & urbanæ indolis eſſe velint, ac de illis qua-
ſi bellatores de victoriis glorientur. *Et gloria in confuſione ipſorum*. Pudet illos
non eſſe impudentes; *Lætantur cùm malè fecerint, & exſultant in rebus peſſi-
mis.... Venite* (inquiunt) *fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura tanquam* *Proverb.2.14*
*in juventute celeriter. Vino pretioſo, & unguentis nos impleamus, & non præ-
tereat nos flos temporis, coronemus nos roſis antequam marceſcant; nullum ſit* *Sapient. 2.6.*
*pratum quod non pertranſeat luxuria noſtra, ubique relinquamus ſigna lætitiæ
noſtræ*. De cœleſti beatitudine, de æternitate non magis cogitant, non magis
curant, quàm ſi animæ illorum ſimul cum corporibus interirent.... Nihil ſapiunt *Lactantius*
,, niſi terram, bonaque & mala ſolius corporis ſenſu & voluptate perpendunt. *lib.6. Divin.*
,, Hujus arbitrio ut religionem ponderant, ſic totius vitæ ſuæ acta diſponunt. *Inſtitut. c.1.*
,, Et quoniam ſe ſemel à cœli contemplatione averterunt, ſenſumque illum cœ-
,, leſtem corpori mancipaverunt, libidinibus frena permittunt, tanquam ſecum
,, ablaturi voluptatem, quam momentis omnibus capere feſtinant; cùm ani-
mus miniſterio corporis, non corpus miniſterio animi uti debeat. *Qui terrena
ſapiunt*. Et quis tandem illorum exitus? Æterna damnatio. *Quorum finis in-
teritus*. Ad hos pertinet prophetica illa maledictio. *Ecce vos omnes accendentes* *Iſaiæ 50. 11.*
*ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis veſtri, & in flammis quas
ſuccendiſtis: de manu mea factum eſt hoc vobis, in doloribus dormietis*. Repro- *Salvianus*
,, borum enim hominum genus hoc ordine in pœnam ruit. Primum, ignem *lib.4.De Pro-*
,, accendit, poſtea vires ignibus præbet; poſtremò flammam ingreditur, quam *videntia.*
,, paravit. Quando ſibi primùm homo reprobus accendit ignem? Cùm primùm
,, peccare incipit. Quando vires ignibus præbet? Cùm peccata peccatis cumu-
,, lavit. Quando ignem æternum introibit? Quando irremediabilem jam ma-
,, lorum omnium ſummam creſcentium delictorum iniquitate complevit.

,, *Inimicos crucis Chriſti*. Nihil æquè alienum eſt à Chriſtiano, ac requiem, *S. Chryſoſt.*
,, & otium quærere. Nihil ita à profeſſione noſtra, ac militia, cui nomen de- *Hom. 13.*
,, dimus, alienum, ac præſenti vitæ defixum eſſe. Dominus tuus in crucem
,, actus eſt, & tu requiem quæris? Dominus tuus clavis confixus eſt, & tu de- Quis inimi-
,, liciaris? Hæccine Militis generoſi? Crux propria animæ eſt in acie ſtantis, cus crucis
,, mori cupientis, nullam ſibi oblectationem poſtulantis. Imitare Dominum Chriſti?
,, tuum. Ipſe te crucifige, etiamſi nemo te figat; prout dicebat Paulus: *Mihi
,, mundus crucifixus eſt, & ego mundo*. Si Dominum tuum amas, morte illius

Digitized by Google

„ morere. Cùm diabolo ſi bellum geras, tunc geſtas crucem, non tantum ac-
„ cepto ſignaculo, ſed etiam quæ crucis propria ſunt ſubiens ac patiens, con-
„ ſuevit enim Chriſtus paſſiones nomine crucis appellare, ut cùm ait: *Niſi*
„ *quis tollat crucem ſuam, & ſequatur me, &c. Quiſquis vitæ & corporis, quiſ-*
„ *quis deliciarum & mundanæ tranquillitatis amator eſt, inimicus eſt crucis.*

Converſatio Chriſtiani in cœlis eſſe debet.

20. 21. *Noſtra autem converſatio in cœlis eſt.* Quò ferri debent Chriſtiani hominis deſideria? Quò tendere debet omnis cordis ejus affectus, niſi ad Patrem ſuum, ad patriam ſuam, ad hereditatem ſuam, ad cœleſtem Jeruſalem, Dei ſui ſedem, ad capitis ſui Chriſti Jeſu conſortium, ad æternam felicitatem? Chriſtiani in cœlis converſatio, quædam eſt æternæ beatitudinis anticipatio. Quid

S. Ambroſ. lib. 1. De Jacob., & Vita beata, cap. 8. n. 39.

„ enim illi deeſt? In quo ſtatu non potentiſſimus? In qua paupertate non dives?
„ in qua generis ignobilitate non clarus? In quo otio non laborioſus? In qua de-
„ bilitate non vegetus? In qua infirmitate non fortis? In qua ſomni quiete fe-
„ riatus, quem etiam quieſcentem virtus propria non relinquit? In qua ſoli-
„ tudine non ſtipatus, quem vita beata circumdat, quem veſtit gratia, quem
„ gloriæ amictus illuſtrat? ..... Quando autem feriatus videri poteſt, cujus mens
„ ſemper operatur? Quando autem ſolus, qui cum illo ſemper bono eſt, de
„ quo ait Propheta: *Replebimur in bonis domus tuæ?* Quando abjectus, cujus
„ converſatio eſt in cœlo? Quando non decorus, qui ad illius decoris & ſolius
„ boni ſe conformat ſimilitudinem; qui etiamſi membris ſolutus ſit, tamen
„ mente ſe erigat? Ea tamquam ille qui citharà canere ſolitus, ſi eam diſſipa-
„ tam reſolutis nervis, & confractam viderit, & uſum ejus interruptum, abji-
„ ciat eam, atque ejus numeros non requirat, ſed voce ipſe ſe mulceat: ita &
„ iſte citharam corporis ſui otioſam jacere patietur, corde ſe oblectabit, bonæ
„ conſcientiæ recordatione mulcebit, divinis Oraculis & Scriptis Propheticis al-
„ leviabit, ſuave illud & jucundum animo tenens, mente complectens, cui nihil
„ triſte poſſit accidere, cùm ſemper ei divinæ præſentiæ aſpiret gratia, & ipſe
„ ſibi adſit ſumma animi tranquillitate perfuſus.

Pſal. 64. 5.

Corporis noſtri reformatio à Chriſto ſperanda.

Illùc totam mentis aciem intendàmus, ibi cor defixum habeamus, *Unde etiam Salvatorem exſpectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.* Ipſe Dominus Sabaoth, Dominus virtutum & Rex gloriæ, ipſe deſcendet ad reformanda corpora noſtra,

S. Bernard. Serm. 6. in Adventu Domini, cap. 5. & 6.

„ & configuranda corpori claritatis ſuæ. Quanta erit gloria, quàm ineffabilis
„ exſultatio, quando Creator univerſitatis, qui pro animabus juſtificandis hu-
„ milis ante venerat & occultus, pro te glorificanda, ò miſera caro, ſublimis
„ veniet & manifeſtus: non jam in infirmitate, ſed in gloria & majeſtate ſua?
„ Quis cogitabit diem adventus illius, quando deſcendet cum plenitudine lumi-
„ nis, præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de pulvere cor-
„ pus inops, & rapientibus illud obviam Chriſto in aera? Quouſque igitur caro
„ miſera, inſipiens, cæca, demens & prorſus inſana caro tranſitorias & cadu-
„ cas quærit conſolationes, imò deſolationes, ſi fortè contigat repelli, & indi-
„ gnam judicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum ex-
„ cruciari pœna? ..... Quid adhuc murmuras, caro miſera, quid adhuc recalci-
„ tras, & adverſus ſpiritum concupiſcis? *Si te humiliat, ſi caſtigat, ſi redigit*
„ in ſervitutem, id profectò in tuo genere non minùs tua intereſt quam ipſius?
„ Quid eis invides, qui de operibus vermium, & murium pellibus ingloriam planè
„ gloriam mendicare non erubeſcunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus,
„ ſemetipſos dehoneſtantes potius quàm ornantes? Reforment ipſi, aut certè ma-
„ gis deforment corpora ſua; te (ſi fueris corpus humilitatis) reformabit idem
„ Artifex qui formavit. Illam (ſi non deſipis) præſtolabere manum, ut quod
„ fecit, ipſa reficiat.

Idem, Serm. 2. De Verbis Iſaiæ, c. 2.

Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.

„ Hoc

Digitized by Google

„ Hoc humile & corruptibile corpus conforme fiet illi quod adoratur ab Angelis „ cui aſſiſtunt incorporeæ Poteſtates, quod eſt ſupra omnem principatum & Po- „ teſtatem & Virtutem. Ergo ſi univerſus orbis fuſis lachrymis eos, qui de hac ſpe „ deciderunt fleat, nonne merito flebit; quòd hoc promiſſo nobis propoſito, „ fore ut corpus noſtrum Chriſti corpori conforme fiat, cum dæmonibus tamen „ abeant? Jam mitto gehennam. Tantum mihi malum videtur de tanta gloria „ deciſſe, ut gehennam pro nihilo habeam præ hoc damno, ac ruina.

S. Chriſoſt. Hom. 13. in hanc Epiſt.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. ITaque fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea, ſic ſtate in Domino chariſſimi. Cùm igitur tam magnifica præmia nobis promiſſa ſint, fratres mei, quos amore tenerrimo proſequor, & quos videre vehementer deſidero, qui cauſa & objectum gaudii mei ac gloriæ eſtis, ob veſtrum in Chriſtiana fide ac pietate profectum; ſtate ac perſeverate in fide Domini Jeſu Chriſti per ejus gratiam.

2. *Evodiam rogo, & Syntichem deprecor, idipſum ſapere in Domino.* Evodia & Syntiche ſpectabiles erant pietate feminæ, quas inter nonnihil diſſidii & contentionis ortum fuerat. Illas religioſa urbanitate Apoſtolus obteſtatur, ut ſummam inter ſe concordiam ſervent, qualem Chriſtus imperat, & charitatis leges, bonumque Eccleſiæ, exigunt.

3. *Etiam rogo & te, germane compar,* * *adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris Adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Te quoque rogo, vere & ſincere Collega mi & Coadjutor in Evangelico Miniſterio, adjuva conſilio tuo & auctoritate feminas illas, & fac ut ad concordiam redeant & unanimes ſint. Dignæ ſunt enim quibus hoc officium charitatis impendas; utpote quæ propter Evangelii negotium promovendum labores & pericula ſubierunt, inſtituendo privatim feminas in fide, & ſuo modo me juverunt, ut Clemens Romanus, cœterique Cooperarii mei in miniſterio Apoſtolatus, quos à Deo electos eſſe ad vitam æternam confido. *Comparem nonnulli ſtultè exiſtimarunt eſſe uxorem Apoſtoli*, inquit Theodoretus, *non attendentes ea quæ ſcripta erant in Epiſtola ad Corinthios: quòd ſcilicet ſe retulerit in numerum cælibum,* (1. „ Cor. 7. 8.) Dico enim iis qui matrimonio juncti non ſunt, & viduis, Bonum „ eſt eis ſi maneant ſicut ego. *Et clarum quidem eſt, quòd ſive conjugii penitus expers erat, ſive viduus, uxorem non habebat: uxorem autem eam nunquam duxiſſe, verius eſt:* Comparem *ergo ſeu conjugem illum vocat, ut qui jugum idem pietatis ſecum trahat.* Idem commentum de uxore Pauli rejicit ante Theodoretum S. Joannes Chryſoſtomus: *Quidam dicunt* (ait ille) *Paulum his verbis, germane compar, uxorem ſuam rogare, quod minimè verum eſt.* Eumdem errorem rejicit Theophylactus. Quis ergo germanus ille compar? Vir aliquis admirandus, (ait ille) qui aut frater fuit alterius ipſarum, aut maritus. Alii unum fuiſſe cenſent ex Epiſcopis vel Diaconis, quos initio Epiſtolæ ſalutat. Alii aliquem S. Pauli in Miniſterio Evangelico ſocium, quem Philippenſes his verbis ſignificari noverant; ſive fuerit Epaphroditus Philippis præſens futurus cùm legeretur hæc Epiſtola, ſive quis alius. Quis autem fuerit ille Pauli *germanus compar*, incertum eſt.

4. 5. *Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete* Gaudio ſpirituali, non carnali & ſæculari ſine intermiſſione gaudete, mediis in afflictionibus, conti-
nuiſque

Sanctæ Syntiches memoria in Martyrologiis Uſuardi, Adonis, aliiſque celebratur die 22. Julii.

*Eraſmus, Catharinus, Cajetanus, vertendum eſſe cenſent, *Germana conjux* ſeu *Germana & compar*, indèque colligunt S. Paulum fuiſſe conjugatum, ipſo Paulo, antiquis Patribus repugnantibus (ſi unum excipias Clementem Alexandr.) Sane ſi Apoſtolus uxorem ſuam intelligi voluiſſet, potius dixiſſet

Γνησία, quàm *γνησίε*. Plura vide apud *Eſtium*.

nuiſque periculis. *Modeſtia veſtra* * *nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt.* Animi veſtri moderatio, candor, æquitas, manſuetudo, quæ uno modeſtiæ nomine ſignificantur, notæ ſint omnibus hominibus, etiam infidelibus, inter quos converſamini, ad Chriſtiani nominis honorem, & illorum ædificationem. Vel, æquo animo ſuſtinete inſultus adverſariorum. Afflictiones hujus vitæ brevi durabunt. Dominus Jeſus juſtus Judex citò veniet, qui veſtros labores, patientiam, ac moderationem remunerabit.

* Interpres Chryſoſt. vertit. *Æquitas veſtra nota ſit omnibus hominibus.*

6. *Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant* * *apud Deum.* Nulla de re quæ vobis deſit aut contingat, anxiè ſoliciti ſitis, quaſi paternæ Dei providentiæ diffidentes: ſed in omni re ſeu negotio, in rebus dubiis, & adverſis, ad Deum confugite, eique preces veſtras offerte, & gratias agite pro quocumque eventu. Obſecrationem S. Thomas interpretatur ſacram conteſtationem per Dei gratiam & ejus ſanctitatem, per divina Myſteria, per paſſionem & crucem &c. *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.*

* Innoteſcant, id eſt approbentur à Deo quaſi dignæ & ſanctæ. Alias expoſitiones minus litterales vide apud S. Auguſtinum Epiſt. 130. alias 121. *Ad Probam, cap. 9. S. Auguſt. in Enchiridio, cap. 63.*

7. *Et pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras, in Chriſto Jeſu.* Et tranquillitas animi, ſeu pax interior ex reconciliatione cum Deo & mandatorum ejus obſervantia nata, quæ Dei donum eſt omnem intellectum ſuperans, inſtar valli cujuſdam aut præſidii veſtræ voluntatis affectus cuſtodiat & muniat, ne irrepat peccatum; & mentes veſtras, ne erroribus pateant; ſed ut maneatis in fide & dilectione Chriſti Jeſu. Pacem, qua cœleſtia cum terreſtribus, id eſt Angeli cum hominibus per Chriſtum mediatorem reconciliantur, S. Auguſtinus exponit. * Quæ pax inquit, præcellit omnem intellectum, ſed utique noſtrum, non eorum qui ſemper vident faciem Patris. Nos autem, quantuſcumque ſit in nobis intellectus humanus, ex parte ſcimus, & videmus nunc per ſpeculū in ænigmate: cùm verò æquales Angelis Dei fuerimus, tunc quemadmodum & ipſi videbimus facie ad faciem, tantamque pacem habebimus erga eos, quantam & ipſi erga nos, quia tantùm eos dilecturi ſumus, quantùm ab eis diligimur. Itaque pax eorum nota nobis erit, quia & noſtra talis ac tanta erit, nec præcellet tunc intellectum noſtrum: Dei verò pax quæ illic eſt erga eos, & noſtrum & illorum intellectum ſine dubitatione præcellet. De ipſo quippe beata eſt rationalis creatura, non ipſe de illa.

* Hæc expoſitio minus convenire videtur litteræ præſentis loci; qua pax illa ſignificatur, quam in hac vita aſſequi homo per Jeſu Chriſti gratiam poteſt, & quæ corda & intelligentias noſtras per illum cuſtodit.

8. *De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque* + *ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Tandem, fratres, cogitate quæcumque vera ſunt & ſincera, quæcumque honeſta, gravia & pudica, quæcumque juſta, ut ad reddendum unicuique quod ſuum eſt ſemper parati ſitis, quæcumque pura ſive caſta, ut à carnalibus peccatis abhorreatis, ne illos imitemini, quorum Deus venter eſt: quæcumque vos hominibus amabiles & gratos facere poſſunt: quæcumque bonam famam vobis & Chriſtiano nomini pariunt; quicquid denique ad omne virtutis Chriſtianæ genus, quicquid ad laudabilem morum diſciplinam, quam nobis Evangelium præſcribit, pertinet, hæc animo ſtudiosè recolite, ut in actionem producatis.

+ Habetur in Græco, ὅσα ἁγνὰ, *quæcumque caſta.* Legiſſe videtur Latinus Interpres, ἅγια, quod vertit, *ſancta.*

9. *Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum.* Agite quæ vos docui, & vobis agenda tradidi: imitamini quæ de me abſente audiviſtis, vel in me præſente vidiſtis: & Deus pacis auctor & amator vobis opitulabitur.

10. 11. *Gavisus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis* * *pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis.* Vehementi

* Metaphora ſumpta ab arboribus, quæ hyeme exaruiſſe videntur, quia vis earum intus contracta latet, nec ſe tunc exerit, ſed vere novo revireſcunt & refloreſcunt,

Digitized by Google

ti gaudio, & ſpirituali quidem perfuſus ſum, quòd affectum in me veſtrum tandem renovaveritis, mittendo ad me ſubſidium neceſſitatis per Epaphroditum: quod non dico, quaſi priſtinum erga me ſtudium, & propenſam ad ſuccurrendum mihi voluntatem remiſeritis; ſed non habuiſtis oportunitatem, quia nemo erat idoneus & paratus ſuſcipiendo itineri, quem ad me mitteretis. Cauſa gaudii Apoſtolo erat Philippenſium ſpiritualis profectus & meritum, non temporale ſubſidium quod ab illis receperat. *Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.* Hæc non dico quaſi reſpiciens ad penuriam quam patiebar, & quam veſtræ charitatis ſubſidio levaſtis: ego enim ipſo rerum uſu didici per Chriſti gratiam, iis quæ habeo, (quantumvis anguſta & exigua ſint) contentum eſſe.

12. *Scio & humiliari, ſcio & abundare* (*ubique & in omnibus* * *inſtitutus ſum*) *& ſaturari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.* Inopiam & copiam rerum ad uſum vitæ neceſſariarum moderatè ferre novi. In omni loco & tempore, & in omni ſtatu ac rerum eventu ut contentus vivam, docente ac probante Deo ſum inſtitutus, & quaſi myſteriis ſacris initiatus; ut ſi res abundent, ſumam quantum naturæ ſatis eſt; ſi deſint famem patienter ſuſtineam; & abundantia modeſtè utar, & egeſtatem æquo animo feram.

* Græcè μεμύημαι, unde Miſterii vox derivata quaſi, *ſacris imitiatus*, ſeu ad Sacrificium Chriſtianæ mortificationis ubique & in omni ſtatu Deo offerendum conſecratus.

13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* Abſit ut hæc viribus meis tribuam, quæ ad bonum tam arduum nimis infirmæ ſunt; ſed omnia poſſum per Chriſtum Jeſum, qui vires mihi interiùs ſubminiſtrat, & per gratiæ ſuæ virtutem efficaciſſimam omne bonum in me & mecum operatur.

14. *Verumtamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ.* Bonum opus nihilominus feciſtis, ſenſu calamitatis meæ vos affici demonſtrantes, mihique ſubvenientes. Hoc lucrum veſtrum eſt, in tribulationis meæ ſocietatem veniſſe.

15. 16. 17. *Scitis autem & vos, Philippenſes, quòd in principio Evangelii, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit* * *in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.* Meminiſſe poteſtis quòd cum primùm apud vos Evangelium prædicare cœpi, cùm è Macedonia diſceſſi, nulla Eccleſia ex iis quibus verbi miniſterium impendi, ſubſidium temporale mihi tribuit, niſi vos ſoli. *Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.* Nam cùm eſſem Theſſalonicæ, ſemel & iterum ad me miſiſtis quæ in uſus meos erant neceſſaria. *Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.* Hæc verò non commemoro quòd dona veſtra quæram: Sed quòd gaudeam de fructu, qui ex liberalitate & charitate veſtra ad vos rediturus eſt, Deo vobis præmium abundantius & magnificentius retribuente.

* Metaphora ſumpta à mercatoribus, qui rationes datorum & acceptorum in Codicillis conſcribunt.

18. *Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis: odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.* Accepi omnia, quæ miſiſtis per Epaphroditum, & abundè mihi ſuppetunt neceſſaria. Bonis veſtris repletus ſum, quæ recepi ut oblationem ſuaviſſimi odoris, quaſi hoſtiam Deo gratam & acceptam.

19. *Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundum divitias ſuas in gloria in Chriſto Jeſu.* Precor Deum quem colo, cujus ſum Apoſtolus, ut ſecundùm divitias bonitatis ſuæ omne deſiderium veſtrum impleat, vobiſque retribuat omne id quod vobis eſt opus, maximè verò gloriam æternam per Jeſum Chriſtum.

20. *Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.* De his autem bonis, quæ feciſtis, & quæ ſperatis, Deo Patri noſtro gloria & laus in omnem „ æternitatem referatur. Hic quidem laudavit ſolum Patrem, alibi autem laudat „ ſolum Filium. *Ex quibus*, inquit, *Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper* „ *omnia Deus benedictus in ſæcula ſæculorum* Sed neque illic Patrem ſeparat à Fi- „ lio, neque hic Filium à Patre: ſed divinæ naturæ communem præbet laudem.

Theodoret. in Comment.

21.

21. 22. *Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.* Salutate nomine meo omnes qui apud vos ſunt fideles, qui per Chriſtum ſanctificati ſunt. *Salutant vos, qui mecum ſunt, fratres.* Eccleſiæ Romanæ Chriſtiani, ſeu qui mihi conſtanter adſiſtunt in vinculis; *maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt:* Qui de Neronis Aula, vel familia, converſi ſunt ad Chriſtum:

Conſueta Apoſtoli benedictio, qua ſuas Epiſtolas obſignat.

23. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.. Amen.* Gratia Jeſu Chriſti Domini noſtri in vobis augeatur, ſemperque permaneat.

C A P U T IV.

S E N S U S M O R A L I S.

Stare in Domino quid ſit?

I*Taque, fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea; ſic ſtate in Domino chariſſimi.* Sanctus Paſtor fideles, quos regit diligere debet ut fratres, eiſque charitatem ſuam, & ferventiſſimum pro illorum ſalute ſtudium verbis amantiſſimis ſignificare, ut illis ſtimulos addat ad pœnitentiam aut perfectionem Chriſtianam. Laudem adhortationibus interdum intermiſceat, ad conciliandam auditorum fiduciam, ac deliniendos animos, ut admonitiones & reprehenſiones placidiùs & lubentiùs audiant & ſuſcipiant. Apoſtolum imitetur, zeloque ſuo & laboribus in promovenda creditarum ſibi animarum ſalute, gaudium æternum ſibi pariat; & coronam immarceſcibilem ſibi contexat. *Gaudium meum, & corona mea.* Immò curet ut ſuis & illorum virtutibus Dominus coronetur & glorificetur. *Nobis enim proficientibus & reverſis ad meliora, per ſingulas virtutes noſtras Dominus coronatur: immò nobis virtute pœnitentiæ coronatis, Salvator in ſingulis coronam accipit.* Ut verò ſimus corona Domini, & viciſſim corona noſtra ſit Dominus, conſtanter in ejus fide & dilectione ſtandum & perſeverandum eſt. Nullis cedendum hoſtium incurſibus & tentationibus, nos ab ordine dimovere conantium. *Sic ſtate in Domino, chariſſimi.* Nemo autem ſtat, niſi qui in Eccleſiæ Catholicæ fide & unitate permanet, & ſecundùm ejus ſpiritum, qui Chriſti Spiritus eſt, ac ſecundùm ejus regulas, quæ ſunt Evangelium & Apoſtolorum litte-

S.Hieron.lib. 2. in Zachariam ad cap. 6.

S. Ambroſ. Epiſt.6.novæ Edit.n.41. & ſeq.

Exod. 3. 5.

Deuteron. 5. 31.

„ ræ vitam inſtituit. State igitur in corde veſtro, ne quis vos ſubruat, ne quis
„ poſſit ſubvertere. Docuit nos Apoſtolus quid ſit ſtare, hoc eſt, quod Moyſi di-
„ ctum eſt: *Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Nemo enim ſtat, niſi qui
„ fixus ſtat ſui cordis ſententia. Alibi quoque legimus: *Tu autem hic ſta me-*
„ *cum;* hoc eſt, mecum ſtas, ſi ſtes in Eccleſia. Ipſe enim locus eſt ſanctus,
„ ipſa terra fœcunda ſanctitatis, & opima virtutum meſſibus. Sta ergo in Eccle-
„ ſia, ſta ubi tibi apparui, ibi ego tecum ſum. Ubi eſt Eccleſia, ibi firmiſſima
„ ſtatio tuæ mentis eſt, ibi fundamentum animi tui . . . . Stantes ergo in corde
„ veſtro lupos fugate ab Eccleſia quærentes prædam tollere. Non ſit in vobis de-
„ ſidia, non ſit pravum os, lingua amarior. Nolite in concilio vanitatis ſedere.
„ Nolite audire detrahentes de proximis, ne dum auditis alios provocemini ut &
„ ipſi derogetis proximis, & dicatur unicuique veſtrum: Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris. *Sedentes detrahunt, ſtantes autem Dominum benedicunt, quibus dicitur:* Ecce nunc benedicite Dominum, omnes ſervi Domini, qui ſtatis in domo Domini. *Qui ſedet, quaſi otioſo reſolvitur corpore, atque intentionem mentis relaxat. Stat autem ſpeculator providus, explorator impiger, pervigil cuſtos, qui prætendit in caſtris. Bellator quoque ſtrenuus ante exſpectatum ſtat in agmine, qui vult adverſarii conſilia prævenire.*

Pſalm.49.20

Pſal.133.1.

Mulieres viris in ſtadio pietatis & virtutis decur-

2. 3. *Evodiam rogo, & Syntichen deprecor idipſum ſapere in Domino. Etiam rogo & te, germane compar, adjuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Æqua

„ pre-

Digitized by Google

„ profectò viris & mulieribus eſt pietatis ratio, & par virtutis conſectandæ ſtu- „ dium alteri cum altero apertum eſt. Nec enim generis diſcrimine fides utitur. „ Scit in fidei certamine fœmineum genus viriliter agere, ſcit in pietatis certa- „ mine coronam rapere; quorum enim parem molitus eſt Deus formationem, „ ii ſe in curſu relinqui turpe ducunt. Vide Paulum terræ habitabilis ſtadia per- „ currentem, & curſu pro fide ſuſcepto mundi anguſtias demonſtrantem, mulie- „ res adhortantem, & earum curſum ſuſpicientem. *Evodiam rogo, & Synti-* „ *chen deprecor, & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt* „ *in Evangelio.* Vides fœmineum ſexum tangi Paulini curſus æmulatione? Vides Apoſtolicos ſudores in mundi ſtadio imitatione exprimere? Piæ feminæ ad rem Chriſtianam promovendam à primis Eccleſiæ ſæculis plurimùm contulerunt, Apoſtolos, & Viros Apoſtolicos facultatibus ſuis juvantes, pauperes Chriſtianos eleemoſynis ſuis ſuſtentantes, neophytas mulieres privatim in fide & pietate inſtituentes Eccleſiæ in Diaconiſſarum Miniſterio, in viduarum & puellarum orphanarum cura ſervientes, Confeſſoribus perſecutionum tempore in carceres detruſis, exilio damnatis, proſcriptis ſubvenientes, Martyres ſepelientes, & ipſæ ad martyrium paratiſſimæ, quo pleræque viris fortitudine non impares glorioſæ perfunctæ ſunt. Cum ſanctis Paſtoribus, cum viris Apoſtolicis laborare ſuo modo poſſunt in Evangelio, ut Thecla, ut Maria Romana, ut Phœbe, ut Tryphena, Tryphoſa, Perſis, & Olympias, ut Priſcilla, Evodia, Syntiche, &c. Mereri poſſunt ut laborum Apoſtolicorum ſociæ appellentur, & Paſtorum ac Operariorum Evangelicorum in fidei & pietatis propagatione adjutrices. Quod pro Eccleſia in terris agunt, in cœlo ſcribitur; oblivione deleri poterit apud homines, ſed Deus juſtus remunerator earum nomina in libro vitæ adſcripta retinebit. *Quorum nomina ſunt in libro vitæ.* 2. Piæ mulieres ſumma prudentia dirigendæ, & earum infirmitas ſumma caritate toleranda & curanda eſt. *Adjuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio.* Precibus & urbanitate magis quàm imperioſa auctoritate cum illis agendum eſt: adhortatio charitatis oportunior eſt ad inſpirandam caritatem, quàm auſtera & minax auctoritas. *Evodiam rogo, & Syntichen deprecor.* Sic temperanda eſt earum admonitio, ut magis virtutes ſuggerat & inſpiret, quàm vitia & defectus increpet. 3. Ut muliebris ſexus ad æmulationem, ad diſſidia, & contentiones maximè pronus eſt, in id maximè incumbat prudens Director ut caritatem, concordiam, unanimitatem religioſas inter mulieres conſervet ac foveat. *Idipſum ſapere in Domino:* Curet ne ſe quæſtionibus doctrinæ immiſceant, ut ſimpliciter & firmiter adhæreant doctrinæ Apoſtolicæ, quæ in Eccleſia prædicatur & docetur; ut ſtudiis partium ſe abripi non ſinant, ſed unam Domini gloriam ſibi proponant & in omnibus quærant, atque ad unum illum ſcopum colliment. *Idipſum ſapere in Domino.* 4. Paſtores honore alliciant & commendent cum viros, tum mulieres pietate inſignes, qui ipſos adjuvant, eiſque collaborant in Evangelio, & ad pietatem promovendam. Hac enim ratione & cœteri ad parem zelum excitabuntur, & illi ipſi alacriores, atque ardentiores fient, & major in Eccleſiam utilitas redundabit. Non parum felicibus illis temporibus Eccleſiæ „ conjungebantur, alterum altero honorante & adjuvante. Verùm hodie quis „ noſter, proh dolor, ſtatus eſt? Alter alterum dejicimus: hinc etiam fit ut pla- „ nè ſimus diverſi ab iis qui tum vixere.

rendo non impares.

S. Baſil. Seleuc. Orat. 2.

Piæ mulieres qua prudentia dirigendæ?

S. Chryſoſt. Hom. 13. *in hanc Epiſt.*

Theophylact.

4. *Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete.* Gaudete, non ut filii hujus ſæculi, ſed ut diſcipuli Chriſti; non de divitiis honoribus, & voluptatibus tranſitoriis, ſed de veſtra ab illis alienatione; & quòd in paupertate, humilitate, mortificatione & triſtitia Chriſtiana pignus habeatis bonorum æternorum, gloriæ, divinæ, delectationum cœleſtium & numquam finiendarum. Cùm „ Chriſtus dicat, *Beati qui lugent, & Væ ridentibus,* quid ſignificat Paulus his „ verbis, *Gaudete in Domino ſemper?* Non ſanè adverſatur Chriſto, abſit. Væ

Gaudium Chriſtianum.

Matt. 5.
Luc. 6.

Digitized by Google

S. *Chryſoſt.* *Hom.* 14.

„ enim dixit Chriſtus ridentibus riſu mundi hujus, qui ex rebus præſentibus „ oritur: & lugentes beatos prædicavit, non quovis modo lugentes ex familia- „ rium & rerum ſuarum amiſſione; ſed eos qui compunguntur, qui ſua lugent „ mala, qui peccata ſua expendunt, aut etiam aliena. Non eſt autem ejuſmodi „ luctui contrarium hoc gaudium, quinimo & à luctu illo hoc gaudium procrea- „ tur. Nam qui luget ſua mala & confitetur, is gaudebit. Præterea licet lugere „ propter peccata ſua, gaudere autem Chriſti cauſa. *In Domino gaudete*; id eſt, „ talem vitæ rationem oſtendite, ut gaudendum ſit... Veri gaudii conditiones

S. *Thomas*, *Lect.* 1.

quatuor. 1. Ut ſit rectum, quod eſſe non poteſt, niſi ſit de proprio bono hominis, nempe de Deo. *Gaudete in Domino*... 2. Ut ſit continuum, quòd fit cùm non interrumpitur peccato, vel triſtitia temporali. *Gaudete in Domino ſemper*. 3. Ut ſit multiplicatum ſi enim gaudes de Deo, gaudebis de bono proprio, de bono aliorum, de contemplatione, de actione, de omnibus operibus bonis, quæ à te vel à proximis fiunt, gaudebis in præſenti, & in futuro. *Iterum dico, gaudete*. 4. Ut ſit moderatum, ne in diſſolutionem vertatur. *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*.

Gaudete in Domino ſemper. Gaudere nos Apoſtolus præcipit, ſed in Domino,

S. *Auguſt.* *Serm.* 171. *alias* 37. *De Verbis Domini*.

„ non in ſæculo, Quicumque enim voluerit amicus eſſe hujus mundi, inimicus „ Dei reputabitur. Sicut autem non poteſt homo duobus dominis ſervire: ſic nemo „ poteſt gaudere & in ſæculo, & in Domino. Multùm inter ſe hæc duo gaudia diffe- „ runt, ſuntque omnino contraria. Quando gaudetur in ſæculo, non gaudetur „ in Domino: quando gaudetur in Domino, non gaudetur in ſæculo. Vincat „ gaudium in Domino, donec finiatur guadium in ſæculo. *Gaudium in Domi-* „ *no ſemper augeatur, gaudium in ſæculo ſemper minuatur, donec finiatur*. Non „ ideo iſta dicuntur, quoniam in hoc ſæculo cùm ſumus, gaudere non debemus: „ ſed ut etiam in hoc ſæculo conſtituti, jam in Domino gaudeamus. *Gaudete in* „ *Domino ſemper*. In ſæculo gaudium quod eſt? Gaudere de iniquitate, gaude- „ re de turpitudine, gaudere de dedecore, de deformitate. De his omnibus gaudet ſæculum... *Sæculi lætitia, eſt impunita nequitia*. Luxurientur homines, fornicentur, in ſpectaculis nugentur, ebrioſitate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & videte ſæculi gaudium. Iſta mala quæ commemoravi non caſtiget fames, non aliquis timor, non morbus, non aliquæ adverſitates; ſed ſint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in ſecuritate malæ mentis: ecce videte ſæculi gaudium. Sed non cogitat Deus ſicut homo. *Magna miſecordia eſt, nequitiam impunitam non relinquere. Et ne cogatur in extremo gehenna damnare, modo flagello dignatur caſtigare. Ergo, fratres, Gaudete in Domino, non in ſæculo; id eſt, gaudete in veritate, non in iniquitate: gaudete in ſpe æternitatis, non in flore vanitatis*.

Chriſtiana moderatio.

5. *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt*. Moderatio, æquitas, manſuetudo, modeſtia Chriſtianis commendantur: Modeſtia in actione, ut qui Chriſtum & ejus Spiritum in nobis portemus; moderatio in rebus adverſis, in tribulationibus & perſecutionibus, ut qui coronam à Chriſto mox venturo exſpectemus: *Dominus prope eſt*: Moderatio in uſu rerum præſentium, ut brevi reddituris rationem de illarum abuſu & ſuperfluo illi qui nobis nihil permittit præter neceſſaria: moderatio erga proximos, ut qui ſub communi Domini oculis vivamus & converſemur: moderatio erga inimicos, ut qui diſcipuli

S. *Bernard.* *Serm.* 4. *in Vigilia Nativit. Dom.* *Matt.* 11.29. *Idem*, *Serm.*

„ Chriſti ſimus, qui hanc verbo & exemplo edocuit. Dignum eſt enim ut mode- „ ſtia noſtra nota ſit, ſicut Domini Dei noſtri modeſtia cunctis innotuit. Quid „ enim magis incongruum, quàm ut immoderatè agat homo conſcius pro- „ priæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modeſtus Domi- „ nus Majeſtatis? *Diſcite* inquit, *à me quia mitis ſum & humilis corde*, ut poſſit etiam modeſtia veſtra innoteſcere ceteris... *Quid modeſtia noſtra, niſi manſuetudo*

Digitized by Google

tudo & patientia eſt? Gaudeamus ergo de his quæ exſpectamus, quoniam Dominus prope eſt. Iterum gaudeamus de his quæ ſuſtinemus, ut modeſtia noſtra omnibus nota ſit. Nimirum *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit*. 17. *De Diverſis n.* 2.

Dominus prope eſt. Hæc gaudii Chriſtiani cauſa. Quis enim de amici propinquitate non gaudeat? Dominus prope eſt 1. Præſentia majeſtatis. *Non longè eſt ab unoquoque noſtrum: In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus*. 2. Propè eſt propinquitate carnis, per Incarnationem, & Euchariſtiam. Per incarnationem enim *In terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*. Per Euchariſtiam ſe nobis commiſcet, & ſuum nos efficit corpus: nec eſt alia natio tam grandis, *quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis*, 3. Dominus prope eſt per inhabitantem gratiam. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis*. 4. Dominus prope eſt per exauditionis clementiam. *Prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum*. 5. Prope eſt Dominus ad remunerandum opera bona. *Prope eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur*. Omnes igitur cogitationes noſtras, omnia conſilia, verba omnia, opera univerſa, tamquam Deo præſente concipiamus, proferamus, agamus, ut vivamus in ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.

Quot modis Dominus prope eſt? *S. Thomas, Lect.* 1. *Act.* 17. *Jacobi* 4. *Pſal.* 144. *Iſai.* 14.

6. *Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum*. Diligentiam in rebus ſuis curandis fiducia in Deum non excludit, ſed anxietatem animi cum defectu ſpei. Fidelis non eſt anxiè ſolicitus, etiamſi paupertas, aut quævis alia gravis calamitas urgeat; ſed promiſſa Dei præ oculis habens, & in ejus bonitate confidens, ad illum confugit per aſſiduam & ferventem orationem. *Omnem ſolicitudinem projicientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis*. Qui nihil deſiderat, niſi ut Dei voluntas impleatur, quomodo de rebus temporalibus ſolicitus eſſe poteſt? Solicitudinis loco fundatur oratio cum impetrandi fiducia. Humilitati enim orationis, & pii cordis gemitibus concedit Deus, quod donare pro ſua bonitate decrevit. Oratio præcipua religionis officia complectitur, fidem, adorationem, Dei amorem, bonitatis ejus & omnipotentiæ agnitionem; humilem indignitatis noſtræ confeſſionem, qua fit ut Deum per infinitam ejus miſericordiam, aut per Filium ejus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum obteſtemur & obſecremus; gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: (nihil enim ad nova dona impetranda adeo juvat, quàm ob jam accepta gratos nos exhibere.) *Cum gratiarum actione.* Complectitur tandem oratio expoſitionem miſeriæ noſtræ, infirmitatis noſtræ, mendicitatis noſtræ ſpiritualis coram Deo. *Petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Aſſidua ſit oratio, continuus precationis affectus. *Quàm temerarium eſt diem ſine oratione tranſigere?* Mille obnoxii periculis, abſtruſis inſidiis intercluſi, diris animæ hoſtibus obſeſſi, nudi & inermes omni hora, omni momento incedimus; ac proinde, niſi divinæ gratiæ auxilium adſit, peribimus, de ſalute noſtra actum eſt. Suppliciter igitur invocandum eſt quotidianum gratiæ Salvatoris auxilium, ne intremus in tentationem. Numquam deeſt orandi neceſſitas, ubi numquam eſt vera ſecuritas. *In omni oratione & obſecratione.*

S. Thoma. 1. *Petri* 5. 7. Oratio præcipua religionis officia complectitur. *Tertull. lib. De Orat.*

„ Omnes ſpiritualis vitæ momentum ab oratione pendet. *Verè novit rectè vivere,*
„ *qui rectè novit orare*. Preces autem noſtras non nudam petitionem eſſe vult
„ Apoſtolus, ſed conjunctam cum gratiarum actione pro beneficiis quæ accepi-
„ mus: Quomodo enim petet quis futura, qui pro præteritis gratiam non habet?
„ Quamobrem de omnibus gratiæ habendæ ſunt, etiam de iis quæ videntur mo-
„ leſta. Id enim vere grati hominis eſt. Illud enim ipſa rerum natura poſtulat:
„ hoc verò ab animo grato, valdeque erga Deum affecto, atque ex illo penitus
„ pendente proficiſcitur. Has preces agnoſcit & approbat Deus, alias verò ne
„ noſſe quidem vult. Hujuſmodi igitur res precemini, quæ agnoſcantur. Omnia
„ enim ad noſtram utilitatem adminiſtrat, etiamſi nos id non percipiamus. *Peti-*

Antiquus Auctor Sermonis 55. *in Appendice Auguſtin. editi, alias* 4. *ex Homilia* 50. *S. Chryſoſt. Hom.* 14. *in hanc. Epiſt.*

 tio-

Spiritus ſanctus, non cupiditas, in nobis oret.
Rom. 8. 26.
S. *Auguſt. Epiſt.* 140. *alias* 120.

tiones veſtræ innoteſcant apud Deum. Deus orationes non admittit, non approbat, non exaudit, niſi à Spiritu ſuo profectas. *Spiritus* enim *poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. *Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus: Quoniam ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis*. Non mirum quòd plerumque non exaudiamur ad temporalia bona vel retinenda, vel adipiſcenda, quia hujuſmodi orationem concupiſcentia noſtra, non Spiritus ejus, utplurimùm ſuggerit. *Clamabo per diem*, inquit Propheta, *& non exaudies, & nocte, & non ad inſipientiam mihi.*
„ Non me exaudies clamantem per diem, id eſt, in rebus proſperis, ut eas non
„ amittam; & nocte, id eſt in rebus adverſis, ut proſpera quæ amiſſa ſunt, redeant:
„ verùm hoc mihi non ad inſipientiam facies, ſed potiùs ut ſapiam quid jam
„ per Novi Teſtamenti gratiam à te exſpectare, quid deſiderare, quid poſcere
„ debeam. Clamo quippe ego ut mihi bona temporalia non auferantur. *Tu autem*
„ *in ſancto habitas, laus Iſraël*. Nolo ut derelinquas concupiſcentiam meam, qua
„ carnalem felicitatem requiro. Verùm hæc eſt in ſordibus vetuſtatis, tu autem
„ quæris munditiam novitatis, non exaudiendo iſtam cupiditatem relinquis, quia
„ caritatem in qua habites, requiris.

Vera pax.

7. *Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu*. Adhæſio ſoli Deo, fiducia in ipſum, conſcientiæ puritas, voluntatis noſtræ cum divina conformitas, pacem afferunt longe diſſimilem paci ſæculi, pacem veram, interiorem, divinam, perpetuam, ſenſibus hominis carnalis ſuperiorem, ipſi etiam menti humanæ incomprehenſam. Mens hac pace munita non perturbatur tentationibus, ſeu internis ſeu externis fidem ejus impugnantibus, non ſeducitur erroribus, non decipitur illuſionibus. Cor hac pace vallatum & roboratum nullis perſecutionibus concutitur, nullis adverſitatibus inquietatur. Pax iſta, quæ beatitudinis æternæ præguſtatio quædam eſt, donum eſt Dei per Chriſtum Jeſum, per cujus caritatem affectus noſter conſervatur à malo,

S. *Thomas, in Comment.*

„ & per cujus fidem intellectus perſeverat in vero. Pax hæc perfecta & conſum-
„ mata non erit niſi in cæleſti Jeruſalem, ubi Deus ſumma Veritas videtur à bea-
„ tis ut in ſe eſt, & perfectè diligitur. Verumtamen quantò quiſque ſanctior eſt in hac vita, tantò minùs mentis perturbationes patitur, tantò magis Dei pace fruitur, quæ exuperat omnem ſenſum. Hujus pacis ſuavitate anima tantò magis impletur, quantò rerum terrenarum deſideriis magis vacuatur. Dum enim nihil eſt quod foris appetit, tota per amorem in Deo requieſcit.

8. *De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Non unam, ſed omnes virtutes vita Chriſtiana complectitur. Veritatem inprimis diligere debet Chriſtianus, eique per fidem immobiliter adhærere. Veritatis amator vitium odit, mundi gloriam contemnit, ſæculi carniſque voluptates averſatur, divitias parvipendit. Hæc enim nihil aliud ſunt quàm vanitas & mendacium. Chriſtianus hypocriſim & ſimulationem neſcit; talis eſt, qualis videtur; animo ſincerus, ſermone verax, à mendacio abhorret, reſtrictionum mentalium & æquivocationum artem non novit, non exercet; cultorem veritatis, ſimplicitatis profeſſorem, fraudis inimicum ſe omnibus demonſtrat. Quod veteris legis Pontifex in Pectorali ſcriptum gerebat, VERITAS, hic in corde ſcriptum habet ab ipſa, quam colit, Veritate. *Quæcumque*

Omnes virtutes Chriſtiana vita complectitur.
Boni Chriſtiani characteres.

S. *Iſidorus Peluſiota lib.* 3. *Epiſt.* 287.

„ *vera*. Ex morum honeſtate, gravitate, pudicitia, Chriſtianus agnoſcitur; &
„ quemadmodum pudica mulier, caſtitatis notas in facie geſtans, eorum qui im-
„ pudicos in eam oculos conjiciunt, exſpectationes reprimit: eodem modo pudica
„ anima virtutis teſſeras in ſenſibus ferens, eorum qui ipſius pulchritudinem cor-
„ rumpere cupiunt, ſpes exſcindit. Quiſnam enim hujuſmodi oculum ſuavitate
„ & ingenuitate temperatum conſpiciens, propriùs accedere audeat? Quiſnam
„ linguam quæ honeſtatis & gravitatis delubrum ſit, intuens, non ſibi aditum

omnem

Digitized by Google

,, omnem ad corruptionem pudicitiæ intercluſum arbitretur ? Quiſnam denique
,, reliquos ſenſus virtutum inſtrumenta eſſe animadvertens, præpoſterum conſi-
,, lium dare minime pertimeſcat ? *Quæcumque pudica*. Chriſtianus in ſanctitate
& juſtitia Deo ſervit omnibus diebus vitæ ſuæ, proximis æquus eſt, jus cuique
ſuum tribuit, reddit omnibus debita, nemini infert injuriam, neminem circum-
venit in commercio & contractibus. *Quæcumque juſta*. Chriſtianus in id maxi-
mè incumbit ut ſanctus ſit corpore & ſpiritu, ut quicquid ad caſtitatem pertinet,
quicquid ad eam ſervandam conducit, eligat, amplectatur, ſtudioſè exequatur;
quidquid ei poteſt officere, refugiat, reformidet. Unde quia paſcitur libido con-
viviis, nutritur deliciis, vino accenditur, ſpectaculis excitatur, mollitie veſtium
fovetur, alterius ſexus nimia familiaritate inflammatur: hæc omnia fugit ſervus
Chriſti, cautiſſimaque circumſpectione, temperantia, ſobrietate, jejuniis, piorum
lectione librorum, diligenti ſenſuum cuſtodia, verecunda & gravi cum alterius
ſexus perſonis converſatione, adversùs peſtiferam auram ſæculi, qua caſtitas nimis
ſecura facile corrumpitur, ſe munit & tuetur. *Quæcumque ſancta*. Bonus Chriſtia-
nus nihil habet in moribus aſperum, quod offendat alios, ſed charitate, benefi-
centia, benignitate, affabilitate, omnes propter Deum promereri ſtudet, dilectus
Deo & hominibus. *Quæcumque amabilia*. Probus Chriſtianus boni nominis cu-
ram habet, ſeduloque cavet ne mala fama ſibi, aliiſque noceat. Lilii candorem
habet conſcientiæ puritate; odorem, famæ integritate. Cauta ejus converſatio
,, debet eſſe, ne fortè cùm mala vita non ſit per laſciviam, mala ſit fama per ne-
,, gligentiam. Nec audiendi ſunt, ſive viri ſancti, ſive feminæ, quando reprehen-
,, ſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit ut in malam veniant ſuſpicionem,
,, unde vitam ſuam longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcien-
,, tiam, exiſtimationem hominum non imprudenter ſolùm, verùm etiam crude-
,, liter contemnentes; cùm occidunt animas aliorum, ſive blaſphemantium viam
,, Dei, quibus ſecundùm ſuam ſuſpicionem quaſi turpis quæ caſta eſt diſplicet vita
,, ſanctorum, ſive etiam cum excuſatione imitantium, non quod vident, ſed quod
,, putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam
,, ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſeri-
,, cors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra: & utique etiam
,, quod aliis miniſtramus miſericorditer ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat
utilitatem. *Quæcumque bonæ famæ*. Probus denique Chriſtianus de Chriſtianæ
vitæ, ſuique ſtatus officiis ſeriò & aſſiduè cogitat, illa meditatur, illa amat, ſeque
in iis exercet, conſiderans quicquid virtutis Lex Dei præcipit, quicquid laude di-
gnum ex diſciplinæ Chriſtianæ præſcripto in aliis elucet, ut illud imitetur & ope-
re exhibeat. *Si qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate*. Ad hanc ab Apo-
ſtolo vivis coloribus expreſſam Chriſtiani hominis imaginem ſi attendamus, heu!
quantùm nos abeſſe ab ea, quam in Baptiſmo ſumus profeſſi, ſanctimonia agno-
ſcemus! *Hæc cogitate*. Omnem pravam cogitationem ex animis noſtris ejiciamus.
,, Ex cogitationibus enim pravi ſermones, pravæ etiam actiones exiſtunt. Sunt
,, nonnullæ cogitationes penitus otioſæ, & ad rem non pertinentes, quas tam fa-
,, cilè abjicere, quàm facilè recipere poſſit anima, dummodo ſit ſecum habitans
,, in corde ſuo, & aſſiſtens Dominatori univerſæ terræ. Sunt & aliæ cogitationes
,, violentæ magis & fortiùs adhærentes, quæ videlicet ad neceſſitates naturæ per-
,, tinent, & quaſi ex eodem aſſumptæ limo, de quo & nos facti ſumus; ſi paululum
,, inſederint, avelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpe enim ſic afficit nos
,, cogitatio carnalis de cibo, de potu, ſive veſtimento, ut vix eradicari queat de
,, cordibus noſtris: quod non aliunde eſt niſi quòd & ipſa limoſa & viſcoſa quod-
,, ammodo, limoſam nihilominus & glutinoſam invenit terram, ſcilicet corpus
,, de limo plaſmatum. Quid ergo agendum cùm limoſa illa cogitatio mentem
,, ſubierit? Planè exclamandum nobis eſt cum ſancto Jacob: *Ruben primogenitus*
meus

S. Auguſt. lib. De Bono Viduitatis, cap. 22.

Pravæ cogitationes repellendæ.

S. Chryſoſt. Hom. 24.

S. Bernard. Serm. 31. De Diverſis.

Geneſ. 49.

Digitized by Google

,, *meus non creſcat: aſcendiſti enim cubile patris tui*. Ruben enim & carnalis
,, atque ſanguinea hujuſmodi concupiſcentia eſt: quæ tunc cubile noſtrum aſcen-
,, dit, cùm non ſolùm memoriam tangit cogitatione, ſed & ipſum voluntatis
,, ſtratum ingreditur & polluit prava delectatione. Bene autem primogenitus
,, noſter dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipſo initio vitæ noſtræ in nobis
,, pullulat, cùm cætera vitia proceſſu temporis ex malitia mundi hujus variiſque
,, occaſionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem extinguere non
Geneſ. 4. ,, poſſumus appetitum, ut creſcere eum nullatenus patiamur, ſed ſub nobis ſit,
,, quemadmodum dicit Scriptura: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis*
,, *illius*. Tertium cogitationis genus immundum nimis ac fœtidum eſt, quod nec
,, admittere quidem ulla ratione debemus, ſed à longe præſentire fœtorem, & tota
,, virtute repellere, toto animo propulſare, & converſi ſtatim ad gemitus lacrymis
,, atque ſuſpiriis invocare Spiritum qui adjuvat infirmitatem noſtram. Dico au-
,, tem cogitationes illas immundas & fœtidas, quæ ad luxuriam, ad invidiam, &
,, vanam gloriam pertinent, cæteraque vitia deteſtanda. Oportet enim, ſi mundas
,, conſervare volumus animas noſtras, adhuc longè agentibus cogitationibus
,, hujuſcemodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare à nobis, ut nullus
,, eis detur acceſſus. Id autem faciliùs fiet, ſi cogitemus. *Quæcumque ſunt vera,*
quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia,
quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ.

Pax ſervanda, ut Deus pacis nobiſcum ſit.

9. *Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum*. Verbum Dei ab Apoſtolis ſcriptum aut prædicatum, Traditio ab illis accepta & in Eccleſia conſervata, ſancta denique illorum exempla, regulæ ſunt fidei morùmque Chriſtianorum. Has qui ſequuntur; inhabitantem

S. Chryſoſt. Hom. 14.

,, in ſe Deum pacis habent. Firmamentum eſt Dominus omnibus timentibus eum.
,, Neminem timet, qui nullius criminis ſibi conſcius eſt. Nemini fidit, qui cum
,, improbitate vivit, ſed famulos etiam metuit, eóſque cum ſuſpicione intuetur.
,, Et quid dico famulos? Conſcientiæ ipſius tribunal ferre non poteſt. *Non eſt pax*
,, *impiis*, dicit Dominus. Nihil æque hoſtiliter adverſatur animæ ac vitium.
,, Nihil æquè in tuto illam collocat ac virtus & pax. Quamobrem incipiamus
,, noſtra præſtare, tuncque Deum ad nos alliciemus. Deus non eſt belli, ſed pa-
,, cis. *Non in commotione Dominus*. Depone igitur bellum & inimicitias, cum
Matt. 5. ,, erga Deum, tum erga proximum: pacificus eſto erga omnes. Cogita qualis
,, cùm eſſes, ſalutem tibi Deus dedit. *Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur.*
,, Qui tales ſunt, perpetuò Filium Dei imitantur. Eundem tu quoque imitare,
Pſal. 119. ,, pacem ſerva, ut Deus pacis tecum ſit. Audi Prophetam dicentem: *Cum his*
,, *qui oderunt pacem, eram pacificus*. Nihil æquè Deum lætificat, ac injuriarum
,, immemorem eſſe. Si terrena contemnere diſcamus, pacem ſervabimus. Nam
,, vel ab alieni cupiditate, vel ab invidia, vel ab inanis gloriæ ſtudio, initium
,, ſumit omnis contentio. Eripuit aliquis pecunias, ſed nihil læſit, dummodo
,, ſupernas divitias non eripiat. Impedivit gloriam tuam, ſed non eam quæ
,, apud Deum eſt, verùm levem hanc & nullius ponderis. Eripuit tibi honorem:
,, imò non tibi, ſed ſibi ipſi.

Eleemoſyna dantibus quàm accipientibus utilior.

10. *Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis*. Charitas cum gaudio recipit fructus alienæ caritatis. De illis gaudet, non ob propria commoda, ſed quia dantibus ſunt apud Deum utilia ad meritorum incrementum, ad præmium vitæ æternæ conſequendum. *Eleemoſyna non accipientium, ſed dantium cauſa introducta eſt. Nam illi ſunt qui magnum quæſtum faciunt*. Ne igitur in ſuperbiam extollantur qui benefaciunt, ſed ad beneficentiam alacriores fiant, quippe qui ſe ipſos magis juvent: & qui accipiunt, non avide procurrant ad accipiendum, nec ideo ſe fœlices exiſtiment quia ipſis ſubvenitur: quia *Beatius*

S. Chryſoſt. Homil. 15.

Act. 20.

Digitized by Google

& plura accipere ; relinque
tius eſt dare , quàm accipere . Verùm beatos ſe exiſtime- *ideo quando reddo . Ecce* pientes , quòd caritatem habeant (ſi tamen habent : quis- *quid reddam ? Pauca* In quibus eſt areſacta charitas, revireſcat & refloreſcat uberes *talia dediſti , atter-* dendo , ut gaudium vehemens de ſuo profectu Eccleſiæ pariant *-ſi ex eo quod à me* *do refloruiſtis* . Utinam dicere liceat Paſtoribus : *Jam hyems tra*[illegible] *Chriſtum , cui* *paruerunt in terra noſtra* ! Quibus verò non celeriter , nec abundè [illegible], mihi feciſti. digentibus , illos excuſent qui nihil ipſis erogant , non murmurent , [illegible] , *vis acci-* perent , non conquerantur . *Occupati autem eratis* . *Qui omni-*

11. 12. *Non quaſi propter penuriam dico : ego enim didici , in quibus ſum*[illegible]*er di-* *ficiens eſſe* . Miniſter Eccleſiæ pauper ſpiritu eſſe debet , ut Apoſtolus, nihi[illegible] us, ſacri Miniſterii functionibus de ſua penuria dicere , de neceſſitatibus ſuis ac rerum[illegible], anguſtia non conqueri , ne munera & eleemoſynas aucupari videatur . *Non quaſi* *propter penuriam dico* . 2. Eccleſiæ Miniſtri , & quilibet Chriſtiani , cùm regnum cœlorum conſequi non poſſint niſi ſint pauperes ſpiritu , contenti eſſe debent eo rerum ſtatu in quo illos Dei providentia conſtituit;quantumvis modicum habent, ſufficiens exiſtimare , eòque cum gratiarum actione uti ; nihil deſiderare præter id quod ſuæ, ſuorùmque neceſſitati ſufficit . Neceſſitati , dico , non cupiditati, quæ dicit ſemper , *Affer* , numquam verò , *Sufficit* . Chriſtianus , cujus portio Deus eſt , dives eſt . *Semper dives eſt Chriſtiana paupertas , quia plus eſt quod ha-bet , quàm quòd non habet . Nec pavet in iſto mundo indigentia laborare , cui donatum eſt in omnium rerum Domino omnia poſſidere* . Hæc virtus in Schola Chriſti diſcitur , non in ſchola mundi ; nec diſcitur ſine labore ; diſciplinæ res eſt & exercitationis . *Ego enim didici , in quibus ſum , ſufficiens eſſe* . Tales præ ceteris eſſe debent Paſtores & Moderatores conſcientiarum , exemplo Apoſtoli. *Satis mihi eſt* , inquit , *quod habeo , ſive parum , ſive plurimùm habeam , mihi plurimum eſt . nec deeſt , nec ſuperfluit . Non deeſt , quia nihil quæro amplius : non ſuperfluit , quia non ſolùm mihi habeo , ſed pluribus . Hoc de pecunia. Cete-rùm de omnibus dici poteſt quia ſufficiebant illi præſentia , hoc eſt , non honorem majorem , non obſequia uberiora deſiderabat , non gloriæ immodicæ cupidus , aut gratiam indebitè quærebat : ſed debiti finem certaminis , patiens laboris , ſecurus meriti præſtolabatur*. 3. Bonus Chriſtianus paupertatem humili tranquillòque animo ferre debet , gaudere de humilitatione ſua ; ſe felicem exiſtimare qui divitias non poſſideat , cùm Dominus noſter Jeſus Chriſtus pauper natus ſit , pauper vixerit , pauper mortuus ſit , pauperes beatos prædicaverit , divites prædamnaverit , qui ſuis opibus efferuntur & ſuperbiunt. 4. Bonus Chriſtianus ſcit rectè & moderatè uti proſperitate & abundantia , ubique , & in omnibus , in omni loco, negotio , ſtatu , conditione , Dei legi , non ſæculi corrupti conſuetudini ſe conformans . „ *Scio & humiliari , ſcio & abundare (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari & eſurire , & abundare , & penuriam pati* . Hunc S. Pauli textum præclarè S. Ambroſius ediſſerit . *Non ergo* , inquit , *indocta humilitas , ſed quæ habeat ſui modeſtiam & ſcientiam , laudi datur . Eſt enim humilitas formidinis,* „ *eſt imperitiæ atque ignorantiæ ; & ideo Scriptura ait* : Et humiles ſpiritu ſal- „ vabit. *Præclarè ergo dixit* , Scio & humiliari , *id eſt , quo in loco , qua moderatione , quo fine . in quo officio , in quo munere . Neſcivit Phariſeus humiliari, ideo dejectus eſt ; ſcivit Publicanus , ideo juſtificatus eſt . Sciebat & abundare Paulus , quia animum habebat divitem ; etſi theſaurum divitis non habebat . Sciebat abundare , qui non quærebat datum in pecunia , ſed requirebat fructum in gratia. In omnibus erat imbutus , & ſaturari & eſurire . Beatus qui ſciebat ſaturari in Chriſto . Non ergo illa corporalis , ſed ſpiritualis eſt ſatietas , quam operatur ſcien-* „ *tia . Et merito ſcientia opus eſt , quia* Non in ſolo pane vivit homo , ſed in omni verbo Dei . *Ergo qui ſic ſciebat ſaturari & ſic eſurire , ſciebat ut ſemper nova quæreret , eſuriret Deum , ſitiret in Dominum . Sciebat eſurire , qui ſciebat*

quia

Eleemoſyna ſacrificium Chriſtiano[illegible]rum.

Chri[illegible] omnibus [illegible] vanda. [illegible]

S. Leo, Serm 41. De Quadrageſ. 4.

S. *Ambroſ. lib.* 2. *De Officiis Miniſtrorum cap.* 17.

Deuteron. 8. 3.

Matt. 5. 6.

nuiſque periculis. *Modeſtia veſtra* * *nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt*. Animi veſtri moderatio, candor, æquitas, manſuetudo, quæ uno modeſtiæ nomine ſignificantur, notæ ſint omnibus hominibus, etiam infidelibus, inter quos converſamini, ad Chriſtiani nominis honorem, & illorum ædificationem. Vel, æquo animo ſuſtinete inſultus adverſariorum. Afflictiones hujus vitæ brevi durabunt. Dominus Jeſus juſtus Judex citò veniet, qui veſtros labores, patientiam, ac moderationem remunerabit.

* Interpres Chryſoſt. vertit. *Æquitas veſtra nota ſit omnibus hominibus*.

6. *Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant* * *apud Deum*. Nulla de re quæ vobis deſit aut contingat, anxiè ſoliciti ſitis, quaſi paternæ Dei providentiæ diffidentes: ſed in omni re ſeu negotio, in rebus dubiis, & adverſis, ad Deum confugite, eique preces veſtras offerte, & gratias agite pro quocumque eventu. Obſecrationem S. Thomas interpretatur ſacram conteſtationem per Dei gratiam & ejus ſanctitatem, per divina Myſteria, per paſſionem & crucem &c. *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*.

* Innoteſcant, id eſt approbentur à Deo quaſi dignæ & ſanctæ. Aliæ alias expoſitiones minus litterales vide apud S. Auguſtinum Epiſt. 130. alias 121. *Ad Probam*, *cap.* 9.

7. *Et pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras, in Chriſto Jeſu*. Et tranquillitas animi, ſeu pax interior ex reconciliatione cum Deo & mandatorum ejus obſervantia nata, quæ Dei donum eſt omnem intellectum ſuperans, inſtar valli cujuſdam aut præſidii veſtræ voluntatis affectus cuſtodiat & muniat, ne irrepat peccatum; & mentes veſtras, ne erroribus pateant; ſed ut maneatis in fide & dilectione Chriſti Jeſu. Pacem, qua cœleſtia cum terreſtribus, id eſt Angeli cum hominibus per Chriſtum mediatorem re-
,, conciliantur, S. Auguſtinus exponit. * Quæ pax inquit, præcellit omnem intel-
,, lectum, ſed utique noſtrum, non eorum qui ſemper vident faciem Patris. Nos
,, autem, quantuſcumque ſit in nobis intellectus humanus, ex parte ſcimus, & vi-
,, demus nunc per ſpeculū in ænigmate: cùm verò æquales Angelis Dei fuerimus,
,, tunc quemadmodum & ipſi videbimus facie ad faciem, tantamque pacem habe-
,, bimus erga eos, quantam & ipſi erga nos, quia tantùm eos dilecturi ſumus,
,, quantùm ab eis diligimur. Itaque pax eorum nota nobis erit, quia & noſtra
,, talis ac tanta erit, nec præcellet tunc intellectum noſtrum: Dei verò pax quæ
,, illic eſt erga eos, & noſtrum & illorum intellectum ſine dubitatione præcellet.
,, De ipſo quippe beata eſt rationalis creatura, non ipſe de illa.

S. Auguſt. in Enchiridio, cap. 63.

* Hæc expoſitio minus convenire videtur litteræ præſentis loci; qua pax illa ſignificatur, quam in hac vita aſſequi homo per Jeſu Chriſti gratiam poteſt, & quæ corda & intelligentias noſtras per illum cuſtodit.

8. *De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque* † *ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Tandem, fratres, cogitate quæcumque vera ſunt & ſincera, quæcumque honeſta, gravia & pudica, quæcumque juſta, ut ad reddendum unicuique quod ſuum eſt ſemper parati ſitis, quæcumque pura ſive caſta, ut à carnalibus peccatis abhorreatis, ne illos imitemini, quorum Deus venter eſt: quæcumque vos hominibus amabiles & gratos facere poſſunt: quæcumque bonam famam vobis & Chriſtiano nomini pariunt; quicquid denique ad omne virtutis Chriſtianæ genus, quicquid ad laudabilem morum diſciplinam, quam nobis Evangelium præſcribit, pertinet, hæc animo ſtudioſè recolite, ut in actionem producatis.

† Habetur in Græco, ὅσα ἁγνὰ, quæcumque caſta. Legiſſe videtur Latinus Interpres, ἁγία, quod vertit, *ſancta*.

9. *Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum*. Agite quæ vos docui, & vobis agenda tradidi: imitamini quæ de me abſente audiviſtis, vel in me præſente vidiſtis: & Deus pacis auctor & amator vobis opitulabitur.

10. 11. *Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis* * *pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis*. Vehementi

* Metaphora ſumpta ab arboribus, quæ hyeme exaruiſſe videntur, quia vis earum intus contracta latet, nec ſe tunc exerit, ſed vere novo revireſcunt & refloreſcunt,

Digitized by Google

ti gaudio, & ſpirituali quidem perfuſus ſum, quòd affectum in me veſtrum tandem renovaveritis, mittendo ad me ſubſidium neceſſitatis per Epaphroditum: quod non dico, quaſi priſtinum erga me ſtudium, & propenſam ad ſuccurrendum mihi voluntatem remiſeritis; ſed non habuiſtis opportunitatem, quia nemo erat idoneus & paratus ſuſcipiendo itineri, quem ad me mitteretis. Cauſa gaudii Apoſtolo erat Philippenſium ſpiritualis profectus & meritum, non temporale ſubſidium quod ab illis acceperat. *Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.* Hæc non dico quaſi reſpiciens ad penuriam quam patiebar, & quam veſtræ charitatis ſubſidio levaſtis: ego enim ipſo rerum uſu didici per Chriſti gratiam, iis quæ habeo, (quantumvis anguſta & exigua ſint) contentum eſſe.

12. *Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique & in omnibus* * *inſtitutus ſum) & ſaturari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.* Inopiam & copiam rerum ad uſum vitæ neceſſariarum moderatè ferre novi. In omni loco & tempore, & in omni ſtatu ac rerum eventu ut contentus vivam, docente ac probante Deo ſum inſtitutus, & quaſi myſteriis ſacris initiatus; ut ſi res abundent, ſumam quantum naturæ ſatis eſt; ſi deſint famem patienter ſuſtineam; & abundantia modeſtè utar, & egeſtatem æquo animo feram.

13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* Abſit ut hæc viribus meis tribuam, quæ ad bonum tam arduum nimis infirmæ ſunt; ſed omnia poſſum per Chriſtum Jeſum, qui vires mihi interiùs ſubminiſtrat, & per gratiæ ſuæ virtutem efficaciſſimam omne bonum in me & mecum operatur.

14. *Veruntamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ.* Bonum opus nihilominus feciſtis, ſenſu calamitatis meæ vos affici demonſtrantes, mihique ſubvenientes. Hoc lucrum veſtrum eſt, in tribulationis meæ ſocietatem veniſſe.

* Græcè μεμύημαι, unde Miſterii vox derivata quaſi, *ſacris imtiatus*, ſeu ad Sacrificium Chriſtianæ mortificationis ubique & in omni ſtatu Deo offerendum conſecratus.

15. 16. 17. *Scitis autem & vos, Philippenſes, quòd in principio Evangelii, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit* * *in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.* Meminiſſe poteſtis quòd cum primùm apud vos Evangelium prædicare cœpi, cùm è Macedonia diſceſſi, nulla Eccleſia ex iis quibus verbi miniſterium impendi, ſubſidium temporale mihi tribuit, niſi vos ſoli. *Quia & Theſſalonicam ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.* Nam cùm eſſem Theſſalonicæ, ſemel & iterum ad me miſiſtis quæ in uſus meos erant neceſſaria. *Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.* Hæc verò non commemoro quòd dona veſtra quæram: Sed quòd gaudeam de fructu, qui ex liberalitate & charitate veſtra ad vos rediturus eſt, Deo vobis præmium abundantius & magnificentius retribuente.

* Metaphora ſumpta à mercatoribus, qui rationes datorum & acceptorum in Codicillis conſcribunt.

18. *Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis: odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.* Accepi omnia, quæ miſiſtis per Epaphroditum, & abundè mihi ſuppetunt neceſſaria. Bonis veſtris repletus ſum, quæ recepi ut oblationem ſuaviſſimi odoris, quaſi hoſtiam Deo gratam & acceptam.

19. *Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum; ſecundum divitias ſuas in gloria in Chriſto Jeſu.* Precor Deum quem colo, cujus ſum Apoſtolus, ut ſecundùm divitias bonitatis ſuæ omne deſiderium veſtrum impleat, vobiſque retribuat omne id quod vobis eſt opus, maximè verò gloriam æternam per Jeſum Chriſtum.

20. *Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.* De his autem bonis, quæ feciſtis, & quæ ſperatis, Deo Patri noſtro gloria & laus in omnem
» æternitatem referatur. Hic quidem laudavit ſolum Patrem, alibi autem laudat
» ſolum Filium. *Ex quibus*, inquit, *Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper*
» *omnia Deus benedictus in ſæcula ſæculorum* Sed neque illic Patrem ſeparat à Fi-
» lio, neque hic Filium à Patre: ſed divinæ naturæ communem præbet laudem.

Theodoret. in Comment.

21.

Digitized by Google

21. 22. *Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.* Salutate nomine meo omnes qui apud vos ſunt fideles, qui per Chriſtum ſanctificati ſunt. *Salutant vos, qui mecum ſunt, fratres.* Eccleſiæ Romanæ Chriſtiani, ſeu qui mihi conſtanter adſiſtunt in vinculis; *maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt*: Qui de Neronis Aula, vel familia, converſi ſunt ad Chriſtum:

Conſueta Apoſtoli benedictio, qua ſuas Epiſtolas obſignat.

23. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.. Amen.* Gratia Jeſu Chriſti Domini noſtri in vobis augeatur, ſemperque permaneat.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Stare in Domino quid ſit?

ITaque, *fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea; ſic ſtate in Domino chariſſimi.* Sanctus Paſtor fideles, quos regit diligere debet ut fratres, eiſque charitatem ſuam, & ferventiſſimum pro illorum ſalute ſtudium verbis amantiſſimis ſignificare, ut illis ſtimulos addat ad pœnitentiam aut perfectionem Chriſtianam. Laudem adhortationibus interdum intermiſceat, ad conciliandam auditorum fiduciam, ac deliniendos animos, ut admonitiones & reprehenſiones placidiùs & libentiùs audiant & ſuſcipiant. Apoſtolum imitetur, zeloque ſuo & laboribus in promovenda creditarum ſibi animarum ſalute, gaudium æternum ſibi pariat; & coronam immarceſcibilem ſibi contexat. *Gaudium meum, & corona mea.* Immò curet ut ſuis & illorum virtutibus Dominus coronetur & glorificetur. *Nobis enim proficientibus & reverſis ad meliora, per ſingulas virtutes noſtras Dominus coronatur: immò nobis virtute pœnitentiæ coronatis, Salvator in ſingulis coronam accipit.* Ut verò ſimus corona Domini, & viciſſim corona noſtra ſit Dominus, conſtanter in ejus fide & dilectione ſtandum & perſeverandum eſt. Nullis cedendum hoſtium incurſibus & tentationibus, nos ab ordine dimovere conantium. *Sic ſtate in Domino, chariſſimi.* Nemo autem ſtat, niſi qui in Eccleſiæ Catholicæ fide & unitate permanet, & ſecundùm ejus ſpiritum, qui Chriſti Spiritus eſt, ac ſecundùm ejus regulas, quæ ſunt Evangelium & Apoſtolorum litte-

S. Hieron. lib. 2. in Zachariam ad cap. 6.

S. Ambroſ. Epiſt. 6. novæ Edit. n. 41. & ſeq. Exod. 3. 5. Deuteron. 5. 31.

,, ræ vitam inſtituit. State igitur in corde veſtro, ne quis vos ſubruat, nec quis
,, poſſit ſubvertere. Docuit nos Apoſtolus quid ſit ſtare, hoc eſt, quod Moyſi di-
,, ctum eſt: *Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Nemo enim ſtat, niſi qui
,, fixus ſtat ſui cordis ſententia. Alibi quoque legimus: *Tu autem hic ſta me-*
,, *cum*; hoc eſt, mecum ſtas, ſi ſtes in Eccleſia. Ipſe enim locus eſt ſanctus,
,, ipſa terra fœcunda ſanctitatis, & opima virtutum meſſibus. Sta ergo in Eccle-
,, ſia, ſta ubi tibi apparui, ibi ego tecum ſum. Ubi eſt Eccleſia, ibi firmiſſima
,, ſtatio tuæ mentis eſt, ibi fundamentum animi tui . . . . . Stantes ergo in corde
,, veſtro lupos fugate ab Eccleſia quærentes prædam tollere. Non ſit in vobis de-
,, ſidia, non ſit pravum os, lingua amarior. Nolite in concilio vanitatis ſedere.
,, Nolite audire detrahentes de proximis, ne dum auditis alios provocemini ut &
,, ipſi derogetis proximis, & dicatur unicuique veſtrum: Sedens adverſùs fra-
trem tuum loquebaris. *Sedentes detrahunt, ſtantes autem Dominum benedicunt, quibus dicitur:* Ecce nunc benedicite Dominum, omnes ſervi Domini, qui ſtatis in domo Domini. *Qui ſedet, quaſi otioſo reſolvitur corpore, atque intentionem mentis relaxat. Stat autem ſpeculator providus, explorator impiger, pervigil cuſtos, qui prætendit in caſtris. Bellator quoque ſtrenuus ante exſpectatum ſtat in agmine, qui vult adverſarii conſilia prævenire.*

Pſalm. 49. 20

Pſal. 133. 1.

Mulieres viris in ſtadio pietatis & virtutis decur-

2. 3. *Evodiam rogo, & Syntichen deprecor idipſum ſapere in Domino. Etiam rogo & te, germane compar, adjuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Æqua

,, pre.

Digitized by Google

„ profectò viris & mulieribus eſt pietatis ratio, & par virtutis conſectandæ ſtudium alteri cum altero apertum eſt. Nec enim generis diſcrimine fides utitur. Scit in fidei certamine fœmineum genus viriliter agere, ſcit in pietatis certamine coronam rapere; quorum enim parem molitus eſt Deus formationem, ii ſe in curſu relinqui turpe ducunt. Vide Paulum terræ habitabilis ſtadia percurrentem, & curſu pro fide ſuſcepto mundi anguſtias demonſtrantem, mulieres adhortantem, & earum curſum ſuſpicientem. *Evodiam rogo, & Syntichen deprecor, & te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio.* Vides fœmineum ſexum tangi Paulini curſus æmulatione? Vides Apoſtolicos ſudores in mundi ſtadio imitatione exprimere? Piæ feminæ ad rem Chriſtianam promovendam à primis Eccleſiæ ſæculis plurimùm contulerunt, Apoſtolos, & Viros Apoſtolicos facultatibus ſuis juvantes, pauperes Chriſtianos eleemoſynis ſuis ſuſtentantes, neophytas mulieres privatim in fide & pietate inſtituentes Eccleſiæ in Diaconiſſarum Miniſterio, in viduarum & puellarum orphanarum cura ſervientes, Confeſſoribus perſecutionum tempore in carceres detruſis, exilio damnatis, proſcriptis ſubvenientes, Martyres ſepelientes, & ipſæ ad martyrium paratiſſimæ, quo pleræque viris fortitudine non impares glorioſæ perfunctæ ſunt. Cum ſanctis Paſtoribus, cum viris Apoſtolicis laborare ſuo modo poſſunt in Evangelio, ut Thecla, ut Maria Romana, ut Phœbe, ut Tryphena, Tryphoſa, Perſis, & Olympias, ut Priſcilla, Evodia, Syntiche, &c. Mereri poſſunt ut laborum Apoſtolicorum ſociæ appellentur, & Paſtorum ac Operariorum Evangelicorum in fidei & pietatis propagatione adjutrices. Quod pro Eccleſia in terris agunt, in cœlo ſcribitur; oblivione deleri poterit apud homines, ſed Deus juſtus remunerator earum nomina in libro vitæ adſcripta retinebit. *Quorum nomina ſunt in libro vitæ.* 2. Piæ mulieres ſumma prudentia dirigendæ, & earum infirmitas ſumma caritate toleranda & curanda eſt. *Adjuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio.* Precibus & urbanitate magis quàm imperioſa auctoritate cum illis agendum eſt: adhortatio charitatis oportunior eſt ad inſpirandam caritatem, quàm auſtera & minax auctoritas. *Evodiam rogo, & Syntichen deprecor.* Sic temperanda eſt earum admonitio, ut magis virtutes ſuggerat & inſpiret, quàm vitia & defectus increpet. 3. Ut muliebris ſexus ad æmulationem, ad diſſidia, & contentiones maximè pronus eſt, in id maximè incumbat prudens Director ut caritatem, concordiam, unanimitatem religioſas inter mulieres conſervet ac foveat. *Idipſum ſapere in Domino:* Curet ne ſe quæſtionibus doctrinæ immiſceant, ut ſimpliciter & firmiter adhæreant doctrinæ Apoſtolicæ, quæ in Eccleſia prædicatur & docetur; ut ſtudiis partium ſe abripi non ſinant, ſed unam Domini gloriam ſibi proponant & in omnibus quærant, atque ad unum illum ſcopum collimemt. *Idipſum ſapere in Domino.* 4. Paſtores honore alliciant & commendent cum viros, tum mulieres pietate inſignes, qui ipſos adjuvant, eiſque collaborant in Evangelio, & ad pietatem promovendam. Hac enim ratione & cæteri ad parem zelum excitabuntur, & illi ipſi alacriores, atque ardentiores fient, & major in Eccleſiam utilitas redundabit. Non parum felicibus illis temporibus Eccleſiæ „ conjungebantur, alterum altero honorante & adjuvante. Verùm hodie quis „ noſter, proh dolor, ſtatus eſt? Alter alterum dejicimus: hinc etiam ſit ut pla„ nè ſimus diverſi ab iis qui tum vixere.

Pars. 1. Piæ mulieres ... rendo non impares. — *S. Baſil. Seleuc. Orat. 2.*

Piæ mulieres qui prudentia dirigendæ?

S. Chryſoſt. Hom. 13. in hanc Epiſt.

Thephylact.

4. *Gaudete in Domino ſemper: iterum dico, gaudete.* Gaudete, non ut filii hujus ſæculi, ſed ut diſcipuli Chriſti; non de divitiis honoribus, & voluptatibus tranſitoriis, ſed de veſtra ab illis alienatione; & quòd in paupertate, humilitate, mortificatione & triſtitia Chriſtiana pignus habeatis bonorum æternorum, gloriæ, divinæ, delectationum cœleſtium & numquam finiendarum. Cùm „ Chriſtus dicat, *Beati qui lugent, & Væ ridentibus*, quid ſignificat Paulus his „ verbis, *Gaudete in Domino ſemper?* Non ſanè adverſatur Chriſto, abſit. Væ „ enim

Gaudium Chriſtianum.

Matt. 5.
Luc. 6.

Digitized by Google

S. *Chryſoſt. Hom.* 14. „ enim dixit Chriſtus ridentibus riſu mundi hujus, qui ex rebus præſentibus „ oritur: & lugentes beatos prædicavit, non quovis modo lugentes ex familiarium & rerum ſuarum amiſſione; ſed eos qui compunguntur, qui ſua lugent „ mala, qui peccata ſua expendunt, aut etiam aliena. Non eſt autem ejuſmodi „ luctui contrarium hoc gaudium, quinimo & à luctu illo hoc gaudium procrea„ tur. Nam qui luget ſua mala & confitetur, is gaudebit. Præterea licet lugere „ propter peccata ſua, gaudere autem Chriſti cauſa. *In Domino gaudete*; id eſt, „ talem vitæ rationem oſtendite, ut gaudendum ſit . . . Veri gaudii conditiones quatuor. 1. Ut ſit rectum, quod eſſe non poteſt, niſi ſit de proprio bono hominis, nempe de Deo. *Gaudete in Domino* . . . 2. Ut ſit continuum, quòd fit cùm non interrumpitur peccato, vel triſtitia temporali. *Gaudete in Domino ſemper*. 3. Ut ſit multiplicatum ſi enim gaudes de Deo, gaudebis de bono proprio, de bono aliorum, de contemplatione, de actione, de omnibus operibus bonis, quæ à te vel à proximis fiunt, gaudebis in præſenti, & in futuro. *Iterum dico, gaudete*. 4. Ut ſit moderatum, ne in diſſolutionem vertatur. *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus*.

S. *Thomas, Lect.* 1.

Gaudete in Domino ſemper. Gaudere nos Apoſtolus præcipit, ſed in Domino, „ non in ſæculo, Quicumque enim voluerit amicus eſſe hujus mundi, inimicus „ Dei reputabitur. Sicut autem non poteſt homo duobus dominis ſervire: ſic nemo „ poteſt gaudere & in ſæculo, & in Domino. Multùm inter ſe hæc duo gaudia diffe„ runt, ſuntque omnino contraria. Quando gaudetur in ſæculo, non gaudetur „ in Domino: quando gaudetur in Domino, non gaudetur in ſæculo. Vincat „ gaudium in Domino, donec finiatur gaudium in ſæculo. *Gaudium in Domi*„ *no ſemper augeatur, gaudium in ſæculo ſemper minuatur, donec finiatur*. Non „ ideo iſta dicuntur, quoniam in hoc ſæculo cùm ſumus, gaudere non debemus: „ ſed ut etiam in hoc ſæculo conſtituti, jam in Domino gaudeamus. *Gaudete in* „ *Domino ſemper*. In ſæculo gaudium quod eſt? Gaudere de iniquitate, gaude„ re de turpitudine, gaudere de dedecore, de deformitate. De his omnibus gaudet ſæculum . . . *Sæculi lætitia, eſt impunita nequitia*. Luxurientur homines, fornicentur, in ſpectaculis nugentur, ebrioſitate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & videte ſæculi gaudium. Iſta mala quæ commemoravi non caſtiget fames, non aliquis timor, non morbus, non aliquæ adverſitates; ſed ſint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in ſecuritate malæ mentis: ecce videte ſæculi gaudium. Sed non cogitat Deus ſicut homo. *Magna miſericordia eſt, nequitiam impunitam non relinquere. Et ne cogatur in extremo gehenna damnare, modo flagello dignatur caſtigare. Ergo, fratres, Gaudete in Domino, non in ſæculo; id eſt, gaudete in veritate, non in iniquitate: gaudete in ſpe æternitatis, non in flore vanitatis*.

S. *Auguſt. Serm.* 171. *alias* 37. *De Verbis Domini*.

Chriſtianæ moderatio.

5. *Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus prope eſt*. Moderatio, æquitas, manſuetudo, modeſtia Chriſtianis commendantur: Modeſtia in actione, ut qui Chriſtum & ejus Spiritum in nobis portemus; moderatio in rebus adverſis, in tribulationibus & perſecutionibus, ut qui coronam à Chriſto mox venturo exſpectemus: *Dominus prope eſt*: Moderatio in uſu rerum præſentium, ut brevi reddituris rationem de illarum abuſu & ſuperfluo illi qui nobis nihil permittit præter neceſſaria: moderatio erga proximos, ut qui ſub communis Domini oculis vivamus & converſemur: moderatio erga inimicos, ut qui diſcipuli „ Chriſti ſimus, qui hanc verbo & exemplo edocuit. Dignum eſt enim ut mode„ ſtia noſtra nota ſit, ſicut Domini Dei noſtri modeſtia cunctis innotuit. Quid „ enim magis incongruum, quàm ut immoderatè agat homo conſcius pro„ priæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modeſtus Domi„ nus Majeſtatis? *Diſcite* inquit, *à me quia mitis ſum & humilis corde*, ut poſſit etiam modeſtia veſtra innoteſcere ceteris . . . *Quid modeſtia noſtra, niſi manſue-*

S. *Bernard. Serm.* 4. *in Vigilia Nativit. Dom.*
Matt. 11. 29.
Idem, Serm.

tudo

tudo & patientia eſt? Gaudeamus ergo de his quæ exſpectamus, quoniam Dominus 17. *De Diverſis n.* 2.
prope eſt. Iterum gaudeamus de his quæ ſuſtinemus, ut modeſtia noſtra omnibus nota ſit. Nimirum *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit.*

Dominus prope eſt. Hæc gaudii Chriſtiani cauſa. Quis enim de amici propinquitate non gaudeat? Dominus prope eſt 1. Præſentia majeſtatis. *Non longè eſt ab unoquoque noſtrum: In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus.* 2. Propè eſt propinquitate carnis, per Incarnationem, & Euchariſtiam. Per incarnationem enim *In terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt.* Per Euchariſtiam ſe nobis commiſcet, & ſuum nos efficit corpus: nec eſt alia natio tam grandis, *quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt nobis*, 3. Dominus prope eſt per inhabitantem gratiam. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* 4. Dominus prope eſt per exauditionis clementiam. *Prope eſt Dominus omnibus invocantibus eum.* 5. Prope eſt Dominus ad remunerandum opera bona. *Prope eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur.* Omnes igitur cogitationes noſtras, omnia conſilia, verba omnia, opera univerſa, tamquam Deo præſente concipiamus, proferamus, agamus, ut vivamus in ſanctitate & juſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris.

Quot modis Dominus prope eſt? *S. Thomas, Lect.* 1. *Act.* 17. *Jacobi* 4. *Pſal.* 144. *Iſai.* 14.

6. *Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Diligentiam in rebus ſuis curandis fiducia in Deum non excludit, ſed anxietatem animi cum defectu ſpei. Fidelis non eſt anxie ſolicitus, etiamſi paupertas, aut quævis alia gravis calamitas urgeat; ſed promiſſa Dei præ oculis habens, & in ejus bonitate confidens, ad illum confugit per aſſiduam & ferventem orationem. *Omnem ſolicitudinem projicientes in eum, quoniam ipſi eſt cura de vobis.* Qui nihil deſiderat, niſi ut Dei voluntas impleatur, quomodo de rebus temporalibus ſolicitus eſſe poteſt? Solicitudinis loco fundatur oratio cum impetrandi fiducia. Humilitati enim orationis, & pii cordis gemitibus concedit Deus, quod donare pro ſua bonitate decrevit. Oratio præcipua religionis officia complectitur, fidem, adorationem, Dei amorem, bonitatis ejus & omnipotentiæ agnitionem; humilem indignitatis noſtræ confeſſionem, qua fit ut Deum per infinitam ejus miſericordiam, aut per Filium ejus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum obteſtemur & obſecremus; gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: (nihil enim ad nova dona impetranda adeo juvat, quàm ob jam accepta gratos nos exhibere.) *Cum gratiarum actione.* Complectitur tandem oratio expoſitionem miſeriæ noſtræ, infirmitatis noſtræ, mendicitatis noſtræ ſpiritualis coram Deo. *Petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.* Aſſidua ſit oratio, continuus precationis affectus. *Quàm temerarium eſt diem ſine oratione tranſigere?* Mille obnoxii periculis, abſtruſis inſidiis interclusi, diris animæ hoſtibus obſeſſi, nudi & inermes omni hora, omni momento incedimus; ac proinde, niſi divinæ gratiæ auxilium adſit, peribimus, de ſalute noſtra actum eſt. Suppliciter igitur invocandum eſt quotidianum gratiæ Salvatoris auxilium, ne intremus in tentationem. Numquam deeſt orandi neceſſitas, ubi numquam eſt vera ſecuritas. *In omni oratione & obſecratione.*

S. Thoma. 1. *Petri* 5. 7. Oratio præcipua religionis officia complectitur. *Tertull. lib. De Orat.*

„ Omnes ſpiritualis vitæ momentum ab oratione pendet. *Verè novit rectè vivere,*
„ *qui rectè novit orare.* Preces autem noſtras non nudam petitionem eſſe vult
„ Apoſtolus, ſed conjunctam cum gratiarum actione pro beneficiis quæ accepi-
„ mus: Quomodo enim petet quis futura, qui pro præteritis gratiam non habet?
„ Quamobrem de omnibus gratiæ habendæ ſunt, etiam de iis quæ videntur mo-
„ leſta. Id enim vere grati hominis eſt. Illud enim ipſa rerum natura poſtulat:
„ hoc verò ab animo grato, valdeque erga Deum affecto, atque ex illo penitus
„ pendente proficiſcitur. Has preces agnoſcit & approbat Deus, alias verò ne
„ noſſe quidem vult. Hujuſmodi igitur res precemini, quæ agnoſcantur. Omnia
„ enim ad noſtram utilitatem adminiſtrat, etiamſi nos id non percipiamus. *Petitio-*

Antiquus Auctor Sermonis 55. *in Appendice Auguſtin. editi, alias* 4. *ex Homilia* 50. *S. Chryſoſt. Hom.* 14. *in hanc. Epiſt.*

Spiritus ſanctus, non cupiditas, in nobis oret.

tiones veſtræ innoteſcant apud Deum. Deus orationes non admittit, non approbat, non exaudit, niſi à Spiritu ſuo profectas. *Spiritus* enim *poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret Spiritus: Quoniam ſecundùm Deum poſtulat prò ſanctis.* Non mirum quòd plerumque non exaudiamur ad temporalia bona vel retinenda, vel adipiſcenda, quia hujuſmodi orationem concupiſcentia noſtra, non Spiritus ejus, utplurimùm ſuggerit. *Clamabo per diem,* inquit Propheta, *& non exaudies, & nocte, & non ad inſipientiam mihi.*

Rom. 8. 26. S. Auguſt. Epiſt. 140. alias 120.

,, Non me exaudies clamantem per diem, id eſt, in rebus proſperis, ut eas non
,, amittam; & nocte, id eſt in rebus adverſis, ut proſpera quæ amiſſa ſunt, redeant:
,, verùm hoc mihi non ad inſipientiam facies, ſed potiùs ut ſapiam quid jam
,, per Novi Teſtamenti gratiam à te exſpectare, quid deſiderare, quid poſcere
,, debeam. Clamo quippe ego ut mihi bona temporalia non auferantur. *Tu autem*
,, *in ſancto habitas, laus Iſräel.* Nolo ut derelinquas concupiſcentiam meam, qua
,, carnalem felicitatem requiro. Verùm hæc eſt in ſordibus vetuſtatis, tu autem
,, quæris munditiam novitatis, non exaudiendo iſtam cupiditatem relinquis, quia
,, caritatem in qua habites, requiris.

Vera pax.

7. *Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu.* Adhæſio ſoli Deo, fiducia in ipſum, conſcientiæ puritas, voluntatis noſtræ cum divina conformitas, pacem afferunt longe diſſimilem paci ſæculi, pacem veram, interiorem, divinam, perpetuam, ſenſibus hominis carnalis ſuperiorem, ipſi etiam menti humanæ incomprehenſam. Mens hac pace munita non perturbatur tentationibus, ſeu internis ſeu externis fidem ejus impugnantibus, non ſeducitur erroribus, non decipitur illuſionibus. Cor hac pace vallatum & roboratum nullis perſecutionibus concutitur, nullis adverſitatibus inquietatur. Pax iſta, quæ beatitudinis æternæ prægustatio quædam eſt, donum eſt Dei per Chriſtum Jeſum, per cujus caritatem affectus noſter conſervatur à malo,

S. Thomas, in Comment.

,, & per cujus fidem intellectus perſeverat in vero. Pax hæc perfecta & conſum-
,, mata non erit niſi in cæleſti Jeruſalem, ubi Deus ſumma Veritas videtur à bea-
,, tis ut in ſe eſt, & perfectè diligitur.

Verumtamen quantò quiſque ſanctior eſt in hac vita, tantò minùs mentis perturbationes patitur, tantò magis Dei pace fruitur, quæ exuperat omnem ſenſum. Hujus pacis ſuavitate anima tantò magis impletur, quantò rerum terrenarum deſideriis magis vacuatur. Dum enim nihil eſt quod foris appetit, tota per amorem in Deo requieſcit.

8. *De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.* Non unam, ſed omnes virtutes vita Chriſtiana complectitur. Veritatem inprimis diligere debet Chriſtianus, eique per fidem inmobiliter adhærere. Veritatis amator vitium odit, mundi gloriam contemnit, ſæculi carniſque voluptates averſatur, divitias parvipendit. Hæc enim nihil aliud ſunt quàm vanitas & mendacium. Chriſtianus hypocriſim & ſimulationem neſcit; talis eſt, qualis videtur; animo ſincerus, ſermone verax, à mendacio abhorret, reſtrictionum mentalium & æquivocationum artem non novit, non exercet; cultorem veritatis, ſimplicitatis profeſſorem, fraudis inimicum ſe omnibus demonſtrat. Quod veteris legis Pontifex in Pectorali ſcriptum gerebat, VERITAS, hic in corde ſcriptum habet ab ipſa, quam colit, Veritate. *Quæcumque vera.*

Omnes virtutes Chriſtiana vita complectitur. Boni Chriſtiani characteres.

S. Iſidorus Peluſiota lib. 3. Epiſt. 287.

,, Ex morum honeſtate, gravitate, pudicitia, Chriſtianus agnoſcitur; &
,, quemadmodum pudica mulier, caſtitatis notas in facie geſtans, eorum qui im-
,, pudicos in eam oculos conjiciunt, exſpectationes reprimit: eodem modo pudica
,, anima virtutis teſſeras in ſenſibus ferens, eorum qui ipſius pulchritudinem cor-
,, rumpere cupiunt, ſpes exſcindit. Quiſnam enim hujuſmodi oculum ſuavitate
,, & ingenuitate temperatum conſpiciens, propriùs accedere audeat? Quiſnam
,, linguam quæ honeſtatis & gravitatis delubrum ſit, intuens, non ſibi aditum

omnem

,, omnem ad corruptionem pudicitiæ interclуſum arbitretur? Quiſnam denique
,, reliquos ſenſus virtutum inſtrumenta eſſe animadvertens, præpoſterum conſi-
,, lium dare minime pertimeſcat? *Quæcumque pudica*. Chriſtianus in ſanctitate
& juſtitia Deo ſervit omnibus diebus vitæ ſuæ, proximis æquus eſt, jus cuique
ſuum tribuit, reddit omnibus debita, nemini infert injuriam, neminem circum-
venit in commercio & contractibus. *Quæcumque juſta*. Chriſtianus in id maxi-
mè incumbit ut ſanctus ſit corpore & ſpiritu, ut quicquid ad caſtitatem pertinet,
quicquid ad eam ſervandam conducit, eligat, amplectatur, ſtudioſè exequatur;
quidquid ei poteſt officere, refugiat, reformidet. Unde quia paſcitur libido con-
viviis, nutritur deliciis, vino accenditur, ſpectaculis excitatur, mollitie veſtium
fovetur, alterius ſexus nimia familiaritate inflammatur: hæc omnia fugit ſervus
Chriſti, cautiſſimaque circumſpectione, temperantia, ſobrietate, jejuniis, piorum
lectione librorum, diligenti ſenſuum cuſtodia, verecunda & gravi cum alterius
ſexus perſonis converſatione, adversù peſtiferam auram ſæculi, qua caſtitas nimis
ſecura facile corrumpitur, ſe munit & tuetur. *Quæcumque ſancta*. Bonus Chriſtia-
nus nihil habet in moribus aſperum, quod offendat alios, ſed charitate, benefi-
centia, benignitate, affabilitate, omnes propter Deum promereri ſtudet, dilectus
Deo & hominibus. *Quæcumque amabilia*. Probus Chriſtianus boni nominis cu-
ram habet, ſeduloque cavet ne mala fama ſibi, aliiſque noceat. Lilii candorem
habet conſcientiæ puritate; odorem, famæ integritate. Cauta ejus converſatio *S. Auguſt.*
,, debet eſſe, ne fortè cùm mala vita non ſit per laſciviam, mala ſit fama per ne- *lib. De Bono*
,, gligentiam. Nec audiendi ſunt, ſive viri ſancti, ſive feminæ, quando reprehen- *Viduitatis,*
,, ſa in aliquo negligentia ſua, per quam fit ut in malam veniant ſuſpicionem, *cap. 22.*
,, unde vitam ſuam longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcien-
,, tiam, exiſtimationem hominum non imprudenter ſolùm, verùm etiam crude-
,, liter contemnentes; cùm occidunt animas aliorum, ſive blaſphemantium viam
,, Dei, quibus ſecundùm ſuam ſuſpicionem quaſi turpis quæ caſta eſt diſplicet vita
,, ſanctorum, ſive etiam cum excuſatione imitantium, non quod vident, ſed quod
,, putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam
,, ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famam, & in alios miſeri-
,, cors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra: & utique etiam
,, quod aliis miniſtramus miſericorditer ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat
utilitatem. *Quæcumque bonæ famæ*. Probus denique Chriſtianus de Chriſtianæ
vitæ, ſuique ſtatus officiis ſeriò & aſſiduè cogitat, illa meditatur, illa amat, ſeque
in iis exercet, conſiderans quicquid virtutis Lex Dei præcipit, quicquid laude di-
gnum ex diſciplinæ Chriſtianæ præſcripto in aliis elucet, ut illud imitetur & ope-
re exhibeat. *Si qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate*. Ad hanc ab Apo- Pravæ cogi-
ſtolo vivis coloribus expreſſam Chriſtiani hominis imaginem ſi attendamus, heu! tationes re-
quantùm nos abeſſe ab ea, quam in Baptiſmo ſumus profeſſi, ſanctimonia agno- pellendæ.
ſcemus! *Hæc cogitate*. Omnem pravam cogitationem ex animis noſtris ejiciamus.
,, Ex cogitationibus enim pravi ſermones, pravæ etiam actiones exiſtunt. Sunt *S. Chryſoſt.*
,, nonnullæ cogitationes penitus otioſæ, & ad rem non pertinentes, quas tam fa- *Hom. 24.*
,, cilè abjicere, quàm facilè recipere poſſit anima, dummodo ſit ſecura habitans *S. Bernard.*
,, in corde ſuo, & aſſiſtens Dominatori univerſæ terræ. Sunt & aliæ cogitationes *Serm. 31.*
,, violentæ magis & fortiùs adhærentes, quæ videlicet ad neceſſitates naturæ per- *De Diverſis.*
,, tinent, & quaſi ex eodem aſſumptæ limo, de quo & nos facti ſumus; ſi paululum
,, inſederint, avelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpe enim ſic afficit nos
,, cogitatio carnalis de cibo, de potu, ſive veſtimento, ut vix eradicari queat de
,, cordibus noſtris: quod non aliunde eſt niſi quòd & ipſa limoſa & viſcoſa quod-
,, ammodo, limoſam nihilominus & glutinoſam invenit terram, ſcilicet corpus
,, de limo plaſmatum. Quid ergo agendum cùm limoſa illa cogitatio mentem
,, ſubierit? Planè exclamandum nobis eſt cum ſancto Jacob: *Ruben primogenitus* *Geneſ. 49.*

meus

Digitized by Google

,, *meus non creſcas : aſcendiſti enim cubile patris tui .* Ruben enim & carnalis
,, atque ſanguinea hujuſmodi concupiſcentia eſt : quæ tunc cubile noſtrum aſcen-
,, dit , cùm non ſolùm memoriam tangit cogitatione , ſed & ipſum voluntatis
,, ſtratum ingreditur & polluit prava delectatione . Bene autem primogenitus
,, noſter dicitur appetitus ille carnalis , qui ab ipſo initio vitæ noſtræ in nobis
,, pullulat, cùm cœtera vitia proceſſu temporis ex malitia mundi hujus variiſque
,, occaſionibus contrahantur . Oportet ergo reprimere , quem extinguere non
Geneſ. 4.
,, poſſumus appetitum , ut creſcere cum nullatenus patiamur , ſed ſub nobis ſit,
,, quemadmodum dicit Scriptura : *Sub te erit appetitus tuus , & tu dominaberis*
,, *illius.* Tertium cogitationis genus immundum nimis ac fœtidum eſt, quod nec
,, admittere quidem ulla ratione debemus,ſed à longè præſentire fœtorem,& tota
,, virtute repellere, toto animo propulſare,& converſi ſtatim ad gemitus lacrymis
,, atque ſuſpiriis invocare Spiritum qui adjuvat infirmitatem noſtram . Dico au-
,, tem cogitationes illas immundas & fœtidas, quæ ad luxuriam , ad invidiam, &
,, vanam gloriam pertinent, cœteraque vitia deteſtanda . Oportet enim,ſi mundas
,, conſervare volumus animas noſtras , adhuc longè agentibus cogitationibus
,, hujuſcemodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare à nobis, ut nullus
,, eis detur acceſſus . Id autem faciliùs fiet, ſi cogitemus . *Quæcumque ſunt vera,*
quæcumque pudica, quæcumque juſta , quæcumque ſancta , quæcumque amabilia,
quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ .

Pax ſervanda, ut Deus pacis nobiſcum ſit.

9. *Quæ & didiciſtis . & accepiſtis , & audiſtis , & vidiſtis in me , hæc agite : & Deus pacis erit vobiſcum .* Verbum Dei ab Apoſtolis ſcriptum aut prædicatum, Traditio ab illis accepta & in Eccleſia conſervata, ſancta denique illorum exempla, regulæ ſunt fidei morùmque Chriſtianorum . Has qui ſequuntur ; inhabitantem

S. *Chryſoſt. Hom.* 14.
,, in ſe Deum pacis habent . Firmamentum eſt Dominus omnibus timentibus eum
,, Neminem timet , qui nullius criminis ſibi conſcius eſt . Nemini fidit , qui cum
,, improbitate vivit , ſed famulos etiam metuit , eóſque cum ſuſpicione intuetur.
,, Et quid dico famulos ? Conſcientiæ ipſius tribunal ferre non poteſt . *Non eſt pax*
,, *impiis* , dicit Dominus . Nihil æquè hoſtiliter adverſatur animæ ac vitium.
,, Nihil æquè in tuto illam collocat ac virtus & pax . Quamobrem incipiamus
,, noſtra præſtare , tuncque Deum ad nos alliciemus . Deus non eſt belli , ſed pa-
,, cis . *Non in commotione Dominus* . Depone igitur bellum & inimicitias , cum
Matt. 5.
,, erga Deum , tum erga proximum : pacificus eſto erga omnes . Cogita qualis
,, cùm eſſes, ſalutem tibi Deus dedit . *Beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur.*
,, Qui tales ſunt , perpetuò Filium Dei imitantur . Eundem tu quoque imitare,
Pſal. 119.
,, pacem ſerva , ut Deus pacis tecum ſit . Audi Prophetam dicentem : *Cum his*
,, *qui oderunt pacem , eram pacificus* . Nihil æquè Deum lætificat,ac injuriarum
,, immemorem eſſe . Si terrena contemnere diſcamus , pacem ſervabimus . Nam
,, vel ab alieni cupiditate , vel ab invidia , vel ab inanis gloriæ ſtudio , initium
,, ſumit omnis contentio . Eripuit aliquis pecunias , ſed nihil læſit , dummodo
,, ſupernas divitias non eripiat. Impedivit gloriam tuam , ſed non eam quæ
,, apud Deum eſt , verùm levem hanc & nullius ponderis . Eripuit tibi honorem:
,, imò non tibi , ſed ſibi ipſi .

Eleemoſyna dantibus quàm accipientibus utilior .

10. *Gaviſus ſum autem in Domino vehementer , quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire , ſicut & ſentiebatis : occupati autem eratis* . Charitas cum gaudio recipit fructus alienæ caritatis . De illis gaudet , non ob propria commoda , ſed quia dantibus ſunt apud Deum utilia ad meritorum incrementum , ad præmium vitæ æternæ conſequendum . *Eleemoſyna non accipientium , ſed dantium cauſa introducta eſt . Nam illi ſunt qui magnum quæſtum faciunt .* Ne igitur in ſuperbiam extollantur qui benefaciunt , ſed ad beneficentiam alacriores fiant , quippe qui ſe ipſos magis juvent : & qui accipiunt , non avide procurrant ad accipiendum , nec ideo ſe fœlices exiſtiment quia ipſis ſubvenitur : quia *Bea-*

S. *Chryſoſt. Homil.* 15.
Act. 20.

tius

Digitized by Google

tius eſt dare, quàm accipere. Verùm beatos ſe exiſtiment tam dantes quàm accipientes, quòd caritatem habeant (ſi tamen habent: quis enim novit cor ſuum;) In quibus eſt areſacta charitas, reviveſcat & refloreſcat uberes eleemoſynas profundendo, ut gaudium vehemens de ſuo profectu Eccleſiæ pariant. *Tandem aliquando refloruiſtis*. Utinam dicere liceat Paſtoribus: *Jam hyems tranſiit, flores apparverunt in terra noſtra*! Quibus verò non celeriter, nec abundè ſubvenitur indigentibus, illos excuſent qui nihil ipſis erogant, non murmurent, non improperent, non conquerantur. *Occupati autem eratis*.

11. 12. *Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe*. Miniſter Eccleſiæ pauper ſpiritu eſſe debet, ut Apoſtolus, nihil in ſacri Miniſterii functionibus de ſua penuria dicere, de neceſſitatibus ſuis ac rerum anguſtia non conqueri, ne munera & eleemoſynas aucupari videatur. *Non quaſi propter penuriam dico*. 2. Eccleſiæ Miniſtri, & quilibet Chriſtiani, cùm regnum cœlorum conſequi non poſſint niſi ſint pauperes ſpiritu, contenti eſſe debent eo rerum ſtatu in quo illos Dei providentia conſtituit; quantumvis modicum habent, ſufficiens exiſtimare, eòque cum gratiarum actione uti; nihil deſiderare præter id quod ſuæ, ſuorùmque neceſſitati ſufficit. Neceſſitati, dico, non cupiditati, quæ dicit ſemper, *Affer*, numquam verò, *Sufficit*. Chriſtianus, cujus portio Deus eſt, dives eſt. *Semper dives eſt Chriſtiana paupertas, quia plus eſt quod habet, quàm quòd non habet. Nec pavet in iſto mundo indigentia laborare, cui donatum eſt in omnium rerum Domino omnia poſſidere*. Hæc virtus in Schola Chriſti diſcitur, nòn in ſchola mundi; nec diſcitur ſine labore; diſciplinæ res eſt & exercitationis. *Ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe*. Tales præ ceteris eſſe debent Paſtores & Moderatores conſcientiarum, exemplo Apoſtoli. *Satis mihi eſt*, inquit, *quod habeo, ſive parum, ſive plurimùm habeam, mihi plurimum eſt. nec deeſt, nec ſuperfluit. Non deeſt, quia nihil quæro amplius: non ſuperfluit, quia non ſolùm mihi habeo, ſed pluribus. Hoc de pecunia. Ceterùm de omnibus dici poteſt quia ſufficiebant illi præſentia, hoc eſt, non honorem majorem, non obſequia uberiora deſiderabat, non gloriæ immodicæ cupidus, aut gratiam indebitè quærebat: ſed debiti finem certaminis, patiens laboris, ſecurus meriti præſtolabatur*. 3. Bonus Chriſtianus paupertatem humili tranquillòque animo ferre debet, gaudere de humilitatione ſua; ſe felicem exiſtimare qui divitias non poſſideat, cùm Dominus noſter Jeſus Chriſtus pauper natus ſit, pauper vixerit, pauper mortuus ſit, pauperes beatos prædicaverit, divites prædamnaverit, qui ſuis opibus efferuntur & ſuperbiunt. 4. Bonus Chriſtianus ſcit recte & moderate uti proſperitate & abundantia, ubique, & in omnibus, in omni loco, negotio, ſtatu, conditione, Dei legi, non ſæculi corrupti conſuetudini ſe conformans. ,, *Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari & eſurire, & abundare, & penuriam pati*. Hunc S. Pauli textum præclarè S. Ambroſius ediſſerit. *Non ergo*, inquit, *indocta humilitas, ſed quæ habeat ſui modeſtiam & ſcientiam, laudi datur. Eſt enim humilitas formidinis,*
,, *eſt imperitiæ atque ignorantiæ; & ideo Scriptura ait*: Et humiles ſpiritu ſal-
,, vabit. *Præclarè ergo dixit*, Scio & humiliari, *id eſt, quo in loco, qua moderatione, quo fine. in quo officio, in quo munere. Neſcivit Phariſeus humiliari, ideo dejectus eſt; ſcivit Publicanus, ideo juſtificatus eſt. Sciebat & abundare Paulus, quia animum habebat divitem; etſi theſaurum divitis non habebat. Sciebat abundare, qui non quærebat datum in pecunia, ſed requirebat fructum in gratia. In omnibus erat imbutus, & ſaturari & eſurire. Beatus qui ſciebat ſaturari in Chriſto. Non ergo illa corporalis, ſed ſpiritualis eſt ſatietas, quam operatur ſcien-*
,, *tia. Et merito ſcientia opus eſt, quia* Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei. *Ergo qui ſic ſciebat ſaturari & ſic eſurire, ſciebat ut ſemper nova quæreret, eſuriret Deum, ſitiret in Dominum. Sciebat eſurire, qui ſciebat*

Paupertas ſpiritus ab Eccleſiæ Miniſtris, & Chriſtianis omnibus ſervanda.

S. *Leo, Serm* 41. *De Quadrageſ.* 4.

S. *Ambroſ. lib.* 2. *De Officiis Miniſtrorum cap.* 17.

Deuteron. 8. 3.

Matt. 5. 6.

quia

Digitized by Google

2. Cor. 6. 10. *quia eſurientes manducabunt : ſciebat & poterat abundare , qui nihil habebat , & poſſidebat omnia .* Multi abundant in ſæculo , ſed pauci abundare ſciunt . Hæc ſcientia , quod praxim ſpectat , admodum difficilis , maximi tamen momenti

S. Auguſt. lib. De Bono Conjug. cap. 21.

„ ad ſalutem eſt . Quamobrem timenda magis eſt Chriſtiano proſperitas , quàm „ adverſitas . Multi faciliùs abſtinent ut bonis terrenis non utantur , quàm tem- „ perent ut bene utantur : nemo tamen eis poteſt ſapienter uti , niſi qui poteſt „ & continenter non uti . Penuriam pati , quorumcumque hominum eſt ; ſed „ ſcire penuriam pati , magnorum eſt . Sic & abundare quis non poteſt ? Scire „ autem & abundare , nonniſi eorum eſt, quos abundantia non corrumpit .

In Dei miſericordia, non in viribus noſtris confidendum.

13. *Omnia poſſum in eo , qui me confortat .* Qui in propriis viribus confidit, nihil ſe poſſe ſine gratia Dei , qui velle & perficere pro bona ſua voluntate operatur in nobis , triſti experimento probabit . Qui gratiæ Jeſu Chriſti innititur, virtutem ejus omnipotentem experietur . *Quidni omnia poſſibilia ſunt innitenti „ ſuper eum qui omnia poteſt ? Quantæ fiduciæ vox* , Omnia poſſum in eo qui me confortat ! *Nil omnipotentiam Verbi clariorem reddit , quàm quòd omnipotentes facit omnes qui in ſe ſperant. Denique omnia poſſibilia ſunt credenti . An non omnipotens , cui omnia poſſibilia ſunt ? Ita animus, ſi non præſumat de ſe , ſed ſi confortetur à Verbo , poterit utique dominari ſui , ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita , inquam , Verbo innixum , & indutum virtute ex alto , nulla vis , nulla fraus , nulla jam illecebra poterit vel ſtantem dejicere , vel ſubjicere dominantem. Vis non timere impulſorem ? Non veniat tibi pes ſuperbiæ . Ibi diabolus & angeli ejus corruerunt , qui licèt non impulſi extrinſecùs , expulſi ſunt tamen , nec potuerunt ſtare . Denique in veritate non ſtetit , qui non innixus eſt Verbo , qui in ſua virtute confiſus eſt.... Ergo qui ſtat , ſi non vult cadere , non fidat ſibi , ſed „ nitatur Verbo . Verbum loquitur* : Sine me nihil poteſtis facere . *Ita eſt , nec ſurgere ad bonum , nec ſtare in bono poſſumus ſine Verbo . Tu ergo qui ſtas , da „ gloriam Deo , & dic* : Statuit ſupra petram pedes meos , & direxit greſſus meos . *Cujus manu erigeris , ipſius neceſſe eſt virtute tenearis .*

S. Bernard. Serm. 85. in Cantica, n. 5. & 6.

Joan. 15. 5.

Pſalm. 39. 20.

Subſidia Evangelicis Operariis eroganda.

14. 15. 16. 17. 18. Quamvis pauperibus omnibus benefaciendum ſit, Chriſti tamen Miniſtris pro Evangelii propagatione & animarum pretioſo illius ſanguine redemptarum ſalute laborantibus ſubvenire , cùm neceſſitatem patiuntur , opus eſt laudabilius . In communionem enim laborum & meritorum ipſorum veniunt, qui illos juvant . *Verumtamen bene feciſtis , communicantes tribulationi meæ.* 2. Chriſtiani eleemoſynas ad Evangelii propagationem , ad Operariorum Evangelicorum & pauperum ſubſtentationem erogantes, grati animi ſignificatione , laudibuſque . non aſſentationis ingenio , ſed charitatis ſpiritu profuſis proſequi oportet , ut ad bona opera alacriores reddantur . *Bene feciſtis communicantes* , &c. 3. Fidelibus populis ſuadendum eſt largitionem eleemoſynarum ſacrum eſſe commercium ; illos erogando carnalia , accipere ſpiritualia ; dare nummum ut accipiant cœlum ; date temporalia , ut accipiant æterna . *Nulla Eccleſia communi- „ cavit mihi in ratione dati & accepti , niſi vos ſoli .* Quemadmodum vendentes „ & ementes inter ſe communicant , alter ab altero viciſſim accipiens & dans „ (hoc enim eſt communicatio) ita & hac in re . Nihil hac negotiatione quæ- „ ſtuoſius : nam fit quidem in terra , perficitur autem in cœlo . Emptores qui- „ dem in terra ſunt . Emunt verò & paciſcuntur ea, quæ in cœlis , terreno depo- „ ſito pretio. 4. Eccleſiæ Miniſtri , & pauperes Evangelici fructum ſpiritualem fidelium unicè deſiderare & quærere debent , non pecunias , & munera , *Non quia quæro datum , ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.* Noverint fideles fructum ſibi apud Deum ex eleemoſynis acquiri , non qualemcumque , ſed *abundantem* ; Deum in rationes ſuas tranſcribere velut acceptum , & cum uſuris à ſe reddendum , quod pauperibus datur . *Ego* , inquit Deus , *prohibebam te à fœnore:*

Eleemoſyna ſacrum commercium.

S.Chryſoſt. Hom. 15. in hanc Epiſt.

S. Auguſt. Serm. 8. alias De Tempore 245.

Digitized by Google

fœnore : Jubeo tibi fœnus, me fœnera. Pauca vis dare & plura accipere ; relinque hominem qui plangit quando exigis ; me inveni, qui gaudeo quando reddo. Ecce adſum, da & ſume, tempore redditionis reddam tibi. Et quid reddam? Pauca dediſti, plura ſume : terrena dediſti, cœleſtia ſume : temporalia dediſti, æterna ſume, mea dediſti, me ipſum ſume. Quid enim dediſti, niſi ex eo quod à me accepiſti? Quod dederis non reddo, qui unde dares dedi, qui tibi Chriſtum, cui dares, dedi ; qui tibi diceret, Quando uni ex minimis meis feciſti, mihi feciſti. *Ecce cui das, paſcit & eſurit propter te : donat & eget. Quando donat, vis accipere ; quando eget, non vis dare. Eget Chriſtus quando eget pauper. Qui omnibus ſuis vitam æternam paratus eſt dare, in unoquoque paupere temporaliter dignatus eſt accipere.* Non præſentibus ſolùm pauperibus & importunè rogantibus, ſuæque miſeriæ demonſtratione commiſerationem excitantibus, ſed abſentibus, iis maximè qui pro Eccleſia & ſalute animarum laborant, ſubveniendum eſt, non ſemel, ſed frequenter : in eorum manibus, quæ ſunt gazophylacium Chriſti, deponendæ pecuniæ, & in cœlum per ejuſmodi latores præmittendæ. *Quia Theſſalonicum ſemel & bis in uſum mihi miſiſtis.* 5. Sacrificium Chriſtiani eſt „ eleemoſyna in pauperem. Hinc enim fit Deus peccatis propitius. Niſi autem „ peccatis propitius fiat Deus, quis remanet, niſi reus? Hoc ſacrificium ſola ca- „ ritas offerre poteſt in ara cordis religioſi & humilis, Deo enim ingratæ ſunt „ eleemoſynæ, & dantibus nihil profuturæ, quæ fiunt à triſtibus & murmu- „ rantibus, ut careant tædio interpellantis, non ut reficiant viſcera indigen- „ tis. Dignas eleemoſynas pro peccatis non faciunt, qui nequiter vivunt, & „ affectum peccati non deponunt. Dignas eleemoſynas non faciunt Publicani, & „ alii, qui in auferendis rebus alienis longè plura diripiunt, ex quibus perexi- „ gua pauperibus largiendo, Chriſtum ſe ad hoc paſcere exiſtimant, ut licen- „ tiam malefactorum ab illo ſe emiſſe, vel quotidie potius emere credentes, ſe- „ curi damnabilia tanta committant. Qui ſi pro uno ſcelere omnia ſua diſtri- „ buerent indigentibus membris Chriſti, niſi deſiſterent à talibus factis, haben- „ do charitatem, quæ non agit perperàm, aliquid eis prodeſſe non poſſet. *Repletus ſum acceptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.* 6. Pauperes, quibus eleemoſyna erogatur, Deum fidejuſſorem habent, qui divitias omnes ſuas oppignorat, ſeque obſtringit non ſolùm ad reddendum æquale, non ſolùm ad compenſandum ſuperabundanter, ſed ad implendum omne creaturæ ſuæ deſiderium. *Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in gloria, in Chriſto Jeſu.*

Eleemoſyna ſacrificium Chriſtianorum.

S. Auguſt. Serm. 42 alias 29. ex Homilia 50. Idem in Pſal. 42. n 8. Idem lib. 21. De Civit. Dei cap. 27.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES,

COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

Coloſſa Phrygiæ civitas, Hierapoli & Laodiceæ vicina.

COLOSSENSES non à S. Paulo, quem nec ex facie quidem cognoverant, ut colligitur ex Verſ. 1. capitis 2. diſſentiat licèt Theodoretus; ſed ab Epaphra Apoſtolorum Diſcipulo in fide fuerant inſtituti, ut conſtat ex Verſ. 7. capitis 1. Verumtamen, cùm ab Epaphra didiciſſet S. Paulus quoſdam ſeductores, ſeu ſæcularis Philoſophiæ figmentis, ſeu Moſaicæ Legis obſervantiis ac Judaicis ſuperſtitionibus fidem illorum corrumpere conatos eſſe, illiſque perſuadere acceſſum ad Deum quærendum non eſſe per Filium, ſed per Angelos: Filium autem Dei eſſe majorem, quàm ut eo Mediatore ac deprecatore uti nobis liceat: ſibi ut Gentium omnium Apoſtolo curam illorum ſuſcipiendam duxit, & hanc ad illos ſcripſit Epiſtolam ut eos in Fide ac Doctrina Evangelii confirmaret. Illos igitur docet imprimis, nonniſi per Chriſtum Dei Filium, qui eſt Imago Dei inviſibilis, qui eſt caput corporis Eccleſiæ, principium, primogenitus ex mortuis, nos inſtaurari & reconciliari Deo. Proinde monet ne ſe in religione Angelorum ſeduci patiantur. Ipſos etiam hortatur ne ullis perſuaſionibus, ſeu Philoſophorum, ſeu Judaizantium Pſeudo apoſtolorum ſinant ſe à Chriſti fide abduci, per quem à peccatis, & á diaboli poteſtate liberati ſunt, nec-non á legalium obſervantiarum jugo. Illos denique ad omnem virtutem informat, maximè ad charitatem, quæ eſt vinculum perfectionis. Romæ ſcripta eſt hæc Epiſtola, eodem anno quo ſuperior ad Philippenſes, & miſſa per Tychicum, & Oneſimum Coloſſenſem, ut non ſolùm in Coloſſenſi, verùm etiam in Laodicenſi Eccleſia legeretur, ut conſtat ex cap. ultimo.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. P*Aulus Apoſtolus Jeſu Chriſti, per voluntatem Dei*, ejuſque gratia & vocatione, non propria auctoritate & electione (Munus enim illud non uſurpavi, neque illius functionibus ultrò me ingeſſi) *& Timotheus frater*, vobis probè notus. *His qui ſunt Coloſſis, ſanctis & fidelibus fratribus in Chriſto Jeſu.* Chriſtianis Colloſſarum incolis per Chriſtum Jeſum in Baptiſmo ſanctificatis, & in ejus fide permanentibus. *Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. Gratiam, ſeu omne beneficiorum genus ad ſalutem vitæ æternæ ſpectantium, & tranquillam atque perpetuam eorum poſſeſſionem vobis adprecor à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto, ejuſdem poteſtatis conſorte, & bonorum omnium pariter auctore. *Gratias agimus Deo & Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes*. Gratias agimus Deo, qui Pater eſt Domini noſtri Jeſu Chriſti, de veſtræ vocationis & ſanctificationis gratia, aſſidue pro vobis orantes.

4. 5. 6. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes*. Ex quo audivimus vos credere in Chriſtum Jeſum, & charitatem quam in omnes fideles exercetis, *Propter ſpem, quæ repoſita * eſt vobis in cælis: quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii*. Propter ſalutem & gloriam æternam, quam ſperatis, & quæ vobis in regno cœlorum ſervatur. Cujus quidem ſalutis promiſſa jam ante audiviſtis in Evangelii prædicatione; in quo loquitur ipſa Veritas, quæ Chriſtus eſt, & cui nihil ſubeſſe poteſt falſi, cùm ſit verbum Dei. *Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis, & cognoviſtis gratiam Dei in veritate*. Quod Evangelium ad vos uſque à prædicatione pervenit, ſicut & in univerſo mundo, ſeu illuſtrioribus mundi partibus diffuſum eſt, in quibus fructum ſpiritualem profert, fidem, charitatem, ſanctitatem; & feliciter propagatur, creſcente in dies multitudine fidelium: ſicut in vobis fructificat & creſcit, vobis quotidie in fide & pietate proficientibus, & alios verbo & exemplo ad Chriſti fidem adducentibus, ex ea die qua illius prædicationem audiviſtis, & intellexiſtis, ſecundùm veritatem & gratiam Dei, qua homines per Filium ſuum, ejuſque myſteria, præcepta, & exempla, necnon per interiorem Spiritus ſui ſancti ſubminiſtrationem ſalvare decrevit.

* Alludit ad patres, qui theſauro ſeponunt liberis ſuis in hereditatem.

7. 8. *Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis Miniſter Chriſti Jeſu*. Quam veritatem edocti eſtis ab Epaphra chariſſimo cooperario noſtro nobiſcum Deo ſerviente, & in Miniſterio Evangelii Jeſu Chriſti fideliter laborante ad ſalutem animarum veſtrarum. *Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu*. Qui nos certiores fecit de ſpirituali dilectione, qua nos & omnes fideles proſequimini.

9. *Ideo & nos ex qua die audivimus* tanta de vobis bona, *non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni ſapientia & intellectu ſpirituali*. Aſſiduis precibus à Deo petimus, ut impleat & perficiat in vobis, quod per gratiam ſuam cœpit, cognitionem ſcilicet voluntatis ejus, quoad credenda, & agenda, per ſapientiam & intelligentiam ſeu prudentiam, quæ ſunt dona Spiritus ſancti. Sapientia eſt infuſa myſteriorum cognitio, cum affectu pio ad praxim inclinante, Intelligentia ſeu prudentia ſpiritualis eſt

Rr 2 cogni-

Paulus quidem in Phrygia fuerat, ſed non potuerat adire omnes Phrygiæ urbes. Itaque Epaphram eò miſerat, qui Coloſſi Evangelium prædicavit. Erat Coloſſenſis, & à Coloſſenſibus ad juvandum S. Paulum miſſus Romam, in carcerem pariter conjectus fuit. Ejus ceu Epiſcopi & Martyris memoria celebratur die 19. Julii in Martyrologiis Uſuardi, Adonis, & Romano.

Digitized by Google

cognitio infuſa rerum agendarum, qua fidei veritates ad opus applicamus.

10. 11. *Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.* Ut vitam agatis Deo dignam, ejuſque cultoribus convenientem, in omnibus illi placere ſtudentes: fructum omnis generis bonorum operum proferentes, & in divinorum Myſteriorum cognitione magis magiſque proficientes. *In omni virtute confortati ſecundùm potentiam claritatis ejus, in omni patientia & longanimitate cum gaudio.* Precor etiam ut viribus ſpiritualibus perfectè vos corroboret Deus, ſecundùm glorioſam ſuam potentiam, ut gratiæ ejus auxilio confirmati ſtabiles maneatis, & inimicorum fidei perſecutiones, & adverſa quæque conſtanter & æquanimiter, cum manſuetudine perſeverante, cum gaudio denique toleretis. Adverſùs externorum adverſariorum inſultus & perſecutiones patientiam; erga domeſticos fidei longanimitatem vobis adprecor.

S. Chryſoſt. Homil. 2. Theophylact.

12. 13. *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine.* Qui nos Evangelii ſui ac fidei luce illuminans, dignos fecit ſorte & hereditate cœleſti, ſanctis promiſſa ac repoſita. Sortis nomine gratuitam prorſus electionem ad gloriam ſignificat, nullis noſtris meritis, ſed uni Dei beneplacito ac miſericordiæ abſcribendam. *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, * & tranſtulit † in regnum Filii dilectionis ſuæ.* Qui nos eripuit à dominatu diaboli, & tranſtulit in regnum dilecti Filii ſui, ſcilicet in Eccleſiam, nobiſque jus ad regnum cœlorum dedit. In verbo *eripuit* major emphaſis eſt quàm in verbo, *liberavit*. Liberantur enim etiam qui volunt & cupiunt & merentur liberari; ſed eripiuntur ſæpe quodammodo inviti, ut Loth e Sodomis. Gratiæ igitur & omnipotentiæ Dei vis efficaciſſima hoc verbo ſignificatur. Obſerva, idem eſſe regnum Patris, & Filii, unamque & indiviſam ejus majeſtatem, poteſtatem & gloriam: ſed Pater neminem ad regnum ſuum transfert & admittit, niſi per merita filii ſui dilecti Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Filium* autem *dilectionis* Chriſtum Dominum vocavit Apoſtolus, docens eum amari, non ut creaturam & „ ſervum, ſed ut filium. Eſt enim filius dilectionis, ſeu dilectus filius, hoc eſt „ verus & legitimus. Sic enim & Iſaac nominatus eſt. *Accipe*, inquit, *filium* „ *tuum dilectum*, pro eo quod eſt, verum ac proprium, qui eſt tibi aliis pre„ tioſior.

* Diabolus *tenebrarum* nomine ſignificatur, quia princeps eſt tenebrarum, quia tenebras amat, & in eas trahit homines, id eſt, in infidelitatem & alia peccata, & mortem æternam.

14. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum.* Qui nos à ſervitute peccati, à morte æterna, & diaboli tyrannide redemit pretio ſanguinis ſui Patri oblato, cujus effectus eſt remiſſio peccatorum in Baptiſmo nobis data, & in Pœnitentiæ Sacramento, quoad ea quæ poſt Baptiſmum committuntur, tribuenda.

† In verbo *tranſtulit*, metaphora eſt ab iis ſumpta, qui Colonias in novam regionem deducunt.

15. *Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ.* Qui eſt imago viva, perfecta & abſoluta Dei inviſibilis, ante omnem creaturam genitus. Inanimatæ quidem imagines non habent ſubſtantiam eorum quorum ſunt imagines: viva autem imago eamdem habet cum exemplari naturam. Obſerva, Chriſtum ab Apoſtolo primogenitum omnis creaturæ appellari, non primò creatum. Non ergo ita vocatur, quòd frater ſit creatura, qui omnium eſt opifex: ſed quia primus eſt naturæ ſuæ divinæ infinita dignitate. Ita etiam & *primogenitus ex mortuis*, quia primus reſurrexit. Ita & Eccleſiam primogenitorum ſanctorum cœtum appellavit Apoſtolus, ad eorum excellentiam hoc nomine deſignandam, quia major quidam honor primogenitis Lege tribuebatur.

Geneſ. 22. Theodoret.

Beneficium redemptionis ab excellentia perſonæ redimentis commendat Apoſtolus.

16. 17. *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inviſi-*

Chriſtus verus Deus. S. *Chryſoſt. Homil.* 7. *Theodoret. Theophylact.* Chriſti divinitas & æternitas. Simonianos hæreticos, & Pſeudo-apoſtolos Judaizantes, qui nimiùm Angelis tribuebant, ſimul & Arianos Filium in creaturarum ordinem redigentes, hic locus Apoſtoli refellit.

Digitized by Google

viſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates: omnia per ipſum, in ipſo condita ſunt. Per ipſum creata ſunt univerſa, ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terra ſunt, corporea & incorporea, omnes cœleſtium Spirituum Ordines: omnia, (inquam) ab ipſo ut principio, & *in ipſum*, ſeu ad *ipſum*, (quæ vis eſt Græci Textus) id eſt, propter ipſum ut finem creata ſunt. Ad ſecundam creationem ſive reparationem mundi per Chriſtum hæc verba perperam reſtringunt Grotius & alii: cùm hic Angelos ſtudioſiùs commemoret Apoſtolus, & per Chriſtum ac in Chriſto conditos inculcet, qui tamen per Chriſtum non ſunt reparati 2. Loci Paralleli *Joan.* 1. 3. *& Hebr.* 7. 10. de prima creatione dubio procul ſunt intelligendi. 3. Creandi vox hic ſimpliciter & indefinitè ponitur, cùm de nova creatione numquam uſurpetur, niſi reſtrictione aliqua addita, ut *Iſai.* 65. 17. & *Epheſ.* 2. 15. Hæc igitur verba, *Omnia per ipſum condita ſunt*, primam indicant creationem: hæc autem verba, *in ipſo*, ad ſecundam creationem ſeu inſtaurationem, & reparationem hominis per Incarnationem non incongruè referuntur, dicente Apoſtolo: *Si qua enim in Chriſto nova creatura*. Sic Theodoretus interpretatur. *Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant*. Et ipſe eſt ante omnia, (quæ vis eſt Græci Textus.) Et omnia per ipſum conſiſtunt. Non ſolùm enim eſt omnium opifex, ſed etiam curam gerit eorum quæ fecit, & gubernat creaturam, quæ ſtat per ejus ſapientiam & potentiam.

Confer cum *Joan.* 1. 3.

Theodoret. 1. *Cor.* 15.

Non ait Apoſtolus, Factus eſt ante omnia, ſed *Ipſe eſt ante omnia*, cum dignitate, tum duratione.

18. *Et ipſe*, quatenus homo Deus, *eſt caput corporis Eccleſiæ*, eſt caput Eccleſiæ, quæ corpus ipſius myſticum eſt; *Qui eſt principium, primogenitus ex mortuis*: quem primitias reſurgentium & primogenitum ex mortuis, jure dixerim, cùm primus ſurrexerit ad vitam immortalem, ejuſque reſurrectio cauſa ſit reſurrectionis noſtræ: *Ut ſit in omnibus ipſe, primatum tenens*. Ita ut in omnibus primas teneat. Etenim ut Deus ante omnes eſt, & coæternus Patri; ut homo autem, primogenitus ex mortuis, & caput Eccleſiæ.

19. 20. *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare*. Quia complacuit Patri ut in ipſo plenitudo divinitatis, & omnium gratiarum ac donorum Mediatori & capiti Eccleſiæ convenientium permanenter & inſeparabiliter reſideret. Gratiæ plenitudinem nullis ſuis meritis, ſed ſolo Patris beneplacito habuit homo Chriſtus; ſicut per ipſum & in ipſo gratiæ portionem ſolo Dei beneplacito, non ſuis ullis meritis recipit homo ut fiat per lavacrum regenerationis, id eſt, per baptiſmum, Chriſtianus. *Et per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt*. Et placuit Patri per eum, ſcilicet Chriſtum Mediatorem, non per Angelos, ſibi reconciliare omnis generis homines, eos in ipſo ceu communi capite recolligendo, & conjungendo: pace inter Angelos & homines compoſita per ſanguinem ejus in cruce effuſum, quo peccatum expiatum & abſterſum eſt, quod homines ab Angelis dirimebat, impediebatque ne illi ad iſtorum ſocietatem pervenirent. Eodem ſenſu ſcribit alibi Apoſtolus noſter: *Inſtaurari omnia in Chriſto, quæ in cœlis ſunt, &*
,, *quæ in terris, in ipſo*. Inſtaurantur quippe quæ in cœlis ſunt, cùm id quod inde
,, in Angelis lapſum eſt, ex hominibus redditur; inſtaurantur autem quæ in ter-
,, ris ſunt, cùm ipſi homines qui prædeſtinati ſunt ad vitam æternam, à corru-
,, ptionis vetuſtate renovantur. Ac ſic per illud unum ſingulare Sacrificium, in
,, quo Mediator eſt immolatus, quod unum multæ in Lege victimæ figurabant,
,, pacificantur cœleſtia cum terreſtribus, & terreſtria cum cœleſtibus.... Quomodo
,, enim pacificantur cœleſtia; niſi nobis id eſt, concordando nobiſcum? Nam ibi
,, ſemper eſt pax, & inter ſe univerſis intellectualibus creaturis, & cum ſuo
,, Creatore.... Concordant autem nobiſcum Angeli etiam nunc, cùm remit-
,, tuntur noſtra peccata.... Non ergo hæc quæ in ſanctis Angelis & Virtutibus
,, Dei eſt Eccleſia, per Criſtum reconciliata eſt Deo, ſed quæ peregrinatur in
,, terris. Hæc ſanguine Mediatoris nullum habentis peccatum, ab omni re-

S. Auguſt. Enchiridii cap. 61. 62. *&* 63.

Convenit cum S. Auguſtino Theodoretus in Commentario hujus loci.

dempta

dempta eſt peccato . . . . *Non enim pro Angelis mortuus eſt Criſtus . Sed ideo etiam pro Angelis fit quicquid hominum per ejus mortem redimitur & liberatur à malo , quoniam cum eis quodam modo redit in gratiam , poſt inimicitias quas inter homines & ſanctos Angelos peccata fecerunt : & ex ipſa hominum redemptione ruinæ illius angelicæ detrimenta reparantur .*

21. 22. *Et vos cùm eſſetis aliquando alienati , & inimici ſenſu in operibus malis. Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem exhibere vos ſanctos & immaculatos . & irreprehenſibiles coram ipſo .* * Et vos , Coloſſenſes , olim à Deo alienatos ejuſque cognitionis expertes , illi exoſos , & mente atque affectu inimicos , quam inimicitiam opera mala demonſtrabant , Chriſtus reconciliavit Deo Patri ſuo per mortem in carne ſua toleratam , ut vos illi exhiberet ſanctos , immaculatos , & irreprehenſibiles , non ſolùm coram hominibus , ſed coram ipſo . Id enim conſecuti eſtis , non Lege hoc vobis donum conferente , ſed Chriſto Domino debitum verum exſolvente , & corpus ſuum , noſtris conſubſtantiale corporibus , morti tradente , Cujus reconciliationis efficacia , mortiſque meritum , vobis per Baptiſmum applicatum eſt .

* Non juſtitia Chriſti extrinſecùs imputata, ſed interior & inhærens animabus noſtris nos verè ſanctos & immaculatos coram Deo conſtituit .

23. *Si tamen permanetis in fide fundati , & ſtabiles † & immobiles à ſpe Evangelii , quod audiſtis , quod prædicatum eſt in univerſa terra quæ ſub cælo eſt , cujus factus ſum ego Paulus Miniſter .* Quod vobis proderit ad ſalutem , ſi perſeveretis bene fundati , & firmi in fide quam accepiſtis ; nec vos dimoveri patiamini à ſpe bonorum æternorum , quæ promittit Evangelium , quod audiſtis , quod longe lateque omni hominum generi prædicatum eſt ; non ſolis Judæis , ſed & Gentibus. Cujus Evangelii prædicandi munus ac Miniſterium mihi Paulo Chriſtus Jeſus demandavit .

† Fidem & juſtitiam inamiſſibilem non eſſe probat hic locus contra Calviniſtas .

Idem Evangelium à Paulo & ab Epaphra prædicatum .

24. *Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis , & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti , in carne mea , pro corpore ejus , quod eſt Eccleſia .* Qui nunc gaudeo in vinculis & afflictionibus meis, quas veſtræ ſalutis procurandæ cauſa ſuſtineo, ut ſcilicet ædificem & confirmem fidem Gentium, quarum à Chriſto vocatus ſum Apoſtolus , adeòque & veſtram . Et adimpleo in carne mea quod reliquum eſt paſſionum à Chriſto in membris ſuis tolerandarum . Vel , adimpleo menſuram afflictionum , quæ mihi tolerandæ ſuperſunt ex Chriſti voluntate , pro corpore ejus myſtico , quod eſt Eccleſia , ut congregetur , ædificetur , confirmetur , perficiatur , doctrina , prædicatione , exemplíſque patientiæ noſtræ .

S. Auguſt. in Pſal. 61. n. 4
S. Leo, Serm. 68. De Paſſ. Dom. 19. c. 5.

25. 26. *Cujus factus ſum ego Miniſter , ſecundùm diſpenſationem Dei , quæ data eſt mihi in vos , ut impleam verbum Dei ,* Cujus Eccleſiæ ego ſum conſtitutus Miniſter , ſecundùm munus mihi à Deo concreditum , & erga vos , id eſt erga Gentes , ex ejus ordinatione ac mandato exercendum , ut plene ac perfectè perfungar miniſterio verbi Dei . *Myſterium , quod abſconditum fuit à ſæculis & generationibus , nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus .* Prædicans Myſterium Incarnationis Filii Dei Chriſti Jeſu , & redemptionis mundi per ipſum , vocationiſque omnium Gentium , quod omnium ſæculorum , & ætatum hominibus abſconditum fuit in arcano æternoque Dei propoſito , necnon ſub velamine ceremoniarum legalium ; nunc autem patefactum eſt Apoſtolis ejus , & per eos illis quos in Chriſto ſanctificandos & ſibi per fidem & baptiſmum conſecrandos elegit .

27. 28. *Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus in Gentibus , quod eſt Chriſtus , in vobis ſpes gloriæ .* Quibus Deus pro ſuo beneplacito voluit notum facere quæ ſint divitiæ , quæ ſedebant in tenebris , divinæ cognitionis lumen acceperunt , & erunt gloriæ Chriſti participes . Quod Myſterium nihil aliud eſt quàm Chriſtus à vobis inhabitans , per quem gloriam æternam ſperatis . *Quem nos annuntiamus , corripientes omnem hominem , & docentes omnem hominem , in omni ſapientia , ut exhibeamus omnem hominem perfe-*

ctum

Digitized by Google

ctum in Chriſto Jeſu. Quem, ſcilicet Chriſtum, unum Dei, & hominum Mediatorem prædicamus, admonentes omnes homines ſine ullo diſcrimine gentium, vel ſtatuum & conditionum, & propter peccata corripientes, & inſtituentes in perfecta cognitione Dei & Myſterium Chriſti Jeſu, ſinceràque pietate, quæ vera ſapientia eſt, & Chriſtiani hominis perfectio.

29. *In quo & laboro, certando ſecundùm operationem ejus, quam operatur in me virtute*. Hunc laborum meorum finem mihi propono, athletarum inſtar decertans, nec difficultatibus & periculis deterritus; ſecundùm efficacem ejus virtutem, quà in me potenter operatur.

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. P*Aulus Apoſtolns Jeſu Chriſti per voluntatem Dei*. Nemo ad Miniſterium Eccleſiaſticum, ad regimen animarum, ad prædicationem Evangelii admittendus eſt, niſi Dei voluntate & Chriſti Jeſu miſſione vocatus & probatus. Qui voluntate carnis, deſtinationem parentum, favore & patrocinio Magnatum ad Eccleſiæ Dignitates & ſacrum Miniſterium ad oſtentationem eloquentiæ, ad gloriam hominum aucupandam, ad obtinenda Beneficia; vel nummos corrogandos exercent, non ſunt à Chriſto miſſi, non ſunt à Deo probati. Gloriam mundi faſtidiunt, temporalia bona non querunt, qui ſe legatos eſſe meminerunt Chriſti Jeſu, pauperis propter nos effecti, gloriam ſuam non quærentis, ſed Patris à quo miſſus eſt. Quid cum mundi gloria Miniſtro & Prædicatoris ejus, quem odio habuit, perſecutus eſt, & crucifixit mundus; vocationem ſuam, intentionem, conſilia, affectus coram Deo expendant Eccleſiæ Miniſtri: Sæpè enim ſibi de ſe ipſa mens humana mentitur, & fingit ſe de bono opere amare quod non amat, & de mundi gloria, fortunæque bonis non amare quod amat. Homines fallare poſſunt, non Deum, cui patent etiam intimi & penitus abditi animi noſtri receſſus. Orandus Deus ut det Eccleſiæ ſuæ Paſtores & Miniſtros *juxta cor ſuum*, & non *in furore ſuo*, ne hypocritas & mercenarios in Eccleſiæ miniſterium irrepere permittat.

Vocatio Dei ad Miniſterium Eccleſiaſticum neceſſaria.

Joan. 3. 15.
Oſee 13. 11.

2. 3. *Eis qui ſunt Colloſſis, ſanctis, & fidelibus fratribus in Chriſto Jeſu Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto*. Chriſtianus profeſſione ſanctus eſt, Deoque conſecratus per Baptiſmum. Procul ergo ab ejus animo, ab ejus ore, & opere, quicquid immundum aut profanum eſt. Deo ſit conjunctus fide viva, à terrenis rebus ſegregatus ſpe firma cæleſtinm bonorum; charitate propenſus ad benefaciendum omnibus ut fratribus in Chriſto *Jeſu*: gratiam & pacem bonorum omnium loco ducens. Hæc enim filiorum Dei hereditas, quam Chriſtus Jeſus membris ſuis acquiſivit. Gratia omnis boni principium eſt; pax omnium finis deſideriorum. *Quta filii ſumus, hereditatem habebimus. Et quid vocabitur ipſa hereditas, niſi pax! Exheredati ſunt, qui non amant pacem. Non amant pacem, qui dividunt unitatem. Pax poſſeſſio piorum eſt, poſſeſſio heredum. Et qui ſunt heredes? Filii. Audite Evangelium: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*.

S. *Thomas*, *Lect.* 1.
S. *Auguſt. in Pſalm.* 125. *n.* 10.
Matth. 5. 9.

3. 4. 5. *Gratias agimus Deo & Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes*. Oratio & gratiarum actio, clariſſima gratiæ teſtificatio. Deo ſemper agendæ ſunt gratiæ, pro beneficiis ab eo nobis collatis, quorum numquam eſſe debemus immemores. Id juſtitia poſtulat. Unde Eccleſia in ſacrorum celebratione Myſteriorum ſic præfatur: *Gratias agamus Domino Deo noſtro. Verè dignum & juſtum eſt, æquum & ſalutare, nos tibi ſemper & ubique gratias agere*, &c. Semper orandum urget neceſſitas, quia ſemper indigemus. Et licèt actu ſem-

Oratio, & gratiarum actio aſſidua & perſeverans.

S. *Thomas*, *ibid.*

ſemper orare non poſſimus: tamen ſemper ex habitu caritatis oranſlum eſt: omniaque opera noſtra in ſpiritu orationis peragenda, & Deo ad ejus laudem & gloriam offerenda. Gratiæ Deo agendæ ſunt immortales de fide, ſpe, & caritate, nobis, & omnibus Chriſti membris collatis, pro nobis, & ſingulariter, pro omnibus communiter. Unus eſt enim Deus Pater, & unus Dominus Jeſus Chriſtus, unus utriuſque ſpiritus, qui fidem, ſpem, & caritatem, omneque bonum in nobis operantur: quæ ſi in nobis ex nobis eſſent, non ex Deo, illuſoria eſſet, non ſincera gratiarum actio. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes, propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis in cœlis, quam audiſti in verbo veritatis Evangelii.* Næ nos infelices, inertes, ſtupidos, ſi tam magnificis promiſſis, tam certis, in verbo veritatis Evangelii fundatis, non moveamur, non allicimur, non incitemur ad omne opus bonum! Qui bonum operatur intuitu mercedis temporalis, mercenarius eſt: qui propter ſpem in cœlis repoſitam, ſeu propter cœleſtem hereditatem, quæ Deus eſt, cœli civis, Deus cœli civis, Dei Filius adoptivus eſt. *Clamemus ergo ſpiritu charitatis donec veniamus ad hereditatem, in qua ſemper maneamus: liberali amore ſimus, non ſervili timore patientes. Clamemus, quam diu pauperes ſumus, donec illa hereditate ditemur. Magna quippe inde pignora accepimus, quòd ad nos ditandos pauper factus eſt Chriſtus, quo in ſupernas divitias exaltato miſſus eſt qui ſancta deſideria noſtris cordibus inſpiraret Spiritus ſanctus. Horum pauperum adhuc credentium, nondum contemplantium; adhuc ſperantium, nondum tenentium; adhuc deſiderio ſuſpirantium, nondum felicitate regnantium; adhuc eſurientium & ſitientium, nondum ſatiatorum: horum ergo pauperum patientia non peribit in æternum.*

S. Auguſtin. — Promiſſa Dei ad omne opus bonum incitamenta nobis eſſe debent. — *S. Auguſt. lib. De Patientia, cap. 26.*

6. *Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat & creſcit, ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis, & cognoviſtis gratiam Dei in veritate.* Magnas & ſempiternas Deo gratias agamus, quòd ad nos Evangelium perveneri t, quod in Chriſtiana Catholica fide inſtituit, quòd gratiam Dei in veritate cognoverimus: ſed expendamus coram Deo an ex ea die qua Chriſtum ad cor noſtrum loquentem audivimus; à die converſionis noſtræ, gratia Dei fructus uberiores bonorum operum pepererit in nobis, an altiores radices in nobis egerint virtutes Chriſtianæ, an majora quotidie ceperint incrementa. Timeamus ne à nobis auferatur talentum ex quo nihil lucrati ſumus, ne à nobis regnum Dei tollatur, qui fructum ejus non referimus, ne areſcat arbor infructuoſa maledictio, & ſuccidatur, & in ignem mittatur. Veritatem Evangelii amemus, acceptam gratiam fideliter ei cooperando conſervemus, bonis operibus aſſiduè incumbendo demus operam ut in nobis fructificet & creſcat, ſicut in univerſo mundo fructificat & creſcit in electis & ſanctis. Qui enim in juſtitia Chriſtiana non proficit, deficit.

Gratiæ Chriſti cooperandum eſt.

7. 8. *Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis Miniſter Chriſti Jeſu, qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.* Eccleſiaſticum Miniſterium, ſancta ſervitus eſt. Paſtores, Doctores. Prædicatores in Eccleſia conſtituti ſunt, ut ſerviant animarum ſaluti, pro quibus ſe morti devovit & tradidit Chriſtus Jeſus, cujus Miniſtri ſunt in illarum ſalute procuranda. Quanta ergo humilitate, quàm ferventi charitate, quàm integra fide, quàm ſedula diligentia, quàm ſolicità vigilantia, omnes ſacri Miniſterii partes implere debent? Præcipua autem illorum cura ſit in fidei puritate conſervanda, quæ ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris tradita eſt, *ſicut didiciſtis* &c. tum in dilectione ſpirituali ſeu charitate nutrienda & fovenda. *Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.* Hæc eſt admirabilis, firmàque „ & ſtabilis dilectio: Nihil terreſtre & carnale eam parit, ſicut cœteras neceſſi„ tudines & amicitias: non conſuetudo, non natura, non aurum, non convi„ via, aut peregrinationis ſocietas, ſed è cœlo deſcendit. Et quid miraris ſi „ bene-

Eccleſiaſtici Miniſterii ſancta ſervitus & cura præcipua.

S. Chryſoſt. Hom. 1, in hanc Epiſtolam.

Digitized by Google

„ beneficio non eget ut conſiſtat, cùm ne ſi mali quidem quidquam accipiat, „ evertatur? ... Nihil eſt æquè validum ac vinculum Spiritus. Qui enim propterea quòd ſit beneficio affectus, evaſit amicus, ſi hoc non fiat perpetuò, erit „ inimicus. Qui ex conſuetudine, ea interrupta amicitiam extingui ſinit. Uxor „ orta lite ac diſſenſione dimittit maritum & ſolvit deſiderium. Filius ſi diu viventem viderit patrem, ægrè fert. Dilectio autem ſpiritualis nullo horum „ ſolvitur, quia non carnali, terreno, humano, politico, ſed ſpirituali vinculo adſtringitur, quod eſt Spiritus ſanctus. Neque tempus, neque vitæ longitudo, non ira, non contumelia, non injuria eam diſſolvere poteſt... Chriſtianorum dilectio ſpiritualis omnino eſſe debet. *Nec ſic quidem ab homine homo diligendus eſt, ut diliguntur carnales fratres, vel filii, vel conjuges, vel quique cognati, vel affines, aut cives. Nam & dilectio iſta temporalis eſt. Non enim ullas tales neceſſitudines haberemus, quæ naſcendo & moriendo contingunt, ſi natura noſtra in præceptis & imagine Dei manens, in iſtam corruptionem non relegaretur. Itaque ad priſtinam perfectamque naturam nos ipſa Veritas vocans, præcipit ut carnali conſuetudini reſiſtamus, docens neminem aptum eſſe regno Dei, qui non iſtas carnales neceſſitudines oderit. Neque hoc cuiquam inhumanum videri debet. Magis eſt enim inhumanum, non amare in homine quod homo eſt, ſed amare quod filius eſt: hoc eſt enim non in eo amare illud quod ad Deum pertinet, ſed amare illud quod ad ſe pertinet. Quid ergo mirum, ſi ad regnum non pervenit, qui non communem, ſed privatam rem diligit? Immo utrumque, ait quis „ ſpiam, immo illud unum, dicit. Deus Dicit enim veriſſimè Veritas:* Nemo „ poteſt duobus Dominis ſervire. *Nemo enim poteſt perfectè diligere quò vocamur, niſi oderit unde revocamur. Vocamur autem ad perfectam naturam humanam, qualem ante peccatum noſtrum Deus fecit: revocamur autem ab ejus dilectione, quam peccando amiſimus. Quare oderimus oportet, unde ut liberemur optamus. Oderimus ergo temporales neceſſitudines, ſi æternitatis caritate flagramus. Diligat homo proximum tamquam ſeipſum. Certè enim ſibi ipſi nemo eſt pater, aut filius, aut affinis, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantùm homo. Qui ergo diligit aliquem tamquam ſeipſum, hoc in eo debet diligere, quod ſibi ipſe eſt, Corpora verò non ſunt quod nos ſumus. Non ergo in homine corpus eſt expetendum aut deſiderandum. Ipſa igitur natura humana ſine carnali conditione diligenda eſt, ſive ſit perficienda, ſive perfecta. Omnes ſub uno Deo Patre cognati ſunt, qui eum diligunt, & faciunt voluntatem ipſius. Et invicem ſibi ſunt, & patres cùm ſibi conſulunt, & filii cum ſibi obtemperant, & fratres maximè, quia eos unus Pater teſtamento ſuo ad unam hereditatem vocat.*

Quid erit homo,
Qui amat hominem,
Si amet in eo
Fragile quod eſt?
Amet igitur
Animum hominis,
Et erit homo
Aliquid amans.

Hæc dilectio quam divinus Apoſtolus his verbis commendat: *Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in Spiritu.*

9. 10. 11. *Ideo & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, ut impleamini agnitione voluntati ejus, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali.* Bonus Paſtor & conſcientiarum Moderator quò majori fervore proficere videt animas in Chriſtiana pietate, eò ferventiùs pro illis orare debet. Non ſufficit ut paſcat gregem doctrinæ verbo, & virtutum exemplo, ſed neceſſe eſt ut paſcat etiam orationis ſuffragio, *Abſit autem à me hoc peccatum in Dominum*

[Margin notes: Spiritualis tantùm dilectio inter Chriſtianos vigere debet. — S. Auguſt. lib. De vera Religione. cap. 46. n. 88. & 88. — Luc. 9. 60. 62. & 14. 26. — Matth. 6. 24. — S. Auguſt. lib. 4. De Muſica cap. 3. — Paſtores & Directores Deum orare debent pro animabus, quas regunt, vel dirigunt. Quæ pro illis poſtulanda? 1. Reg. 12. 23.]

num (ait Samuel ad populum Iſrael) *ut ceſſem orare pro vobis*, *& docebo vos viam bonam & rectam*. Multiplicem autem gratiam pro animabus curæ ſuæ commiſſis poſtulare debent Paſtores & Directores. 1. Ut voluntatem Dei plene cognoſcant, & veram viam, qua illas ſanctificare, & ad ſe pervenire vult Deus. *Ut impleamini agnitione voluntatis ejus* 2. Ut ſapientiæ donis augeantur & illuſtrentur, ut divina cognoſcant, & quæ agenda ſunt intelligant & eligant ſine errore & illuſione. *In omni ſapientia & intellectu ſpirituali*. Ut enim Dei voluntatem perfectè diſcamus, erraticum humanæ ſapientiæ & prudentiæ lumen non ſufficit, ſed ſpirituaii ſapientia & prudentia opus eſt: non ſufficit lectio librorum, ſed neceſſaria eſt unctio intus nos docens de omnibus. 3. Cùm Dei voulntatem cognoſcere, & non facere, gravioris cauſa ſit damnationis, non juvamen ſalutis, dicente Chriſto, *Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea*: &, *Ille antem ſervus, qui cognovit voluntatem ejus vapulabit multis*: ſed cognitio divinæ voluntatis eò referenda ſit, ut eam impleamus, illique obtemperemus: tam Paſtores, quàm oves; tam Directores, quàm qui diriguntur, gratiam à Deo poſtulare debent vitam inſtituendi ex legis ejus præſcripto, illum colendi in ſpiritu & veritate, omnia ejus mandata implendi, omnia opera ſua faciendi ex illius dilectione, quæ vera religio eſt. *Ut ambutetis dignè Deo* 4. Ut quæ ad Dei gloriam magis conducunt, quæ Patri noſtro cœleſti magis placere intellexerint, ut filii optimi propenſo animo facere ſtudeant, non aliquoties, ſed ſemper, ubique, & in omnibus. *Per omnia placentes*. 5. Ut non ſolùm deſideria ſterilia & infructuoſa concipiant, ſed fructus bonorum operum omnis generis parturiant uberrimos & ſuaviſſimos. *In omni opere bono fructificantes*. 6. Ut verbo Dei ſemper refecti, in cognitione Dei & ſcientia ſalutis creſcant, & ſupremæ Veritatis amore magis ac magis exardeſcant, *Et creſcentes ſcientia Dei*. In rebus enim ſalutis ſcientia cum actione, charitas & ſancta operatio cum cognitione conjungenda eſt. 7. Poſtulandum eſt à Deo ut non in noſtræ naturæ, aut infirmæ voluntatis viribus confidamus, ſed in ſolius Dei omnipotenti virtute, cujus non alia menſura eſt quàm gloriæ ejus infinitudo. *In omni virtute canſortati*, *ſecundum potentiam claritatis ejus*. 8. Ut adverſa quæque propter Deum cum gaudio toleremus; nec difficultatibus à via virtutis & perfectionis Chriſtianæ deterreamur, ſed immobiliter operemur bonum: nec præmii dilatione fatigemur & deſpondeamus animum, quaſi laboris pertæſi. *In omni patientia & longanimitate*, *cum gaudio*. Ut in Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum intendamus oculos, qui nos deſuper ſpectans, *Volentes comprobat*, *adjuvat dimicantes*, *vincentes coronat*, *retributione bonitatis ac pietatis paternæ remunerans in nobis quicquid ipſe præſtitit*, *& honorans quod ipſe perfecit*. *Ipſius enim eſt quod vincimus*, *& quòd ad maximi certaminis palmam ſubacto adverſario pervenimus*.

Joan. 13. 17.
Luc. 11. 47.
S. Cyprian. Epiſt. 77.

12. 13. 14. *Gratias agentes Deo Patri*, *qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine*. Quid Domino retribuemus pro immenſis quæ nobis contulit beneficiis? Filium ſuum Unigenitum nobis dedit in Incarnatione, ejus fide in Baptiſmo nos illuminavit, ad gloriæ illius ſocietatem nos in ipſo vocavit, nullis noſtris meritis, ſed ſolo beneplacito voluntatis ſuæ. *In partem ſortis ſanctorum*. Sortis nomine appellat gratiam Dei, quia in ſorte non eſt electio, ſed ,, voluntas Dei. Nam ubi dicitur, Iſte facit, iſte non facit, merita conſiderantur, & ubi merita conſiderantur, electio eſt, non ſors. Quando autem Deus ,, nulla merita noſtra invenit, ſorte voluntatis ſuæ nos ſalvos fecit, non quia ,, digni fuimus. Hæc eſt ſors. Meritò tunica illa Domini deſuper texta, ,, quæ ſignificat caritatis æternitatem, cùm dividi à perſecutoribus non ,, poſſet, ſors ſuper eam miſſa eſt: ad quos peruenit, eos ſignificavit qui videntur ad ſortem pervenire ſanctorum. Terram promiſſam Iſraelitis ſorte dividi Deus conſtituit: regni cœleſtis hereditatem ſola gratia ſua ſanctis ab æterno præ-

Prædeſtinatio gratuita, quamvis ſalus per bona opera obtineatur.
S. Auguſt. Enarrat. 3. in Pſal. 30. n. 13.
Joan. 19. 23.

præparavit. Ad illam nemo perveniet niſi dignus fuerit, nemo admittetur niſi meruerit, ſed ſola Dei miſericordia, ſola gratia nos dignos facit, & creat in nobis merita quæ coronet. *Qui dignos nos facit in partem ſortis ſanctorum in lumine.* Nullus per ſeipſum talem oſtendit vitæ ſuæ inſtitutionem, ut dignus habeatur regno, ſed *totum eſt ejus doni*, & in præſenti, & in futuro. Propterea dicit; *Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus; quæ debuimus facere, fecimus.* Veruntamen ſi vitam & gloriam æternam aſſequi optamus, ſanctè vivendum eſt, Dei mandata accuratè ſervanda ſunt, frænandæ cupiditates, renuntiandum omnibus quæ nobis impedimento ſunt ne ſancti ſimus: quia regnum cœlorum, hereditas ſanctorum eſt. *In partem ſortis Sanctorum.* Ut hereditate Sanctorum nos per Chriſtum Jeſum dignos faceret Deus, nos à tyrannide diaboli, ab errore & peccati ſervitute potenti virtute eripuit, libertate filiorum Dei donatos, in regnum Unigeniti ſui nos tranſtulit, in Eccleſiæ ſuæ ſinu per Baptiſmum nos conſtituit. *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ.* Magnum qui-

S. Chryſoſt. Hom. 2.
Luc. 17.
Theophylact.

,, dem eſt quod nos regno donaverit, ſed longè majus quòd nos qui tales priùs
,, eramus; non enim perinde eſt dignis aliquid dare, & indignis. *Vix enim pro* Rom. 5. 7.
,, *juſto quis moritur.* Magna res eſt, à tenebris nos liberare; at in regnum etiam
,, nos introducere, longè majus: nec ſimpliciter, ſed ut ſimul regnemus cum
,, Filio dilecto, ut ejus membra, ut fratres, ut coheredes, nos qui hoſtes era-
,, mus ac tenebris immerſi. *Tranſtulit in regnum Filii dilectionis ſuæ.* Eripuit S. Auguſt. lib.
,, nos de poteſtate tenebrarum, non potentia ſola, ſed juſtitia. Nam cùm dia- 13. De Trinitate,
,, bolus vitio perverſitatis ſuæ factus ſit amator potentiæ, & deſertor potentiæ, cap. 13.
,, & deſertor oppugnatórque juſtitiæ; (ſic enim & homines cum tantò magis imi-
,, tantur, quantò magis neglecta, vel etiam peroſa juſtitia potentiæ ſtudent, ejuſ-
,, que vel adeptione lætantur, vel inflammantur cupiditate;) placuit Deo, ut
,, propter eruendum hominem de diaboli poteſtate, non potentia diabolus, ſed
,, juſtitia vinceretur: atque ita & homines imitantes Chriſtum, juſtitia quæ-
,, rerent diabolum vincere, non potentia. Non quòd potentia quaſi mali aliquid
,, fugienda ſit, ſed ordo ſervandus eſt, quo prior eſt juſtitia. Nam quanta po-
,, tentia poteſt eſſe mortalium? *Teneant ergo mortales juſtitiam, potentia immor-*
talibus dabitur, cùm nos Deus in regnum cœleſte tranſtulerit, ſeu tranſlationem noſtram conſummaverit. Eruit nos à diaboli ſervitute exigendo pretium ſanguinis dilecti Filii ſui Jeſu Chriſti, quem ille patiendo & moriendo in cruce pro nobis obtulit Deo Patri, ut ad juris apices ſatisfaceret pro nobis, noſque copioſa redemptione ex omnibus iniquitatibus noſtris redimeret, quibus ſub diaboli poteſtate captivi tenebamur. Næ nos cæcos & ſuperbos, ſi tam pudendam, tam miſeram, tam duram ſervitutem iterum incurrere non timeamus, ſub peccato nos vænundates! Næ nos infelices, ob momentaneam voluptatem nos iterum diaboli ſervituti addicamus, & à regni cœleſtis jure, quod nobis Chriſtus paſſione & morte ſua deperit, excidamus! Ne parcamus rebus noſtris temporalibus, ipſique, ſi neceſſe ſit, copori, propter Dei gloriam & ſalutem noſtram, ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis noſtris, illumque promerendum: ſiquidem Filio ſuo dilecto Deus non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: nec ſibi ipſi pepercit Chriſtus Jeſus, ſed ſanguinem ſuum dedit in pretium ſimul & lavacrum, ut redempti à miſerabili ſervitute, à peccatis omnibus mundaremur. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum.*

15. 16. 17. Chriſtianæ Religionis ignarus eſt, qui Chriſtum non novit, non colit, non diligit, non imitatur. Hæc ſumma beatitudinis, Deum & Jeſum Chriſtum noſſe, *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum* Joan. 17.3. *Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Poteſt autem ſub triplici reſpe- Jeſu Chriſti

magnitudo ſub triplici reſpectu conſideranda.

ctu cognoſci Jeſu Chriſti magnitudo, 1. reſpectu Patris æterni, 2. reſpectu creaturarum, 3. reſpectu Eccleſiæ. Secundùm primum reſpectum, eſt imago Dei, ejus Verbum, ſplendor gloriæ, figura ſubſtantiæ, totum in ſe exprimens, & ferens Patrem, Filius conſubſtantialis & coeternus, in quo Pater ſeipſum ut in ſpeculo ſine macula cognoſcit, per quem & in quo factus eſt hominibus viſibilis.

Joan. 14. 9. *Qui videt me,* (inquit) *videt & Patrem meum.* In illum igitur fidei oculis ſemper intendamus, *Qui eſt imago Dei inviſibilis*, ut divinæ imaginis, ad quam ſumus conditi, lineamenta per peccatum in nobis obſcurata, ad primigeniam imaginem, quæ Filius Dei eſt, reformentur. Secundùm alterum reſpectum, per comparationem ſcilicet ad creaturas, Chriſtus Jeſus à Patre genitus eſt ante omnia tempora, à diebus æternitatis, ante omnes creaturas, ut æterna & perfecta illarum idæa. *Primogenitus omnis creaturæ.* Omnia ſine exceptione, ſive quæ in cœlis, ſive quæ in terris ſunt, cujuſcumque excellentiæ & dignitatis cenſeantur, ab eo creata ſunt, & *per illum* ſubſiſtunt & conſervantur, quatenus eſt Dei Patris Virtus & Sapientia: *ad ipſum*, ut Verbum, rationem, artem, & idæam Patris: *propter ipſum*, utpote ordinata ad formationem corporis ejus Myſtici, ad uſum, perfectionem, & tuitionem membrorum ipſius; & ad gloriam Deo in æterna ſocietate electorum, tam Angelorum, quàm hominum, per ipſum & in ipſo exhibendam. *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis & in terra... Omnia per ipſum, & in ipſo condita ſunt: Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.* Ei amore caſto adhæreamus, à quo, ad quem, & propter quem conditi ſumus. Sit ille primogenitus cordis noſtri, quemadmodum primogenitus eſt omnis creaturæ; ante omnes affectus ejus amor concipiatur & parturiatur in nobis; omnes cogitationes noſtræ, conſilia, opera in ipſo conſiſtant, & ad illum dirigantur ac referantur.

S. Thomas, in Comment.

18. 19. 20. Secundùm tertium reſpectum, Chriſtus Jeſus caput eſt Eccleſiæ, ſummus ejus Sacerdos & Pontifex æternorum bonorum, divinitatis ipſius unctione conſecratus in Incarnatione, primatum in omnibus tenens dignitatis, poteſtatis, imperii, regiminis, influxus. *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ... Ut ſit ipſe in omnibus primatum tenens.* Agnoſcamus cujus capitis, & cujus corporis membra ſumus. Arctiſſimis nexibus Chriſto capiti, & myſtico corpori conjungamur; membra ſimus apta, pulcra viventia Deo de Deo; non putrida, quæ reſecari mereantur; non diſtorta, de quibus erubeſcatur; non primatum affectantia per ambitionem, ſuperbiam vanam gloriam quia capiti non membris primatus convenit in corpore. *Ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.* 2. Chriſtus Mediator eſt & reconciliator Eccleſiæ, virtute Sacerdotii ſui. *Et per eum reconciliare omnia in ipſum.* Ad illum confugiamus cum fiducia, per quem unum acceſſum habemus ad Deum. 3. Criſtus Jeſus eſt Eccleſiæ victima, ejuſdemque principium per ſanguinem ſuum ac mortem ſuam: illam enim ex latere ſuo, obſtetricante lancea, novus Adam peperit in cruce novam Evam. *Qui eſt principium.* Nos illi offeramus ut victimam viventem: cupiditates noſtras interioris & exterioris hominis mortificatione Deo per ipſum & cum ipſo ſacrificemus. 4. Chriſtus Jeſus auctor eſt, cauſa meritoria, & exemplar vitæ immortalis & glorioſæ quam ſperat & expectat Eccleſia, ut *primogenitus ex mortuis* per reſurrectionem ſuam. Ad beatam illam æternamque vitam aſpiremus, ſuſpiremus, tendamus; vivamus ut felicis æternitatis candidati, vivamus ut *filii reſurrectionis*, corda noſtra & affectus abſtraentes à rebus omnibus terrenis & temporalibus, quæ ſunt *retinacula ſpei noſtræ*; & quarum amor *viſcum eſt ſpiritualium pennarum*. 5. Chriſtus Jeſus theſaurus eſt, plenitudo, & diſpenſator gratiarum omnium & donorum, quæ Deus Eccleſiæ ſuæ deſtinavit, contulit, confert, & conferet, donec in cœlis conſumetur. *Quoniam in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare.* Ex hoc fonte Salvatoris numquam deficiente hauriamus cum

Tertullian. S. Auguſt.

Digitized by Google

cum gaudio aquas in vitam æternam ſalientes, per fidem per ſancta deſideria & orationem. Deſideremus, quia implendi ſumus. 6. Chriſtus Jeſus pax eſt Eccleſiæ militantis, & corona triumphantis. Per illud enim ſingulare ſacrificium, in *S. Auguſt.*
,, quo Mediator eſt immolatus, quod unum multæ intellectæ victimæ figurabant, *S. Chryſoſt.*
,, pacificantur cœleſtia cum terreſtribus, & terreſtria cum cœleſtibus. *Pacificans* *Hom. 3. Theo-*
,, *per ſanguinem crucis ejus ſive quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt*. Pacem in- *phylactus in*
,, ter cœleſtia & terreſtria conciliare & facere magnum eſt; at per ſe ipſum, *hunc locum.*
,, majus: maximum verò per ſanguinem, per crucem, per mortem ignominio-
,, ſam. Non enim legati inſtar perorando reconciliavit, ſed ſeipſum tradendo.
,, Hominibus porrò triplicem pacem per ſanguinem ſuum Chriſtus procuravit,
,, reſpectu Dei, reſpectu Angelorum, quibus cum diſſidebant ob peccata in eo-
,, rum Creatorem & Dominum commiſſa, & reſpectu ſui ipſorum: Angelis
,, verò ſimplicem pacem cum hominibus. Nobiſcum enim deinceps fœdus percuſſerunt, lætanturque de tam multorum ſalute. Omnibus religionis officiis & grati animi ſignificatione Chriſtum Jeſum proſequamur, qui eſt ſanctificatio noſtra & pax noſtra; &, ſi fideliter illi ſerviamus omnibus diebus vitæ noſtræ, erit in perpetuum corona noſtra. Pacem Chriſti ſanguine partam ne evacuemus, ne turbemus peccatis noſtris, ut in cœleſti Jeruſalem, quæ eſt viſio pacis, cum Angelis Deum ut in ſe eſt videntes, amantes & ſine fine laudentes collætemur.

21. 22. *Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu in operibus malis: nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos ſanctos & immaculatos, & irreprehenſibiles coram ipſo*. Quid fuimus per peccatum? Alienati à Deo non ſolum cogitatione & corruptæ, ac depravatæ mentis affectu, ſed etiàm operibus malis Dei inimici, ſordibus, quæ à nemine Angelorum, vel hominum abſtergi poterant, contaminati & fœdati, iræ & judicio Dei, æternæque damnationi obnoxii. Quid adhuc eſſemus ex nobis, ſine Chriſti Mediatoris gratia? Cæci, fœdi, ad omne bonum impotentes, mortui, perditi. Quid tandem ſumus per miſericordiam Dei, & gratiam Jeſu Chriſti? Filii Dei adoptivi, ipſius Chriſti Jeſu fratres & cohæredes, ſancti & immaculati, & irreprehenſibiles coram ipſo. Nos magis amavit corpore ſuo mortali, & vita ſua divinus Mediator noſter? ſiquidem corpus ſuum morti tradere, ſanguinem ſuum pretioſum ad extremam uſque guttam fundere, vitam ſuam inæſtimabilem immolare non dubitavit ut nos Deo reconciliaret, ipſique immaculatos & inculpatos exhiberet: & nos miſeri & tantis beneficiis ingrati peccatores, corpora noſtra corruptibilia, carnem noſtram, quod dictu horrendum eſt, præ Chriſto Jeſu diligimus, quem noſtris cupiditatibus & carnalibus voluptatibus immolare non veremur illum iterum crucifigentes. Ne vos ita geratis, chariſſimi, ſed veſtræ per Chriſtum Jeſum redemptionis & reconciliationis memores, & bona ab illo promiſſa expectantes, *Satagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace*. *2. Petri 3. 14.*

Quid eramus ex nobis? Quid eſſemus adhuc ſine Chriſto? Quid ſumus per Chriſtum

23. *Si tamen permanetis in fide fundati, & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii quod audiſtis*, Quicquid pro nobis egit, & pertulit Chriſtus, quicquid & nos per ejus gratiam boni egimus, inutile reddimus ad ſalutem noſtram, niſi in bono perſeveremus. Hujus perſeverantiæ ſingulare & omnino gratuitum donum aſſiduis & ferventibus precibus à Deo flagitandum eſt, ut in fide, non qualicumque, ſed per dilectionem operante, confirmetur; Chriſto Jeſu, qui totius ædificii ſpiritualis fundamentum eſt, firmiter innixi; & ſpe futurorum bonorum ita in bono ſtabiliti, ut ab eo nullis tentationibus, nullis terroribus, nullis mundi blandientis illecebris ac promiſſis dimoveamur. Ad quod etſi conducat & juvet plurimùm Evangelii lectio, auditio, meditatio, hæc tamen non ſufficiunt, niſi per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti accedat perſeverantiſſima in præceptis
,, Evangelicis exercitatio. Non enim auditores legis juſti ſunt apud Deum, ſed *Rom. 2. 3.*
,, factores legis juſtificabuntur .... *Quamobrem* Eſtote factores verbi, & non *Jacobi 1. 22.*
,, audi- *23. 24. 25.*

Perſeverantiæ donum aſſiduis precibus à Deo poſtulandum

,, auditores verbi, tantùm, fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo: conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus ſed factor operis; hic beatus in facto ſuo erit.

Chriſti Myſteria in corpore ejus Myſtico renovantur quodam modo & adimplentur. *S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 61. n. 4.*

24. *Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia.* Chriſti Myſteria in corpore ejus Myſtico quodam modo renovantur & adimplentur. Unus enim ,, homo cum capite & corpore ſuo Jeſus Chriſtus, Salvator corporis, duo in ,, carne una, & in voce una, & in paſſione una: & cùm tranſierit iniquitas, in ,, requie una. Paſſiones itaque Chriſti non in ſolo Chriſto, immo paſſiones ,, Chriſti nonniſi in Chriſto. Si enim Chriſtum intelligas caput & corpus; paſ- ,, ſiones Chriſti nonniſi in Chriſto: ſi autem Chriſtum intelligas ſolum caput, ,, paſſiones Chriſti non in ſolo Chriſto, *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chri-* ,, *ſti in carne mea.* Si ergo in membris Chriſti es, quicquid pateris ab eis qui ,, non ſunt in membris Chriſti, deerat paſſionibus Chriſti. Ideo additur, quia ,, deerat; menſuram imples, non ſuperfundis: tantum pateris, quantum ex paſ- ,, ſionibus tuis inferendum erat univerſæ paſſioni Chriſti, qui paſſus eſt in ca- ,, pite noſtro, & patitur in membris ſuis, id eſt in nobis ipſis. Ad communem ,, hanc quaſi rem-publicam noſtram quiſque pro modulo noſtro exſolvimus quod ,, debemus, & pro poſſeſſione virium noſtrarum quaſi canonem paſſionum, Pa- ,, riatoria plenaria paſſionum omnium non erit, niſi cùm ſæculum finitum fuerit. Gaudeant in tribulationibus Paſtores & Miniſtri veritatis, ad ædificationem fidelium, maxime verò ſi pro Eccleſia illos pati Deus dederit. Nihil enim glorioſius nihil ſuavius. *Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis.* Vicarium eſſe charitatis Chriſti in ſalute animarum procuranda, non ſolùm docendo & prædicando, ſed etiam patiendo, prout nobis reliquit exemplum, honor, gaudium, & conſolatio eſt diſcipulorum & Miniſtrorum ejus.

Paſtorum officia.

25. 26. 27. 28. 29. Qui ad ſacrum Miniſterium, ad regimen animarum, ad Evangelii prædicationem à Deo vocati ſunt, officia ſua S. Pauli verbis deſcripta, ejuſque exemplis ad vivum expreſſa conſiderent. 1. Partes omnes miniſterii ſui diligenter & fideliter implere debent, maximè prædicando verbum Dei, adminiſtrando Sacramenta, viſitando infirmos, diſſidentes ad concordiam revocando, ſublevando pauperes, afflictos conſolando, nec tamen ullam privatorum officiorum partem negligere. *Cujus factus ſum Miniſter, ut impleam verbum Dei* 2. Prædicare Chriſtum Jeſum, ejus Myſteria, vitam, præcepta, notam facere Chriſtianis gratiam vocationis & adoptionis eorum in ipſo: quæ qui ignorat, ignorabitur. *Myſterium quod abſconditum fuit à ſeculis & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis ejus quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus in Gentibus, quod eſt Chriſtus in vobis ſpes gloriæ.* Divitias Myſteriorum Chriſti proh pudor! Chriſtianorum maxima pars ignorat, vel non curat, qui nullis parcunt laboribus ut terrenas divitias acquirant: ſpes ſuas in rebus temporalibus collocant, in hominibus confidunt, a quibus fortunæ bona & gloriam fallacem, tranſitoriam, inanem expectant; Chriſtum negligunt, offendunt, gloriam æternam ab eo promiſſam parvipendunt. 3. Paſtores & Rectores animarum admonère & corripere debent omnem peccatorem ſine ignavia & acceptione perſonarum, ſervatis tamen Chriſtianæ prudentiæ, caritatis & manſuetudinis legibus. *Quem annuntiamus, corripientes omnem hominem in omni ſapientia.* Procul canes muti, non valentes latrare. Procul qui doctrinæ talentum abſcondunt. Procul qui parvulis petentibus panem ſpiritualem non frangunt, qui rudes catechizare, ovium ſibi commiſſarum æqualem curam gerere dedignantur, quaſi eorum animæ coram Deo minùs pretioſæ eſſent, vilio-

rique

Digitized by Google

rique pretio redemptæ . *Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu.* Cunctis viam aperire debent ad perfectionem , cujus ipſos capaces eſſe intellexerint ſecundum eorum ſtatum , & conditionem , & ſecundùm vocationem dominique Dei . *Ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Jeſu .* 4. Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ laborem amare debent , otium , voluptatémque fugere ; Agricolis laborantibus , bobus arantibus propterea comparati . *In quo & laboro .* 5. Difficultatibus , periculis , rebus adverſis deterreri non debent à labore , ſed athletarum inſtar eniti in ſacro miniſterio , nec zelum ſuum , curas , vigilias , labores remittere , donec errores , peccata , pravas conſuetudines deſtruxerint , evulſerint , eradicaverint , virtutes inſeruerint , Chriſtianæ perfectionis ædificium erexerint . *Certando* . 6. Confidere in talentis ſuis naturalibus non debent, ſed in virtute omnipotentiſſima & in operatione efficaciſſima Dei , & ad eum gloriam omnem laboris , certaminis , ædificii ſpiritualis referre . *Secundùm operationem ejus , quam operatur in me virtute* . Porrò ſi Paſtores tam ſolicitè , tam indefeſsè laborare debent pro ſalute ovium illis commiſſarum : quantò magis oves pro ſalute propria , quæ niſi ipſis laborantibus , cooperantibus , certantibus conſummari non poteſt ?

S. Chryſoſt. Homil. [illegible] *hanc Epiſt.*

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem * habeam pro vobis , & pro iis qui ſunt Laodiciæ , & quicumque non viderunt faciem meam in carne.* Vos ſcire velim quo ſim in vos affectu , quàm ſolicitam curam habeam de ſalute veſtra , & Laodicenſium vicinorum veſtrorum , & omnium fidelium , qui me ex facie non noverunt , & quibus corporalem præſentiam non exibui , & quibus Evangelium non prædicavi . *Ut conſolentur corda ipſorum , inſtructi in charitate , & in omnes divitias plenitudinis † intellectus in agnitionem Myſterii Dei Patris & Chriſti Jeſu .* Ut corda ipſorum conſolationem accipiant ; & cum ſint conjuncti , ſibique cohærant per charitatem , ut ejuſdem corporis membra ſive ut ejuſdem ſpiritualis ædificii partes , impleantur omnibus divitiis intelligentiæ , quæ à Spiritu ſancto profecta , certam firmamque perſuaſionem importat , ad cognoſcendum Myſterium Dei Patris , & Chriſti Jeſu ; id eſt præcipua Religionis Chriſtianæ myſteria , quæ de Deo , diviniſque Perſonis , aut de Filii Dei Jeſu Criſti incarnatione , noſtræque redemptionis œconomia nobis per fidem revelantur . In quo , ſcilicet Chriſto Filio Dei , omnes theſauri ſapientiæ , ſive cognitionis rerum crea[illegible]m , ſunt reconditi . Dicendo *theſauros* , copiam oſtendit ; dicendo *omnes* , nihil ipſum latere ſignificat ; dicendo *abſconditi* ; quòd ſolus ipſe noverit . Sunt abſconditi , etiam Angelis , non vobis ſolis .

*Græcè ἀγῶνα, *quale certamen.*

Laodicæa Phrygiæ Metropolis.

†Græcè πληροφορίας, *certitudinis*, ſeu *certæ & plenæ perſuaſionis intellectus .*

4. *Hoc autem dico , ut nemo vos decipiat in ſublimitate * ſermonum .* Quæ autem dico de excellentia ſapientiæ & ſcientiæ Chriſti Jeſu propterea dico ne vos decipi & circumveniri finitatis ſermonibus ſubtilibus , & ſublimis eloquentiæ , ac ratiocinum humanarum fuco & veriſimilitudine ad perſuadendum adornatis .

* Græcè ἐν πιθανολογίᾳ, *in probabilitate ſeu perſuaſibilitate ſermonum .*

5. *Nam etſi corpore abſens ſum , ſed ſpiritu vobiſcum ſum : gaudens & videns ordinem † veſtrum , & firmamentum ejus , quæ in Chriſto eſt fidei veſtræ .* Quamvis longa locorum intercapedine ſim à vobis ſejunctus , animo tamen , affectu , coram vobis adſum , cum gaudio videns rectum ordinem Chriſtianæ Diſciplinæ apud vos inſtitutum , optiméque ſervatum , & ſoliditatem atque conſtantiam veſtræ in Chriſtum fidei , quæ huc uſque inconcuſſa permanſit .

† Græce τάξιν, quæ vox ſignificat ordinem cohortis militaris bene inſtructæ & conglobatæ

6. 7. *Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum , in ipſo ambulate .* Fidem igitur qua Jeſum Chriſtum ut Dominum , Caput , ac Mediatorem veſtrum agno-

Digitized by Google

Metaphora duplex, prima ab arboribus, ſecunda ab ædificiis.

agnoviſtis & ſuſcepiſtis, conſtanter retinete, & ſecundum eum vitam converſationemque veſtram inſtituite; ne ad Angelos relicto Chriſto vos abduci ſinatis ab impoſtoribus. *Radicati & superædificati in ipſo, & confirmati in fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in ipſo in gratiarum actione.* Ipſi firmiter adhærentes ut radici veſtræ, ex qua vitam trahitis, & ſuper ipſum ut fundamentum veſtrum immobiliter ædificati, fidem in illum puram, firmàmque tenentes, ſicut ab Epaphra inſtitutore veſtro didiciſtis, proficientes magis ac magis in doctrina Evangelii, & pro ea tanquam ſummo beneficio Deo gratias agentes.

* Secundùm Græcum συλαγωγῶν, *ne quis ſit qui vos deprædetur.* [illegible] ut legerunt S. Cyprian. lib. De Bono Patientiæ. S. Hieron. in cap. 4. Epiſt ad Galat. & S. Ambroſ. lib. 1. *De Fide*, cap. 5. *S. Chryſoſt. Homil.* 6. *S. Auguſt. Epiſt.* 187. *Ad Dardanum*, *aliàs* 57. *cap.* 13. *Theodoret. in Commentar*

8. *Videte ne quis vos decipiat * per Philoſophiam & inanem fallaciam, ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum.* Cavete ne quis vos circumveniat, & velut prædam vos abducat à Deo per Philoſophiam ſæcularem, & inanes fallacéſque humanorum ſophiſmatum argutias. Quæ Philoſopia doctrinam ab hominibus in errores innumeros lapſis, & corruptis traditam continet, ac principiis mundanis innixam, ſive de rebus mundanis tractantem, non qualis eſt illa Chriſti è cœlo delata. Sunt qui hæc verba, *ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi*, ac Judaicas & Phariſaicas traditiones de dierum obſervatione ſuperſtitioſa referant, ſcilicet S. Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus. Confer cum *Galat.* 4. 3. 9.

quemadmodum ab Hæbræis *animæ* pro *perſonis* uſurpantur: ſic interdum apud Græcos σῶμα, *perſonam* ſignificat, & σωματικῶς, *perſonaliter*. *Theodoret.*

9. 10. *Quia in ipſo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Nec gentili Philoſophia, nec Judaicis traditionibus & ceremoniis vobis opus eſt ad ſalutem, ſed unus vobis ſufficit Chriſtus, quia in ipſo vera, tota, plenaque divinitas, vere & realiter, non per umbram aut figuram, ut in Arca, in Tabernaculo, & in Templo; non per efficaciam ſolùm, aſſiſtentiam, & gratiam excellentem ut in Moyſe, Prophetis, aliiſque juſtis, ſed hypoſtatice & perſonaliter reſidet, ita ut corpus Chriſti hominis permanenter & perpetuò ſit conjunctum perſonæ Filii Dei, ſitque proprium ipſius corpus. *Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis Principatus & Poteſtatis.* Et per illum repleti eſtis fide, ſapientia, ſcientia, gratia, caritate, omnibuſque donis ſpiritualibus, ſecundùm menſuram veſtram, quantùm ipſis vobis ſufficit ad ſalutem: Qui & Angelorum omnium caput eſt, nonquidem conſubſtantiale, ut hominibus, ſed quatenus Dominus & Rex illorum ſecundùm diuinam naturam, & etiam ut homo Deus. Caput enim ibi ponitur pro principatu. Id autem adjicit Apoſtolus contra Simonianos, qui Angelos Meditatores obtrudebant ad Chriſti dignitatem deprimendam.

11. *In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manufacta in exſpoliatione corporis carnis, * ſed in circumciſione Chriſti.* Per quem Chriſtum enim circumciſi eſtis, non externa illa & carnali circumciſione, ſed ſpirituali; neque manufactâ, ſed divina; nec exiguæ pelliculæ ablatione, ſed *corporis peccatorum carnis*, ſeu veteris hominis exſpoliatione. Corpus autem peccati dicitur corpus carnis, quia peccatum originis carnali generatione contrahitur: ad actualia verò concupiſcentia inſtigat. Circumciſionem autem Chriſti Baptiſmum appellat Apoſtolus, quia ejus figura fuit circumciſio Abrahamo à Deo imperata, & ab illo primùm uſurpata. Vide S. *Chryſoſt. Hom.* 6. In hanc Epiſtolam, Theodoretum, Theophylactum, &c.

12. *Conſepulti ei in baptiſmo, † in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.* Simul cum eo, ſcilicet Chriſto, ſepulti

per

* Secundùm textum Græcum, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς *in exſpolatione corporis peccatorum carnis.* Syriaca Verſio: *Cùm exuiſtis carnem peccatorum per circumciſionem Chriſti.* Lectionem ex Græco ad verbum expreſſam probat *S. Auguſt.* Epiſt. 149. alias 59. n. 26. † Immerſio, ſepulturæ: emerſio ex aqua reſurrectionis ſignum eſt.

per baptiſmum, qui ſepulturam Chriſti repræſentat, & veteris hominis mortem & ſepulturam, cujus Chriſti ſepultura typus erat, operatur in nobis. Per quem etiam Baptiſmum cum Chriſto ad novam vitam reſurrexiſtis per fidem qua credidiſtis Deum efficaciſſima omnipotentiæ ſuæ operatione illum ſuſcitaſſe à mortuis.

13. *Et vos cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio* * *carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta.* Et vos, cum ſpiritualiter mortui eſſetis per peccata veſtra, & incircumciſionem veſtram, ſeu Gentilem vivendi modum, quo concupiſcentiæ & carnalibus deſideriis obediebatis: Deus in Chriſto vivificavit, vobis gratuito condonans omnia peccata.

* Præputium quod circumciſione tollebatur, ſignum erat peccatorum. Hic itaque per metonymiam ſignum pro re ſignificata uſurpatur ab Apoſtolo.

14. *Delens quod adverſùs nos erat chirographum decreti,* * *quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci.* Chriſtus delevit chirographum quo divinæ juſtitiæ debitores tenebamur, debita noſtra exſolvens univerſa, decretum condemnationis noſtræ abolevit, & ipſum chirographum velut è manibus accuſatoris diaboli avulſum, crucifixit, atque diſrupit. Vel, Chirographum, quo nos Judæi adſtricti eramus ad Legis veteris obſervationem, & re tenebamur ob prævaricationem Legis, quæ ſubintraverat ut abundaret delictum, Chriſtus delevit, Legem implens & abrogans decretis Evangelicis, quorum obſervatione ſalutem nobis pollicitus eſt. Confer cum *Epheſ.* 2. 15. *Legem mandatorum decretis evacuans.*

* Secundùm Græcum τοῖς δόγμασιν, *decretis.* Favet Syriaca Verſio. S. Auguſt. Epiſt. 149. & Ambroſiaſter legunt, *In decretis.*

15. *Et exſpolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Et exarmans principatus & poteſtates inimicas ſalutis noſtræ, ſcilicet dæmones, palàm in triumphum duxit & oſtendavit ignominiæ cauſa, cùm eos propria virtute in cruce deviciſſet. Duplex metaphora in his Apoſtoli verbis micat. Prima eſt à Ducibus bello victoribus, quibus mos erat victos armis ſpoliare, eaque pro trophæo illic figere ubi hoſtes fuerant debellati. Secunda ſumitur à Romanis triumphatoribus, qui hoſtes currui ſuo triumphali alligatos circumducebant, & civibus oſtendebant.

16. 17. *Nemo ergo vos judicet in cibo & potu, aut in parte diei feſti, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum; quæ ſunt umbræ futurorum: corpus autem Chriſti.* Nemo vos damnet propter cibum tanquam immundum, aut propter potum ex vaſe operculo carente, aut aliàs immundo hauſtum, aut propter aliquam partem diei feſti non obſervatam, aut Novilunii, quod ſingulis menſibus; aut Sabbati, quod hebdomadibus ſingulis celebrandum Lex vetus præſcribebat; aut ob aliarum ceremoniarum legalium prætermiſſionem: quæ ſunt umbræ & figuræ Myſteriorum in Chriſto & per Chriſtum completorum, vel beneficiorum per illum exhibendorum: Veritas autem & complementum illarum figurarum Chriſtus eſt, vel à Chriſto adimpletur aut exhibetur. Itaque Evangelicæ vitæ ratio „ locum obtinet corporis, Lex verò umbræ, Umbra autem præcedit corpus orien„ te luce; ita ut ſit umbra quidem Lex, corpus verò Gratia, Lux autem Chriſtus Dominus. Hic locus Apoſtoli de obſervationibus Legis ceremonialis, de ciborum diſcretione Moſaica Lege, aut Traditionibus Phariſaicis imperata, & de Feſtis Synagogæ, cæteriſque Ritibus à Chriſto abrogatis intelligendus, contra Chriſtianam abſtinentiam, Jejunia, & Feſta ab Eccleſia inſtituta, ab Hæreticis perperam, imperitè, & malignè detorquetur.

Theodoret.

18. *Nemo vos ſeducat* * *volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit*

* Græcè μὴ καταβραβευέτω Theodoreti interpres vertit: *Nemo vos fraudet præmio* Ipſe verò Theodotetus vim illius verbi ſic exponit: *Brabeutas appellant judices eorum qui decertant in certaminibus. Hi enim vincentibus dant calculum victoriæ. Catabreveın autem eſt injuſtè adjudicare victoriam. Quoniam ergo qui legis obſervationes admiſcebant Evangelio, à præſtantioribus eos traducebant ad deteriora, jure dixit,* Nemo vos defraudet præmio.

vidit ambulans, † *fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ*. Nemo vos ſeducat & ſupplantet nemo vos præmio defraudet vitæ æternæ, curſum veſtrum in ſtadio Chriſtianæ Religionis impediens, voſque à ſcopo avocans. qui Chriſtus eſt, affectata humilitate & religione angelorum, cum faſtu & ſupercilio de iis quæ non vidit diſſerens, & propriis cogitatis inhærens, falſæ ſcientiæ præſumptione & carnalis imaginationis figmentis temere inflatus. Hunc locum Apoſtoli contra ſanctorum Angelorum cultum religioſum imperite detorquent Heretici poſtremorum temporum. Apoſtolus enim ſuperſtitioſum dumtaxat cultum angelis delatum damnat, qualem ipſis impendebant Philoſophi, maxime Platonici, qui angelos, ſeu genios ut deos minores, vel meditatores unicos & primarios apud Deum aſſerebant, eoque nomine ipſos venerabantur. Quo ex fonte ſua de angelorum in mundi creatione opera, atque eorum cultu deliria, primi Hæretici, nempe Simon Magus, Menander, Cerinthus, Valentinus hauſerunt. Illos (inquam) inpugnat Apoſtolus, qui angelos invocabant relicto Chriſto, quem non agnoſcebant Meditatorem; qui illos adorabant, qui illos ut primarios & unicos Mediatores adibant. Vide S. Chryſoſtomum Humilia 7. in hanc Epiſtolam Theodoretum, Theophylactum, Oecumenium. S. Hieronymus malorum dumtaxat angelorum cultum ab Apoſtolo prohiberi cenſet, de quibus paulo ante dixit, *Exſpolians Principatus & Poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo*. Atque ita Apoſtolum *religionem angelorum* nuncupaſſe religionem Judaicam, quæ poſt Chriſti mortem & Evangelii promulgationem Dei cultus eſſe deſiit, & dœmonum potius cultura facta eſt. Vide S. Hieronymi Epiſtolam 151. *Ad Algaſiam*, Queſt. 10. ubi data opera hunc locum Apoſtoli exponit. Legi poteſt Diſſertatio noſtra 25. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi V. ubi iſtud argumentum tractatur uberiùs.

† Græcè ἐμβατεύων, *pedem immittens, ſeſe ingerens in ea quæ non vidit nec novit*.

Confer cum *Epheſ*. 4. 11. & 12.

19. *Et non tenens caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei*. Et non inhærens capiti, quod eſt Chriſtus, à quo per ſuperſtitioſum angelorum cultum alienatus eſt: ex quo capite Chriſto totum corpus, quod eſt Eccleſia, per nexus & commiſſuras membrorum conſtitutum, compactum, & influxum accipiens, creſcit augmento quod illi ſubminiſtrat, & in eo operatur Deus. Totum hunc locum Apoſtoli metaphoricè intelligendum Theodoretus obſervat. Quemadmodum enim „ in corpore cerebrum eſt radix nervorum, per nervos autem ſenſus habet cor-„ pus: ita etiam à Chriſto Domino & Doctrinæ fontes, & ſalutis cauſas accipit „ corpus Eccleſiæ: Quod autem ſunt in corpore ligamenta, hoc ſunt Apoſtoli, „ Prophetæ, & Doctores in Conventu Eccleſiæ.

Theodoret.

20. *Si ergo mortui eſtis in Chriſto ab elementis hujus mundi, quid adbuc tamquam viventes in mundo decernitis?* * Si ergo commortui eſtis Chriſto per baptiſmum, ita ut ſicut ille ſecundùm carnem mortuus eſt, ſic & vos non ſolùm peccatis mortui ſitis, verùm etiam quibuſcumque mundanis & carnalibus Judaicarum & Gentilium ceremoniarum inſtitutionibus & obſervationibus. quid adhuc vobis ſinitis imponi Decretorum ſeu præceptorum ceremonialium jugum, quaſi adhuc ſecundùm carnem viveretis, & carnalibus illis rudimentis eſſetis obnoxii, non ſecundùm Chriſti Doctrinam vitam inſtituentes, qui vos à jugo legis liberavit! Quid auditis vobis inſuſurrantes.

* Græcè δογματίζεσθε, *dogmatizamini*, inſtar puerorum, qui nuper diſcere cœperunt, ſedetis docendi & inſtituendi carnalibus illis rudimentis & obſervationibus

21. 22. *Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis?* Ne attigatis & ſumatis hunc vel illum cibum, verbi gratia carnem ſuillam, leporinam, &c. Ne quidem ex eo guſtetis, etiamſi in ſtomachum non trajiciatis, ne contrectetis emendo aut vendendo, ſeu quaſi alia occaſione. *Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum*. Qui cibo pereunt & corrumpuntur eo ipſo quòd illis utimini, ſequentes præcepta & doctrinas hominum. Vel, quæ ceremoniæ & obſervationes nunc ſunt mortiferæ & ad interitum

Digitized by Google

ritum ſempiternum ducunt, promulgato Evangelio. In illis ergo obſervationibus, quæ jam ex ſolis hominum præceptis & doctrinis, non Dei imperio & auctoritate imponuntur, ſita non eſt religio: ſed hæc omnia in ſuperſtitionum numero habenda ſunt. Seniorum traditiones legi admixtas, & intempeſtivam Pſeudo-apoſtolorum inſtitutionem, non legem ipſam, doctrinas & mandata hominum appellari, Theodoretus & Theophylactus commentantur, S. Chryſoſtomo duce.

23. *Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ; in ſuperſtitione, & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo* * *ad ſaturitatem carnis*. Quæ quidem obſervationes verbo tenus ſpeciem habent ſapientiæ in voluntario cultu, qui religionem præſefert, cùm ſit revera ſuperſtitio; in humilitate affectata & ſimulata, qua ſe coram angelis humiliare videntur, & ſe jugo ceremoniarum ſubjicere; in auſteritate qua corpori ſuo non parcunt, & debitam carnis curam non gerunt, illi juſtam refectionem ſubtrahentes, ac omnino neceſſariam ut corpus ſerviat ſpiritui, ſuaſque ſine impedimento exerceat actiones. Hæc (inquam) ſpeciem habent ſapientiæ & religionis, non veritatem. Hoc loco Apoſtoli Hæretici pari imperitia ac mala fide abutuntur contra Eccleſiaſticas abſtinentias & jejunia, & præſertim contra Religioſorum & Piorum aſceſes & ſponte ſuſceptas corporis macerationes; cùm Judaizantium dumtaxat jejunia, abſtinentias, macerationes, cum ſuperſtitione conjunctas, immoderatas, & ad oſtentationem aſſumptas; non verò moderatas, ex religione, pœnitentia, & vera humilitate ad placandum Deum, ad carnem edomandam, ad ſpiritum in Deum evehendum ſuſceptas Apoſtolus impugnet; qui corpori ſuo ipſe non pepercit, ſed jejuniis aliiſque macerationibus caſtigans conſecravit. Hunc locum ita fermè Theodoretus commentatur. *Quaſi dicat* Apoſtolus: *Proprium dogma introducunt, non legis ſcopum ſequuntur, & verbis ſpecioſis decipiunt, humilitatemque vocant legis obſervationem, dicentes non oportere tranſgredi quod à Deo datum eſt, & corpori non parci dicunt, quòd non liberè utantur omnibus. Hoc autem eſt aperta ſervitus, & dati honoris ablatio. Oportet enim ſua ſponte abſtinere, non tamquam ab abominandis, ſed tamquam à ſuaviſſimis*. Sic Religioſi & Pii abſtinent.

* Suſtantatio corpori debita vocatur honor ab Apoſtolo, ſicut ſuſtentatio parentibus, Preſbyteris, viduiſque impendenda.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, &c. Bonus Paſtor oves ſuas non ſolùm diligere debet, zelo ſalutis illarum vehementi flagrare, pro illarum ſtatu ſolicitum eſſe: verùm etiam hanc illis dilectionem, zelum, ſolicitudinem aperta ſignificatione teſtari. *Volo vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis*. 2. Ejus dilectio, zelus, ſolicitudo, ad eos quos ex facie novit, & quibuſcum major & familiarior conſuetudo illi eſt, reſtringi non debet, ſed ad eos etiam quos ſingulariter non novit, & quos tamen ejus curæ ac regimini commiſit Deus, extendenda eſt: *Et quicumque non viderunt faciem meam in carne*. Parum refert illos corporis oculis videre, qui nonniſi in Chriſto, & per ejus Spiritum diliguntur. Quo minùs pendet à ſenſibus corporeis dilectio, eò dignior Deo eſt. Talis erat S. Pauli ſolicitudo de omnium Eccleſiarum ſtatu, de omnium Gentium ſalute: & quemadmodum *in veſte poderis Aaron totus erat orbis terrarum*, ita in corde Apoſtoli omnes erant Eccleſiæ, omniumque Eccleſiarum fideles. Unde alibi ait: *Præter ea quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum*. 3. Bonus Paſtor oves ſuas levare debet ac fovere ſpiri-

Caritas Paſtoralis.

Sap. 18. 34. S. *Thomas*, *Lect.* 1. 2. *Cor.* 11.

ſpirituali ſolatio, quod in hujus vitæ miſeriis, tribulationibus, & difficultatibus maximè neceſſarium eſt, ne infirmi in via virtutis deficiant. *Ut conſolentur corda ipſorum*. Duo ſunt autem ſpiritualis conſolationis fontes, ſcilicet meditatio
Sap. 8. 9. ſapientiæ, de qua ſcriptum eſt: *Erit allocutio cogitationis & tædii mei*: & oratio,
Jacobi 5. 13. de qua alter Apoſtolus: *Triſtatur aliquis veſtrum? Oret. Æquo animo eſt? Pſallat*
Ad meditationem ergo ſapientiæ & ad orationem fideles curæ ſuæ ſubditos bonus
In Chriſto Jeſu vera Sapientia haurienda. Paſtor adhortetur & perducere ſatagat, non verbo tantùm, ſed exemplo. Quia verò Deus lumen ſuum, conſolationem, benedictionesque ſuas non effundit niſi in animas quas diligit, & à quibus diligitur: excitandi ſunt ad Dei proximique dilectionem, quæ via excellentior eſt qua ad Deum pervenitur. *Inſtructi in charitate.*
Caritate magiſtra ſublimiorum Religionis Myſteriorum intelligentiam aſſequen-
Joan. 14. 21. tur. *Qui diligit me*, ait Chriſtus, *diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſum*. Hanc ergo caritatem de ubertate fontis hauriamus, iſtam
S. Auguſt. Serm. 126. aliàs 22. ex Homiliis 50. p. 14. & 15. „ capiamus, in ea nutriamur. Cape per quod ſis capax. Caritas te gignat, caritas nutriat, caritas perficiat, caritas roboret, ut Deum Patrem, & Jeſum Chriſtum cognoſcere valeas: Deum Patrem & principium ſine principio Filii ſui naturalis & unici, è ſinu ſuo, per æternam generationem procedentis, & in eo manentis, & nihilominus in Virginis utero incarnati & ex Virgine nati: Patrem & filiorum adoptivorum in ſinu Eccleſiæ per Baptiſmum & juſtificationem: principium Spiritus ſancti unum cum Filio in æternitate: principium ejuſdem Spiritus in Filio incarnato & membris ejus in tempore. In Myſteriorum iſtorum fide, certaque perſuaſione & intelligentia conſiſtunt omnes Chriſtianæ Religionis divitiæ, hæc vera fœlicitas. *Et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem Myſte-*
S. Auguſt. lib. 5. Confeſſ. cap. 4. „ *rii Dei Patris & Chriſti Jeſu*. Infelix homo, qui creata omnia ſcit, te autem „ neſcit, Deus meus: beatus autem qui te ſcit, etiamſi illa neſciat. Qui autem te & „ illa novit, non propter hæc beatior eſt, ſed propter te ſolum beatus. In Chriſto Jeſu vera ſapientia haurienda, de ejus plenitudine omnes accipiamus, quem nihil latet, qui nec fallere poteſt, nec falli. *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*. Magnus liber Chriſtus Jeſus, liber ſcriptus intus & foris. Hunc librum aperiamus, legamus, in eo diſcamus, ab ejus ſtudio numquam recedamus. Illum aperit humilitas, fides legit, in eo charitas diſcit quicquid ad ſa-
S. Thomas, Lect. 1. lutem neceſſarium eſt. Sicut ergo qui librum haberet ſcientiam omnem continentem, ejus unius lectioni incumberet, nec alios quæreret libros: ſic & nos non oportet ampliùs quærere niſi Chriſtum. Ab illo ſapientiam & ſcientiam diſcamus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi. Sapientiam in-
Job. 28. 28. ter & ſcientiam quid interſit, docet Spiritus ſanctus: *Ecce timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo intelligentia*. Vel, ſecundùm Verſionem LYX. Inter-
S. Auguſt. lib. 12. De Trinit cap. 14. pretum: *Ecce cultus Dei eſt ſapientia, abſtinere autem à malis eſt ſcientia*. Ad contemplationem ſapientia, ad actionem ſcientia pertinet. Et quid eſt in æternis „ excellentius quàm Deus, cujus ſolius immutabilis eſt natura? Et quis cultus ejus, „ niſi amor ejus, quo nunc deſideramus eum videre, credimuſque & ſperamus „ nos eſſe viſuros, & quantùm proficimus, videmus nunc per ſpeculum in ænig- „ mate, tunc autem in manifeſtatione? ... Abſtinere autem à malis, quam Job „ ſcientiam dixit eſſe, rerum proculdubio temporalium eſt. Quoniam ſecundùm „ tempus in malis ſumus, à quibus abſtinere debemus, ut ad illa bona æterna „ veniamus. Quamobrem quicquid prudenter, fortiter, temperanter, & juſte „ agimus, ad eam pertinet ſcientiam ſive diſciplinam, qua in evitandis malis „ boniſque appetendis actio noſtra verſatur. Sapientia igitur in æternorum contemplatione, ſcientia in bono uſu temporalium rerum conſiſtit: ut ſcilicet *quicquid in uſu temporalium rationabiliter facimus, æternorum adipiſcendorum contemplatione faciamus, per iſta tranſeuntes, illis inhærentes* .... Gentium Philoſo-

phi

Digitized by Google

pſi inane ſapientiæ & ſcientiæ nomen habuerunt. Licèt enim inviſibilia Dei per
,, ea quæ facta ſunt intellecta conſpicere potuerint: tamen quia ſine Mediatore,
,, id eſt ſine homine Chriſto philoſophati ſunt, quem nec venturum Prophe-
,, tis, nec veniſſe Apoſtolis crediderunt, veritatem detinuerunt in iniquitate.
,, Non potuerunt enim in his rerum infimis conſtituti, niſi quærere aliqua media,
,, per quæ ad illa quæ intellexerunt ſublimia pervenirent: atque ita in deceptores
,, dæmones inciderunt, per quos factum eſt ut immutarent gloriam incorrupti-
,, bilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. In talibus enim
,, formis etiam idola inſtituerunt, ſive coluerunt. *Scientia ergo noſtra Chriſtus eſt, ſapientia quoque noſtra idem Chriſtus eſt. Ipſe nobis fidem de rebus temporalibus inſerit, ipſe de ſempiternis exibet veritatem. Per ipſum pergimus ad ipſum, tendimus per ſcientiam ad ſapientiam: ab uno tamen eodemque Chriſto non recedimus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.*

S. Auguſt. lib. 13. De Trinit cap. 19.

4. 5. *Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.* Sermonis ſublimitatem, & humanarum ratiuncularum inanem probabilitatem affectant & oſtentant Novatores & corruptores Fidei vel Moralis Chriſtianæ. Contra illos bonus Paſtor gregem ſuum præmuniat. Omnis ratio falſa eſt, omnis ſermo fallax & ad decipiendum compoſitus, in materia religionis, niſi à Chriſto ſuprema Ratione, infallibili Veritate, æternoque Verbo deriventur. Hoc Verbum auditur in Evangelio, ab ore Eccleſiæ, in ſchola cordis. Humana ratiocinatio, ubi de Religione agitur ſive quoad Dogmata, ſive quoad Moralis Chriſtianæ regulas, niſi verbo Dei, SS. Patrum doctrina, Eccleſiæ oraculis, Canonibus Spiritu Dei conditis, ſummorumque Pontificum Conſtitutionibus ac Decretis nitatur, plerumque fidei, aut ſanioris morum diſciplinæ ſubverſio eſt. Ad illum inprimis, qui vocatus eſt in plenitudinem Apoſtolicæ poteſtatis, & ad Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores pertinet invigilare, ad illum in toto orbe Chriſtiano, ad iſtos in ſuis Diœceſibus, *Ut nemo* fideles *decipiat in ſublimitate* ſive *probabilitate ſermonis*. QUID
,, *tum enim ſi dicit probabiliter? Nihil novit, ac revera deceptio eſt hoc totum, & inania ſophiſmata.* 2. Bonus Paſtor præſens ſit ſemper ſpiritu gregi ſuo, etiam cùm illum abeſſe corpore compellit neceſſitas. Id præſtat Paſtoralis caritatis ſolicitudo. *Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum.* Quàm multi Paſtores nec ſpiritu ſuis adſunt gregibus, etiam dum corporalem illis exhibent præſentiam? Paſtores & Idola! 3. Boni Paſtoris ſolicitudinem, caritatem vigilantiam coronant, & cor ejus gaudio perfundunt incredibili, fidei integritas, ordo diſciplinæ, morum inſtitutio ſecundùm Evangelium & Apoſtolicam Traditionem in ejus grege ſplendeſcentes & permanentes. *Gaudens & videns ordinem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in Chriſto eſt fidei veſtræ.* Scitè dictum, Quicquid peccatur, ordinis perturbatione peccari. Hierarchiæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ præclarus ordo Eccleſiam Chriſti ab Hæreticis conventiculis diſtinguit. ,, Non omit-
,, tat, *inquit Tertullianus*, ipſius etiam converſationis hæreticæ deſcriptionem,
,, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit, ſine gravitate, ſine auctoritate,
,, ſine diſciplina; ut fidei ſuæ congruens..... Simplicitatem volunt eſſe proſtratio-
,, nem diſciplinæ, cujus penes nos curam lenocinium vocant. Pacem quoque cum
,, omnibus miſcent. Nihil enim intereſt illis, licèt diverſa tractantibus, dum ad
,, unius veritatis expugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam
,, pollicentur...... Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconſtantes. Nunc Neo-
,, phytos collocant, nunc ſæculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, ut gloria eos
,, obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam faciliùs proficitur quàm in ca-
,, ſtris rebellium, ubi ipſum eſſe illic, promereri eſt...... De verbi autem admini-
,, ſtratione quid dicam; cùm hoc ſit negotium illis non Ethnicos convertendi,
,, ſed noſtros evertendi? ...... Schiſma eſt unitas ipſis. Mentior ſi non etiam à re-
,, gulis ſuis variant inter ſe, dum unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur

Paſtoralis ſolicitudo.

S. *Chryſoſt. Hom.* 5. *Theophylact.*

Præclarus Ordo Eccleſiaſticæ Hierarchiæ & Diſciplinæ.

Tertullian. lib. De Præſcript. Hæreticor. cap. 41.

,, quæ

Digitized by Google

„ quæ accepit, quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit .....
„ Denique penitus inſpectæ hæreſes omnes in multis cum auctoribus, ſuis diſſentientes deprehenduntur. Plerique nec Eccleſias habent, ſine matre, ſine ſede, orbi fide, extorres, ſine lare vagantur..... De genere converſationis qualitas fidei æſtimatur: doctrinæ judex diſciplina eſt. Negant Deum timendum. Itaque libera ſunt illis omnia, & ſoluta. Ubi autem Deus non timetur, niſi ubi non eſt? Ubi Deus non eſt, nec veritas eſt. Ubi veritas nulla eſt, meritò & talis diſciplina eſt. At ubi Deus, ibi metus in Deum, qui eſt initium ſapientiæ. Ubi metus in Deum, ibi gravitas honeſta, & diligentia attonita, & adſectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & ſubjectio religioſa, & apparitio devota, & proceſſio modeſta, & Eccleſia unita, & Dei omnia. Proinde hæc preſſioris apud nos teſtimonia diſciplinæ ad probationem veritatis accedunt.

Chriſto Jeſu firmiter adhærendum. S. Chryſoſt. Homil. 6.

§. 7. *Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate*. Evangelio credere quid prodeſt, niſi ſecundùm Evangelium vivatur? In Chriſto ambulandum: *Ipſe enim eſt via quæ ducit ad Patrem*. Nulla vita ſpiritualis, niſi quæ à Chriſto ut à radice derivatur: nullum ſolidum ædificium, niſi quod ſuper eo fundatur. Qui Chriſto Jeſu firmiter non adhæret per fidem & charitatem, ſimilis eſt arbori à radice exciſæ, domui fundamento deſtitutæ, areſcet, diruetur, peribit. Nihil firmum eſſe poteſt, niſi quod firmitate ſua Chriſtus Jeſus ſuſtentat. *Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & confirmati in fide, ſicut & didiciſtis*. Radicati, hoc eſt, fixi & ſtabiles, non aliquando hac, aliquando verò illac divertentes: non aliquando peccato, aliquando juſtitiæ; modò ſæculo, ſubinde Deo ſervientes. *Quod enim radices egit, non poterit traſmoveri*. Qui à gratia exciderunt, *ſecunda ſtructura* indigent ſupra Petram, quæ eſt Jeſus Chriſtus: *& ſuperædificati in ipſo*. Nam ſi quis in

Matt. 7. 24. 25.

„ tuto non ædificaverit, labaſcit; & ſi in tuto, & non ſteterit, nutat, concutitur, diruitur: deſcendit pluvia, exundant flumina, ſlant venti & irruunt in domum, & cadit. Quibus verò dedit Deus ut firmi ſint in Chriſto Jeſu, non ideo ſecuri ſint; *& ſi nihil aliud, ipſi ſe ipſos vereantur*. Ut autem firmi ſtemus, creſcendum in fide eſt, & in bonis operibus proficiendum, maximè in gratiarum actione, quæ fructus eſt humilitatis, cor terrenis ſenſibus & affectibus evacuantis, ut in illo ponatur fundamentum Chriſtus. *Abundantes in illo in gratiarum actione*. Inſtitutio-

Theophylact.

„ nes præjactas tranſgredi non oportet, verùm in ipſis potiùs progredi, atque contendere ut eximium quoddam in fide demonſtremus, gratias agentes Deo, quòd nos tali gratia dignatus eſt.

Ratio humana in rebus Fidei & Moralis Chriſtianæ dux fallax. Tertullian. De Præſcript. Hæret. & alibi

§. 9. *Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm eleementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum*. Ratio humana in rebus Fidei & Moralis Chriſtianæ dux fallax & infidelis, errori, illuſioni, cupiditati nos tradens, in tenebras, in mortem, in abyſſum nos præcipites agens. Scriptura ſacra, & Traditio Apoſtolica, divina Philoſophia eſt, ſcientiis omnibus & traditionibus humanis ſuperior. *Adversùs has regulas nihil ſcire, omnia ſcire eſt*. Quid Academiæ & Eccleſiæ? *Hæreticorum patriarchæ Philoſophi*..... *Omnes hæreſes a Philoſophia ſubornantur*. Philoſophia ſæcularis, *affectatrix & interpolatrix veritatis*. Cavendi homines qui liberioris ingenii gloriam affectant, quibus nulla eſt religio præter ſui ingenii inventa & phantaſmata, qui de rebus fidei ex Philoſophiæ principiis judicare volunt, qui divinam doctrinam humanis fundamentis ſuperſtruere; Chriſtum cenſuræ Philoſophorum ſubjicere, Dei omnipotentiam humana ratione metiri aggrediuntur, temerarii divinæ naturæ & diſpoſitionis interpretes, ſcrutatores Majeſtatis, à gloria opprimendi. Fures ſunt, clanculùm ſubeunt, perfodient domum veſtram, niſi vigileris: mentem veſtram deprædabuntur. *Videte* igitur, cavete *ne quis vos decipiat*, &c. *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium*. Extra Chriſtum Jeſum doctrinam ſalutis & ſalutem ipſam quærere, ſumma ſtultitia eſt: *Quia in*

ipſo

Digitized by Google

ipſo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: Non figuratè & umbratiliter, ut in arca fœderis, & in templo Judaico, ſed verè: non participatione, ſed plene: non tranſitorie, ſed permanenter: non gratiæ effuſione, ut in Sanctis, ſed ſubſtantiali & perſonali immeatione & unione: non ut in anima & corpore alienis, ſed ut in propriis. *Totum igitur corpus implet tota Divinitas, & ſicut nihil deeſt illius Majeſtati, cujus habitatione repletur habitaculum; ſic nihil deeſt corporis, quòd non ſuo habitatore ſit plenum.*

S. Leo, Serm. 29. in Nativit. Domini

10. *Et eſtis in illo repleti, qui eſt Caput omnis principatus & poteſtatis.* Per ſolum Chriſtum Deo poſſumus impleri, quia in illo ſolo plenitudo gratiæ, veritatis, & deitatis inhabitat. Replet nos ut membra ſua in Baptiſmo, ut Spiritus ſui templa in Confirmatione, ut alumnos ſuos in Euchariſtia, ut amicos ſuos, ſponſas ſuas, Miniſtros ſuos & organa ſua in cœteris Sacramentis: replebit nos denique omni bono, quod ipſe eſt, in æterna beatitudine. Plenitudinem divinitatis nobis à Chriſto communicatam, fideliter ſervemus; nobis in regno ejus communicandam ardanter deſideremus, demuſque operam ne ea ſimus indigni. Adhæreamus amore caſto ei, qui noſtrum & ſanctorum Angelorum Caput eſt, & omnium creaturarum Dominus. *Caput noſtrum Chriſtus eſt; corpus capitis illius nos ſumus. Numquid ſoli nos, & non etiam illi qui fuerunt ante nos? Omnes qui ab initio ſæculi fuerunt juſti, caput Chriſtum habent. Illum enim venturum eſſe crediderunt, quem nos veniſſe jam credimus; & in ejus fide & ipſi ſanati ſunt, in cujus & nos: ut eſſet & ipſe totius caput civitatis Jeruſalem, omnibus connumeratis fidelibus ab initio uſque in finem, adjunctis etiam legionibus & exercitibus Angelorum, ut fiat illa una Civitas ſub uno Rege, & una quædam Provincia ſub uno Imperatore, felix in perpetua pace ex ſalute, laudans Deum ſine fine, beata ſine fine.*

10. Per ſolum Chriſtum Deo poſſumus impleri.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſalm. 36. Serm. 3. n. 4.

11. 12. 13. 14. 15. *In quo & circumciſi eſtis circumciſione non manufacta in exſpoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti.* Multiplicem Baptiſmi fructum & excellentiam divinus Apoſtolus commendat, & ad Chriſtum ſalutis auctorem refert. 1. Baptiſmus eſt ſpiritualis circumciſio, quæ Chriſti virtute omne peccatum in nobis reſecat, à veteri Adamo nos ſeparat, & Chriſto inſerit. Toto vitæ iſtius mortalis tempore ſatagere debet Chriſtianus ut ſpiritualis illa circumciſio in illo perficiatur, corruptos veteris hominis affectus gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & Chriſti mortificatione reſcindendo, ne regnet peccatum in noſtro mortali corpore ad obediendum deſideriis carnis. Perfecta autem erit in morte, quod ſpectat animam, in reſurrectione, quod ſpectat corpus: cùm verus Joſue Iſraelem Dei ab omnibus peccati & corruptionis ſordibus liberatum, in Terram promiſſam omnibus debellatis hoſtibus introducet. *Futurorum typus eſt ſanctiſſimus Baptiſmus: In futura autem vita incorruptibile ac immortale corpus effectum, non poteſt ampliùs ſordes peccati ſuſcipere.* 2. Baptiſmus eſt ſepultura, quia per illum homo peccato moritur, & peccatum ita deſtruitur ut nihil ejus remaneat. *Conſepulti ei in baptiſmo.* Felices, qui ex myſtico illo ſepulchro non exeunt ut peccato reviviſcant! Beati, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo; qui inſtar hominis mortui & ſepulti, nihil habent cum mundo, ejuſque pompis, concupiſcentiis, & corruptis moribus commune! Hanc nobis obligationem Baptiſmus imponit, his nos officiis adſtringit. 3. Baptiſmus eſt reſurrectio à peccato ad gratiam, à vita veteris Adami, quæ vera mors eſt, ad vitam novam Jeſu Chriſti deinceps non morituri, ſed Deo viventis. Hæc reſurrectio fit per fidem qua credimus
„ Deum ſuſcitaſſe Jeſum à mortuis. Sic enim ſurreximus & nos gemina ratione;
„ tum quòd reſurrectionem ſperantes, jam videmur hanc aſſecuti, etiamſi futura
„ ſit: tum quod peccatis condonatis, in Chriſto vivere cœperimus. *In quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis. Et vos cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta.* Chriſtiani certè animum vitæ præſentis amore teneri puden-

Multiplex Baptiſmi fructus & excellentia.

Theodoret.

Theodoret.

Theophylact.

dendum eſt, qui fide, ſpe, & exſpectatione vitæ cœleſtis, æternæque gloriæ, cujus pignus habet in Chriſto, perpetuò alitur. 4. Baptiſmus condonatio eſt & abolitio omnium debitorum, quibus obſtricti divinæ juſtitiæ tenebamur, cui Chriſtus paſſione & ſanguinis ſui effuſione ac morte copioſiſſimè ſatisfecit. Quæ ſatisfactio nobis per baptiſmum applicatur, quaſi nos ipſi totum debitum exſolviſſemus. *Donans vobis omnia delicta: delens quod adversùs nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci.* Chriſtus Jeſus ſanguine ſuo debita noſtra expunxit: nos verò lachrymis parcimus. Chriſtus mortem in cruce pertulit: nos verò crucem noſtram portare, carnem noſtram mortificare dubitamus, ut divinæ juſtitiæ faciamus ſatis. Chirographum peccatorum in corpore noſtro iterum ſcribimus, omnis generis peccata per ſenſus noſtros committentes; per oculos quidem impudicè aſpicientes; per linguam, ea quæ non decet loquentes; per aures, pernicioſam doctrinam, calumnias, detractiones, obſcœna verba excipientes; manibus, furtum, rapinam, & cædem admittentes. Solo Chriſti ſanguine deleri chirographum illud poteſt, ſed non jam baptiſmo, qui non repetitur, ſed Pœnitentiæ dolore, lacrymis, laboribus applicando. Affigenda cruci hæc ſchedula eſt, clavis timoris caſti & amoris pœnitentis illi configendum cor & corpus noſtrum eſt, ut peccata noſtra non ſolùm deleantur, ſed omnis pœnæ reatus aboleatur, & ſyngrapha qua tenemur debitores omnino reſcindatur. 5. Baptiſmus victoria eſt & triumphus Chriſti Jeſu de diabolo. Illum exarmat deſtruendo peccatum, & quaſi Pharaonem & exercitum ejus in aquis ſubmergens. *Exſpolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Infelix qui poſt Baptiſmum in nova peccata lapſus, Chriſti trophæum evertit, arma diabolo reſtituit, membra ſua exhibens ut ſerviant iniquitati: & cum Satanæ renuntiaverit in Baptiſmo, & hoc nomine illum Domino ſubjecerit, *rurſus eumdem regreſſu ſuo erigit, & exſultationem ejus ſeipſum facit, ut denuo Malus, recuperata præda ſua, adversùs Dominum, gaudeat. Nonne quod dicere quoque periculoſum eſt, ſed ad ædificationem proferendum eſt, diabolum Domino præponit? Comparationem enim videtur egiſſe, qui utrumque cognoverit; & judicato pronuntiaſſe, eum meliorem, cujus ſe rurſus eſſe maluerit.* Formam vincendi principatus & poteſtates nobis præbuit Chriſtus, & qui dedit exemplum, donat auxilium. *Ibi vincuntur inimicæ nobis inviſibiles poteſtates, ubi vincuntur inviſibiles cupiditates.*

Theodoret.

Tertullian. lib. De Pœnitentia, cap. 5.

S. Auguſt. lib. De Agone Chriſtiano cap. 2.

16. 17. *Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, ſaut Neomeniæ, aut Sabbatorum: quæ ſunt umbra futurorum, corpus autem Chriſti.* Sacramenta, Sacrificia, coremoniæ, obſervationes Judaicæ, erant figuræ, prophetiæ promiſſa Jeſu Chriſti & Eccleſiæ; umbræ futurorum obſcuræ, frigidæ, infructuoſæ. *Illa itaque futura, quæ illis obſervationibus ſignificabantur, poſteaquam per Dominum Jeſum Chriſtum venerunt, ablatæ ſunt ſerviles obſervationes: ſed earum interpretationes tenentur a liberis. Quicquid enim futuram Eccleſiam ſignificavit, Prophetia eſt ..... Legenda eſt ergo Scriptura divina, & Spiritus ſancti diſpenſatio cognoſcenda, & intuenda Prophetia, & rejicienda carnalis ſervitus, & liberalis intelligentia retinenda.* Felices, qui ſub Evangelicæ veritatis lumine, non ſub veteribus illis umbris nati ſunt, aut certè in illis non hæſerunt, ſed Chriſto per fidem & caritatem conjuncti in ejus corpore manſerunt, retametſi nondum nomine Chriſtiani! Miſeri, qui fulgente ubique Evangelii luce in tenebris ambulant, cognitione veritatum ad ſalutem neceſſariarum, fervore charitatis, bonorum operum fructu deſtituti, Judaicè aut Ethnicè in ipſo Eccleſiæ gremio viventes, Eccleſiæ Feſta, & Jejunia minori religione obſervantes, quàm Judæi ſolemnitates Synagogæ, legalemque ciborum vetitorum abſtinentiam obſervarent! Abſtinentiæ & Jejuniorum ſacram obſervationem ab illis nec Eccleſiæ matris auctoritas, nec divinæ juſtitiæ ſatisfaciendi, & domandæ carnis neceſ-

S. Auguſt. lib. Contra Adimantum, cap. 15.

Plerique Chriſtiani minori religione feſta & jejunia ab Eccleſia imperata obſervant, quàm Judæi legales ceremonias.

Digitized by Google

neceſſitas, nec animæ purgandæ,& ad Deum evehendæ charitas, impetrare poſſunt. Feſtos dies vix obſervant *in parte*, quoad Miſſæ qualemcumque auditionem, & à ſervilibus operibus ceſſationem. Neque creationis, neque conſervationis, neque regenerationis per baptiſmum, nec præſentis in Deo quietis per caritatem, & futuræ quæ beatitudo æterna eſt Sanctis promiſſa; nec reſurrectionis in Chriſto perfectæ, & in ejus membris aliquando conſummandæ, beneficia recogitant. Feſta Chriſtiana quantacumque religione celebremus, ex parte tantùm obſervamus, corporis neceſſitatibus, variiſque mundi ſolicitudinibus diſtracti. Totam & integram, æternamque ſolemnitatem in cœleſti Jeruſalem, Deo dante, celebrabimus, juge laudis & gratiarum actionis ſacrificium Deo per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum offerentes, perpetuum holocauſtum, igne conſummatæ charitatis totum incenſum.

18. 19. *Nemò vos ſeducat volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.* Seductorum hi proprii characteres. 1. Fidem & cultum religioſum *pro arbitrio ſuo innovare*, non ex Scriptura ſacra, quam vel mutilant, vel corrumpunt, vel ad privatos ſenſus ſtudioſe detorquent; non ex Traditione, quam rejiciunt aut parvipendunt; ſed ex propria electione, unde hæreſis nomen, de Religionis rebus decernentes, commenta ſua velut oracula venditant: *Nemo vos ſeducat volens.* 2. Humilitatis, modeſtiæ, religionis ſpeciem affectant, virtutem autem abnegant. *In humilitate & religione.* 3. Jus ſibi arrogant aſſerendi & docendi in rebus Religionis, quod ab Eccleſia non didicerunt, quam Chriſtus & Spiritus ſanctus docuit omnem veritatem. *Quæ non vidit ambulans.* 4. Ingeniolo ſuo fidentes, quo ſe omnia intelligere & comprehendere poſſe præſumunt, temerarias cogitationes ſuas, & ſtulta inventa pro regulis Fidei, Moralis Chriſtianæ, aut religioſi cultus haberi volunt. *Fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.* Vera humilitas format diſcipulos veritatis, tumor & ſuperbia magiſtros facit erroris. 5. Rudium & ſimplicium in Chriſtianæ Catholicæ Religionis ſtadio curſum impediunt, eiſque à recta via & meta abductis præmium intervertunt. *Nemo vos ſeducat.* Hanc magis gloriam „ captant, ſi ſtantibus ruinam, non ſi jacentibus elevationem operentur. 6. Corporis unitatem ſcindentes, non ſunt conjuncti capiti Chriſto, qui per interiorem Spiritus ſui ſubminiſtrationem, & per externos nexus & commiſſuras verbi ſui, Sacramentorumque ſuorum, vitam gratiæ, ſenſum fidei, motum ſpei, vires charitatis in cordibus noſtris diffundit, auget, confirmat, perficit. *Et non tenet Caput, ex quo totum corpus, per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei.* 7. Rudes & ſimplices Chriſtiani inſtruendi ſunt à Paſtoribus de cultu religioſo quem Angelis exhibere licet, de ſuperſtitioſo quem non licet. Docendi ſunt Angelos beatos à nobis honorandos eſſe *charitate*, *non ſervitute*. Sanctos illos & immortales Spiritus, qui Creatoris ſui participatione congaudent, *Cujus æternitate firmi, cujus veritate certi, cujus munere ſancti ſunt; quoniam nos mortales & miſeros, ut immortales beatique ſimus miſericorditer diligunt, nolunt nos ſibi ſacrificare ſed ei, cujus & ipſi nobiſcum ſacrificium ſe eſſe noverunt. Cum ipſis enim ſumus una civitas Dei, cujus pars in nobis peregrinatur, pars in illis opitulatur.* Angelos beatos Mediatores eſſe non poſſe hominibus ad beatitudinem perducentis. Ad hoc tamen bonum percipiendum illos nobis ſincera benignitate favere, neque ſibi arrogare quò eis ſubjiciamur; ſed cum annuntiare, ſub quo eis in pace ſociemur, unum Deum illorum & noſtrum, unum Caput & Dominum Jeſum Chriſtum. Angelos ſanctos interceſſores nos adhibere poſſe, ut preces noſtras Chriſti meritis innixas Deo offerant & commendent. Colendos Angelos non eſſe cultu arbitrario, & ab Eccleſia Catholica non probato, & ſub ignotis ac peregrinis nominibus. Nihil per eos poſtulandum eſſe, niſi quod ſalutem noſtram juvet, & ut ſimus nos quo-

Seductorum characteres. *Tertullian. lib. De Præſcipt. Hæretic.*

Qui cultus ſanctis Angelis exhibendus?

S. Auguſt. lib. De vera Religione, cap. 55. S. Auguſt. lib. 10. De Civit. Dei, cap. 7. Idem cap. 23. ejuſdem libri & cap. 36.

que pro modulo noſtro Angeli Dei, id eſt, nuntii ejus, annuntiantes ejus voluntatem, & gloriam gratiàmque laudantes. Nullum nobis cum angelis malis ſive dœmonibus, Dei inimicis, quibus in Baptiſmo renuntiavimus, commercium eſſe debere per magicas artes, aut quodvis ſuperſtitionis genus. *Nemo vos ſeducat volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.*

Antitheſis Doctrinæ Chriſti, & Doctrinæ Mundi.

20. 21. 22. *Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis?* &c. Si Baptiſmo, & fructibus mortis Chriſti, novæquæ illius vitæ renuntiare cenſendi ſunt, qui carnalibus & craſſis rudimentis Judaicæ Religionis, & obſervantiis Legis per ſe bonæ & à Deo pro tempore conditæ & per Angelos datæ, poſt Chriſti fidem ſuſceptam, adhærent: Quodnam judicium de Chriſtianis ferendum eſt, qui poſt Baptiſmum adhuc peccato ſerviunt, corruptiſque mundi legibus, moribus, & cupiditatibus obſequuntur; Quàm inordinatus eſt hominis animus, qui ſuave & honorabile Dei jugum abjicit & excutit: jugum autem grave ſervitutis peccati, dœmonis, mundi, carniſque ſuæ non ſolùm non refugit, ſed eo delectatur! Tametſi mundi inſtituta, corrupti mores, concupiſcentiæ, in damnationem & mortem æternam trahant eos qui mundo conformantur, carni indulgent, peccato ac diabolo ſerviunt. *Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu.* Doctrina mundi vanitas, doctrina Chriſti veritas; doctrina mundi ultio, doctrina Chriſti dilectio: doctrina mundi, gloriam & honores ambire; doctrina Chriſti ſe humiliare. Doctrina mundi, divitias congregare, doctrina Chriſti divitias ſpernere, diſpergere, pauperibus erogare; doctrina mundi nulla commoda deliciaſque carni negare; doctrina Chriſti, carnem mortificare, crucem ferre, non aliquandiu, ſed ſemper. Doctrina mundi, hominibus placere; doctrina Chriſti uni Deo placere ejus, unius gloriam quærere, odiis & perſecutionibus hominum non terreri, non à via pietatis dimoveri. Qua igitur ratione Chriſtianus, qui ſe Chriſti Jeſu diſcipulum profitetur, vitam inſtituere poteſt *ſecundum præcepta & doctrinas hominum?*

Species religionis & ſapientiæ non prodeſt, ſed veritas.

Jacobi 3. 15, 17.

Eccli. 19. 23.

23. *Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.* Species ſapientiæ, religionis, & humilitatis nihil prodeſt ad ſalutem ſola: prodeſt veritas. Externâ ſpecie decipi poſſunt homines, falli non: Deus veritatis, immò Deus veritas, cordium inſpector & judex. Eſt falſi nominis *ſapientia, animalis, diabolica; quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis*, ſeu perſuaſu tractabilis, rationi cedens, *bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, non judicans ſine ſimulatione.* Eſt falſi nominis religio, quæ mera ſuperſtitio eſt, qua vel falſi dii coluntur, vel non eo modo, quo vult & præcipit, colitur verus Deus. Eſt falſi nominis humilitas: *Eſt qui nequiter ſe humiliat.* Abſtinentiæ, jejunia ſponte ſuſcepta, cœteræque mortificationes corporis directrice & moderatrice Chriſtiana prudentia, inſpirante caritate, ad conformandum nos Chriſto crucifixo, ad eluenda peccata, ad cupiditates edomandas, ſunt opera Deo grata, ſunt ſacrificia quæ de bonis carnis adolentur; ut loquitur Tertullianus. Verum tamen hæc, & rerum exteriorum ex ſe non illicitarum uſus vel privatio, Deum per ſe non honorant, ſed voluntatis ejus, & legum ac præceptorum Eccleſiæ, cui nos parere jubet, executio. Abſtinentia, & jejunia, cœteræque corporis macerationes per ſe non ſanctificant hominem; ſed charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Habet diabolus virgines ſuas, martyres ſuos, aſcetas, abſtinentes, jejunanteſque ſuos, Dei æmulus. *Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate*; non veritatem. Sed & ſervi Dei abſtinendo & jejunando, niſi modum ſervent à prudentia Chriſtiana præſcriptum, Deo

ex

Digitized by Google

ex omni parte non placent, quamvis leviora illorum indiſcretionis delicta ope-
„ riat charitas. *Et non ad parcendum corpori*, &c. Sic enim neceſſe eſt ut artem S. Greg or. M.
„ quiſque continentiæ teneat, quatenus non carnem, ſed vitia carnis occidat.
„ Nam plerumque dum plus juſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni
„ operis enervatur; ut ad orationem quoque vel prædicationem non ſufficiat,
„ dum incentiva vitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat. Adjutorem quippe
„ habemus intentionis internæ, hunc hominem quem exteriùs geſtamus; & ip-
„ ſi inſunt motus laſciviæ, ipſi effectus ſuppetunt operationis bonæ. *Sæpe verò*
„ *dum in illo hoſtem inſequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus;*
„ *& ſæpe dum quaſi concivi parcimus, ad prælium hoſtem nutrimus. Eiſdem
namque alimentis vitia ſuperbiunt, quibus nutritæ virtutes vivunt. Et cùm vir-
tus alitur, plerumque vires vitiis augentur. Cùm verò immenſa continentia vitio-
rum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Unde neceſſe eſt ut interior
homo noſter æquus quidam arbiter præſideat inter ſe, & eum quem exteriùs geſtat:
quatenus ei homo ſuus exterior & ſemper ad debitum miniſterium ſervire ſufficiat,
& numquam ſuperbè libera cervice contradicat: nec moveat ſi quid ſuggerendo
ſubmurmurat, dummodo eum ſemper ſuperpoſita calce dominationis premat.*

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. IGitur *ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chri-
ſtus eſt in dextera Dei ſedens*. Quandoquidem cum Chriſto, tamquam
membra cum capite, in novam vitam per Baptiſmum ſurrexiſtis, idque & ſa-
cramentaliter per myſterii ſignificationem, & efficaciter per Spiritus ſancti ope-
rationem; res cœleſtes & divinas totis ſtudiis ac viribus quærite: & cogitatio-
nes omnes, affectus deſideria conferte, ubi Chriſtus Mediator noſter ſedet, id
eſt, ſumma & inenarrabili beatitudine fruitur, gloria & poteſtate, ſecundùm hu-
manam naturam, Patri proximus. *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper ter-
ram*. Res inquam, cœleſtes & divinas ita curate, ut eis duntaxat inhæreatis,
ut iis ſolis delectemini; res verò terrenas faſtidiatis.

3. 4. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Præſen-
ti enim vitæ mortui eſtis, per baptiſmum Chriſto conſepulti, & vita ſpirituali
ac cœleſti cum eo vivitis; licèt vita veſtra apud Deum abſcondita ſit oculis & ſen-
ſui hujus mundi, ſicut & vita glorioſa qua Chriſtus vivit & regnat in celis. *Cùm
Chriſtus apparuerit vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Cum
Chriſtus vitæ veſtræ cauſa efficiens, meritoria, exemplaris, ſecundò apparuerit
in die judicii, tunc & vos cùm ipſo manifeſtabimini magna cùm gloria, vitam
immortalem & beatam aſſecuti. In ſpe enim habemus bonorum promiſſiones:
tunc manifeſta erunt quæ nunc ignorantur.

5. 6. 7. *Mortificate ergo membra veſtra*, * *quæ ſunt ſuper terram; fornicatio
nem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt
ſimulacrorum ſervitus*. Veteris ergo hominis, qui in vobis eſt pravos affectus
coercete, debilitate, quantùm fieri poteſt, extinguite ita generosè reſiſtendo,
carnem domando, ne adversùs ſpiritum inſoleſcat & laſciviat. Mortificate (in-
quam) & perimite in vobis fornicationem, omne impudicitiæ genus, abomi-
nandas libidinum furias in ſexus ejuſdem perſonas, in propria corpora, motus
libi-

* Sicut tota peccandi conſuetudo *corpus peccati* ab Apoſtolo dicitur *Rom*. 6. 6. ita ſinguli affectus vitioſi membra vocantur, quòd vetus homo iis utatur ad operandum mala, ut corpus membris. Dicit autem *membra veſtra*, quia hi affectus, quatenus vitioſi ſunt, noſtri ſunt, non à Deo.

Digitized by Google

libidinoſos, & avaritiam, quæ eſt genus quoddam idolatriæ. Dominus enim dicens: *Nemo poteſt duobus dominis ſervire ..... Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ!* apertè declaravit eum qui ſervit vitio avaritiæ, ita inquam Deum colere divitias. *Propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ.* Propter quæ peccata in homines incredulos & contumaces gravis à Deo vindicta in die judicii, ſeu æterna damnatio ſuperventura eſt. *In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.* Quæ & vos olim perpatraſtis, cùm pravis vitiorum illorum habitibus implicati in infidelitate viveretis. Confer cum *Epheſ.* 5. 5. 6.

8. *Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.* Nunc autem cùm ſitis ad fidem Chriſti converſi, & gravioribus illis, quæ jam commemoravi, criminibus renuntiaveritis, deponite, & exuite penitus cœtera omnia, quæ leviora videntur, ſed tamen Chriſti cultoribus indigna ſunt, ſcilicet iram, rancorem animi, mali machinationem ex ira ortam, maledicentiam & convicia; verborum obſcœnitatem ex ore veſtro, quod Deo conſecratum eſt, eliminate. Confer cum *Epheſ.* 4. 29. 31.

9. 10. 11. *Nolite mentiri invicem, exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm imaginem ejus qui creavit illum. Ubi non eſt Gentilis & Judæus, circumciſus & præputiatus, Barbarus & Scytha,* * *ſervus & liber: ſed omnia & in omnibus Chriſtus.* Mendaciis & fraudibus alii alios ne circumveniatis: utpote qui per Baptiſmum exueritis veteris hominis corruptionem, & priſtinæ converſationis mala opera depoſueritis, & indueritis novum hominem, qui mente renovatur, ad cognoſcendum Deum, ejuſque Myſteria: renovatur (inquam) ſecundùm imaginem Dei Creatoris ſui: ut ſicut in prima creatione ad imaginem Dei conditus, eſt, illi ſimilis intelligentia, libertate, imperio: ita nunc ad Dei imaginem per gratiam reformetur. Chriſtòque conformetur in ſanctitate & juſtitia (Confer cum *Epheſ.* 4. 22. 23. 24. 25.) In quo ſpiritualis renovationis negotio, nullum eſt diſcrimen Gentilis & Judæi, circumciſi & incircumciſi, Barbari & Scythæ, ſervi, & liberi: ſed Chriſtus ex omni hominum genere, natione & conditione vocatos corpori ſuo inſerit, ſanctificat, & in ſe renovat.

*Schythæ nationum omnium maximè Barbari, ſemiferi homines.

12. 13. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.* Opera miſericordiæ intimo animi affectu exercete: eſtote alii erga alios benigni comes, affabiles, ad benefaciendum propenſi, humiles, modeſti, patientes; animique moderatione inſignes, ſicut decet homines à Deo electos, ſanctos, & ab æterno dilectos. *Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.* Alii aliorum defectus, moroſitatem, infirmitates, injurias tolerantes; condonantes mutuò offenſas, ſi quis adversùs alterum juſtam habet quærelæ cauſam, ſicut & Chriſtus vobis condonavit.

Confer cum *Epheſ.* 4. 32.

14. 15. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* Super hæc omnia charitatem induite, quod perfectiſſimum vinculum eſt unitatis & fraternæ amicitiæ, quæ inter Chriſtianos vigere debet. *Et pax Chriſti exultet* * *in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore, & grati eſtote.* Et pax quæ Chriſtum habet auctorem, regnet in cordibus veſtris ad quam etiam vocati eſtis, utpote facti membra unius corporis myſtici ſcilicet Eccleſiæ: & tanti beneficii vobis à Deo collati memores eſtote. Rebus ipſis Domino gratias agite.

* Græcè βραβευέτω, *ut arbitra certaminis, præſideat, dijudicet, præmium decernat, in cordibus veſtris.*

16. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.* Fides & doctrina Chriſti in vobis perma-

manenter habitet, voſque omni ſapientia locupletes faciat, id eſt, plena tum credendorum, tum agendorum cognitione: ita ut vos invicem doceatis & commoneatis ſive exhortemini: canentes Pſalmos, hymnos, & cantica ſpiritualia ad laudem Dei, ex pio cordis affectu, per gratiam à Spiritu ſancto donatam; vel,cum ædificatione & ſpirituali dilectione auditorum.Confer cum *Epheſ.* 5.19.20.

17. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum*. Quicquid egeritis ſeu loquendo, ſeu operando, omnia ſecundùm voluntatem Chiſti facite, & ad ejus gloriam referte, gratias per illum agentes Deo Patri. Non merum conſilium, ſed præceptum continet hæc Apoſtoli ſententia: præceptum (inquam) referendi omnia in Deum, non quidem actu (quod perfectus eſt) ſed habitu. Qui enim facit contra gloriam Dei & præcepta ejus, tranſgreſſor eſt hujus præcepti. Confer. cum 1. *Corinth.* 10. 31. & *cap.* 6. 14. Omnia in nomine Domini Jeſu fieri jubet, gratiaſque per ipſum referri Patri, non per Angelos, quod contra Pſeudo apoſtolos dictum interpretatur Theodoretus, qui Angelos adorari & orari volebant ut mediatores, relicto Domino Jeſu Chriſto. Quod & Laodicena Synodus prohibuit, veteri illi morbo mederi volens.

S. *Thomas Lect.* 3.

Videri poteſt Theologia noſtra Dogmatica & Moralis lib. 3. cap. 4. Art. unico, Regula 57.

18. *Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino*. Uxores, ſubditæ eſtote viris propriis, ſicut convenit, ſecundùm Chriſti doctrinam, ſecundùm Dei legem, ſive in omnibus quæ Dei legi non repugnant. Quæ reſtrictio ab Apoſtolo addita eſt, quia uſu veniebat ut piæ mulieres viris infidelibus & impiis junctæ eſſent Confer cum *Epheſ.* 5. 22. 23. 24.

Theodoret.

19. *Viri, diligite uxores, & nolite amari* * *eſſe ad illas*. Uxores veſtras dulci & ſincero charitatis affectu diligite, ut leve illis fiat ſubjectionis jugum, nec erga eas ſitis difficiles, moroſi, iracundi, duri, crudeles; ſed humani, manſueti, benigni. Confer cum *Epheſ.* 5. 25. & *ſeq.*

* Metaphora eſt ab amaris cibis, qui bus guſtus offenditur.

20. *Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino*. Filii, obedite patri & matri in omnibus ad quæ paternum jus ſe extendit, quæ ſcilicet ad domeſticam curam, & morum inſtitutionem ſpectant. Hoc enim Domino gratum eſt. Confer cum *Epheſ.* 6. 1.

21. *Patres nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant* Patres, ne filios veſtros exacerbetis, duriùs cum illis agentes ſeu verbis, ſeu factis, ne animo concidant, timidique, inertes, ſtupidi, & inepti ad quævis opera laudabilia fiant. Confer cum *Epheſ.* 6. 4.

22. *Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum*. Servi, obedite dominis veſtris temporalibus, in omnibus ad quæ jus herile ſe extendit: Anima enim libera eſt, ſolum corpus ſubjacet ſervituti. Illis, inquam, ſervite non ſolùm cum ſub illorum oculis eſtis, quaſi qui ſtudeatis placere hominibus, ſed recto & ſimplici corde, ſine ſimulatione, cum timore Dei, qui videt abſcondita cordis, & qui vos ad ſervitutem vocavit.

23. 24. *Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus*. Quodcumque facitis in miniſterio veſtro, lubenti, prompto ac benevolo animo operamini, quaſi Chriſto Domino, & non hominibus miniſtraretis. *Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis Domino Chriſto ſervite* Scientes quòd non temporalem duntaxat & exiguam mercedem, ſed cæleſtem & æternam hereditatem accipietis à Criſto Domino veſtris obſequiis & laboribus illam retribuente. Cùm enim veſtris dominis bene ſervitis, ipſi Chriſto ſervitis. Confer cum cum *Epheſ.* 6. 5. 6. 7. 8.

25. *Qui enim injuriam facit, recipit id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum:* Quocirca etſi injuſtè vobiſcum agant domini veſtri ſecun-

In Græco non habetur, *apud Deum*, ſed ſubintelligitur.

cundùm carnem, eſt Juſtus judex, qui ſine reſpectu perſonarum, ſervis æquè ac dominis pro meritis retribuet.

C A P U T III.

S E N S U S M O R A L I S.

1. 2. I*Gitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*: *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Rerum terrenarum ſpeculationi tempus & ſtudia ſua conſecrare, gentilis Philoſophi vanitas eſt, In illis religionem ſuam conſtituere, Judaica ſuperſtitio. Illis frui ac delectari propter ſeipſas, carnalis hominis cupiditas. Cogitationes ſtudiaque ſua ad res dumtaxat ſupernas, cœleſtes ac divinas conferre, uni Deo vivere, in eo ſolo delectari, faſtidire ſæculi voluptates, guſtare quàm ſuavis ſit Dominus, mente & affectu in cœlo verſari ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, character eſt veri Chriſtiani, qui ad novam vitam cum Chriſto ,, ſurrexit. Ideo Chriſtus fundamentum noſtrum poſt reſurrectionem ſuam ſe- ,, det ad dextreram Patris, ut ſursùm versùs ædificemur. Sicut enim terrenis ,, molibus conſtruendis, quarum gravia corpora non utique niſi ad ima demer- ,, gunt, in imo ponitur fundamentum: ſic nobis è contrario ſurſum eſt poſitus lapis ille fundamendalis, ut ſurſum nos rapiat etiam pondere charitatis. Sic ergo vivamus, ut cùm Sacerdotem audimus in ſacri Myſterii & incruenti Sacrificii Præfatione dicentem, *Surſum corda*: verè reſpondere poſſimus, *Habemus* ,, *ad Dominum*. Converſatio noſtra ſit in cœlis. Ubi theſaurus noſter eſt, ibi ,, ſit & cor noſtrum. Ne in hujus mundi parte figamus animum noſtrum, quo ,, univerſo nos debemus exuere. *Quæ ſurſum ſunt ſapite*.

Chriſtianus, homo eſt mundo mortuus.

S. Auguſt. Serm. 337. *Edit. novæ Pariſ.*

Matth. 2. *S. Auguſt. lib. Quæſt.* 83. *Quæſt.* 29.

3. 4. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Verum Chriſtianum mundo mortuum eſſe neceſſe eſt, nec magis hujus mundi divitiis, honoribus, voluptatibus moveri, allici, delectari, quàm homines mortuos. Inſtar cadaveris inutilis à mundo haberi velit, vitam abſconditam amet, latère magis diligat in Chriſto, quàm fulgere in ſæculo. *Exſpectant mortem, quaſi effodientes theſaurum; gaudentque vehementer cùm invenerint* ,, *ſepulcrum*. Sicut enim ſepulcrum locus eſt quo abſconditur corpus: ita divi- ,, na contemplatio quoddam ſepulcrum eſt mentis, quo abſconditur anima. Qua- ,, ſi enim huic adhuc mundo vivimus, cùm mente in eum foris vagamur: ſed ,, mortui in ſepulcro abſcondimur, cùm mortificati exteriùs in ſecreto internæ ,, contemplationis celamur. Sancti igitur viri ab importunitate deſideriorum ,, temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perſtrepentium per- ,, turbationum, ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt; atque ,, intus ante Dei faciem in ſinu mentis abſcondunt. Unde bene per Pſalmiſtam ,, dicitur: *Abſcondes eos in abſcondito vultus ſui à conturbatione hominum*. Quod ,, quamvis perfectè poſtmodùm fiat, etiam nunc ex magna parte agitur, cùm ,, à temporalium deſideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur: ut ,, mens eorum dum in amorem Dei tota tenditur, nulla inutili perturbatione ,, laceretur. Hinc eſt quòd Paulus per contemplationem mortuos, & quaſi in ſe- ,, pulcro abſconditos diſcipulos viderat, quibus dicebat: *Mortui enim eſtis, &* ,, *vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Qui ergo mortem quærit, gaudet ,, dum ſepulcrum invenit; quia qui mortificare ſe appetit, valde ad inventam ,, requiem contemplationis hilareſcit: ut extinctus mundo lateat, & à cunctis ,, exteriorum rerum perturbationibus intra ſinum ſe intimi amoris abſcondat. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.*

Job. 3. 21. 22. *S. Gregor. M. lib.* 5. *Moral. c.* 5.

Pſal. 30. 21.

Expe-

Digitized by Google

Exſpectemus igitur glorioſam Chriſti apparitionem, ut ipſe vitam noſtram nunc in Deo cum ipſo abſconditam manifeſtet. Ne præbeamus aures vanitati nobis inſuſurranti: *Manifeſta teipſum mundo*. Si gloriam extra futurum ſæculum, & extra Deum quærimus, gloria noſtra nihil eſt. Noſtrum in hac vita patrimonium, crux Chriſti eſt: portio noſtra in terra viventium, gloria ejus eſt. Si „ ergo tunc apparebimus, ne doleamus nunc quando honorem non aſſequimur. „ Si hæc vita non eſt vita, ſed abſconſa; tamquam mortui debemus hanc vitam „ vivere. *Tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Non abs re dixit Apoſtolus, „ *in gloria*: Nam & margarita eſt abſconſa, quandiu fuerit in oſtreo. Sive er- „ go contumelia & probro aſſiciamur, ne doleamus, ſive quodvis patiamur. Non „ eſt enim noſtra vita hæc vita. Hoſpites enim & peregrini ſumus. *Mortui enim eſtis*. Quis ita deſipit ut mortuo & ſepulto corpori aut ſervos emat, aut do- „ mos ædificet, aut pretioſas veſtes comparet? Nullus. Nec nos ergo. Sepul- „ tus eſt vetus homo noſter, non in terra, ſed in aqua: non morte ipſum diſ- „ ſolvente, ſed eo qui mortem diſſolvit, ipſum ſepeliente: non lege naturæ „ ſed juſſu fortiore quàm ſit natura. Hac ſepultura nihil eſt beatius, qua lætantur & angeli, & homines, & Dominus Angelorum. Hæc ſepultura vitam gratiæ in præſenti operatur; vitam gloriæ in futuro pollicetur, ejus pignus eſt, ſpem illius certiſſimam facit. *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum* „ *Chriſto in Deo*. Ecce ubi eſt radix noſtra. Quando autem apparebit honor no- „ ſter tamquam in foliis & fructibus, ſequitur & dicit, *Cùm Chriſtus apparuerit* „ *vita veſtra, tunc & vos cum illo apparebitis in gloria*.

Joan. 7. 4.

S. Chryſoſt. Hom. 7. in hanc Epiſt.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 48. Serm. 2. n. 3

℣. 6. *Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam; quæ eſt ſimulacrorum ſervitus*. Quicumque in Chriſto baptizati ſumus, veteris hominis membra, pravas cupiditates, vitioſos affectus mortificare tenemur, & ad eos coercendos & comprimendos ſolemni ſacramento obſtricti ſumus. In Baptiſmate mortua ſunt peccata, ſed radix peccatorum manſit, concupiſcentia vivit, multiplicibus objectorum ſenſibilium illecebris fœcundatur, & cùm conceperit, parit peccatum. Myſticam mortem in nobis conſummemus, ſi vivere in æternum velimus. Virtutes membra ſunt novæ creaturæ: vitia & cupiditates, membra ſunt veteris hominis. Tantùm novi & interioris hominis membra in nobis formantur, quanto veteris hominis membra mortificantur. *Mortificate ergo mem-* „ *bra veſtra, quæ ſunt ſuper terram*. Quid vult ut mortificent, opere ſcilicet „ continentiæ, niſi motus ipſos adhuc in ſua quadam interpellatione, ſine no- „ ſtræ mentis conſenſione, ſine membrorum corporalium operatione viventes? „ Et quomodo iſti mortificantur opere continentia, niſi cùm eis mente non con- „ ſentitur, nec exhibentur eis arma corporis membra; & quod eſt majus, at- „ que vigilantia continentia majore curandum, ipſa etiam noſtra cogitatio, „ quamvis eorum quodam modo ſuggeſtione & quaſi ſuſurratione tangatur, tamen „ ab eis ne oblectetur, avertitur, & ad ſuperna delectabilius cogitanda conver- „ titur; ob hoc ea nominans in ſermonibus, ne habitetur in eis, ſed fugiatur „ ab eis? Quod fit, ſi efficaciter audiamus, ipſo adjuvante qui hoc per Apoſto- „ lum ſuum præcipit; *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Triplex eſt autem peccatorum radix, tria veteris hominis veluti capita, luxuria, ſuperbia & ambitio, & avaritia. Per luxuriam brutis animantibus, per ſuperbiam & ambitionem dœmonibus, per avaritiam idololatris aſſimilatur, omnia propter pecuniam faciens, quæ propter Deum facere debet; principes materias auri & argenti, dedicans illiſque cor ſuum devovens, & omnia ſtudia ſua conſecrans. *Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſer-*

Mortificanda veteris hominis membra.

S. Auguſt. lib. De Continentia, cap. 13.

ſer-

Digitized by Google

ſervitus. Hoc mortifiſiationis ſtudium tria complectitur. 1. Serium conſtanſque propoſitum reſiſtendi peccato, & allidendi parvulos filios Babylonis ad petram, quæ eſt Ghriſtus. 2. Fugam occaſionum quæ inducere ac movere ſolent ad peccandum, 3. Uſum aſſiduum omnium mediorum, quæ ad peccati corpus deſtruendum conducunt, ſcilicet orationis, jejunii, eleemoſynæ, honeſti laboris, frequentationis Sacramentorum, lectionis piorum librorum, ac præſertim Scripturæ ſacræ, His mediis vitia deſtruntur, *propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ*. Accenditur velut ignis ira Dei peccatis hominum. Sub juſto Deo nemo miſer, niſi reus. Tolle peccata, ceſſat ira Dei. Secundùm fidem operare, non peccabis. Omnis virtus in fide fundatur & radicatur. Omne peccatum aliquid infidelitatis admixtum habet: Dei verbis & promiſſis diffidere videntur, rebelles ſunt & contumaces, quicumque Deum lethaliter offendunt: *Propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ*.

Chriſtianus omnia peccata debet exuere, etiam quæ minus gravia videntur.

8. 9. 10. *Nunc autem deponite & vos omnia; iram indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro*, Homini per Baptiſmum renovato ſatis non eſt graviſſimis peccatis renunciare, debet etiam minùs gravia (inquam) comparatione priorum, non aliqua, ſed *omnia*. iram, indignationem malam voluntatem adverſùs proximum, maledicentiam, ſive detractionem, convicia, verborum obſcœnitatem, fraudes, & mendacia; hæc exuite velut veteris hominis veſtes ſordidas ac detritas, Chriſtiano diem feſtum continuum Deo agente indignas, exuite, numquam illas deinceps reſumpturi: deponite, ut onus grave, quo anima ad ima trahitur. *Nolite mentiri invicem*, ſiquidem filii veritatis eſtis. Veterem hominem, ejuſque pravos affectus ſpecies ſanctitatis tegere nolite, ut hypocrytæ, ſed exſpoliate penitus, ejus deſideriis, affectibus, ſenſibus, operibus renunciantes, & novum hominem Chriſtum Jeſum induentes. Felicem illam renovationem cum Dei gratia promovere quotidie ſtudeamus ac enitamur, proficiendo in Dei cognitione & amore, & in imitatione Chriſti Jeſu, qui eſt imago Dei inviſibilis, ad quam conditi, & ſecundùm quam renovati ſumus. *Exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundum imaginem ejus*

Interioris hominis renovatio.

S. Irenæus lib. 5. cap. 12.

„ *qui creavit illum*. Spoliationem priſtinæ noſtræ converſationis Apoſtolus ma-
„ nifeſtavit eam quæ veteraſcit & corrumpitur: & propter hoc intulit, *& in-*
„ *duentes novum*. In eo ergo quod ait, *Qui renovatur in agnitionem*, demon-
„ ſtrabat quoniam ipſe ille qui ignorans erat ante homo, id eſt, ignorans
„ Deum, per eam quæ in eum eſt agnitionem renovatur. Agnitio enim Dei re-
„ novat hominem. Et in eo quod dicit, *ſecundum imaginem conditoris*, reca-
„ pitulationem manifeſtavit ejus hominis, qui initio ſecundùm imaginem fa-
„ ctus eſt Dei. Renovatio illa in futura vita, in beata æternitate conſumma-
„ bitur, cùm Deum videndo ſicuti eſt, & perfectè ac immutabiliter amando,
„ ſimiles erimus imagini Filii ejus, cùm *Omnia & in omnibus* erit *Chriſtus*. In
„ illa (inquam) vitæ novum hominem perfectè induimus. In ea enim à corru-
„ ptione liberamur, & incorruptionem induimus. In Baptiſmo autem illius
„ vitæ figuram implemus. Sed poſt Baptiſmum ad perfectam illam renovatio-
nem ſemper tendendum eſt, in ſanctitate proficiendum, ut anima renovetur de die in diem. *Neque enim ipſa in ſanctitate non proficit, cùm magis magiſque minuit eas quibus non conſentit carnales cupiditates.... Hoc agitur in templo Dei quando adjuvante Deo agitur quod præcepit Deus: opera Spiritus eriguntur, opera carnis mortificantur*.

Theodoret. in hunc locum.

S. Auguſt. lib. 6. Contra Julianum, cap. 14.

Hypocriſis & ſinceræ pietatis oppoſitio.

12. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam*. Bona opera exteriora nihil proſunt, niſi ab interiori principio & radice oriantur, ſcilicet à caritate, quæ Chriſtiani hominis cor eſt & viſcera. Hypocrita opera miſericordiæ facit,

viſce-

Digitized by Google

viſcera miſericordiæ non habet. Picturam imitatur hypocryſis, quæ in exteriora ſpecie ſiſtit, faciem, brachia, manus, pedes, veſtimenta, externa lineamenta effingit. *Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ*: cor & viſcera, cœteràſque partes interiores non format, vitam non tribuit operi. Sincera verò pietas naturam imitatur, quæ ab interiorum partium formatione incipit. *Induite vos viſcera miſericordiæ*. Fruſtra verò hæc viſcera ſe habere gloriatur, qui miſericordiam, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam exteriùs non exercet. Miſericordia benignitatem, benignitas humilitatem, humilitas manſuetudinem, manſuetudo patientiam & longanimitatem parit. *Suportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*. Chriſtiana patientia lapſus ac defectus fraternos ſuſtinet, non amarulenter explorat; non exaggerat, ſed excuſat, dignoſque putat diſſimulatione. Sed etſi graves injuriæ fuerint, etiamſi qui nos læſerunt à nobis devincti ſint beneficiis; etiamſi nos magni, ipſi verò infimæ ſortis fuerint, nos tamen omnia exemplo Chriſti dimittemus, niſi erga ipſum ingrati eſſe velimus, qui nobis omnia donavit, cùm illum graviſſimè offendiſſemus ſervi Dominum, viles creaturæ Creatorem, immenſis ab illo beneficiis affecti. Quin etiam parati eſſe debemus ad vitam pro his, qui nos offenderunt, profundendam, ſicut & Chriſtus pro nobis mortuus eſt. *Sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*. Maximæ id miſericordiæ ſacrificium. Multa ſunt gene- „ ra eleemoſynarum, quæ cùm facimus, adjuvamur ut dimittantur noſtra pec- „ cata: ſed ea nihil eſt majus, qua ex corde dimittimus quod in nos quiſque „ peccavit. *Minùs enim magnum eſt erga eum eſſe benevolum, ſive etiam beneficum, qui tibi mali nihil fecerit; illud multò grandius & magnificentiſſimæ bonitatis eſt, ut tuum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & ſi poteſt facit, tu bonum ſemper velis, faciaſque cùm poſſis, audiens dicentem Deum*, „ Diligite inimicos veſtros.... *Sed quoniam perfectorum ſunt iſta filiorum* Dei, *quò quidem ſe debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum, orando Deum, ſecumque agendo luctandòque perducere: tamen quia hoc tam magnum bonum tantæ multitudinis non eſt, quantam credimus exaudiri*, „ *cum in oratione dicitur*, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus „ debitoribus noſtris, *procul dubio verba ſponſionis hujus impletur, ſi homo qui nondum ita profecit, ut jam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine qui peccavit in eum, ut ei dimittat, dimittit ex corde, quia etiam ſibi roganti* „ *vult utique dimitti, cùm orat & dicit*, Sicut & nos dimittimus debitoribus „ noſtris, Id eſt, Sic dimitte debita noſtra rogantibus nobis, ſicut & nos di- „ mittimus rogantibus debitoribus noſtris. *Donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*.

Eccli 38. Theophylact. S. Auguſt. Enchirid. cap. 73.

14. 15. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*. Chriſtiana opera ex hypocriſi, ex cupiditate, ex conſuetudine fieri poſſunt; ſed Chriſtianè fieri, conjungendo nos & conformando capiti Chriſto Jeſu, ut vera viventiaque membra, ſine charitate non poſſunt. Hæc radix eſt omnium bonorum: *Nec fructus eſt bonus, qui de caritatis radice non ſurgit*. Ca- „ ritas ſola bene operatur, ſola bene utitur donis Dei. Quid ea pretioſius? Quid „ lumino ſius? Quid firmius? Quid utilius? *Univerſa inutiliter habet, qui unum* „ *illud quo univerſis utatur, non habet*. Caritas ſi deſit, fruſtra habentur cœtera; ſi adſit, rectè habentur omnia. *Omnia bona opera noſtra, unum opus eſt caritatis*. Hoc perfectum vinculum eſt 1. reſpectu Chriſti capitis & membrorum omnia enim Eccleſiæ membra inter ſe & cum Chriſto capite connectit. 2. reſpectu Eccleſiæ, quæ tamquam domus Dei, compage caritatis continetur. 3. reſpectu cœterarum virtutum, quæ ſine illa neque integræ, neque unitæ ſervantur, ſed diffluunt & collabuntur. *Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod eſt vin-*

Opera bona ſine caritate fieri Chriſtianè non poſſunt.

S. Auguſt. lib. De Spiritu & Littera, cap. 14. *Idem*, Serm. 88. aliàs, 18. *De Verbis Domini*, cap. 18.

Idem, Enarrat. in Pſal. 90. Serm. 1. S. Chryſoſt. Hom. 8.

,, *vinculum perfectionis*. Diſſolvuntur enim omnia, niſi fiant cum caritate. Ip-
,, ſa omnia illa conſtringit. Quodcumque bonum dixeris, ſi ea abſit, nihil eſt,
,, ſed diffluit. Et quomodo in navi, etiamſi magna ſint inſtrumenta & non ſint
,, quæ eam ſuccingant tabulata, nihil prodeſt: & in domo, niſi ſint contigna-
,, tiones: & in corpore etiamſi magna ſint oſſa, non ſint autem ligamenta, nihil

Caritas vinculum perfectionis.

,, juvat. Cujuſmodicumque enim quiſpiam habeat bona opera, & recte facta,
,, evaneſcunt omnia, niſi ſit caritas. Non dixit autem Apoſtolus, *faſtigium*,
,, ſed quod eſt majus, *vinculum*: hoc enim eſt magis neceſſarium quàm illud.
,, Nam faſtigium quidem eſt intentio perfectionis: vinculum autem eſt comple-
,, xus & comprehenſio eorum quæ perfectionem efficiunt, tamquam radix. Ex

Ex ea pax naſcitur.

caritate pax naſcitur; non pax mundi, ſed pax Chriſti, omnium vitiorum, omnium cupiditatum, omnium terrorum hujus mundi victrix. *Pax Dei præ-*

S. Chryſoſt. ibid.

,, *mium diſtribuat in cordibus veſtris*. Si pugnent duæ cogitationes, ne permit
,, tas iram, violentiam, inſultationem tenere bravium & præmium; ſed pa-
,, cem. Eſt quiſpiam injuſte affectus contumelia, ex qua natæ ſunt duæ cogita-
,, tiones, una quidem jubens ulciſci, altera verò tolerare, & inter ſe luctan-
,, tur. Si ſteterit pax Dei præmium diſtribuens, dat præmium ei qui jubet to-
,, lerare. Quomodo? Perſuadens Deum eſſe pacem, & pacem nobiſcum feciſſe
,, Ipſe Chriſtus eſt pax noſtra, pacem nobis attulit deſcendens è cœlis, ut nos
,, Patri reconciliaret; pacem nobis reliquit, ad pacem nos vocavit. Propter pa-
,, cem unum corpus ſumus, & propterea quòd ſumus unum corpus, in pace agi-

S. Auguſt. lib. 4. De Trinit. cap. 7.

mus. Ingrati ſumus erga Chriſtum, qui nos Deo reconciliavit, & divino pacis munera nos donavit, ſi pacem cum fratribus noſtris non ſervamus. *Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore, & grati eſtote*. Ideo enim per unum Mediatorem Deo reconciliati ſumus, ut *hæreamus uni, fruamur uno, permaneamus unum*.

Aſſidua legis Dei meditatio.

Ezechiel. 3.

16. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes & commonentes voſmetipſos, in Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo*. Lex Moyſi ſcripta erat in tabulis lapideis; lex Chriſti per Spiritum ſanctum ſcripta eſt in tabulis cordis in mente, in voluntate. Non leviter, obiter, perfunctoriè recolenda eſt, ſed diu noctùque meditanda, & in corde conſervandà, ut ea nutriatur animus. *Comede volumen iſtud.... Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo: Et comedi illud, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce*. Familiaris nobis ſit & notiſſima lex Dei, inſtar domeſtici, vel hoſpitis amiciſſimi in domum recepti: imò ut domina domus: ut quemadmodum Filius Dei, *Nobilis paterni ſinus inquilinus*, numquam ab eo recedit; ita lex Chriſti,

S. Zeno Veronenſis.

Deuteron. 6.

Theodoret.

,, ejuſque Evangelium, numquam è mentibus noſtris abeat, numquam è cordi-
,, bus noſtris recedat. Aſſiduam divinorum eloquiorum meditationem præcipit
,, etiam lex vetus. *Meditaberis*, inquit, *in ipſis, ſedens, & ſurgens, & cubans, &*
,, *in via ingrediens*. Hoc præcipit & divinus Apoſtolus, ut nos Chriſti doctrinam
,, in anima ſemper circumferamus. *Verbum Chriſti habitet in vobis*. 2. Legem, &

verbum Dei, Evangelium Chriſti non ſolùm audire, & guſtare tantiſper debemus, & ex parte ſuſcipere, ſed eis impleri, ſatiari, magiſque ac magis eſurire. *Abun-*

S. Chryſoſt. Hom. 9.

Theophylact.

,, *danter*. Si enim opulenti fuerimus in cognitione Scripturarum, omnes calmi-
,, tates æquo animo feremus, perinde ac dives in pecuniis jacturam ferre poteſt.

3. Lex Chriſti conſulenda eſt & audienda ut magiſtra & illuminatrix noſtra: Evangelio Chriſti nos conformare debemus ut regulæ vitæ converſationiſque noſtræ: ex eo velut ex fonte vera ſapientia haurienda eſt. *In omni ſapientia*. 4. Ex Evangelii & totius Scripturæ ſacræ lectione non ſolùm documenta ad noſtram ſalutem neceſſaria & utilia, verùm etiam admonitiones & exhortationes ad aliorum converſionem & ædificationem depromendæ ſunt. *Docentes & commonentes voſmetipſos*. 5. Ex divini verbi plenitudine laudes Deo proferendæ & offerendæ ſunt,

Lectionis & Meditationis Scripturæ ſacræ fructus.

ſive

Digitized by Google

ſive in privatis, ſive in publicis orationibus, quæ ab Apoſtolicis temporibus, ex Pſalmis, hymnis, & canticis erant ordinatæ. ***In Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus.*** 6. Laudes concinendæ ſunt Deo cum attentione mentis,& interiore cordis affectu in Deum,cum gravitate & modeſtia ad ædificationem proximi. ***In gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.*** Scripturam ſacram,Evangelium Chriſti aſſiduè legant, meditentur, in corde conſervent Chriſtiani: in eo omnia invenient.
,, Omnia nobis factum eſt Dei verbum.... In eo ſanus ſapientiam acquirit, capti- S. *Ambroſ.in*
,, vus redemptorem, liber remuneratorem. Omnes ædificat Scriptura divina. *Pſal.* 45. 48.
,, In ea invenit unuſquiſque quo aut vulnera ſua curet, aut merita confirmet..... 118.
,, Legis meditatio facit ut tempora tribulationis, tempora quibus humiliamur
,, aliquibus adverſis, ſuſtinere & tolerare poſſimus, ut neque humiliato nimis,
,, neque dejecto frangamur affectu..... Habet verbum Dei epulas ſuas, alias for-
,, tiores, ut Lex & Evangelium, alias ſuaviores, ut ſunt Pſalmi, & Cantica Canti-
,, corum...: Edamus *igitur* Scripturarum cæleſtium cibos, edamus quotidie, ut
,, non eſuriamus.... Non perfunctoriè tranſeamus quæ legimus, ſed etiam cùm
,, abeſt codex, tamquam animantia munda & ruminantia, de interioribus noſtris
,, ruminandum nobis pabulum ſpirituale promamus. Sic in nobis Apoſtolica il-
la ſententia implebitur: *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia.*

17. *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum.* Omnia verba, omnia opera hominis Chriſtiani ſacrificium gratiarum actionis eſſe debent, Deo oblatum per Jeſum Chriſtum ut Sacerdotem & Mediatorem hominum; cum Jeſu Chriſto, ut vera victima Deo digna; in Chriſto Jeſu ut templo & altari; ſecundùm Jeſum Chriſtum, ut exemplar & legem Chriſtianorum; ſub Jeſu Chriſto ut Magiſtro, Rege ac Domino; in Spiritu Jeſu Chriſti ut capitis noſtri,à quo omne operum noſtrorum meritum eſt, illum offerendo Patri, qui illum nobis dedit, & omnia cum

Omnia opera noſtra Deo per Chriſtum in Chriſto, & cum Chriſto offerenda.

,, ipſo & per ipſum. Id ſi faciamus, nihil erit ſceleſtum, nihil immundum, ubi S. *Chryſoſt.*
,, Chriſtus invocatur. Si comedas, ſi bibas, ſi uxorem ducas, ſi peregrè profici- *Hom.* 9. *in*
,, ſcaris, in nomine Dei fac omnia, hoc eſt, eum vocans adjutorem. In omnibus *hanc Epiſt.*
,, cum priùs orans, res aggredere. Vis aliquid loqui? hoc præpone. Et ideo nos
,, quoque in Epiſtolis nomen Domini præponimus. Ubi fuerit nomen Domini,
,, omnia ſunt fauſta & felicia. Nam ſi Conſulum nomina efficiunt ut firmatæ &
,, validæ ſint litteræ, multòmagis nomen Chriſti...... Secundùm Deum omnia &
,, dicite, & agite. Comedis? Deo age gratias, & itidem poſtea id facturus. Dor-
,, mis? Age gratias, & itidem poſtea id facturus. Vadis ad forum? fac idem. Fac
,, omnia in nomine Domini, & omnia rectè ſuccedent. Ubicumque poſitum fue-
,, rit Dei nomen, omnia ſunt fauſta & felicia. Si dæmones expellit, ſi morbos
,, propulſat, multòmagis rebus affert facilitatem. Quid eſt facere verbo aut in
,, opere? Vel exeuntem, vel quidvis facientem..... Audi quomodo Abraham fa-
,, mulum ſuum in nomine Dei miſerit: David in nomine Dei Goliath intereme-
,, rit. Admirabile eſt nomen ejus & magnum. Jacob filios ſuos mittens, dicit:
,, *Deus meus det vobis gratiam coram homine.* Qui hoc facit, Deum habet adju-
,, torem, ſine quo nihil auſus eſt facere. Invoca Filium, gratias age Patri. Hæc
,, diſcimus non verbis tenus, ſed per facta implere..... Si dixeris, *In nomine Pa-*
,, *tris, & Filii, & Spiritus ſancti*, cùm fide, hæc perfeciſti..... Per hoc nomen orbis
,, terræ fuit converſus, ſracta eſt tyrannis, conculcatus diabolus, aperti ſunt cœli.
,, Per hoc nomen ſumus regenerati. Hoc & Martyres facit & Confeſſores. Omnia S. *Auguſt.*
in nomine Domini facere, eſt omnia facere in caritate, omnia propter Dei glo- *Tract.* 7. *in*
riam. *Semel ergo breve præceptum tibi præcipitur, Dilige, & quod vis fac: ſive ta-* 1. *Epiſt.* S. *Joannis.*

Digitized by Google

ceas, dilectione taceas; ſive clames, dilectione clames; ſive emendes, dilectione emendes; ſive parcas, dilectione parcas: radix ſit intus dilectionis, non poteſt de iſta radice niſi bonum exiſtere.

Mutua conjugum officia. *Geneſ.* 3. 16. *Proverb.* 31. 1. *Cor.* 7. 34. & *cap.* 14. 34. *Epheſ.* 5. 22. 23. 24. *Ad Titum cap.* 2. 4. 1. *Petri* 3. 6.

18. *Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.* Subjectio expreſſiùs imperatur quàm dilectio, quia difficilior eſt. Subjectionis iſtius regula, lex Dei; exemplar, ſubjectio Eccleſiæ Chriſto Jeſu ſponſo ſuo. Complectitur hæc ſubjectio. 1. Reverentiam erga virum ut ſuperiorem & caput ſuum. 2. Sincerum, tenerum, fidelem, caſtum, conſtantemque amorem, propter Chriſtum, cujus vir imago eſt, ſtudiumque conformandi mores & affectus ſuos ad mariti indolem in rebus licitis. 3. Obedientium in officiis omnibus conjugalis ſocietatis mulieri incumbentibus: *Sicut oportet, in Domino.* Mulier virum ſuum ſanctè diligat, officiosè curet, indiſſolubiliter illi adhæreat, illique in omni fortuna ſit adjumento & ſolatio.

19. *Viri, diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.* Mariti Chriſtiani dilectionem debent uxoribus ſuis, ut levius illis faciant ſubjectionis onus. Superior non eſt maritus ut imperiosè regat uxorem, ſed cum ſuavitate caritatis. *Diligite*, tum interno cordis affectu, tum effectis. *Diligite uxores veſtras*, non alienas. Dilectionis hujus tria ſunt argumenta. 1. Uxoris ſuæ præſentia & conſortio delectari, ne ex odio vel tædio lubentiùs alibi ſit quàm cum ea; ne ab ea, niſi ob cauſas neceſſarias diu avellatur. *Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ..... In amore ejus delectare jugiter.* 2. Uxorem dirigere & erudire, tum in iis quæ ſpectant ad hanc vitam honeſtè & probè tranſigendam, tum ad æternam felicitatem, conſequendam. *Si quid volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent.* Et, *Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes veſtræ.* 3. Difficiles, moroſos, amaros erga uxores non eſſe. *Et nolite amari eſſe ad illas.* Quæ amarulentia in tribus ſe prodit. 1. In affectibus, ſi ob leves cauſas maritus uxorem aut odiſſe incipit, aut remiſſe diligere. 2. In verbis, ſi ſint aſpera, contumelioſa, minacia. 3. In factis, cùm tyrannidem in uxorem exercet, ſive eam ab omni adminiſtrationis œconomicæ communione removendo; ſive ei negando quæ ſpectant ad ejus neceſſitatem, vel dignitatem;

Proverb. 5. 18. 19. 1. *Cor.* 14. 35. 1. *Petri* 3. 7.

S. *Chryſoſt. Hom.* 10.

„ ſive in eam verberibus ſæviendo. Quod ab omni humanitate & honeſtate alienum eſt. Neque ergo tu vir, quoniam ſubjecta eſt mulier, ſis inſolens: neque tu mulier, quoniam te vir diligit, intumeſce. Neque viri amicitia extollat mulierem, neque mulieris ſubjectio inflet virum. Propterea eam tibi Deus ſubjecit, ò vir, ut magis ametur. Propterea te juſſit amari, o mulier, ut facilè feras quòd ſis ſubjecta. Etenim qui amat eſſe ſubjectum, nullam habet difficultatem. Ne timeas amans; habes enim ipſam cedentem. Non aliàs ergo effet vinculum. Habes neceſſarium à natura imperium; habe etiam vinculum quod eſt ex charitate.

Filiorum erga parentes & parentum erga filios officia

20. *Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino.* Filius qui in parentibus ſuis auctoritatem Patris noſtri, qui eſt in cœlis, reveretur, non alios præſtituit obedientiæ ſuæ limites, quàm quos lex divina præſcribit. *Per omnia.* Nulla alia illi opus ratione eſt qua moveantur ad obediendum patri & matri, quàm quia id Chriſto gratum & acceptum eſt. *Hoc enim placitum eſt in Domino.* Obedientia dilectiſſima fuit Chriſti virtus. Mariæ & Joſeph parentibus ſuis ſubditus fuit, Æterno Patri ad mortem uſque obedivit. Diſce tuæ utilitatis præ-

S. *Ambroſ. lib.* 2. *in Lucam, n.* 67.

„ cepta, & exempla pietatis agnoſce. Diſce quid parentibus tuis debeas, cùm legis à Patre Filium non voluntate, non opere, non tempore diſcrepare. Et utique nullum Pater ille cœleſtis laborem generationis expertus eſt: tu matri debes pudoris injuriam virginitatis diſpendium, pàrtus periculum, matri longa faſtidia, longa diſcrimina, cui miſeræ in ipſis votorum fructibus majus pericu-

lum

Digitized by Google

,, lum eſt : & cùm ediderit quod optavit , partu abſolvitur , non timore . Quid
,, anxios patres loquar pro filiorum profectu , & multiplicatos alienis uſibus cen-
,, ſus , jactaque agricolæ ſemina poſterorum ætatibus profutura ? Nonne pro his
,, obſequia ſaltem oportet rependi ? Cur impio patris vita prolixior , & commu-
,, nitas patrimonii videtur anguſtior, cùm Chriſtus non refugiat cohæredes ?

21. *Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant* . Patres in familia ſua Dei imagines , & Chriſti quodam modo vicarii ſunt. Igitur Dei Patris & Chriſti caritatem & manſuetudinem imitentur in filiorum regimine & inſtitutione . Illos ad indignationem ne provocent, ſive negando neceſſaria pro modo ſuarum facultatum , ſive illos iniquis mandatis onerando ; & compellendo ad amplectendum ſtatum vitæ , ad quem à Deo non vocantur ; ſive eos immerentes verbis contumelioſis proſcindendo,maledictis & imprecationibus impetendo ; ſive injuſtis aut immodicis verberibus caſtigando & affligendo . Paternam auctoritatem ita temperent, ut magis à filiis ametur, quàm timeatur , caveant ne moroſitate, continuis clamoribus, injuriis,minis,intempeſtivis & acerbioribus verberibus illos ad omnem fiduciam & amorem erga parentes deponendum compellant & in deſperatam quandam contumaciam præcipites agant . *Ut non puſillo animo fiant* . Probitatis, caritatis, humilitatis, pietatis, temperantiæ, modeſtiæ, caſtitatis, omniumque virtutum exemplis illos informent & provocent ad ſerviendum Deo, illumque promerendum . Ne de filis dicatur quod *Parentibus ſuis non magis in patrimonia quàm in vitia ſuccedunt , nec magis facultates paternas ſumunt, quàm pravitates : ac ſic tranſeuntes ſemper in mores patrum, ante eorum incipiunt nequitiam quàm ſubſtantiam poſſidere . Bona enim parentum nonniſi mortuis eis poſſident ; viventibus autem adhuc & videntibus , mores . Ac ſic prius quàm in dominio ſuo habere incipiant res paternas . habent in animis ipſos patres: & antequam habeant illa quæ falsò dicuntur bona , habent illa quæ verè probantur mala* .

Salvianus lib. 1. Ad Eccleſiam Catholicam.

22. 23. 24. 25. *Servi, obedite per omnia dominis carnalibus , non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes. ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum* . Servorum Chriſtianorum characteres & officia deſcribit divinus Apoſtolus. 1. Propria illorum virtus, obedientia eſt. *Servi obedite* . 2. Accurata , perfecta , & univerſalis eſſe debet, & ad omnia extendi quæ legi Dei non repugnant . *Per omnia.* 3. Pietatis & ſpiritualium exercitiorum prætextu deeſſe non debent officiis & obſequiis, quæ dominis ſecundùm ſæculi corruptos mores viventibus impendere tenentur. *Dominis carnalibus* . 4. Sincero & recto corde , ſine ſimulatione , ſine adulatione, non ex cupiditate lucri, non humano reſpectu , ſed ex timore & voluntate Dei ſervire, qui illos ad ſervilem conditionem vocavit, ut per humilitatem,obedientiam, & laborem illos ſanctificet . *Nos ad oculum ſervientes , quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis timentes Deum* . 5. In dominis temporalibus quibus ſerviunt, revereri debent auctoritatem Dei propter quem ſerviunt ; diligere charitatem aut juſtitiam Dei, qua bene vel malè utuntur, quem uſum bonum Deus in piis dominis operatur , malum verò uſum permittit & ordinat ad ſervorum Deum timentium ſanctificationem,profectum, exercitationem: ipſis proinde ſervire debent æquo animo, ſine murmuratione,cum gaudio,perinde ac ſi Chriſto Jeſu ſervirent, non hominibus: otio non indulgere,ſed operari ſemper ad utilitatem dominorum; pro illis orare, quando ab operibus vacant . *Quodcumque facitis , ex animo operamini ,ſicut Domino , & non hominibus* . 6. Servire debent ſpe cœleſtis hæreditatis & prout illa dignum eſt , non ſpe mercedis ſolius temporalis , quàm à dominis temporalibus recipere poſſunt. *Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis* . 7. Dominorum ſuorum defectus & vitia non ſpectare, ſed Chriſti Jeſu communis & ſupremi Domini per illos imperantis majeſtatem . *Domino Chriſto ſervite*. 8. Injuriarum quas iniqui domini illis faciunt, vindictam uni Deo ſervare,

Servorum erga dominos officia.

non

que pro modulo noſtro Angeli Dei, id eſt, nuntii ejus, annuntiantes ejus voluntatem, & gloriam gratiàmque laudantes. Nullum nobis cum angelis malis ſive dæmonibus, Dei inimicis, quibus in Baptiſmo renuntiavimus, commercium eſſe debere per magicas artes, aut quodvis ſuperſtitionis genus. *Nemo vos ſeducat volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.*

20. 21. 22. *Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? &c.* Si Baptiſmo, & fructibus mortis Chriſti, novæquæ illius vitæ renuntiare cenſendi ſunt, qui carnalibus & craſſis rudimentis Judaicæ Religionis, & obſervantiis Legis per ſe bonæ & à Deo pro tempore conditæ & per Angelos datæ, poſt Chriſti fidem ſuſceptam, adhærent: Quodnam judicium de Chriſtianis ferendum eſt, qui poſt Baptiſmum adhuc peccato ſerviunt, corruptiſque mundi legibus, moribus, & cupiditatibus obſequuntur; Quàm inordinatus eſt hominis animus, qui ſuave & honorabile Dei jugum abjicit & excutit: jugum autem grave ſervitutis peccati, dæmonis, mundi, carniſque ſuæ non ſolùm non refugit, ſed eo delectatur! Tametſi mundi inſtituta, corrupti mores, concupiſcentiæ, in damnationem & mortem æternam trahant eos qui mundo conformantur, carni indulgent, peccato ac diabolo ſerviunt. *Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu.* Doctrina mundi vanitas, doctrina Chriſti veritas; doctrina mundi ultio, doctrina Chriſti dilectio: doctrina mundi, gloriam & honores ambire; doctrina Chriſti ſe humiliare. Doctrina mundi, divitias congregare, doctrina Chriſti divitias ſpernere, diſpergere, pauperibus erogare; doctrina mundi nulla commoda deliciaſque carni negare; doctrina Chriſti, carnem mortificare, crucem ferre, non aliquandiu, ſed ſemper. Doctrina mundi, hominibus placere; doctrina Chriſti uni Deo placere ejus, unius gloriam quærere, odiis & perſecutionibus hominum non terreri, non à via pietatis dimoveri. Qua igitur ratione Chriſtianus, qui ſe Chriſti Jeſu diſcipulum profitetur, vitam inſtituere poteſt *ſecundum præcepta & doctrinas hominum?*

Antitheſis Doctrinæ Chriſti, & Doctrinæ Mundi.

23. *Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.* Species ſapientiæ, religionis, & humilitatis nihil prodeſt ad ſalutem ſola: prodeſt veritas. Externâ ſpecie decipi poſſunt homines, falli non: Deus veritatis, immò Deus veritas, cordium inſpector & judex. Eſt falſi nominis *ſapientia, animalis, diabolica; quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis,* ſeu perſuaſu tractabilis, rationi cedens, *bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, non judicans ſine ſimulatione.* Eſt falſi nominis religio, quæ mera ſuperſtitio eſt, qua vel falſi dii coluntur, vel non eo modo, quo vult & præcipit, colitur verus Deus. Eſt falſi nominis humilitas: *Eſt qui nequiter ſe humiliat.* Abſtinentiæ, jejunia ſponte ſuſcepta, cœteræque mortificationes corporis directrice & moderatrice Chriſtiana prudentia, inſpirante caritate, ad conformandum nos Chriſto crucifixo, ad eluenda peccata, ad cupiditates edomandas, ſunt opera Deo grata, ſunt ſacrificia quæ de bonis carnis adolentur; ut loquitur Tertullianus. Verum tamen hæc, & rerum exteriorum ex ſe non illicitarum uſus vel privatio, Deum per ſe non honorant, ſed voluntatis ejus, & legum ac præceptorum Eccleſiæ, cui nos parere jubet, executio, Abſtinentia, & jejunia, cœteræque corporis macerationes per ſe non ſanctificant hominem; ſed charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Habet diabolus virgines ſuas, martyres ſuos, aſcetas, abſtinentes, jejunanteſque ſuos, Dei æmulus. *Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate;* non veritatem. Sed & ſervi Dei abſtinendo & jejunando, niſi modum ſervent à prudentia Chriſtiana præſcriptum, Deo ex

Species religionis & ſapientiæ non prodeſt, ſed veritas.

Jacobi 3. 15, 17.

Eccli. 19. 23.

Digitized by Google

ex omni parte non placent, quamvis leviora illorum indiſcretionis delicta ope-
„ riat charitas. *Et non ad parcendum corpori*, &c. Sic enim neceſſe eſt ut artem S. Gregor. M.
„ quiſque continentiæ teneat, quatenus non carnem, ſed vitia carnis occidat.
„ Nam plerumque dum plus juſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni
„ operis enervatur; ut ad orationem quoque vel prædicationem non ſufficiat,
„ dum incentiva vitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat. Adjutorem quippe
„ habemus intentionis internæ, hunc hominem quem exteriùs geſtamus; & ip-
„ ſi inſunt motus laſciviæ, ipſi effectus ſuppetunt operationis bonæ. *Sæpe verò*
„ *dum in illo hoſtem inſequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus;*
„ *& ſæpe dum quaſi concivi parcimus, ad prælium hoſtem nutrimus. Eiſdem*
namque alimentis vitia ſuperbiunt, quibus nutritæ virtutes vivunt. Et cùm vir-
tus alitur, plerumque vires vitiis augentur. Cùm verò immenſa continentia vitio-
rum vires extenuat, etiam virtus deficiens anhelat. Unde neceſſe eſt ut interior
homo noſter æquus quidam arbiter præſideat inter ſe, & eum quem exteriùs geſtat:
quatenus ei homo ſuus exterior & ſemper ad debitum miniſterium ſervire ſufficiat,
& numquam ſuperbè libera cervice contradicat: nec moveat ſi quid ſuggerendo
ſubmurmurat, dummodo eum ſemper ſuperpoſita calce dominationis premat.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. I*Gitur ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.* Quandoquidem cum Chriſto, tamquam membra cum capite, in novam vitam per Baptiſmum ſurrexiſtis, idque & ſacramentaliter per myſterii ſignificationem, & efficaciter per Spiritus ſancti operationem; res cœleſtes & divinas totis ſtudiis ac viribus quærite: & cogitationes omnes, affectus deſideria conferte, ubi Chriſtus Mediator noſter ſedet, id eſt, ſumma & inenarrabili beatitudine fruitur, gloria & poteſtate, ſecundùm humanam naturam, Patri proximus. *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* Res inquam, cœleſtes & divinas ita curate, ut eis duntaxat inhæreatis, ut iis ſolis delectemini; res verò terrenas faſtidiatis.

3. 4. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Crhiſto in Deo.* Præſenti enim vitæ mortui eſtis, per baptiſmum Chriſto conſepulti, & vita ſpirituali ac cœleſti cum eo vivitis; licèt vita veſtra apud Deum abſcondita ſit oculis & ſenſui hujus mundi, ſicut & vita glorioſa qua Chriſtus vivit & regnat in celis. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra; tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Gum Chriſtus vitæ veſtræ cauſa efficiens, meritoria, exemplaris, ſecundò apparuerit in die judicii, tunc & vos cùm ipſo manifeſtabimini magna cùm gloria, vitam immortalem & beatam aſſecuti. In ſpe enim habemus bonorum promiſſiones: tunc manifeſta erunt quæ nunc ignorantur.

5. 6. 7. *Mortificate ergo membra veſtra, * quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſervitus.* Veteris ergo hominis, qui in vobis eſt pravos affectus coercete, debilitate, quantùm fieri poteſt, extinguite ita generoſè reſiſtendo, carnem domando, ne adversùs ſpiritum inſoleſcat & laſciviat. Mortificate (inquam) & perimite in vobis fornicationem, omne impudicitiæ genus, abominandas libidinum furias in ſexus ejuſdem perſonas, in propria corpora, motus libi-

* Sicut tota peccandi conſuetudo *corpus peccati* ab Apoſtolo dicitur *Rom. 6. 6.* ita ſinguli affectus vitio.

[illegible] membra vocantur, quòd vetus homo iis utatur ad operandum mala, ut corpus membris. Dicit autem *membra veſtra*, quia hi affectus, quatenus vitioſi ſunt, noſtri ſunt, non à Deo.

Digitized by Google

libidinoſos, & avaritiam, quæ eſt genus quoddam idolatriæ. Dominus enim dicens: *Nemo poteſt duobus dominis ſervire ..... Non poteſtis Deo ſervire, & Mammonæ!* aperte declaravit eum qui ſervit vitio avaritiæ, ita inquam Deum colere divitias. *Propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ.* Propter quæ peccata in homines incredulos & contumaces gravis à Deo vindicta in die judicii, ſeu æterna damnatio ſuperventura eſt. *In quibus & vos ambulaſtis aliquando, cùm viveretis in illis.* Quæ & vos olim perpatraſtis, cùm pravis vitiorum illorum habitibus implicati in infidelitate viveretis. Confer cum *Epheſ.* 5. 5. 6.

8. *Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.* Nunc autem cùm ſitis ad fidem Chriſti converſi, & gravioribus illis, quæ jam commemoravi, criminibus renuntiaveritis, deponite, & exuite penitus cœtera omnia, quæ leviora videntur, ſed tamen Chriſti cultoribus indigna ſunt, ſcilicet iram, rancorem animi, mali machinationem ex ira ortam, maledicentiam & convicia; verborum obſcœnitatem ex ore veſtro, quod Deo conſecratum eſt, eliminate. Confer cum *Epheſ.* 4. 29. 31.

9. 10. 11. *Nolite mentiri invicem, exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm imaginem ejus qui creavit illum. Ubi non eſt Gentilis & Judæus, circumciſus & præputiatus, Barbarus & Scytha,* * *ſervus & liber: ſed omnia & in omnibus Chriſtus.* Mendaciis & fraudibus alii alios ne circumveniatis: utpote qui per Baptiſmum exueritis veteris hominis corruptionem, & priſtinæ converſationis mala opera depoſueritis, & indueritis novum hominem, qui mente renovatur, ad cognoſcendum Deum, ejuſque Myſteria: renovatur (inquam) ſecundùm imaginem Dei Creatoris ſui: ut ſicut in prima creatione ad imaginem Dei conditus, eſt, illi ſimilis intelligentia, libertate, imperio: ita nunc ad Dei imaginem per gratiam reformetur. Chriſtòque conformetur in ſanctitate & juſtitia (Confer cum *Epheſ.* 4. 22. 23. 24. 25.) In quo ſpiritualis renovationis negotio, nullum eſt diſcrimen Gentilis & Judæi, circumciſi & incircumciſi, Barbari & Scythæ, ſervi, & liberi: ſed Chriſtus ex omni hominum genere, natione & conditione vocatos corpori ſuo inſerit, ſanctificat, & in ſe renovat.

*Schythæ nationum omnium maximè Barbari, ſemiferi homines.

12. 13. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.* Opera miſericordiæ intimo animi affectu exercete: eſtote alii erga alios benigni comes, affabiles, ad benefaciendum propenſi, humiles, modeſti, patientes; animique moderatione inſignes, ſicut decet homines à Deo electos, ſanctos, & ab æterno dilectos. *Supportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.* Alii aliorum defectus, moroſitatem, infirmitates, injurias tolerantes; condonantes mutuò offenſas, ſi quis adversùs alterum juſtam habet quærelæ cauſam, ſicut & Chriſtus vobis condonavit.

Confer cum *Epheſ.* 4. 32.

14. 15. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.* Super hæc omnia charitatem induite, quod perfectiſſimum vinculum eſt unitatis & fraternæ amicitiæ, quæ inter Chriſtianos vigere debet. *Et pax Chriſti exultet* * *in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore, & grati eſtote.* Et pax quæ Chriſtum habet auctorem, regnet in cordibus veſtris ad quam etiam vocati eſtis, utpote facti membra unius corporis myſtici ſcilicet Eccleſiæ: & tanti beneficii vobis à Deo collati memores eſtote. Rebus ipſis Domino gratias agite.

* Græcè *βραβευέτω, ut arbitra certaminis, præſideat, dijudicet, præmium decernat, in cordibus veſtris.*

16. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes, & commonentes voſmetipſos, in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.* Fides & doctrina Chriſti in vobis per-

ma-

Digitized by Google

manenter habitet, voſque omni ſapientia locupletes faciat, id eſt, plena tum eredendorum, tum agendorum cognitione: ita ut vos invicem doceatis & commoneatis ſive exhortemini: canentes Pſalmos, hymnos, & cantica ſpiritualia ad laudem Dei, ex pio cordis affectu, per gratiam à Spiritu ſancto donatam; vel, cum ædificatione & ſpirituali dilectione auditorum. Confer cum *Epheſ*. 5. 19. 20.

17. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum*. Quicquid egeritis ſeu loquendo, ſeu operando, omnia ſecundùm voluntatem Chiſti facite, & ad ejus gloriam referte, gratias per illum agentes Deo Patri. Non merum conſilium, ſed præceptum continet hæc Apoſtoli ſententia: præceptum (inquam) referendi omnia in Deum, non quidem actu (quod perfectus eſt) ſed habitu. Qui enim facit contra gloriam Dei & præcepta ejus, tranſgreſſor eſt hujus præcepti. Confer. cum 1. *Corinth*. 10. 31. & *cap*. 6. 14. Omnia in nomine Domini Jeſu fieri jubet, gratiaſque per ipſum referri Patri, non per Angelos, quod contra Pſeudo apoſtolos dictum interpretatur Theodoretus, qui Angelos adorari & orari volebant ut mediatores, relicto Domino Jeſu Chriſto. Quod & Laodicena Synodus prohibuit, veteri illi morbo mederi volens.

S. Thomas Lect. 3.

Videri poteſt Theologia noſtra Dogmatica & Moralis lib. 3. cap. 4. Art. unico, Regula 57.

Theodoret.

18. *Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino*. Uxores, ſubditæ eſtote viris propriis, ſicut convenit, ſecundùm Chriſti doctrinam, ſecundùm Dei legem, ſive in omnibus quæ Dei legi non repugnant. Quæ reſtrictio ab Apoſtolo addita eſt, quia uſu veniebat ut piæ mulieres viris infidelibus & impiis junctæ eſſent Confer cum *Epheſ*. 5. 22. 23. 24.

19. *Viri, diligite uxores, & nolite amari* * *eſſe ad illas*. Uxores veſtras dulci & ſincero charitatis affectu diligite, ut leve illis fiat ſubjectionis jugum, nec erga eas ſitis difficiles, moroſi, iracundi, duri, crudeles; ſed humani, manſueti, benigni. Confer cum *Epheſ*. 5. 25. *& ſeq*.

* Metaphora eſt ab amaris cibis, qui bus guſtus offenditur.

20. *Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino*. Filii, obedite patri & matri in omnibus ad quæ paternum jus ſe extendit, quæ ſcilicet ad domeſticam curam, & morum inſtitutionem ſpectant. Hoc enim Domino gratum eſt. Confer cum *Epheſ*. 6. 1.

21. *Patres nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant* Patres, ne filios veſtros exacerbetis, duriùs cum illis agentes ſeu verbis, ſeu factis, ne animo concidant, timidique, inertes, ſtupidi, & inepti ad quævis opera laudabilia fiant. Confer cum *Epheſ*. 6. 4.

22. *Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum*. Servi, obedite dominis veſtris temporalibus, in omnibus ad quæ jus herile ſe extendit: Anima enim libera eſt, ſolum corpus ſubjacet ſervituti. Illis, inquam, ſervite non ſolùm cum ſub illorum oculis eſtis, quaſi qui ſtudeatis placere hominibus, ſed recto & ſimplici corde, ſine ſimulatione, cum timore Dei, qui videt abſcondita cordis, & qui vos ad ſervitutem vocavit.

23. 24. *Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus*. Quodcumque facitis in miniſterio veſtro, lubenti, prompto ac benevolo animo operamini, quaſi Chriſto Domino, & non hominibus miniſtraretis. *Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis Domino Chriſto ſervite* Scientes quòd non temporalem dumtaxat & exiguam mercedem, ſed cæleſtem & æternam hereditatem accipietis à Criſto Domino veſtris obſequiis & laboribus illam retribuente. Cùm enim veſtris dominis bene ſervitis, ipſi Chriſto ſervitis. Confer cum cum *Epheſ*. 6. 5. 6. 7. 8.

25. *Qui enim injuriam facit, recipit id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum:* Quocirca etſi injuſtè vobiſcum agant domini veſtri ſecun-

In Græco non habetur, *apud Deum*, ſed ſubintelligitur.

cundùm carnem, eſt Juſtus judex, qui ſine reſpectu perſonarum, ſervis æquè ac dominis pro meritis retribuet.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

1. 2. I*Gitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* Rerum terrenarum ſpeculationi tempus & ſtudia ſua conſecrare, gentilis Philoſophi vanitas eſt, In illis religionem ſuam conſtituere, Judaica ſuperſtitio. Illis frui ac delectari propter ſeipſas, carnalis hominis cupiditas. Cogitationes ſtudiaque ſua ad res dumtaxat ſupernas, cœleſtes ac divinas conferre, uni Deo vivere, in eo ſolo delectari, faſtidire ſæculi voluptates, guſtare quàm ſuavis ſit Dominus, mente & affectu in cœlo verſari ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, character eſt veri Chriſtiani, qui ad novam vitam cum Chriſto

Chriſtianus, homo eſt mundo mortuus.

S. Auguſt. Serm. 337. Edit. novæ Pariſ.

,, ſurrexit. Ideo Chriſtus fundamentum noſtrum poſt reſurrectionem ſuam ſe-
,, det ad dextreram Patris, ut ſurſùm verſùs ædificemur. Sicut enim terrenis
,, molibus conſtruendis, quarum gravia corpora non utique niſi ad ima demer-
,, gunt, in imo ponitur fundamentum: ſic nobis è contrario ſurſum eſt poſitus lapis ille fundamendalis, ut ſurſum nos rapiat etiam pondere charitatis. Sic ergo vivamus, ut cùm Sacerdotem audimus in ſacri Myſterii & incruenti Sacrificii Præfatione dicentem, *Surſum corda*: verè reſpondere poſſimus, *Habemus*

Matth. 2. S. Auguſt. lib. Queſt. 83. Queſt. 29.

,, *ad Dominum.* Converſatio noſtra ſit in cœlis. Ubi theſaurus noſter eſt, ibi
,, ſit & cor noſtrum. Ne in hujus mundi parte figamus animum noſtrum, quo
,, univerſo nos debemus exuere. *Quæ ſurſum ſunt ſapite.*

3. 4. *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Verum Chriſtianum mundo mortuum eſſe neceſſe eſt, nec magis hujus mundi divitiis, honoribus, voluptatibus moveri, affici, delectari, quàm homines mortuos. Inſtar cadaveris inutilis à mundo haberi velit, vitam abſconditam amet, latère magis diligat in Chriſto, qnàm fulgere in ſæculo. *Exſpectant mortem, quaſi effodientes theſaurum; gaudentque vehementer cùm invenerint*

Job. 3. 21. 22. S. Gregor. M. lib. 5. Moral. c. 5.

,, *ſepulcrum.* Sicut enim ſepulcrum locus eſt quo abſconditur corpus: ita divi-
,, na contemplatio quoddam ſepulcrum eſt mentis, quo abſconditur anima. Qua-
,, ſi enim huic adhuc mundo vivimus, cùm mente in eum foris vagamur: ſed
,, mortui in ſepulcro abſcondimur, cùm mortificati exteriùs in ſecreto internæ
,, contemplationis celamur. Sancti igitur viri ab importunitate deſideriorum
,, temporalium, à tumultu inutilium curarum, à clamore perſtrepentium per-
,, turbationum, ſemetipſos ſacri verbi gladio mortificare non deſinunt; atque
,, intus ante Dei faciem in ſinu mentis abſcondunt. Unde bene per Pſalmiſtam
,, dicitur: *Abſcondes eos in abſcondito vultus sui à conturbatione hominum.* Quod
,, quamvis perfectè poſtmodùm fiat, etiam nunc ex magna parte agitur, cùm
,, à temporalium deſideriorum tumultibus delectatione in interiora rapiuntur: ut
,, mens eorum dum in amorem Dei tota tenditur, nulla inutili perturbatione
,, laceretur. Hinc eſt quòd Paulus per contemplationem mortuos, & quaſi in ſe-
,, pulcro abſconditos diſcipulos viderat, quibus dicebat: *Mortui enim eſtis, &*
,, *vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.* Qui ergo mortem quærit, gaudet
,, dum ſepulcrum invenit; quia qui mortificare ſe appetit, valde ad inventam
,, requiem contemplationis hilareſcit: ut extinctus mundo lateat, & à cunctis
,, exteriorum rerum perturbationibus intra ſinum ſe intimi amoris abſcondat.

Pſal. 30. 21.

Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

Expe-

Digitized by Google

Exſpectemus igitur glorioſam Chriſti apparitionem, ut ipſe vitam noſtram nunc in Deo cum ipſo abſconditam manifeſtet. Ne præbeamus aures vanitati nobis inſuſurranti: *Manifeſta teipſum mundo*. Si gloriam extra futurum ſæculum, & Joan. 7. 4.
extra Deum quærimus, gloria noſtra nihil eſt. Noſtrum in hac vita patrimonium, crux Chriſti eſt: portio noſtra in terra viventium, gloria ejus eſt. Si
„ ergo tunc apparebimus, ne doleamus nunc quando honorem non aſſequimur.
„ Si hæc vita non eſt vita, ſed abſconſa; tamquam mortui debemus hanc vitam
„ vivere. *Tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria*. Non abs re dixit Apoſtolus,
„ *in gloria*: Nam & margarita eſt abſconſa, quandiu fuerit in oſtreo. Sive er- S. Chryſoſt.
„ go contumelia & probro afficiamur, ne doleamus, ſive quodvis patiamur. Non Hom. 7. in
„ eſt enim noſtra vita hæc vita. Hoſpites enim & peregrini ſumus. *Mortui* hanc Epiſt.
enim eſtis. Quis ita deſipit ut mortuo & ſepulto corpori aut ſervos emat, aut do-
„ mos ædificet, aut pretioſas veſtes comparet? Nullus. Nec nos ergo. Sepul-
„ tus eſt vetus homo noſter, non in terra, ſed in aqua: non morte ipſum diſ-
„ ſolvente, ſed eo qui mortem diſſolvit, ipſum ſepeliente: non lege naturæ
„ ſed juſſu fortiore quàm ſit natura. Hac ſepultura nihil eſt beatius, qua lætantur & angeli, & homines, & Dominus Angelorum. Hæc ſepultura vitam gratiæ in præſenti operatur; vitam gloriæ in futuro pollicetur, ejus pignus eſt, ſpem illius certiſſimam facit. *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum*
„ *Chriſto in Deo*. Ecce ubi eſt radix noſtra. Quando autem apparebit honor no- S. Auguſt.
„ ſter tamquam in foliis & fructibus, ſequitur & dicit, *Cùm Chriſtus apparuerit* Enarrat. in
„ *vita veſtra, tunc & vos cum illo apparebitis in gloria*. Pſal. 48.

ꝟ. 6. *Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; fornicationem,* Serm. 2. n. 3
immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam; quæ eſt ſimulacrorum ſervitus. Quicumque in Chriſto baptizati ſumus, veteris hominis Mortificanda
membra, pravas cupiditates, vitioſos affectus mortificare tenemur, & ad eos veteris homi
coercendos & comprimendos ſolemni ſacramento obſtricti ſumus. In Baptiſmate nis membra.
mortua ſunt peccata, ſed radix peccatorum manſit, concupiſcentia vivit, multiplicibus objectorum ſenſibilium illecebris fœcundatur, & cùm conceperit, parit peccatum. Myſticam mortem in nobis conſummemus, ſi vivere in æternum velimus. Virtutes membra ſunt novæ creaturæ: vitia & cupiditates, membra ſunt veteris hominis. Tantùm novi & interioris hominis membra in nobis for- S. Auguſt. lib.
mantur, quanto veteris hominis membra mortificantur. *Mortificate ergo mem-* De Continen-
„ *bra veſtra, quæ ſunt ſuper terram*. Quid vult ut mortificent, opere ſcilicet tia, cap. 13.
„ continentiæ, niſi motus ipſos adhuc in ſua quadam interpellatione, ſine no-
„ ſtræ mentis conſenſione, ſine membrorum corporalium operatione viventes?
„ Et quomodo iſti mortificantur opere continentia, niſi cùm eis mente non con-
„ ſentitur, nec exhibentur eis arma corporis membra; & quod eſt majus, at-
„ que vigilantia continentia majore curandum, ipſa etiam noſtra cogitatio,
„ quamvis eorum quodam modo ſuggeſtione & quaſi ſuſurratione tangatur, tamen
„ ab eis ne oblectetur, avertitur, & ad ſuperna delectabilius cogitanda conver-
„ titur; ob hoc ea nominans in ſermonibus, ne habitetur in eis, ſed ſugiatur
„ ab eis? Quod fit, ſi efficaciter audiamus, ipſo adjuvante qui hoc per Apoſto-
„ lum ſuum præcipit; *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*. Triplex eſt autem peccatorum radix, tria veteris hominis veluti capita, luxuria, ſuperbia & ambitio, & avaritia. Per luxuriam brutis animantibus, per ſuperbiam & ambitionem dœmonibus, per avaritiam idololatris aſſimilatur, omnia propter pecuniam faciens, quæ propter Deum facere debet; principes materias auri & argenti, dedicans illiſque cor ſuum devovens, & omnia ſtudia ſua conſecrans. *Mortificate ergo membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſer-*

ſer-

ſervitus. Hoc mortifiſiationis ſtudium tria complectitur. 1. Serium conſtanſque propoſitum reſiſtendi peccato, & allidendi parvulos filios Babylonis ad petram, quæ eſt Chriſtus. 2. Fugam occaſionum quæ inducere ac movere ſolent ad peccandum, 3. Uſum aſſiduum omnium mediorum, quæ ad peccati corpus deſtruendum conducunt, ſcilicet orationis, jejunii, eleemoſynæ, honeſti laboris, frequentationis Sacramentorum, lectionis piorum librorum, ac præſertim Scripturæ ſacræ, His mediis vitia deſtruntur, *propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ*. Accenditur velut ignis ira Dei peccatis hominum. Sub juſto Deo nemo miſer, niſi reus. Tolle peccata, ceſſat ira Dei. Secundùm fidem operare, non peccabis. Omnis virtus in fide fundatur & radicatur. Omne peccatum aliquid infidelitatis admixtum habèt: Dei verbis & promiſſis diffidere videntur, rebelles ſunt & contumaces, quicumque Deum lethaliter offendunt: *Propter quæ venit ira Dei in filios diffidentiæ*.

Chriſtianus omnia peccata debet exuere, etiam quæ minus gravia videntur.

8. 9. 10. *Nunc autem deponite & vos omnia; iram indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro*, Homini per Baptiſmum renovato ſatis non eſt graviſſimis peccatis renunciare, debet etiam minùs gravia (inquam) comparatione priorum, non aliqua, ſed *omnia*. iram, indignationem malam voluntatem adversùs proximum, maledicentiam, ſive detractionem, convicia, verborum obſcœnitatem, fraudes, & mendacia; hæc exuite velut veteris hominis veſtes ſordidas ac detritas, Chriſtiano diem feſtum continuum Deo agente indignas, exuite, numquam illas deinceps reſumpturi: deponite, ut onus grave, quo anima ad ima trahitur. *Nolite mentiri invicem*, ſiquidem filii veritatis eſtis. Veterem hominem, ejuſque pravos affectus ſpecies ſanctitatis tegere nolite, ut hypocrytæ, ſed exſpoliate penitus, ejus deſideriis, affectibus, ſenſibus, operibus renunciantes, & novum hominem Chriſtum Jeſum induentes. Felicem illam renovationem cum Dei gratia promovere quotidie ſtudeamus ac enitamur, proficiendo in Dei cognitione & amore, & in imitatione Chriſti Jeſu, qui eſt imago Dei inviſibilis, ad quam conditi, & ſecundùm quam renovati ſumus. *Exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, ſecundum imaginem ejus qui creavit illum*.

Interioris hominis renovatio.

S. Irenæus lib. 5. cap. 12.

„ Spoliationem priſtinæ noſtræ converſationis Apoſtolus manifeſtavit eam quæ veteraſcit & corrumpitur: & propter hoc intulit, *& induentes novum*. In eo ergo quod ait, *Qui renovatur in agnitionem*, demonſtrabat quoniam ipſe ille qui ignorans erat ante homo, id eſt, ignorans Deum, per eam quæ in eum eſt agnitionem renovatur. Agnitio enim Dei renovat hominem. Et in eo quod dicit, *ſecundum imaginem conditoris*, recapitulationem manifeſtavit ejus hominis, qui initio ſecundùm imaginem factus eſt Dei. Renovatio illa in futura vita, in beata æternitate conſummabitur, cùm Deum videndo ſicuti eſt, & perfectè ac immutabiliter amando, ſimiles erimus imagini Filii ejus, cùm *Omnia & in omnibus* erit *Chriſtus*. In illa (inquam) vitæ novum hominem perfectè induimus. In ea enim à corruptione liberamur, & incorruptionem induimus. In Baptiſmo autem illius vitæ figuram implemus. Sed poſt Baptiſmum ad perfectam illam renovationem ſemper tendendum eſt, in ſanctitate proficiendum, ut anima renovetur de die in diem. *Neque enim ipſa in ſanctitate non proficit, cùm magis magiſque minuit eas quibus non conſentit carnales cupiditates.... Hoc agitur in templo Dei quando adjuvante Deo agitur quod præcepit Deus: opera Spiritus eriguntur, opera carnis mortificantur*.

Theodoret. in hunc locum.

S. Auguſt. lib. 6. Contra Julianum, cap. 14.

12. *Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam*. Bona opera exteriora nihil proſunt, niſi ab interiori principio & radice oriantur, ſcilicet à caritate, quæ Chriſtiani hominis cor eſt & viſcera. Hypocrita opera miſericordiæ facit, viſce-

Hypocriſis & ſinceræ pietatis oppoſitio.

viſcera miſericordiæ non habet. Picturam imitatur hypocryſis, quæ in exteriora ſpecie ſiſtit, faciem, brachia, manus, pedes, veſtimenta, externa lineamenta effingit. *Cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ*: cor & viſcera, cœteráſque partes interiores non format, vitam non tribuit operi. Sincera verò pietas naturam imitatur, quæ ab interiorum partium formatione incipit. *Induite vos viſcera miſericordiæ*. Fruſtra verò hæc viſcera ſe habere gloriatur, qui miſericordiam, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam exteriùs non exercet. Miſericordia benignitatem, benignitas humilitatem, humilitas manſuetudinem, manſuetudo patientiam & longanimitatem parit. *Suportantes invicem, & donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*. Chriſtiana patientia lapſus ac defectus fraternos ſuſtinet, non amarulenter explorat; non exaggerat, ſed excuſat, dignoſque putat diſſimulatione. Sed etſi graves injuriæ fuerint, etiamſi qui nos læſerunt à nobis devincti ſint beneficiis; etiamſi nos magni, ipſi verò infimæ fortis fuerint, nos tamen omnia exemplo Chriſti dimittemus, niſi erga ipſum ingrati eſſe velimus, qui nobis omnia donavit, cùm illum graviſſimè offendiſſemus ſervi Dominum, viles creaturæ Creatorem, immenſis ab illo beneficiis affecti. Quin etiam parati eſſe debemus ad vitam pro his, qui nos offenderunt, profundendam, ſicut & Chriſtus pro nobis mortuus eſt. *Sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*. Maximæ id miſericordiæ ſacrificium. Multa ſunt gene-
„ ra eleemoſynarum, quæ cùm facimus, adjuvamur ut dimittantur noſtra pec-
„ cata: ſed ea nihil eſt majus, qua ex corde dimittimus quod in nos quiſque
„ peccavit. *Minùs enim magnum eſt erga eum eſſe benevolum, ſive etiam beneficum, qui tibi mali nihil fecerit; illud multò grandius & magnificentiſſimæ bonitatis eſt, ut tuum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & ſi poteſt facit, tu bonum ſemper velis, faciaſque cùm poſſis, audiens dicentem Deum,*
„ Diligite inimicos veſtros.... *Sed quoniam perfectorum ſunt iſta filiorum* Dei, *quò quidem ſe debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc affectum, orando Deum, ſecumque agendo luctandòque perducere: tamen quia hoc tam magnum bonum tantæ multitudinis non eſt, quantam credimus exaudiri,*
„ *cum in oratione dicitur*, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus
„ debitoribus noſtris, *procul dubio verba ſponſionis hujus impletur, ſi homo qui nondum ita profecit, ut jam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine qui peccavit in eum, ut ei dimittat, dimittit ex corde, quia etiam ſibi roganti*
„ *vult utique dimitti, cùm orat & dicit*, Sicut & nos dimittimus debitoribus
„ noſtris, Id eſt, Sic dimitte debita noſtra rogantibus nobis, ſicut & nos di-
„ mittimus rogantibus debitoribus noſtris. *Donantes vobiſmetipſis, ſi quis adversùs aliquem habet querelam: ſicut & Dominus donavit vobis, ita & vos*.

Eccli 38. Theophylact. S. Auguſt. Enchirid. cap. 73.

14. 15. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*. Chriſtiana opera ex hypocriſi, ex cupiditate, ex conſuetudine fieri poſſunt; ſed Chriſtianè fieri, conjungendo nos & conformando capiti Chriſto Jeſu, ut vera viventiaque membra, ſine charitate non poſſunt. Hæc radix eſt omnium bonorum: *Nec fructus eſt bonus, qui de caritatis radice non ſurgit*. Ca-
„ ritas ſola bene operatur, ſola bene utitur donis Dei. Quid ea pretioſius? Quid
„ luminoſius? Quid firmius? Quid utilius? *Univerſa inutiliter habet, qui unum*
„ *illud quo univerſis utatur, non habet*. Caritas ſi deſit, fruſtra habentur cœtera; ſi adſit, rectè habentur omnia. *Omnia bona opera noſtra, unum opus eſt caritatis*. Hoc perfectum vinculum eſt 1. reſpectu Chriſti capitis & membrorum omnia enim Eccleſiæ membra inter ſe & cum Chriſto capite connectit. 2. reſpectu Eccleſiæ, quæ tamquam domus Dei, compage caritatis continetur. 3. reſpectu cœterarum virtutum, quæ ſine illa neque integræ, neque unitæ ſervantur, ſed diffluunt & collabuntur. *Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod eſt vin-*

Opera bona ſine caritate fieri Chriſtianè non poſſunt.

S. Auguſt. lib. De Spiritu & Littera, cap. 14. Idem, Serm. 88. aliàs, 18. De Verbis Domini, cap. 18.

Idem, Enarrat. in Pſal. 90. Serm. 1. S. Chryſoſt. Hom. 8.

,, *vinculum perfectionis*. Diſſolvuntur enim omnia, niſi fiant cum caritate. Ipſa omnia illa conſtringit. Quodcumque bonum dixeris, ſi ea abſit, nihil eſt, ſed diffluit. Et quomodo in navi, etiamſi magna ſint inſtrumenta & non ſint quæ eam ſuccingant tabulata, nihil prodeſt: & in domo, niſi ſint contignationes: & in corpore etiamſi magna ſint oſſa, non ſint autem ligamenta, nihil juvat.

Caritas vinculum perfectionis.

,, Cujuſmodicumque enim quiſpiam habeat bona opera, & recte facta, evaneſcunt omnia, niſi ſit caritas, Non dixit autem Apoſtolus, *faſtigium*, ſed quod eſt majus, *vinculum*: hoc enim eſt magis neceſſarium quàm illud. Nam faſtigium quidem eſt intentio perfectionis: vinculum autem eſt complexus & comprehenſio eorum quæ perfectionem efficiunt, tamquam radix.

Ex ea pax naſcitur.

Ex caritate pax naſcitur; non pax mundi, ſed pax Chriſti, omnium vitiorum, omnium cupiditatum, omnium terrorum hujus mundi victrix. *Pax Dei præmium diſtribuat in cordibus veſtris*.

S. *Chryſoſt. ibid.*

,, Si pugnent duæ cogitationes, ne permittas iram, violentiam, inſultationem tenere bravium & præmium; ſed pacem, Eſt quiſpiam injuſte affectus contumelia, ex qua natæ ſunt duæ cogitationes, una quidem jubens ulciſci, altera verò tolerare, & inter ſe luctantur. Si ſteterit pax Dei præmium diſtribuens, dat præmium ei qui jubet tolerare. Quomodo? Perſuadens Deum eſſe pacem, & pacem nobiſcum feciſſe ,, Ipſe Chriſtus eſt pax noſtra, pacem nobis attulit deſcendens è cœlis, ut nos Patri reconciliaret; pacem nobis reliquit, ad pacem nos vocavit. Propter pacem unum corpus ſumus, & propterea quòd ſumus unum corpus, in pace agimus. Ingrati ſumus erga Chriſtum, qui nos Deo reconciliavit, & divino pacis munera nos donavit, ſi pacem cum fratribus noſtris non ſervamus.

S. Auguſt. lib. 4. De Trinit. cap. 7.

Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in uno corpore, & grati eſtote. Ideo enim per unum Mediatorem Deo reconciliati ſumus, ut *hæreamus uni, fruamur uno, permaneamus unum*.

16. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia, docentes & commonentes voſmetipſos, in Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.*

Aſſidua legis Dei meditatio.

Lex Moyſi ſcripta erat in tabulis lapideis; lex Chriſti per Spiritum ſanctum ſcripta eſt in tabulis cordis, in mente, in voluntate. Non leviter, obiter, perfunctoriè recolenda eſt, ſed diu noctuque meditanda, & in corde conſervanda, ut ea nutriatur animus.

Ezechiel. 3.

Comede volumen iſtud.... Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo: Et comedi illud, & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce. Familiaris nobis ſit & notiſſima lex Dei, inſtar domeſtici, vel hoſpitis amiciſſimi in domum recepti: imò ut domina domus: ut quemadmodum Filius Dei, *Nobilis paterni ſinus inquilinus*, numquam ab eo recedit; ita lex Chriſti,

S. Zeno Veronenſis.

Deuteron. 6.

Theodoret.

,, ejuſque Evangelium, numquam è mentibus noſtris abeat, numquam è cordibus noſtris recedat. Aſſiduam divinorum eloquiorum meditationem præcipit etiam lex vetus. *Meditaberis*, inquit, *in ipſis, ſedens, & ſurgens, & cubans, & in via ingrediens*. Hoc præcipit & divinus Apoſtolus, ut nos Chriſti doctrinam in anima ſemper circumferamus. *Verbum Chriſti habitet in vobis*. 2. Legem, & verbum Dei, Evangelium Chriſti non ſolùm audire, & guſtare tantiſper debemus, & ex parte ſuſcipere, ſed eis impleri, ſatiari, magiſque ac magis eſurire. *Abundanter*.

S. Chryſoſt. Hom. 9.

Theophylact.

,, Si enim opulenti fuerimus in cognitione Scripturarum, omnes calamitates æquo animo feremus, perinde ac dives in pecuniis jacturam ferre poteſt. 3. Lex Chriſti conſulenda eſt & audienda ut magiſtra & illuminatrix noſtra: Evangelio Chriſti nos conformare debemus ut regulæ vitæ converſationiſque noſtræ: ex eo velut ex fonte vera ſapientia haurienda eſt. *In omni ſapientia*.

Lectionis & Meditationis Scripturæ ſacræ fructus.

4. Ex Evangelii & totius Scripturæ ſacræ lectione non ſolùm documenta ad noſtram ſalutem neceſſaria & utilia, verùm etiam admonitiones & exhortationes ad aliorum converſionem & ædificationem depromendæ ſunt. *Docentes & commonentes voſmetipſos*. 5. Ex divini verbi plenitudine laudes Deo proferendæ & offerendæ ſunt,

ſive

Digitized by Google

ſive in privatis, ſive in publicis orationibus, quæ ab Apoſtolicis temporibus, ex Pſalmis, hymnis, & canticis erant ordinatæ. *In Pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus*. 6. Laudes concinendæ ſunt Deo cum attentione mentis,& interiore cordis affectu in Deum,cum gravitate & modeſtia ad ædificationem proximi. *In gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.* Scripturam ſacram,Evangelium Chriſti aſſiduè legant, meditentur, in corde conſervent Chriſtiani: in eo omnia invenient.
,, Omnia nobis factum eſt Dei verbum.... In eo ſanus ſapientiam acquirit, capti- S. *Ambroſ. in*
,, vus redemptorem, liber remuneratorem. Omnes ædificat Scriptura divina. *Pſal.* 45. 48.
,, In ea invenit unuſquiſque quo aut vulnera ſua curet, aut merita confirmet..... 118.
,, Legis meditatio facit ut tempora tribulationis, tempora quibus humiliamur
,, aliquibus adverſis, ſuſtinere & tolerare poſſimus, ut neque humiliato nimis,
,, neque dejecto frangamur affectu..... Habet verbum Dei epulas ſuas, alias for-
,, tiores, ut Lex & Evangelium, alias ſuaviores, ut ſunt Pſalmi, & Cantica Canti-
,, corum...: Edamus *igitur* Scripturarum cæleſtium cibos, edamus quotidie, ut
,, non eſuriamus.... Non perfunctoriè tranſeamus quæ legimus, ſed etiam cùm
,, abeſt codex, tamquam animantia munda & ruminantia, de interioribus noſtris
,, ruminandum nobis pabulum ſpirituale promamus. Sic in nobis Apoſtolica illa ſententia implebitur: *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia*.

17. *Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu Chriſti, gratias agentes Deo & Patri per ipſum*. Omnia verba, omnia opera hominis Chriſtiani ſacrificium gratiarum actionis eſſe debent, Deo oblatum per Jeſum Chriſtum ut Sacerdotem & Mediatorem hominum; cum Jeſu Chriſto, ut vera victima Deo digna; in Chriſto Jeſu ut templo & altari; ſecundùm eſum Chriſtum, ut exemplar & legem Chriſtianorum; ſub Jeſu Chriſto ut Magiſtro, Rege ac Domino; in Spiritu Jeſu Chriſti ut capitis noſtri,à quo omne operum noſtrorum meritum eſt, illum offerendo Patri, qui illum nobis dedit, & omnia cum

Omnia opera noſtra Deo per Chriſtum in Chriſto, & cum Chriſto offerenda.

,, ipſo & per ipſum. Id ſi faciamus, nihil erit ſceleſtum, nihil immundum, ubi S. *Chryſoſt.*
,, Chriſtus invocatur. Si comedas, ſi bibas, ſi uxorem ducas, ſi peregrè profici- *Hom.* 9. *in*
,, ſcaris, in nomine Dei fac omnia, hoc eſt, eum vocans adjutorem. In omnibus *hanc Epiſt.*
,, eum priùs orans, res aggredere. Vis aliquid loqui? hoc præpone. Et ideo nos
,, quoque in Epiſtolis nomen Domini præponimus. Ubi fuerit nomen Domini,
,, omnia ſunt fauſta & felicia. Nam ſi Conſulum nomina efficiunt ut firmatæ &
,, validæ ſint litteræ, multòmagis nomen Chriſti...... Secundùm Deum omnia &
,, dicite, & agite. Comedis? Deo age gratias, & itidem poſtea id facturus. Dor-
,, mis? Age gratias, & itidem poſtea id facturus. Vadis ad forum? fac idem. Fac
,, omnia in nomine Domini, & omnia rectè ſuccedent. Ubicumque poſitum fue-
,, rit Dei nomen, omnia ſunt fauſta & felicia. Si dæmones expellit, ſi morbos
,, propulſat, multòmagis rebus affert facilitatem. Quid eſt facere verbo aut in
,, opere? Vel exeuntem, vel quidvis facientem..... Audi quomodo Abraham fa-
,, mulum ſuum in nomine Dei miſerit: David in nomine Dei Goliath intereme-
,, rit. Admirabile eſt nomen ejus & magnum. Jacob filios ſuos mittens, dicit:
,, *Deus meus det vobis gratiam coram homine*. Qui hoc facit, Deum habet adju-
,, torem, ſine quo nihil auſus eſt facere. Invoca Filium, gratias age Patri. Hæc
,, diſcimus non verbis tenus, ſed per facta implere..... Si dixeris, *In nomine Pa-*
,, *tris, & Filii, & Spiritûs ſancti*, cùm fide,hæc perfeciſti..... Per hoc nomen orbis
,, terræ fuit converſus, fracta eſt tyrannis, conculcatus diabolus, aperti ſunt cœli.
,, Per hoc nomen ſumus regenerati. Hoc & Martyres facit & Confeſſores. Omnia S. *Auguſt.*
in nomine Domini facere, eſt omnia facere in caritate, omnia propter Dei glo- *Tract.* 7. *in*
riam. *Semel ergo breve præceptum tibi præcipitur, Dilige, & quod vis fac: ſive ta-* 1. *Epiſt. S. Joannis.*

 ceas,

ceas, dilectione taceas; ſive clames, dilectione clames; ſive emendes, dilectione emendes; ſive parcas, dilectione parcas: radix ſit intus dilectionis, non poteſt de iſta radice niſi bonum exiſtere.

Mutua conjugum officia
18. *Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.* Subjectio expreſſiùs imperatur quàm dilectio, quia difficilior eſt. Subjectionis iſtius regula, lex
Geneſ. 3. 16. Dei; exemplar, ſubjectio Eccleſiæ Chriſto Jeſu ſponſo ſuo. Complectitur hæc ſub-
Proverb. 31. jectio. 1. Reverentiam erga virum ut ſuperiorem & caput ſuum. 2. Sincerum, te-
1. *Cor.* 7. 34. nerum, fidelem, caſtum, conſtantemque amorem, propter Chriſtum, cujus vic
& cap. 14. 34. imago eſt, ſtudiumque conformandi mores & affectus ſuos ad mariti indolem in
Epheſ. 5. 22. rebus licitis. 3. Obedientiam in officiis omnibus conjugalis ſocietatis mulieri in-
23. 24. *Ad* cumbentibus: *Sicut oportet, in Domino.* Mulier virum ſuum ſanctè diligat, offi-
Titum cap. 2. cioſè curet, indiſſolubiliter illi adhæreat, illique in omni fortuna ſit adjumento
4. & ſolatio.

1. *Petri* 3. 6. 19. *Viri, diligite uxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.* Mariti Chriſtiani dilectionem debent uxoribus ſuis, ut levius illis faciant ſubjectionis onus. Superior non eſt maritus ut imperioſè regat uxorem, ſed cum ſuavitate caritatis. *Diligite*, tum interno cordis affectu, tum effectis. *Diligite uxores veſtras*, non alienas. Dilectionis hujus tria ſunt argumenta. 1. Uxoris ſuæ præſentia & conſortio delectari, ne ex odio vel tædio lubentiùs alibi ſit quàm cum ea; ne ab ea, niſi ob
Proverb. 5. 18. cauſas neceſſarias diu avellatur. *Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere ado-*
19. *leſcentiæ tuæ..... In amore ejus delectare jugiter.* 2. Uxorem dirigere & erudire, tum in iis quæ ſpectant ad hanc vitam honeſtè & probè tranſigendam, tum ad
1. *Cor.* 14. 35. æternam felicitatem, conſequendam. *Si quid volunt diſcere, domi viros ſuos in-*
1. *Petri* 3. 7. *terrogent.* Et, *Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & cohæredibus gratiæ vitæ, ut non impediantur orationes veſtræ.* 3. Difficiles, moroſos, amaros erga uxores non eſſe. *Et nolite amari eſſe ad illas.* Quæ amarulentia in tribus ſe prodit. 1. In affectibus, ſi ob leves cauſas maritus uxorem aut odiſſe incipit, aut remiſſe diligere. 2. In verbis, ſi ſint aſpera, contumelioſa, minacia. 3. In factis, cùm tyrannidem in uxorem exercet, ſive eam ab omni adminiſtrationis œconomicæ communione removendo; ſive ei negando quæ ſpectant ad ejus neceſſitatem, vel dignitatem;
S. Chryſoſt. „ ſive in eam verberibus ſæviendo. Quod ab omni humanitate & honeſtate alie-
Hom. 10. „ num eſt. Neque ergo tu vir, quoniam ſubjecta eſt mulier, ſis inſolens: neque tu „ mulier, quoniam te vir diligit, intumeſce. Neque viri amicitia extollat mu„ lierem, neque mulieris ſubjectio inflet virum. Propterea eam tibi Deus ſubje„ cit, ò vir, ut magis ametur. Propterea te juſſit amari, o mulier, ut facilè feras „ quòd ſis ſubjecta. Etenim qui amat eſſe ſubjectum, nullam habet difficultatem. „ Ne timeas amans; habes enim ipſam cedentem. Non aliàs ergo eſſet vincu„ lum. Habes neceſſarium à natura imperium; habe etiam vinculum quod eſt „ ex charitate.

Filiorum erga parentes & parentum erga filios officia
20. *Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum eſt in Domino.* Filius qui in parentibus ſuis auctoritatem Patris noſtri, qui eſt in cœlis, reveretur, non alios præſtituit obedientiæ ſuæ limites, quàm quos lex divina præſcribit. *Per omnia.* Nulla alia illi opus ratione eſt qua moveantur ad obediendum patri & matri, quàm quia id Chriſto gratum & acceptum eſt. *Hoc enim placitum eſt in Domino.* Obedientia dilectiſſima fuit Chriſti virtus. Mariæ & Joſeph parentibus ſuis ſubditus fuit, Æterno Patri ad mortem uſque obedivit. Diſce tuæ utilitatis præ-
S. Ambroſ. lib. „ cepta, & exempla pietatis agnoſce. Diſce quid parentibus tuis debeas, cùm le-
2. *in Lucam,* „ gis à Patre Filium non voluntate, non opere, non tempore diſcrepare. Et uti-
n. 67. „ que nullum Pater ille cœleſtis laborem generationis expertus eſt: tu matri de„ bes pudoris injuriam virginitatis diſpendium, pârtus periculum, matri longa „ faſtidia, longa diſcrimina, cui miſeræ in ipſis votorum fructibus majus pericu-

lum

Digitized by Google

„ lum eſt : & cùm ediderit quod optavit , partu abſolvitur , non timore . Quid
„ anxios patres loquar pro filiorum profectu , & multiplicatos alienis uſibus cen-
„ ſus , jactaque agricolæ ſemina poſterorum ætatibus profutura ? Nonne pro his
„ obſequia ſaltem oportet rependi ? Cur impio patris vita prolixior , & commu-
„ nitas patrimonii videtur anguſtior, cùm Chriſtus non refugiat cohæredes ?

21. *Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros, ut non puſillo animo fiant* . Patres in familia ſua Dei imagines , & Chriſti quodam modo vicarii ſunt. Igitur Dei Patris & Chriſti caritatem & manſuetudinem imitentur in filiorum regimine & inſtitutione . Illos ad indignationem ne provocent, ſive negando neceſſaria pro modo ſuarum facultatum , ſive illos iniquis mandatis onerando ; & compellendo ad amplectendum ſtatum vitæ , ad quem à Deo non vocantur ; ſive eos immerentes verbis contumelioſis proſcindendo,maledictis & imprecationibus impetendo ; ſive injuſtis aut immodicis verberibus caſtigando & affligendo . Paternam auctoritatem ita temperent, ut magis à filiis ametur, quàm timeatur , caveant ne moroſitate, continuis clamoribus, injuriis,minis,intempeſtivis & acerbioribus verberibus illos ad omnem fiduciam & amorem erga parentes deponendum compellant & in deſperatam quandam contumaciam præcipites agant . *Ut non puſillo animo fiant* . Probitatis, caritatis, humilitatis, pietatis, temperantiæ, modeſtiæ, caſtitatis, omniumque virtutum exemplis illos informent & provocent ad ſerviendum Deo, illumque promerendum . Ne de filis dicatur quod *Parentibus ſuis non magis in patrimonia quàm in vitia ſuccedunt , nec magis facultates paternas ſumunt, quàm pravitates : ac ſic tranſeuntes ſemper in mores patrum, ante eorum incipiunt nequitiam quàm ſubſtantiam poſſidere . Bona enim parentum nonniſi mortuis eis poſſident ; viventibus autem adhuc & videntibus , mores . Ac ſic priùs quàm in dominio ſuo habere incipiant res paternas , habent in animis ipſos patres: & antequam habeant illa quæ falsò dicuntur bona , habent illa quæ verè probantur mala* .

Salvianus lib. 1. Ad Eccleſiam Catholicam.

22. 23. 24. 25. *Servi, obedite per omnia dominis carnalibus , non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes. ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum* . Servorum Chriſtianorum characteres & officia deſcribit divinus Apoſtolus. 1.Propria illorum virtus, obedientia eſt. *Servi obedite* . 2. Accurata , perfecta , & univerſalis eſſe debet, & ad omnia extendi quæ legi Dei non repugnant . *Per omnia*. 3. Pietatis & ſpiritualium exercitiorum prætextu deeſſe non debent officiis & obſequiis, quæ dominis ſecundùm ſæculi corruptos mores viventibus impendere tenentur. *Dominis carnalibus* . 4. Sincero & recto corde , ſine ſimulatione , ſine adulatione, non ex cupiditate lucri, non humano reſpectu , ſed ex timore & voluntate Dei ſervire, qui illos ad ſervilem conditionem vocavit, ut per humilitatem,obedientiam, & laborem illos ſanctificet. *Non ad oculum ſervientes , quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis timentes Deum* . 5. In dominis temporalibus quibus ſerviunt, revereri debent auctoritatem Dei propter quem ſerviunt ; diligere charitatem aut juſtitiam Dei, qua bene vel malè utuntur, quem uſum bonum Deus in piis dominis operatur , malum verò uſum permittit & ordinat ad ſervorum Deum timentium ſanctificationem,profectum, exercitationem: ipſis proinde ſervire debent æquo animo, ſine murmuratione,cum gaudio,perinde ac ſi Chriſto Jeſu ſervirent, non hominibus: otio non indulgere,ſed operari ſemper ad utilitatem dominorum; pro illis orare, quando ab operibus vacant . *Quodcumque facitis , ex animo operamini ,ſicut Domino , & non hominibus* . 6. Servire debent ſpe cœleſtis hæreditatis & prout illa dignum eſt , non ſpe mercedis ſolius temporalis , quàm à dominis temporalibus recipere poſſunt . *Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hereditatis* . 7. Dominorum ſuorum defectus & vitia non ſpectare, ſed Chriſti Jeſu communis & ſupremi Domini per illos imperantis majeſtatem . *Domino Chriſto ſervite*. 8. Injuriarum quas iniqui domini illis faciunt, vindictam uni Deo ſervare, non

Servorum erga dominos officia.

Digitized by Google

non illam expetere. *Qui enim injuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.*

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

* Hunc Verſum ad finem ſuperioris Capitis refert S. Thomas.

1. * DOmini, quòd juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo. Vos Domini, ſervis exhibete quod jus & æquitas à vobis poſtulant, cum ipſis humanè & benignè agite, ut qui noveritis unum eſſe veſtrûm illorûmque Dominum in cœlo Jeſum Criſtum, qui vos in miſericordia redemit, in veritate judicabit.

2. 3. 4. *Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione.* Aſſiduè & perſeveranter orationi vacate; in ea vigilate, non die tantùm, ſed nocte orantes: ſive, animo vigilate, ut ab iis caveatis, quæ fructum orationum veſtrarum impedire poſſunt. Orationem verò gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis ſemper comitetur. *Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum Myſterium Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum.)* Orate etiam pro me ac reliquis Evangelii Prædicatoribus, ut Deus det nobis opportunitatem & libertatem prædicandi, omniaque obſtacula removeat, ut Chriſti Myſterium cum efficacia & fructu annuntiem, propter quod etiam carcere detineor, & vinculis conſtrictus ſum. *Ut manifeſtem illud ita ut oportet me loqui.* Ut illud manifeſte & convenienter, ut ejus dignitas, & profunditas poſtulant, eloquar, & auditorum animos ad doctrinam ſalutis amplectendam, & ad credendum inflectam.

* Metaphora ſumpta a mercatoribus qui nullam omittunt occaſionem, qua cum ſuis etiam incommodis rem ſuam agant. *Theodoret.*

5. *In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt, tempus redimentes.* * Prudenter vos gerite erga eos qui extra Eccleſiam ſunt id eſt, erga Ethnicos, ne illis occaſionem detis prava converſatione, aut inconſideratione veſtra calumniandi Chriſtianam Religionem & Eccleſiam perſequendi. Nullam damni occaſionem eis date: pro ipſorum ſalute omnia tentetis & patiamini, ut eos Chriſto lucrificiatis. Veſtrum non eſt tempus; eo ergo utimini ut oportet, & per bona opera veſtrum facite.

6. *Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.* Sermo veſter, præſertim cum infidelibus, ſemper ſit ſapientiæ ſale reſperſus, modeſtia jucunda ornatus, ſaluber & utilis ad audientium ædificationem: ut omnibus compertum ſit vos ſcire quid pro diverſis hominum ætatibus, conditionibus, moribus ac ſtudiis vos unicuique reſpondere conveniat. Aliter enim infideli, aliter fideli; aliter perfecto, aliter imperfecto; aliter infirmo, aliter ſano doctrina ſalutis tradenda eſt.

7. 8. 9. *Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater, & fidelis Miniſter, & Conſervus in Domino.* Quæ ad me pertinent, omnia vobis renunciabit Tychicus, mihi dilectus in Chriſto uti frater, & fidelis probatuſque Miniſter Evangelii, conſervuſque meus, ſive ſocius in ſacro Miniſterio Chriſti Jeſu. *Quem miſi ad vos ad hoc ipſum ut cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra.* Quem miſi ad vos, tradens illi hanc Epiſtolam perferendam, ut rerum veſtrarum ſtatum cognoſcat, profectûmque veſtrum in fide & caritate, & corda veſtra tum præſentia ſua, tum verbo conſoletur. *Cum Oneſimo chariſſimo & fideli fratre, qui ex vobis eſt.* Mitto & Oneſimum chariſſimum & fidelem fratrem, olim ſervum Philemonis fugitivum, nuper Chriſtianæ Religionis Myſteriis initiatum, conterraneum veſtrum, patria ſcilicet Colloſſenſem.

Digitized by Google

ſem. *Omnia quæ hic aguntur, nota facient vobis.* Hi omnia quæ hic aguntur, ad me, cæteroſque Evangelii Miniſtros, & Evangelii ſucceſſum pertinentia, vobis referent.

10. *Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum.* Ariſtarchus Macedo, Theſſalonicenſis, Pauli comes, cujus meminit S. Lucas *Act.* 19. 20. & 27. & Apoſtolus noſter in Epiſtola ad Philemonem, ejuſdem Apoſtoli ſocius in Romano carcere. Joannes Marcus conſobrinus Barnabæ, alter ab Evangeliſta Marco; cùm propter eum orta eſſet diſſenſio inter ipſum Barnabam & Paulum, de qua *Act.* 15. ad Paulum poſtea reverſus, illique fideliter adhærens, ab ipſo commendari meruit ut ei *utilis in Miniſterium.* Illum Coloſſenſibus per literas commendaverat Eccleſia Romana commendat & Paulus, ut ſi ad illos venerit, illum honorifice & humaniter ut dignum Chriſti Jeſu Miniſtrum recipiant. Hic verborum illorum ſenſus: *De quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos, excipite illum.*

S. Ariſtarchum Apoſtoli Pauli ſocium Epiſcopum Theſſalonicenſem Ado & Martyrologium Romanum celebrant, & poſt multa certamina quieviſſe referunt, non Martyrio coronatum, aſſerunt Græci.

11. *Et Jeſus, qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.* Vos ſalutat & Jeſus cognomento Juſtus, qui genere Judæus eſt, ſicut Marcus, & Ariſtarchus. Hi ſoli ex Judæis ad Evangelium promovendum mihi cooperatur, & fuere ſolatio in rebus adverſis & vinculis, mihi pro Chriſti nomine patienti compatientes & miniſtrantes.

12. 13. *Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus* pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei?* Salutem vobis dicit Epaphras ſeu Epaphroditus concivis & Antiſtes veſter, dignus Miniſter Chriſti Jeſu, de veſtro profectu ac ſalute ſolicitus, Deùmque ſemper pro vobis ac ferventer orans, ut ſtetis perfecti in fide ac moribus nomine Chriſtiano dignis, & ut plenè impleatis omnia quæ à vobis exigit voluntas Dei. *Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ & qui Hierapoli.* Vobis enim de ipſo teſtor quòd multum zelum, ſeu ardens ſtudium ſpiritualis veſtri profectus habet, cum anxietate & labore conjunctum, & pro comprovincialibus veſtris ac vicinis Laodicenſibus, & Hierapolitanis.

2 *Ad Tim.* 4.

*Græcè Ἀγωνιζόμενος, *decertans pro vobis*, quaſi luctans cum Deo, in orationibus, quas pro vobis offert.

Laodicea & Hierapolis Phrygiæ urbes, Coloſſis vicinæ.

14. *Salutat vos Lucas Medicus chariſſimus, & D[illegible]s.* Lucas Evangelii & Actorum Apoſtolicorum Scriptor, Pauli comes individuus, olim profeſſione Medicus. Damas San. Pauli diſcipulus & adjutor, poſtea ipſum reliquit, ſæculi amore captus, teſte ipſo Apoſtolo: *Damas enim me reliquit, diligens hoc ſæculum, & abit Theſſalonicam.* *

* 2. *Ad Tim.* 4. 9.

15. *Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & Nympham, † & quæ in domo ejus eſt Eccleſiam.* Cùm ad Chriſtianos Laodiciæ commorantes ſcribetis, vel nuncium illùc mittetis, illos nomine meo ſalutate, & Nympham, ejùſque familiam in Chriſtiana Religione tam ſanctè inſtitutum, ac tam piè viventem, ut domum ejus Eccleſiam meritò appellem. Hunc inter Fideles Laodicenos eximium fuiſſe, veriſimile eſt.

† *Nymphas*; viri nomen, non mulieris, ut commentatus eſt Ambroſiaſter.

16. *Et cùm lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc, facite ut in Laodicenſium Eccleſia legatur: & eam quæ Laodicenſium † eſt, vos legatis.* Et cùm vobis lecta fuerit hæc Epiſtola, quam ad vos ſcribo, curate ut in Eccleſia Laodicena pariter legatur. Et eam quæ a Laodicenſibus ad me, vel ad vos ſcripta eſt, auctor ſum ut legatis, ædificationi veſtræ plurimùm profuturam. Quatuordecim duntaxat Epiſtolas S. Pauli agnoſcit Eccleſia, nullam ad Laodicenſes admittit, ut Septima Synodus Oecumenica declarat, S. Chryſoſtomo, S. Hieronymo, & Theodoreto præeuntibus.

† Græcè τὴν ἐκ Λαοδικείας *& eam quæ eſt ex Laodicia*

Vide Sæculi 1. Hiſtoriæ noſtræ Eccleſiaſtico Synopſim Artic. 6.

17. *Et dicite Archippo. Vide Miniſterium, quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.* Archippo nomine meo dicite: Attende ad Miniſterium quod in Eccle-

Archippus Eccleſiæ Coloſſenſis Doctor, erat & Paſtor ſub Epaphra, abſentis vices gerens.

cleſia Domini accepiſti, ut omnia illius officia impleas.

18. *Salutatio mea manu Pauli.* Ego Paulus hanc ſalutationem manu mea ſcripſi, ut hanc Epiſtolam meam eſſe agnoſcatis. *Memores eſtote vinculorum meorum*, ut pro me oretis, ac in fide, pro qua hæc patior, conſtanter perſeveretis, meòque exemplo ad mala quæque pro Chriſti nomine fortiter perferenda parati ſitis. *Gratia vobiſcum, Amen.* Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum permaneat.

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS:

Dominorum erga ſervos officia.

1. D*Omini, quid juſtum eſt & æqum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo.* Æquitas naturalis poſtulat, lex charitatis imperat, ut domini ſervis victum & veſtitum ſuppeditent. 2. Ut operas ab ipſis moderate exigant, non eos ultra modum laboribus gravent & opprimant. 3. Ne ipſos duriùs tractent ſeu verbis, ſeu verberibus, in illoſque ſæviant. 4. Ut ægrotos amanter foveant & curent. 5. Ut illos omnia Chriſtianæ vitæ officia implere jubeant & faciant. 6. Ut delinquentes corripiant & emendent, non ex iræ impetu, ſed caritatis affectu. 7. Ne ipſos contemnant & vilipendant ob ſervilem conditionem, ignobilitatem & paupertatem, ſed æſtiment ac diligant ut ejuſdem naturæ & gratiæ participes, ut à Deo fortè magis dilectos, ut ab eo ad majorem gloriæ gradum forſan prædiſtinatos. 8. Ne ſervos tractent inæqualiter, unum duriùs, alterum indulgentiùs, quod invidiæ, diſſenſionum & rixarum occaſionem præberet. 9. Ut illis auſcultent & cedat, cum ratio poſtulat, exemplo ſancti Job: *Si contempſi, (inquit) ſubire judicium cum ſervo meo & ancilla mea, cùm diſceptarent adverſum me Quid enim faciam cùm ſurrexerit ad judicandum Deus, & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?* 10. Ut ſervis bene meritis, ultra mercedem de qua cum ipſis convenerunt, premia donent. Denique ſe gerant erga ſervos ut Patres, magis quàm Domini. Sic anti-„ qui Patriarchæ, etiamſi habuerunt ſervos, ita adminibrabant domeſticam „ pacem, ut ſecundùm hæc temporalia bona filiorum ſortem à ſervorum condi-„ tione diſtinguerent; ad Deum autem colendum, in quo æterna bona ſperanda „ ſunt, omnibus domûs ſuæ membris pari dilectione conſulerunt. Quod natu-„ ralis ordo ita præſcribit, ut nomen patrum familiàs hinc exortum ſit, & tam „ latè vulgatum, ut iniquè etiam dominantes hoc ſe gaudeant appellari. *Qui autem veri Patres-familias ſunt, omnibus in familia ſua ad colendum & promerendum Deum conſulunt; deſiderantes atque operantes venire ad cæleſtem domum, ubi neceſſarium non ſit officium imperandi mortalibus, quia neceſſarium non eſt officium conſulendi jam in illa immortalitate felicibus: quò donec veniatur, magis debent patres quòd dominantur, quàm ſervi tolerare quòd ſerviunt. Si quis autem in domo per inobedientiam domeſticam paci adverſatur, corripitur ſeu verbo; ſeu quolibet alio genere pœnæ juſto atque licito quantùm ſocietas humana concedit, pro ejus qui corripitur utilitate, ut paci unde diſſiluerat coaptetur. Sicut enim non eſt beneficentiæ adjuvando efficere ut bonum quod majus eſt amittatur; ita non eſt innocentiæ parcendo ſinere ut in malum gravius incidatur.* Sed in correptione ſervanda eſt moderatio & manſuetudo Chriſtiana: Conſiderandum eſt ſervos ſub manu dominorum eſſe ad tempus quod brevi tranſit: dominos verò pariter ac ſervos in æternum eſſe ſub manu Dei, quem talem experturi ſunt, quales erga ſer-

Ad Philem Verſ. 16.

S. Auguſt. lib. 19. De Civit. Dei, cap. 16.

Digitized by Google

ſervos fuerint, vel patrem miſericordem, vel ſeverum & inexorabilem judicem. *Scientes quòd & vos Dominum habetis in cœlo*.

2. *Orationi inſtate vigilantes in ea in gratiarum actione*. Mendici Dei ſumus in oratione ad januam miſericordiæ ipſius pulſantes: ipſaque orationis gratia eleemoſyna eſt quam ab illo accipimus. Oratio porrò ut Dei miſerationem & beneficia impetret, debet eſſe aſſidua, fervens, humilis, perſeverans, attenta, vigilans, cum ſumma Dei reverentia, & religioſo timore conjuncta, *Orationi inſtate*. Diſplicet nobis importunitas noſtra. Inanitatem noſtram Deus implebit, ſi illam humiliter coram ipſo confiteamur. Vigilandum adversùs tentationes dæmonis, tunc maximè nos impugnantis, cùm oramus. Vigilandum, ne Dei lumina, gratiæ, miſericordiæ, viſitationeſque ſalutares, certis momentis, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, adſtrictæ, nobis elabantur deſidia & negligentia noſtra. *Vigilans in ea*. Timeamus ne Chriſtus nobis exprobret: *Non potuiſtis una hora vigilare mecum*. Denique oratio cum gratiarum actione conjuncta eſſe debet: Gratiarum enim actio divinæ miſericordiæ manum aperit ut beneficia ſua liberaliter & largiter effundat, & cor pauperis creaturæ ut illa recipiat. *In gratiarum actione*. Virum quemdam ſanctum ſibi notum ſic orare conſueviſſe refert S. Joannes Chryſoſtomus: Gratias agimus pro omnibus beneficiis tuis, quæ „ à primo die, uſque ad præſentem diem nobis indignis ſunt collata: pro iis quæ „ ſcimus, & neſcimus, pro manifeſtis, pro non manifeſtis, quæ opere facta „ ſunt, & quæ ſermone, quæ voluntariè facta ſunt & involuntariè, pro afflictio- „ nibus, pro recreationibus, pro ſupplicio, pro regno cœlorum. Rogamus „ ut conſerves animam noſtram ſanctam, puram habentem conſcienti- „ am, finem dignum tua clementia. Qui ſic dilexiſti nos ut unigenitum Filium „ dares, dignare non eſſe dignos charitate. Da in ſermone tuo ſapientiam, & „ in timore tuo, Unigenite Chriſte, tuam inſpira fortitudinem. Qui pro „ nobis dediſti Unigenitum, & ſanctum tuum emiſiſti Spiritum in remiſſio- „ nem peccatorum noſtrorum, ſi quid volentes vel inviti peccavimus, condo- „ na, & ne reputes. Recordare omnium qui bene & ſecus nobis volunt. Omnes „ enim ſumus homines, &c.

S. Auguſt. Serm. 53. aliàs 14. ex additis à Pariſienſibus.

Oratio vigilans & cum gratiarum actione conjuncta.

Matth. 26. 4.

S. Chryſoſt. Hom. 10. in hanc Epiſtolam.

3. 4. *Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum Myſterium Chriſti (propter quod vinctus ſum.)* Mercenarius animum deſpondet in difficultatibus, perſecutionibus, & anguſtiis: Paſtor Apoſtolicus novis ſuccenditur ardore ac zelo prædicandi veritates Evangelicas pro quibus patitur. Verbum enim Dei non eſt alligatum. Oſtium non quærit quo evadat ex vinculis quibus ejus corpus conſtringitur, ſed quo Chriſtum Jeſum in animas ſibi credita introducat, qui ipſas à peccatorum vinculis abſolvat. Bonus Paſtor, Prædicator Apoſtolicus, Doctor veritatis, nihil ſe poſſe in negotio converſionis & ſalutis animarum agnoſcat & confiteatur, niſi linguam ejus Eccleſiæ preces & unctio ſancti Spiritus irrigent: niſi corda auditorum Dominus aperiat, & voluntates præparet. Cæterùm non ſolùm liberè prædicare, docere, ac propugnare debet veritates ſalutis, ſed comparatus eſſe ad adverſa quælibet ex parte mundi, hujuſmodi veritatum inimici, ſuſtinenda. *Propter quod vinctus ſum*. Multi nunc in ſacris pulpitis Evangelium prædicant, ſed, heu! pauci prædicant ut oportet. Ars hominum longe differt ab arte Dei. Humanum ingenium ſermonem ornat ſæcularis eloquentiæ pigmentis, ut aures demulceat: Spiritus Dei ſermonem in modum gladii ancipitis acuit, in modum ignis accendit, ut corda vincat & inflammet, ut vitia reſecet atque conſumat. *Ut manifeſtem illud ita ut oportet me loqui*. Pro Paſtoribus ſuis, Prædicatoribus, & Doctoribus orationes ad Deum fundat populus Chriſtianus, quia cum cuſtodiunt & erudiunt, eorumque bonum commune eſt omnium. Oret ut Deus det illis gratiam dignè proferendi verbum ſuum, ita ut nec ſpe bonorum temporalium, nec malorum timore à libera prædicatione & conſtanti defenſione verita-

Paſtoris & Concionatoris Apoſtolici zelus.

S. Thomas, Lect. 1.

 tis

exercete ; ſed ſedulo , accuratè , ferventer , ut Deo dignum eſt , omnia ejus officia implete , tanquam rationem ipſi Domino reddituri. *Ut illud impleas*. Eccleſiæ Miniſtros otioſos eſſe , turpe eſt. *Cur non illa tempora, quibus ab Eccleſia vacas , lectioni impendas? Cur non Chriſtum reviſas, Chriſtum allaquaris , Chriſtum audias? Illum alloquimur , cùm oramus: illum audimus , cùm divina legimus Oracula. Quid nobis cum alienis domibus? Una eſt domus , quæ omnes capit. Illi potiùs ad nos veniant , qui nos requirunt. Quid vobis cum fabulis? Miniſterium Altaribus Chriſti , non obſequium hominibus deferendum recepimus.*

S. *Ambroſ.* lib. De *Officiis Miniſtrorum*, cap. 20.

IN

IN EPISTOLAM SANCTI
PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES
COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HANC Epiſtolam S. Joannes Chryſoſtomus & Theodoretus omnium á S. Paulo ſcriptarum primam eſſe cenſent. Quod nemo negabit, qui contulerit ea quæ habentur *Actuum* 17. *&* 18. cum hujus Epiſtolæ cap. 3. Paulus Theſſalonicæ, quæ Macedoniæ Metropolis eſt, jecit fundamenta fidei, Judæis quidem contradicentibus, & apertè repugnantibus, ſed fruſtra laborantibus, cùm Evangelium omnibus tempeſtatibus ſuperius eſſet, ejuſque vis & efficacia omnes hominum molitiones vinceret. Horum igitur inſidias cùm declinaſſet Apoſtolus, Berœam venit, ibique Chriſtum prædicavit magno cum fructu: inde profectus eſt Athenas, ibique Chriſtum prædicavit in medio Areopagi. Dum Athenis verſaretur, ad eum rediit Timotheus, & de perſecutione quam Theſſalonicenſes Chriſtiani á Concivibus ſuis patiebantur, certiorem fecit. Ad illos cum ſe conferre vehementer optaret, nec tamen tunc poſſet proficiſci, Timotheum Theſſalonicam remiſit, ut eos in fide confirmaret. Tres circiter menſes Athenis cùm egiſſet Paulus, venit Corinthum, ibique ut ſapiens architectus Eccleſiæ fundamenta poſuit. Huc ad eum ex Macedonia redierunt Silas & Timotheus, qui de fidelium Theſſalonicenſium ſtatu illum certiorem fecere, ex quo magnum ſolatium accepit. Ad illos igitur hanc Epiſtolam ſcripſit Corinthi, non Athenis (ut quibuſdam viſum eſt) Hæc autem ſumma eſt Epiſtolæ. Theſſalonicenſes laudat quòd in accepta fide conſtanter permanſerint, perſecutionibus minimè fracti aut concuſſi; illiſque gratulatur quòd imitatores ipſius facti ſint, & Domini Jeſu Chriſti, & forma omnium Credentium in Macedonia & in Achaia. Sinceritatem ſuam in Evangelico Miniſterio, charitatem erga ipſos, labores pro ipſorum converſione ſuſceptos commemorat. A fornicatione & omni immunditia, á cupiditate rerum alienarum, à nimia triſtitia qua in ſuorum obitu conficiebantur, illos deterret, ac certiſſima ſpe reſurrectionis conſola-

Act. 17. & 18.

tur

Digitized by Google

exercete ; ſed ſedulo , accuratè , ferventer , ut Deo dignum eſt , omnia ejus officia implete , tanquam rationem ipſi Domino reddituri. *Ut illud impleas*. Eccleſiæ Miniſtros otioſos eſſe , turpe eſt. *Cur non illa tempora, quibus ab Eccleſia vacas , lectioni impendas? Cur non Chriſtum reviſas, Chriſtum allaquaris , Chriſtum audias ? Illum alloquimur , cùm oramus : illum audimus , cùm divina legimus Oracula. Quid nobis cum alienis domibus ? Una eſt domus , quæ omnes capit. Illi potiùs ad nos veniant , qui nos requirunt. Quid vobis cum fabulis ? Miniſterium Altaribus Chriſti , non obſequium hominibus deferendum recepimus*.

S. *Ambroſ.* lib. De *Officiis Miniſtrorum*, cap. 20.

IN

IN EPISTOLAM SANCTI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

HANC Epiſtolam S. Joannes Chryſoſtomus & Theodoretus omnium á S. Paulo ſcriptarum primam eſſe cenſent. Quod nemo negabit, qui contulerit ea quæ habentur *Actuum* 17. *&* 18. cum hujus Epiſtolæ cap. 3. Paulus Theſſalonicæ, quæ Macedoniæ Metropolis eſt, jecit fundamenta fidei, Judæis quidem contradicentibus, & apertè repugnantibus, ſed fruſtra laborantibus, cùm Evangelium omnibus tempeſtatibus ſuperius eſſet, ejuſque vis & efficacia omnes hominum molitiones vinceret. Horum igitur inſidias cùm declinaſſet Apoſtolus, Beroeam venit, ibique Chriſtum prædicavit magno cum fructu: inde profectus eſt Athenas, ibique Chriſtum prædicavit in medio Areopagi. Dum Athenis verſaretur, ad eum rediit Timotheus, & de perſecutione quam Theſſalonicenſes Chriſtiani á Concivibus ſuis patiebantur, certiorem fecit. Ad illos cum ſe conferre vehementer optaret, nec tamen tunc poſſet proficiſci, Timotheum Theſſalonicam remiſit, ut eos in fide confirmaret. Tres circiter menſes Athenis cùm egiſſet Paulus, venit Corinthum, ibique ut ſapiens architectus Eccleſiæ fundamenta poſuit. Huc ad eum ex Macedonia redierunt Silas & Timotheus, qui de fidelium Theſſalonicenſium ſtatu illum certiorem fecere, ex quo magnum ſolatium accepit. Ad illos igitur hanc Epiſtolam ſcripſit Corinthi, non Athenis (ut quibuſdam viſum eſt) Hæc autem ſumma eſt Epiſtolæ. Theſſalonicenſes laudat quòd in accepta fide conſtanter permanſerint, perſecutionibus minimè fracti aut concuſſi; illiſque gratulatur quòd imitatores ipſius facti ſint, & Domini Jeſu Chriſti, & forma omnium Credentium in Macedonia & in Achaia. Sinceritatem ſuam in Evangelico Miniſterio, charitatem erga ipſos, labores pro ipſorum converſione ſuſceptos commemorat. A fornicatione & omni immunditia, á cupiditate rerum alienarum, à nimia triſtitia qua in ſuorum obitu conficiebantur, illos deterret, ac certiſſima ſpe reſurrectionis conſola-

Act. 17. *&* 18.

tur

tur. Ex eo quòd judicii dies incertus ſit & incognitus, monet ſemper eſſe vigilandum, ac bonis operibus incumbendum, ne imparatos opprimat. Illos denique hortatur ad obedientiam & propenſiorem charitatem erga eos qui ipſis præſunt in Domino, ut ſine intermiſſione orent, omnia probent, quod bonum eſt teneant, ab omni ſpecie mala abſtineant.

CAPUT I.

SENSUS LITTERALIS.

Se Apoſtolum in hac & ſequenti Epiſtola Paulus non inſcribit, quòd Theſſalonicenſibus ſatis notus eſſet, & ob honorem Silæ, qui cum illo Theſſalonicenſes Chriſti fide imbuerat.

1. *Paulus & Silvanus & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre & Domino Jeſu Chriſto. Gratia vobis & pax.* Paulus, & Silvanus, qui Silas in Actis Apoſtolorum appellatur, & Timotheus, Pauli in Macedonia Coadjutores in Miniſterio Apoſtolico: Eccleſiæ Theſſalonicenſium per virtutem Dei Patris bonorum omnium principii, & per gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti congregatæ, & ad ejus fidem & cultum vocatæ, gratiam & pacem adprecantur.

2. *Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione.* Gratias continuò agimus Deo pro beneficiis vobis collatis, pro donis fidei, charitatis, & patientiæ, quibus vos miſericorditer ornavit: Vos in orationibus noſtris aſſiduè Deo commendantes, ut ſua vobis dona conſervet, ac augeat.

3. 4. 5. *Memores operis fidei veſtræ, & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & Patrem noſtrum.* Nobis in memoriam revocantes ante Deum Patrem noſtrum opera fidei veſtræ, & labores charitatis veſtræ, quibus nos ex Judæorum ſeditione & inſidiis eripuiſtis, cùm apud vos Evangelium prædicaremus; & firmitatem ſpei veſtræ in Dominum Jeſum Chriſtum, quæ præſtitit ut adverſa quæque propter ipſum ſuſtineretis. *Scientes, fratres dilecti a Deo, electionem veſtram.* Novimus enim, Fratres à Deo dilecti, veſtram à mundo infideli diſcretionem per gratuitam Dei miſericordiam, & de veſtra ad vitam æternam electione confidimus: *Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine* multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.* Prædicatio quippe noſtra Evangelica apud vos verbis tantùm facta non eſt, quemadmodum Oratores aptè compoſita & ornata oratione perſuadere nituntur quod volunt: ſed miraculis confirmata eſt, & Spiritus ſancti donis in vos effuſis comitata, qui & operatus eſt in vobis ut Evangelii prædicationi crederetis, de illius veritate certò pleræque perſuaſi per ejuſdem Spiritus internam illuſtrationem, & meam adhortationem atque inſtitutionem. Et vos etiam ſcitis quomodo fuerimus apud vos converſati veſtræ ſalutis cauſa, quos labores ſubierimus, manibus noſtris victum nobis comparantes, ne vobis eſſemus oneri, & quæ ſubierimus pericula. Quæ agendi ratio non parum valuit ad perſuadendum vobis divinam eſſe doctrinam quam annuntiabamus.

* Græcè πληροφορίᾳ, *certa & plana perſuadendi ratio.*

6. 7. *Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti: Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.* Nos autem pluriműm conſolatur fructus laboris pro ſalute veſtra in Evangelii prædicatione ſuſcepti: ſiquidem imitatores noſtri facti eſtis, & Domini Jeſu, obedienter, & cum gaudio, qui fructus eſt Spiritus ſancti, ſuſcipientes, conſtanterque retinentes verbum Evangelii in medio perſecutionum & periculorum, adverſùs ejus profeſſores ſævientium. Adeo ut omnibus Chriſtianis Macedoniæ & Achaiæ, velut exemplar & norma conſtantis invictæque fidei præluxeritis.

8. A

Digitized by Google

8. *A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia & in Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad Deum, profecta eſt; ita ut non ſit nobis neceſſe quidquam loqui.* Prædicatio enim Evangelii, propter admirabiles effectus quos in vobis operata eſt, fidem ſcilicet evidentibus miraculis & Spiritus ſancti chariſmatibus confirmatam, & ſanctis operibus probatam, & inter perſecutiones inconcuſſam, non ſolùm in Macedonia & Achaia perſonuit quaſi ſigno dato: ſed & fides veſtra, qua in Deum & Chriſtum Jeſum credidiſtis, longè lateque extra illarum Provinciarum fines pervulgata eſt ac celebrata: ita ut non ſit nobis neceſſe ad veſtram commendationem quidquam loqui, vel ſcribere.

9. 10. *Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis ad Deum à ſimulacris, ſervire Deo vivo & vero, & exſpectare Filium ejus de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit* † *nos ab ira ventura.* Ipſi enim aliarum Eccleſiarum Chriſtiani nos in veſtræ fidei commendatione præveniunt, nobis enarrantes qualis ſucceſſus & fructus fuerit noſtræ apud vos prædicationis & converſationis, & quomodo relictis ſimulacris ſeu idolis converſi eſtis ad fidem cultumque Dei vivi & veri: ut illi ſoli ſerviatis: & Filium ejus Jeſum certa & firma ſpe de cœlis venturum exſpectetis, quem ſuſcitavit à mortuis: Qui nos morte ſua liberavit ab æterna damnatione infidelibus & impiis in die ultimi judicii ſuperventura: & quotidie nos liberat peccata dimittendo, eamque liberationem in ſecundo ſuo adventu conſummabit.

† Græcè τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς, *eripientem nos.*

CAPUT I.

SENSUS MORALIS.

1. P*Aulus & Silvanus & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, in Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* Apoſtolus Cooperatores ſuos ſibi adjungens, eorumque conſilium adhibens in Eccleſiarum regimine, dat exemplum Eccleſiæ Principibus imitandum. Ordinem ſuum, dignitatem, honoremque ſervent ſine faſtu; Dominationem in Clerum populumque Chriſtianum ut Principes gentium ſibi non tribuant. Veluti primos in Miniſterio & ſacræ juriſdictionis functionibus ſe gerant, nec tamen Cooperatorum ſuorum conſilia negligant. Eccleſiam agnoſcant & intueantur in Deo Patre à quo exivit, & ad quem redit; & in Domino Jeſu Chriſto, cujus corpus eſt. Ad id unum collimet eorum Paſtoralis cura, ut gratiam & pacem fidelibus ſibi commiſſis verbo, orationibus, & ſanctis exemplis procurent. Hæc enim bona ſunt Chriſtianis animabus ſummè deſideranda: Gratia qua Deus regnat in nobis hujus vitæ mortalis tempore: Pax qua in Deo regnabunt homines electi in felici æternitate. *Gratia vobis & Pax.*

Exemplum Præſulibus imitandum.

2. 3. *Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione.* Duplici in Deum affectu cor hominis veri Chriſtiani movetur; gemitu ſupplici, quo gratiæ auxilia ſpiritualibus miſeriis ſuis ſublevandis neceſſaria impetret; & gratiarum actione, qua accepta beneficia ad Dei gloriam referat, à quo eſt omne datum optimum. *Docemur priùs gratias agere pro bonis quæ nobis obtigerunt, tum deinde petere ea quæ deſunt.* Hoc præſertim Paſtorum munus eſt, qui neceſſitates & officia ovium ſuarum in ſe ſuſcipere debent, ut eas Deo repræſentent in oratione; & pro illis, quantum in ſe eſt, ſacrificio laudis & gratiarum actionis fungantur. Illarum autem memores ſine intermiſſione in orationibus ſuis eſſe debent, quia ipſas ſemper debent in corde habere, & earum ſpiritualem profectum, æternamque ſalutem deſiderare & Deo commendare. *Continuum deſiderium, continua oratio.* In oratione porro imprimis à Deo petendum eſt fidei, ſpei, & caritatis augmentum: ſed ut impetretur,

Paſtoralis oratio & gratiarum actio.

Theodoret.

S. Auguſt. in Pſalm. 37.

Deo

Deo debet offerri grata memoria donorum illorum, quæ Deus in animis noſtris miſericorditer operatus eſt. *Memores operis fidei veſtræ, & laboris, & caritatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum & Patrem noſtrum.* Bona opera fructus ſunt fidei, quæ *ſine operibus mortua eſt*. Exſpectatio tranquilla & inconcuſſa futurorum bonorum caracter eſt ſpei. Labor & tolerantia perſecutionum & rerum adverſarum pro Eccleſia, ſunt effectus caritatis. „ Si credis (*inquit* „ S. *Chryſoſtomus*) omnia patere. Si autem non pateris, non credis. An non enim „ ſunt ejuſmodi quæ ſunt promiſſa, ut vel mille mortes pati electurus ſit qui „ credit? Propterea regnum cœlorum, & immortalitas, & vita æterna. Qui ergo „ credit, omnia patietur. Num ergo fides per opera oſtenditur? Meritò quis di„ xerit, eam non abſolutè, ſed per opera oſtendi, per inſtantiam, per animi ala„ critatem. *Et laboris charitatis*. Quiſnam eſt labor abſolutè diligere? Nullus „ labor. Germanè autem & ſincerè diligere, multus eſt labor. Quando enim „ moventur innumerabilia quæ nos volunt abducere à charitate, nos autem „ omnibus reſiſtimus, nonne eſt labor? Quid enim non paſſi ſunt iſti ut à cari„ tate non diſcederent? Nonne ad Pauli hoſpitem venerunt, qui bellum gere„ bant cum prædicatione: & eum cùm non inveniſſent, ipſum Jaſonem trahe„ bant ad Magiſtratus civitatis? Hic ne eſt parvus labor, cùm ſemina nondum „ concreviſſent, tantam ferre tempeſtatem, tantas tentationes? ..... Propterea „ autem permittebat Deus ut ſtatim fierent perſecutiones, ne quis diceret caſu & „ adulatione conſtare prædicationem, & ut oſtenderetur eorum fervor: & quòd „ non eſſet humana perſuaſio, ſed Dei virtus, quæ credentium perſuadebat ani„ mis ut vel ad mille mortes eſſent parati. Quod quidem non fuiſſet, niſi ſtatim „ confirmata eſſet prædicatio, & ſtetiſſet immobilis.

S. Chryſoſt. Hom. 1. in hanc Epiſt.

4. 5. *Scientes fratres dilecti à Deo, vocationem veſtram: quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.* Vocationem noſtram ad fidem ac religionem Chriſtianam Catholicam, quæ divini in nos immeritos & indignos amoris effectus, & neſcimus, ſi fideliter illius officia non impleamus, nec tantæ gratiæ, ut par eſt, reſpondeamus. Evangelii verba audire non ſufficit, à Deo diligamur, ſed Evangelii virtutem ſanctis operibus in nobis oſtendere neceſſe eſt: & Spiritus ſancti in animabus noſtris præſentiam & inhabitationem fructibus ipſius demonſtrare. *Sed & in virtute, & in Spiritu ſancto*. Plena verò opera eſſe debent, id eſt, ex caritate facta, recta & ſincera intentione, cum fervore, omni ex parte implentia Dei legem, & officia ſtatus & conditiones ad quam à Deo vocati, & in qua ejus providentia ac voluntate conſtituti ſumus. *Et in plenitudine multa*: ne dicatur nobis à Domino: *Non invenio opera tua plena*. Et hæc quidem Chriſtianos omnes ſpectant: ad Paſtores verò & Prædicatores pertinent quæ ſequuntur: *Sicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.* Dei gloriam & ſalutem animarum ſibi commiſſarum unicè ſpectare & intendere debent; non propter ſe, non propter honores & gloriam ſæculi, aut temporalia bona miniſterio ſuo fungi: ſanctæ converſationis exemplo, prædicationis verbo, ferventeprudentique zelo ſalutem illarum promovere. *Quales fuerimus in vobis propter vos*. Hæc vicem quodam modo ſupplent miraculorum ad perſuadendum fidelibus ut ſecundùm Evangelium vivant, & quam profitentur Chriſti fidem operibus probent. Nunc majora miracula Chriſtus per ſanctos Paſtores & Prædicatores operatur iis quæ corporis ſanitatem reſtituunt. *Modò caro cæca non aperit oculos miraculo Domini, & cor cæcum aperit oculos ſermoni Domini. Modò non reſurgit cadaver, reſurgit anima, quæ mortua jacebat in vivo cadavere. Modò aures corporis ſurdæ non aperiuntur: ſed quàm multi habent aures clauſas cordis, quæ tamen verbo Dei penetrante pateſcunt, ut credant qui non credebant, & benè vivant qui malè vivebant, & obediant qui non obediebant.... Cur ergo nunc mira*

Omnia Officia noſtra fideliter implenda.

Apocal. 3. 2.

Paſtorum, & Prædicatorum officia.

S. Auguſtin. Serm. 88. *alias* 18. *De Verbis Domini, c.* 3.

Digitized by Google

mirans credentem, innocentem, Deo ſervientem, niſi quia conſpicis videntem, quem noveras cæcum; conſpicis viventem, quem noveras mortuum, conſpicis audientem, quem noveras ſurdum?

6. *Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti.* Illos verbum Dei ineffabiliter conſolatur, qui pro Fidei veritate, Moraliſque Chriſtianæ puritate, pro Chriſto & ejus Eccleſia patiuntur. Vincula, exilia, calumnias, verbera, proſcriptiones bonorum, quamvis ærumnas, anguſtias, mortem ipſam ſponte & alacriter perpeti, & ad hæc omnia ſuſtinenda paratos eſſe, modò voluntatem Dei impleamus, gratia Apoſtolica eſt, propria Chriſti Jeſu virtus, qui *propoſito ſibi gaudio ſubſtinuit crucem confuſione contempta*, id unum habens in votis ut Patris voluntas impleretur. Felix qui nullam occaſionem illum imitandi prætermittit! Nulla laus præclarior & magnificentior Theſſalalonicenſibus Chriſtianis ab Apoſtolo dari potuit. *Imitatores mei facti eſtis & Domini.* Nomen Chriſtiani non meretur, qui Chriſtum non imitatur. Qui delicias amat, non crucem, diſcipulus ejus non eſt. In afflictionibus verbum Dei diligentius audiendum, avidius excipiendum eſt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus. Gaudii cum extrema tribulatione conjunctio, Chriſtianiſmi privilegium, Spiritus ſancti donum eſt. Afflictio eſt in corporalibus, gaudium in ſpiritualibus.
„ Fieri poteſt ut patiens non lætetur, quando patitur quiſpiam pro peccatis:
„ & flagris cæſus lætetur, quando patitur quiſpiam propter Chriſtum. Hoc eſt
„ enim gaudium Spiritus: pro iis quæ videntur eſſe gravia & moleſta, educit
„ lætitiam. Afflixerunt vos, (inquit) perſecuti ſunt: ſed vos in illis perſecu-
„ tionibus non dimiſit Spiritus. Sicut in igne rore aſpergebantur tres pueri,
„ ita vos quoque in afflictionibus. Sed quomodo illic non eſt naturæ ignis rore
„ aſpergere, ſed flantis ſpiritus: ita non eſt afflictionis gaudium procreare, ſed
„ propter Chriſtum perpeſſionis, & rore perfundentis Spiritus, conſtituentiſque
„ in quiete & recreatione per fornacem tentationum. *Cum gaudio Spiritus*
„ *ſancti.*

Chriſti Jeſu imitatio.

Gaudii cum tribulatione conjunctio, Chriſtianiſmi privilegium eſt.

S. Chryſoſt. Hom. 1.

Daniel. 3.

7. 8. *Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaja, &c.* Aliorum forma & exemplar eſſe non poteſt, qui in ſe imaginem Chriſti Jeſu non expreſſit. Homo ad imaginem Dei formatus eſt in prima creatione; ad imaginem Chriſti reformatus eſt in regeneratione. Satagendum eſt & ſtudiis omnibus in id incumbendum ut divinæ illius imaginis lineamenta integra ſerventur, non obliterentur, non inquinentur, non obſcurentur. Odor boni exempli & ſanctæ converſationis ubique diffundendus eſt. Unius Eccleſiæ, imò unius familiæ, quandoque etiam unius animæ pietas, multarum gentium converſionem imperat. aut promovet. *A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia & in Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra.* Sancta exempla per ſe clamant, quaſi tuba dant ſignum cæteris ad pietatem colendam. Animum non deſpondeant, qui nuper ad fidem aut pœnitentiam ſunt converſi: fervore ſiquidem ſuo in omni genere virtutis tantùm proficere poſſunt, ut aliorum forma & exemplar eſſe poſſit, etiam illorum qui ante annos plurimos currunt in ſtadio Chriſtianæ pietatis, & in virtutum actibus ſunt exercitati. Sic Theſſaloniſes in ipſis pene ſuæ converſionis initiis facti ſunt forma & exemplar cœterorum Chriſtianorum, non ſolùm in Macedonia & in Achaia, ſed in omni loco. Qui verò ab annis plurimis Deo ſerviunt, non ſunt pigri & ſegnes, non remitti ſinant fervorem ſuum, progrediantur ſemper; currant, properent ad Chriſtianam perfectionem; caveant ne alii ipſos antevertant, illiſque præripiant palmam & coronam.

Boni exempli vis.

9. *Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo converſi eſtis ad Deum a ſimulacris ſervire Deo vivo & vero.* Nemo verè & ſin-

Vera & ſincera converſio.

ſincerè ad Deum convertitur, qui ſua non reliquerit idola, quibus antè ſerviebat; alius idolum divitiarum ſuarum, alter voluptates, alius idolum ingenii ſui, alter corporis, alius ambitionis, honoris, inanis gloriæ. Quicumque mundum diligunt, ejuſque ſpiritu aguntur, Deum vivum & verum hujuſmodi idolis poſtponunt, eiſque ſalutem ſuam ſacrificant. Ut ea contemnantur, deſerantur, abjiciantur, opus eſt victoria gratiæ Dei. Quanta conſolatio Paſtoris Concionatoris, Directoris, qui labores ſuos, curas, prædicationem, Miniſterium hac benedictione à Deo donari conſpicit! Hic non ſibi de ſucceſſu fructùque plaudat, ſed nomini Domini det gloriam. Neque enim qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus: & apis melli ſuo ſupervolitat, non in eo quieſcit, ne nectat hærentem.

Chriſtiani hominis vita. S. Thomas, Lect. 1.

10. *Et exſpectare Filium ejus de cælis (quem ſuſcitavit à mortuis) Jeſum, qui eripuit nos ab ira ventura.* Deo fideliter, ferventer, & perſeveranter ſervire, & Chriſtum Jeſum exſpectare, tota eſt Chriſtiani hominis vita: Qui exſpectat, deſiderat: qui deſiderat, moram ægre patitur: qui patitur, gemit: qui gemit, miſeriam ſuam agnoſcit & ſentit, & à ſæculi voluptatibus omnino alienus eſt. Exſpectabimus cum fiducia Salvatorem noſtrum & remuneratorem Jeſum, ſi illi dignè ſerviamus; & mandata ejus plene ſervemus. Deſiderabimus reſurrectionem corporum noſtrorum, ut ei conformemur, membra capiti, unumque cum eo ſimus in gloria. *Fiducia Chriſtianorum, reſurrectio mortuorum.* Chriſtum exſpectemus & deſideremus ut captivi liberatorem, ut exules noſtræ in patriam revocationis auctorem & Mediatorem, ut ægri Medicum, ut filii Patrem, ut ſponſa Sponſum, ut oves Paſtorem, ut ſervi Dominum ac magnificum remuneratorem. Imitemur quem exſpectamus; illum diligamus, illique in omnibus obediamus; Nos ipſos per pœnitentiam judicemus; & rurſus in iram ac damnationem incurramus, à qua nos miſericorditer eripuit. *Tota vita Chriſtiani boni ſanctum deſiderium eſt.*

Tertull. lib. De Reſurrect. Carnis.

S. Auguſt. Tract. 4. in Epiſt. 1. S. Joan.

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Nam ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit.* Quid verò opus eſt ut commemorem quod alii nobis de veſtra fide & ſancta converſatione annuntiant? Cum ipſi noveritis noſtrum ad vos adventum, noſtrámque apud vos prædicationem & docendi vivendique rationem non fuiſſe ſine fructu. *Sed ante paſſi multa, & contumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis,* * *fiduciam habuimus in Deo noſtro loqui ad vos Evangelium Dei, in multa ſollicitudine.* † Imò etiam multa priùs paſſi, & contumeliis affecti, virgiſque cæſi, & in carcerem detruſi Philippis (ut vobis notum eſt) in Deo confiſi, ejuſque ope ac gratia freti, nec præteritis deterriti periculis, prædicavimus apud vos Evangelium Dei cum multa anxietate, anguſtiis & difficultatibus plurimis, propter Judæo deprecationi reſiſtens, & difficultatibus, & ſeditionem moventes.

* Act. 16.

† Græcè ἐν πολλῷ ἀγῶνι, *in multo certamine.* Act. 17.

3. 4. *Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.* * Doctrina enim, quam vobis prædicavimus, nullis eſt erroribus admixta, nec ad fallendum ſeducendúmque compoſita; ut doctrinæ Philoſophorum Ethnicorum, neque ex ullo impuro affectu profecta, aut libidinibus favens, ut Poetarum fabulæ, & doctrina Gnoſticorum; neque cum dolo conjuncta quo vos ad perniciem capiamus, aut ſub ſpecie religionis temporalia lucra quæramus, ut Pſeu-

* Græcè οὐκ ἐκ πλάνης, *non ex impoſtura, ſeu fallacia.*

Digitized by Google

Pſeudo Apoſtoli † *Sed ſicut probati ſumus à Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.* Sed cum ea integritate, ſinceritate, & fide, quam nobis donavit, in nobiſque probavit Deus, cùm nobis Evangelii prædicationem credidit, illud annuntiamus & docemus; non hominibus placere ſtudentes, ſed ſoli Deo, qui omnes animorum noſtrorum affectus & motus, intentionemque ſcrutatur, explorat, perfectè cognoſcit ac judicat.

† Hos alibi *operarios ſubdolos vocat, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti* 2. Cor. 11.

5. 6. *Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis; neque in occaſione avaritiæ: Deus teſtis eſt: nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis.* Neque aliquando ſermone adulatorio uſi ſumus, ut optimè noſtis: non ſtuduimus loqui vobis placentia, ſed ſalutaria: neque ſpecioſis prætextibus uſi ſumus in functionibus Miniſterii noſtri ad velandam avaritiam, & corradendas pecunias. Quæſtus, (inquam) gratiâ non prædicavimus vobis Evangelium; Deus teſtis eſt. Nec humanam gloriam quæſivimus, ſive à vobis, ſive ab aliis.

7. *Cùm poſſemus vobis oneri * eſſe ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tamquam ſi nutrix foveat filios ſuos.* Sumptu ſuſtentationis noſtræ vos onerare poteramus ut Chriſti Apoſtoli, quibus jus eſt de Evangelio vivere: Verùm ea poteſtate uſi non ſumus, ſed nos humiliter geſſimus apud vos quaſi parvuli effecti; lenitatem matris & nutricis filios ſuos foventis ac demulcentis, magis quàm auctoritatem & imperium præferentes.

* *Oneri eſſe* dicit, propter eos qui ſumptus ſuſtentationis Evangelii Miniſtris non libenter ſuppeditant.

8. *Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolum Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras * quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.* Tam tenero amore in vos propenſi, & deſiderio vos ad Chriſtum, tanquam ſponſum adducendi flagrantes, vehementer optabamus non ſolùm tradere vobis Evangelium Dei, ſed etiam impendere vitam noſtram ad ſalutem veſtram procurandam, quia chariſſimi nobis in Chriſto facti eſtis: non quòd à vobis aut ab aliis aliquid ſperaremus.

* Animam tradere dicitur aliquis ei quem impenſe amat. Unde Iſaiæ 58. 10. dicitur: *Cùm effuderis eſurienti animam tuam, orietur in tenebris lux tua.*

9. *Memores enim eſtis, fratres, laboris noſtri, & fatigationis: nocte ac die operantes, † ne quem veſtrûm gravaremus prædicavimus in vobis Evangelium Dei.* Meminiſſe poteſtis laboris quem toleravimus & quo defatigati ſumus: & quomodo prædicavimus vobis Evangelium Dei, nocte ac die operantes manibus noſtris, ne quemquam veſtrum graveremus, alimenta exigendo.

†*Nocte ac die* id eſt, aſſiduè Scripturæ ſacræ phraſi.

10. *Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè & juſtè, & ſine querela vobis, qui credidiſtis fuimus.* Vos ipſi teſtes eſtis, & Deus etiam teſtis eſt, quàm ſanctè in his quæ vitæ doctrinæque integritatem & Dei cultum ſpectant, quàm juſtè in his quæ proximum, quàm inculpatè ac irreprehenſibiliter converſati fuimus apud vos qui credidiſtis; nemini dantes occaſionem de nobis conquerendi, & ſollicitè caventes ne infirmis offendiculo eſſemus.

11, 12. *Sicut ſcitis qualiter unumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos) deprecantes vos & conſolantes teſtificati ſumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum, & gloriam.* Scitis quomodo affecti fuerimus erga unum, quemque veſtrûm, quomodo erga ſingulos nos geſſerimus, ut pater erga filios chariſſimos, vos cum precibus exhortando ut in fide conſtantes eſſetis, & conſolando vos in afflictionibus & perſecutionibus propter Evangelium illatis vel imminentibus, & obteſtando ut viveretis ſicut decet cultores & ſervos Dei, qui vos ad Eccleſiam ſuam per fidem ac baptiſmum vocavit, & gloriæ ſuæ pignus tam gratuita vocatione dedit.

13. *Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed, (ſicut eſt verè verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.* Quamobrem aſſiduè gratias agimus Deo quoniam Dei verbum, quod nobis prædicantibus audi-

viſtis, non accepiſtis ut verbum hominum, id eſt, ut dubium vel probabile tantùm, aut humana ſolùm ratione vel auctoritate firmatum, quo modo recipiuntur Philoſophorum placita : ſed ut verbum quod Deus ipſe locutus eſt, nobiſque prædicandum credidit : qui, cùm ſit prima Veritas, nec falli poteſt nec fallere. Qui ſermo ſcilicet Evangelicus, in vobis credentibus, velut ſemen fructiferum, omne genus bonorum operum Dei virtute operatur.

14. 15. 16. *Vos enim imitatores facti eſtis, fratres, Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu : quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis.* Vobis enim quid ſimile contigit ac Eccleſiis Dei quæ Jeſu Chriſti fidem in Judæa ſunt amplexæ, & illarum in fide conſtantiam ac patientiam imitati eſtis ; ſiquidem ſimiles perſecutiones à contribulibus veſtris paſſi eſtis, eis quas ipſæ paſſæ ſunt à Judæis : *Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur,* Qui (ſcilicet Judæi) Dominum Jeſum interfecerunt, mortem ejus à Pilato ſeditioſis & efferatis clamoribus extorquentes ; & Prophetas ſibi ſpeciatim deſtinatos & ad ſe miſſos occiderunt, & nos Chriſti Apoſtolos ac Miniſtros perſecuti ſunt & expulerunt : & Deo ſunt exoſi ; & omnibus hominibus per invidiam & malitiam adverſantur, ſaluti totius generis humani obſiſtentes, dum Evangelii curſum pro viribus impediunt. *Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper : pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.* Impedientes nos, quantùm in ipſis eſt, ne Gentibus annuntiemus Evangelium, cui credendo & ſecundùm illud vivendo ſalutem æternam conſequantur : atque ita peccata peccatis ſemper addentes, menſuram criminum ſuorum implent, cujus cumulum Deus expectare decrevit, ut ſimul & plenè omnia puniat. Super illos cecidit ira Dei, æternùmque manebit. Proximum Judæorum exitium prædicit, & diſperſionem ac ſervitutem, ex qua revocationem non conſequentur. Ita

Pſal. 73. 1. etiam prædixit David : *Ut quid Deus repuliſti in finem ?*

17. 18. *Nos autem, fratres, deſolati a nobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.* Nos autem, fratres, ad breve tempus disjuncti ſumus à nobis, ut pater chariſſimis filiis orbatus ; ſed aſpectu, non corde ſumus ſeparati ; unde multò ardentiore deſiderio vobis etiam corpore præſentes eſſe peroptavimus : *Quoniam voluimus venire ad vos : ego quidem Paulus, & ſemel, & iterum, ſed impedivit nos Satanas.* Statueramus enim venire ad vos, ego Paulus. Timotheus & Silas : & ego quidem ſæpius : ſed nos impedivit Satanas per homines malos obſtacula injiciens, inſidias ſtruens, ſeditiones excitans vel diſſidia.

19. 20. *Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ ? Nonne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus ? Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.* Quæ enim major ratio mihi eſſe poteſt ſperandi præmii à Chriſto juſto judice in adventu ejus, ac proinde nunc gaudendi ? Quo majore ornamento Apoſtolatus mei gloriari poſſim, quàm fructu quem apud vos feci ?

S. Chryſoſt. Theodoret.

„ De vobis certè gloriari poſſum & lætari coram Domino...... Quoniam ſe ipſum Apoſtolus aſſimilavit matri quæ lactat infantes, ejus quoque verba imitatur..... Eæ ſiquidem parvulos filios ſuos & ſpem & gaudium, & alia ejuſmodi, appellare conſueverunt.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. 2. 3. 4. 5. 6. NAm & ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit. Caveant Paſtores & Concionatores, ne ipſorum

Caveant Paſtores & Concionatores ne ipſorum culpa infructuoſa ſit Evangelii Prædicatio.

Digitized by Google

ſo rum culpa ſit inanis in populo Chriſtiano Evangelii prædicatio. Id enim non ſolùm auditorum vitio & indiſpoſitione, ſed & ſæpe Paſtorum & Prædicatorum culpa contingit. Timeant ne coram Deo vacui appareant in judicii die, ipſiſque merito imputetur quòd nullum fructum in Eccleſia Dei, & in negotio ſalutis animarum fecerint. Imitentur exemplar quod ipſis in Apoſtolo Paulo monſtratum eſt. 1. Sacrum Paſtoralis Curæ & Prædicationis Miniſterium Spiritus ſancti impulſu; non humanis rationibus ſuſcipiant. Qui enim humano favore, aut carnis vel ſanguinis reſpectu, non Dei vocatione Miniſterium ſacrum ingreditur timere debet ne introitus ejus aliis ſit inanis & infructuoſus, ipſi verò exitialis. Qui cruces, tribulationes, difficultates, contradictiones, agones, ærumnas, perſecutiones ſuſtinet in ipſis miniſterii ſui & miſſionis ſuæ exordiis, benedictionem, virtutem, & unctionem crucis conſequetur ad ſalutem animarum, propriamque ſanctificationem. *Sed ante paſſi multa, & contumeliis affecti.* O præclarum evangelici Miniſterii tyrocinium, dignum iis qui Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum annuntiant! 2. Fiduciam in hominibus, & mediis humanis, quæ prudentia carnis filiis hujus ſæculi ſuggerit, collocare non debent, ſed in ſola Dei virtute & gratia. *Fiduciam habuimus in Deo noſtro.* 3. Imperterrito animo & cum ſancta libertate prædicanda eſt veritas, ſive fidem, ſive mores ſpectans. *Loqui ad vos Evangelium Dei in multa ſolicitudine.* Qui ita ſe gerunt, fructum multum in miniſterio, benedicente Deo, facient. *Sufficit enim vel ærumnarum teſtimonium ad oſtendendam veritatem prædicationis. Qui enim decipere conantur, ad pericula uſque larvam gerunt: ſed ubi ea viderint, ſeipſos detegunt, & mendacium patefaciunt. Eà de cauſa divinus Apoſtolus vincula & verbera quæ paſſus eſt Philippis, & dicendi libertatem quâ poſtea uſus eſt, in memoriam revocavit; docens ſe poſt graves moleſtias majori alacritate repletum fuiſſe, quoniam laborum prævidebat æmolumentum.*

Miniſtrorum Chriſti & Concionatorum officia.

Theodoret.

Quartò, Paſtor & Prædicator Evangelicus, doctrinæ, vitæ, intentioniſque puritate ſpectabilis ſit neceſſe eſt. *Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.* Error, integritati doctrinæ; immunditia, puritati vitæ; dolus intentionis ſinceritati opponitur. Error, immunditia, dolus, proprii hæreticorum & Pſeudo-apoſtolorum caracteres. Veritas doctrinæ, munditia vitæ, rectitudo intentionis, virorum apoſtolicorum dotes propriæ. *Neque in confuſione paganorum, neque in purgamentis hæreticorum, neque in languore ſchiſmaticorum, neque in cæcitate Judæorum quærenda eſt Religio; ſed apud eos qui Chriſtiani Catholici vel orthodoxi nominantur, id eſt integritatis cuſtodes & recta ſectantes.*

S. Auguſt. lib. De vera Religione, cap. 5.

5. Dei providentiam, voluntatem, electionem, ſive in cura Paſtorali ſuſcipienda, ſive in prædicationis officia, ſive in directione conſcientiarum, ſive in quibuslibet ſacri Miniſterii functionibus ſequi oportet, illique obſequi. *Sed ſicut, probati ſumus à Deo.* Felix qui à Deo probatus, & dignus Miniſter inventus eſt miſericordia ejus operante. 6. Veritatem Chriſtianam, ſive fidem, ſive morum diſciplinam ſpectet, prædicare debent ac docere Paſtores & Evangelici Miniſtri ut rem ſibi traditam, non à ſe inventam; ut rem doctrinæ, non ingenii; cujus ſunt cuſtodes & depoſitarii, non domini; quam proinde immutare & adulterare non licet. *Sicut probati ſumus ut crederetur nobis Evangelium, ita & loquimur.* 7. Hominum applauſum & laudem parvifacere debent ſacri Miniſtri, & ſolum Dei judicium vereri, qui cordium ſcrutator eſt & judex. *Non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra.* 8. Adulationis ſtudium & uſus ab Evangelicis Miniſtris procul eſſe debet. Qui enim ab hominibus nihil timet aut ſperat, illos *labiis ſuis lactare*, illis *placentia loqui* non ſtudet, nec doctrinam morum cupiditatibus & ſtudiis illorum accommodat, viam ſalutis dilatans, & Chriſtianæ Religionis diſciplinam evangelicis & apoſtolicis regulis adſtri-

Vincentius Lirin. in Commonitorio.

Proverb. 24. 18.

Iſai. 30. 10.

ſtrictam relaxans cum animarum detrimento. *Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis.*

9. Omnem avaritiæ occaſionem, ſpeciem, ſuſpicionem, affectum fugiant Chriſti Miniſtri: ob omni rerum terrenarum & commodorum temporalium cupiditate alieni ſint; à captandis muneribus, ab ex torquendis in propriam vel communem Eccleſiarum, vel Societatum, Congregationum, ſeu Monaſterium ſuorum, vel domorum utilitatem fundationibus, à ſuggerendis donationibus, taſtamentis abhorreant. Procul, qui lucrum exiſtimant pietatem, qui in miniſterio verbi magis requirunt datum quàm fructum. Procul, qui filiarum Tyri in muneribus conſcientias moderari amant, aut ſimulata temporalium emoſumentorum contemplatione, & aſſumpta generoſitatis larva minora dona recuſant, ut:
Theodoret. „ majora aucupentur. *Neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt.* Adulationis illos teſtes appellavit. Verba enim adulatorum aperta ſunt iis qui audiunt „ avaritiæ autem non jam ipſos, ſed inſpectorem univerſorum. Sæpe enim homines latet ejus quod ſit ſcopus & inſtitutum.

10. Chriſti Miniſter propter honores, dignitates, gloriam humanam, ſive famam & celebritatem nominis acquirendam in Eccleſia laborans, Chriſti humilitati facit injuriam, qui gloriam ſuam in Evangelii prædicatione non quæſivit, & fugit in montem ſolus, cùm ab hominibus quæreretur ad regnum. *Nec quærentes ab hominibus laudem, neque à vobis, neque ab aliis.* Apoſtolorum imitatores eſſe debent Evangelii Miniſtri, immo Chriſti Domini; non Philoſophorum, quos *Animalia gloriæ* Tertullianus vocat; non Phariſæorum, quibus
Joan. 5. 44. Chriſtus ait: *Quomodo poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis?*

Verſ. 7. Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli, &c. Undecimò, juribus ſuis, ſive honores, ſive lucrum ſpectantibus, ſponte ac generoſe cedant Chriſti Miniſtri, ſi illorum exactio Dei opus & animarum ſalutem impeditura vel retardatura videatur. Cupiditas immolanda caritati, quæ Deus eſt. Apoſtolum aliqua ſaltem ex parte imitentur qui ſufficiens patrimonium habent ad vitam honeſtè tranſigendam & ſuſtentandam: non ſint oneri fidelibus, immo pauperibus ſublevandis patrimonium pauperum impendant, de ſuo vivant. (Præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.) Infirmorum vitent offenſionem, apud quos rigoroſa jurium exactio, & levior cupiditatis umbra minuit fidaciam quam Paſtoribus debent, diſſenſiones & lites interdum excitat, & profectum omnem Evangelii impedit. *Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli.* Superbi, imperioſi, agreſtes, moroſi non ſint
S. Bernard. Serm. 23. in Cantica. Chriſti Miniſtri; ſed parvulorum ſimplicitatem, manſuetudinem, affabilitatem, cum nutricis amore, ſolicitudine, vigilantia conjungant. „ Sed facti „ ſumus parvuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos. *Au-* „ *diant hoc* Prælati, qui ſibi commiſſis ſemper volunt eſſe formidini, utilitati „ raiò: Erudimini qui judicatis terram. Diſcite ſubditorum matres vos eſſe „ debere, non dominos. Studete magis amari, quàm metui. Etſi interdum „ ſeveritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres, favendo; patres „ vos, corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite ver- „ bera, producite ubera. Pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant. Quid „ jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potiùs onera portare debetis? „ Cur morſus à ſerpente parvulus fugit conſcientiam Sacerdotis, ad quem eum „ magis oportuerat tamquam ad ſinum recurrere Matris? Si ſpirituales eſtis, in- „ ſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, &c.

Verſ. 8. 9. Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras. Duodecimò, non tantùm lac divini verbi, nutricis matris inſtar, fidelibus curæ ſuæ ſubditis præbere debent Rectores

res

res animarum, ſed ad ſanguinem etiam pro illorum ſalute profundendum eſſe
parati. Quantùm à tam ſancta diſpoſitione remotus eſt, qui nec animas alere
curat, nec eſurientia pauperum corpora reficere? *Cùm incomparabiliter ſit me-* *S. Gregor. M.*
lior anima qua vivimus, terrena ſubſtantia quam poſſidemus: qui non dat pro *Hom. 14. in*
ovibus ſubſtantiam ſuam, quando pro his daturus eſt animam ſuam? Vicarios ca- *Evang.*
ritatis Jesu Chriſti vitam crucifixam & laborioſam in ſacro Miniſterio pro ſalute
animarum ejus ſanguine redemptarum ducere oportet. Indigni ſunt Sacerdotio,
qui vitam in otio tranſigunt: Eccleſiæ ſunt oneri & dedecori, qui luxui & vo-
luptati indulgent, nullis naturæ commodis propter Chriſtum, & bonum ſalutis
animarum, privari ſuſtinentes. *Memores enim eſtis laboris noſtri & fatigatio-*
nis: nocte ac die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus vobis
„ *Evangelium*. Doctorem (inquit S. Chryſoſtomus) nihil oportet gravate fa- *S. Chryſoſt.*
„ cere eorum quæ tendunt ad ſalutem diſcipulorum. Nam ſi beatus Jacob noctu *Hom. 3.*
„ & diu laborabat in ovium cuſtodia, multo magis eum cui creditæ ſunt animæ *Geneſ. 31. 40.*
„ etiamſi ſit opus laborioſum & vile, oportet omnia facere, unum ſolum ſpe-
„ ctantem, nempe ſalutem diſcipulorum, & quæ inde Deo exiſtit, gloriam.

*Verſ. 10. 11. 12. Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſancte, & juſtè, & ſine que-
rela, vobis qui credidiſtis, fuimus: ſicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrum
(ſicut pater filios ſuos)* &c. Decimò tertiò, Chriſti Miniſtri veritatem doctrinæ
quam prædicant, vitæ integritate ſuffulciant; rerum terrenarum affectu vacui;
cœleſtium amore exardeſcant: nihil profanum, nihil impurum in eos vel cor-
pus ſuum ſinant inferri, utpote Deo ſecundùm utrumque conſecrati. *Sancte.*
Juſti & æqui erga proximum ſint obſervatores, nemini inferant injuriam, om-
nibus benefaciant, alienis affectibus & ſtudiis ſe adversùs aliquem præoccupari
minimè patiantur. *Juſtè.* Tanta rectitudine, tam perfecta modeſtia ſe gerant,
ut in eorum converſatione nihil ſit reprehenſioni obnoxium. *Et ſine querela.*
Probitas & virtus Miniſtrorum Chriſti ſoli Deo notæ eſſe non debent ob æternam
remunerationem, ſed & hominibus ob exemplum & ædificationem. Ideò luci,
& civitati ſupra montem poſitæ à Chriſto Domino comparantur. Tales eſſe de-
bent, ut fideles quos regunt, vitæ ſuæ teſtes habere minimè vereantur. *Vos te-
ſtes eſtis..... Sicut ſcitis.* Decimò-quartò, paternum erga omnes & ſingulos
Chriſtianos curæ ſuæ commiſſos affectum habeant ac demonſtrent Rectores ani-
marum, neminem negligentes, neminem cum faſtu excipientes, etiam infi-
mæ ſortis. *Quis enim pater adverſus filios inflatur?* Omnium animæ æquè Deo *Theophylact.*
pretioſæ, Chriſti ſanguine pariter redemptæ (*Sicut pater filios ſuos.*) Decimo-
quinto, Paſtores, Prædicatores, & Directores animarum exhortentur aſſiduè
imperfectos, ut in via virtutis proficiant: conſolentur puſillanimes, ut in via
mandatorum Dei confidenter ambulent: obteſtentur & urgeant peccatores, ut
viam ſalutis per ſinceram Pœnitentiam ingrediantur: proficientibus oſtendant
quantùm diſtent à ſanctimonia digna Deo tam magno, tam bono, tam ſancto,
qui eos ad ipſam vocat; digna mediis tam gratuitis, tam efficacibus, tam ſua-
vibus, tam ſapientibus, quibus illos ducit; digna regno & gloria tam ſublimi
tam perfecta, tam divina, quam diligentibus ſe promiſit ac præparavit. *Depre-
cantes vos, & conſolantes, teſtificati ſumus, ut ambuletis dignè Deo, qui vo-
cavit vos in ſuum regnum & gloriam.*

13. *Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione, quoniam cùm accepiſſetis
à nobis verbum auditus* Dei, *accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed, (ſi-* Verbi Dei ex-
cut eſt verè) verbum Dei, *qui operatur in vobis, qui credidiſtis*. Decimo-ſexto, cellentia.
Paſtores & Prædicatores fideliter & ſemper ad Deum referre debent verbi ejus fru-
ctum, & profectum animarum, ac de eo gratias illi agere, cujus donum eſt ut
populi Evangelium audiant, & auditum accipiant, cordeque retineant, ac per
illud bonum operentur. 17. Auditoribus inculcent dignitatem & excellentiam &

virtu-

virtutem verbi Dei; quantùm ſupereminent hominum verbis, errori, mendacio, mutationi obnoxiis, per ſe ineſſicacibus, aures percutientibus, in corde non operantibus; cùm verbum Dei corda flectat, eorum duritiem vincat, illorum corruptionem ſanet. Quanto igitur in pretio habendum eſt? Quanta reverentia audiendum? Quanta obedientia ſuſcipiendum? Quanta diligentia & ſolicitudine retinendum? Quanta fide ipſi cooperandum eſt, ne auditores judicet in

Joan. 12. 48. noviſſimo die? Qui ſecundùm Evangelium non vivunt, Evangelio credere non videntur. *Sed ſicut eſt verè, verbum Dei, qui operatur in vobi, qui credidiſtis.*

14. *Vos enim imitatores facti eſtis, fratres, Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa, in Chriſto Jeſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis.* Tria nos in Chriſtiana & Catholica Religione ac fide maximè confirmant.

Quæ nos in Chriſtiana Religione confirment? *Tertull. lib. De Præſcrip. Hæret.* *Minucius Felix in Octavio.*

1. Quòd credamus quæ Prophetæ, Apoſtoli, & Eccleſiæ ab illis fundatæ & inſtitutæ crediderunt. Eamdem profitemur fidem, quam *Eccleſiæ matrices & originales fidei* ab Apoſtolis acceperunt tum viva voce, tum per Epiſtolas. 2. Quòd Apoſtoli & è primis Chriſtianis plurimi, pro doctrina quam credimus, ſanguinem ſuderint, & tam frequenti, tam ſolemni, tam conſtanti teſtimonio ejus obſignaverint „ veritatem. *Pueri etiam & muliercula noſtra,* (inquit Minucius Felix) *cruces &* „ *tormenta, feras, & omnes ſuppliciorum terriculas inſpirata patientia doloris illu-* „ *dunt. Nec intelligitis, o miſeri, neminem eſſe qui aut ſine ratione velit pœnam* „ *ſubire, aut tormenta ſine Deo poſſit ſuſtinere.* 3. Quòd Eccleſia Catholica etiamnum ſimiles perſecutiones patiatur à Paganis & Hæreticis, & Martyres adhuc habeat, qui pro eadem fide moriuntur & coronantur. *Eadem paſſi eſtis & vos.* Apoſtolorum, Martyrum, & primorum Chriſtianorum, quorum fidem tenemus, actiones imitemur. *Imitatores facti eſtis Eccleſiarum* Dei &c.

15. 16. *Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur, prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.*

Terribile Dei judicium.

Terribile Dei judicium in Judæos qui Dominum Jeſum occiderunt, timorem incutere debet Chriſtianis, qui rurſus illum in ſemetipſis crucifigunt, qui Judaicè vivunt, ſolis rebus temporalibus inhærentes, nec de ſpiritualibus æterniſque bonis cogitantes. Timeant ne Judæorum inſtar à Deo deſerantur, obdurentur, & in nova peccata incidere permittantur in pœnam præcedentium peccatorum, neglectæ & contemptæ gratiæ, rejectæque veritatis, quæ interiùs illorum mentibus inſpirante Deo aſſulſit, exteriùs eorum auribus per verbi divini prædicationem inſonuit. Timeant ne impleta peccatorum ſuorum

Iſai. 5. menſura, iræ Dei in æternum ſubjaceant. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.* Iram Dei æternam incurretis, qui ejus miſericordiam contempſiſtis; & pœnas dabitis in interitu ſempiternas ultionum Domino.

17. 18. 19. *Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum, ſed impedivit nos Satanas.*

Reſidentia Paſtoralis. *Conc. Trid. Seſſ. 6. & Seſſ. 23. Cap. 1 De reform.*

Paſtores & Rectores animarum ad Reſidentiam in Diœceſibus & Parochiis ſuis divino jure, & ſub peccati mortalis reatu ſe teneri „ meminerint: Oves cognoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini „ prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum „ exemplo paſcere: pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum paternam „ curam gerere, & in cœtera munia paſtoralia incumbere, quæ nequaquam ab „ his præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque adſiſtunt, „ ſed mercenariorum more illum deſerunt. Reſidentiam igitur ament, non otioſam, ſed vigilem, actuoſam, & in cura paſtorali ſemper occupatam. Raò admodum, & quàm breviſſimo temporis intervallo fieri poterit abſint corpore nuſquam „ animo. Tunc tantùm ſibi licere noverint abſentiam, quando Chriſtiana cari-

„ tas

Digitized by Google

„ tas , urgens neceſſitas , debita obedientia ; & evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ „ utilitas , illos abeſſe poſtulant & exigunt . Abſentiæ occaſiones bonus Paſtor non quærit, rationes non prætexit: abſens, continuo, vehementi & ſollicito deſiderio redeundi ad cariſſimas oves tenetur, urgetur , impedimenta omnia reditus ſui vincere nititur , timetque ne à Satana ſint appoſita in perniciem animarum, quarum gravia detrimenta ex abſentia Paſtorum oriri novit . *Sed impedivit nos Satanas* . Bonus Paſtor ſalutem ſe conſequi non poſſe certus eſt, niſi animarum ſibi commiſſarum ſaluti aſſiduè cooperetur. Ejus ſolatium & gaudium in peccatorum converſione, in juſtorum profectu poſitum eſt : gloriam vel confuſionem ſuam in die judicii , coronam vel damnationem æternam ex fideli vel infideli Paſtoralis Officii functione pendere novit . *Quæ eſt enim noſtra ſpes aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?* Attendite igitur vobis quicumque opus miniſterii hujus ſortiti eſtis , *attendite* (inquam) *vobis , & pretioſo depoſito quod vobis creditum eſt . Civitas eſt , vigilate ad cuſtodiam, concordiamque. Sponſa eſt, ſtudete ornatui. Oves ſunt, intendite paſtui.* Niſi vos ita geratis, Paſtori ſtulto ſimiles eſtis, quem in furore ſuo ſe immiſſurum in terram Dominus per Prophetam comminatur : *Adbuc ſume tibi* , inquit , *vaſa paſtoris ſtulti ; quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra , qui derelicta non viſitabit, quod diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, & id quod ſtat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum diſſolvet . O Paſtor & Idolum, derelinquens gregem ! Gladius ſuper brachium ejus , & ſuper oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate ſiccabitur , & oculus dexter ejus tenebreſcens obſcurabitur.*

S. Bernardus Serm. 76. in Cantica.

Zachar. 11. 15.

C A P U T III.

S E N S U S L I T T E R A L I S.

1. 2. 3. P*Ropter quod non ſuſtinentes ampliùs , placuit nobis remanere Athenis ſolis.* Ideo non ampliùs tolerans deſiderium veſtri, & quòd nullum ad me nuntium de ſtatu veſtro,& de his quæ vos attinent,perveniret, ſolus Athenis, quò ex Macedonia tranſieram , remanere ſtatui , ut præſentiam meam apud vos ſupplerem miſſò Timotheo ſocio meo cariſſimo, & cooperatore fideliſſimo in miniſterio Evangelii . *Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum & Miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti , ad confirmandos vos , & exhortandos pro fide veſtra* . Illum (inquam) miſi, ut vos in fide confirmaret, & ad perſeverandum hortaretur. *Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis ? ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus.* Ut nemo veſtrum conturbetur animumque deſpondeat ob perſecutiones & afflictiones quas patimur. Non enim vos latet, hanc noſtram eſſe ſortem, ad idque nos à Deo deſtinatos , ut pro Chriſti nomine adverſa quæque patiamur ? * *Nam & cùm apud vos eſſemus , prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes , ſicut & factum eſt , & ſcitis.* Nam cùm eſſem in Theſſalonicæ, prædixi vobis me paſſurum Evangelii cauſa perſecutiones & afflictiones graviſſimas,multaque mihi imminere pericula: quod ita evenit , ut vos ſcitis , partim experientiâ , † partim fama, & ex aliorum relatione .

* Act. 9. 16. *Ego oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati .*

† *Act.* 17.

5. *Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens , miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter .* Propterea ego diutiùs exſpectare non valens , & de ſtatu veſtro ſolicitus, moræque impatiens ut de illo certior fierem, miſi Timotheum ut per illum cognoſcerem an conſtans & firma eſſet fides veſtra, an aliquo modo labefactata & concuſſa . Vereor enim ne Satanas,qui homines ad malum inſtigat, vos tentet, ejuſque malis artibus, & veſtro conſenſu, inanis & infructuoſus fiat labor, quem prædicando apud vos Evangelio,

vobiſque in Chriſtiana fide inſtituendis inſumpſi.

6. 7. 8. *Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & caritatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos: Ideo conſolati ſumus fratres, in vobis in omni neceſſitate & tribulatione noſtra, per fidem veſtram.* Modò autem cùm ad nos Timotheus à vobis redierit, nobiſque exoptatum nuntium retulerit de fidei charitatiſque veſtræ conſtantia, & perſeverantia, ab eòque etiam didicerimus quòd noſtri memoriam honorificam & cum affectu ac deſiderio reciproco conjunctam retineatis: ideo fides veſtra per Dei gratiam incuſſa magno nobis ſolatio eſt in omnibus afflictionibus, anguſtiis & periculis quibus premimur. *Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.* Nam etſi continua penè mortis pericula me circumſtent, lætam nihilominus vitam ago, quandoquidem vos in fide Chriſti conſtantes permanetis.

9. 10. 11. *Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum, nocte ac die abundantiùs orantes ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?* Quas enim gratias ſatis dignas Deo referre poſſum de gaudio immenſo atque perfecto, quo propter vos in ejus conſpectu perfundor? Quo fit ut continuis ac ferventiſſimis precibus Deum interpellem, ut ſi quid ad finem veſtram perficiendam deſideratur, id ſuppleam pleniore expoſitione, adhortatione, conſolatione. *Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.* Precor itaque Deum & Patrem noſtrum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut nobis proſperum ad vos iter tribuere dignetur.

12. 13. *Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram invicem, & in omnes quemadmodum & nos in vobis.* Chriſtus Dominus magis ac magis augeat, ac perficiat in vobis charitatem, qua nos invicem, imò & omnes homines, etiam infideles, & veſtros inimicos diligitis: illàmque ſimilem efficiat noſtræ erga charitati. *Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus Sanctis ejus. Amen.* Confirmet etiam Dominus corda veſtra, vòſque faciat irreprehenſibiles & immaculatos per veram ſanctimoniam, non ſolùm in oculis hominum, ſed in conſpectu Dei, quem nihil latet, & qui novit abſcondita cordis utque tales inveniamini in die judicii, cùm Dominus noſter Jeſus Chriſtus cum omnibus Sanctis ſuis apparebit: ut cum ipſis obviàm illi eatis, coronam gloriæ ab illo percepturi. Fiat.

CAPUT III.

SENSUS MORALIS.

Paſtores omnia ſolatia exteriora poſtponere debent animarum ſaluti.

1. 2. PRopter quod non ſubſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis: Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum & Miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra.* Qui Deum & Eccleſiam ſincerè diligit, omni ſolatio & auxilio deſtitui, etiam in maximis anguſtiis pro Dei gloria, & ipſius Eccleſiæ utilitate, animarùmque ſalute non renuit. Neminem chariorem habuit Apoſtolus Paulus Timotheo, à nemine majus ac ſuavius ſolatium accipiebat quàm à fideliſſimo illo ſocio & Cooperatore ſuo, quem diligebat uti fratrem: & tamen elegit remanere ſolum Athenis tanto ſolatio deſtitutum, ut majori Dei gloriæ, ac Theſſalonicenſium ſaluti conſuleret, illo miſſo ad ipſos in fide Chriſti ſuis exhortationibus confirmandos. Hinc diſcant

ſcant Paſtores, omnia ſolatia exteriora ſaluti animarum eſſe poſtponenda & ſacrificanda; imò & interiorum quorumdam mereque ſpiritualium ſolatiorum privationi conſentiendum fiduciamque in Domino collocandam, qui illa uberiùs ſupplebit, cùm ipſi placuerit. Paſtores & Prædicatores conſiderent ſe Dei Miniſtros eſſe in ejus regno, quod eſt Eccleſia; ſe in ſocietatem miſſionis Jeſu Chriſti ab illo vocatos, & Apoſtolorum in Evangelii prædicatione fratres eſſe & cooperatores. Quæ dignitas? Quæ fidelitas; Quæ ſedulitas & diligentia in obeundo Miniſterio, Fratres & Cooperatores Apoſtolorum. Apoſtolicas virtutes in ſe exprimant, apoſtolicè vivant, honorem Dei, quem Timothei nomen ſignificat, unicè intendant; officii ſui eſſe noverint, Evangelium annuntiare, Chriſtianos in fide Evangelii confirmare, omnes ad Evangelii amorem, & ad vitam ſecundùm illud componendam exhortari, adducere, accendere. *Miſimus Timotheum fratrem noſtrum & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos & exhortandos pro ſide veſtra.*

3. 4. *Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus. Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicebamu vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.* Perſecutionibus & tribulationibus commoveri & conturbari vir Chriſtianus non debet, ſive ſit Paſtor, ſive ſimplex ovis. Quod enim Paſtores ſpectat, hæc Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum ſors eſt; hoc Dei conſilium, ut ſucceſſus operis afflictionibus Operariorum Evangelicorum promoveatur. Illos ad tribulationes pro Evangelio tolerandas deſtinavit Dominus quaſi ſignum ad ſagittam. *Si mundus vos odit* (inquit Chriſtus) *ſcitote quia me priorem vobis odio habuit, ... Mementote ſermonis quem ego dixi vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos proſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt. Sed hæc omnia facient vobis, propter nomen meum, quia neſciunt eum qui miſit me.* Nec Paſtorum tantùm Chriſtianorum omnium piè viventium patrimonium in hac vita eſt tribulatio, perſecutio, crux *quotidie* ferenda, ut Chriſto Jeſu pro nobis crucifixo conformentur. Hæc Chriſtus Dominus ab initio prædixit: *Beati* inquit *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum* In hoc poſitus eſt Chriſtianus: *In hoc poſiti ſumus.* Quid igitur conturbamini in tribulationibus, quaſi otium, requies, & omnimoda proſperitas Chriſtianorum hac in vita ſors eſſet? *Nondum ad ſanguinem uſque reſtitiſtis adversùs peccatum*
,, *repugnantes.* Imò ne opportunum quidem eſt hoc vobis dicere. Sed quid?
,, Nondum pecunias deſpexiſtis. Cui ſunt impacti colaphi & alapæ? .... Tam
,, multa paſſus eſt Chriſtus propter nos, qui eramus inimici. Quid propter ipſum
,, paſſi ſumus? Undenam erit nobis in die judicii fiducia? Neſcitis quòd miles,
,, quando mille plagas & vulnera oſtendit, tunc poterit eſſe illuſtris apud Re-
,, gem? Sin autem nihil poſſit oſtendere rectè & fortiter geſtum, inter extre-
,, mos collocabitur. At non eſt, inquis, tempus belli. Nam ſi eſſet, dic quæſo,
,, quis decertaſſet? Fortaſſe nullus. Nam cùm video te propter Chriſtum pe-
,, cunias non deſpicere, quomodo tibi credam futurum ut plagas deſpicias? Di-
,, cite mihi, fortiter ne fertis eos qui probro & contumelia vos afficiunt,
,, & eis benedicitis? Quod nihil habet periculi non facis, & plagas feres in qui-
,, bus multum eſt triſtitiæ & doloris? Neſcitis quòd in pace ſe ad bellum opor-
,, tet exercere? Mon videtis hos milites, qui etiam nullo urgente bello, & vel
,, in ſumma pace, abſterſis armis, cum Magiſtris qui ſtruere aciem, & ordines
,, collocare eos docent, in patentes & latos campos quotidie exeuntes, rem mi-
,, litarem exercent accuratiſſimè? Quis hoc facit militum ſpritualium? Nullus.
,, Propterea in bellis molles ſumus & ignavi, & facilè capimur & expugnamur.
,, Quam hebetis autem & obtuſi eſt ingenii, exſtimare præſens tempus non eſſe
,, belli, cùm clamet Paulus: *Omnes qui piè volunt vivere in Criſto Jeſu, perſe-*

Afflictio & Crux, ſors Chriſtianorum piè viventium.

Joan. 15.

Matth. 5.

Hebr. 12.

S. Chryſoſt. Hom. 3. *in hanc Epiſt.*

2. Tim. 3. 12. ,, *cutionem patientur* ; & dicat Chriſtus : *In mundo preſſuram habebitis* .

Joan. 16. 33. 5. *Propterea & ego amplius non ſuſtinens , miſi ad cognoſcendam fidem veſtram : ne fortè tentaverit vos is qui tentat , & inanis fiat labor noſter* . Invigilant ſancti Epiſcopi , dantque operam Viſitationibus Paſtoralibus , Ecyclicis Litteris, Operariorum Evangelicorum Miſſionibus , Predicationibus , Inſtructionibus , ut Fidei integritas , Moralis Chriſtianæ puritas , Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ordo ſervetur ; ut ſuperſtitiones , pravæ conſuetudines , periculoſæ novitates eradicentur & eliminentur ; ut muniantur infirmi contra tentationes tribulationum & pravorum exemplorum , ut denique bonum quod inſtitutum & cœptum eſt , perficiatur , nec inanis fiat anteacti temporis labor . Vigilat diabolus ut pervertat , & perdat , vel per ſe , vel per alios , ſicut fecit in Job incitata uxore : vigelet Paſtor ut cuſtodiat , muniat , defendat : vigilet ovis ne intret in tentationem, reſiſtat Maligno , à quo non ſuperabitur , ſi nolit , immò vincet per fidem & gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti . Reſiſtat uſque ad ſanguinem adversùs peccatum repugnans , ne inanis fiat labor non ſolùm Paſtorum , Prædicatorum , Directorum , immo & Chriſti Jeſu , ſanguinem ſuum in paſſione & cruce pro ipſa profundentis . *Ne fortè tentaverit vos is qui tentat , & inanis fiat labor noſter.*

6. 7. 8. *Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis , & annunciante nobis fidem & charitatem veſtram , & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper , deſiderantes nos videre , ſicut & nos quoque vos : ideo conſolati ſumus in vobis* , &c. Puritas Fidei , ordo Diſciplinæ , ſerveor charitatis , concordia plebium cum bonis Rectoribus , fiducia , & adhæſio Hierarchia ad illos , ſanctorum Epiſcoporum ſolatium eſt . Lætabatur ſupra modum Apoſtolus propter Theſſalonicenſium charitatem , quòd ea eſſet ſignum fidei . Summam verò illorum venerationem, amorem , & fiduciam in Paulum demonſtrabat honoriſica de illo abſente & tribulationes propter Evangelium patiente memoria . *Quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper* , hoc eſt , cum laudibus ; non tantùm quando aderamus , & miracula faciebamus , ſed nunc quoque quando abſumus , & mala patimur in-

S. Chryſoſt. Hom. 4. ,, numera . Audite quomodo in admiratione habentur Diſcipuli de Magiſtris bo- ,, nam habentes memoriam , quomodo beati cenſentur : eos imitemur . Nos ,, enim juvabimus , non eos qui diliguntur . Felix Eccleſia , cujus Clerus & populus Epiſcopi Viſitationem ac præſentiam pariter deſiderat , ut ſponſa caſta deſiderat præſentiam ſponſi ! Adultera enim & infi la timet ſponſi præſentiam, qua prohibetur amatores ſuos admittere . *Deſiderantes nos videre , ſicut & nos quoque vos* . Boni Paſtores ſe vivere non exiſtimant coram Deo , niſi quatenus Chriſti gregi ſunt utiles . Ovium lapſum , infirmitatem , defectionem , morte amariorem & pejorem ſibi ducunt , *Quoniam nunc vivimus , ſi vos ſtatis in Domino.*

S. Chryſoſt. Theophylact. ,, Non dixit Paulus , conſolationem accepimus , ſed , *Vivimus* : indicans quod ,, eorum ſcandalum mortem exiſtimarit , ac eorumdem progreſſum : & conſtan- ,, tiam , & confirmationem in Chriſto vitam . Paſtores qui greges ſuos non curant , ſed negligunt , nomen hebent quod vivant , & mortui ſunt .

Solicitudo Paſtoralis. 9. 10. 11. *Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio , quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrum* ? Paſtor bonus ovium ſuarum profectu magis afficitur quàm propriis calamitatibus & ærumnis. Gaudet ſupra modum de illarum virtute , & de gaudio ſuo , ejuſque materia & objecto gratias agit Deo , cujus donum eſt . Gratiarum actioni orationem adjungit aſſiduam , ferventem , perſeverantem . *Nocte ac die abundantius orantes ut videamus faciem veſtram , & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ* . Completur ea quæ deſunt Fidei Chriſtianæ plebis , cùm rudes catechizantur , peritiores pleniore Myſteriorum & veritatem Chriſtianorum expoſitione illuminantur , confirmantur , & contra falſos Doctores , quos in Eccleſiam immittit ſatanas , errorum zizania ſeminaturos , muniuntur . Hoc boni Paſtoris opus , hic labor eſt.

Qui

Digitized by Google

Qui etſi Timótheum haberet vices ſuas gerentem, per ſe ipſum tamen ſacro Miniſterio, regimini, prædicationi verbi, Viſitationibus, aliiſque omnibus Paſtoralis Officii partibus incumbere debet: cùm per ſe, non per Vicarios redditurus ſit magno animarum Paſtori in die judicii rationem. *Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.*

12. *Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem veſtram invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis.* Charitas præceptorum & orationum finis, correptionis occaſio. Apoſtolus noſter paſſim in Epiſtolis ſuis. *Præcipit ut habeatur charitas; corripit, quia non habetur charitas; orat ut abundet charitas. O homo, in præceptione cognoſce quid debeas habere; in corruptione cognoſce tuo te vitio non habere; in oratione cognoſce unde accipias quod vis habere.* Caritate maximè indigemus, quæ cooperit multitudinem peccatorum, quæ complementum legis eſt, & veſtis nuptialis, ſine qua nemo ad æterni Regis conſpectum admittitur. Dum in hoc mundo vivimus, demus operam ut ſemper in nobis & in iis quorum nobis cura commiſſa eſt, minuatur cupiditas, creſcat & extendatur charitas, ut ſit univerſalis, & omnes complectatur. Nam, *Hoc eſt plane charitatis quæ eſt ſecundùm Deum, omnes complecti. Si autem hunc quidem eiligis, illum verò minimè, & eſt amicitia ſecundùm hominem.*

Caritas Præceptorum & orationum finis.

S. Auguſt. lib. De Correp. & Gratia, cap. 3.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

13. *Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus ſanctis ejus.* Bonum incœpiſſe non ſufficit, modis omnibus ſatagendum & enitendum eſt ut ſancti ſimus ſanctitate plena & integra: *Ad confirmanda corda veſtra ſine querela:* ſanctitate non ſolùm exteriore, ſed interiori: *In ſanctitate; ante Deum:* ſanctitate perſeverante: *In adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Nihil confirmare poteſt corda noſtra ante Tribunal Dei, præter puram conſcientiam & integram vitam. Ut nos immaculatos mente & corpore ſervemus, ſemper cogitemus nos de omnibus cogitationibus, deſideriis, verbis, & operibus noſtris reddituros rationem Deo & Patri noſtro, qui nobis Filium ſuum, & cum ipſo omnia donavit propter ſuam gloriam; & Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui nos ſanguinis ſui pretio inæſtimabili & infinito acquiſivit, ut nos ad Patris ſui regnum perduceret, ac in nobis interim regnum Patris ſui ſtabiliret. *Feciſti nos Deo noſtro regnum & Sacerdotes.*

Apocal. 5. 10.

CAPUT IV.

SENSUS LITTERALIS.

1. **D***E cetero ergo, fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis; ut abundetis magis.* Quod ſupereſt igitur vos rogamus, & obteſtamur per Dominum Jeſum, ut ſicut didiciſtis à nobis, quomodo vos oporteat incedere in via Dei ad illum promerendum, ſic & incedatis, ſic vivatis, ut in ſancta converſatione, ac ſtudio placendi Deo magis magiſque in dies proficiatis.

2. 3. 4. 5. *Sitis enim quæ præcepta dederim * vobis per Dominum Jeſum.* Scitis quæ præcepta dederimus vobis nomine & auctoritate Domini Jeſu, ut ejus legati ac Miniſtri. *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra; ut abſtineatis vos a fornicatione.* Hoc eſt enim quod à vobis ſuo quodam jure poſtulat Deus, ut ſanctitati, perfectæque puritati animi & corporis ſtudeatis; ut abſtineatis ab omni

* Græcè ἐδώκαμεν, *dederimus*, ego Paulus Timotheus, & Silas.

omni illicito concubitu : *Ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore : non in paſſione deſiderii , ſicut & Gentes quæ ignorant Deum.* Ut unuſquiſque corpus ſuum cuſtodiat & conſervet ſancte & honeſte ab omni immunditia & libidine purum & immaculatum , non turpium cupiditatum affectibus ſerviat , ut Pagani , qui verum Deum ignorant . Vel , ut unuſquiſque uxore ſua honeſte & caſte utatur , non intemperanter , nec ad præpoſteram & innaturalem libidinem ea abutatur umquam ut Gentiles , qui deſperantes tradiderunt ſemetipſos impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis , ut ait Apoſtolus noſter . *Epheſ.* 4.

Corpus vas, receptaculum & inſtrumentum animæ.

1. Reg. 21.5. *Continuimus nos ab heri & nudiuſtertius & fuerunt vaſa puerorum ſancta.* Vaſis etiam nomine muliebre corpus ſignificatur 1. Petri 3.7. *Quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem.*

6. *Et ne quis ſupergrediatur , neque circumveniat in negotio fratrem* † *ſuum; quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus , ſicut prædiximus vobis , & teſtificati ſumus* . Et ne quis opprimat vel fraudet ſeu injuria afficiat proximum ſuum ,, in ullo negotio . Vel , ſecundùm vim Græci Textus , *in iſto negotio* , ἐν τῷ ,, πράγματι , id eſt , ne ſuam conjugem derelinquens , alterius polluere quæ- ,, rat uxorem . Unicuique Deus tribuit uxorem , naturæ conſtituit terminos, ,, nempe cum una concubitum. Quamobrem qui eſt cum altera concubitus, tranſ- ,, greſſio eſt & latrocinium ,; eò quòd per avaritiam & plura habenti cupiditatem ,, infertur damnum : imò verò eſt gravior quovis latrocinio . Non enim adeo ,, dolemus ſi noſtræ exportentur pecuniæ , ut ſi noſtrum matrimoniale perfodia- ,, tur cubile . Hic igitur loquitur de adulterio , ut S. Chryſoſtomus interpreta- ,, tur , ſuperiùs autem de fornicatione . Eadem eſt Theodoreti * expoſitio. *Circumventionem* (inquit) *hoc loco vocavit adulterium. Quod enim ad ſe non pertinet invadit , qui alienum violat matrimonium , & alterius cubili vim affert. Auxit autem criminationem , fratrem offendens qui injuria afficitur* . Supplicium autem indicat , iniquitati terrorem objiciens : *Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus , ſicut prædiximus & teſtificati ſumus* . Chriſtus enim Dominus, quem judicem univerſorum venturum vobis denuntiavimus , de his omnibus graviſſimas pœnas ſumet .

† Apoſtolus negotii nomine turpem concubitum verecunde ſignificavit. *S. Hieron. in cap. 4. Epiſt. ad Epheſ. S. Chryſoſt. Hom.* 4.

* *Theodoret. in hunc locum.*

7. 8. *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam , ſed in ſanctificationem.* Non enim vocavit nos Deus ad cultum ſuum & veram Religionem ut libidini ſerviamus , ſed ut puri , ſancti & caſti ſimus . *Itaque qui hæc ſpernit non hominem ſpernit , ſed Deum : qui etiam dedit Spiritum ſanctum ſuum in nobis* . Proinde qui has regulas ac præcepta tranſgreditur & contemnit , non tam hominem à quo proponuntur , quàm Deum eorum auctorem & ſcelerum ultorem contemnit: qui etiam Spiritum ſanctum ſuum nobis dedit , quem carnalia vitia ſpeciali injuria & contumelia afficiunt .

9. 10. *De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis : ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem* . Quod ſpectat charitatem fraternam minimè opus eſt ut de ea vos commonefaciam per hanc Epiſtolam . Ipſi enim à Deo edocti eſtis ut vos mutuo diligatis : edocti (inquam) eſtis , non modò intellectu ut ſciatis , verùm etiam affectu ut faciatis . Confer cum *Jerem.* 31. 33. & 1. *Joan.* 2. 20. 27. *Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia* Et certè dilectionem veſtram & beneficentiam experiuntur , non ſolùm Concives veſtri Theſſalonicenſes , ſed omnes totius , qua latè patet , Macedoniæ, Chriſtiani . *Rogamus autem vos , fratres , ut abundetis magis* . Vos autem adhortor, fratres mei ut magis magiſque in hanc charitatem proficiatis .

11. 12. *Et operam detis ut quieti ſitis , & ut veſtrum negotium agatis , & operemini manibus veſtris ,* * *ſicut præcepimus vobis* . Studioſe contendite ut tranquillè & pacificè vivatis , aliorum quietem inquieta & tumultuoſà agendi ratione .

* Preceptum de manuali opere pauperes tantùm ſpectat , ſublimioribus & ſacris functionibus , Prædicationi præſertim verbi Dei , & Doctrinæ non occupatos , ut docet Apoſtolus noſter 1. *Cor.* 8. 13. 14.

Digitized by Google

ne non turbantes: & res veſtras privatas agite, alienis negotiis vos non ingerentes, & importuna curioſitate in ea non inquirentes. Nec otio indulgete, pauperes, divitum beneficentia abuſi, per domos illorum diſcurrentem, & menſis inhiantes, ſed labore aſſiduo victum quærite, ſicut præcepimus vobis, cùm apud vos eſſemus. *Et ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis*. Ita vos gerite, ne infideles qui ſunt extra Eccleſiam, moribus veſtris offendantur, quòd ab honeſtate prorſus alienum videatur, homines ſanos & validos mendicare, & in otio vivere, cùm laborare poſſint: & ut quiſque de ſuo labore habens unde vivat, nec fratribus ſit oneri, nec extraneorum opem implorare cogatur, nec res alienas concupiſcat.

13. 14. *Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus*, † *ut non contriſtemini ſicut & ceteri qui ſpem non habent*. Nolumus autem vos ignorare, quod vos ſcire oportet de his qui in Chriſto mortui ſunt; ne de eorum obitu contriſtemini ultra modum, ut cœteri homines, infideles ſcilicet, qui ſpem reſurrectionis æternæque vitæ non habent. *Si enim credimus quòd Jeſus mortuus eſt & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo*. Quandoquidem enim credimus Jeſum pro nobis mortuum eſſe & reſurrexiſſe ad vitam immortalem & glorioſam, credere conſequenter debemus quòd Deus eos qui in Chriſti fide & dilectione mortui ſunt, per ejus meritum cum eo redivivos ad cœleſte regnum, æternàmque gloriam adducet, ut membra capiti conformentur eique in perpetuum conjuncta ſint.

15. *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt* * Vobis enim declaramus, quod didicimus à Chriſto Domino, quòd nos qui nunc vivimus, aut electi qui ſuperſtites erunt cùm Dominus ad judicium veniet, non priùs reſurgemus, nec ad Chriſti occurſum præveniemus eos qui jam ſomno mortis dormierunt. Tam celeriter enim & in momento reſurgent, ac illi qui tunc vivi reperientur, ſtatimque morientur & reſurgent.

16. 17. *Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi*. Ut primùm enim jubente Domino ſignum datum fuerit ab Archangelo Michele, omnes homines voce magna ad judicium convocante & congregante, ipſe Dominus Jeſus Chriſtus cum poteſtate magna & majeſtate deſcendet de cœlo; & qui mortui fuerint in Chriſti fide & caritate, id eſt, omnes electi, primùm reſurgent, ordine dignitatis; non temporis: omnium enim tam electorum quàm reproborum reſurrectio fiet *in momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba* (ut alibi ait Apoſtolus noſter.) *Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus*. Omnium autem reſurrectione & electorum immutatione facta, qui in die judicii fuerint ſuperſtites ſimul cum illis qui præteritis temporibus & ſæculis in Chriſto obierint, in nubibus velut in curru triumphali rapientur in ejus occurſum, ut regni, gloriæ, gaudiique ipſius in perpetuum ſint conſortes.

18. *Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis*. Vos igitur mutuò conſolemini ſermonibus iſtis; & cœleſtium illarum veritatum commemoratione fidem ac ſpem veſtram in mortibus propinquorum & amicorum veſtrorum excitetis & ſuſtentetis.

† Mortui in monumentis dormire dicuntur, quia mors eorum inſtar ſomni eſt, à quo ſunt ad vitam excitandi. Unde loca in quibus mortuorum corpora conduntur, veteribus Chriſtianis *Cœmeteria*, quaſi *dormitoria* dicta ſunt.

* Non in ſua, ſed in omnium electorum perſona, qui in ſecundo Chriſti adventu ſuperſtites erunt in hoc mundo, loquitur Apoſtolus: & ita ſermonem ſuum librat, ut Theſſalonicenſium animos in exſpectationem adventus Domini teneat ſemper erectos atque ſuſpenſos. *Matt.* 24. 31. 1. *Cor.* 15. 52. *Hebr.* 11. 39. Vide Commentarium noſtrum, in cap. 15. Epiſt. 1. ad *Corinthios*.

CA-

Digitized by Google

CAPUT IV.

SENSUS MORALIS.

Semper in via ſalutis incedendum, non retrocedendum eſt.

1. 2. *De cætero, fratres, rogamus vos & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo ſic & ambuletis, ut abundetis magis*. In via ſalutis & perfectionis, quam à Chriſto & Apoſtolis ejus didicimus, non ambulare, periculoſiſſimum, & æternæ damnationi proximum eſt. Hanc viam Chriſtus non aperuit, Apoſtoli non demonſtrarunt, ad blandiendum hominibus, & ad indulgendum eorum cupiditatibus & affectibus, ſed ad placendum Deo, illùmque promerendum. Hanc viam ingreſſi, ab ea nuſquam recedamus, non declinemus ad dexteram, neque ad ſiniſtram; non quieſcamus, ſed ſemper ambulemus & proficiamus: quia non progredi, retrogredi & reverti eſt. *Sic & ambuletis, ut abundetis magis*. Duces ac Directores in via ſalutis non ſequamur, niſi qui animas dirigunt ſecundùm regulas ab Apoſtolis traditas, & à Chriſto acceptas; non verò qui viſiones cordis ſui loquuntur, & dicunt: Hæc dicit Dominus; cum Dominus non ſit locutus. *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum*. Opiniones hominum fuco probabilitatis linitæ, anguſtam ſalutis viam dilatantes, cupiditatibus indulgentes, mundum cum Evangelio conciliantes, Chriſtianiſmum ſine cruce, ſine pœnitentia, ſine amoris divini actibus effingentes, non conveniunt cum regulis quas Apoſtoli tradiderunt per Dominum Jeſum.

Fornicationis fuga, primus dumtaxat ad Chriſtianam ſanctimoniã gradus.

3. 4. 5. *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra; ut abſtineatis vos à fornicatione*. Voluntas Dei eſt ut ſanctitati ſemper ſtudeamus, ad quam nos per miſericordiam ſuam vocavit. Omnis ſtatus, omnis conditio, omne officium, ars omnis, quæ huic Dei voluntati repugnat, deſeri & abjici debet ſine hæſitatione, ſine mora. Sanctificationi noſtræ capitaliter adverſatur fornicatio, & quævis immunditia & impudicitia, Illarum prohibitio non eſt novum Chriſtianæ Religionis mandatum, ſed legis naturalis in animis hominum per peccatum obliteratæ renovatio. Fornicationis fuga, apud Ethnicos heroica virtus, ad quam neminem teneri plerique cenſebant: apud Chriſtianos primus tantùm

Tertullian. De Exhortat. Caſtitatis, c. 1.

,, ad ſanctimoniam & puritatem gradus eſt. Voluntas Dei eſt ſanctificatio no-
,, ſtra. Vult enim imaginem ſuam nos etiam ſimilitudinem fieri (*ait Tertullia-*
,, *nus.*) Id bonum, ſanctificationem dico, in ſpecies diſtribuo complures, ut in
,, aliqua earum deprehendamur. Prima ſpecies eſt, virginitas à nativi-
,, tate. Secunda, virginitas à ſecunda nativitate, id eſt, à lavacro, quæ aut in
,, matrimonio purificat ex compacto, aut in viduitate perſeverat ex arbitrio.
,, Tertius gradus ſupereſt Monogamia, cùm poſt matrimonium unum inter-
,, ceptum exinde ſexui renuntiatur. Prima virginitas, felicitatis eſt, non noſſe
,, in totum à quo poſtea optabis liberari. Secunda, virtutis eſt, contemnere cu-
,, jus vim optimè noris. Reliqua ſpecies hactenus nubendi poſt matrimonium

Idem, lib. De Pudicitia, c. 1.

Laus pudicitiæ.

,, morte disjunctum, modeſtiæ laus eſt. Modeſtia enim eſt ablatum non deſide-
,, rare, & ablatum à Domino Deo. *PUDICITIA* flos morum, honor corporum,
,, decus ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis,
,, præjudicium omnis bonæ mentis, quamquam rara, nec facile perfecta, vix-
,, que perpetua, tamen aliquatenus in ſæculo morabitur, ſi natura præſtruxerit,
,, ſi diſciplina perſuaverit, ſi cenſura compreſſerit. Quænam verò ſanctior diſciplina pudicitiam perſuadere poteſt, quam Evangelica & Apoſtolica? *Ut ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore*. Qui corpus ſuum per impudicitiam polluit & dedecorat, abutitur vaſe quod Deus creavit ad miniſterium ſuum, quod Chriſtus ſanctificavit ut membrum ſuum, quod Spiri-

tus

tus conſecravit ut templum ſuum. *Omnia peccata hominum aut ad corruptelam pertinent flagitiorum, aut ad facinora nocendi. Quia Deo nocere non potes in facinoribus, in flagitiis eum offendis, in corruptelis eum offendis, in te illi facis injuriam. Facis enim injuriam gratiæ ipſius, domui ipſius.* Nec tantùm fornicatores, ſed & mariti, qui ſuis uxoribus quaſi meretricibus abutuntur, nec procreandorum liberorum cauſa, qui matrimonii finis eſt, ſed uno laſciviæ ac libidinis exſaturandæ deſiderio, etiam contra naturæ legem ac regulas honeſtatis. *Vas ſuum in ſanctificatione & honore poſſidere neſciunt*: ſed brutas Paganorum cupiditates imitantur, qui Deum & legem ejus ignorant, nec tamen propterea excuſantur à culpa. *Non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum.* Quærit in te
,, Deus integritatem templi ſui, & non invenit; non quia tua uſus es, ſed quia
,, immoderate uſus es. Nam & vinum de apotheca tua bibis, & tamen ſi ſic bibis
,, ut inebrieris, non quia re tua uſus es, ideo non peccaſti: donum enim Dei con-
,, vertiſti ad corruptionem tuam. Quid ergo, fratres? Certe manifeſtum eſt, &
,, renuntiat omnium conſcientia quia difficile eſt ſic uti rebus conceſſis, ut non
,, aliquantulum excedatur modus. Quando autem exceſſeris modum, offendis
,, Deum, cujus templum es. *Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.*
,, Nemo ſe fallat: *Quiſquis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus.* Dicta
,, ſententia eſt, teneris reus, &c.

S. *Auguſt. Serm.* 9. *De Decem Chordis, alias* 96. *De Tempore cap.* 10.

S. *Auguſt. Serm.* 278. *aliàs* 34. *De Diverſis.*

1. *Cor.* 3. 18.

Non in paſſione deſiderii, ut gentes quæ ignorant Deum. Prava deſideria extinguenda ſunt, non eſt eis obſtetricandum, non alenda ſunt, non fovenda, non eis occaſio danda luxu, deliciis, otio, frequentatione liberiore alterius ſexus, ſpectaculorum, & Canticorum amorem profanum inſpirantium voluptate. Nos ip-
,, ſos, *inquit* * *S. Chryſoſtomus*, in rogum injicimus. Quando enim in theatrum
,, aſcenderis, & ſederis nudis mulierum membris paſcens oculos, ad tempus qui-
,, dem lætaris, poſtea autem illinc magnam alis febrem, cùm videris mulieres
,, tamquam in ſpecie corporis apparentes, & ſpectacula & cantica, quæ nihil
,, aliud habent, quàm amores nefarios... Quando & auribus hæc acceperis, &
,, per mulieres, & per geſtus, & habitus, & figuras, quomodo poteris de cete-
,, ro eſſe pudicus & temperans, cùm illa ſpectacula, illæ auditiones animum
,, tuum occupent ac detineant, & de cetero talia ſomnia accipiant?

Prava deſideria extinguenda. Spectacula, & Cantica amatoria fugienda ſunt.

* *S. Chryſoſt. Hom.* 5. *in hanc Epiſt.*

6. *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt* Dominus *de his omnibus*, &c. Quemvis hominum in quovis negotio vel aperta vi opprimere, vel malis artibus defraudare, juſtitia & caritas vetant: frater enim eſt jure naturæ matris unius, multò magis frater communione gratiæ, & unius Patris Dei agnitione, & unius Spiritus participatione, & unius promiſſione cœleſtis hereditatis. Qui vim, fraudem, & injuriam in quocùmque negotio patiuntur, vindictam ſibi non ſumant, nec expetant. Deum illis habere ſufficiat protectorem, & patientiæ ſuæ remuneratorem: ultorem injuriæ non optent. Dei vindictam non effugient raptores, violenti, adulteri, fraudulenti: ſed pœnas ab illis repetet ut juſtitiæ ſuæ jus ſervet, non ut iræ hominum, & ultionis qua flagrant libidini ſerviat. *Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus & teſtificati ſumus.* Infelix & ſenſu deſtitutus eſt, qui Deum peccatorum ſuorum teſtem & judicem non veretur; aut ejus cognitionem ac vindictam effugere ſe poſſe confidit.

7. 8. *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.* Non ad carnis voluptates, non ad ludos, ad commeſſationes, ad luxum, ad congregandas opes, ad bonorum temporalium fruitionem, ſed ad renuntiandum hujuſmodi bonis & oblectamentis; non ad explendas cupiditates noſtras, ſed ad eas coercendas & domandas, à Deo vocati ſumus. Ad hoc ſumus Chriſtiani. Qui ſanctiſſimis illis Moralis Chriſtianæ regulis ſpretis corruptos ſæculi mores ſequitur, Deum contemnit, Spiritui ſancto *contumeliam facit*, ipſum *contriſtat & extin-*

Vocationis noſtræ finis, ſanctificatio noſtra.

Digitized by Google

extinguit, (Apoſtoli noſtri verbis utor.) *Itaque qui hæc ſpernit, non hominem* „ *ſpernit, ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis*. Deus au- „ tem videns quòd ipſum in talibus magis contemnamus quàm homines, ſui „ ipſius vindex eſt. Hominum enim oculos ne ab eis conſpiciamur fugere ſtude- „ mus: ipſum autem reſpicientem contemnimus.

Theophylact.

S. Auguſt. lib. De Gratia Chriſti, cap. 13. & 14.

℣. 10. *De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem*. Cœleſtem illam doctrinam & nos à Deo didicimus, *non oſtendente tantummodo veritatem, verùm etiam impertiente charitatem. Sic enim docet Deus eos qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, ſimul donans & quid agant ſcire, & quod ſciunt agere*. Unde ut probaret Apoſtolus Theſſalonicenſes doctrinam charitatis à Deo didiciſſe, ſubjunxit: *Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia*. Tamquam hoc ſit certiſſi- „ mum indicium quòd à Deo didiceris, ſi id quod didiceris feceris. Iſto modo „ ſunt omnes ſecundùm propoſitum vocati, ſicut ſcriptum eſt in Prophetis, do- „ cibiles Dei. Qui autem novit quidem quod fieri debeat, & non facit, nondum „ à Deo didicit ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm legem; non ſecundùm ſpiri- „ tum, ſed ſecundùm litteram. De iſto docendi modo etiam Dominus ait: „ *Omnis qui audivit à Patre meo, & didicit, venit ad me*. Qui ergo non vene- „ rit, non de illo rectè dicitur. Audivit quidem & didicit ſibi eſſe veniendum, „ ſed facere non vult quod didicit. Prorſus non rectè dicitur de illo docendi „ modo quo per gratiam docet Deus, Si enim, ſicut Veritas loquitur, omnis „ qui didicit, venit: quiſquis non venit, profectò nec didicit. Quis autem non „ videat, & venire quemquam & non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbi- „ trium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit: non autem poteſt niſi adjutum eſſe, ſi „ venit; & ſic adjutum eſſe, ut non ſolùm quid faciendum ſit ſciat, ſed quod „ ſcierit etiam faciat. Ac per hoc, quando Deus docet, non per legis litteram, „ ſed per Spiritus gratiam; ita docet, ut quod quiſque didicerit, non tantùm „ cognoſcendo videat, ſed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. Felix qui ſuis operibus oſtendit legem charitatis in corde ſuo ſcriptam eſſe digito Dei! Semper in ea creſcendum. Quò abundantiùs habetur, eò ardentiùs deſideratur. *Rogamus autem vos fratres, ut abundetis magis*.

Joann. 6. 45.

Certiſſimum judicium eſt nos à Deo ſalutis doctrinam didiciſſe, ſi ejus præcepta impleamus.

℣. 11. 12. *Et operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: Et ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis*. Labor & honeſta in ſuo cujuſque ſtatu occupatio, non eſt merum perfectionis conſilium, ſed præceptum. Homo inquies, & otioſus, ſinceræ pietatis cultor non eſt. Qui pietatem profitentur in ſæculo, ſi bona fortunæ non habent unde victum ac veſtitum comparent, manibus ſuis operentur, ne commercium ſaluti aut Chriſtianæ perfectioni contrarium cum mundo habere cogamur: & ne pietatis & devotionis inimici occaſionem arripiant illi detrahendi, quaſi otioſitatis & deſidiæ prætextus ſit ac velamentum; & indigni quæſtus auctoramentum. Sed & qui habent unde vitam tranſigant, laborare debent ut ſubveniant neceſſitatem patientibus. *Dedecus eſt enim in otio vivere, non quæ ſunt neceſſaria ex labore quærere, ſed mendici vitam eligere, & exſpectare aliorum munificentiam*. Cum ait Apoſtolus: *Operemini manibus veſtris*, „ pudefacit eos qui corporale opus tollunt, ſolum ſpirituale quærentes. Num „ jejunium aliquis operatur manibus? Num humi cubationem? Minimè ſane. „ Verùm de opere corporali loquitur, quod & magis ſpirituale eſt, nimirum ut „ ex labore tuo aliis impertias, pauperibus ſcilicet. Quia verò pauperes fuerunt, „ quippe qui bonis ſuis ſpoliati eſſent, labore eos docet, ut indigentibus im- „ pertiri eleemoſynam poſſint. Quod ſi hos operari jubet, qui propter Chriſtum „ ſpoliati erant, multò magis alios. *Operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum* „ *negotium agatis*. Quibus verbis oſtendit Apoſtolus noſter, quòd otioſi homines curio-

Vita otioſa Chriſtiano indigna.

Theodoret.

S. Chryſoſt. Hom. 6. Theophylact.

Digitized by Google

„ curioſi turbulentique ſint. Quod & in ſæculo, & in Monaſteriis utriuſque ſexus triſti experientia comprobatur. Unde operæ pretium faciunt Superiores, qui otioſitatem ex Religionis familiis eliminant, & ſacra ſtudia, vel opera manuum inſtaurant, ut nullus aditus detur diabolo, dum omnes invenit occupatos, utque regularis obſervantia & pax domeſtica conſervetur.

13. 14. *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & ceteri: qui ſpem non habent.* Eſt de mortuis eis qui diligunt, „ quædam triſtitia quodam modo naturalis. Mortem quippe horret, non opi- „ nio, ſed natura. Nec mors homini accideret, niſi ex pœna quam præceſſerat „ culpa. Quopropter ſi animalia, quæ ita creata ſunt, ut ſuo quæque tempore „ moriantur, mortem fugiunt, diligunt vitam; quantò magis homo[, qui ſic „ fuerat creatus, ut ſi vivere ſine peccato voluiſſet, ſine termino viveret]? Hinc „ itaque neceſſe eſt ut triſtes ſimus, quando nos moriendo deſerunt, quos ama- „ mus: quia etſi novimus eos non in æternum relinquere nos manſuros, ſed ali- „ quantùm præcedere ſecuturos; tamen mors ipſa, quam natura refugit, cùm „ occupat dilectum, contriſtat in nobis ipſius dilectionis affectum. Ideo non ad- „ monuit Apoſtolus ut non contriſtemur; ſed non ſicut ceteri qui ſpem non habent. *Contriſtamur ergo nos in noſtrorum mortibus neceſſitate amittendi, ſed cum ſpe recipiendi. Inde angimur, hinc conſolamur: inde infirmitas afficit, hinc fides* „ *reficit; inde dolet humana conditio, hinc ſanat divina promiſſio.* Permittantur „ itaque pia corda carorum de ſuorum mortibus contriſtari dolore ſanabili, & „ conſolabiles lacrymas fundant conditione mortali; quas citò reprimat fidei „ gaudium, qua creduntur fideles, quando moriuntur, paulum à nobis abire, & ad meliora tranſire. Mors requies eſt à laboribus iis qui ad finem uſque vitæ pro ſalute ſua bonis operibus laboraverunt: ſomnus eſt iis qui vigilaverunt ne eos in morte peccati ultimus vitæ dies interciperet: Tranſitus eſt ad vitam immortalem & beatam iis qui in hoc mundo Domino vixerunt, nec rebus tranſitoriis adhæſerunt. Mors & reſurrectio Chriſti Jeſu capitis noſtri, ſolatium eſt & ſpes membrorum ipſius. Mors enim illius noſtram ſanctificat, pœnàmque in ſacrificium Deo gratum convertit, ſi illi conjuncti, & Spiritu ejus animati ex hoc mundo tranſeamus. Ejus verò reſurrectio, noſtræ reſurrectionis cauſa eſt, & exemplar vitæ Chriſtianæ, quam in terris agere debemus ab omni peccati corruptione liberi, & vitæ beatæ quam in cœlis ſperamus. *Si enim credimus quòd Jeſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Jeſum, adducet cum eo.* Lugendi non ſunt fratres noſtri accerſitione Dominica de ſæculo liberati, „ cùm ſciamus non eos amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere, ut proficiſcentes, ut navigantes ſolent; deſiderari eos debere, non plangi: nec acci- „ piendas hic atras veſtes, quando illi ibi indumenta alba jam ſumpſerint: oc- „ caſionem dandam non eſſe Gentilibus, ut nos merito ac jure reprehendant, „ quòd quos vivere apud Deum dicimus, ut extinctos & perditos lugeamus, & „ fidem quam ſermone & voce promimus, cordis & pectoris teſtimonio non pro- „ bemus. Spei noſtræ ac fidei prævaricatores ſumus; ſimulata, ficta, fugata vi- „ dentur eſſe quæ dicimus. Nihil prodeſt verbis præferre virtutem, factis de- „ ſtruere veritatem.... Qui ſpe vivimus, & in Deum credimus, & Chriſtum „ paſſum eſſe pro nobis, & reſurrexiſſe confidimus, in Chriſto manentes, & per „ ipſum, atque in ipſo reſurgentes; quid aut ipſi recedere iſtinc de ſæculo nolumus, aut noſtros recedentes, quaſi perditos plangimus, ac dolemus?

S. Auguſt. Serm. 172. aliàs 32. De Verbis Apoſtoli.

Chriſtianorum immoderatus dolor & luctus in mortibus ſuorum eſſe non debet.

Chriſtiana in morte amicorum conſolatio.

S. Cyprian. lib. De Mortalitate.

16. 17. *Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus.* Terribilem tubam de proximo clangentem fides audiat, Pœnitentia præveniat. Adventum Domini, tremendum judi-

Divini Judicii metus, & ad illud præparatio.

Digitized by Google

S. Chryſoſt. Homil. 8.

judicii apparatum, bonorum & malorum ſortem nobis ponamus ob oculos. Quis erit eorum animus, cùm illos quidem in altum tolli, ſe verò dimitti viderint? Si enim mors repentina, vel in urbibus terræ motus, & minæ ita noſtros afficiunt animos: quid fiet quando viderimus terram mortuos omnes è ſepulcris excitatos exhibentem Judici, ſorte tam diſpari? Quando audierimus Argangeli vocem quavis tuba clariorem? Quando viderimus cœlum contrahi, ipſumque omnium Regem ac Dominum adeſſe, quis nobis erit animus? Horreamus ergo & extimeſcamus, tamquam hæc jam fiant. Ne dilatione & mora nos ipſos conſolemur. Nam cùm omnino fieri oporteat, nihil juvat dilatio. Mors eſt in januis: poſt hanc autem judicium. Aſcendamus tribunal mentis noſtræ, ſimus adverſùm nos ipſos judices: vice divinæ juſtitiæ pœnas à nobis exigamus ad condignam pro peccatis ſatisfactionem. Deſideriis & affectibus à terra elati, jam nunc obviam eamus Chriſto Domino ac Salvatori noſtro. Lacrymas noſtras abſtergat, labores & afflictiones leves efficiat, Pœnitentiam & crucem ſuavem reddat ſpes in æternùm vivendi & regnandi cum Chriſto. *Et ſic ſemper cum Domino erimus.* His verbis nos invicem conſolemur, & adverſùs mortis timorem muniamus. Ad Chriſtum, cum quo victuri & regnaturi ſemper ſumus, læta ſecuritate veniamus. *Quòd interim morimur, ad immortalitatem morte tranſgredimur: nec poteſt vita æterna ſuccedere, niſi hinc contigerit exire. Non eſt exitus iſte, ſed tranſitus, & temporali itinere decurſo ad æterna tranſgreſſus. Quis non ad meliora feſtinet? Quis non mutari & reformari ad Chriſti ſpeciem, & ad cæleſtis gratiæ*

S. Cyprian. lib. De Mortalitate.

,, *dignitatem venire citiùs exoptet? Paulo Apoſtolo prædicante*, Noſtra autem con-
,, verſatio in cœlis eſt, unde & Dominum expectamus Jeſum Chriſtum, qui
,, transformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.
Tales nos futuros & Chriſtus Dominus pollicetur, quando ut cum illo ſimus, & cum illo in æternis ſedibus vivamus, atque in regnis cæleſtibus gaudeamus, Patrem pro nobis precatur dicens: Pater, quos mihi dediſti, volo ut ubi ego fuero, & ipſi ſint mecum, & videant claritatem quam mihi dediſti priùs quàm mundus fieret. *Venturus ad Chriſti ſedem, ad regnorum cæleſtium claritatem, lugere non debet & plangere, ſed potius ſecundùm pollicitationem Domini, ſecundùm fidem veritatis in profectione hac ſua & tranſlatione gaudere*, &c.

CAPUT V.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. 3. **D**E *temporibus autem, & momentis, fratres, non indigetis ut ſcribam vobis*. Quo tempore vel momento Dominus ad judicium venturus ſit, & quæ vobis mox dicebam, implenda, non opus eſt ut ad vos ſcribam, neque ad fidem veſtram confirmandam & ſpem excitandam neceſſarium eſt. Et quomodo vobis aperirem arcanum, quod Dominus ipſis Angelis abſconditum eſſe voluit? *Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte,* * *ita veniet*. Ipſi enim à me & Coadjutoribus edocti planè noſtis, quòd dies adventus Domini ad judicium improvisò adveniet hominibus; non præſcientibus, nec exſpectantibus, ſicut fur nocturnus hominibus tranquillè dormientibus ſupervenit. *Cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugient*. Cùm enim improbi ſibi videbuntur alta pace & ſecuritate frui, tunc repentinum illis imminebit exitium, ſicut mulieri prægnanti, dum aliud agit, ex improviſo ſuperveniunt dolores partus: nec ulla ratione damnationem æternam effugere poterunt.

Act. 1.7. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.
* Confer. cum *Matt. 24.43. & Luc. 12.39.*

4. 5.

Digitized by Google

4. 5. *Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, † ut vos dies illa tamquam fur comprehendat.* Vos autem non eſtis in tenebris infidelitatis, & cæterorum vitiorum, ut vos dies extremus conſopitos improviſò deprehendat & opprimat furis inſtar nocturni. *Omnes enim vos filii lucis eſtis & filii diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.* Omnes enim vos Evangelii fide illuminati eſtis, & ad opera lucis ac diei, id eſt, fidei, cæterùmque virtutum, per Chriſti gratiam vocati. Nos ſcilicet Chriſtiani, in tenebris erroris & peccati abſit ut maneamus.

6. 7. *Igitur non dormiamus ſicut & ceteri; ſed vigilemus, & ſobrii ſimus.* Ne igitur nos corripi ſinamus ſomno peccatorum, ſomno carnalis ſecuritatis, & oblivione Judicii extremi, ſicut infideles & improbi: ſed attenti ſimus & vigiles in ſummi Judicis exſpectatione: & omnibus hujus mundi rebus ſobriè ac modeſtè utamur. *Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.* Qui enim dormiunt, plerùmque nocte dormiunt, quæ ſomno deſtinata eſt, ut dies labori: & qui inebriari ſolent, nocte utplurimùm inebriantur, veſpertina convivia ad multum nocte protrahentes.

8. *Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſumus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.* Nos autem, qui filii diei ſumus, quibus Sol juſtitiæ Chriſtus affulget, piis & juſtis operibus ſtudeamus, quæ ſobrietatis nomine metaphoricè ſignificantur: armàque induamus adversùs hoſtes pugnaturi: fides & charitas ſint nobis inſtar loricæ, & ſpes ſalutaris inſtar galeæ. Confer cum *Roman.* 13. 12.

9. 10. *Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.* Non enim nos ideo vocavit Deus ut æternum ſupplicium nobis infligeret, ſed ut ſalute & vita æterna nos donet per merita Domini noſtri Jeſu Chriſti, *qui mortuus eſt pro nobis*; ut *ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.* Ut & qui ſunt mortui, & qui adhuc ſuperſtites ſumus, æternæ vitæ ac gloriæ cum eo participes ſimus. *Vigilantes* enim appellavit eos qui erunt tempore ſupremi judicii ſuperſtites: dormientes autem eos qui exceſſerint.

11. *Propter quod conſolamini invicem, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.* Quamobrem vos mutuò conſolemini per ea quæ de reſurrectione & vita beata ad vos ſcribo: & alter alterius ſalutem piis ſermonibus & exemplis promovete, ſicut hactenus feciſtis.

12. 13. *Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum: pacem habete cum eis.* * Hortamur vos ut ſummo in pretio maximàque reverentia habeatis Chriſti Domini Miniſtros, qui laborant inter vos in his quæ ad ſalutem veſtram promovendam pertinent, Evangelii prædicatione, Doctrinæ Chriſtianæ traditione & expoſitione, Sacramentorum adminiſtratione, & quibus animarum veſtrarum regimen commiſſum eſt auctoritate Chriſti Domini; & qui vos ex officio commonent de iis quæ vobis agenda vel fugienda ſunt. Ipſos (inquam) propenſiore charitatis affectu honorate, propter opus excellentiſſimum quo funguntur in Eccleſia, propter, curam & laborem, quem in procuratione veſtræ ſalutis impendunt. Pacem cum eis ſervate; ne iis quæ dicunt, contradicatis.

14. *Rogamus autem vos, fratres, corripite † inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.* Hortamur vos Paſtores & Rectores animarum, admonete & corripite inordinatos, qui ſtatutum ordinem & præſcriptas à Chriſto, & à nobis ejus nomine & auctoritate regulas non ſervant.

† Metaphora lucis ac tenebrarum, diei ac noctis, pro fide & infidelitate, virtutibus ac vitiis & utriuſque generis operibus, Chriſto & Apoſtolis, ejus familiaris.

* Græcè quidam Codices habent: εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς *Pacem habete in vobis ipſis*, id eſt, pacem cum Paſtoribus veſtris habete, non externa ſpecie ſimulatam & fucatam, ſed ſinceram, *in vobis ipſis* Ita Theophylact. & Oecumen. † Græcè, τοὺς ἀτάκτους, *inordinatos* ſeu *incompoſitos*, metaphora ſumpta à militibus ſparſis & inconditis, & qui non ſunt in numeros coactis.

uant. Conſolamini eos, qui in adverſis dejecto ſunt animo, nec fortiter ferun inſultus adverſariorum. Infirmos in fide ſuſtinete & confirmate. Lenes, manſueti, patientes eſtote erga omnes, tam domeſticos, quàm extraneos.

15. *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper, quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes.* Date operam ne quis fidelium curæ veſtræ commiſſorum malum pro malo rependat, ſed omni occaſione beneficentiam exercete non ſolùm erga Chriſtianos fratres veſtros, ſed etiam erga infideles, & eos qui vos perſequuntur. Confer cum *Rom.* 12. 19. 20. 21.

16. 17. 18. *Semper gaudete*, gaudio ſpirituali, in proſperis & adverſis. *Sine intermiſſione orate.* Aſſiduè & frequenter orate, nec ſtatuta orandi tempora umquam intermittatis. *In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu in omnibus vobis.* De omnibus bonis Deo bonorum omnium auctori gratias agite. In omnibus, non ſolùm, ſecundis rebus, ſed adverſis. Hæc enim Deus poſtulat à vobis, qui Chriſti Jeſu diſcipuli, cultores, & ſervi eſtis.

19. 20. 21. *Spiritum nolite extinguere.* Nolite prohibere quò minus quiſque chariſmata, ſeu dona Spiritus ſancti ad aliorum utilitatem data proferat in medium, iiſque ſervato Eccleſiæ ordine, & Præpoſitorum ejus judicio utatur, ut dono Prophetiæ, dono linguarum, dono miraculorum, &c. Quæ prohibere, nihil aliud eſſet, quàm Spiritum ſanctum in ſuis donis velle extinguere. Quæ cùm in forma ignis data ſint, igni recte comparantur, ac proinde dicuntur & *ſuſcitari, & extingui.* Suſcitantur precibus, gratiarum actione, ac perpetuo ſtudio pietatis: extinguuntur per contraria. *Prophetias nolite ſpernere.* Sermones quibus vel res futuræ prædicuntur inſpiratione & afflatu Spiritus ſancti, vel ſacræ Scripturæ ſenſus reconditi exponuntur, vel alia quæcumque latentia Myſteria proferuntur, ne ſpernatis, aut prohibeatis, eo prætextu quòd diabolus Pſeudo-prophetas nonnullos excitet. *Omnia autem probate:* * *quod bonum eſt tenete.* Vos qui Eccleſiæ Præpoſiti eſtis, hujuſmodi Prophetis, ſermones, revelationes, examinate ad analogiam fidei, diligenter dijudicate: & quod fidei principiis conſentaneum eſt, recipite & retinete: ne bona ſimul cum malis rejiciatis, aut mala ſimul cum bonis, verbi gratia, falſas Prophetias cum veris admittatis.

*Omnia fidei dogmata ab Eccleſia olim definita revocari poſſe ad examen, & privati cujuſque fidelis examini & judicio permitti, ex hoc loco Apoſtoli perperam colligeretur, cùm ſequentis ex Epiſtolæ cap. 2. 14. dicat: *Tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.*

22. *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* Cavete, & abſtinete ab omnibus quæ ſpeciem habent mali, & quæ, tametſi per ſe non mala, vobis tamen vel aliis occaſio lapſui & ſcandali eſſe poſſunt. Quæ Apoſtoli ſententia ſimul comprehendit ea quæ ad Dogmata, & quæ ad Mores pertinent, ut Theodoretus obſervat.

23. *Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima, & corpus, ſine querela, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſervetur.* Deum precor pacis & ſanctitatis auctorem, ut vos ex omni parte ſanctificet, ut Spiritus veſter, id eſt ſuperior pars animæ, ſeu nobiliores ejus facultates, intellectus & voluntas; & pars inferior, ſeu appetitus animalis: & corpus quod animæ domicilium & inſtrumentum eſt, per gratiam ſuam ſine macula ſervet, ut impolluta inveniantur, nullique reprehenſioni obnoxia, cùm Dominus noſter Jeſus Chriſtus ad Judicium veniet.

24. *Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam faciet.* * Qui vos in ſocietatem Filii ſui miſericorditer vocavit, donando vobis fidem & juſtitiam, verax eſt, & fidelis in promiſſis; vires vobis dabit ad perſeverandum efficaciſſimas.

*Confer cum 1. *Corinth.* 1. 8

25. *Fratres, orate pro nobis*, ut noſtrum Miniſterium fideliter impleamus, & ut Evangelii curſus proſpere dirigatur. Omnium orationibus ſe commendat humillimus ac modeſtiſſimus Apoſtolus, tamquam omnium curam gerentem, & de omnibus rationem redditurum.

26. *Salutate fratres omnes in oſculo ſancto*, ſincero, & charitatem ſpirante, non

non ſimulatam amicitiam præ ſe ferente, aut meram urbanitatem indicante.

27. *Adjuro vos per Dominum, ut legatur Epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus*. Vos, qui Eccleſiæ Theſſalonicenſium præeſtis, in Chriſti Domini noſtri nomine obteſtor, ut hanc Epiſtolam omnibus, qui ſunt apud vos, fidelibus legi curetis.

28 *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum. Amen*. Omne ſpiritualium beneficiorum genus, quæ à Deo per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum nobis donantur, vobis adprecor. Fiat.

CAPUT V.

SENSUS MORALIS.

1. 2. **D***E temporibus autem & momentis fratres, non indigemus ut ſcribamus vobis: ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet*. „Cùm dicatur neſcire Filius hominis hunc diem, non quòd „neſciat, ſed quòd neſcire faciat eos, quibus hoc non expedit ſcire, id eſt, non „eis hoc oſtendat: quid ſibi vult neſcio quæ præſumptio, quæ annis computa- „tis, certiſſimum ſperat poſt ſeptem annorum millia diem Domini? Nos igi- „tur, quod neſcire nos Dominus voluit, libenter neſciamus. Quicquid de judicii die verbum Dei non docet, illuſio eſt, aut vana conjectatio. *Cedat curioſitas fidei, cedat gloria ſaluti. Adverſùs regulam*, quæ eſt Scriptura ſacra & Traditio, *nihil ſcire, omnia ſcire eſt*. Judicii univerſalis & particularis, id eſt, mortis noſtræ, dies nos ignorare voluit Deus, ut obſervemus omnes dies, ut ſemper vigilemus, ne umquam obdormiamus in nocte peccati, ut fide, ſpe, caritate, & oratione muniti ſemper ſimus, ne quando dicat inimicus noſter, *Prævalui adverſùs eum*: & ne dies ille nos in oblivione Dei, in legis ejus tranſgreſſione, in officiorum noſtrorum negligentia & omiſſione ſtertentes, velut fur nocturnus intercipiat, comprehendat, opprimat.

S. Auguſt. Enarrat. in Pſal. 6. n. 1. & 2.

Tertullian.

Ignotus omnibus; improviſus improbis judicii dies.

3. *Cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas, nunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient*. Pax falsa, fallax ſecuritas, quam bona conſcientia, & divinæ legis amor obſervantiaque non pariunt. Timor verò ſalutaris, quem fides judiciorum Dei, & noſtræ infirmitatis ac miſeriæ cognitio excitant in nobis. Nos intercipere & imparatos opprimere non vult Deus, qui tam frequenter & tot modis nos monet ut vigilemus, & parati ſemper ſimus. *Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant a facie arcus, ut liberentur dilecti tui*. Incredulitas noſtra, Dei oblivio, mandatorum ejus contemptus, in carnales voluptates ingurgitatio, in repentinum nos pertrahunt interitum, quem effugere non poterimus. *Tunc repentinus eis ſuperveniet* „*interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient*. Exemplum valde „appoſitum. Mulier enim gravida ſcit ſe habere fœtum in utero, neſcit autem „tempus pariendi: ita & nos venturum quidem univerſorum Dominum ſci- „mus: ipſum autem tempus certò non didicimus. Ideo diem illum oportet „ſemper exſpectare. Sic etiam dixit Dominus in divinis Evangeliis: *Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis. Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem qua intravit Noe in Arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes. Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot. Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant: qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit: ſecundùm hæc erit qua die Filius hominis revelabitur*. Repentinus & im-

Pſal. 59. 6.

Theodoret. in hunc. locum.

Luc. 17.

Pſal. 6. improviſus impiis veniet interitus, de quibus ſacer Vates ait: *Erubeſcant & conturbentur omnes inimici mei, convertantur & erubeſcant valde velociter.* Quan-
S. Auguſt. in eumdem Pſalmum. „ documque autem venerit, celerrimè venit quod deſperatur eſſe venturum: & „ longitudinem vitæ hujus non facit ſentiri niſi ſpes vivendi. Nam nihil vide- „ tur eſſe celerius, quàm quicquid in ea jam præteritum eſt. Cùm ergo judicii „ dies venerit, tunc ſcient peccatores quàm non ſit longa omnis vita quæ „ tranſit. Nec omnino eis videri poterit tardè veniſſe, quod non deſideranti- „ bus, ſed potiùs non credentibus, venerit. Nunc fugere poſſumus à Deo irato ad Deum ipſum propitium: ſed tunc non erit quò fugiamus. Tunc enim non erit locus miſericordiæ, ſed juſtitiæ. *Et non effugient.* Nullum tunc illis ſupererit medium ſalutis, qui omnibus ſalutis mediis & adminiculis, dum hic viverent, abuſi fuerint.

4. 5. *Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat.* Illum dies mortis tamquam fur nocturnus comprehendet, qui in tenebris ignorantiæ & nocte peccati invenietur, in qua mavult ambulare, quàm in luce fidei & juſtitiæ. Nec fides ſine operibus, utpote mortua, nec opera ſine fide viva, utpote inania, quemquam eripient à repentino & ſempiterno interitu. Quicquid Deo per fidem vivam non dederimus, quicquid illi per charitatem non conſecraverimus, ſeu in ſtatu gratiæ & charitatis non egerimus, quicquid ad ejus gloriam virtuali charitatis affectu non retulerimus, totum illud ultimus vitæ dies tamquam fur nocturnus, dormientis hominis domum perfodiens, ſubito nobis eripiet; noſque nudos, inopes, miſeros coram Chriſti Domini Tribunali ſiſtet, ut victimas iræ ejus devovendas, æternoque igne conſumendas.

Nec fides ſine operibus, nec opera ſine fide proderunt in die judicii

Joan. 3. 20. & ſeq. Omnis peccator in tenebris eſt. *Qui enim malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.* Lex fidei, & juſtitiæ dies à Chriſto Jeſu velut à Sole Eccleſiæ oritur: Nox verò infidelitatis & tenebræ peccati, à corrupta voluntate. Niſi enim fecerimus caſum, Sol Juſtitiæ non facit nobis occaſum. Quicumque in Chriſto Jeſu baptizati ſunt, illuminati ſunt, filii lucis ſunt & diei: quicumque à baptiſmi ſui ſanctitate deficiunt, diabolo tenebrarum principi ſervientes, ſunt filii noctis & tenebrarum. Quid verò nobis proderit eſſe filios lucis & diei per fidei Sacramentum, ſi vitæ pravitas nos efficiat filios tenebrarum? Gravior certè damnatio in tenebris æternis nos manebit. *Omnes autem vos filii lucis eſtis & filii diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.* Nos igitur geramus ut filios lucis, & opera lucis, id eſt, fidei noſtræ reſpondentia, & Chriſtianis, quos Deus in admirabile lumen ſuum vocavit, digna faciamus.

6. 7. 8. *Igitur non dormiamus, ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrii ſimus.* O quantus hominum ſpirituali lethargia correptorum in mundo numerus eſt! Lethifer ille ſomnus, oblivio Dei eſt, ſenſuſque ſpiritualis ad omnia quæ ſunt
S. Auguſt. in Pſam. 131. n. 8. Pſal. 73. 6. ſalutis, privatio quædam ſive ſtupor. Quicquid in mundo eſt, vanitas eſt, illuſio & ſomnium eſt. Omnes iſtæ felicitates quæ videntur ſæculi, ſomnia ſunt dormientium. *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.* Spiritualis ebrietas, voluptatum amor eſt, & ingurgitatio. Sæculi enim cupiditatibus ratio obtenebratur, mens excæcatur, homines quaſi vertigine correpti, titubant, deviant, impingunt, cadunt, in foveam damnationis præcipites & incogitantes ruent. Vigilantia Chriſtiana, fructus eſt fidei, cuſtos gratiæ, ſecuritas ſalutis. Sobrietas eſt moderatus rerum omnium creatarum uſus, numquam in fruitionem degenerans. Summa enim perverſitas eſt uti fruendis, & frui utendis. *Igitur non dormiamus, ſicut & ceteri, ſed vigilemus, & ſobrii ſimus.* Qui operantur iniquitatem, qui in Eccleſia Dei inſtar infidelium vivunt, diem ſanctitatis in noctem ebrietatis & turpitudi-

num

Digitized by Google

ſum convertunt. *Qui enim dormiunt, noctu dormiunt, & qui ebrii ſunt, noctu*
„ *ebrii ſunt*. Ebrietatem hic dicit, non eam ſolùm quæ eſt à vino, ſed eam *S. Chryſoſt.*
„ etiam quæ eſt ab omnibus vitiis & pravis cupiditatibus. Ebrietas enim ani- *Hom. 9. in*
„ mæ ſunt divitiæ & pecuniæ cupiditas, & amor corporum, & quodcùmque *hanc Epiſt.*
„ dixeris malum eſt ebrietas animæ. Cur autem vitium vocavit ſomnum? Quo-
„ niam primùm qui eſt ejuſmodi, caret omni actione virtutis. Deinde viſione
„ & phantaſia apprehendit, nihil verum videt; ſed eſt plenus ſomniis. Si quid
„ autem boni viderit, nihil habet firmum nec ſolidum. Talis eſt vita præſens
„ eſt plena ſomniis & viſione. Divitiæ ſunt ſomnium, & gloria, & quæcum-
„ que ſunt hujuſmodi. Qui dormit, ea quæ ſunt, & quæ verè conſiſtunt, non
„ videt. Quæ autem non ſunt, tamquam quæ ſunt, viſione apprehendit. Ta-
„ le eſt vitium, & quæ in vitio agitur vita. Non videt quæ ſunt, hoc eſt, cæ-
„ leſtia, ſpiritualia, manentia: ſed quæ fluunt & avolant, & cito à nobis re-
„ ſiliunt. *Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus, induti loricam fidei &*
charitatis, & galeam ſpem ſalutis. Tota vita Chriſtiani eſt, Evangelii lumen Chriſtianæ
præ oculis ſemper habere. *Nos autem qui diei ſumus*. Huic regulæ mores ſuos vitæ caracte-
conformet, ad illam omnia opera ſua exigat, neceſſe eſt. 2. Creaturis ſobriè res.
uti, nec temperantiæ & modeſtiæ Chriſtianæ fines umquam prætergredi. *Sobrii*
ſimus. 3. Contra dolos, & inſidias inimicorum ſalutis noſtræ ſemper vigilare, ne
ab illis ſeducatur & ſupplantetur. *Vigilemus*. Vigilat hoſtis, dormis tu, cor-
de vigila, operibus vigila, donec veniat Sponſus, qui te paratum & accenſa
lampade inſtructum introducat ad nuptias. 4. Stare ſemper ſub armis, & ad pu-
gnam contra diabolum ſemper eſſe paratum Chriſtianum hominem neceſſe eſt.
Ejus arma, fides, ſpes, charitas. Fides perſpicax & attenta, quæ præſentis
ſæculi nebulis, falſorumque bonorum illuſionibus non obſtantibus vera æternaque
bona conſpiciat: ſpes humilis & firma, quæ illa certò exſpectet: charitas ardens
& operans, quæ illa mereatur. *Induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem*
ſalutis. Hæc lorica ab ignitis diaboli telis Chriſti milites tutos reddit, animæ-
que vitam conſervat: hæc galea caput noſtrum, id eſt, principium & inten-
„ tionem operum noſtrorum, in Deum erectum cuſtodit. Non quamvis fidem, *S. Chryſoſt.*
„ inquit S. Chryſoſtomus, ſed ſicut loricam, nihil diſſecuerit, ſed eſt validus *Hom. 9. in*
„ & firmus murus pectoris: ita etiam tu fidem & charitatam adjunge animæ, *hanc Epiſt.*
„ & nullum ex ignitis telis diaboli poterit infigi. Ubi enim armis charitatis pro-
„ tecta et munita fuerit vis animæ, omnia temere ac fruſtra ſtruunt qui inſi-
„ diantur. Neque enim malitia, nec inimicitiæ, nec invidia, non aſſenta-
„ tio, non hypocriſis animam poterit attingere. Non abſolutè dixit charita-
„ tem, ſed tamquam loricam validam, & galeam ſpem ſalutis. Sicut enim
„ galea conſervat id quod eſt præcipuum in nobis, nempe caput amplectens &
„ undique tegens: ita etiam ſpes non ſinit rationem concidere, ſed facit ſtare
„ rectam tamquam caput, nihil externum in ipſa finens cadere. Quamdiu autem
„ nihil in eam cadit, nec ipſa labitur. Qui his armis munitus eſt, fieri non
„ poteſt ut cadat. *Manent* enim *fides, ſpes, charitas*.

℣. 10. *Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus*. Hæc arma nobis ſubminiſtrat Chriſtus Jeſus, pugnandique vires nobis tribuit, ut eo adjuvante vincentes, æternam ſa-
lutem & cæleſte regnum acquiramus ſecundùm conſilium & voluntatem Dei. Non
enim creavit nos Deus ad perditionem, ſed ad ſalutem. Non vult aliquos peri- *2. Petri 3. 9.*
re; non vult mortem impii, ſed magis ut convertatur & vivat. Fiduciam ha- *Ezech. 33. 9.*
bere debemus nos eſſe de numero electorum; fiduciam (inquam) non meritis
noſtris, ſed ſoli Dei miſericordiæ ac bonitati innixam. *Quoniam non poſuit nos*
Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

Digitized by Google

2. *Petri* 1.10. „ Verumtamen ſatagere debemus ut per bona opera certam noſtram vocationem
Philipp, 2.12. „ & electionem faciamus; & cum metu ac tremore ſalutem noſtram operari. Hanc „ fiduciam in nobis excitat Chriſti mors, & pretioſus ejus ſanguis pro nobis effuſus, ut per illum, & cum illo vivamus. Vitam noſtram ac mortem illi quotidie in ſacrificium offeramus, qui *Mortuus eſt pro nobis*, in Sacrificio Corporis & Sanguinis ejus, quod frequentat Eccleſia, in memoriam mortis ejus, & in quo ſe ipſam per ipſum offert: *Ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus*....
1. *Petri* 2. 18. *CHRISTUS ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem Spiritu.* Et nos igitur in grati animi vicem illi offeramus ſpiritum vita ejus viventem, carnem verò Chriſtiana mortificatione conſecratam. Etiam cùm dormimus ſomno corporali, cor ad ipſum vigilet, ne nos hoſtis ſurripiat: *Ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus*.

11. *Propter quod conſolamini, & ædificate alterutrum, ſicut & facitis*. Duo
Duo Chriſtianæ converſationis officia Chriſtianæ converſationis officia hæc Apoſtoli verba complectuntur. 1. Ut Chriſtiani ſe mutuo conſolentur colloquendo de Myſteriis & præceptis Chriſti, de iis quæ pro nobis geſſit, docuit, ac pertulit, de iis quæ ſuis electis promiſit. 2. Ut ſe mutuò ad pitetatis opera verbo & exemplo excitent. Nunc autem Chriſtianorum converſationes & colloquia quid ſunt niſi nugæ, corruptio, alienatio à Deo, tentationes, impedimenta ſalutis, jactura temporis ad Deum promerendum nobis dati? Converſationibus & colloquiis virorum & mulierum ſæcularium ſpiritus mundi, qui totus in maligno poſitus eſt, præſidet, Chriſti Spiritus ad iis exulat. Primi Chriſtiani ſeſe mutuò ædificabant: Chriſtiani noſtræ ætatis ſeſe mutuò ſcandalizant, & ad peccatum impellunt. In ſermone obtrectationes, ſcurrilitas, obſcœnitas, nugacitas, otioſitas; ut comparata Chriſtianorum noſtri temporis cum primorum Chriſtianorum converſatione dicere poſſimus; *Ipſo*
Tertulcian. *etiam ſermone proavis renuntiaſtis*. In opere diſſolutio, turpitudo, vindicta, inimicitiæ, rixæ, contentiones invidiæ, comeſſationes, ebrietates, vanitates, ubique ſcandala, ubique pene fœtor diaboli, non bonus odor Chriſti. Quamobrem *Vita meliore* Chriſtianus fruitur *in ſeceſſu, quam in promptu*.

12. 13. *Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos,*
Paſtorum & ovium officia *& preſunt vobis in Domino, & monent vos*. Paſtores & Miniſtri Eccleſiæ abhortationibus & precibus plerùmque magis promovent ſalutem animarum, quàm duris mandatis; manſuetudine magis quàm ſeveritate; ſi fiduciam populi Chriſtiani ſibi doctrina probitate, & charitate conciliaverint. *Rogamus vos fratres* 2. Si laborent aſſidue & ferventer in ſacro Miniſterio, in verbo, in doctrina, in Sacramentorum adminiſtratione, in diſſidentium concordia procuranda, in litibus componendis & preveniendis, in conſolatione afflictorum, in ſublevanda neceſſitate pauperum; nullàmque vitæ ſuæ partem otio aut voluptati relinquant. *Ut noveritis eos, qui laborant inter vos*. 3. Si Fideles Paſtorali curæ ſuæ à Deo commiſſos regnant cum prudentia & ſolicitudine, in Spiritu Chriſti Jeſu, & ſecundùm documenta ab illo tradita. Qui enim in Eccleſiæ regimine indolis ſuæ impetum, cupiditatum ſuarum impulſum, aut humanos reſpectus ſequuntur, non bene preſunt, nec Paſtores ſunt, ſed mercanarii. *Et præſunt vobis in Domino* 4. Si moneant cum ſancta quadam vehementia & fortitudine, ſed ſine acerbitate. *Et monent vos*. Fideles verò eò impenſiùs, ac honeſtiùs Paſtorum ſuorum ac Miniſtrorum Eccleſiæ neceſſitati ſubveniant, quò minùs labori parcunt ut eorum ſaluti conſulant. *Ut habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum* 5. Eorum pietati, fervori, ac zelo, reverentiam, amorem, ac fiduciam majorem rependant. *Abundantiùs*. 6. Omnem diſſidii, contentionis, & litium cum ipſis occaſionem vitent, utpote cum Patribus ſpiritualibus & Magiſtris, qui Chriſti „ vice illis præſunt pro illorum ſalute. *Pacem habete cum eis*. Si homo quidem

„ tui

,, tui patrocinium ſuſcipiat, & te defendat apud homines, omnia agis, & omnem *S. Chryſoſt.*
,, ei habes gratiam. Hic autem apud Deum tui patrocinium ſuſcipit, & te de- *Hom.* 10. *in*
,, fendit, & ei non habes gratiam? Et quomodo, (inquis) me defendit? Quo- *hanc Epiſt.*
,, niam pro te precatur, & dono quod per baptiſmum datur tibi inſervit, viſi-
,, tat, hortatur, & monet, & media nocte, ſi vocaveris, venit. Is verò nihil
,, aliud quàm perpetuò tibi eſt in ore, & quæ tu in eum congeris, fert maledi-
,, cta..... Nemo ſeditionem agitet, nemo contendat. Qui Chriſtum diligit,
,, qualiſcumque ſit Sacerdos eum diliget, quòd per eum veneranda ſit aſſecutus
,, Sacramenta. Dic mihi, ſi velles videre Regiam multo auro ſplendentem, &
,, gemmarum fulgore coruſcantem, inveneris autem eum qui habet claves, ille
,, autem rogatus ſtatim aperuerit, & intromiſerit, an non ipſum omnibus præ-
,, poneres, non æquè ac oculos amares, non oſculareris, non amplecteteris? Hic
,, cœlum tibi aperuit, & non oſcularis, non amplecteris? Si uxorem nobilem, pul-
,, chram, caſtam, divitem habeas, non eum diligis qui eam tibi conciliavit?
,, Ita ſi Chriſtum diligis, ſi diligis regnum cœlorum, agnoſce quorum mi-
,, niſterio id conſequeris. Ideo ait Apoſtolus, *Pacem habete cum eis*.

14. *Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes*. Ne acerba ſit & arrogans inquietorum ſeu inordinatorum objurgatio, ſed manſuetudine temperata admonitio & correptio. Vino & oleo animarum vulnera curet bonus Paſtor, Samaritanum illum Evangelium imitatus. Qui enim vecors eſt, fit aſperior cùm acerbiùs objurgatur, & contra ſtimulum ſæpe calacitrat ut equs indomitus. Inordinati autem ſunt omnes qui aliter agunt quàm à Deo ſit ordinatum: ordinem enim unicuique ſtatuit, quem qui tranſgreditur, inordinatus eſt. Temulentus, convicia- *Theophylact.*
tor, avarus, adeòque omnes iniqui ordinem tranſgrediuntur. His correptionis *S. Auguſt. lib.*
,, medicamentum adhibendum eſt aliquando acrius, aliquando lenius, pro ra- *1. De Ordi-*
,, tione dilectorum, & varietate indolis, ut in ordinem redigantur, quem ſi te- *ne, cap. 9.*
,, nuerimus in vita, perducet ad Deum, & quem niſi tenuerimus in vita, non
,, perveniemus ad Deum. Ordo exigit ut homo Deo, caro ſpiritui ſubjiciatur.
,, Ordo enim non eſt ubi deterioribus ſubjiciuntur meliora. *Corripite inquietos*.

Qui puſillo ſunt animo, qui peccatis ſuis turbati, aut ſcrupulis anxii, aut tentationibus vexati animum deſpondent, ſumma cum lenitate tractandi ſunt; ad fiduciam in Deum ut Patrem, ut Dominum miſericordem & benignum, ut amicum beneficientiſſimum; in Chriſtum ut redemptorem, qui cùm ſanguinem ſuum, vitàmque ſuam pro noſtra ſalute dederet, quid non daret? excitandi ſunt, & conſolationum ſpiritualium fomentis roborandi. *Conſolamini puſillanimes*. Qui animo deficiunt in rebus adverſis, in everſione fortunæ ſuæ, in jacturis bonorum, in orbitatibus, erigendi ſunt in ſpem, & ad patientiam adhortandi per conſolationem Scripturarum. Qui in fide infirmi ſunt, qui nondum ſatis in doctrina Chriſtiana inſtituti ſunt egreſtes, rudes, ex ignorantia peccantes, quique in via Dei facilè ſcandalizantur, docendi ſunt, ſuſtinendi, ac ſublevandi. *Suſcipite infirmos*. Ne impatientes ſitis, ſi curæ veſtræ, exhortationes, inſtructiones, labores fructum citò non faciant. Dei patientiam imitemini, de omnibus ſperate meliora. Patientia & longanimitas virtus eſt Chriſtianis omnibus, ſed iis maximè qui præſunt, neceſſaria, erga omnes, in omnibus occaſionibus, omni *Proverb.* 19.
tempore. *Patientes eſtote ad omnes*. Præclarè ait Sapiens, *Doctrina viri per* 11.
patientiam noſcitur: & Propheta Rex, *Bene patiens erunt ut annuntient*. *Pſal.* 91. 16.

15. *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat, ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini in invicem, & in omnes*, Qui malum pro malo alicui reddit, jura Dei uſurpat, Chriſti Domini præceptum contemnit, carnalis Judæus eſt ſolo nomine Chriſtianus. Carnales enim Judæi oculum pro oculo, dentem pro dente exigunt. *Matth.* 5.

Digitized by Google

Caritas, manſuetudo, & beneficentia in omnes, propriæ ſunt hominis Chriſtiani.

Geneſ. 31.

Spiritalis verò Chriſtianus diligit inimicos ſuos, iis qui illum oderunt benefacit, pro perſecutoribus orat, ut Patris noſtri cœleſtis filius eſſe mereatur, qui Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos. Cùm Jacob Patriarcha è domo Laban avunculi ſocerique ſui fugeret, ac Laban ipſum ultionis ardore ſuccenſus inſequeretur, Deus illi in monte Galaad conſpicuus, à vindicta ipſum deterruit, dicens: *Cave ne quidquam aſperè loquaris contra Jacob.* Paruit homo Gentilis & Idolorum cultor mandato Dei quem ignorabat, inventòque Jacob dixit: *Et nunc quidem valet manùs mea tibi reddere malum: ſed Deus Patris tui heri dixit mihi. Cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius.* Chriſtus Jeſus, qui nos reconciliavit Deo, cùm inimici eſſemus, nobis in monte ait: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos*: & Domino noſtro ac Redemptori non obſequimur? Vindictæ cupido inſtigante diabolo velut ſerpens obrepit hominibus iratis. Ab ejus igitur letifero morſu cavete. *Videte ne quis malum pro malo reddat*, non ſolùm æqualibus, ſed & inferioribus; non ſolùm iis qui ex ignorantia & animi levitate, aut irati animi impetu, ſed & illis qui ex mala voluntate & odio pertinaci vos offenderunt. *Alicui*. Charitas & promptus ad beneficentiam animus, proprius eſt Chriſtianorum carecter; non ſolùm erga fratres & participes ejuſdem fidei & gratiæ, ſed erga omnes, etiam ab Eccleſia alienos, etiam inimicos & perſecutores. *In invicem, & in omnes.* Tam latè patere debet charitas hominis Chriſtiani, quàm latè patet charitas Chriſti: In id maximè invigilent Paſtores ac Rectores Eccleſiarum, ut diſſenſionum, jurgiorum, inimicitiarum, ultionum fomites in grege illis commiſſo extinguantur, ut caritas & pax inter fideles conſerventur & regent. *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat.*

16. *Semper gaudete*. Carnale & ſæculare gaudium in momento tranſit: ſpirituale gaudium tamdiu durat, quamdiu pura conſcientia, & caritas, cujus fructus eſt. Semper gaudet Chriſtianus, cui nihil accidit ſuæ voluntati repugnans, cùm ejus voluntas divinæ in omnibus conformetur. Gaudet in adverſis æque ac in proſperis, quem delectat in eo eſſe ſtatu quem vult Deus. Semper ſub cruce vivere, & ſemper gaudere, ſola Chriſti Salvatoris gratia præſtare poteſt, *Qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem.* Carnales homines piorum cruces & afflictiones vident, ſed non vident unctionem; Quomodo non gauderent ſemper, quorum gaudium Deus ipſe eſt? Spiritus mundi operatur gaudium iniquitatis, & vanitatis: Spiritus Dei gaudium veritatis & felicitatis.

Hugo à S. Victore, in Miſcellaneis lib. 1. *Tit.* 103.

17. *Sine intermiſſione orate*. Qui auxilio gratiæ Dei continuò indigere nos agnoſcimus, ſine intermiſſione orare debemus. Miſericordiam ſuam orationibus noſtris Deus largitur, ſed & magnæ miſericordiæ donum eſt miſeriæ noſtræ agnitio, & gratiæ Dei per orationem imploratio. *Benedictus Deus* (ait Propheta) „ *qui non amovit orationem meam, & miſericordiam ſuam à me.* Ergo non deficiamus in oratione. Ille quod conceſſurus etſi differt, non aufert: ſecuti de „ pollicitatione ipſius non deficiamus orando, & hoc ex beneficio ipſius eſt. Cùm „ videris non à te amotam deprecationem tuam, ſecurus eſto, quia non eſt à te „ amota miſericordia ejus. Sine intermiſſione autem orat, qui ſtatis horis orationem frequentat, & temporalia potius negotia intermittit, quàm officium Deum orandi. Semper orat, qui juſtitiam & vitam beatam ferventer deſiderat. Semper orat, qui omnia opera ſua in ſpiritu orationis ex dilectione Dei, & propter ejus gloriam facit. In ipſa fide & ſpe & caritate continuato deſiderio ſemper oramus. Sed ideo per certa intervalla horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum ſignis nos ipſos admoneamus, quantumque in hoc deſiderio profecerimus nobis ipſis innoteſcamus, & ad hoc augendum nos ipſos acriùs excitemus. Dignior enim ſequitur affectus, quem ferventior præ-

Pſal. 65. 20. *S. Auguſt.*

Oratio aſſidua.

S. Auguſt. Epiſt. 130. *Ad Probam, alià* 121. *cap.* 9.

„ ce-

Digitized by Google

„cedit affectus. Ac per hoc & quod ait Apoſtolus, *Sine intermiſſione orate*, quid „ eſt aliud quàm beatam vitam, quæ nulla niſi æterna eſt, ab eo qui eam ſolus „ dare poteſt, ſine intermiſſione deſiderate? Semper ergo hanc à Domino Deo „ deſideremus, & oramus ſemper, Sed ideo ab aliis curis atque negotiis, „ quibus ipſum deſiderium quodammodo tepeſcit, certis horis ad negotium „ orandi mentem revocemus, verbis orationis nos ipſos admonentes in id, quod „ deſideramus, intendere, ne quod tepeſcere cœperat, omnino frige- „ ſcat, & penitus extinguatur, niſi crebriùs inflammetur. Orationi gratiarum actio adjungatur pro donis omnibus ab ejus infinita bonitate acceptis, inter quæ & oratio ipſa eſt. Orati ut perſeveranter & proficienter habeatis dona Dei: gratias agitis, quia non ex vobis habetis (inquit S. Auguſtinus) *In omnibus gratias agite: hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Jeſu in omnibus vobis*.

S. Auguſt. Epiſt. 188. Ad Julianam alias 143. cap. 2. n. 7.

19. *Spiritum nolite extinguere*. Spiritus ſancti gratiam extinguit vita immun- „ da. Quomodo enim ſi quiſpiam in lucernæ lucem & aquam & terram infuderit, „ lucernam extinguit, etſi nihil eorum fecerit, ſed oleum tantùm ſubtraxerit. „ Ita etiam in dono gratiæ. Nam ſi terrenarum & diffluentium rerum curas in- „ ſperſeris, Spiritum extinguis. Et ſi nihil tale feceris, aliunde autem adve- „ niens irruerit tentatio vehemens tamquam ventus validus, & flamma non ſit „ vehemens, aut minimè ſufficiens oleum, aut oſtium non clauſeris, pereunt „ omnia. Eſt autem quoddam foramen, ſicut in lucerna, ita etiam in nobis ocu- „ lus & auris. Ne ſinas ut in eos irruat vehemens ſpiritus nequitiæ, quoniam „ lucernam extinguit, ſed obtura timore Dei. Os eſt oſtium: Claude & obſera, „ ut & lucem præbeat, & externorum repellat irruptionem. Aliquis te contu- „ melia affecit, maledicto appetivit; os claude. Nam ſi aperueris, ventum ex- „ citas. Non vides in ædibus, quando ex adverſo & directè ſteterint duæ januæ, „ ſitque ventus vehemens, ſi alteram clauſeris, & adverſus non fuerit flatus, „ nihil poteſt ventus, ita nunc duæ ſunt januæ, os tuum, & os ejus qui te affi- „ cit convitiis & contumeliis. Si tuam non clauſeris, vento tentationis ex ad- „ verſo flante, extinguis totum Spiritum. Sin autem aperueris, non poteſt „ cohiberi ac repelli tentatio. Spiritum ergo ne extinguamus. Sæpe autem con- „ tingit, ut etſi nihil irrumpat, extinguatur flamma, cùm defecerit oleum. „ Quando eleemoſynam non facimus, extinguitur Spiritus. Etenim ad te venit „ à Dei eleemoſyna & miſericordia. In te igitur non manebit, ſi ſis immiſeri- cors. Spiritus ſanctus extingui in ſe ipſo non poteſt: ſed illius extinctores meritò dicuntur, qui ſic agunt ut extinctum velint, donis ejus repugnantes, Prædicatorum vocem ſuffocantes, Miſſiones, ſancta inſtituta, & pietatis opera ad Eccleſiæ ædificationem & animarum ſalutem conducentia malignè prohibentes, gratiis interioribus reſiſtentes.

S. Chryſoſt. Hom. 11. in hanc Epiſt.

Quinam Spiritus ſancti gratiam extinguunt?

20. 21. *Prophetias nolite ſpernere. Omnia autem probate: quod bonum eſt tenete*. De fide minimè judicandum: ſed per regulas fidei verbum ſcilicet Dei ſcriptum & traditum, de omnibus quæ religionem ſpectant, prophetiis, revelationibus, viſionibus, miraculis, doctrinis, ſingularibus viſionibus, ſingularibus orationis modis, viiſque extraordinariis, judicium ferendum eſt. Ad Epiſcopos, quos Spiritus ſanctus Eccleſiæ Dei præfecit, & maximè ad Romanum Pontificem Chriſti Domini in terris Vicarium & totius gregis Chriſti ſupremum Paſtorem id pertinet. Chriſtiana plebs intra fines humilis obſequii ſe contineat, nec Superiorum præveniat judicium. Omnia credere, levitatis & ſuperſtitionis Apoſtolicam regulam ſi ſecutus eſſet Tertullianus, novellis Montani, Præſcillæ & Maximillæ Prophetiis adhærendo, in errores graviſſimos non impigiſſet. Sed ad Scripturam ſacram & Apoſtolicam Traditionem non attendens; *& contra Moyſis præceptum exurgentis in Eccleſia novellas Montani furias, & inſana illa inſanarum mulierum novitii dogmatis ſomnia*

Per regulas fidei de omnibus quæ Religionem ſpectant, judicium ferendum eſt ab iis ad quos attinet.

Vincentius Lirin. Commonit. cap. 24.

ſomnia, veras Prophetias aſſeverando, meruit ut de ſe quoque & Scripturis ſuis diceretur? Si ſurrexit in medio tui Propheta. *Et mox*, Non audies verba Prophetæ illius.... Chriſtus Redemptor noſter, cum diſcipulos ſuos monuiſſet ca-
Matt. 7. 15. vendum eſſe à falſis Prophetis, hoc ad eos dignoſcendos indicium tradidit. *A*
Cordin. Bona *fructibus eorum cognoſcetis eos:* ut enim ex fructibus arbor ita ex doctrina, & ex
Tract. De Diſ- moribus Propheta verus à falſo diſcernitur. Non quòd bonitas morum ad Pro-
cretione Spiri- phetiam abſolute neceſſaria ſit, ſi interiorem ejus radicem reſpiciamus, quæ eſt
tuum, cap. 18. gratia gratum faciens; ſed quia requiritur ad Prophetiam maxima mentis elevatio ad ſpiritualium contemplationem; hæc autem privatæ vitæ impeditur: ideo hoc donum à Deo ut plurimùm hominibus ſanctis tribuitur, & ex eo deſumi ſolet certiſſimum ſanctitatis tribuitur, argumentum.... *Quoniam in malevolam animam non introbit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis:*
Sap. 1. 4. Sed *in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei & Prophetas conſtituit.* Quorum igitur vita pravis moribus contaminata eſt, eorum prædictiones ſperandæ ſunt. Hi ſunt enim qui falſis vaticiniis plebem ſeducunt, & mendacibus revelationi-
Thren. 2. 14. bus incautos decipiunt, de quibus ait Jeremias: *Prophetæ tui viderunt falſa & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent.* Hi
Homil. 12. in ſunt, qui quod execrantur admittunt, quod prohibent faciunt, apud quos in-
varia Matth. „ nocentia culpatur, culpa pro innocentia ducitur, apud quos peccare juſtum eſt
loca S. Chry- „ & juſtitiam exercere nefandum, ubi certant facta cum dictis, dimicat doctrina
ſoſt. tributa. „ cum factis.

22. *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* Species mali ſæpe plus nocet infirmis, quàm mali reverà operis exemplum noceat ſpiritualibus & fortibus. Qui non abſtinet ab eo quod fratri ſuo Chriſtiano mortem animæ inferre poteſt, ſuæ ipſe animæ lethale vulnus infligit.

23. *Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia; ut integer ſpiritus veſter. & anima & corpus ſine querela in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti ſerventur.*
S. Auguſt. Perfecta ſanctimonia eſſe non poteſt ſine pace, quæ eſt *tranquillitas ordinis*, qua motus corporis animæ, affectus animi rationi, ratio Deo ſubjicitur. Nemo ſibi de corporis puritate blandiatur, niſi caſta ſit anima & ſpiritus integer. Nemo ſe ſpiritu & anima integrum eſſe exiſtimet, ſi quid inordinatum & immundum permittat in corpore. Sanctus ſit *per omnia* Chriſtianus, qui omni ex parte membrum Chriſti, & Spiritus ſancti templum eſt. Perſeverabit autem in ſanctitate, ſi Domini noſtri Jeſu Chriſti adventum ad judicium præ oculis ſemper
Pſal. 17. 23. habuerit. *Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo. Et ero immaculatus cum*
24. *cum eo, & obſervabo me ab iniquitate mea.*

24. *Fidelis eſt qui vocavit vos, qui etiam faciet....* Omne bonum, & perſeverantia in bono uſque in finem, quàm Deus in electis ſuis operatur. vocationis ſecundùm propoſitum ſeu Decretum æternum divinæ voluntatis, effectus eſt, &
Gratiæ effica- fidelitatis, quam ſibi ipſi debet. Qua ratione ſecurus eſſet Deus de conſilii ac pro-
cia ex æterno poſiti ſui executione, & de promiſſarum ſuorum infallibilitate, quibus electos Fi-
Dei propoſi- lio ſuo ut membra capiti, ut fratres Primogenito, ut ſubditos ac ſervos ab ipſo
to, & fidelita- redemptos Regi ac Domino ſe daturum pollicitus eſt, niſi ſalutem illorum ipſemet
te quam ſibi operaretur? Certitudo & immutabilitas electionis divinæ ex ipſa inconſtantia &
ipſi debet. infirmitate penderet, ſi Deus gratiæ ſuæ efficaciam ex humanæ voluntatis conſenſu ſuſpenderet, quem ipſe in illa non operaretur. Fidelis igitur ſibi ipſi Deus eſſe
Epiſtola Sy- non poteſt, niſi nos gratiæ ſuæ fideles cooperatores efficiendo. *Fidelis eſt qui vo-*
nodica Epiſ- „ *cavit vos, qui etiam faciet.* Jubet Deus homini ut velit, ſed Deus in homine
coporum Afri „ operatur & velle: Jubet ut faciat, ſed operatur & facere. Ideo utrumque jun-
in Sardinia „ git beatus Apoſtolus dicens, *Cum timore, & tremore veſtram ſalutem operami-*
exſulum. „ *ni; Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.*
Philipp. 2. 12. „ Ut ergo cum timore & tremore ſuam quiſque operetur ſalutem, opus eſt vo-
& 13. „ lem.

Digitized by Google

,, lentis hominis: ſed hoc ipſum Dominus operatur in ſuis. Ac per hoc quo-
,, niam habet homo liberum arbitrium, audit præcepta, quiæ faciat: ſed ad im-
,, plenda præcepta liberum arbitrium nullatenus idoneum efficitur, niſi divini-
,, tus adjuvetur. Ita fit ut ſe operari debere homo cognoſcat, dum præceptum
,, accipit; & Deo ſe ſciat ſemper omne bonum debere, quod vult ac facit, quem
,, teſte Apoſtolo cognoſcit operari in homine velle & perficere pro bona volunta-
,, te: Qui ſuis fidelibus hanc dignatus eſt gratiam promittere per Prophetam
,, dicens, *Spiritum meum dabo in vobis, & faciam ut in juſtificationibus meis am-* *Ezech.* 36.17.
,, *buletis, & judicia mea obſervetis & faciatis*. Cùm ergo Deus in homine ope-
,, rari cœperit velle, tunc homo ad Deum convertitur. & eodem in ſe operan-
,, te, unde ipſi placeat, operatur. De Deo enim dicit Apoſtolus, *Aptet vos in*
,, *omni bono, ut faciatis voluntatem ejus faciens in vobis, quod placeat coram ſe*. *Hebr.* 13.21.
,, Ad vitam quoque in tantum poteſt homo manum porrigere, in quantum ha-
,, buerit Dominum protectorem ſuum ſuper manum dexteram ſuam. *Adjutorium* *Concil. Arau-*
igitur Dei etiam ſanctis ſemper eſt implorandum, ut ad finem bonum pervenire, *ſic.* 11.
vel in bono poſſint opere perdurare. Multa quippe Deus facit in homine bona quæ
non facit homo. Nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet ut faciat homo.

Digitized by Google

IN EPISTOLAM II. SANCTI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES COMMENTARIUS LITTERALIS ET MORALIS

PRÆFATIO.

Commentum Grotii hanc Epiſtolam ad Caligulæ tempora referentis.

ALTERA hæc ad Theſſalonicenſes Epiſtola, ex eodem loco, & eodem anno ſcripta eſt, quibus prior, cùm S. Paulus eos adire non poſſet ſecundùm deſiderium ac propoſitum ſuum, ut quæ illorum deerant fidei compleret. Scripta eſt ſub Claudio Imperatore, non ſub Caligula, ut Grotio viſum eſt, nec ante eam quæ prima inſcribitur. Data eſt enim poſtquam ipſe Apoſtolus apud Theſſalonicenſes, Chriſti fidem amplexos, jam præſens fuiſſet, & cùm Timotheum & Silvianum in Miniſterio Evangelii conjunctos ſibi haberet. Hæc autem eſt Epiſtolæ ſumma. Cùm in priore diem judicii imminere innuiſſet Apoſtolus, & falſi nonnulli Doctores, ut emungerent pecunias, terrerent animos, proximum eſſe mundi finem & ſupremi judicii diem aſſerentes, idque confirmantes vel falſa interpretatione primæ Epiſtolæ, vel ex Epiſtola ſub ejuſdem Apoſtoli nomine falsò vulgata, operæ pretium duxit mentem illis aperire ſuam, ne ipſis illuſiſſe videretur, indeque apud eos nutaret Evangelii fides, cùm eventum non reſpondere prædictioni conſpicerent. Docet igitur non priùs Chriſtum venturum ad judicium, quàm venerit diſceſſio, id eſt, quàm omnia pene regna à fide Evangelii & ab Eccleſia toto orbe ante diffuſa defecerint, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, id eſt, Antichriſtus apparuerit, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui. Hortatur ſubinde Theſſalonicenſes ut Traditiones, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam à ſe acceptas, ſervent ac teneant: inquietos ac laborem fugientes iterum arguit, jubetque, ut notentur qui vitam inordinatam & otioſam ducere perrexerint, immò ut à fidelium ſocietate ſeparentur: non tamen habeantur inimicorum loco, ſed corripiantur ut fratres medicinali ſeveritate.

CA-

Digitized by Google

C A P U T I.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. P*Aulus, & Silvanus, & Timotheus, Eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* * Paulus Apoſtolus, & Timotheus ac Silvanus ſocii & adjutores ejus in Evangelii prædicatione, Eccleſiæ, quæ Theſſalonicæ in nomine Dei Patris noſtri, & Domini Jeſu Chriſti, in utriuſque fide & cultu congregata eſt, ſalutem dicunt. *Gratia vobis & Pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.* * Deus & Pater noſter, & Dominus Jeſus Chriſtus gratiam & pacem vobis largiantur.

3. 4. 5. *Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem.* Continuas gratiarum actiones Deo reddere debemus pro vobis: id enim æquum eſt; ſiquidem fides veſtra creſcit & confirmatur, & charitas qua vos invicem diligitis, vobiſque mutuò benefacitis, augetur in dies, & exuberat. *Ita ut & nos ipſi gloriemur in vobis in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus, quas ſuſtinetis.* Adeo ut de vobis gloriemur in aliis Eccleſiis, veſtram fidem & patientiam commendantes & in exemplum proponentes, quas demonſtratis fortiter & invictè ſuſtinendo perſecutiones & afflictiones Evangelii cauſa vobis illatas. *In * exemplum juſti judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.* Quæ quidem tribulationes veſtræ indicia ſunt & documenta juſti judicii Dei, qui vos affligi permittit, ut dignos efficiat regno ſuo, quod patiendo pro ipſius nomine & Evangelio promeremini.

6. 7. 8. 9. 10. *Si tamen † juſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant:* Si quidem juſtum eſt apud Deum, qui in judiciis ſuis falli non poteſt, & illorum executione ſemper conſtans eſt & verax, ac proinde ab ejus juſtitia certiſſimè exſpectandum eſt, ut aliquando pœnas ſumat de illis qui vos in præſenti ſæculo perſequuntur, & vexant. *Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cælo cum angelis virtutis ejus.* Vobis verò qui perſecutionem, & tantam malorum molem propter Evangelium ſuſtinetis, vice verſa requiem à præſentibus malis, æternamque felicitatem nobiſcum rependat, cùm Dominus Jeſus de cœlo manifeſtè veniet, cum Angelis Majeſtatis & potentiæ ſuæ adminiſtris, ad omnes homines judicandos. *In flamma ignis * dantis vindictam, iis qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Cum (inquam) ſe manifeſtum exhibebit, igne ante ipſum præcedente, ut ultionem ſumat de his qui Deum non noverunt, & de his qui non credunt, nec obediunt Evangeliò Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus.* Qui præſentis iratique Domini conſpectu, & glorioſâ poteſtate turbati, confuſi, proſtrati, pœnis æternæ damnationis addicentur. *Cùm venerit glorificari in Sanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui † crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.* Hæc (inquam) fient, cùm venerit Dominus ut ſe in Sanctis ſuis exhibeat, & in omnibus qui in eum crediderunt, & ſecundùm fidem

* Æqualem Patris & Filii ejus Jeſu Chriſti potentiam his verbis ſignificat Apoſtolus, à quibus eadem bona nobis donantur. Obſervatio eſt Theodoreti.

* Græcè, ἔνδειγμα, oſtenſionem.

† Illud, *Si tamen*, non eſt dubitantis, ſed affirmantis: ſicut dicere ſolemus, *ſi tamen hoc verum*, quod utique verum eſſe non dubitamus.

* Ignis ultimæ conflagrationis, Chriſtum Judicem præcedens. Confer cum *Pſalm.* 49. 3. *Pſalm.* 96. 3. *Iſai.* 66. 15. *Dan.* 7. 9. *Joel.* 2. 3. & 2. *Petri* 3. 7.

† Mirum quod apud Theodoretum in Textu quidem legatur, quod habent omnes Codices, ἐπὶ πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, *in omnibus qui crediderunt*: in Commentario vero habeatur, ἐν πᾶσι τοῖς μὴ πιστεύσασιν, *in omnibus qui non crediderunt. Ignem & flammam* hoc loco Marcion delevit, ne Deum noſtratem faceret, (inquit *Tertullian. lib. 5. cap. 16.*) id eſt à noſtris partibus ſtare fateretur, ſi de noſtris adverſariis ultionem ſumeret.

Digitized by Google

dem vixerunt, admirabilem, eos ad gloriæ ſuæ conſortium evehendo. Quod & vos exſpectare à juſto Judice debetis, quia teſtimonium quod verbo ejus apud vos reddimus, à vobis ſuſceptum & creditum eſt, eſpectantibus illum diem, & retributionem regni cœleſtis ſperantibus.

11. 12. *In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis ſuæ, & opus fidei in virtute.* Quapropter etiam oramus aſſiduè pro vobis, Deo noſtro ſupplicantes, ut vocatione ſua ad vitam æternam vos dignos reddat, & efficacia potentiæ ſuæ impleat in vobis omne propoſitum bonæ voluntatis ſuæ, donum perſeverantiæ vobis tribuens: & opus fidei veſtræ perficiat, fortem illam & invictam contra tentationes & perſecutiones efficiendo. *Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.* Ut nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis & per vos glorificetur, per conſtantiam fidei veſtræ, & patientiam in adverſis, & vos in illo ſeu per illum glorificemini, ut membra ipſius, tum in hoc ſæculo per ſocietatem paſſionum, tum in futuro per ſocietatem gloriæ. Quod à gratia Dei & meritis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſperandum eſt.

CAPUT I.

SENSÛS MORALIS.

Sacrificium orationum & actionis gratiarum ab omnibus fidelibus, maximè verò à Paſtoribus, offerendum eſt.

3. G*Ratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem.* Sacrificium orationum & actionis gratiarum in Eccleſia & pro Eccleſia juge ac perpetuum eſſe debet, & ab omnibus Chriſtianis, maximè verò ab Eccleſiæ Miniſtris offerri. Gratias quidem agere Deo non poſſumus quæ dignitati benefactoris, aut magnitudini beneficiorum ex æquo reſpondeant; ſed ut quàm maximas poſſumus, agamus, poſtulat à nobis ratio juſtitiæ & officii noſtri erga Deum, ut Sacerdotes in Sacrificio pretii noſtri profitentur: *Verè Dignum & juſtum eſt, æquum & ſalutare, nos tibi ſemper & ubique gratias agere, domine ſancte, Pater omnipotens, Æterne Deus, per Chriſtum Dominum noſtrum.* Gratiæ autem maximè agendæ ſunt Deo, cùm fides creſcit, & charitas abundat. Hæc enim præcipua ſunt Dei dona, in quibus ſumma Chriſtianæ Religionis poſita eſt. Pulchram Eccleſiam non faciunt magnificentia ædificiorum, multitudo populorum, abundantia divitiarum, ſed magnitudo fidei, & abundantia charitatis. *Quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem.* Noſtras ob virtutes efferri non debemus, ſed Deo virtutum gratiæ ſemper agendæ, cujus eſt totum quod eſt optimum. *Gratias agere debemus ſemper Deo.* 2. Lacrymis non eſſe digna quæ patimur, ſive jacturas bonorum, ſive orbitates, ſive morbos, ſive calumnias, ſive exilia, & pericula, aut adverſa quæque, ex Apoſtoli verbis diſcimus: ſed beneficiorum loco habenda eſſe, pro quibus Deo gratias agere, lætari, & animum non deſpondere debeamus. 3. Benè operantibus non eſſe invidendum his verbis docet Apoſtolus noſter, ſed de aliorum bonis & profectu gaudendum, & gratias agendas Deo bonorum omnium largitori. *Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis.* Non conſilii tantùm res iſta eſt, ſed officii: *Debemus.* Non unius momenti, unius horæ, unius diei, ſed totius vitæ: *Semper.* Abſit verò ut ob ipſam gratiarum actionem efferamur: facimus enim quod juſtum eſt fieri: *Ita ut dignum eſt.* 4. Non vobis duntaxat, ſed etiam operibus, & de bonis quæ ab aliis fiunt, gratiæ Deo ſunt agendæ: hæc enim digna eſt gratiarum actio. 5. Ex Apoſtoli verbis diſcimus.

S. Chryſoſt. Hom. 2. in hanc Epiſt. Theophylact.

Digitized by Google

mus, fidem probationibus & afflictionibus Chriſtiano animo, propter Chriſtum patienter toleratis augeri, & altiorem fieri, quemadmodum in diluvio generali, rebus omnibus ſubmerſis, arca in ſublime evecta eſt, aquarum inundationi ſupereminens. *Multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terra.* (*Geneſ. 7. 17.*) Hinc Apoſtolus noſter, ut altitudinis exceſſum indicet, ait: *Quoniam ſupercreſcit fides veſtra.* 6. Ex Apoſtoli verbis diſcimus, ad afflictiones æquo & Chriſtiano animo ferendas, neceſſariam eſſe charitatem in Deum & proximum. Publicas calamitates, & privatas afflictiones faciliùs ferre fideles conſertos, & inter ſe per charitatem Chriſti compactos, maximùmque inde illis accedere ſolatium. (*S. Chryſoſt.*) 7. Diſcimus ex hoc Apoſtoli noſtri loco, charitatem noſtram univerſalem & abundantem eſſe debere, & ad omnes in Chriſto fratres extendi: ſi enim ad aliquos reſtringatur, diſſenſio erit, non dilectio. Nam ſi oculus quam habet totius corporis curam, in manum conferret, & ſe ab aliis membris avertens, ad illam ſolam attenderet, nonne totum corpus perderet? Ita nos, ſi charitatem, quæ extendi debet in omnem Dei Eccleſiam, in unum & alterum contrahamus, & nos ipſos, & alios perdimus. Hæc enim charitas non eſt, ſed diſſidium, & ſciſſura. Nam ſi avulſam à toto corpore partem accipero, ipſa quidem ſciſſura ſibi unita eſt & continens & conglutinata: ſciſſura tamen eſt, quoniam reliquo non eſt unita corpori. Qnid enim prodeſt, quòd hunc aut illum valde diligis? Humana iſta eſt amicitia. Si autem non eſt humana, ſed propter Deum diligis, omnes dilige. At diligo, (inquis) ſed non ita, imò verò ne diligis quidem. Nam quando accuſas, quando invides, quando inſidiaris, quomodo diligis? At hoc, (inquis) non facio: ſed quando maledicente fratre, maledicentis os non obſtruis, & iis quæ dicuntur credis, nec ea comprimis, cujuſnam dilectionis hoc eſt indicium? *Et abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem.*

Charitas noſtra univerſalis eſſe debet, ſeu ad omnes extendi.

4. *Ita ut & nos ipſi in nobis gloriemur in Eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus quas ſuſtinetis.* Fidelitas gregis, ſolatium eſt & gloria Paſtoris, ad Dei tamen gloriam referenda. In nullo enim nobis *gloriandum eſt, cùm noſtrum nihil ſit.* (*S. Cyprian.*) Quantum gaudii in animo Rectoris oritur, cùm fides, pietas, fervor, charitas, & patientia ſubditorum tanta eſt, ut in aliis Eccleſiis celebretur, & ad imitationem proponatur! Fedes viva radix eſt patientiæ; quia fide & ſpe bonorum æternorum ad ferenda adverſa roboramur: & quò ferventiùs Deus diligitur, eò magis ad perſecutiones & tribulationes pro ejus nomine & gloria ſuſtinendas animus accenditur & confirmatur. Quid ſpondere poſſumus de fide, quæ teſtimonio patientiæ in rebus adverſis non probatur? Quomodo invicta eſſet fides in graviſſimis perſecutionibus, quales erant primorum Chriſtianorum, quæ nutat in minimis & communibus afflictionibus & calamitatibus?

Fides viva radix patientiæ

5. 6. *In exemplum juſti judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.* Magna certe afflictionum utilitas, quæ Dei juſtitiam oſtendunt. 1. Ad terrorem malorum, 2. Ad purgationem, exercitationem & meritum bonorum. Si enim Deus non parcit bonis in hoc mundo, quantò minùs parcet malis in futuro? (*S. Thomas, Lect. 1.*) *Quoniam tempus eſt ut incipiat judicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio? Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* (*1. Petri 4.17.*) Quibus verbis Apoſtolorum Princeps manifeſte oſtendit eaſdem ipſas paſſiones, quas juſti patiuntur, ad judicium Dei pertinere: quod inchoari dixit ex domo Dei, ut inde conjiciatur, quantæ impiis futuræ ſervantur. Tribulationes ergo & moleſtiæ cùm per juſtitiam Dei redduntur peccatis, bonos & juſtos, & quibus jam plus peccata ipſa diſplicent quàm ulla corporis pœna, non reflectunt ad peccandum, ſed ab omni labe penitus purgant. (*S. Auguſt. in Expoſit. inchoata Epiſtolæ ad Rom.* 10) Nemo Chriſtianus exiſtimet ſe immeritum pati, ſed umiliet ſe ſub potenti manu Dei, dexteram Patris corripientis & diligentis exo-

Afflictionum utilitas.

Digitized by Google

ſculetur. *Juſtitiæ quippe divinæ tanta conſtantia eſt, ut cùm pœna ſpiritualis & ſempiterna Pœnitenti fuerit relaxata, preſſuræ tamen cruciatùſque corporales, quibus etiam Martyres exercitatos novimus; poſtremò mors ipſa, quam peccando meruit noſtra natura, nulli relaxetur. Quod enim etiam juſti homines & pii, tamen exſolvunt iſta ſupplicia, de juſto Dei judicio venire credendum eſt.* Sed electi per afflictiones ad regnum æternum præparantur à Deo, *Ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini:* dum juſtus Judex terribili patientia permittit improbos falſis mundi bonis ſaginari, & ſanctos perſequi. *Sed congregat eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctificat eos in die occiſionis.* Væ illis qui pios perſequuntur, tametſi juſtitiæ ac zeli ſpeciem perſecutionibus ſuis prætexant, vocantes malum bonum, & bonum malum. Deus juſtitias judicabit, injuſtitias revelabit illius ignis luce, qui ejus adventum præcedet: *Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Nec ſolùm iniquorum injuſtitias ad eorum confuſionem & juſtorum ſolatium omnibus revelabit juſtus Judex, ſed pœnis æternis vindicabit. *Si tamen juſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant.* Aggravabit ſuper eos manum ſuam, conteret eos in furore ſuo: & ſentient quàm ſit horrendum incidere in manus Dei viventis.

Iſai. 12. 3.

1. Cor. 3. 13.

7. *Et vobis, qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini Jeſu de cælo, cum Angelis virtutis ejus.* Fidem eamdem profitemur, quam Apoſtoli, eamdem cum ipſis mercedem, idem ſolatium, eamdem requiem ac felicitatem in cœlis exſpectamus: cur ergo ſimiles perſecutiones, afflictiones, & cruces ſuſtinere refugimus? Fidei proprium eſt afflictionum amaritudine nutriri, augeri, roborari, exſpectando adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti de cœlo. Nunc deprimuntur, contemnuntur, irridentur electi coram hominibus filiis hujus ſæculi: tunc glorificabuntur coram filiis & angelis Dei. Juſti à peccatoribus affliguntur, vexantur, opprimuntur: ſed illos Deus ſui ipſius fruitione, & gaudio pleno ac perpetuo conſolabitur. Quid non patiamur alacriter pro vera æternàque gloria conſequenda, ſi Ethnici pro falſa, inani, temporalique gloria tam acerbos caſus, tam gravia mala, ipſamque mortem conſtanti animo pertulerunt? *Si tantum terrenæ gloriæ licet de corporis & animi vigore, ut gladium, ignem, crucem, beſtias contemnant ſub præmio laudis humanæ, poſſum dicere, Modicæ ſunt iſtæ paſſiones ad conſecutionem gloriæ cæleſtis, & divinæ mercedis. Si tanti vitrum; quanti margaritum? Quis ergo non libentiſſimè tantum pro vero habeat erogare, quantum alii pro falſo? Omitto nunc gloriæ cauſam. Eadem omnia ſævitiæ & cruciatûs certamina, jam apud homines affectatio quoque & morbus quidam animi conculcavit. Quot otioſos affectatio armorum ad gladium locat? certè ad feras ipſas affectatione deſcendunt, & de morſibus & de cicatricibus formoſiores ſibi videntur. Jam & ad ignes quidam ſe autoraverunt, ut certum ſpatium in tunica ardente conficerent. Alii inter venatorum taureas ſcapulis patientiſſimis inambulaverunt. Hæc, benedicti, non ſine cauſa Dominus in ſæculum admiſit; ſed ad nos & tunc exhortandos, & in illo die confundendos, ſi reformidaverimus pati pro veritate in ſalutem, quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem.*

Tertullian. Exhort. Ad Martyres, cap. 4. & 5.

8. 9. *In flamma ignis dantis vindictam, iis qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Si Dei ignorantia neminem ſic excuſat ut ſempiterno igne non ardeat, quantò gravior eorum erit damnatio, pœnaque acerbior, qui cùm Deum cognoviſſent, ejuſque Evangelium ſuſcepiſſent, Paganorum inſtar in Eccleſia Dei vixerunt? Pœnas damnationis æternæ nemo vitabit, qui Evangelio non obediverit, nec ſecundùm ejus regulas & Chriſti præcepta vixerit. *Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus.* Ignis æterni pœnas terribiles præveniamus igne charitatis & pœ-

Noviſſimorum noſtrorum ſalutaris meditatio.

Digitized by Google

pœnitentiæ. Ne judicemur, noſtri judices ſimus. Bonorum & malorum fines meditemur continuò, ut vitam noſtram ad Evangelium componamus. Quando „ videris aliquid bonum & magnum in præſenti vita, cogita regnum, & id nihil eſſe exiſtimabis. Quando terribile, cogita gehennam, & irridebis. Quando te invaſerit cupiditas corporalis, reputa ignem, reputa & ipſius peccati voluptatem. Si enim legum, quæ hic ſunt latæ, metus tantam vim habet ut nos à pravis abducat actionibus, multò magis futurorum memoria, ſupplicium immortale, gehenna ſempiterna. Si metus Regis terreni à tam multis nos abducit malis, quantò magis metus æterni Regis? Si mortuus, ſi ſolùm videatur, animum noſtrum ita reprimit: quantò magis gehenna & ignis qui nequit extingui, & vermis qui non moritur? Si gehennam ſemper cogitemus, in eam facile non incidemus. Propterea ſupplicium minatus eſt Deus. Si eam cogitare non magnam pareret utilitatem, non eam minatus eſſet Deus: ſed quoniam ejus recordatio valet ad res magnas rectè gerendas, propterea tamquam ſalutare aliquod medicamentum ejus minas noſtris inſevit animis. Fieri non poteſt ut anima de gehenna cogitans facilè peccet. *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Si everſionem non timuiſſent Ninivitæ, fuiſſent everſi: quoniam verò timuerunt, non ſunt everſi. Si temporibus Noë timuiſſent homines diluvium, non fuiſſent obruti diluvio. Si timuiſsent Sodomitæ, non fuiſſent exuſti. Si Dives epulo ignem illum cogitaſſet, non peccaſſet. Quoniam autem ejus numquam meminit, in eum incidit. Dic mihi, cùm ſiſtendus ſis ad tribunal Chriſti, quævis potiùs quàm de eo cogitas ac loqueris: & cum litem aliquam habes apud judicem terrenum, perpetuò de illa cogitas, nihil pene aliud loqueris. De tota autem vita tua rationem redditurus, vix toleras eos qui terribile illud judicium tibi in memoriam revocant? Propterea perit maxima pars animarum, quòd ad hominum tribunal ſiſtendi pro rebus quæ ad hanc vitam pertinent, omnia movemus, quemlibet rogamus, aſſiduè ſumus de negotio noſtro ſoliciti, nihil non agimus ut cauſam obtineamus; ad Chriſti autem tribunal brevi venturi, nihil nec per nos, nec per alios agimus, rationes noſtras non paramus, Judicem noſtrum rogare, placare, promereri negligimus. Qui Dominum Jeſum humiliatum & crucifixum imitari noluerunt ad ſalutem, illum videbunt cum gloria & poteſtate judicantem & ſententiam damnationis ab illo excipient. Videbunt juſti & lætabuntur. Videbunt impii & confundentur *à facie Domini, & à gloria virtutis ejus.* Numquam carebunt ſupplicio, qui numquam voluerunt carere peccato. Qui Deo vivere noluerunt, æterno interitui devovebuntur, morte ſecunda in igne inextinguibili punientur. Quàm brevis duratio voluptatum, honorum, poteſtatis, divitiarum temporalium! Quàm diuturna & immenſa duratio confuſionis, & dolorum! *Pœnas dabunt in interitu æternas.* Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat.

S. Chryſoſt. Hom. 2. in hanc. Epiſt.

10. *Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.* Cùm impletum fuerit quod paſſionibus Chriſti deeſt in omnibus electis ejus, tunc & ipſe, quod gloriæ ſuæ in illis deeſt, conſumabit. Quemadmodum enim nunc in corpore ſuo myſtico patitur, ita in eodem ex omnium membrorum conjunctione cum capite tunc pleno & perfecto, glorificabitur. Caput enim & membra unus Chriſtus. Sicut ergo probra, contumelias, perſecutiones, quas impii juſtis inferunt, quaſi ſibi illatas Chriſtus excipit, unde clamabat: *Saule, Saule quid me perſequeris?* Perſecutorem ſuum vocans perſecutorem membrorum ſuorum: ita electorum ſuorum gloriam & beatitudinem quaſi propriam ac ſuam ducit. *Cùm venerit glorificari in Sanctis ſuis:* Tunc Dei providentiam erga electos ſingularem, tunc dotes glorioſas illis communicatas admirabuntur ipſi reprobi, & ſtupore percuſſi, atque à

Chriſtus in electis ſuis glorificabitur in ſecundo ſuo adventu.

Digitized by Google

Sap. 5. 2. 3. 4. 5. tantæ gloriæ conſpectu in deſperationem acti, *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii. Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam: & finem illorum ſine honore: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.*

11. 12. *In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis ſuæ, & opus fidei in virtute.* Tota ſalutis œconomia conſiſtit in gratuita bonitate qua Deus ſanctos ſuos eligit; in gemitibus aſſiduis, quos in illis & pro illis in corde Eccleſiæ producit; in prædicatione verbi quo illos vocat, in virtute efficaciſſima gratiæ, qua fidem, ſpem, charitatem, cæteraſque virtutes in illis operatur, & opus fidei per dilectionem agentis dono perſeverantiæ conſummat & perficit. Dignos vocatione ſua non invenit, ſed facit: nec implet bonam voluntatem noſtram, quæ præceſſerit, ſed *omnem voluntatem bonitatis ſuæ*, quæ origo eſt omnis bonæ voluntatis noſtræ, ejuſque cauſa per gratiam ſuam. Dei verbum cum fructu audire, divinæ vocationi fideliter reſpondere, humilis orationis gemitibus Dei gratiam ad ejus opus in nobis perficiendum & conſummandum implorare; omne bonum quod in nobis operatur, ad Chriſtum ut ad Caput noſtrum referre; unam ejus gloriam in ſalute noſtra quærere, officia noſtra ſunt. *Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.* Chriſtus in nobis glorificatur, cùm in ejus honorem & ob ejus dilectionem aliquid agimus aut patimur. Nonne enim gloria ejus eſt, quòd „ adeo bonus ſit, ut pro ipſo etiam moriantur ſervi? & quòd ſit adeo potens, „ ut nos ad patientiam corroboret? In ipſo verò glorificamur, cùm adeo fideles „ ſumus, ut omnia patiamur potiùs quàm à via mandatorum ejus deflectamus. „ Gloria enim ſervi eſt, quòd Domino fidelis inveniatur. Præterea, afflictio „ propter Chriſtum tolerata, gloria eſt, quæ ſplendidiores reddit, ac tentatio„ nibus ſuperiores. Hoc ipſum autem Dei eſt, non noſtrum; ſed gratia ipſius eſt, „ ut & glorificetur in nobis, & quòd nihil ipſi præponimus: & ut nos in ipſo „ glorificemur, quoniam ab ipſo vires ſuſcipimus patiendi afflictiones, & ten„ tationes vincendi, qui eſt fortitudo noſtra, & patientia noſtra.

Tota œconomia ſalutis electorum.

Theophylact.

CAPUT II.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. *Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini * noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum: ut non citò moveamini a veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.* Vos obteſtamur, fratres, per ſecundum adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtram ad illum aggregationem, collectionem, & inſeparabilem conjunctionem, ut membrorum ad caput glorioſum: quæ fiet in die judicii, cùm omnes electi congregabuntur & adducentur ad eum, eique rapientur obviàm in aera, ſemper cum illo futuri: ne facilè vos dimoveri patiamini à priori veſtra ſententia & fide, quam me docente

* *Adventum Domini, &* diem Domini, de excidio Hieroſolymitano, perperam quidam recentiores intelligunt, & toto cœlo aberrant ab Apoſtoli ſenſu. Quis enim terrori locus in animis Chriſtianorum, ſi de Judæorum excidio agebatur? Quid Macedoniæ cum Judæa, Theſſalonicæ cum Hieroſolymis? Quid commune Chriſtianis cum periculo infidelium & Chriſto rebellium Judæorum, quod ipſis potiùs ſolatio futurum erat?

..iente imbibiſtis: neque conturbemini, credentes obtentu neſcio cujus Prophetiæ ſeu revelationis, quaſi à Spiritu ſancto profectæ, aut ſermonis quaſi ex ore noſtro auditi, aut Epiſtolæ quaſi à nobis ſcriptæ, diem Domini ſeu extremi judicii imminere, ſeu brevi & certo tempore adfuturum. Hunc autem errorem inſtantis diei Domini tam ſolicitè ſtudet Apoſtolus fidelium mentibus eximere, ne cùm viderent diem illum differri, aut impatientia deficerent, aut promiſſionem adventus Dominici, & ſuæ glorificationis ſabulæ loco haberent, aut docet S. Auguſtinus Epiſt. 199. aliàs 80. *Ad Heſychium*, *cap.* 5.

3. 4. *Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio* † *primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tamquam ſit Deus*. Cavete ne quis vos decipiat & ſeducat ullo modo, perſuadendo Chriſtum ſtatim venturum ad judicium. Illud enim non eveniet, niſi priùs facta fuerit defectio pene univerſalis omnium gentium Chriſtianarum à fide & religione Chriſti, auctore & duce Antichriſto, & palam apparuerit in mundo homo ille inſigniter ſceleratus, & quaſi totus ex peccato concretus, æternæquè perditioni deſtinatus; Qui Deo & Chriſto ſe opponens, ſe ſeſe efferet ſupra omnem veri aut falſi nominis Deum, id eſt, non modò ſupra Deum Chriſtianorum, qui ſolus verus eſt, ſed & ſupra Deos omnes Gentium, & omnem alium cultum evertet, ut ſolus ipſe colatur. Ita ut templum ſibi arroget, divinos honores uſurpans, ſeque ut Deum oſtentans,

5. 6. *Non retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?* Nonne meminiſtis hæc me vobis dixiſſe, cùm apud vos agerem? *Et nunc quid detineat* * *ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore*. Noſtis verò quid obſtet quò minùs nunc veniat Chriſtus Dominus ad generale judicium, quod tempore congruenti & à Deo præſtituto futurum eſt, cùm ſcilicet predicatum fuerit Evangelium in univerſo mundo, cùm fuerit completus electorum numerus, cùm apoſtaſia illa generalis contigerit, cùm ſceleſtus ille homo, ſcilicet Antichriſtus, in mundo prodierit; cùm completa fuerint omnia, quæ Chriſtus prædixit ſecundum ſuum adventum præceſſura; cùm tempus conſummationis mundi præfinitum Dei decreto advenerit, tunc Dominus Jeſus Chriſtus vivos & mortuos judicaturus adveniet.

7. *Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat*. ** Etſi nondum venerit Antichriſtus, jam iniquitas ejus occultè velut in myſterio peragitur & exercetur per ejus emiſſarios & præcurſores, Chriſtum & ejus Eccleſiam oppugnantes, & per Chriſtiani nominis perſecutores. Interim verò qui veram fidem tenet, eam firmiter retineat, & in ea conſtanter perſerveret, donec iniquus ille, ſcilicet Antichriſtus, è medio tollatur. Confer cum Epiſt. 1. S. Joannis cap. 2. 18. *Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt*. Et cap. 4. 2. 3. *Omnis Spiritus qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt, & omnis Spiritus qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt; & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt*. Vide Theodoretum in Commentario, & *S. Auguſtinum* lib. 20. De *Civitate Dei*, cap. 19. ubi ſenſum Apoſtoli ſe ignorare fatetur, quamvis aliorum opiniones & conjecturas referat, magiſque in eam, quam amplectimur, propendere videatur.

† Defectionem a Romano Imperio S. Hieronymus *Epiſt Ad Alagaſiam Quæſt*. 11. interpretatur. Verùm cùm jam olim à Romano imperio Gentes, quotquot ei erant ſubjectæ, defecerint, & ſolùm pene Romani Imperii nomen hodie ſuperſit, nec tamen venerit Antichriſtus, & aliunde nomen *ἀποστασια*, quod in Græco textu habetur, proprie ſignificet defectionem à fide & religione, ut patet ex collatione cum 1. *Ad Timoth*. 4. 1. convenientior eſt expoſitio S. Thomæ, & aliorum, quam ſequimur.

8. 9. 10.

* Id *quod detinet*, quidam Imperium Romanum, alii Spiritus ſancti gratiam intellexerunt. Utramque expoſitionem Theodoretus refellit, cujus interpretationem ſequimur. ** *Myſterium iniquitatis* nonnulli *Neronem* intellexerunt, ut *S. Hieronymus*. Alii commenti ſunt ipſum reſurrecturum & futurum Antichriſtum. Vide *Severum Sulpit. lib*. 2. *Hiſtoriæ*.

8. 9. 10. *Et tunc revelabitur ille iniquus*, a *quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet iluſtratione adventus ſui eum.* Et cùm in generalem apoſtaſiam ſeu defectionem à fide myſterium iniquitatis evaſerit, tunc iniquus ille homo, Antichriſtus ſcilicet, in apertum ſe proferet ut caput omnium impiorum: quem Dominus Jeſus ſolo ſuæ majeſtatis imperio, cujus juſſiſſe, feciſſe eſt, interficiet, & præſentia ſua delebit, ſicut Sol oriens tenebras luce ſua fugat & diſſipat. *Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus.* Impium illum, in quo ſatanas operabitur, falſa miracula, ſigna, & prodigia mendacia per illum oſtentans, ut homines in errorem inducat. Solet ambigi, inquit b S. Auguſtinus, utrum propterea dicta ſint ſigna & prodigia mendacia, quoniam mortales ſenſus per phantaſmata decepturus eſt; ut quod non facit, facere videatur; an quia illa ipſa, etiamſi erunt vera prodigia, ad mendacium pertrahent crediturus non ea potuiſſe niſi divinitus fieri, virtutem diaboli neſcientes; maximè quando tantam, quantam numquam habuit, acceperit poteſtatem. Non enim quando de cœlo ignis cecidit, & tantam familiam cum tantis gregibus pecorum ſancti Job uno impetu abſumpſit; & turbo irruens & domum dejiciens filios ejus occidit, phantaſmata fuerunt: quæ tamen fuerunt opera ſatanæ, cui Deus dederat hanc poteſtatem. Propter quid ergo dicta ſunt prodigia & ſigna mendacii, tunc potiùs apparebit. Sed propter quodlibet horum dictum ſit, ſeducentur eis ſignis atque prodigiis, qui ſeduci merebuntur. *Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt* * *ut ſalvi fierent.* Et omni genere illuſionis, omnibus artibus ac modis, velut blanditiis, promiſſis, muneribus ſeducet reprobos, ut eos ad iniquitatem ſeu ad quævis flagitia impellat. Seducentur autem, quia veritatem non amaverunt, nec receperunt, ut ea per fidem ſuſcepta, ſecundùm Evangelium vitam inſtituentes, ſalutem æternam conſequerentur.

11. 12. *Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.* Ideo mittet illis Deus impium illum, cujus opera in errorem inducant. Ita fiet ut credant mendacio. Deus enim mittet, quia diabolum facere iſta permittet, juſto ipſe judicio, quamvis faciat ille iniquo malignoque conſilio. *Ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.* Ita denique fiet, ut quicumque veritati ſibi prædicatæ fidem habere noluerunt, & per eam juſtificari; ſed maluerunt acquieſcere falſitati, & iniquitati quæ illam comitatur, condemnentur à Deo. Judicati ergo ſeducentur, & ſeducti judicabuntur. Sed judicati ſeducentur illis judiciis Dei occultè juſtis, juſtè occultis, quibus ab initio peccati rationalis creaturæ numquam judicare ceſſavit: ſeducti autem judicabuntur noviſſimo manifeſtoque judicio per Jeſum Chriſtum, juſtiſſimè judicaturum, injuſtiſſimè judicatum.

13. 14. *Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias* † *in ſalutem, in ſanctificatione Spiritus, & in fide veritatis.* Nos autem gratiarum actionem Deo ſemper afferre debemus pro vobis, fratres in Chriſto chariſſimi, quòd vos elegerit ab initio, & quaſi primitias ſeparaverit, ut vos ad ſalutem æternam perduceret per gratiam ſancti Spiritus vos ſanctificantis, & per fidem veritatis Evangelicæ. *In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Ad quam fidem & ſanctificationem vos vocavit per Evangelium quod prædicamus, ut gloriam Chriſti meritis & ſanguine vobis partam acquiratis.

a Antichriſtus ſingularis homo, illeque non Simon Magus, non Nero, non Domitianus, non Apollonius Thyanæus, non Mahumetes, multo minùs Romanus Pontifex, ut Proteſtantes plurimi seriò inſanientes ſcribunt ac deblaterant, Grotii flagello pro meritis vapulantes, Opuſc. *De Antichriſto.*

b *S. Auguſt. lib.* 20. *De Civit. Dei, cap.* 19.

* Ad Judæos præſertim id refertur, qui Antichriſto credent, quia Chriſto Domino credere noluerunt. Unde Chriſtus ipſe *Joan.* 5. dixit illis: *Ego veni in nomine Patris mei, & non recipitis me: venit alius in proprio nomine, & illum recipietis. S. Auguſt. loco mox indicato.*

† Theſſalonicenſes Primitias à Deo electas vocat, quòd primi ferè ex Gentibus fidem ſuſcepiſſent.

15.

Digitized by Google

15. *Itaque, fratres, ſtâte & tenete Traditiones, quas accepiſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Firmi & conſtantes in fide & vocatione veſtra perſiſtite & retinete ac ſervate doctrinam & inſtituta religionis Chriſtianæ, quæ vobis tradidimus, ſive viva voce, ſive per Epiſtolam. *Hinc eſt perſpicuum quòd non omnia tradiderunt* Apoſtoli *per Epiſtolam, ſed multa etiam ſine ſcriptis: & ea quoque ſunt fide digna. Quamobrem Eccleſiæ quoque traditionem cenſeamus eſſe fide dignam. Eſt traditio, nihil quæras amplius,* (ait S. Chryſoſtomus.)

Apoſtolica Traditio ſcripta & non ſcripta. Utraque retinenda ut regula fidei.

S. Chryſoſt. hunc locum explicans Hom. 4.

16. 17. *Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, * & Deus & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia, exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.* Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus qui & Pater noſter eſt, qui nos prior dilexit, & per gratiam ſuam nos conſolatus eſt promiſſis bonorum cœleſtium & æternorum, & pro ſumma ſua bonitate ſpem tantæ felicitatis nobis dedit, hanc in vobis conſolationem augeat; voſque confirmet in ſana doctrina, & in omni genere bonorum operum.

* Hic locus apertè docet nominum ordinem in ſanctiſſima Trinitate non ſignificare dignitatum differentiam. Filium enim hoc loco Patri præpoſuit Apoſtolus, non Patre majorem eſſe docens Filium, ſed ordinis mutatione honoris æqualitatem oſtendens. Theodoreti obſervatio eſt contra Arrium & Eunomium.

CAPUT II.

SENSUS MORALIS.

1. 2. ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum: ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per Epiſtolam tamquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.* Nihil magis deſiderare debet Chriſtianus, quàm diem Domini, quod complementum erit Myſteriorum ejus, juſtitiæ illius manifeſtatio, providentiæ juſtificatio, corporis myſtici perfectio, perpetuaque & indiſſolubilis cum Capite conjunctio. Nihil fidei præſentius, nihil altioribus radicibus in corde defixum eſſe debet. Illi ad quos ſcribebat Apoſtolus, *Non citò moveamini à veſtro ſenſu, quaſi inſtet dies Domini,*
„ diligebant utique adventum Domini: nec eos hoc dicens Doctor Gentium ab
„ illa dilectione frangebat, qua ut inflammarentur volebat; & ideo nolebat ut
„ crederent eis, à quibus audiebant inſtare diem Domini, ne fortè cùm tranſiſ-
„ ſet tempus quo eum crediderant eſſe venturum, & veniſſe non cernerent, etiam
„ cætera fallaciter ſibi promitti arbitrantes, & de ipſa mercede fidei deſperarent.
Non ergo ille diligit adventum Domini, qui eum aſſerit propinquare, aut ille qui aſſerit non propinquare; ſed ille potius qui eum, ſive prope, ſive longè ſit, ſin-
„ *ceritate fidei, firmitate ſpei, ardore charitatis exſpectat......* Error quidem in
„ utròque vitandus eſt, quantùm ab homine vitari poteſt, ſive citiùs, ſive tar-
„ diùs, quàm futurum eſt, Dominus venturus eſſe credatur: ſed mihi quiſquam
„ non videtur errare, cùm aliquid neſcire ſe ſcit, ſed cùm ſe putat ſcire quod
„ neſcit. Removeamus itàque de medio ſervum illum malum, qui dicens in
„ corde ſuo. *Moram faciet Dominus meus venire*, dominatur conſervis ſuis, &
„ ebrioſis convivando miſcetur: ille quippe proculdubio Domini ſui odit ad-
„ ventum. Quo ſervo malo remoto, conſtituamus ante oculos tres ſervos bonos
„ familiam dominicam diligenter ſobrièque tractantes, adventum Domini ſui
„ ſitienter deſiderantes, vigilanter exſpectantes, fideliter amantes. Si unus
„ eorum citiùs, alter tardiùs Dominum putat eſſe venturum, tertius verò ſuam
„ de hac rè ignorantiam confitetur; quamquam omnes conſonent Evangelio,
„ quia omnes diligunt manifeſtationem Domini, & eum diligenter & vigilan-
„ ter exſpectant, videamus tamen quis ampliùs conſonet. Huus dicit, Vigi-
„ lemus & oremus, quia citiùs venturus eſt Dominus. Alter dicit, Vigilemus

Adventus Domini Jeſu diligendus & vigilanter exſpectandus.

S. Auguſt. Epiſt. 199. aliàs 80. Ad Heſychium.

„ & oremus, quia brevis & incerta eſt iſta vita, quamvis tardiùs venturus ſit „ Dominus. Tertius dicit, Vigilemus & oremus, quia & brevis & incerta eſt „ iſta vita, & neſcimus tempus quando venturus eſt Dominus. Evangelium dicit, „ *Videte, vigilate, & orate; neſcitis enim quando tempus ſit*. Obſecro te quid „ aliud dicere audimus hunc tertium, quàm quod dicere audimus Evangelium? „ Omnes quidem, præ deſiderio regni Dei, hoc volunt eſſe verum quod dicit „ primus; ſed hoc ſecundus negat, tertius verò non negat aliquid horum, ſed „ ignorare ſe fatetur quis verum dicat illorum. Proinde ſi hoc factum fuerit quod „ prædixerat primus, gaudebunt cum illo ſecundus & tertius. Omnes enim ma- „ nifeſtationem Domini diligunt. Exſultabunt itàque citiùs veniſſe quod dili- „ gunt. Si autem factum non fuerit, & apparere cœperit hoc potiùs eſſe verum „ quod dicebat ſecundus, metuendum eſt ne inter ipſas moras perturbentur, qui „ crediderant quod dixerat primus, & incipiant Domini adventum non tardum „ putare, ſed nullum: qui vides quantus ſit interitus animarum. Quòd ſi tan- „ tæ fidei fuerint, ut ſe ad ſecundi prædicta convertant, & Dominum etiam „ tardantem fideliter & patienter exſpectent, abundabunt tamen opprobria & „ inſultationes atque irriſiones inimicorum, multos infirmos à Chriſtiana fide „ avertentium, dicendo tam fallaciter eis regnum eſſe promiſſum, quàm falla- „ citer dicebatur citò eſſe venturum. Qui autem credunt quod ſecundus dicit, „ tardiùs Dominum eſſe venturum, ſi falſum fuerit inventum citiùs Domino „ veniente, nullo modo qui ei crediderant turbabuntur in fide, ſed inopinato „ gaudio perfruentur. *Quapropter qui dicit Dominum citò eſſe venturum, opta-biliùs loquitur, ſed periculoſiùs fallitur. Utinam ergo ſit verum, quia erit mo-leſtum, ſi non erit verum. Qui autem dicit Dominum tardiùs eſſe venturum, & tamen credit, ſperat, amat ejus adventum, profectò de tarditate ejus etiamſi fallitur, feliciter fallitur. Habebit enim majorem patientiam, ſi hoc ita erit; ma-jorem lætitiam, ſi non erit. Ac per hoc eis qui diligunt manifeſtationem Domini, ille auditur ſuaviùs, illi creditur tutiùs. Qui autem quid horum ſit verum, igno-rare ſe confitetur, illud optat, hoc tolerat, in nullo eorum errat, quia nihil eorum aut affirmat aut negat.*

Matth. 13. 33.

3. 4. *Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, Qui adverſatur & extollitur ſu-pra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat, oſten-dens ſe tamquam ſit Deus.* Innumeris artibus & illuſionibus diabolus utitur, ut nos ſeducat, extremique judicii memoriam ex animis noſtris auferat. Hinc mundi illecebras & vanitates, divitias, honores, dignitates; hinc voluntates carnis objicit, quibus illuſi, decepti, abrepti, de Deo, de ſalute noſtra, de noviſſimis noſtris minimè cogitamus. Curioſas de Antichriſto quæſtiones agitare quid juvat? Cavendum eſt ne ipſi in nobis Antichriſti characteres aliquos habea-mus. Qui enim à Deo per infidelitatem, aut quodcùmque mortale peccatum deficit, Antichriſtus eſt. Quicumque ex habitu peccat, & in ſuis iniquitatibus obduratus eſt, *homo peccati* eſt. Quiſquis in peccato mortali perſeverat, dam-nationis æternæ reus eſt, *filius perditionis*. Quiſquis concupiſcentias ſuas, amo-remque proprium Dei legi præponit, quiſquis finem ſuum ultimum in creatura conſtituit (quod facit lethaliter peccans) Deum, quantùm in ſe eſt, & affectu pravo deſtruit, reipſa deſtructurus, niſi immortalis eſſet: ſeque Dei loco con-ſtituit: quod præſertim facit ſuperbus, ad ſe omnia referens, omnia viribus ſuis, induſtriæ ſuæ tribuens; ſeipſum magis diligens quàm Deum, ac proin-de ſe præ Deo colens in templo cordis ſui. Id enim colitur, quod diligitur. *Extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat*. Quiſquis denique vitam ſanctitati Evangelii contrariam ducit, Chriſto adverſatur. *Et nunc Antichriſti multi facti ſunt*.

Artes diaboli ut nos ſedu-cat.

Quiſquis mor-taliter peccat Antichriſtus eſt.

1. Joan. 2. 18.

7. 8.

7. 8. *Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat. Et nunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui.* Præcurſores ſuos in mundo Antichriſtus habet. Mundus ipſe *totus in maligno poſitus*, & Chriſti adverſarius, Antichriſtus eſt. Mores ejus & inſtituta ſunt *Myſterium iniquitatis*. Contra mundi errores pugnandum fide viva, contra ejus amores & illecebras certandum charitate perfecta, contra terrores ejus invicta patientia dimicandum: Evangelium Chriſti tenendum eſt, vita ſecundùm ejus regulas ab Eccleſia expoſitas ſanctè inſtituenda: ſic vincetur mundus, ſic expugnabitur Antichriſtus. *Tantùm ut qui tenet nunc teneat, donec de medio fiat.* Chriſtus Jeſus in electis ſuis nunc abſconditus eſt; Antichriſtus verò in reprobis, quorum eſt caput ob plenitudinem malitiæ. In fine mundi Chriſtus Sanctus ſanctorum, caput in membris, cum gloria manifeſtabitur: Antichriſtus in reprobis cum opprobrio ſempiterno. *Et nunc revelabitur ille iniquus.* Nunc mundi errores contra Fidem & Moralis Chriſtianæ puritatem, ejus inſtituta, concupiſcentiam corruptoſque mores, Dei verbo, & Spiritus ſancti virtute, Paſtores, Doctores, Concionatores, fortiter, ſtrenuè, perſeveranter impugnent ac deſtruere nitantur; ſicut Dominus Jeſus, cujus Miniſtri ſunt, Antichriſtum *interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui.* Dei verbum imbibant lectione & meditatione ſancta: Spiritum ſanctum invocent oratione aſſidua.

Mundus in maligno poſitus, Antichriſtus eſt.

S. Thomas, III. P. Quæſt. 2. Art. 8.

10. 11. 12. *Eo quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent, Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* Qui veritatem non amat, non recipit, ſed ei verbis & operibus contradicit, juſto Dei judicio credit errori, mendacio, & illuſioni diabolicæ. Hoc magnum peccatum eſt, & pœna peccati, & peccatorum cauſa multorum. Odio habetur, reſpuitur, & impugnatur ſalutaris veritas, quia dominatur cupiditas. *Deus enim lege inſatigabili ſpargit pœnales cæcitates ſuper illicitas cupiditates.... Pluet ſuper peccatores laqueos.... Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.* Hæc gravior peccatorum pœna in hac vita, quæ pœnæ æternæ meritum eſt, Deo ita peccatorum pœnas ordinante. *Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.* Terribilis punitio! & eò terribilior, quò minùs timetur ab iis qui *Lætantur cùm malè fecerint, & exſultant in rebus peſſimis.* Condemnabuntur autem omnes non ſolùm qui veritatem non receperunt, eique non crediderunt; ſed qui *charitatem veritatis* non habuerunt. An verò charitatem veritatis habent, an ſincerè veritatem diligunt, qui docent quidem, prædicant, ac defendunt veritatem, ſed honores, dignitates, plauſum popularem, humanamque gloriam, temporalia commoda, vel delectationem, magis diligunt quàm gloriam æternæ & incommutabilis veritatis? Hi non ſerviunt veritati, niſi inviti, quia ſerviunt vanitati, & conſentiunt iniquitati, immò veritati contradicunt, non linguâ, ſed vita. Veritatem enim prædicare nihil eſt, ſi cor à lingua diſſentiat. *Iſque ſolus benè atque honeſtè vivit, cujus vita per omnia congruit veritati.* Tandem qui veritatem docent, prædicant, defendunt alia ratione movente quàm amore æternæ Veritatis, cognoſcunt quidem veritatem, ſed in eam non intrant, quia *Non intratur in veritatem, niſi per charitatem.*

Qui veritatem non amat juſto Dei judicio credit errori.

S. Auguſt. lib. 1. Confeſſ. cap. 18.

Pſalm. 107.

Pſalm. 57. 9.

Proverb. 2. 14.

Sincerus veritatis amor.

S. Auguſt. lib. De Quantitate Animæ, cap. 16. Idem lib. 32. contra Fauſtum, cap. 17.

13. 14. *Nos autem debemus Deo gratias agere ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione Spiritus, & in fide veritatis: In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Enarrari non poteſt quantùm Deo debeamus, qui nos miſericordiæ ſuæ gratiis prævenit & cumulat, dum alios peccatores in furore ſuo conterit, condemnat & punit æternis ſuppliciis. Nos elegit, vocavit, juſtificavit, glorificavit. Æterna Dei electio, qua ſalvandos diſcernit à perdi-

Quantum Deo debeant electi?

Digitized by Google

tis, ab uno ejus amore eſt, quo prior ipſe dilexit nos, cùm inimici eſſemus, ut ſui dilectores faceret. Iſtius electionis effecta ſunt vocatio, *in quo vocavit vos*: juſtificatio ſeu ſanctificatio, quæ gratias omnes, virtutes, & dona Spiritus ſancti, ad ſalutem noſtram ordinata complectitur: *In ſanctificatione Spiritus*: fides quæ juſtitiæ Chriſtianæ initium ac fundamentum eſt: *& in fide veritatis*: Perſeverantia & gloria, quæ conſummatio ſalutis eſt: *In acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Suam gloriam Chriſtus noſtram ſalutem eſſe dicit. Benigni „ enim & clementis Domini gloria eſt eſſe multos quibus ſalutis auctor ſit. Si „ autem noſtram ſalutem ita delinerat Spiritus ſanctus, cur non priùs dixit fidem, „ ſed ſanctificationem? Quoniam etiam poſt ſanctificationem magna fide opus „ habemus, ne labefactemur & deficiamus. Vide quomodo nihil oſtendit eſſe „ eorum, ſed *totum Dei*. Gloria æterna ad quam vocati ſumus, miſerentis Dei donum eſt: illam exſpectemus cum humilitate & timore. Stipendium eſt & corona, nulli parcamus labori ut illam acquiramus. Venale eſt regnum cœlorum: emit illud Chriſtus ſanguine ſuo, eme labore tuo. Viam arctam ingredere, quæ ducit ad vitam: crucem amplectere, per quam aſcenditur ad gloriam. Mores exige ad regulam Evangelii, ad cujus profeſſionem vocatus es, cujus obſervantiam in baptiſmo promiſiſti. Sic acquiritur gloria cœleſtis. *In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti*.

S. Chryſoſt. Hom. 4.

Traditiones Apoſtolicæ altera fidei regula.

15. *Itaque, fratres, ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram*. In fide firmi & fortes ſtare non poſſunt, qui Traditiones Apoſtolicas non tenent, ſed reſpuunt. Hinc hæreſes natæ; hinc Scripturæ ab hæreticis pro arbitrio repudiatæ, mutilatæ, corruptæ, privato ſpiritu ac ſenſu expoſitæ. Ita fit ut neque Scripturis, neque Traditioni conſentiant. Hinc Proteſtantium variationes in doctrina fidei; hinc plurimorum ex iis qui inter illos columnæ videntur, ad Socinianiſmum defectio. „ Traditionem „ itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam, in omni Eccleſia adeſt per- „ ſpicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos qui ab „ Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum uſque ad nos, „ qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his deliratur. Etenim „ ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis per- „ fectos docebant, his vel maximè traderent ea quibus etiam ipſas Eccleſias com- „ mittebant. Valdè enim perfectos & irreprehenſibiles eos volebant eſſe, quos „ & ſucceſſores relinquebant ſuum ipſorum locum Magiſterii tradentes, quibus „ emendatè agentibus fieret magna utilitas, lapſis autem ſumma calamitas. Sed „ quoniam valde longum eſt omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maxi- „ mæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis „ Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apo- „ ſtolis Traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epi- „ ſcoporum pervenientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, „ qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel „ per cæcitatem & malam ſententiam, præter quàm oportet colligunt. Ad „ hanc enim Eccleſiam propter potentiorem Principalitatem, neceſſe eſt om- „ nem convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt undique fideles: in qua „ ſemper ab his qui ſunt undique, conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis Tradi- „ tio.... Non oportet *igitur adhuc* quærere apud alios veritatem, quam facile eſt „ ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli, quaſi in depoſitorium dives pleniſſimè in „ eam contulerint omnia quæ ſint veritatis: uti omnis quicumque velit, ſu- „ mat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus, omnes autem reliqui „ fures ſunt & latrones: propter quod oportet devitare quidem illos, quæ autem „ ſunt Eccleſiæ, cum ſumma diligentia diligere, & apprehendere veritatis tradi- „ tionem. Quid enim? Et ſi quibus de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſ-

S. Irenæus lib. 3. cap. 3. & 4.

Fidei depoſitum & Apoſtolicas Traditiones, Romana Eccleſia ſemper conſervavit.

„ ſet,

Digitized by Google

„ ſet, nonne oporteret in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli „ converſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum & reli- „ quidum eſt? Quid autem ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, „ nonne oportebat ordinem ſequi Traditionis, quam tradiderunt iis quibus „ committebant Eccleſias? Deum collaudemus, qui fidem noſtram tam firmis fundamentis ſuperſtruxit, tam tutis ac immutabilibus regulis dirigit, Scripturis ſuis & Apoſtolicis Traditionibus. Scripturarum ſacrarum lectione paſcamus animum, Traditiones Apoſtolicas ab Eccleſia diſcamus, teneamus; quæ illis repugnant, novitates rejiciamus: Apoſtolorum ſucceſſoribus Epiſcopis, & maxime omnium Primati, Apoſtolorum Sedi, S. Petri ſucceſſori, Jeſu Chriſti in terris Vicario Romano Pontifici, nobis annuntiantibus, declarantibus, exponentibus Fidei & Moralis Chriſtianæ dogmata, omnemque Chriſtianæ Diſciplinæ ordinem, *ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam*, cum reverentia, animi ſimplicitate, humilitate, & obedientia auſcultemus.

16. 17. *Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia, exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.* Dei & Patris noſtri, qui nos ita dilexit ut Filium ſuum unigenitum pro nobis daret, & Domini noſtri Jeſu Chriſti qui ſanguinem ſuum pro nobis fudit, ut nos Patri reconciliaret, & vitam æternam nobis acquireret, erga nos amor ſpem noſtram excitat, & corda noſtra ineffabili conſolatione perfundit. Confidamus in Dei bonitate, in Chriſti Jeſu Salvatoris noſtri ſanguine, ſed non præſumamus. Redamemus eum, qui *prior dilexit nos*. Tranſitorias ſæculi voluptates, & momentaneas delectationes faſtidiamus, reſpuamus; ut delectemur in Domino, qui ſolus *conſolationem æternam* dare poteſt. Hanc certiſſime ſperare licet per gratiam Dei, ſi in fide & in omni opere bono proficiamus, & perſeveremus; ſi nos invicem piis ſermonibus & ſanctis exemplis ædificemus: quod cùm ſit donum Dei corda noſtra exhortantis & confirmantis, ſuppliciter ab ipſo poſtulandum eſt continuis & ferventibus orationibus, ut nos confirmet in omni opere & ſermone bono „ adeò „ ut non depravemur, neque ob ea quæ contingunt adverſa, animum deſpon- „ deamus. Hæc vera Chriſtiani conſolatio. Qui enim firmatus eſt, quæcum- „ que patitur fert ſtrenuè, & non ſubvertitur, propterea quidem quòd rectum „ dogma teneat, de futuris firmiter perſuaſus: quòd verò bonam vitam ducit, „ gaviſus quia non veluti maleficus, ſed velut Dei miniſter patiatur.

Vera Chriſtiana conſolatio.

Theophylact.

CAPUT III.

SENSUS LITTERALIS.

1. 2. D*E cætero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat, & clarificetur, ſicut & apud vos: Et ut liberemur ab * importunis & malis hominibus: Non enim omnium eſt fides.* Quod reliquum eſt fratres, orate pro me, meiſque in Evangelii Miniſterio Collegis, ut doctrina Evangelica per noſtram prædicationem feliciter ac ſine impedimento progrediatur, & quàm celerrimè propagetur, ac in honore & pretio habeatur, quemadmodum habetur apud vos: & ut liberemur ab hominibus abſurdis, moleſtis & improbis, qui Evangelii progreſſum impediunt, hùc illùc diſcurrentes, ut homines avertant à fide. Quod minimè mirum, non enim omnibus communis eſt fides. Dei proprium eſt vocare, noſtrum parere: Non enim neceſſitatem affert, ſed voluntatem deſiderat, quam tamen in nobis miſericorditer operatur.

* Græcè ἀτόπων, *abſurdis* ex pravo animi præoccupati affectu, non ex rationis ductu agentibus.

3. Ei

3. *Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo*. † Deus autem verax eſt & conſtans in promiſſis, ideo vos gratia ſua confirmabit ne deficiatis in tentationibus & perſecutionibus, & liberabit vos à maligno ſpiritu, qui vos tentat tum per ſe, tum per inſtrumenta ſua, ſcilicet homines improbos.

† Græcè Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, *Ab illo malo*, ſeu *maligno*, ut *Matth.* 6. 13.

4. *Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis*. De vobis ſpero gratiæ Domini Jeſu Chriſti confidens, quòd ea quæ vobis Domini auctoritate præcipimus, & modò ſervatis, & impoſterum accuratiùs ac perfectiùs ſervabitis.

5. *Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti* *. Dominum precor ut corda veſtra dirigat moveatque magis ac magis ad Deum diligendum, & ad Chriſti patientiam imitandam; vel ad expectandum cum patientia adventum Ghriſti remuneratoris. Apoſtolum hoc loco tres ſanctiſſimæ Trinitatis Perſonas deſignaſſe, Dominum, & Deum, & Ghriſtum; & Domini quidem nomine Spiritum ſanctum; Dei verò, Patrem; Chriſti, Filium, Theodoretus & Theophylactus obſervant. Quin etiam nomine *Domini* Spiritum ſanctum hìc à S. Baſilio Magno intelligi, Theophylactus notat.

* Græcè, εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ. *Ad dilectionem Dei, & ad patientiam Chriſti. S. Chryſoſt Homil.* 5. *Theophylact.*

6. *Denuntiamus autem vobis, in nomine Domini Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos † ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt a nobis*. Præcipimus vobis, fratres, auctoritate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ejus Apoſtoli ac legati, ut abſtineatis à conſortio & familiaritate cujuslibet Chriſtiani diſſolutam, inordinatam, inquietam & turbulentam vitam agenti, non ſecundùm doctrinam & inſtitutionem à nobis acceptam.

† Genus excommunicationis. Confer cum 1. *Cor.* 5. 11.

7. 8. *Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos*. Nobis quid faciendum ſit, ut nos imitemini: ſiquidem inter vos præter ordinem non viximus; ſed ſecundùm ordinem lege naturali & divina præſcriptum, ſecundùm regulam Evangelii quod prædicamus. *Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus*. Neque gratis acceptum ab aliquo panem manducavimus, ſed cum labore & fatigatione manibus noſtris aſſiduè operante ut victum compararemus, cui veſtrum eſſemus oneri.

9. *Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos*. Non quòd jus & poteſtatem non haberemus accipiendi à vobis ſtipendium ſuſtentationis noſtræ; ſed ut noſmetipſos exemplar exhiberemus vobis, quod imitaremini, victum proprio labore quærendo.

10. *Nam & cum eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: Quoniam ſi quis non vult operari, non manducet*. Cùm apud vos ageremus, præcipiendo declarabamus vobis, non eſſe dignum cibo eum, qui convenienter ſtatui ſuo & conditioni ſuæ non laborat, cùm poſſit, ſed panem alienum comedere mavult otioſus, quàm honeſto labore ſeu corporis, ſeu animi à ſe quæſitum.

11. *Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes*. * Audivimus enim quoſdam ex vobis præter ordinem vivere nulli operi honeſto, utili, neceſſario vacantes, ſed circumcurſantes & de rebus alienis curioſè & inaniter ſatagentes, percunctatores, ſcrutatores, & cenſores importuni, garruli, maledici.

* Græcè. μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους, id eſt *nihil operantes, ſed circum operantes*; id eſt, huc illuc circumcurſitantes aliena ſcrutantur.

12. *Iis autem qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, obſecramus in Domino Jeſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent*. Hujuſmodi hominibus præcipimus, illoſque per Dominum Jeſum Chriſtum obteſtamur, ut quietè, pacificè modeſtè, in ſilentio ſuum opus agentes, panem labore ſuo partum manducent. Quietem curioſitati, operationem otio, ſilentium garrulitati, Apoſtolus opponit.

13. *Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes*. Vos autem qui præcepta noſtra, imò Domini ſervatis, nolite in bono agendo defatigari, & deficere, nec

ad

Digitized by Google

ad benefaciendum & ſuccurrendum pauperibus remiſſiores ſitis, propterea quòd aliqui veſtra beneficentia & eleemoſynis ad otium abutantur.

14. 15. *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & non commiſceamini cum illo, ut confundatur.* Si quis non obedit monitioni & præcepto quod hac Epiſtola denuntiavi, notent illum Eccleſiæ Præfecti cenſura excommunicationis; & ne cum eo commercium ullum habeatis, ut pudore ſuffuſus, ad meliorem mentem redeat. *Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Ne tamen illum habeatis ut inimicum; ne illum propterea oderitis, ſed charitatis affectu corripite ut fratrem, animo ſanandi, non nocendi, & perdendi.

S. Auguſt. lib. Ad Donatiſtas poſt Collationem, cap. 4.
S. Thomas, Lect. 2.

16. *Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus.* Deum pacis auctorem ac dominum precor, ut det vobis pacem & concordiam omni tempore & loco; ne ex correptione contentiones & diſſenſiones oriantur, ſive ex imprudentia corripientis, ſive ex correpti contumacia. Dominus Jeſus Chriſtus per gratiam ſuam in vobis omnibus inhabitet, voſque regat, cuſtodiat, & protegat.

17. *Salutatio mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni Epiſtola, ita ſcribo.* Ego Paulus ſaluto vos mea manu. Quod eſt inſtar ſignaculi quo veras epiſtolas meas à falſis & ſuppoſititiis, vel interpolatis diſcernatis. Sic in fine omnium Epiſtolarum mearum ſalutationem ſcribere conſuevi manu propria, & gratiam hunc in modum adprecari:

18. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis: Amen.* A gratia incipit, & in gratia deſinit gratiæ Prædicator. Id autem poſitum pro eo quod in ſæcularibus litteris uſurpatur, *Vale.*

CAPUT. III.

SENSUS MORALIS.

1. 2. D*E cætero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat & clarificetur: ſicut & apud vos: & ut liberemur ab importunis, & malis hominibus, non enim omnium eſt fides.* Fides donum Dei eſt, non meritis conceſſum, ſed gratis datum. Poſſe enim habere fidem, ſicut & ſpem, & charitatem, naturæ eſt hominum; habere autem gratiæ eſt fidelium. Fides principium meriti, cujus & initium & incrementum & perfectio à Deo eſt mentes illuminante, & corda eorum qui credunt movente, aperiente, convertente. Unde quòd quidam audientes Evangelium non credant, juſtum Dei judicium eſt; quod verò credant alii & obediant, Dei miſerentis donum eſt. Catholicum iſtud dogma invictè probant Eccleſiæ orationes & gratiarum actiones. Inaniter enim & perfunctoriè pro infidelibus qui vel omnino audire nolunt, vel ad hoc audiunt, ſive etiam legunt, ut irrideant & deteſtentur, & quanta poſſunt contradictione blaſphement; *inaniter (inquam) & perfunctoriè potiùs quàm veraciter pro eis, ut doctrinæ cui adverſantur, credendo conſentiant, Deo fundimus preces, ſi ad ejus non pertinet gratiam, convertere ad fidem ſuam ipſi fidei contrarias hominum voluntates. Inaniter etiam & perfunctoriè potiùs quàm veraciter magnas cum exſultatione agimus* Deo gratias, *quando aliqui eorum credunt, ſi hoc in eis ipſe non facit.* Grati porrò animi erga Deum, qui fidem nobis dedit, nec donat omnibus, officium poſtulat, ut non ſolùm pro ipſo fidei opere, ſed etiam pro Predicatoribus & Doctoribus fidei preces ad Deum fundamus, *ut ſermo Dei currat & clarificetur*, ut doctrina evangelica per eorum prædicationem feliciter ac ſine impedimento propagetur, & ſit in pretio & honore, etiam apud infideles, per inculpa-

Fidei initium incrementum, & perfectio, donum Dei eſt.
S. Auguſt. paſſim.

Idem, Epiſt. 217. aliàs 107. Ad Vitalem.

tam

tam vitam credentium. Glorificatur enim verbum Dei, cùm vita Chriſtianorum Catholicorum reſpondet fidei quam profitentur. Gloriæ autem & honoris verbi Dei ſtudioſiores eſſe debent Prædicatores Evangelici, quàm gloriæ propriæ, quam quærere non debent; ſed ſi quæ naſcatur, eam ad Deum totam referre, dicentes: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* (Pſal. 113.)

3. 4. 5. *Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.* Fidelis eſt Deus ut impleat quod promiſit; fideles & nos ſimus ut faciamus quæ præcepit. Abſit ut eius veracitati & miſericordioſiſſimæ poteſtati diffidamus; abſit ut noſtræ iufirmitati, & mutabili voluntati confidamus, ac de noſtris viribus præſumamus. De Dei enim opitulatione & quotidianæ gratiæ auxilio habet homo, ſi proficit: de ſua mutabilitate & infirmitate, ſi deficit. Ille ſolus fidem & charitatem confirmat, qui dedit & inſpiravit: ille ſolus nos à malo cuſtodit inter tentationes quas offert Mundus, quas ſuggerit Malignus, quas noſter ſuſcitat carnalis & corruptus appetitus, qui vicit mundum, qui expugnavit & foras ejecit diabolum, qui gratiæ ſuæ noſtrum ſubjicit affectum, de quo dictum eſt: *Diligam te Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus. Deus meus adjutor meus, & ſperabo in eum. Protector meus, & cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus. Laudans invocabo Dominum, & ab inimicis meis ſalvus ero.* Sic tamen totum eſſe Dei docet ſanctus Apoſtolus, ut humanæ cooperationem exigat voluntatis. Ne igitur ſegnes ſimus, ſed vigilemus, oremus; & cum divina gratia, quæ nobis non deeſt, niſi priùs illi defuerimus, totis agamus viribus voluntatis, quas ipſa gratia tribuit efficaciſſimas. *Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.* Nos quidem Deo totum tribuere oportet in ſalutis noſtræ negotio, ſic tamen operari, ſic laborare, ſic certare, quaſi totum penderet ex nobis. Noſtra eſt obedientia, Spiritu Dei corda noſtra movente & rebelles etiam voluntates ab obediendum miſericorditer compellente. Vivit ſemper & vivet ad conſummationem uſque ſæculi in Catholica Eccleſia Apoſtolorum auctoritas in eorum ſucceſſoribus. Eam pariter venerari, illi obedire fideliter & perſeveranter, noſtrum eſt, Dei tamen gratia præveniente, adjuvante, operante, dirigente, cooperante, perficiente. *Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.* Cor rectum ſolus Deus dare poteſt. Cor rectum eſt, quod nihil magis quàm Deum diligit, quod nihil præter Deum metuit, quod nulla bona deſiderat, niſi quæ Deus electis ſuis per Chriſtum Jeſum promiſit; quod nulla mala formidat, niſi quæ reprobis comminatur. *Dominus dirigat corda noſtra in charitate Dei.* „ Multa ſunt quæ avertunt à charitate, multæ ſemitæ quæ ab ea declinant. Primùm quidem ſemita Mammonæ, deinde inanis gloria, & ſæpè „ etiam afflictiones & tentationes avertunt. Propterea tamquam quodam ſpiritu, Dei auxilio opus habemus, ut nobis velum tamquam ab aliquo vehementi ſpiritu tranſmittatur ad Dei charitatem. Ne mihi enim dixeris, Diligo Deum, pluſquam me ipſum. Hæc ſunt verba, oſtende factis. Si ipſum diligis pluſquàm te ipſum, dilige pluſquàm pecuniam; & tunc crede te illum diligere pluſquam te ipſum. Qui autem pecunias non deſpicis propter Deum, quomodo te ipſum deſpicis? *Et in patientia Chriſti.* Quid eſt? Ut patiamur ſicut ille paſſus eſt: & ut eum exſpectemus cum patientia, ſimuſque ſemper ad ejus adventum parati; ut denique afflictiones quibus nos probat, cum gaudio ſuſtineamus. *Hoc eſt enim Deum diligere, ſuſtinere, & non conturbari.*

Efficaciſſima gratię vis Humanæ voluntatis cooperatio.

Pſalm. 17.

Chryſoſt. Homil. 5.

Chryſoſt. ibid.

6. 7. 8. 9. *Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt à nobis.* Nihil peſtilentius, nihil Eccleſiæ pernicioſius ac Reipublicæ quàm homines inquieti & turbulenti. Perturbatores ſunt ordinis à Chriſto & ab Apoſtolis inſtituti, doctrinæ ſeu Fidei, ſeu Morum ab illis traditæ inimici, Eccleſiaſticæ Hierarchiæ & Diſciplinæ hoſtes, ab Apoſtolica

Inordinatè vivit, quiſquis otioſe vivit.

Tra-

Digitized by Google

Traditione aberrantes, ut proprium ſenſum, ambitum, privatàque commoda ſectentur. Hi fratrum nomine ſunt indigni, à Paſtoribus Eccleſiæ, Chriſti auctoritate coercendi, à fidelibus vitandi. Hanc peſtem parit otium & deſidia. Inordinatè vivit, quiſquis otioſe vivit, ſive dives, ſive pauper, ſive nobilis, ſive plebejus; ſive Clericus, ſive laicus; Religioſus, ſive ſæcularis. Qui enim ab utilibus operibus abſtinent, in dicacitatem plerumque & ſcurrilitatem præcipites aguntur. Hæc autem inordinata ſunt. Vitam mollem, diſſolutam, otioſam Eccleſiæ Paſtores, Sacerdotes, Religioſi Viri, non doctrina tantùm, ſed exemplo ſuo velut viva traditione condemnent, atque ita laborent in ſacro Miniſterio, ut cum fiducia ſe ipſos proponere poſſint ut ſancti & aſſidui laboris, vitæque à voluptatibus, & bonorum temporalium cupiditate penitus alienæ exemplaria. *Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos: Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus.* Abſtinere poterat Apoſtolus à labore manuali, quod majori opere occupatus eſſet, prædicationis nempe Miniſterio: victum à diſcipulis accipere poterat? ſed præ magnitudine animi laborare maluit, ad victum ſibi ſociiſque ſuis comparandum, ut diſcipulos ſuos ab otio & vitiis inde ſecutis, exemplo ſuo revocaret. *Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut nometipſos formam daremus vobis ad imitandùm nos.* Hinc diſcant Eccleſiarum Rectores, & Moderatores conſcientiarum, munera ab iis quibus præſunt, vel quos dirigunt, non accipere, non eorum convivia frequentare, ne accipiendo fiant ſervi hominum, & ſanctam libertatem addicant veritates practicas Moralis Chriſtianæ & arctioris viæ prædicandi, vitia corripiendi, ſeveritatem diſciplinæ in peccatores exercendi, ſecundùm Dei & Eccleſiæ leges, abſque ullo perſonarum & conditionum reſpectu, cùm id poſtulat animarum ſalus. *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum,* dicit Dominus.... *Qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.*

Theophylact. *Ezehiel. 13.*

10. *Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis Quoniam ſi quis non vult operari, non manducet.* Homo ad laborem natus, ut avis ad volatum. Hæc pœnitentia generalis univerſo hominum generi in perſona Adami peccatoris à Deo impoſita. Ab hac lege nemo immunis, pro ſua quiſque conditione & vocatione laborare tenetur, pro viribus, ſive dives, ſive pauper, ſive ſervus; nemini eſſe licet otioſum. Jus ad victum peccator non habet, niſi iis conditionibus quas ipſi Dei juſtitia impoſuit. Conditio illi impoſita, ut cibum mereatur, labor eſt. *Qui non vult operari, non manducet.* Nec ſolùm ad cibum promerendum, ſed ad vitandum otium, ad domandas corporis & animi cupiditates, ad comparandum unde indigentibus & laborare non valentibus ſubveniatur, Dei ſervos laborare oportet. At oro (inquiet aliquis) & jejuno. At iſtud non eſt
„ opus manuum, nec propterea ab opere diſpenſaris, cùm & hæc præſtare poſ-
„ ſis atque interim operari. Quia itaque iſtud aſpernaris, tamquam otioſus con-
„ demnaris. At quare (inquiunt) is qui docet, non cogitur operari? Quia
„ difficilius & præſtantius opus aggreditur, quòd impedit ipſum à manuum ope-
„ ratione. Tibi autem privatim vitam agenti nihil hujuſmodi incumbit. Pec-
“ cas itaque, ſi laborem negligas...... Non peccant verò qui ſacris Altaris Miniſteriis, & divinis Officiis celebrandis, aut adminiſtrandis Sacramentis in Monaſteriis, aut Eccleſiis, quibus animarum cura annexa eſt, ſunt occupati, ſi à labore manuum abſtineant, modò quod reliquum eſt temporis, ab Eccleſiaſticis functionibus, in lectione, meditatione, ſtudio, aut aliis neceſſariis & utilibus ope-

Gen. ſ. 3. 17. 18. 19.

S. Thomas, Secunda Secunda, Queſt 87. Art. 3.

Theophylact.

Eccleſiaſtici Religioſique Viri ad laborem profeſſioni ſuæ convenientem tenentur.

operibus inſumant, niſi manuum opus ſit illis Regula ſeu Conſtitutionibus præceptum ſeu præſcriptum certis horis. (De Viris Religioſis loquor.) Ipſa enim profeſſione ſua ad Deum laudandum, & ad laborandum in verbo & doctrina, & ad opitulandum Eccleſiarum Rectoribus in Sacramentorum adminiſtratione, ab Eccleſia inſtituti, & à Summis Pontificibus ac Epiſcopis in ſubſidium Hierarchici Ordinis miſſi, & admiſſi, in Eccleſia infructuoſi non ſunt, neque gratis panem manducant: ſed poteſtatem habent de Altari & de Evangelio vivendi, *Dignus eſt enim operarius cibo ſuo*. Nec Rempublicam gravant, qui nihil ab invitis accipiunt, ſed ex bonorum fidelium oblationibus vivunt, Rempublicam, qua Chriſtiana eſt, ſpirituali opera juvantes. Sicut ergo corporales infirmitates laicos à labore manuum diſpenſant, ita Eccleſiaſtici Religioſique Viri *propter Eccleſiaſticas occupationes, vel eruditionem doctrinæ ſalutaris*, à labore manuum diſpenſantur. Verumtamen quicumque ſeu Clericus, ſeu Laicus, ſeu Sæcularis, ſeu Religioſus, laborem ſuæ profeſſioni & conditioni convenientem refugit, & otio ac deſidia torpeſcit, Apoſtolicum, imò divinum præceptum tranſgreditur: *Si quis non vult operari, non manducet*. Nec ipſum excuſat communium orationum frequentatio. *Citiùs enim exauditur una obedientis oratio, quàm decem millia contemptoris*.

S. Auguſt. lib. De Opere Monachorum.

11. *Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquiete, nihil operantes, ſed curioſè agentes*. Otioſitas *Mater nugarum, noverca virtutum*, radix inquietudinis, curioſitatis, & diſſolutionis. Sunt qui magno conatu magnas nugas agunt. Sunt quibus nullum operoſius negotium eſt, quàm ut aliis negotium faceſſant. curioſi exploratores audaceſque cenſores vitæ alienæ, negligentes ſuæ; ad proximorum defectus attenti, ad proprios cæci; feſtucam in oculo fratris videntes, trabem ex oculo ſuo ejicere non curantes. *Curioſum genus ad cognoſcendum vitam alienam, deſidioſum ad corrigendam ſuam*. Curioſitas hominum carnalium, quam dilectus Chriſti Apoſtolus *concupiſcentiam oculorum* vocat, in rebus fidei ſacrilega; in futurorum cognitione damnanda; in ſpectaculis, quæ ſunt lenocinia cupiditatum, periculoſa; in Reipublicæ negotiis inquieta & ſeditioſa, domeſticæ pacis perturbatrix. Suum quiſque negotium agat, *Unum eſt*
„ *neceſſarium*. Summa mentitis malitia, otium iners. Quodcumque agat ali-
„ quis, ſi propter hoc non agit ut Deo ſerviatur, in eo quod agit, otiatur. Pro
„ vitando otio otioſa ſectari, ridiculum & pudendum eſt. Otioſum autem eſt
„ quod nullam habet utilitatem, vel utilitatis intentionem. Denique *Multam malitiam docuit otioſitas*.

Otioſitatis mala.
S. Bernard. lib. 1 De Conſiderat.
Luc. 6. 41.
S. Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 3.
Joan. 2.
Guillemus. Abbas S. Theodorici in Tract. Ad Fratres De Monte Dei, De Vita Solitaria, cap. 8.

12. *Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto: ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent*. Animalis homo cogente neceſſitate laborat ut panem lucretur carnis ſuæ; ſpiritualis verò & bonus Chriſtianus, ut Dei voluntati obſequatur, & cibum acquirat, qui non perit. Ille in ſpiritu inquietæ ſolicitudinis: iſte in ſpiritu pœnitentiæ, humilitatis & pacis, *cum ſilentio*. Ille intuitu lucri temporalis: iſte intuitu æternæ mercedis, labores ſuos ſanctificans intentione ſancta charitatis; labores à Domino noſtro Jeſu Chriſto pro nobis in terris ſuſceptos piè recogitans, & per ipſum quotidie ſuum opus Deo & Patri noſtro offerens; à mundi tumultibus, à cupiditatum perturbationibus alienus. Qui ſic laborat *in incorruptibilitate modeſti & quieti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples*. Chriſtianè laborat, Deo, & æternitati laborat, labore requiem emit ſempiternam. Chriſtianos agricolas, opifices manuarios duris & quotidianis operibus fatigatos, de ſorte ſua conquerentes, ac pene deficientes, Rectores animarum per viſcera charitatis Jeſu Chriſti obteſtentur, exhortentur, conſolentur, dicentes: *Multi multa patiuntur propter pecuniam perituram, & tu non vis pati propter viam manſuram? Sic recuſas laborare pro Dei promiſſis, quaſi non labores pro cupiditatibus tuis. Quanta*

Eccli 33. 29.
Chriſtianè laborandum.
1. Petri 3. 4.
S. Auguſt. Serm. 18. aliàs De Tempore 245.

pati-

Digitized by Google

patiuntur pro ſua iniquitate latrones, quanta patiuntur pro ſuis ſceleribus perditi, pro ſua nequitia luxurioſi, pro ſua avaritia negotiatores mare tranſmeantes, ventis tempeſtatibuſque corpus & animam committentes, ſua relinquentes, ad ignota currentes? Judex ſi pronuntiat exſilium, pœna eſt: avaritia jubet exſilium, & lætitia eſt. Quid ergo magnum tibi imperat Sapientia, *quod non poſſet imperare avaritia? Et tamen cùm imperat avaritia, facis & cùm feceris quod imperat avaritia, quid habebis?* Audi Sapientiam per os Apoſtoli ſui præcipientem ut cum ſilentio operans, tuum panem manduces, non alienum, ut uſurarii, ut plerumque publicani, ut omnes qui rapinis, fraudibus & malis artibus lucrantur & diteſcunt. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.*

Pſal. 127. 2.

13. *Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes.* A beneficentia & eleemoſynarum largitione deficere non debent divites, tametſi nonnulli ſint mendicantes validi, nolentes operari, paupertatem ſimulantes, ut ſtipem extorqueant, & panem alienum otioſi comedant. Severiori examine pauperes non ſunt examinandi. ,, Exquire quomodo Abraham ſe exhiberet hoſpitalem ad omnes qui accedebant. Si de iis qui ad ipſum accedebant curioſè eſſet ſcrutatus, hoſpitio non excepiſſet Angelos: ſed quoniam omnes excipiebat, Angelos etiam excepit... *Quid perſonas eligis? Quid membra inſpicis? Pro homine tibi habendus eſt, quiſquis ideo precatur, quia te hominem putat. Abjice umbras illas imaginémque juſtitiæ, atque ipſam veram & expreſſam tene.* Imprimis tamen *largire cæcis, debilibus, claudis, deſtitutis, quibus niſi largiaris, moriendum eſt. Inutiles ſunt hominibus, ſed utiles Deo, qui eos vita, qui ſpiritu, qui luce dignatur. Fove, quantùm in te eſt, & animas hominum, ne extinguantur, humanitate ſuſtenta. Qui ſuccurrere perituro poteſt, ſi non ſuccurrerit occidit.* Qui ex charitate, & ſolius Dei intuitu benefacere conſuevit, non facile deficit. Qui autem ob vanam gloriam, aut humanas rationes, vel importunitate pauperum victus, eleemoſynam erogat, mirum non eſt ſi deficiat. Arbor radicibus in terra non defixa citius areſcit, Chriſtianus in charitate non radicatus brevi deficit.

In caritate & beneficentia non deficiendum.

S. Chryſoſt. Homil. 11. *in Epiſt. Ad Hebr.*

Lactantius, lib. 6. *Divin. Inſtitut. c.* 1.

14. 15. *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur.* Terribilis pœna; qua inobedientes & contumaces Chriſtiani à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegantur futuri judicii præjudicio. Caſtigatio gravis, ſed medicinalis. Non acerba & inhumana duritie, ſed prudenti & ſevera charitate infligi debet, ut pudore ſuffundantur peccatores & ad pœnitentiam, obedientiamque cedeant, non ut perdantur. non hoſtili animo ad ſumendam ultionem, ſed fraterno, ad ſuſcitandam in ipſis charitatem. *Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Pro illis privatim gemat oretque charitas, quos communium ac publicarum orationum ſuffragio privat juſta diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritas. Cùm ergo ad talem cenſuram neceſſitas cogit, *humilitas lugentium debet impetrare miſericordiam, quam repellit ſuperbia ſævientium: nec illius ipſius qui de medio fratrum tollitur debet negligi ſalus; ſed ita agendum eſt ut ei talis vindicta ſit utilis; & agendum voto & precibus, ſi corrigi objurgationibus non poteſt.* Nam & virga Paſtoralis charitatem habet. *Sed aliud eſt caritas ſeveritatis, aliud caritas manſuetudinis. Una quidem caritas eſt, ſed diverſa in diverſis operatur.* E, nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem. *Sic enim & diſciplina ſervat patientiam, & patientia temperat diſciplinam, & utrumque refertur ad caritatem, ne fortè aut indiſciplinata patientia foveat iniquitatem, aut impatiens diſciplina diſſipet unitatem.*

Cenſura medicinalis.

Tertullian. in Apologet.

S. Auguſt. lib. 3. *Contra Epiſtolam Parmeniani, cap.* 1.

Idem lib. Ad Donatiſtas poſt Collationem, cap. 4.

16. *Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco.* Pax mundi tam falſa, tam fallax, tam inconſtans ac ipſe mundus: pax Domini tam vera tam ſincera, tam à locis ac temporibus independens ac Deus ipſe. In

Digitized by Google

Eccleſiaſtico regimine, & peccatorum correptione pacifico ſemper animo debent
Theophylact. eſſe Paſtores. *Nihil enim tam utile ad perficiendum ea quæ volumus, quam pacificum eſſe, & perturbatione vacare, neque ex odio videri quemquam objurgare.*

18. *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.* Si gratia vobiſcum fuerit, qua à principio ſanctificati eſtis, omnes infirmitates veſtras
S. Auguſt. in. ſanabit. Erit autem ſemper vobiſcum, ſi eam non expellatis. *Deus enim non deſerit, niſi deſeratur, ut piè ſemper juſtèque vivatur.* Quodcumque bonum ſine gratia Chriſti vel amicis deſiderare poſſumus; nihil eſt, nec felices efficere poteſt. Gratiam amicis deſideremus, illis ad gratiam conſervandam ſerviamus, nihil ab illis exigamus quod illis aut nobis amittendæ gratiæ occaſio eſſe poſſit. Gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti magis in illis amemus; quàm quælibet humanæ amicitiæ officia vel ſolatia. Illam à Deo & pro nobis, & pro ipſis in oratione petamus, ſine qua nihil ſanctè amamus, aut operamur.

Digitized by Google

I N D E X
RERUM, ET VERBORUM,

Quæ in hoc ſecundo Volumine continentur.

A

ADoratio. Vera adoratio,& laus Domini Jeſu. pag.287.

Afflictio. Afflictiones temporales, gloria, quam ipſas propter Chriſtum patiendo meremur, æterna eſt. p.39. Cum amore, & gratiarum actione ſuſtinendæ, p. 47. Afflictio, & Crux ſors Chriſtianorum pie viventium, p.371.

Amor & Amicitia. Noſter erga Deum amor ſolis verbis non ſignificandus, p. 129.

Anathema iis, qui aliud Evangelium annuntiant præter id, quod ab Apoſtolis annuntiatum eſt, p.132.

Angelus. Qui cultus S. Angelis exhibendus? p.337.

Anima. Juſtorum animæ Deum vident ſtatim atque corporibus exute ſunt, p.51.

Antichriſtus, ante ſecundum Chriſti Domini adventum orietur. Ejus Garacteres, p. 400. *& ſeq.* Quisquis mortaliter peccat Antichriſtus eſt, p.402. Mundus in maligno poſitus Antichriſtus eſt, p.403.

Apoſtoli. Apoſtolica magnanimitas,& fortitudo,p.38. Quadruplex Apoſtolorum genus, p.135.

Avaritia. Idolatriæ affinis, p.248.

B

BAptiſmus. Multiplex baptiſmi effectus, & excellentia, p.335.

Bellum. Difficile, perpetuumque bellum contra demones, Chriſtianis gerendum, p. 262. Armatura Chriſtianis in bello ſpirituali, p.263.

Benedictio. Benedictiones omnes ſpirituales novi teſtamenti propriæ, portio electorum, per Chriſtum donatæ, p.201.

Beneficentia Chriſtiana, p.193. *v. Eleemoſina.*

C

CÆcitas Spiritualis. Chriſtianorum plurimorum cæcitas magis deploranda, quam Judæorum, p. 33. Paſtorum, Concionatorum, & Directorum culpa ſæpe manet velamen ſuper corda fidelium, p.34. Excæcationis infidelium origo, p.36.

Calumnia. Chriſtianæ contra calumniatores apologiæ caracteres, p. 123.

Caritas. Cor dilatandum caritate.p.69 Lingua caritatis aculeum habet, ſicut & lingua cupiditatis adulari neſcit, p.158. Lex caritatis, p.182. Omnium fructuum Spiritu Sancti fons eſt, p. 185. Ejus officium eſt onera noſtra, ſeu infirmitates, & defectus invicem portare, p.191.233. Chriſti Caritas imitanda, p.211. Mutua Chriſtianorum ſubjectio per Charitatem, p.253. Fructus caritatis, p.282. Caritas Paſtoralis 331. Caritas vinculum perfectionis. Ex ea pax naſcitur, 346. Caritas præceptorum, & orationum finis, p.373. Caritas noſtra univerſalis eſſe debet, & ad omnes extendi, p.395. In caritate & beneficentia non deficiendum, p.411.

Caro. Opera carnis, 185. Duo agri, in quibus hic ſeminamus, caro, & ſpiritus, 193. Caro crucifigenda cum vitiis, & concupiſcentiis, 186.

Caſtitas. Prava deſideria extinguenda. Spectacula, & cantica amatoria fugienda ſunt, 377. Laus pudicitiæ, p.376.

Chriſtus. Verus Deus, p.256.278.316. Non pro ſolis prædeſtinatis, ſed pro omnibus hominibus mortuus eſt, p.54. Omnia beneficia ſpiritualia in ipſo, & per ipſum, p.161. Chriſtus omnium figurarum, & prophetiarum veteris teſtamenti complementum eſt, 198. Caput noſtrum. Qui fructus ex ea veritate colligendi? 207. Quomodo in omnibus adimpletur, *ibid.* Nihil a Deo ſperare, aut impetrare poſſumus niſi per Chriſtum Jeſum, 224. Glorioſa Chriſti aſcenſio in Cœlum, 235. Toti Chriſto debemus impleri, p. 236. Ejus humiliatio, & obedientia, p.284. Chriſti Miſteria in

Digitized by Google

corpore ejus myſtico renovantur, & ad- implentur, p. 326. Ejus magnitudo tri- plici reſpectu conſideranda, 324. In Chri- ſto Jeſu vera Sapientia haurienda, 332. Chriſto Jeſum firmiter adherendum, 334. Per ſolum Chriſtum Deo poſſumus im- pleri, 335.

Chriſtianus. Totum hominis Chriſtia- ni negotium, contendere ut Deo placeat, p. 65. Pauci Chriſtiani digne vocatione ſua ambulant, 232. & 238. Chriſtum Je- ſum diſcere, unum neceſſarium Chri- ſtiani ſtudium, 238. Veterem hominem exuere, & novum induere debet Chri- ſtianus, *ibid.* Nemo decipiendus a Chri- ſtiano, 240. Veri, perfectique Chriſtiani caracteres, 287. Ejus converſatio in Cœ- lis, p. 300. Virtutes omnes Chriſtiana vi- ta complectitur, p. 308. Plerique Chri- ſtiani Feſta, & Jejunia ab Eccleſia impe- rata minori religione obſervant, quam Judæi legales cæremonias, 336. Chriſtia- nus, homo eſt mundo mortuus, 342. Chri- ſtianus omnia peccata debet exuere, etiam quæ minus gravia videntur, 344. Chriſtiani hominis vita, 362. & 385. Duo Chriſtianæ converſationis officia, 386. Caritas, Manſuetudo, & Beneficentia in omnes, propriæ ſunt hominis Chriſtia- ni, 388.

Civitas. Terrenæ, & Cœleſtis civitatis diſcrimen, 216.

Cogitatio. Pravæ cogitationes repel- lendæ, 309.

Coloſſæ. Phrygiæ civitas. Epiſtolæ S. Pauli Apoſtoli ad Coloſſenſes argu- mentum, 314.

Concionator. Quinam concionatores ſincere Chriſtum annuntiant, 274.

Concupiſcentia. Contra concupiſcen- tiam ſemper pugnandum eſt, p. 183.

Confeſſio. Sancti Pauli humilitas in confeſſione peccatorum noſtrorum imi- tanda, p. 139.

Conjugium, & Conjux. Peccant qui ſo- lam voluptatem in opere conjugali quæ- runt, non prolem, 298. Mutua conjugum officia, p. 253. & 348.

Conſcientia. Bonæ conſcientiæ teſti- monium contra detractiones, & calum- nias nos roborat, 12. Bonæ conſcien- tiæ caracteres, 13. In bona conſcientia non gloriandum, 13.

Conſilium. Mutare conſilium, non ſem- per eſt levitatis, ſed interdum pruden- tiæ, & officii, 13.

Conſolatio. Deus ſervos ſuos in rebus adverſis conſolatur, 9. Conſolationes ſpirituales, 75.

Contentio. Diſſenſionum, & contentio- num fontes, 283.

Converſio, vera, & ſincera, 361.

Corinthus. Epiſtolæ ſecundæ ad Co- rinthios argumentum, p. 3.

Correptio. Correptionum remedia in- tempeſtive non adhibenda a Paſtoribus, p. 20. Fraternæ correptionis officium, & modus, 190.

Correptio, prudens, & ſalutaris peccan- tium, 250.

Creatura. Quid ſit nova Creatura, p. 60.

Crux. In ſolo Chriſto Crucifixo glo- riandum, 194. Vita Chriſtiani debet eſſe vita crucifixi, 195. Dimenſiones Crucis Chriſti ſpirituali ſenſu explicatæ, 225. Qui inimici crucis Chriſti? 299.

Cupiditatis venenum Paſtoribus, & Concionatoribus cavendum, 109.

D

DEſiderium. Bona deſideria nihil proſunt ad ſalutem, ſi otioſa, & ſte- rilia remaneant, p. 86.

Detractio. Invidiæ, & detractionis in- ſana crudelitas, 182.

Deus. Effecta miſericordiæ Dei in S. Paulo, & in omnibus electis, p. 140. Quanta hominis miſeria? Quanta Dei miſericordia, p. 160. Infinita Dei poten- tia, & immenſa in nos beneficentia, 226. Dei imitatio, 247.

Dilectio. Spiritualis tantum dilectio debet eſſe inter Chriſtianos, p. 321.

Directio, & Director. Meliores dire- ctores magnum detrimentum inferunt animabus, p. 77.

Divitiæ & Divites. Sine charitate in pauperes cæteræ virtutes non proſunt divitibus, 85. Sanctum commercium divites inter, & pauperes inſtitutum, p. 87. *v. Eleemoſina.*

Doctor, & Doctrina. Amat decipi qui falſos doctores audit, p. 249. Doctrinæ Chriſtianæ, & mundi antitheſis, p. 338.

Dona a Chriſto hominibus collata, 235. Attentio ad infirmitates, defectuſ- que noſtros utilior eſt ad ſalutem atten- tione ad dona, & talenta ſive naturalia, ſive ſupernaturalia, p. 120.

E

E

EBrietas. Malum Ebrietatis, 251. Spiritualis ebrietas, 252.

Eccleſia. Unitas Eccleſiæ, & Miniſterii Eccleſiaſtici excellentiæ illius nota, 108. Eccleſiæ dignitas, 220. Summa hiſtoriæ Sacræ Veteris, Novique teſtamenti divinæ Sapientiæ mirabilem Oeconomiam in Eccleſiæ formatione demonſtrans, 222.

Eccleſiaſtici Viri. Vocatio ad Eccleſiaſticum ſtatum, & Miniſterium neceſſaria & ſedulo examinanda 32. 200. 319. Eccleſiæ miniſtri in omnibus functionibus ſuis ſe gerere debent ut organa Spiritus Sancti, 32. Eorum qui ad Eccleſiæ miniſterium a Deo vocati ſunt, & Sanctæ vocationi reſpondent, caracteres, 40. Ab Eccleſiæ miniſtris procul eſſe debet omnis carnalis affectus, 60. Illorum virtutes, 67. Officia, 200. Eccleſiaſtici miniſterii ſancta ſervitus, & cura præcipua, 120. Subſidia temporalia illis debita, 109. 192. 312.

Electi. Quantum Deo debeant electi, 403. Electio ad gratiam, & gloriam ſine meritorum præviſione, 202. Chriſtus in electis ſuis glorificabitur in ſecundo ſuo adventu, 397. Tota œconomia ſalutis Electorum, 398.

Eleemoſina, gratia eſt reſpectu divitum, 85. Eleemoſinæ abundantes a Clero, & plebe fiunt, ſi in illis caritas abundet, 84. Voluntariæ ſint, non extortæ, 85. Exemplum Chriſti divites urget ad largitionem eleemoſinarum, p. 86. Res alienæ poſſidentur, cum ſuperflua pauperibus non erogantur, p. 87. Eleemoſina Eccleſiaſtica, p. 88. 89. Eleemoſina inſtar ſeminis eſt 91. *& ſeq.* Ejus fructus æterni, *ibid.* Hanc erogans non timeat egeſtatem, 90. Qui metu inopiæ eleemoſinam non tribuunt, Dei promiſſis diffidunt, 93. Eleemoſinam quadruplicem a Deo accepimus, 93. Eleemoſina quaſi alterum baptiſma, 94. Sacrificium eſt Chriſtianorum, 313. Divitibus tribuentibus, quam pauperibus recipientibus utilior, 310. *v. Divitiæ.*

Epheſus, Aſiæ minoris Metropolis. Epiſtolæ S. Pauli Apoſtoli ad Epheſios argumentum, 196.

Epiſcopus. Epiſcopalis fortitudo, & animi firmitas, 147. Cleri cum Epiſcopo conſenſus. 137. Diſciplina tuendis fidei dogmatibus conveniens unanimi Epiſcoporum conſenſu probanda, & firmanda eſt, 146.

Evangelium. Quomodo plerique Chriſtiani Evangelium Chriſti convertunt? p. 136. Quinam aliud Evangelium prædicant? p. 137. Chriſtianus totius Legis Evangelicæ obſervandæ debitor eſt, 179. Ad quæ bona vocati ſumus per Evangelium, 220.

Excommunicatio, medicinalis eſſe debet, 411.

Exemplum. Boni exempli vis, 361.

Extaſis. Vita extatica viſionibus, & revelationibus præferenda. Quid ſit? 119.

F

FAma. Famam ſuam nemo diligere debet niſi propter gloriam Dei, & ſalutem proximi, 59. Cavendum ne pravis ſuſpicionibus occaſionem demus, 59. & 89.

Fides. Fidei, Morumque doctrina invariabilis, 7. Fides veterum juſtorum eadem ac noſtra, 46. Ex fide vivere quid ſit? 159. Ipſum fidei initium eſt Dei donum, 169. Nec fides ſine operibus, nec opera ſine Fide proderunt in die judicii, 384. Fides viva radix patientiæ 395. Fidei initium, incrementum, & perfectio Dei donum eſt, 407.

Fiducia, in Dei miſericordia, non in viribus noſtris collocanda, p. 312.

Filiorum erga parentes, & parentum erga filios officia, p. 255. 258. 260. 348.

Fornicatio. A fornicatione, & omni impudicitia alienus omnino Chriſtianus eſſe debet, 248. Fornicationis fuga primus duntaxat ad Chriſtianam ſanctimoniam gradus, 376.

G

GAlatæ. Epiſtolæ Sancti Pauli Apoſtoli ad Galatas argumentum, 130.

Gaudium quale Chriſtiano dignum? 293. 305.

Gloria. Inanis gloriæ antidotum, 101. Chriſtianus commendationem ſui fugiat, quantum poteſt, 119. Inanis gloriæ cupiditas a Chriſtianis expurganda, 186. Vera gloria non in laudibus hominum, ſed in conſcientiæ puritatem coram Deo poſita eſt, 192. In ſolo Chriſto Crucifixo gloriandum, 194.

Gratia. Prorſus gratuita, 270. Nihil boni ex nobis non ſolum agere, ſed nec cogitare quidem poſſumus, 27. & 31. Gratia Dei ut Theſaurus prætioſſimus

mus conſervanda 44. Gratiæ interiori aliquando reſiſtitur, 63. Non rejcienda, 152. Nihil magis timendam, & cavendum, quam abuſus gratiæ, 65. Duo gratiæ fontes, Dei bonitas, & Chriſti merita, 136. Gratia, & Pax ſumma deſideriorum hominis Chriſtiani, 201. Gratiæ virtus, & operatio in nobis, 206. Gratia per Chriſtum data uberior, & potentior eſt ea quæ primo homini data eſt 212. Bona opera creat in nobis 213. Illi cooperandum, 340. Gratiæ Dei efficacia, 280. Quid eramus ex nobis? Quid eſſemus adhuc ſine Chriſto? Quid ſumus per Chriſtum, 325. Quinam Spiritus Sancti gratiam extingunt, 389. Gratiæ efficacia ex æterno Dei propoſito, & fidelitate, quam ſibi ipſi debet, 390. Efficaciſſima Gratiæ vis. Humanæ voluntati cooperatur, 408.

Gratiarum actio pro divinis beneficiis chriſtianæ piætatis officium, 269. Gratiarum actionis Sacrificium pro nobis, & electis omnibus offerendum p. 47. etiam in adverſis, 252.

H.

HÆreſis, & Hæreticus. Converſionis hæreticorum impedimenta, 139. Hæreſum ac Schiſmatum auctores animarumque Seductores, pejores ſunt lapſis in perſecutione 180. Hæreſes plurimæ ab Apoſtolo paucis verſibus confutatæ 279.

Hierarchia. Divina ejus inſtitutio, & finis 236. Præclarus ordo Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, & Diſciplinæ, 333.

Homo. Exterioris hominis deſtructio, & interioris renovatio, 48. Quatuor hominis ſtatus, 184.

Humilitas. Ejus neceſſitas ad ſalutem, 161. Vera humilitas, 233. Gradus ad gloriam, 285. Prima gratia Dei cognitio nihili noſtri, 191. Non cum aliis nos ipſos comparare debemus, ſed cum nobiſmetipſis 100. A Chriſti preſertim Miniſtris ſervanda eſt 107. Sancti Pauli humilitas in confeſſione peccatorum noſtrum imitanda, 139.

Hypocriſis. Species Sapientiæ, & Religionis non prodeſt, ſed veritas, 138. Hypocriſis ſinceræ pietatis oppoſitio, 344.

I.

JAcobus frater Domini, unus e duodecim Apoſtolis, 134.

Incarnatio. Homines reconciliare Deo ſolus potuit Deus homo p. 61. 62. Varii exinationis Chriſti gradus, 169. Effuſio Spiritus S. in corda noſtra fructus eſt incarnationis filii Dei *ibid.* Incarnati verbi myſterium inſtauratio eſt omnium, quæ in Cœlis, & in terris ſunt per Chriſtum Jeſum, 204.

Indulgentia. Auctoritas indulgentias concedandi a Chriſto conceſſa Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus, 17.

Ira, reprimenda, 240. Varii gradus iracundiæ, 242. Virtutum oppoſitarum praxis, ibid.

Invidia. Ejus mala, 187.

Judicium. Sex præſertim rationes ultimi judicii timorem ſalutarem nobis incutere debent, 57. *& ſeq.* Divini judicii metus, & ad illud præparatio 379. Ignotus omnibus, improviſus improbis judicii dies, 383. Ultimi judicii tempus hominibus ignotum, 399. Adventus Domini Jeſu diligendus, & vigilanter expectandus, 401.

Juſtitia, & juſtificatio. Juſtitia per fidem, & gratiam Jeſu Chriſti, non per legem, aut ex operibus legis, 144. 150. Filiorum Dei adoptio per juſtiam fidei 163. Chriſtus auctor Juſtificationis noſtræ 62. Fides per dilectionem operans fons juſtitiæ eſt 158. ſine Dei amore non juſtificat hominem, 179. Studere debemus, ut fructibus juſtitiæ pleni ſimus in adventu Chriſti, 272.

L.

LAbor. Quo fine laborare debeant Chriſtiani, 240. Eccleſiaſtici, Religioſi, que viri ad laborem profeſſioni ſuæ convenientem tenentur, 409. Chriſtiane laborandum, 410.

Lacryma. In hoc mundo gemere propter continua peccandi pericula, hominis Chriſtiani proprium eſt 55. Ad Patriam Cœleſtem ſemper ſuſpirandum, 56.

Laus. Deus laudandus a nobis, non nos ipſi, 30.

Lex. Legis, & gratiæ diſcrimen 32. Aſſidua Legis Dei meditatio, 346.

Libertas, Chriſtiana, 29. Libertati noſtræ nihil timendum ab efficaciſſima gratiæ virtute, 34. Liberum arbitrium in homine peccatore penitus non periit, 173. Vere liberi ſumus, cum Deo caritate ſervimus *ibid.* Solus ſapiens, id eſt

pius

Digitized by Google

pius Dei cultor, vere liber eſt, 178. Chriſtiana libertas in quo poſita? 181.

M

Matrimonium. Sacramentum eſt, 246. Chriſtiani Matrimoni ſanctita, 255. Triplex ejus bonum ibid.

Medicina. Divinæ animarum medicinæ ratio, 170.

Militia. Contra carnem, non ſecundum eam militadum eſt p. 98. Arma carnalia quæ ſint? Chriſti Miniſtris non conveniunt, ibid.

Miniſter, & Miniſterium. Sola Dei vocatione Sacrum miniſterium capeſſendum eſt 32. 200. 319. Eorum, qui a Deo vocati ſunt, & Sanctæ vocationi reſpondent caracteres, 40. Miniſterium novi Teſtamenti longe excellentius, & honorabilius eſt miniſterio Legis 27. Miniſtrorum novi teſtamenti dotes, virtutes, officia, 33. 67. 220. *& ſeq.* In omnibus functionibus ſuis ſe gerere debent ut organa Spiritus ſancti, p. 32. Ab ipſis procul eſſe debet omnis carnalis affectus p. 60. Illorum humilitas, Sancta libertas. 221. Eccleſiaſtici Miniſterii ſancta ſervitus, & cura præcipua, p. 220. Miniſtrorum Chriſti, & concionatorum officia p. 365. Eccleſiæ Miniſtris temporalia ſubſidia debantur 109. 192.

Miſericordia . & conſolatio diverſi generis, 8.

Moderatio. Chriſtianæ moderationis caracteres, 306.

Monitum. Salutis monita Chriſtiano Populo a Paſtoribus inculcanda, 293.

Mors. Mortis bonum, 276. Perfectus Chriſtianus patienter vivit, delectabiliter moritur, 277. Corporis diſſolutio non metuenda Chriſtiano, 55. Chriſtianorum immoderatus luctus, & dolor in morte ſuorum eſſe non debet, 379. Chriſtiana in morte amicorum conſolatio. *ibid*.

Mortificatio. Homo lapſus, & reparatus ad beatitudinem pervenire non poteſt niſi per crucem, & mortificationem, p. 46. Mortificatio Chriſtianis omnibus neceſſaria, 194. Carnem ſuam non odit qui macerat, 254. Mortificandæ veteris hominis membra, 343.

Mulier. In ſtadio pietatis, & virtutis decurrendo viris non impares, 304. Qua prudentia dirigendæ, 305.

Munditia carnis, & ſpiritus. 73.

Mundus. Mundi converſationes ſemper periculoſæ 70. Mundi, & omnium ejus bonorum contemtus, 295.

Murmuratio vitanda, 287.

N

Negligentia. Rerum, quæ minoris momenti in Religione videntur neglectus quandoque ducit ad damnationem, p. 136.

Noviſſima. Noviſſimorum noſtrorum ſalutaris meditatio, 396.

Novitas. Novatores contumaces, & perturbatores Eccleſiaſticæ pacis ab Eccleſia ſunt abſcindendi, 181.

O

Odor. Juſti ſemper ſunt bonus odor Chriſti, non minus in rebus adverſis quam in proſperis, 24. Chriſtiani quilibet bonus odor Chriſti in omni loco eſſe debent. ibid.

Officium. Omnia officia noſtra fideliter implenda, 360.

Opera. Bonorum operum meritum, & merces, 256. Sunt a Deo præparata, & per ejus gratiam effecta, nobis libere cooperantibus, 209. Aliorum exemplo alii ad bona opera a Paſtoribus excitandi, 91. Ut ad Beatam æternitatem perveniamus, bona opera præmittenda ſunt *ibid*. Fructus ſunt lucis, ſive fidei, 249. Sine caritate fieri Chriſtiane non poſſunt, 345. Omnia opera noſtra Deo per Chriſtum, in Chriſto, & cum Chriſto offerenda, 347.

Operarii mali quantum Eccleſiæ noceant, 294. Operariis Evangelicis eroganda ſubſidia, 312.

Oratio. Alii pro aliis orare, & Deo gratias agere debemus, 11. Fervens, humilis, & perſeverans oratio contra tentationes remedium eſt, 121. Deus electos ſuos exaudit ad ſantitatem, non exaudit ſemper ad voluntatem ibid. Oratio, & gratiarum actio, clariſſima gratiæ teſtificatio, 205. Genuflexio interioris hominis in oratione, 224. Orationis vigilantia, 263. Pro Paſtoribus, & omnibus operariis Evangelicis, cunctiſque Chriſti membris orandum. *ibid* & ſeq. Spiritus ſanctus in nobis oret, non cupiditas, 308. Oratio, & gratiarum actio continua, & perſeverans, 319. Oratio quaſi lucta quædam Chriſtiani cum Deo p. 355. Orationis aſſiduitas. 388.

Oſcu-

Philippi Macedoniæ civitas. Epiſtolæ ad Philippenſes argumentum p. 265.

Pietas vera, & ſincera in quo conſiſtat. 295.

Placere. Cupido placendi, & timor diſplicendi hominibus, multorum malorum fontes. 137.

Pœnitentia. Publicis peccatoribus publica pœnitentia imponenda 21. 149. Qua prudentia Sacerdotes in Pœnitentia, ſeu ſatisfactione imponenda gerere ſe debeant? 22. Media via relaxationem inter, & rigorem i Paſtoribus,& Moderatoribus conſcientiarum ineunda, 23. Peccatores falſa pœnitentia circumvenit diabolus. *ibid.*

Prædeſtinatio. Gratuitæ prædeſtinationis doctrina a S. Paulo tradita p. 197. Prædeſtinatio Sanctorum in ſola Dei miſericordia, & bonitate fundatur, 202. In Chriſto per Chriſtum,& propter Chriſtum ſunt prædeſtinati, 203. Prædeſtinationis gratuitæ miſterium, 204. Prædeſtinatio omnino gratuita eſt quamvis ſalus per bona opera obtineatur. 322.

Predicatio, & Prædicator. Prædicatoris Apoſtolici caracteres, 43. Prædicatorum officium, 62. 360. Sanctis exemplis prælucere populo debent, 66. Caveant ne illorum culpa infructuoſa ſit prædicatio, 364. Prævaricatores ſunt, qui quod verbis ædificant, operibus deſtruunt. 150.

Prudentia Paſtoralis in regimine animarum, & vitiorum coercitione, 15. Prudentiæ ſæculi, & Prudentiæ Chriſtianæ caracteres, 41. Prudentia Paſtoribus, concionatoribus, & Doctoribus maxime neceſſaria, 354. Prudentiæ Chriſtianæ effectus. 251.

Puritas. Cor purum fit diuinæ gloriæ ſpeculum. 35.

R

R*Atio* humana in rebus fidei, & moralis Chriſtianæ fallax, p. 334.

Reconciliatio. Homines Deo reconciliare ſolus potuit Deus homo, 61. Miniſterium reconciliationis a Chriſto Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus commiſſum. *ibid.*

Redemptio. Noſtræ per Chriſtum redemptionis myſterium, 197. Omnium hominum redemtio per ſanguinem Chriſti, 203.

Regula. Fidei, morumque regula, & via ſalutis, immutabilis, 298. Per regulas Fidei de omnibus, quæ ad Religionem ſpectant, judicium ferendum eſt ab iis ad quos attinet. 389.

Religio. Unitas, & invariabilitas veræ religionis ' & fidei caracteres; variatio caracter hæreſum, 13. Admirabilis gratiæ Chriſti virtus in Chriſtianæ religionis inſtitutione 44. Tria nos in Chriſtiana Catholica Religione maxime confirmant. 368.

Reſurrectio. Reſurrectio Chriſti nos facit de noſtra reſurrectione ſecuros, 212. & 300.

Romana Eccleſia. Ejus judicio ſtandum 128. Fidei depoſitum, & Apoſtolicas traditiones ſemper conſervavit. 404.

S

S*Acrificium*. Chriſti Miniſtri,& Chriſtiani omnes ſe ut victimam Deo devovere debent, 275. Sacrificii Chriſti Jeſu dignitas, & excellentia. *ibid*. Sacrificium orationis, & gratiarum actionis ab omnibus fidelibus, maxime vero a Paſtoribus offerendum eſt, 394.

Salus. Tota ſalutis noſtræ oeconomia uni gratiæ Chriſti accepta referenda eſt, 209. Certiſſimum indicium eſt, nos a Deo doctrinam ſalutis didiciſſe, ſi ejus præcepta ſervemus, 378. Inanis certitudo, & ſecuritas æternæ ſalutis, de qua ſibi blandiuntur hæretici, refellitur, 280. 292. Salus noſtra cum timore operanda. 287.

Scientia. Vera ſpiritualium hominum ſcientia. 126.

Scriptura ſacra. Lectionis, & meditationis ſcripturæ ſacræ fructus. 346.

Seductor. Seductorum caracteres. 137.

Semen. Duo agri in quibus hic ſeminamus, caro, & ſpiritus, 192. Præſens vita ſementis tempus, meſſis æternitas. *ibid.*

Sermo. Qualis Chriſtianorum ſermo, 241. Prudentia, & innocentia in ſermone ſervandæ. 354.

Servus, Servorum erga Dominos officia 256 261. 349. Dominorum erga ſervos. *ibid.* & 352. Chriſto Jeſu ſervire, glorioſum, & ſuave, eſt. 269.

Spiritus ſanctus. Ejus divinitas, 29. Unctio Spiritus ſancti quid præſtet Eccleſiæ miniſtris, quid omnibus Chriſtianis, 214. Spiritus ſanctus arrha cœleſtis

hære.

Digitized by Google

hęreditatis, 199. 205. Fructus Spiritus ſancti. 177.

Superbia. Superbiæ tumor ſola Dei humiliatione curari potuit p. 284.

Superſtitio. Uana, & ſuperſtitioſa temporum obſervatio claudit nobis regnum Dei. 170.

T

T*Emperantia*. Ad alimenta ſumenda, & ad opus nuptiarum prudentes, & ſancti officio deſcendunt, imprudentes, & mali per concupiſcentiam, & libidinem ruunt. 298.

Tempus. Redimere tempus, quid ſit. 251.

Teſtamentum. Novi teſtamenti promiſſionibus ad bonum excitari debemus 73. Veteris, & novi teſtamenti diſcrimen. 172.

Theſſalonica Macedoniæ metropolis. Epiſtolæ primæ ad Theſſalonicenſes argumentum, 357. Epiſtolæ ſecundæ ad eoſdem argumentum. 392.

Titus, cum eſſet Gentilis, eum S. Paulus noluit circumcidi 142.

Traditio Apoſtolica altera fidei regula. 401. 404.

Tribulatio. Fructus ex tribulationibus colligendi, 10. Electorum magnanimitas, & invicta fortitudo in tribulationibus, 45. Eas ſuſtinere alacriter debemus quietis, & fęlicitatis æternæ cauſa, 48. Gaudium juſtorum in tribulationibus 84. In illis gratiæ Deo agendæ exemplo S. Pauli, 112. In illis non deficiendum, 224. Opera Dei tribulationibus Miniſtrorum ejus ſæpe promoventur, & firmantur, 273. Gaudii cum tribulatione conjunctio Chriſtianiſmi privilegium eſt, 361.

Triſtitia. Quæ triſtitia ſecundum Deum quæ triſtitia ſæculi, 77. Triſtitiæ ſecundum Deum, ſeu ſincerę pœnitentiæ caracteres, 78.

Tychicus S. Pauli diſcipulus, 258.

V

V*Erbum* Dei, a quibus adulteretur, 25. Sincere prædicandum eſt, ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto, 25. Paſtores, & prædicatores Chriſtianas veritates, & prædicationem Evangelii attemperare debent captui auditorum, 59. Verbi Dei excellentia p. 367.

Veritas. Veritatis amor, 170. Pax Eccleſiæ interpolatione Evangelicæ doctrinæ, aut diſſimulatione veritatis fidem aut Moralis Chriſtianæ integritatem ſpectantis non eſt redimenda, 181. Cautio in conſervanda, & tuenda fidei veritate, & Moralis Chriſtianæ puritate, 236. Qui veritatem non amat, juſto Dei Judicio credit errori, 403.

Via Dei. In via Dei cum fervore currendum, 179. Timenda impedimenta, & cum Dei gratia removenda, 180. Semper invia ſalutis incedendum, non retrocedendum eſt, 376.

Virtus. Creſcere debemus in omni virtute per Chriſtum Jeſum, 137.

Viſio. Viſiones, revelationes, extaſes deſiderare temerarium: de illis gloriari, certum illuſionis argumentum eſt. 119.

Viſitatio. Viſitationum officioſarum regulæ ab Eccleſiæ miniſtris ſervandæ. 140.

Vita. Non nobis, ſed Chriſto vivere debemus, 60. Vivere Deo quid ſit? 151 Perfecti Chriſtiani ſemper vivunt in Spiritu, 186. vita Chriſtiani debet eſſe vita Crucifixi, 195. Quo modo veteris vitæ noſtræ ac ſtatus memores eſſe debeamus, 214. Vita parvipendenda, niſi Chriſto fructuoſa ſit, 276.

Unitas. Quod habet unus, habent omnes Chriſtiani per unitatem, et caritatem, 235.

Vocatio. Vocationis noſtræ finis, ſanctificatio noſtra, 377. Voluntas Dei una regula eſt vocationis ad Sacerdotium, & Regimen animarum, 8.

Voluntas Dei. Dei voluntati agnoſcendæ, & adimplendæ ſtudere debemus quantum in nobis eſt, 355. Quomodo examinandum, quid ſit beneplacitum, Deo? 249.

Uxorum erga viros, & virorum erga uxores officia, 253. 348.

Z

Z*Elus*. Zelo ſalutis animarum fervere debent omnes Crhiſti Miniſtri, 108. Paſtoris, & concionatoris Apoſtolici zelus, p. 353.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google